

JOURNAL OF MCU
BUDDHAPANYA
REVIEW

E-ISSN : 2630-0524

JMBR

Approved by TCI during 2020-2024

ปีที่ 9 ฉบับที่ 6
พฤศจิกายน - ธันวาคม 2567

VOLUME 9 NUMBER 6
NOVEMBER - DECEMBER 2024

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 9 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2567)

Vol.9 No.6 (November-December 2024)

E-ISSN : 2630-0524 (Online)

❖ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านพัฒนาสังคม สหวิทยาการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต้องมีค่าเปอร์เซ็นต์ความคล้าย (ทั้งเอกสาร) ด้วยระบบ Copy Catch ไม่เกิน 15 % และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ ผลงานที่ขอรับการตีพิมพ์ในวารสารจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด โดยผู้ตีพิมพ์จะต้องปฏิบัติตามรูปแบบ ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด สำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ตีพิมพ์ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของวารสาร

ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป วารสารทำการเปลี่ยนแปลงกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ เป็นปีละ 6 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน)

ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม)

The goal of the **MCU Buddhapanya Review Journal** is to promote education and dissemination of research and academic publications for researchers, academicians, lecturers, and graduate students. inside aspects of Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration, Jurisprudence, Interdisciplinary Humanities and Social Sciences, Interdisciplinary Society and Community Development, and Interdisciplinary Education. since accepting papers in both Thai and English

Before publishing, journals undergo a quality evaluation procedure undertaken by specialists. The journal articles must have a percentage of resemblance (the entire text) with the "Copy Catch" system of no more than 15% and must be examined by at least three qualified individuals in a way that conceals the list (double-blind peer-reviewed). The paper being considered for publication in a journal must not have been previously published or be under consideration for publication in any other journal. The writing style and rigorous adherence to the journal's policies and procedures are required of all writers. The author of the article, not the editorial staff, is in charge of the comments that appear in the article's body.

According to a statement issued on the journal's website, the journal's publication schedule will be 6 issues each year beginning in 2023 :

No. 1 (January-February),

No. 2 (March-April),

No. 3 (May-June),

No. 4 (July-August),

No. 5 (September-October),

No. 6 (November-December).

❖ เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

❖ Owner

Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ สำนักงาน

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม 73210

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

<https://www.facebook.com/journalbudpan>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ Officer

Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

<https://www.facebook.com/journalbudpan>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ ที่ปรึกษา (Advisors)

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Director, Buddhapanayasridvaravadi
Buddhist College

❖ บรรณาธิการ (Executive Editor)

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.,

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระมหาประกาศิต สิริเมธ, ผศ.ดร.

Asst. Prof. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho

❖ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)

นางสาวฉัตรระวี มณีขัติย์

Miss Chatravee Maneekut

❖ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล คัชขิมา

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Mahidol University International College

❖ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Review)

❁ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญโญ, ดร.

พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท, ดร.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข, ผศ.ดร.

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จนฺทูปโม, ผศ.ดร.

พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.

พระเจริญพงษ์ ธมฺมทีโป, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อง ปั่นหน่งเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ นิมาหา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ปุริมาตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

คณะสังคมศาสตร์

วิทยาเขตเชียงใหม่

วิทยาเขตเชียงใหม่

คณะมนุษยศาสตร์

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิทยาเขตนครราชสีมา

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

❁ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ทัตดาว โฉมลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวล คัชชิมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสฤติย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บวรกุลภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชสร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสยาม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ได้เริ่มตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 เป็นต้นมา และได้ทำการเผยแพร่เฉพาะแบบออนไลน์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ได้รับรองคุณภาพวารสารวิชาการจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index : TCI) การประเมินคุณภาพวารสารรอบที่ 4 โดยจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567

สำหรับการเผยแพร่ฉบับนี้ เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2567) มีผลงานที่ผ่านการพิจารณาและได้รับคัดเลือกให้ตีพิมพ์เผยแพร่ จำนวน 35 เรื่อง เป็นภาษาอังกฤษ 3 เรื่อง เป็นภาษาไทย 32 เรื่อง และเป็นบทความวิจัย 31 เรื่อง บทความวิชาการ 4 เรื่อง ดังนี้ (1) Undergraduate Students' Experiences towards Using Google Translate in Learning English (2) Noble Happiness Achieving Sustainable Agronomy to Sustainable Development: Analytical Perspectives from Case Studies of Thailand's Model Communities Towards Continue, Sustainable, and Development (3) Providing education for the visually impaired in foreign countries (4) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างมาตรฐานกระถางต้นไม้ปูนปั้นจากปูนซีเมนต์ผสมโฟมของกลุ่มผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (5) แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก (6) นวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบ ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ (7)

การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (8) รูปแบบการเรียนการสอนผสมผสานบนมุกที่ใช้โครงงานเป็นฐานภายใต้สภาพแวดล้อมแบบเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี: การวิจัยระยะที่ 1 (9) วาทกรรมที่ทำให้เกษตรกรต้องปรับตัวภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม (10) กลยุทธ์การบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในฐานวิถีชีวิตใหม่ (11) ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (12) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย (13) นวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (14) ปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ (15) เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ (16) การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร (17) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร (18) นโยบายรัฐบาลดิจิทัลเพื่อบริการสาธารณะ (19) การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเยาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ (20) การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (21) การศึกษาความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (22) การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

(23)แนวทางการจัดการเรียนรวมด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร : ห้องเรียนเสมอภาคเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพลเมืองเข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย (24)นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (25)กระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา (26)เทคโนโลยีบล็อกเชนกับการนำมาใช้ในการควบคุมบริหารเงินนอกงบประมาณที่ไม่ได้มาจากกระทรวงการคลัง กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลสีชมพู อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น (27)การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปากาเกอะญอ (28)บางกระพุ่มนำชม : ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระพุ่ม จังหวัดพิษณุโลก (29)กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง (30)การส่งเสริมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนในตำบลยางน่อง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ (31)ศึกษาวิเคราะห์การสำรวจอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณตียสูตร (32)การจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม (33)รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี (34)ความสำคัญของการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิต (35)วิถีผู้นำ วิถีชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย

ท้ายนี้ในฐานะบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดี

ขอแสดงความนับถือ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศ.ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
สารบัญ	(8)
ผลงานที่เผยแพร่	
1. Undergraduate Students' Experiences towards Using Google Translate in Learning English. By Sathirasak Rungsinanont	1-17
2. Noble Happiness Achieving Sustainable Agronomy to Sustainable Development: Analytical Perspectives from Case Studies of Thailand's Model Communities Towards Continue. Sustainable, and Development. By Chulaporn Kobjaiklang , Thidsanu Methawudthisakun , Aphimuk Sodomphruek , Wimonpan Thawornprasert	18-33
3. Providing education for the visually impaired in foreign countries. By Supawadeeporn Drejare	34-48
4 การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างมาตรฐาน กระถางต้นไม้ปูนปั้นจากปูนซีเมนต์ผสมโพลีเมอร์ของกลุ่มผู้ประกอบการใน ตำบล ม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดย กิตติพันธ์ หันสมร, ยাত্রา จำปาเพื่อง, นิกุล ชุมมัน,ณัฐนิชา สุโพธิ์ และ ศุภชัย สีนถาวร	49-64
5. แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการ ท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัด ตาก โดย รัฐพล ภูมิรินทร์พงศ์, สิริณพร เกียงเกษร และ ธันย์นรี พรไพโรเพชร	65-82
6. นวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องไซโบรี ผ่าน กระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ โดย วรณภา ทองแดง, รักศรี เกียรติบุตร, ธัญญพัทธ์ มุ่งพัฒนสุนทร, ประยงค์ จันทรแดง, สารีณีย์ ภาสยะวรรณ, ณัฐทรี สีนธนาภา, อนรรตน์ ฝั้นถึง ภูมิ, ภัทธิญา จินดาคำ, พรโอภาส วงศ์วิลาศ	83-99
7. การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดย ชนนภรณ์ อารีกุล และเอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล	100-113
8. รูปแบบการเรียนการสอนผสมผสานบนมุกที่ใช้โครงงานเป็นฐาน ภายใต้อา สภภาพแวดล้อมแบบเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับนิสิตระดับ	114-127

ปริญญาดุษฎี: การวิจัยระยะที่ 1

โดย ภานุวัฒน์ บุตรเรียง รัฐพล ประดับเวทย์ และนฤมล ศิริวงษ์

9. วาทกรรมที่ทำให้เกษตรกรต้องปรับตัวภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม
โดย ปิยนารถ อิมดี 128-142
10. กลยุทธ์การบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในฐานะวิชาชีพใหม่
โดย อาลิตา กาญจนวราธร และ นุชนรา รัตนศิริประภา 143-154
11. ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
โดย อนันต์ธี กาญจนวราธร และ มัทนา วังนอมศักดิ์ 155-169
12. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย
โดย ดนัย อินทรพยุ่ง และตรีเนตร ต้นตระกูล 170-183
13. นวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
โดย ทรงพล บุญประเสริฐ, พิมพ์ประภา อมรกิจภิญญา, และธนีนาฏ ณ สุนทร 184-197
14. ปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์
โดย สมเกียรติ คำโสม, เดชาวัตร คงคาน้อย และ ธาณี ชาวสวน 198-208
15. เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์
โดย มานิตย์ พรหมการีย์กุล และ สืบพงศ์ สุขสม 209-219
16. การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร
โดย ธนิตพงศ์ มัลลิจารุพงศ์ และ ภัครดา เกิดประทุม 220-230
17. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร
โดย วชิรินทร์ อุ่นใจ และ ภัครดา เกิดประทุม 231-244
18. นโยบายรัฐบาลดิจิทัลเพื่อบริการสาธารณะ
โดย วีระ สระทองแก่น และ สืบพงศ์ สุขสม 245-256
19. การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเยวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์
โดย สิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์ และ ชัชชุดา จิระนันท์พิพร 257-273
20. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
โดย สิริณารถ จันทวงศ์ 274-286
21. การศึกษาความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี 288-308

- โดย นรา พงษ์พานิช, สมปราชญ์ วุฒิจันทร์, พงศ์พล ปลอดภัย และพงษ์ศักดิ์ นพรัตน์
22. การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ 309-319
โดย อรยา เขียวรัตน์
23. แนวทางการจัดการเรียนรวมด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร : ห้องเรียนเสมอภาค เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพลเมืองเข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย 320-329
โดย กิจสุพัฒน์ บังวรรณ และ อัจฉรา ศรีพันธ์
24. นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา 330-339
โดย สรวิศทชากร เลขานุกิจ และ พงศ์สรณ์ วรรณศิริตระกูล
25. กระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา 340-353
โดย วรากรณ์ พูลสวัสดิ์
26. เทคโนโลยีบล็อกเชนกับการนำมาใช้ในการควบคุมบริหารเงินนอกงบประมาณที่ไม่ได้มาจากกระทรวงการคลัง กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลสีชมพู อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น 354-363
โดย พุทธจักร กงจีน , วิษณุ สมิตสุวรรณค์
27. การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปากะญอ 364-377
โดย จุรี ชัยน, สารีพันธ์ุ ศุภวรรณ, ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล , กัมปนาท บริบูรณ์
28. บางกระทุ่มนำชม : ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก 378-393
โดย พระครูรัตนสุตาภรณ์, พระราชรัตนสุธี และพระมหาเทวประภาส มากคล้าย
29. กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบันฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง 394-405
โดย พระครูสุตพัฒน์นอม (วรเมศร์ ผาคำ) พระครูพิลาธธรรมากร (ณัฐพล ประชุมหะ)สมบุรณ์ ตาสนธิ, เทวัญ เอกจันทร์ และบัวสวรรค์ จันทร์พันดาว
30. การส่งเสริมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนในตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ 406-420
โดย พระณัฐพงศ์ ภูริปัญญา , ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์ , สหทัยา วิเศษ และ ปรีชา วงศ์ทิพย์
31. ศึกษาวิเคราะห์การสำรวจอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณขิยสูตร 421-432
โดย พรรัตน์ ตั้งชนะพงศ์
32. การจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม 430-443
โดย วรวิทย์ ตั้งประดิษฐ์, ศุภวัฒน์ สุขะประเมษฐ์ และ จิตติมา ไหล่ายอง
33. รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนใน 444-460

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน
จังหวัดชลบุรี

โดย ทรรศวรณ วิบูลย์ธัญญ์, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, อัจฉรา วัฒนาณรงค์, และ
สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี

34.	ความสำคัญของการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิต	461-473
	โดย วรารุณี ปัจฉิมพิงค์, ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ และ เขวฤทธิ์ เขาว์แสงรัตน์	
35.	วิถีผู้นำ วิถีชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย	474-485
	โดย ณัฐกิตติ์ ชัยเฉลิมมงคล และชนทอง วัฒนะประดิษฐ์	

UNDERGRADUATE STUDENTS' EXPERIENCES TOWARDS USING GOOGLE TRANSLATE IN LEARNING ENGLISH

Sathirasak Rungsinanont

English for International Communication Program,
Rajamangala University of Technology Lanna Tak, Thailand

E-mail: sathirasak@gmail.com

Received 6 September 2024; **Revised** 230 October; **Accepted** 31 December 2024.

Abstract

The objectives of this study were to investigate students' experiences at Rajamangala University Technology Lanna Tak in using Google Translate for their learning English and to explore the students' attitudes and satisfactions towards using Google Translate. The sample in this study was 925 students from 3 faculties and 1 major which was conducted the stratified sampling method for selecting the sample. The research instrument was the questionnaire which conducted by using Likert Scale of rating. The quantitative data collected and analyzed for the mean ($\bar{X}$) and Standard Deviation (SD) by using the statistical computer program and Microsoft Excel Program. The analysis of the mean or average and Standard Deviation (SD) were revealed and interpreted according to each item to discover the undergraduate students' experiences towards using Google Translate (GT). Whereas the qualitative data was gather by conducting in-depth focus group interview by questioning about the experiences in using Google Translate including attitudes and satisfactions. Finally, the data analysis of mean score will be interpreted as the descriptive statistics analysis and the finding presented that the experiences in using Google Translate at a high level ($\bar{X} = 3.71$) and the attitudes towards using Google Translate in this study at a very high level ($\bar{X} = 4.30$) whereas the satisfactions towards using Google Translate in this study at a high level ($\bar{X} = 4.11$).

Keywords: Undergraduate students; experiences; Google Translate; Learning English

Introduction

In this day and age, many people in the world use English to communicate. Therefore, English is like a universal language of the world which is the unprecedented spread of English as a world language (Graddol, 1997 and 2006). For this reason, English is recognized as undoubtedly the most important language to learn for the increasingly mobile international community, and English has become the official language of the business and scientific world (Schütz, 2005). In addition, English also plays an important role in the

development of human skills to be able to access communication effectively English as the global academic language facilitates the international mobility of young researchers (Graddol, 2006). Hence, learning English is a necessity for Thai people and especially, Thai students who must develop their English language learning skills. Specifically, at the university level, English is used and has important role in learning and teaching, where students need to apply the tools to help them in learning English.

Learning English may require translation in order to gain more understanding and it has long investigated the use of translation as a methodology for understanding and learning language skills such as reading, writing, grammar and vocabulary (Richards, 2001). Some scholars believed that due to the needs and realities of the current globalized world there is a revival of translation approaches to language learning and teaching (Dagilene, 2012; Cook, 2010). Presently, the modern world changing rapidly the advent of new electronic tools and technologies has profoundly transformed earlier methodologies, providing both language learners and teachers with new avenues to explore in the field of language learning (Tabatabaei & Gui, 2011; Roche, 2010). The progress of technology makes our people comfortable and it can save more learning time because there are various technologies that play an important role Graddol (1997:16) stated that technology lies at the heart of the globalization process; affecting education work and culture. There are many computer applications have been continuously developed through technological advances. They provide opportunities in work, life, communication and learning in the 21st century (Hawisher & Selfe, 1991 cited in Madhavaiah, Nagaraju & Peter, 2013). Therefore, rapid growth of technology and multimedia that has been developed and applied to learning and it has become a part of full English language learning. For this reason, students in modern times promptly choose to use technology in learning English, such as Google Translate.

The online tools for learning English are now very popular (Gaspari, 2007) including Google Translate provides a billion for learning English a day for 200 million users (Shankland, 2013). But using that translation tool may not be all right by translating the correct text the translator must have skills and knowledge in language and culture both the source language and the destination language. It is not possible to use a translator only (Melby, 1995). Groves and Mundt (2015) found that when students wrote essays in their native language, and used an online translate application to translate them into English, the translation application was incapable of providing error-free text when translating an entire essay. Currently, students also use such a tools like Google Translate in learning English for assisting them to understand the text, write an essay, and the journal and etc. Therefore, learning English is an important for students' lives both in classroom and outside class. Furthermore, English is an important language in many countries but some countries don't use English as their primary language. So that's making learning and using English in everyday life has an obstacle. Then, people and students always find a way to help them in their learning English by using Google Translate. Google Translate is a tool to assist those people in learning and using the language both including in the classroom and outside the classroom.

As mentioned above, this study will examine the experience of undergraduate students at Rajamangala University of Technology Lanna Tak towards using Google translate in their learning of English and to explore students' attitudes and satisfactions towards using Google Translate that is able to assist them in

learning English and in their daily life. The beneficial result of this research will help students to know how to use Google translate appropriately for their learning. In addition, it has more benefit for English language teachers in applying techniques in applying Google Translate in their pedagogy of English language as well.

Objectives of the study

1. To investigate the experiences of undergraduate students at Rajamangala University of Technology Lanna Tak in using Google Translate enhancing their learning English.
2. To explore the students' attitudes and satisfaction towards using Google Translate in learning English.

Significance of the study

This study will reveal the undergraduate student's experiences including their attitudes and satisfactions towards using Google translate in learning English at Rajamangala University of Technology Lanna Tak. The results from this study will be useful for students in using Google translate with maximum benefit and developing their skills in learning English both in the classroom and in their real life. In addition, this research also provided significant information for English language teachers to apply Google translate for their teaching in the classroom. Additionally, it will be guideline for people who interested to apply Google Translate for their language learning especially, English language in various aspects.

Literature review

Google Translate is a free multilingual machine translator. It can translate texts by using Statistical Machine Translation (SMT). SMT (Statistical Machine Translation) sees translating as a machine learning problem. By applying a learning algorithm to a large body of previously translated text, the translator can translate previously unseen sentences (Lopez, 2008). The goal of Google Translates has always been closely related to the globalization. Turovsky (2016) claimed that Google translation employed the statistical machine translation as the product lead of Google Translate, says: "Our goal was to break language barriers and to make the world more accessible." This statement clarifies the view that Google Translate is a contribution to globalization. The important thing is that Google Translate is a tool that makes it easy to communicate and explore the world. Google Translate, the most widely accessible translation tool that is currently available as Bellos (2012) pointed out that, due the enormous amount of data it relies on, Google Translate is an exceptionally well-developed translation tool that quite frequently produces acceptable target texts. This means that Google Translate draws cross-references between two corpora that of the source language and that of the target language. That means Google Translate is probably much more reliable when it comes to translations between the dominant language English and one that is also frequently used for the same purpose.

Attitude justifies as "A psychological tendency that is expressed by evaluating a particular entity with some degree of favor and disfavor." (Eagly and Chaiken, 1996:1) Even though there are lots of concepts or the explanation of the attitude which cannot be directly observed, according to Simpson & Oliver (1990) stated that

it is generally used to describe emotional tendencies towards events, people, places, things, situations and ideas. Moreover, there was one definition that is generally used to classify attitudes includes the three components of cognition, or the belief and behavior (Kind et al., 2007). As Reid (2006) clarified the three components are defined as “a knowledge about the object, or beliefs and ideas components (cognitive); a feeling about the objects, or like or dislike component (affective); and a tendency towards action, or the objective component (behavioral)”. Therefore, Attitudes or the effective component of attitude are connected to the beliefs that a person holds (Kind et al., 2007).

“A study of teachers’ strategies so develop students’ interest towards learning English as a second language” by Dk Yusimah Pg Hj Amjah (2013) The objective of this study is to investigate teachers’ strategies on how to attract students’ interest in learning English as a second language. Survey questionnaires are distributed to English Language teachers and year 4 students in a few primary schools in Brunei Darussalam. From the findings, there are a few strategies that were mostly applied by teachers in developing students’ interest towards English language learning such using ICT, music and media. As for students, they are more preferred to learn English with the support of using computer and music. With the findings, hopefully teachers will be able to stimulate more students’ interest and enhance academic achievement in learning the English language.

Pacharavalee (2017) conducted the research “the creation of the sentences structures exercises for the students who use the translation’s applications on the webpages for their self-studies”, it is the applied research by surveying the usage of the translation’s applications on the webpages from the three universities in Lampang province. The results were analyzed to create the exercises about the sentences structures. Then it was evaluated the content validity from the experts and used in teaching. It was found that most of the sample use the applications on the webpages to find the meanings of the vocabularies. The period of usages and the frequency effect the language’s competent of the samples. It explored that the sample in the demonstration’s class has the competent in writing the sentences and choose the words in the translation better than before studying.

Sakolkarn (2018) Collaborative Project-based Learning: A Must in Translation Classrooms for EFL Learners. The objectives of the study were to develop a collaborative project-based learning module for translation training in a language degree program and to investigate its effect on the development of strategic sub competence for translation training in a language degree program. This study employed one group pretest-posttest design. The participants were 21 Thai EFL undergraduate students, majoring or minoring in English. Translation tests, translation projects, Learner’s Diaries, and semi-structured interviews were employed to evaluate the effect of the learning module. The results revealed that the students’ overall translation abilities improved with statistical significance. Additionally, the students’ abilities to identify and solve text-related problems, one of the abilities in strategic sub-competence, significantly improved as well. The findings also indicated that the quality of their translations also improved through the process of collaboration. These results suggested that the collaborative project-based learning approach should be implemented in translation classrooms since it can support EFL students in the process of sharing ideas and learning from each other in collaborative learning environments.

Sakolkarn and Utumporn (2019) on “Does the End Justify the Means? : Google Translate Use in Translation Classrooms.” about to use or not to use Google Translate to perform translation assignments can be a grey area among teachers and students in some translation classrooms. This study attempted to explore EFL students’ purposes, patterns, and perceptions of Google Translate use. The results showed that the most frequent purpose of Google Translate use for English-Thai and Thai-English translation was at the word level, to find meanings of English words and to translate Thai words into English. When high and low achievers were compared, the low achievers used Google Translate to help with their translation at the sentence and paragraph levels more often. With regards to their perceptions, the students valued the benefits of Google Translate due to its two features, ease of use and accessibility. Nevertheless, most of them disapproved of Google Translate products because of its quality. The students’ reasons to justify and to reject classroom policies of allowing them to use Google Translate and using it as a learning tool, as well as their intention to use Google Translate in their future work, were discussed.

Lastly, Puwong and Ruangnapa (2019) in “Using applications to learn and improve English vocabulary skills”. The purposes of this research are to study the applications for learning and improving English vocabulary skills, and to compare the use of the applications for learning and improving English vocabulary. The results of the study show that participants used Google translate most frequently than other applications or 91.7%. Next application is Oxford Dict, used for 62.4%. Longdo Dict accounted for 44.8. Marriam–Webster accounted for 31.5. Line Dict accounted for 26.5 and Bright accounted for 14.9 percent, indicating that the population had the least to use Bright.

Research methodology

This section contains an explanation of the research process which covers research type, research tools, participants and data collection procedures. It was a mixed method approach. The questionnaire and the in-depth focus group interview were applied to collect data.

Participants

This research was collected data from participants by conducting questionnaire which was about undergraduate students’ experience towards using Google Translate in learning English at Rajamangala University of Technology Lanna Tak. The sample (n) of this study was selected from 30% out of the total number of students (N) which was 3,081 students who study at Rajamangala University of Technology Lanna Tak. It equaled 925 students including 3 faculties and 1 major: Engineering 450 students, Business Administration and Liberal Arts 295 students, Agricultural Science and Technology 100 students and Industrial Design 50 students. The method of selection the sample in this study was stratified sampling. The researchers selected these the participants because of their experiences in learning English subjects in the class when sometimes they didn’t understand some words or sentences by using some technology or some applications especially Google Translate (GT). Thus, the researchers expected that participants might have experiences including their attitude and satisfactions towards using Google Translate in learning English. Next, conducting an in-depth focus group Interview by applying open-ended questions (Semi structure Interview) with 90

respondents which were 10 % as the representative of the sample (n) to interview about the experiences including attitudes and satisfaction towards using Google Translate.

Research Instruments

For this research, researchers created the questionnaire for collecting quantitative data from the participants to investigate a participant's experiences including their attitude and satisfactions in using Google Translate for learning English. The questionnaire in this study was adapted from "Does the End Justify the Means? Google Translate use in translation classrooms" (Sakolkarn and Utumporn, 2019) which conducted by using Likert Scale of rating. The questionnaire was in Thai Language for the participants to answer and collect the data after that the researchers would translate the questionnaire into English. Finally, the questionnaire would translate back into Thai again (Back Translation) for checking the equivalence of language in the questionnaire. The questionnaire was divided into 3 parts which were: (i) the general information, (ii) the use of Google Translate and (iii) the experiences, attitudes and satisfactions towards Google Translate (GT). On the other hand, the qualitative data was gathered by conducting the in depth focus group interview. According to the pandemic of Coronavirus (COVID 19) and quarantine period in Thailand, Microsoft Teams program was applied to collect data as the interviewing instrument from 90 people who were approximately 10% of the sample (n) by clustering them into 9 groups that interviewer and groups of interviewees were able to interact together via the program. Additionally, the interview responses from the respondents in each group so as to comprehend their experiences, attitudes and satisfactions towards using Google Translate in learning English.

Data Collection and Analysis

This study was mixed method approach in nature. The data were gathered through a questionnaire and an interview for collecting data. The questionnaire as a research tool for this study was created which was adapted from Sakolkarn and Utumporn (2019). It was checked and improved by the 3 experts for checking the content validity of the rating scale. Afterwards, they were delivered to the 10 students in the trial as the pilot study. The data for the reliability of the questionnaire was trained through the coefficient alpha (Cronbach's Alpha Coefficient) by using statistical computer program. It was 0.805 which was good for the internal consistency according to the table which was shown in the tables below:

Table 1: The Cronbach's Alpha Coefficient for the reliability

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.805	23

Table 2: The Cronbach's Alpha Coefficient for the reliability

Cronbach's alpha	Internal consistency
$0.9 \leq \alpha$	Excellent

$0.8 \leq \alpha < 0.9$	Good
$0.7 \leq \alpha < 0.8$	Acceptable
$0.6 \leq \alpha < 0.7$	Questionable
$0.5 \leq \alpha < 0.6$	Poor
$\alpha < 0.5$	Unacceptable

Conversely, the qualitative data was collected by in depth focus group via Microsoft Teams program and analyzed the data by conducting grounded theory by using the open coding to breakdown and categorizing the data as colored coding (Strauss & Corbin, 1998) for the content analysis. Thenceforth, the result was interpreted and summarized.

Data Analysis

The quantitative data derived from 925 questionnaires which were gathered. Afterward, they were collected and analyzed for the mean or average () and Standard Deviation (SD) by using the statistical computer program and Microsoft Excel Program. Consequently, the mean score interpretation will be as shown in Table 3.

Table 3: Mean Score Interpretation (Moidunny, 2009)

Mean Score	Interpretation
4.21 – 5.00	Very High
3.21 – 4.20	High
2.61 – 3.20	Medium
1.81 – 2.60	Low
1.00 – 1.80	Very Low

The qualitative data was collected by in depth focus group via Microsoft Teams program and analyzed the data by conducting grounded theory by using the open coding to breakdown and categorizing the data as colored coding (Strauss & Corbin, 1998). Then, applied data matrix themes table as the content analysis to categorize the interview result.

Results and discussion

For the actual research as the quantitative data, 925 students from 3 faculties and 1 major responded. Descriptive analysis was carried out using the statistical computer program to show the mean and standard deviation and using the Microsoft Excel to display the diagram for making the result to be more cleared for answering the research questions.

The response rate was 100 % for answering the questionnaires from 3 faculties and 1 major. Furthermore, table 4 revealed the general information of the respondents in the frequencies and the percentage for the use of the Google Translate.

Table 4: The Use of Google Translate (GT)

Variables	Frequencies (n)	Percentage (%)
The use of Google Translate		
Ever used Google Translate	925	100.00
Never used Google Translate	0	0
Helping in Learning English		
It helps in learning English	917	99.14
It doesn't help in learning English	8	0.86
How often do you use Google Translate?		
Always	628	67.90
Sometimes	266	28.75
Hardly	31	3.35
Never	0	0

From the table 4, it discovered that the majority of the respondents have ever used Google Translate which was 925 (100%). The respondents mostly (99.14%) agreed that Google Translate has helped them in learning English whereas another 8 (0.86%) disagreed that Google Translate has helped them in learning English. Additionally, 628 respondents (67.90%) have always used Google Translate, followed by 266 (28.75%) of them have sometimes used Google Translate, 31 (3.35%) of them have hardly used Google Translate.

To measure the experiences in using of Google Translate

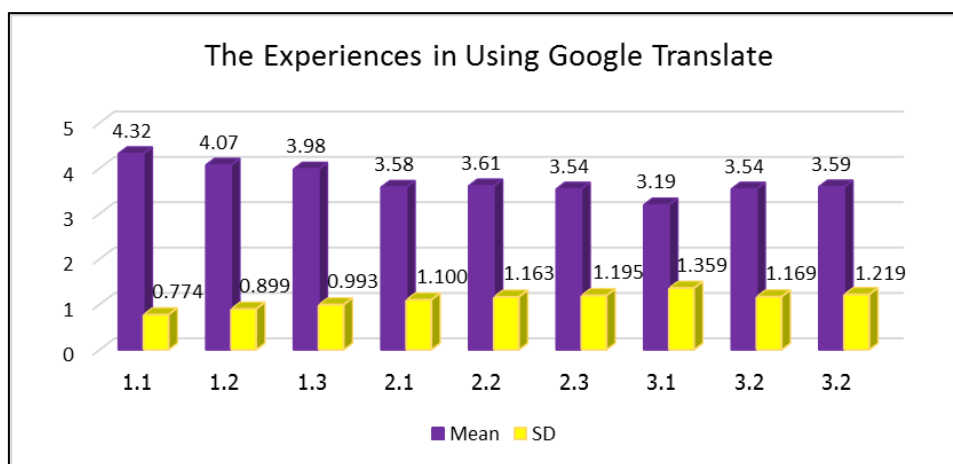
Table 5 indicated the mean and the standard deviation for each item in the use of Google Translate. According to the mean score interpretation (Moidunny, 2009), the findings revealed that the experience in using Google Translate in this study at a high level.

Table 5 Descriptive Statistic of the Experiences in Using Google Translate

Item	Experiences in Using Google Translate (GT)	Mean	SD
1. English learning			
1.1	I use GT to find the meaning of English vocabulary.	4.32	0.774
1.2	I use GT To find the meaning of an English phrase or sentence.	4.07	0.899
1.3	I use GT To pronounce English words, phrases and sentences.	3.98	0.993
<i>Total Average of Experiences for English Learning</i>		4.12	0.889
2. Traveling			
2.1	I use GT to learn about vocabulary in various bus stations such as signs, ticket. Etc.	3.58	1.100
2.2	I use GT to learn about the tourist attractions such as signs.	3.61	1.163
2.3	I use GT to communicate with foreigners while traveling.	3.54	1.195
<i>Total Average of Experiences for Traveling</i>		3.58	1.153
3. Daily life			

3.1	I use GT to order an online product from foreign websites.	3.19	1.359
3.2	I use GT to translate the song, movies and TV shows.	3.54	1.169
3.3	I use GT to translate documents such as drug labels and dietary supplement product.	3.59	1.219
<i>Total Average of Experiences for Daily Life</i>		3.44	1.249
Total Average of Experiences in Using Google Translate		3.71	1.097

Figure 1: The Experiences in Using Google Translate

From the table 5, mean and standard deviations were divided into three categories which were the experience in using Google Translate for learning, the experiences in using Google Translate for traveling and the experience in using Google Translate for Daily life. The items 1.1, 1.2 and 1.3 had the mean value from = 3.98 to 4.32, the items 2.1, 2.2 and 2.3 had the mean value from = 3.54 to 3.61, the items 3.1, 3.2 and 3.3 had the mean value from = 3.19 to 3.59. In addition, the average mean of the experiences in using Google Translate was 3.71. Then highest standard deviation was for item 3.1 (SD = 1.359) and lowest was for item 1.1 (SD = 0.774). The average standard deviation was 1.097. Additionally, the figure 1 showed the mean value () and the SD value of the experiences in using Google Translate in term of diagram for each item. Item 1.1 was 4.32, 0.774, item 1.2 was 4.07, 0.899, item 1.3 was 3.98, 0.933, item 2.1 was 3.58, 1.100, item 2.2 was 3.61, 1.163, item 2.3 was 3.54, 1.195, item 3.1 was 3.19, 1.359, item 3.2 was 3.54, 1.169 and item 3.3 was 3.59, 1.219, respectively.

To measure the attitudes towards using Google Translate

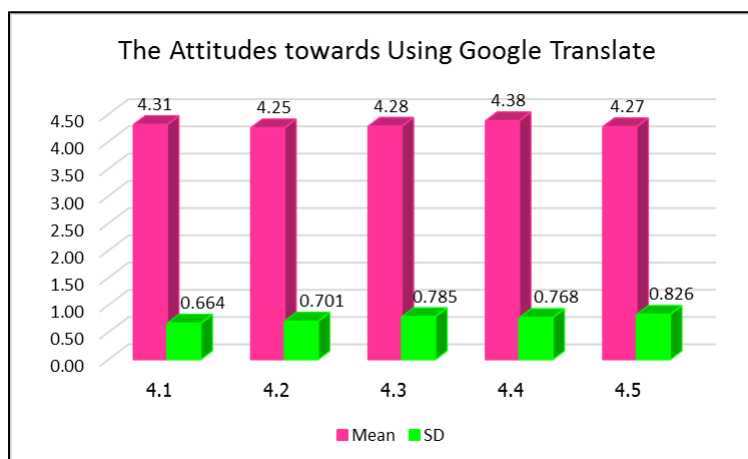
Table 6 exhibited the mean and the standard deviation for each item in the attitudes towards using Google Translate. In keeping with the mean score interpretation (Moidunny, 2009), the findings discovered that the attitudes towards using Google Translate in this study at a very high level.

Table 6 Descriptive Statistic of the Attitudes towards using Google Translate

Item	Attitudes towards Using Google Translate (GT)	Mean	SD
4.1	I think GT helps with vocabulary in English more quickly.	4.31	0.664

4.2	I think GT helps to understand foreign languages.	4.25	0.701
4.3	I think GT helps to develop the ability to use language.	4.28	0.785
4.4	I think GT has translation errors in long sentences.	4.38	0.768
4.5	I think GT doesn't translate in terminology correctly.	4.27	0.826
Total Average Attitudes towards Using Google Translate		4.30	0.749

Figure 2: The Attitudes towards Using Google Translate

Mean and standard deviations were divided into five items. The items 4.1 had the mean value from = 4.31, the items 4.2 had the mean value from = 4.25, the items 4.3 had the mean value from = 4.28, the items 4.4 had the mean value from = 4.38 and the items 4.5 had the mean value from = 4.27. In addition, the average mean of the attitudes towards using Google Translate was 4.30. Then highest standard deviation was for item 4.5 (SD= 0.826) and lowest was for item 4.1 (SD = 0.664) and the average standard deviation was 0.749. Moreover, the figure 2 demonstrated the mean value () and the SD value of the attitudes towards using Google Translate in term of diagram for each item. Item 4.1 was 4.31, 0.664, item 4.2 was 4.25, 0.701, item 4.3 was 4.28, 0.785, item 4.4 was 4.38, 0.768 and item 4.5 was 4.27, 0.862, respectively.

To measure the satisfactions towards using Google Translate

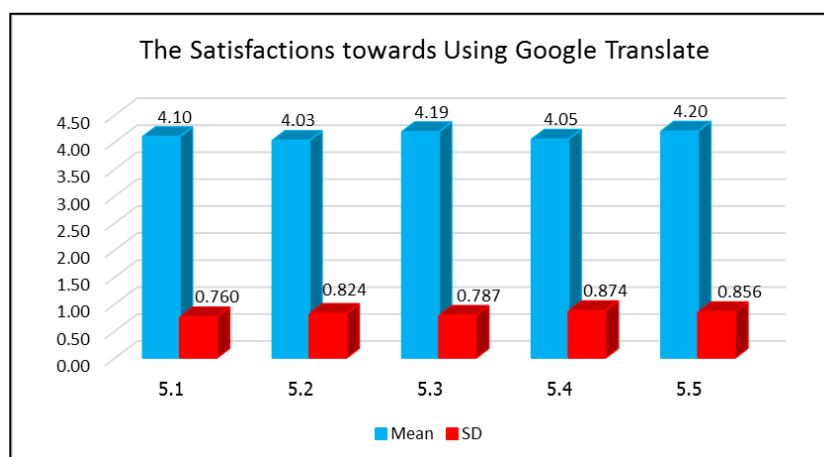
Table 7 presented the mean and the standard deviation for each item in the satisfactions towards using Google Translate. In accordance with the mean score interpretation (Moidunny, 2009), the findings revealed that the findings explored that the satisfactions towards using Google Translate in this study at a high level.

Table 7: Descriptive Statistic of the Satisfactions towards Using Google Translate

Item	Satisfactions towards Using Google Translate (GT)	Mean	SD
5.1	GT can make me understand the meaning of English words/ phases/ sentence.	4.10	0.760
5.2	GT stimulates me with new ideas, when translating text.	4.03	0.824
5.3	GT helps me communicate in English more easily.	4.19	0.787

5.4	GT helps me modify correct my English grammar.	4.05	0.874
5.5	GT helps me to develop my translation skill.	4.20	0.856
Total Average Satisfactions towards Using Google Translate		4.11	0.820

Figure 3: The Satisfactions towards Using Google Translate

From table 7, mean and standard deviations were divided into five items. The items 5.1 had the mean value from = 4.10, the items 5.2 had the mean value from = 4.03, the items 5.3 had the mean value from = 4.19, the items 5.4 had the mean value from = 4.05 and the items 5.5 had the mean value from = 4.20. In addition, the average mean of the satisfaction towards using Google Translate was 4.11. Then highest standard deviation was for item 5.4 (SD= 0.874) and lowest was for item 5.1 (SD = 0.760). The average standard deviation was 0.820. In addition, the figure 3 presented the mean value () and the SD value of the satisfaction towards using Google Translate in term of diagram for each item. Item 5.1 was 4.10, 0.760, item 5.2 was 4.03, 0.824, item 5.3 was 4.19, 0.787, item 5.4 was 4.05, 0.874 and item 5.5 was 4.20, 0.856, respectively.

Moreover, the qualitative data was taken from the in depth focus group interviews, there were the finding which related to the undergraduate students 'experiences, attitudes and satisfaction towards using Google Translate in learning English. The informative revealed as follows:

Experiences

Students' experiences towards using Google Translate in learning English, the interview revealed that Google Translate helped them both inside and outside classroom including their everyday life such as their online shopping and their leisure time.

"I often use it to translate the vocabulary that I never know before" (P1, P3, P7/G1: P4, P6/G8)

"It helps me more understanding the content on what I've read by using Google Translate" (P2/G3: P9/G7)

"After using Google translate, It makes me feel learning English is more easy" (P4, P10/G6)

"It helps me to do English assignments and submit in time" (P2, P6/G4: P1, P7/G5)

“I can buy thing online from International seller like Amazon” (P5/G6: P3/G9)

“I can play online game with my foreigner friends and understand what they say during playing the games” (P1, P3, P6, P9/G1: P3/G3, P3, P5, P9/ G6)

“I can greet friends in English Language.” (P2, P9/G3: P5, P7/G4: P1, P 5, P 10/G7)

The interview about the experiences exhibited that Google translate is a platform that able to assist the students in learning English.

Attitudes

Students’ attitudes towards using Google Translate in learning English, the interview revealed that Google Translate is able to assist the student to more understand English language in various aspects such as writing, reading, translation and vocabulary. It is the way for improving English skills.

“It helps me to write my essay” (P3/G1: P3, P9/G3: P1, P2/ G4: P4, P7: G6)

“I can easily recheck on what I write for my assignment by using Google Translate” (P9/G2: P4, P9/ G5: P8/G7: P3, P7: G8)

“It helps me to understand more about the journal or article assigned” (P5, P8/ G1: P 2, P3, P5/G2: P10/G3: P4, P9/G4: P6/G9)

“It makes more to know more vocabulary especially the new words that I’ve never know before” (P1, P3/G2: P3, P8/ G9)

“Google Translate is the tool that give benefits to me for learning English” (P4/G4:P1, P4, P9/G7)

The result discovered that the positive attitude of the students towards Google Translate is about verbal communication, translation and learning new vocabulary.

Satisfactions

The final point is the satisfactions of the students on Google Translate for enhancing in learning English. This interview discovered that the main satisfaction is encouraging students in learning English, however there is some dissatisfactions on Google translate especially, some errors on sentence structure or vocabulary.

“I can understand vocabulary and context more when I use Google translate” (P8/G1: P4, P6/G2: P1, P9/G8: P1, P7 / G9)

“It helps to communicate with other in English” (P3/G2: P5, P7/G3: P4: G6)

“It can be a tool for improving my English learning” (P1, P2, P9/ G1; P2, P6: G2/ P5, P8, P9/ G3, P1, P3, P7/ G4: P5, P9: G5: P1, P2/ G6: P3, P5, P8/ G7: P1 P6/ G8: P2, P7, P10/G9)

“I’m able to develop my English skill by using it especially my writing and reading skills” (P9/ G1: P 8/ G7)

“There are some errors in translation which I often suggested by my teacher” (P 3/G3: P4, P7/G5)

“Sometimes there are mistake in vocabulary in the first language and the target language” (P8/G1: P8/G3: P1, P6/G8: P7, P10/G9)

This revealed that there were both satisfactions and dissatisfaction towards this platform.

Discussion

Overall this study indicates the experience of students at Rajamangala University of Technology Lanna Tak towards using Google translate in their learning of English. On the whole, this study found that the experience in using Google Translate and the satisfaction towards using Google Translate were at a high level. Whereas, the attitude towards using Google Translate was at a very high level.

These days, the modern world changing rapidly the advent of new electronic tools and technologies has profoundly transformed earlier methodologies, providing both language learners and teachers with new avenues to explore in the field of language learning (Tabatabaei & Gui, 2011; Roche, 2010). The online tools for learning English are now very popular (Gaspari, 2007) including Google Translate which provides a billion for learning English a day for 200 million users (Shankland, 2013). For this reason, students in modern times promptly choose to use technology in learning English, such as Google Translate. Hence, learning English is an important for students' lives both in classroom and outside class. So that's making learning and using English in everyday life has an obstacle. Then, people and students always find a way to help them in their learning English by using Google Translate. Google Translate is a tool to assist students in learning English to understand the text, write an essay, and the journal and etc. and using the language both including in the classroom and outside the classroom.

Consequently, based on the findings of this study, there are some interesting points that should be discussed in three points of view as follows: firstly, for the students' experience towards Google Translate in learning English at Rajamangala University of Technology Lanna Tak was a high level. It showed that Google Translate is very useful and necessary for people nowadays, which most students have experience in choosing to use language translation applications as Pacharavalee (2017) mentioned in "The creation of the sentences structures exercises for the students who use the translation's applications on the webpages for their self-studies" which was found that most of the sample use the applications on the webpages to find the meanings of the vocabularies. Moreover, it also exposed that most students choose to use Google Translate more than other applications Likewise, "Using applications to learn and improve English vocabulary skills" (Puwong and Ruangnapa, 2019), it showed that participants used Google translate most frequently than other applications

As for, the attitude towards using Google Translate was a very high level. It presented the students' attitude towards Google Translate that Google Translate helped them worked fast, understood foreign languages, developed their language were able to present their ability to use language and more. Likewise, Dk Yusimah Pg Hj Amjah (2013) mentioned that there are a few strategies that were mostly applied by teachers in developing students' interest towards English language learning such using ICT, music and media. Especially, for the ICT, presently Google Translate is machine translations, great effort has been devoted to the study of Google Translate, the most famous applicable machine translation, in recent years (Aziz, Sousa, & Specia, 2012; Karami, 2014; Komeili, Farughi, & Rahimi, 2011). Additionally, Sakolkarn and Utumporn (2019) also revealed in their study that the students valued the benefits of Google Translate due to its two features, ease of use and accessibility. Nevertheless, most of them disapproved of Google Translate products because of its quality. The

students' reasons to justify and to reject classroom policies of allowing them to use Google Translate and using it as a learning tool, as well as their intention to use Google Translate in their future work. On the other hand, Google Translate has some of the most common mistakes which is the translation mistakes in long sentences as Sakolkarn and Utumporn (2019) proposed in their study that most of them disapproved of Google Translate products because of its quality. The students' reasons to justify and to reject classroom policies of allowing them to use Google Translate and using it as a learning tool, as well as their intention to use Google Translate in their future and Google Translate has a translation error. Another common mistake is that Google Translate does not translate the terminology correctly. As Nida (1991) discovered that errors occur at three major levels: lexical, syntactical and discursive. The errors inevitably cause unintelligibility, to which we provide explanations and also offer some practical implications for future use in "Investigating the Use of Google Translate in "Terms and Conditions" in an Airline's Official Website: Errors and Implications." Moreover, Sakolkarn and Utumporn (2019) exposed that most of participants disapproved of Google Translate products because of its quality in their study as well.

Finally, the satisfaction towards using Google Translate was a very high level. Students were satisfied with the use of Google Translate it helped them improving translation skills, communicating more easily in English, using correct English grammar, having new ideas when translating text and understanding the meaning of English words / phrases / sentences. As Sakolkarn and Utumporn (2019) revealed that Google Translate to help with their translation at the sentence and paragraph levels more often and the students satisfied to use Google Translated more than others as the study of Puwong and Ruangnapa (2019) showed that participants used Google translate most frequently than other applications (91.7%).

However the interview results from the respondents were also the empirical evidence that Google Translate is able to assist them in learning English both direct and indirect way especially enhancing them in English reading skill because of translation. Google Translate was able to help them to understand the context more quickly and to do their assignments which was likely Sakolkarn (2018) supported that Google Translate should be implemented in translation classrooms since it can support EFL students in the process of sharing ideas and learning from each other in collaborative learning environments. Conversely, Google Translate still has some errors in translating from mother language to target language which was the causes that the students got some comments from their teacher as Hadis, Mahmood (2015) mentioned that lexicosemantic and active/passive voice errors were the most and least frequent errors in the Google Translate

Conclusion

The results from this study exhibited that Google Translate is more beneficial application to fulfill and enhance students' learning English. It will also be useful for students in using Google translate with maximum benefit and developing their skills in learning English both in the classroom and in their real life. In addition, this research also provided significant information for English language teachers to apply Google translate for their teaching in the classroom. Additionally, it will be guideline for people who interested to apply Google Translate for their language learning especially, English language in various aspects. Nevertheless, this research still has

some weaknesses, therefore, others who are interested in conducting the further research as this study should conduct and fulfill some weaknesses as follows: (i) the questionnaire in this study conducted only the rating scale for their comment. Therefore, the further studies should conducted the open ended questions for the respondents to clarify their reasons or their comment to answer the questions, and (ii) This paper surveyed for the overall the students' experience in using only one application which was Google Translate in learning English. Therefore, the further studies should examine the participants' experience in using other technology or other applications in learning English and compare the result of the study as the contrastive analysis to make the result to be concreted and to be able to develop and encourage in learning English for students, teachers and others who interested in English.

Acknowledgement

I would like to thank the undergraduate students at Rajamangala University of Technology Lanna Tak who participated and provided valuable information in this study, moreover, my friends both inside and outside the English for International Communication Program during this study. Finally, I would like to thank them all heartily for their support.

References

- Aziz, W., Sousa, S. C. M., & Specia, L. (2012). PET: *A tool for postediting and assessing machine translation*. In The Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation. Turkey.
- Bellos, D. (2012). Hay Festival 2012: David Bellos extract - *language is the final perfection*. Retrieved 25th May 2019, from <https://www.telegraph.co.uk/culture/hay-festival/9301136/>
- Cook, G. (2010). *Translation in Language Teaching: An Argument for Reassessment*. Oxford: Oxford University Press.
- Dagilienė, I. (2012). Translation as a Learning Method in English Language Teaching. *Studies about Languages*, 21, 124-129. Retrieved 13th June 2019, from <http://dx.doi.org/10.5755/j01.sal.0.21.1469>.
- Dk Yusimah Pg Hj Amjah. (2013). *A study of teachers' strategies so develop students' interest towards learning English as a second language*. Sultan Hassanah Bolkiah Institute of Education, Universiti Brunei Darussalam, Jalan Tungku Link, BE1410, Negara Brunei Darussalam.
- Eagly AE, Chaiken S. (1993). *The psychology of attitudes*. Orlando, FL: Harcourt Brace.
- Gaspari, F. (2007). *The Role of Online MT in Webpage Translation*. (Doctoral dissertation, the University of Manchester). Retrieved 26th June 2019, from www.localisation.ie/resources/Awards/Theses/F_Gaspari_Thesis.pdf.
- Graddol, David (1997, 2000). *The future of English? A guide to forecasting the popularity of the English language in the 21st century*. London: British Council.
- Graddol, David (2006). *English Next*. London: British Council.

- Groves, M., & Mundt, K. (2015). *Friend or foe? Google Translate in language for academic purposes*. *English for Specific Purposes* 37, 112-121. Retrieved 5th May 2019, from doi:10.1016/j.esp.2014.09.001
- Kanchana. (2003). *Human satisfaction is an abstract behavioral expression. Cannot be seen as a shape*. Bangkok: Thai Wattana Panich 9.
- Karami, O. (2014, January). *The brief view on Google Translate machine*. Paper presented at the meeting of the 2014 Seminar in Artificial Intelligence on Natural Language, German.
- Kind, P., Jones, K., & Barnby, P. (2007) Development attitudes towards science measure. *International Journal of Science Education*, 29, 871-893
- Kittima. (1986). *Feelings of satisfaction or satisfaction with various elements and incentives when responded*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Komeili, Z., Farughi, J., Rahimi, A. (2011). An investigation of the translation problems incurred by English to Persian machine translations: *Padideh, Pars, and Google softwares*. 28, 1079-1082. Retrieved 1st August 2019, from <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.195>
- Lopez, A. (2008). Statistical machine translation. *Acm Computing Surveys*, 40 (3), Retrieved 28th July 2019, from 1- 49.doi:10.1145/1380584.1380586.
- Madhavaiah, G., Nagaraju, C., Peter, S. (2013) Importance of technology in Teaching and Learning English Language. *International Journal of Scientific Research and Reviews*, 2 (3), 146-154. Retrieved 24th June 2019, from http://www.ijssr.org/down_225.php
- Melby, A. K. (1995). *Why can't a computer translate more like a person?*. From <http://www.fortunecity.com/business/reception19/akmelby.html>
- Moidunny, K. (2009). *The effectiveness of the National Professional Qualifications For Educational Leaders (NPQEL)* (Unpublished doctoral dissertation), Bangi: The National University of Malaysia.
- Pacharavalee, (2017). *The creation of the sentences structures exercises for the students who use the translation's applications on the webpages for their self-studies*. Lampang Rajabhat University. n.p.
- Puwong & Ruangnapa, (2019). *Using applications to learn and improve English vocabulary skills*. Suan Sunandha Rajabhat University. n.p.
- Reid, N. (2006). Thoughts on attitude measurement. *Research in Science and Technology Education*, 24(1), 3-27
- Richards, J. C. Rodgers, T.S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge UK: Cambridge University Press.
- Sakolkarn, I. (2018). *Collaborative Project-based Learning: A must in Translation Classroom for EFL Learners*. Dhurakij Pundit University, Thailand. n.p.
- Sakolkarn, I. and Utumporn, P. (2019). The 4th International Conference on Innovative Education and Technology (ICIET 2019). *Does the End Justify the Means? Google Translate use in translation classrooms*, 76. Bangkok, Thailand. n.p.

- Schütz, R. (2005). *English the international language*. Retrieved 8th May 2019, from <http://www.sk.com.br/sk-ingl.html>
- Shankland, Stephen (2013). "Google Translate now serves 200 million people daily." *CNET News*, 18 May 2013. Retrieved 5th May 2019, from www.cnet.com/news/ /.
- Simpson, R.D., & Oliver, J.S. (1990). A summary of the major influences on attitude toward and achievement in science among adolescent students. *Science Education*, 74, 1-18.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Tabatabaei, M., & Gui, Y. (2011). The impact of technology on teaching and learning languages. In A. Méndez-Vilas (Ed.) *Education in a technological world: communicating current and emerging research and technological efforts* (pp. 513-517). From <http://www.formatex.info/ict/book/isbn-contents.pdf>.
- Turovsky, B. (2016). *Found in Translation: More accurate, fluent sentences in Google Translate*. N.P.: n.p.
- Wirun. (1999). *Satisfying is a different feeling within the human mind*. Bangkok: Nanmee Books Public Company Limited.
- Zedong, M. (1937). *On practice: Written in 1937, this critical essay attacked misconceptions about the role of theory and practice prevalent at the time among certain circles of the Chinese Communist Party*. University of California: International Publishers.

NOBLE HAPPINESS ACHIEVING SUSTAINABLE AGRONOMY TO SUSTAINABLE
DEVELOPMENT: ANALYTICAL PERSPECTIVES FROM CASE STUDIES OF THAILAND'S
MODEL COMMUNITIES TOWARDS CONTINUE, SUSTAINABLE, AND DEVELOPMENT

Chulaporn Kobjaiklang¹, Thidsanu Methawudthisakun,
Aphimuk Sodomphruek, and Wimonpan Thawornprasert
Sustainable Development and Sufficiency Economy Studies Center
National Institute of Development Administration
E-mail: chulaporn.kobjaiklang@gmail.com¹

Received 7 June 2024; Revised 31 August 2024; Accepted 31 August 2024

Abstract

The aim of this research is threefold: 1. to gather knowledge related to the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) towards Continuity, Sustainability, and Development, 2. to compile indicators of success factors in Sustainable Agronomy derived from the application of the SEP in the dimension of Noble Happiness from model communities, and 3. to extract lessons from organizations/model communities that have applied the SEP leading to sustainable practices aligned with health goals using SDG 16 (Peace) as a comparative measure. This will be achieved through qualitative research methods, involving the examination and analysis of data derived from documents or research, by reviewing relevant concepts, theories, and literature including data from The Community Development Department. To collected data from villages around 6 Royal Initiative Development Study Centers, a total of 145 villages, including Chanthaburi, Chachoengsao, Phetchaburi, Narathiwat, Chiang Mai and Sakon Nakhon provinces. Primary data inputs from qualified experts in related fields via focus group with 20 Key informants. The study found that key dimensions: 1. Social aspects, such as fostering community bonds and solidarity, establishing community learning centers, and having knowledgeable local teachers within the community, 2. Economic aspects, including households effectively managing expenses to increase income, promoting the community as a tourism destination, and creating platforms for economic education to enhance income, and 3. Environmental aspects, such as sharing practical knowledge among households within and outside the village, having core organizational groups

within the community for natural resource conservation and environmental. The SEP from King Rama IX and during the reign of King Rama X, continuing the Continuity, Sustainability, and Development of the Royal Philosophy, can undeniably create true happiness for the Thai people. This aligns with SDG16, which promotes peaceful coexistence. protection. These three dimensions are crucial in guiding the application of the SEP alongside the adoption of new agricultural theories focusing on water management and appropriate land allocation. This ensures farmers have sufficient food resources, addressing livelihood challenges and contributing to overall economic stability in the country.

Keywords: Sustainable Agronomy, Noble Happiness, Sufficiency Economy Philosophy (SEP), Model Communities

Introduction

Thailand and the Thai people are considered fortunate to have been bestowed with the extraordinary principles of Sufficiency Economic Philosophy: (SEP) by His Majesty King Bhumibol Adulyadej (Rama IX). This philosophy, also known as 'The King's Philosophy,' encompasses sustainable development across all dimensions, including economic, social, and environmental aspects. It is pivotal in the development and enhancement of the quality of life and the spiritual well-being of the Thai people. As previously noted by the former Director-General of UNESCO, Irina Georgieva Bokova, 'The far-reaching royal vision brings about changes not only in Thailand but globally, in both the economic and social realms. His Majesty has created a significant legacy in the 20th century, and his vision, which stated, 'The royal wisdom will create a history of the 21st century,' foretells an impactful contribution that extends into the 21st century. (WBU, 2023). When visiting Thailand, one encounters the image of Thais as kind-hearted, compassionate people, the land of the flourishing Buddhist religion or the land of enlightenment. It maintains a rich heritage of traditions, customs, and various forms of cultural arts, which has helped us navigate through various crises. In some cases, we accept foreign influences to foster progress and modernization aligned with national development goals, such as in technology and management approaches. Once accepted, we strive to adapt them appropriately. (The Journalist Club, 2021)

Sustainable Agronomy” is regarded as a successful model encompassing both tangible and intangible aspects. It involves the application of knowledge from the Sufficiency Economy Philosophy, new Agronomy Sustainable theories, along with the principle of Dhamma (neutrality),

and the practice of continuous study until achieving practical outcomes. From the words of Phra Dhammasakayawongwisut (Anilman Thammasakiyo), who said that the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), when actually practicing, involves 3 steps that are like the middle path, consisting of morality (moderation), concentration (immunity), and wisdom (reasonableness) from the SEP. If applied to further develop Sustainable Agronomy, a road map called the 'Civilized path' has been created. We will have a way to become a Sustainable Agronomy using the principles of cause and effect, namely the eightfold Path, consisting of four causes that are physical matters (Action) and four results that are a matter of the heart that must come from within (Mental) or scientifically called action (Dynamic) and the knowledge inside (Static).

The Sustainable Development Goals (SDGs) consist of 17 global goals comprising 169 interconnected and supportive sub-goals. To effectively advance these goals, it's necessary to work on all of them simultaneously. The United Nations has set 247 indicators to track and assess the progress of development. These SDGs are categorized into five interconnected dimensions, known as the 5Ps: 1) People, 2) Planet, 3) Prosperity, 4) Peace, and 5) Partnership. These dimensions work together to drive Sustainable Development Goals (SDGs), including international cooperation between countries. How can we achieve Sustainable Development Goals? Researcher team try to used Sustainable Agronomy projects as a tool to reach the Sustainable Development Goals (SDGs) based on global principles that have been critically evaluated and driven by principles aiming to create a balanced life. This has gained acceptance from many global scholars and developers, such as Eleanor Bostrom, who stated, "Sufficiency Economy is the key to success in achieving Sustainable Development Goals (SDGs)."

Noble Happiness is the 16th important objective of the SDGs. The essence of happiness is freedom, allowing individuals to freely use their thoughts. This leads us towards happiness, peace, justice, and a resilient society, both now and in the future (Building Rmutr, 2021). Such happiness stems from practicing of the Sufficiency Economy Philosophy and following the guidelines of the agronomy sustainable project, based on the royal initiatives of His Majesty King Rama IX and King Rama X. When we desire happiness, we need only to remember it, and happiness will arise immediately as desired. Therefore, sustainable happiness is integral to the development encapsulated in the Sustainable Development Goals, primarily a matter of the mind.

Model Community Development serves as a guideline for national development aligned with the National Economic and Social Development Plan and the fundamental policies of the state. Currently, the 20-year national strategic plan is regarded as a framework for managing

national development to attain economic, social, and environmental sustainability in accordance with the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) (Wanida Finishkit, 2020).

Sustainable Economics is the Sustainable Development Goal towards genuine happiness. When decoded correctly, Sustainable Development aligns with the essence of His Majesty's Sufficiency Economy, which international scholars recognize as a clear imprint in advancing human dignity and protecting the world excellently due to its shared attributes: 1) Universality, 2) Integration, and 3) Transformative development. What's interesting is that incorporating the 17 Sustainable Development Goals (SDGs) into the Sustainable Economy Philosophy (SEP) might help address global issues. By categorizing problems into three groups and using three tools for management moderation, reasonableness, and immunity that connects everything it's necessary to apply the same principles as those of a Sustainable Economy. Both the principles of a Sustainable Economy Philosophy (SEP) and the Sustainable Development Goals (SDGs) share a common objective: balanced development across economic, societal, and environmental aspects for a more equitable global advancement.

However, measuring Sustainability and Happiness shouldn't solely rely on wealth or GDP, which was created to address the economic problems during the post-World War II period. It aimed to salvage the world by creating what's known as "Material Prosperity." However, it's been overlooked that material prosperity doesn't align with the true goal of humanity, which is happiness. GDP measures global prosperity and material wealth, leading to the loss of humanity's balance. Humanity seeks happiness, and it's evident that the path of sustainable economics can guide the world toward the true happiness that everyone seeks.

Objectives

1. To gather knowledge related to the Sustainable Economy Philosophy (SEP) towards Continuity, Sustainability, and Development.
2. To compile indicators measuring the success factors of Sustainable Agronomy through the application of the principles of a Sustainable Economy Philosophy (SEP) in the dimension of Noble Happiness from model communities.
3. To extract lessons from organizations/model communities that have applied the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) leading to sustainable practices aligned with health goals using SDG 16 (Peace)

Literature Review

The Sustainable Development Goals (SDGs) are the United Nations' (UN) Sustainable Development objectives aimed at making the world a better place by 2030. They focus on holistic development based on the balance of natural resources, cultural wisdom, and inclusivity of all groups of people, fostering cooperation, mutual respect, self-reliance, and equal quality of life. Various entities, including educational institutions, government bodies, and private companies, have adopted and planned sustainable development strategies to align with these international goals. There are 17 key development goals set at the global and international levels (Building Rmutr, 2020).

King Rama IX has bestowed concepts and theories that are comprehensive and relevant to the development process in many fields. “Royal Initiative Development Study Centers” have been established in various regions to serve as comprehensive service centers and demonstrations in various fields such as agriculture, livestock, fisheries, as well as social development, arts and crafts work. Later, the Royal determination of His Majesty King Vajiralongkorn, King Rama X, Continuity, Sustainability, and Development on the Royal Initiative. These three aspects are crucial in the implementation of the 'Application of Sustainable Economic Philosophy' in conjunction with the emphasis on using “New Agricultural Theory.” From the implementation of the project of the Royal Initiative Development Study Centers of King Rama IX, who has been gracious to the Thai people and respond to the royal wishes of His Majesty King Vajiralongkorn, King Rama X, in Continuing, Sustainable, and Developing on the royal initiatives. As well as in order to disseminate the royal initiatives of King Rama IX into the practice of the people by practicing "Continuity, Sustainability, and Development", able to gather all 3 aspects of change, consisting of 1) social dimension, 2) economic dimension, and 3) environmental dimension. (Royal Initiative, 2023)

Sufficiency Economy Philosophy (SEP), the legacy left by the King Rama IX, a valuable guideline for global cooperation in creating Sustainable Development and addressing social and economic issues worldwide. In the reign of King Rama X, there has been an effort to simplify the understanding of the Sustainable Development Goals (SDGs) by linking them with Sustainable Agronomy, under the framework of 5Ps: 1) People, addressing who we are to emphasize human development, 2) Planet, concerning our world and environment to focus on geography and land, 3) Prosperity, focusing on how to achieve development towards societal prosperity from various perspectives, 4) Partnership, focusing on collaborative efforts, business relations, and creative cooperation, and 5) Peace, aiming for ultimate life happiness, focusing on seeking paths to inner peace and mental well-being. Introducing new knowledge to solve problems through the 5P

framework will emphasize the importance of coherent and interconnected practices or chains within this framework. (Phratammasakawongvisutthi, 2022).

The Development of Thailand or Global Development according to the Sustainable Development Goals (SDGs) must be based on the principles of, Continuity, Sustainability, and Development the country into an archetype. This aligns with the Sustainable Development Goals (SDGs) proposed by the United Nations, which consist of 17 goals, namely the 5Ps (People, Prosperity, Planet, Partnership, and Peace). To effectively achieve the United Nations' policies, Thailand should have its own version of the SDGs. During the King Rama IX, a significant legacy was bestowed regarding the Sufficiency Economy Philosophy (SEP). This philosophy serves as a crucial key to advancing towards the global goals of the United Nations. Coupled with the Royal Initiatives of King Rama IX, King Rama X bestowed an exposition known as "Sustainable Agronomy." This concept materializes by adhering to the royal initiatives concerning continuity, Sustainability, and development, forming a model to achieve Socio-cultural development in Thailand. It serves as the fundamental basis for the 5 principles of sustainability, encompassing 1) People, 2) Planet, 3) Prosperity, 4) Partnership, and 5) Peace.

The development towards becoming Sustainable Agronomy begins by developing individuals into "People" first. Being a "People" involves a relationship with the socio-cultural aspect, which represents the "Planet." The development intended to be created must align with "Prosperity," which means development that doesn't disrupt the economy, society, and environment. Through collaboration from all sectors, it should become a "Partnership," leading to the realization of "Peace" in global society, a holistic happiness that encompasses social, economic, and environmental aspects. Success in Sustainable Agronomy, or thriving in an "Araya" (sufficiency) manner, adheres to the principle of balance, aligning with the sustainable development goals of the United Nations, particularly Goal 16, which concerns "Peace, Justice, and Strong Institutions." This leads to "Araya Sukha" or Noble Happiness, revolving around the core concept of "the spiritual value of individuals". (United Nation, 2022)

In this regard, the Sustainable Development Goals (SDGs) are not distant aspirations for Thai people. This is due to the Royal Utterance of His Majesty King Maha Vajiralongkorn (King Rama X), where he expressed, "He will, Continue, Sustain, Develop and govern the land justly for the benefit of the Thai people indefinitely. His Majesty integrates the wisdom of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), new Agricultural Theories, amalgamated with the principles of moderation (Buddhist Middle Path), and practical actions to study and produce effective results in line with the path set by the reign of King Rama IX. The notion of "Continuity, Sustainability,

and Development" stems from the Sufficiency Economy Philosophy (SEP). In this economic theory, Sufficiency doesn't merely denote monetary value; it pertains to household management. Material prosperity must align with the genuine absence of development loss since there are hidden implications of destruction within it. Derived from the Royal Utterance, shall Continue, Sustain, Develop, and rule the land with righteousness for the lasting welfare of the people in the nation. Upon careful consideration of its significance, we found that continuity involves a rational process, seeking truth, and serves to respond to the welfare of the people. Therefore, continuity is about preservation (Continuing), which involves considering what is good and should be preserved, such as the distinctiveness of the Thai smile and the fundamental principles of the sufficiency economy that need to be maintained without deviation or loss. Thus, preservation is about conservation (Sustainable), the Continuation, and Development of what is already good to expand its benefits further, fostering a creative and innovative extension or innovation of these valuable elements to help build a more peaceful, happier, and more livable global society. Therefore, development is about progress (Development) (Phratammasakawongvisutthi, 2022).

Sustainable Development Goal 16 Peace, Justice, and Strong Institutions: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all, and build effective, accountable, and inclusive institutions at all levels. This goal aims to: Reduce all forms of violence and related mortality everywhere. End abuse, exploitation, trafficking, and all forms of violence and torture against children, Reduce illicit financial and arms flows, and Combat corruption and bribery in all its forms. Achieving these targets is crucial for fostering peaceful societies, ensuring access to justice, and promoting accountable governance worldwide.

Concept of the Sustainable Agronomy developing sustainable Agronomy in a balanced manner is crucial for achieving the United Nations' 17 Sustainable Development Goals. The Developing Sustainable Agronomy aligns with these goals by focusing on five categories: People (Arayachan), Planet (Arayabhumi), Prosperity (Arayapatta), Partnership (Arayakrit), and Peace (Aryasuk). Aryasuk, or Peace, is a purely mental state, supported by three components: Arayachan, Arayabhumi, and Arayapatta. By integrating these five categories, the Sustainable Agronomy aims to develop a holistic and sustainable approach to benefits people, the planet, and future generations.

Sustainable Community Development serves as a guideline for national development aligned with the National Economic and Social Development Plan and the fundamental policies of the state. Currently, the 20-year national strategic plan is regarded as a framework for

managing national development to attain economic, social, and environmental sustainability in accordance with the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) (Wanida Finishkit, 2020). From the implementation of the project of the Royal Initiative Development Study Centers of King Rama IX, who has been gracious to the Thai people and respond to the royal wishes of His Majesty King Vajiralongkorn, King Rama X, in Continuing, Sustainable, and Developing on the royal initiatives. As well as in order to disseminate the royal initiatives of King Rama IX into the practice of the people by practicing "Continuity, Sustainability, and Development", able to gather all 3 aspects of change, consisting of 1) social dimension, 2) economic dimension, and 3) environmental dimension. In summarized as follows: (Royal Initiative, 2023).

Methodology

Qualitative Research by data collection through literature review from Secondary data source pertaining to knowledge associated with the Sustainable Economy Philosophy (SEP) towards Continuity, Sustainability, and Development, and the Sustainable Development Goals (SDGs). This study collecting secondary data from various related documents, including secondary data form The Community Development Department, 2022. the Development Studies Centers inspired by Royal Initiatives. From data collected from villages around 6 Royal Initiative Development Study Centers, a total of 145 villages, including Chanthaburi, Chachoengsao, Phetchaburi, Narathiwat, Chiang Mai and Sakon Nakhon provinces, in adopting the Royal Initiative Guidelines go apply and continue to expand the success to other villages has selected exemplary villages focusing on three aspects: 1) Social, 2) Economic, and 3) Environmental. Primary data inputs from qualified experts in related fields via focus group with 20 Key informants. Then analyzes this information, interprets statements made by interviewers, and processes observed data. This encompasses data gathered through participatory and non-participatory observations following fieldwork from the research team. Data analysis involves gathering information from various sources including geographical data collected and compiled from books, journals, research papers, information databases. Finally, both positive and negative aspects of the collected data are synthesized to present study findings.

Results

1. To gather knowledge related to the Sustainable Economy Philosophy (SEP) towards Continuity, Sustainability, and Development. If we consider the period when

Thailand faced the situation of the COVID-19 pandemic, it's evident that many people from various parts of the country returned to their hometowns. There were several findings from different villages that benefited from the support and promotion provided by the Development Studies Centers inspired by Royal Initiatives. From data collected from villages around 6 Royal Initiative Development Study Centers, a total of 145 villages, including Chanthaburi, Chachoengsao, Phetchaburi, Narathiwat, Chiang Mai and Sakon Nakhon provinces, in adopting the Royal Initiative guidelines go apply and continue to expand the success to other villages. The Community Development Department has selected villages focusing on three aspects: 1) Social, 2) Economic, and 3) Environmental. These three aspects are crucial in the implementation of the Application of Sustainable Economic Philosophy (SEP) in conjunction with the emphasis on using "New Agricultural Theory." This agricultural system emphasizes water resource management and appropriate allocation of agricultural land, enabling farmers to have self-sustenance in rice and fish production, thereby addressing the livelihood issues of farmers and fostering overall economic stability in the country. From the implementation of the project of the Royal Initiative Development Study Centers of King Rama IX, who has been gracious to the Thai people and respond to the royal wishes of His Majesty King Vajiralongkorn, King Rama X, in Continuing, Sustainable, and Developing on the royal initiatives. As well as in order to disseminate the royal initiatives of King Rama IX into the practice of the people by practicing "Continuity, Sustainability, and Development", able to gather all 3 aspects of change, consisting of 1) Social Dimension, 2) Economic Dimension, and 3) Environmental Dimension. In summarized as follows:

1. Social Dimension

The key findings: 1) Fostering community unity and mutual support creates a strong sense of purpose and generosity; 2) Learning and applying the Sustainable Economy Philosophy (SEP) promotes sustainability and serves as a model for others; 3) A volunteering spirit supports social causes like tree planting and community development; 4) Local communities sustain livelihoods with diverse income-generating activities; 5) Households serve as learning hubs for integrated agriculture and SEP; 6) Community learning centers provide educational resources on SEP; 7) Communities gather and share knowledge through various formats and collective activities; 8) Knowledgeable individuals teach and share expertise; 9) Groups are established to assist the elderly and disabled, involving knowledge transfer in management and organization.

2. Economic Dimension:

Key discoveries include: 1) Engaging in income-generating activities and vocational training provides new opportunities, especially during crises like COVID-19; 2) Households can lower

expenses and ensure food security by keeping income records; 3) Promoting tourism boosts local income; 4) Increasing the value of agricultural and community goods enhances earnings; 5) Diverse income sources from supplementary livelihoods, waste recycling, and community forests support economic stability; 6) Self-sufficient economics learning bases help reduce costs; 7) Learning centers focus on self-sufficient economics for increased income; 8) Savings and community stores enhance financial stability; 9) Online distribution channels improve income; 10) The community serves as a tourist destination and learning hub, preserving Thai wisdom and generating income.

3. Environmental Dimension:

Key discoveries include: 1) Creating a sustainable ecosystem through reforestation, organic waste management, and proper disposal; 2) Environmental synergy from chemical-free vegetable cultivation and animal husbandry; 3) Knowledge transfer leads to improved agricultural practices and a balanced Agro-ecosystem; 4) Decreased deforestation and forest fires due to diverse plant cultivation and fire prevention measures; 5) Community-driven forest preservation and sustainable practices; 6) Planning and activities raise awareness about conserving natural resources; 7) Constructing barriers to aid moisture distribution and forest restoration; 8) Reforestation efforts in various areas; 9) Learning centers focus on sustainable economic and environmental conservation.

2. To compile indicators measuring the success factors of Sustainable Agronomy through the application of the principles of a Sustainable Economy Philosophy (SEP) in the dimension of Noble Happiness from model communities. The success factors of Sustainable Agronomy through the application of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) in the dimension of Noble Happiness from prototype communities. The success factors aligned with Noble Happiness based on data collection from prototype villages conducted in the area, including the gathering and summarization from prototype villages developed following the Royal Initiative. These were honored as “Prototype Villages from the King Rama IX National Economic and Social Development Plan: Upholding, Preserving, and Perpetuating.” This documentation was carried out by the Department of Community Development, Community Development Fund Office, and Community Financial Organization Bureau, Ministry of Interior. The assessment involved examining agricultural factors concerning public health for sustainable development by applying SDG 16 - Peace, Justice, and Strong Institutions. This study emphasized the significance of “Noble Happiness” in SDG 16's goals: Peace, Justice, and Strong Institutions, as outlined in the

Sustainable Development Report 2023. Thailand's SDG 16 in 2023 defined the indicators as follows:

1. Summarizes the success indicators of individual factors aligned with Noble Happiness using SDG16 as a reference.

The integration of royal agricultural guidance, visionary community leadership promoting learning and the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), environmental conservation efforts, and the importance of self-reliance and modest living for sustainable development within families and communities. Displays profound respect towards the institution of monarchy, actively integrates the agricultural principles from the royal guidance of His Majesty the King Rama IX, instilling the new agricultural theories in practice, preserving and transmitting the knowledge from the developmental learning centers derived from royal initiatives to be used within the family (Continue and Sustainable). The community leaders must possess a vision and lead the change, cherishing learning, self-development, and community development. They should exhibit creativity and dedication for the community, recognizing the value of Thai wisdom, demonstrating strength, and guiding others in practicing the principles of Sufficiency Economy Philosophy (SEP) as a way of life. This includes applying the royal guidance to ignite innovative thinking among community members. Additionally, community leaders must embody a spirit of sacrifice (Continue, Sustainable and Development). The text emphasizes fostering a love for the homeland by encouraging villagers to care for and protect natural resources through balanced environmental initiatives like reforestation. It also advocates for households to embrace self-reliance, manage their families wisely, and live modestly for sustainable development.

2. Summarizes the indicators of societal success aligned with Noble Happiness using SDG16 as a comparison."

The importance of forming knowledge-sharing teams within communities to foster professional development and interdependence. It emphasizes the role of participatory processes, leveraging internal and external networks for planning and activities, and the fertile conditions in Thailand for sustainable agriculture. Continuous evaluation, embracing age diversity, and pursuing new knowledge through learning are key to fostering determination, commitment, and long-term community sustainability, with a focus on using cultural capital and local wisdom for economic resilience. The statement presents a positive perspective on the potential benefits of knowledge management, cultural capital, and local wisdom for promoting economic sustainability and community engagement. (Penpim, P., 2024)

3. To extract lessons from organizations/model communities that have applied the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) leading to sustainable practices aligned with health goals using SDG 16 (Peace)

This study emphasizes the importance of 'Noble Happiness' in alignment with the SDG 16 goals of peace, justice, and strong institutions. This study reveals that adhering to the principles of the self-sufficiency economy of the 9th reign that bestowed immense kindness upon the Thai populace and in response to the royal aspirations of His Majesty King Bhumibol Adulyadej (King Rama IX) and in the reign of His Majesty King Maha Vajiralongkorn (King Rama X), continuing the Continuity, Sustainability, and Development of the Royal Philosophy, can undeniably create Nobel Happiness for the Thai people. Related with Puchiss, 2024 that in Thailand from Development of Employee Happiness in The Workplace Pathum Thani Province guidelines for consist of: 1. Create organizational culture, 2. Encourage personnel participation, 3. Develop a pleasant working environment, 4. Create and promote commitment in the organization, 5. Supplementation physical health, 6. build morale in terms of welfare, and 7. Promote continuous development of work performance.

Discussion

The new agricultural theory aligns with the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) under the guidance of His Majesty the late King Bhumibol Adulyadej, Rama IX, who bestowed this agricultural theory on December 4th, 1997. During a severe economic crisis that profoundly impacted Thailand, this new agricultural theory emerged as an ethical and foundational concept for the sufficiency economy. If a self-reliant economic system could be established, even half or just one-fourth of the entire economic system, it would significantly enhance the nation's stability compared to the current export-dependent economic model. The new agricultural theory is a royal initiative under the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), emphasizing production to meet the food needs of households and communities independently, without relying on external production factors. The principle of the 'New Theory' is an economy-based self-sufficient agricultural production system, where farmers can sustain themselves at a saving level. A portion of the land must be dedicated to rice cultivation, as rice is a staple that every household needs to grow for year-round consumption. It requires a reserve of water throughout the year for cultivation during the dry season or when rain is scarce. This involves a proportionate distribution of land at a ratio of 30:30:30:10, allocating areas for various purposes. Regardless of owning less or more than 15 rai (about 6 acres), 30% involves digging reservoirs to store water,

ensuring consistent water supply throughout the year. Rainwater is collected during the rainy season, supplementing crop cultivation in the dry season or when rain is scarce. The remaining 30% of the land is for rice cultivation, providing daily food for households year-round. The rest, another 30%, is used for growing vegetables, fruits, cash crops, perennial plants, and herbs in the same area, serving as daily food sources. Any surplus from consumption can be sold. The remaining 10% serves as residential space.

The concept of 'Continuity, Sustainability and Development' applies the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), emphasizing self-reliance, reducing expenses, increasing income, living moderately, and planning thoughtfully while considering the collective benefit as a primary focus. By promoting informed and responsible management, utilizing existing resources wisely, and maximizing their benefits while concurrently revitalizing resources to ensure maximum sustainability, technology is appropriately applied to align with environmental needs (social ecology). This application benefits a broader population, emphasizing the principle of nurturing forests within people's hearts, underscoring the crucial significance of forests in human life. The absence of forest conservation would make human existence much more challenging, prompting communities to turn back and care for and protect forests. "Reforestation implies the local communities taking charge and rejuvenating forest resources themselves. The key lies in perpetuating learning about forest conservation and the environment, disseminating knowledge on forest conservation, supporting tree species in replanting, fostering community participation, promoting composting of plant and food remnants to reduce agricultural costs and restore soil conditions, managing waste to create sustainable environments, and establishing waste banks to foster participation and promote household waste segregation. Under the principles of Continuity, Sustainability, and Development, Royal Philosophy, proactive leadership involves. **Continuity:** implementing the principles of self-sufficiency, the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), the principles of sufficiency economy, the knowledge on the royal philosophy. **Sustainability:** involves adapting the principles of royal initiatives in conjunction with existing local wisdom. And **Development** the progress: Related organizations should actively join and support the developmental activities aligned with the principles of the Royal Initiatives. This involvement aims to foster innovation in developmental practices aligned with these initiatives, generating new insights or knowledge to elevate the advancement of individuals, groups, networks, and localities.

Support from outside agencies Participating in support consists of 1) Royal Development Study Center, 2) Subdistrict Administrative Organization Waste management training, etc., 3)

District Agriculture Office Training in the use of fertilizers, etc., 4) District Community Development Office, training in various areas related to the sufficiency economy, 5) Office of the Promotion of Non-Formal and Informal Education (NFE) to strengthen knowledge in various fields, 6) District Livestock Office Promote knowledge about raising animals, and 7) Health Promotion Hospital (Subdistrict Health Promoting Hospital) supports various activities. "By instilling motivation and fostering the desire for development, the aim is to ensure that the villagers live well, eat well, create a foundation for learning about a self-sufficient economy, and facilitate the dissemination of diverse knowledge within the community. All of these can effectively address Sustainable Agronomy challenges towards sustainable development through an analytical approach from the case study of Thailand's model communities towards perpetuation, preservation, and global extension, especially SDG 16: Peace, Justice, and Strong Institutions.

Need new Knowledge

conclusions

Suggestions

In the future, it is essential to clearly compare and demonstrate how the application of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) of His Majesty King Bhumibol Adulyadej (King Rama IX), who graciously bestowed immense kindness upon the Thai populace, and in alignment with the Royal aspirations of His Majesty King Maha Vajiralongkorn (King Rama X), Continuing, Sustainability, and Development of the Royal Philosophy, correlates with Sustainable Agronomy. This correlation can lead Thailand to achieve the Sustainable Development Goals (SDGs). Emphasizing the Continuity, Sustainability, and Development extension will pave the way for Thailand to excel and become a leading nation in achieving the SDGs worldwide.

References

- Building Rmutr. (2021). *What are SDGs? How important is it?* Retrieved from <https://building.rmutr.ac.th/sdgs-%E0%B8%84%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%A>.
- Institute for Human Rights and Peace Studies Mahidol University. (2023). *Curriculum and teaching. Institute for Human Rights and Peace Studies*. Retrieved from <https://ihrp.mahidol.ac.th/th/course/>.
- Library of Parliament (2022). *Sustainable development goals*. Retrieved from <https://thailand.opendevelopmentmekong.net/th/topics/sustainable-development-goals/>.

- Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand. (2016). *A Practical Approach toward Sustainable Development: Thailand's Sufficiency Economy Philosophy - A Practical Approach toward Sustainable Development: Thailand's Sufficiency Economy Philosophy* OD Mekong Data hub. Retrieved from http://thaiembdc.org/wp-content/uploads/2017/03/A_Practical_Approach_toward_Sustainable_Development.pdf.
- National Economic and Social Development Office. (2020). *Goal 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development. Give everyone access to justice and build effective institutions Responsible and comprehensive at all levels*. Retrieved from <https://sdgs.nesdc.go.th/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A-sdgs>.
- Office of the Justice Fund. (2021). *Justice Fund Operational Standards Manual*. Retrieved from <https://jfo.moj.go.th/file-links/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0B8A3%E0%B8%A1.pdf>.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). *Master plan under the national strategy (20) issues of public service. and efficiency of the public sector (2018-2037)*. Retrieved from <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2019/04/20-%E0%B8%81%E0%B8%.pdf>.
- Penpim P, Supaprawat S, Siriporn P, Nuttharin P, and Vilasinee K. (2024). *Enhancing Community Economic Sustainability Based on Cultural Capital and Local Wisdom Knowledge Management: A CaseA of Klong Maduea, Samut Sakhon*. Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 9 No.2. P.1-16.
- Phratammasakawongvisutthi. (2022). *Five principles of civilization. Photocopied documents*. World Buddhist University. 2022. Cited in Phra Dhamma Sakyawongwisut. and the Faculty of Sustainable Agronomy Society that leads to society “Longevity Economy” and “Longevity Dividend” analytical approaches to study the connection Photocopied documents. World Buddhist University. 2023.
- Puchiss S, Kritsana D, and Sittiporn K. (2024). *Developing employees' happiness in the workplace in Pathum Thani Province*. Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 9 No.2. P.225.
- Royal Initiative. (2023). *Philosophy of Sufficiency Economy*. Retrieved from www.pidthong.org/philosophy.php.
- SDG Move. (2023). *Table showing target values and results of the Sustainable Development Report (2023) of Thailand*. Retrieved from https://www.sdgmovement.com/wp-content/uploads/2023/06/SDR23-REPORT_WP-1024x536.png.

- Sustainable Development Report. (2023). *Implementing the SDG Stimulus Includes the SDG Index and Dashboards*. Published by Dublin University Press Dublin, Ireland, 2023.
- SDG Port. (2023). *Goal 16: Peaceful, just, inclusive society (SDG 16: Peace, justice and strong institutions)*. Retrieved from www.sdgport-th.org/2020/10/sdg16-peace-justice-and-strong-institutions/.
- The Community Development Department. (2022). *Model village 9;10 practices worship "continuing, preserving, expanding" according to the royal initiative 2022*. Retrieved from <https://district.cdd.go.th/taongoi/2022/06/29>
- The Journalist Club. (2021). *Royal speech "Ariyakaset/Sustainable Agronomy" of His Majesty the King*. Retrieved from <https://thejournalistclub.com/>.
- United Nations Thailand. (2022). *Sustainable Development Goal 16: Peace, justice and strong institutions*. Retrieved from <https://thailand.un.org/th/sdgs/16>.
- Wanida Setkij. (2020). *Sustainable Development in the context of National Development*. Burapha Journal of Political Economy, 8(1). 81-106.
- WBU World. (2023). *Continuing, Sustainable, Development towards becoming Noble Happiness. According to the goals of balanced development*. Retrieved from <https://wbu.world/wbu-conferences-seminars/septosdgs/>.

PROVIDING EDUCATION FOR THE VISUALLY IMPAIRED IN FOREIGN COUNTRIES

Supawadeeporn Drejare and Jaturong Boonyarattanasoontorn

Faculty of Social work and social welfare, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

Email: supawadeeporn@hotmail.com¹

Received 11 February 2023; Revised 29 October 2024; Accepted 31 December 2024

ABSTRACT

Studies for visually impaired people in foreign countries are different. For example, in the United States, it was found that visually impaired people, in addition to experiencing unusual physical hardships, are also framed by family members who will be educated because of the embarrassment of their child's abnormality. The United States Constitution does not support the study in special schools because it is considered to be an incorrect approach, separating children from society and therefore sending children to study together with normal children creates an understanding of the limitations between normal children and children with disabilities. It is a correct and appropriate approach, so the government has expanded special education in the form of joint learning and reduced the number of special schools or specialized schools. Sweden has various laws that clearly define the characteristics of children with disabilities, emphasizing that teachers, in addition to having basic knowledge suitable for children with special needs, must also have teaching skills and use psychology. All classroom teachers must devote their time, by providing tutoring for 2 hours per week, teachers have helped a lot in solving the problem of children with disabilities in Sweden. In Japan, there are both special schools and co-educational schools. There are 3 types of special schools: schools for the deaf, Schools for the Blind, and Schools for the disabled, which are separated into 3 types of schools specifically for the disabled: schools for mentally retarded children, schools for children with physical disabilities, schools for chronically ill children. If children with moderate disabilities will be arranged to attend classes. As with normal children, children with disabilities who can enter special schools must undergo a selection process that is established by law and the Japanese Ministry of Education has a set curriculum. Australia will promote inclusive education by nearly

100 percent. There will be research and use of research results to develop techniques for training individuals to have knowledge and ability and use appropriate tools that can help children with all special needs. More people can learn well and have the means to attend regular school. The Australian government will support the emphasis on parent education and the development of children who have been diagnosed as being able to develop in all areas, parent training, home visits, demonstrations, follow-up, and communication technology are used in teaching and fully support education.

Keywords: Educational management, visually impaired, educational system

Introduction

Education is an important factor in the development of society, creating individuals who are virtuous, efficient, and mentally beautiful through education because education allows us to gain knowledge and skills necessary for living and working as well as studying, know patience in facing life's challenges, this learning is not limited by time and can lead to the progress and prosperity of society in many areas, such as occupations, learning the importance of culture, and natural resources, and keeping up with changes in the world. Therefore, promoting education is an important thing that has a positive impact on all aspects of society. Can bring about the development of human resources in the country.

In Thailand at present, there are more than 2 million people with disabilities, but it is found that the majority of children with disabilities do not receive adequate education, especially children who are intellectually disabled since birth, as many as 1 in 3 children with disabilities do not receive education, and if they are intellectually disabled two-thirds of all children with disabilities are not educated, with national statistics showing that education policies for people with disabilities in the country are not adequately implemented when considering the education of children with disabilities between the ages of 5-14 years, it was found that most school-age children with disabilities do not receive adequate education, especially children born with two disabilities, such as physical and intellectual disability, as many as 1 in 3 children with disabilities have less than primary school education. This is consistent with surveys from the

National Statistical Office in 2002 and 2007 that found that children with at least one disability had less than primary school education.

From the above information, it is reflected that although Thailand places importance on education for people with disabilities, this can be seen from the issuance of a special education policy for people with disabilities which sets out guidelines for organizing education that is consistent with the special needs of people with disabilities to achieve educational equality either organizing co-educational teaching in general schools or organizing learning in schools specifically for children with disabilities. This may be due to a lack of specialized personnel for special children or distant schools that are not convenient for travel. There are not enough specialized schools. Studying in general schools may cause disabled children to be teased, bullied, or in some cases, become sick or disabled to the point of being unable to study, even though the National Education Act of 1999 was amended, additional (Issue 2) B.E. 2545 and (Issue 3) B.E. 2010 will state that “people with disabilities can study free of charge” but it is still found that some children with disabilities do not have funds to study.

This information shows that although Thailand places great importance on the education of people with disabilities, there are factors that prevent children with disabilities from adequately accessing the education system even though there are policies and laws that support education for people with disabilities, the lack of ways to deal with this problem still exists, causing disabled children to have fewer opportunities for education and self-development than normal people to resolve this situation, educational policies should be improved and developed so that people with disabilities receive the same opportunities for education and self-development as normal people, especially in the educational process of disabled children in Thailand to create a society that is concerned with the ability and determination of children with disabilities to receive education and develop themselves equally with normal people, no one should be left out of the education system because of a disability they cannot control, and we should build a society that builds people with disabilities to be strong and able to help build a broader country together.

Therefore, in this academic article, we study the provision of education for the visually impaired in foreign countries, including the United States, Sweden, Japan, and Australia, to create

a better understanding of the educational system for the visually impaired and lead to the development education system for people with disabilities in Thailand.

Content

Providing education for the visually impaired in foreign countries

Educational management for visually impaired people in countries with good educational welfare, namely the United States, Sweden, Japan, and Australia, have interesting educational management systems as follows.

1. United States

In the beginning, it started with families where parents would teach children at home or some families would not teach them because they were ashamed of having a disabled child. Later, the parents had to go out to work so they took the children to be raised at the center. Daycare for children only during the day.

In later eras, special schools were created, such as schools for the blind and schools for the deaf, because it was believed that specialized schools were the most appropriate and best schools for each type of disabled child. Later, it was found that special schools used the guidelines That is correct because separating children from society is an act that goes against the Constitution of the United States. Therefore, children are sent to study together with normal children, making normal children and disabled children understand each other's limitations and abilities. Studying in this way is the correct and appropriate approach.

The government therefore expanded special education in the form of co-educational learning while reducing the budget for special schools or specialized schools, causing these types of schools to reduce in size and number to a minimum. Parental involvement, parents will play an even greater role in special education, with parents playing a role in initial diagnosis, providing information to psychologists about their child, and playing a role in referring children, learning which school the child will study at, whether it be a special school or a co-educational school, participate in organizing individualized education plans to measure and evaluate children in various extracurricular activities, special education is part of the education system normal. That is, children with special needs have the opportunity to study together with normal children. Therefore, teachers who teach normal children must understand the needs, abilities, and

limitations of children with special needs. Therefore, regular teacher training is required to know, regarding children with special needs for providing financial assistance to localities in the United States where education is the responsibility of School boards, when the law requires school boards to accept more children with special needs. Each state does the same for schools and receives increased state budget allocations. Special educators in the United States believe that providing help when children are young can eliminate their disabilities more than providing help when they are older. Therefore, trends in special education in the United States In addition to providing co-educational education to children aged 3-21, it has also been extended to children aged 0-3 years. In addition, in the age of information society, technology has played an increasingly important role in special education. Computers as well as teaching programs and new communication tools have been introduced to help teach children with disabilities.

Therefore, the development of special education in the future has the goal of living together in society. The future society will be a society without discrimination, no class, no disabled people, and non-disabled people because people who think they are "normal" also have disabilities or are "not normal" to a greater or lesser extent. In this type of society, everyone accepts each other's diversity. The trend in special education is therefore geared toward the aforementioned guidelines and special education laws. The education system in the United States is the responsibility of each state. The central government is only responsible for promotion and support, most individual states allow local education to be organized. Therefore, each school district organizes education differently in terms of curriculum, textbooks, and teaching processes but most of them have similar education systems, namely 6 years of primary school, 3 years of lower secondary school, and 3 years of school district, high school is 6 years, with another special education law separate from the education law for normal children. The United States announced the first special education law in 1975, named Education for All Handicapped Children Act of 1975 (Public Law 97-142), allowing children with various disabilities to study in a form of education before the enactment of this law, more than 1 million children with special needs in the United States were unable to attend school because public schools refused to enroll them, many in special schools or various welfare institutions do not receive as good a service as they should according to their rights. The legal system has therefore been widely welcomed after the announcement. Originally, before the announcement of this law, children

with disabilities in various fields would be sent to receive services in shelters or specialized schools, most of which are boarding schools, now the status has changed a lot. These children are no longer in welfare institutions or special schools but will attend school together with normal children from kindergarten to the university level. After using this special education law for 22 years, there was a major revision of the special education law in 1997 to reflect the changing social conditions, so it was renamed the Education Act of the Disabled (Individuals with Disability Education Act-IDEA, Amendment of 1997)

The essence of this law is that children with disabilities mean children with intellectual, hearing, speech or language, visual, emotional, physical, or health impairments, including autistic children, children with brain injuries, and children who are less able to learn in specific areas or other children who need special education and related services, such as children who are removed from school between 3 and 21 years of age, where education is the responsibility of the local school district for the state and the central government determines policy and provides financial support for children to receive an education in an appropriate environment. It means allowing children with disabilities to study together with normal children as much as possible, either in full-time study or in regular schools. If it is necessary to separate children for teaching, this can be done when disabilities are an obstacle to learning and when children have been separated. The state must provide necessary and relevant services for children. The law requires individual education plans. Individualized Education Plan (IEP) for each child. This plan is like a curriculum for each child, which is different and tailored to each child's needs and abilities. This plan consists of aims, which are similar to the aims of the curriculum, subject matter studied in one semester and one year, teaching methods, measurement, and evaluation.

This plan is developed before the start of school by a committee consisting of parents, special education teachers, inclusive education teachers, curriculum specialists, psychologists, school administrators, or representatives from the school district committee. The condition of the child's disability and whether he or she deserves special education is determined. If parents are not satisfied with the committee's decision, they can appeal. One important feature of the law is the provision of basic assistance to children. Birth to age 3 has been incorporated into the law as a category for infants and children with disabilities, which is defined as children aged 0-3 years who show signs of developmental disabilities. These include (1) physical development (2) development of thinking and memory (3) development of communication Meaning (4)

Emotional and social development (5) Development of adaptation According to this law, the state must provide services, initial assistance to every child suspected of having one or more problems from points 1 - 5 mentioned above. The assistance will be the same initially Providing special education is the first step by testing the child, and next is the preparation of an individual plan that includes the goals. Courses, methods of operations, and measurement and evaluation as specified in the individual family service plan. (Individualized Family Service Plan - IEP.) is similar to an individual education plan. (IEP) is a plan to provide initial assistance to children, which begins with testing the child, studying and finding as much information about the child as possible, then using the information to include in setting goals, specifying the details of the assistance plan that What kind of assistance will be given to children? And finally, there will be an evaluation of the implementation plan to see how much it helps children develop. Curriculum and teaching in the United States, children with Special needs children do not study the same curriculum as normal children. Because each child has very different abilities and needs, the school must create a customized curriculum for each child by including the curriculum in an individualized education plan. (National Education Development Center of Thailand. 1986)

2. Sweden

Educational system Special education schools in Sweden run by the Ministry of Education provide schools for the disabled as well as schools for normal children and there is a special program to place children with disabilities in school with normal children everywhere. As far as possible, the state is responsible for all expenses. The education system covers 9 years of compulsory schooling, university preparatory schools (Gymnasium), and advanced schools. (Continuation school) and vocational school (Vocational school) school) is responsible for the International Education Council. The District Education Council and the Local Education Council are also responsible. Special education in Sweden is taught in three ways: 1) teaching within the regular school system Organized in the form of special classes and separate teaching. (Teaching in clinics and teaching to correct deficiencies) with technical, pedagogical, medical, and social support. 2) Special teaching for children whose hearing or vision is severely impaired (deaf-blind) at the center. It will be held in a government school for deaf and blind children. 3) Teaching children with mental abnormalities (mentally retard) will be taught in a school specifically for

mentally retarded children. The Swedish Education Act has various laws that determine the characteristics of children with disabilities, such as children who are slow learners, children with delayed maturity, children with reading and writing disorders, and children with problems in reading and writing, studying mathematics, children with speech difficulties, children with adjustment problems (Emotionally disturbed), children with hearing problems (Hearing impaired), children who only see part (Partially sighted), and children with disabilities with normal muscle (Motor handicapped).

The law covers all children, including those who are deaf and blind. In addition, there is a School Law, which is a law regarding special education in regular schools. and special school laws related to special schools for deaf and blind children. Sweden has guidelines for developing student-centered teaching and learning. The aim is to provide each child with what he or she needs in terms of teaching, nurturing, and care, give the child the opportunity to study subjects appropriate to each child's aptitude ability and satisfaction with success all teaching in the 9-year compulsory school tries to create content that is appropriate to the environment and the needs of children. Teachers must have teaching skills and use psychology to help. Teachers must have the basic knowledge to face problems. For children with disabilities at the primary level of compulsory schooling, all homeroom teachers are required to devote 2 hours per week to tutoring each other. During this time, teachers are required to provide individualized instruction. or as a group for children who work slowly and lag behind the child is immature or develops more slowly than expected, teachers must correct abnormal reading and writing and emphasize the number of children who do not receive adequate assistance during these hours, teachers should assist by providing other forms of tutoring. Arranging children to attend special classes is a trend that supplements classroom teaching. Better yet, teachers who have been specially trained in many ways have the opportunity to help with tutoring in both individual and community areas and also have the opportunity to be a helper for teachers and students individually and in small groups. It greatly helps solve the problem of children with disabilities. (National Education Development Center of Thailand. 1986)

3. Japan

Special education began in Japan over one hundred years ago. Schools for the blind and deaf were established before other types of schools, but disabled children were not enrolled. Special education became compulsory in 1948 for blind and deaf children. Later, schools for

mentally retarded children and schools for children with physical disabilities were established. In 1956, a Japanese law was enacted covering the education of children with disabilities without exempting school attendance for children with disabilities, most children with disabilities attended special schools established for children with different types of disabilities. In 1987, a model co-educational school was established to experiment with co-educational learning as a model for other schools. Later, this type of school expanded to many places throughout the country. Special education schools in Japan include both special schools and co-educational schools. There are three types of special schools: 1) Schools for the Deaf. 2) Schools for the Blind 3) Schools for the Disabled, Type 3 schools are further sub-classified into 3 types: schools for mentally retarded children, schools for children with physical disabilities, and schools for children with chronic illnesses. Most of them are children with severe disabilities, children with moderate disabilities are placed in school with normal children, which includes full-time learning, part-time learning, and special classes. There are 7 types of these children, 5 of which have already been mentioned and the other 2 are: Children with speech disabilities and children with emotional disabilities. Children who are sent to special schools must be screened using methods and procedures stipulated by law. Japanese education law requires every prefecture to establish one special school and admit children in its area. It can be said that children with special needs who receive educational services include children with mild intellectual disabilities-medium, children with severe intellectual disabilities, children with mild-moderate hearing impairment, children with severe hearing impairment (deaf), children with speech impairment, children with disabilities with mild-moderate visual impairment, children with severe visual impairment (blind), children with emotional disabilities, children with physical disabilities, and children with health impairments (chronic illness).

The Japanese Ministry of Education has established a national curriculum for normal children, while also providing a curriculum manual for children with disabilities studying in specialized schools. These manuals provide advice and guidelines for teaching children with disabilities as well as the content of the curriculum to be taught to children with disabilities, school attendance, and local officials will survey children if they find children with disabilities.

Local education officials will advise parents on enrolling their children in appropriate schools according to the parents' disability and needs, as determined by the Japanese Ministry of

Education. Most children with disabilities study in special schools or special classes in regular schools and the number of children studying in special schools is approximately 43 percent, while 57 percent study in special classes in regular schools (Phadung Arayawinyu, 1998: 46).

4. Australia

The Australian Government has a policy of promoting mainstream education for children with special needs in mainstream schools. Existing special education agencies have been reduced to a minimum. The special education agencies in almost all Australian states are 1) All types of special education schools, from severe to mild. 2) Special Education Agencies Special education teachers and those working in special education institutions think that special education agencies for children with special needs at some level are still needed, while many universities In Australia, research has been done on this matter, and the results of the research support the government's policy because they have created a co-education program for Down System or Deaf-Blind children using techniques to train people with knowledge and ability And use appropriate tools that can help children with special needs, both mild and severe, to learn well, and there is a way to join the co-educational program in a regular school. Special education in Australia is divided into 3 types: 1) Normal schools in almost every state are organized according to the type of disability, such as schools for the blind, schools for the deaf, schools for the mentally retarded, Schools teaching people with physical disabilities, schools teaching children with behavioral and social problems, schools teaching children with learning problems.

General school characteristics are schools with 50-80 children up to 100 children considered to be large schools, such as Glen Waverly School for teaches 180 children with physical disabilities, special education schools will try to spread out throughout the community. I would like to raise figures to clearly show the number of schools that have been organized in the state of New South Wales, which has a population of approximately 6 million people and has about 3.273 percent (30,419 people) of school-age children with disabilities. Schools that provide special education Across New South Wales, there are more than 300 schools, divided into 1) Most regular co-educational schools cooperate in enrolling children with disabilities because they will receive additional services from the government, such as resource teachers, walking teachers and Some equipment is necessary because both primary and secondary schools are scattered throughout the area and have sufficient area for the population. Therefore, if any child with special needs is ready, there will be no problem in coming to study in a regular

school at every level, from kindergarten, preschool, primary school, high school, technical college, or even university. 2) Non-formal education is organized to meet the needs It is a local need and is a type of education that does not exist in both special and co-educational schools, but is sometimes placed in the school building or school area to help the school solve problems, called a "special unit". In addition, the study was organized in hospital beds and the homes of people with disabilities. etc., which helps distribute educational services widely. 3) Programs for very young children from the age of 0 and up can be divided into 2 types: (1) Arrangements by medical personnel are called Early intervention because they focus on physical development and Child development (2) organized by educational personnel. For example, in Tasmania, the state education department has organized a program to help develop children at the same age level but develop educationally in cooperation with medical teams, called Early education.

The Australian government will focus on educating parents and developing children who have been diagnosed by doctors as being able to develop in every aspect as well as normal children. There will be training for parents, home visits, demonstrations, and follow-up because from the results of the experiment, it was found that children with disabilities, no matter how big or small, no matter what type of disabled child they are, will be able to learn quickly or slowly, depending on what age or age that child will be trained. The more training, they receive, from a young age, there will be an opportunity to reduce the disability and eventually be able to integrate into society. Many universities in Australia are interested in children with disabilities and have conducted research, and experiments and bring the results to disseminate to the policy, planning, school, and parents' departments to be informed to expand the project more widely. Interesting projects for example, the study project on teaching children with hearing disorders at Monash University, with Dr. Stewart Sykes as the team leader, the equipment being used is at an advanced stage, and also the speech teaching clinic, the study project on Soft Ware programming or Brisbane College of Advanced Education about the blind. Macquarie University's study project on inclusive education for children with Down's Syndrome.

The use of technology in communication, almost all types of schools in Australia are aware of the use of computers in teaching and learning, both in the form of computer networks and the development of both software and hardware for use in learning. Teaching is likely to be worth the investment, for example, children with C.P. disabilities that are quite severe are unable to use their arms, hands, or even legs, which are very useful for work despite having good mental abilities. In the past, electric typewriters or the use of controlling a switch with the head

to make the motor work were used as a learning medium. The cost of the investment was over 20,000 baht per set. Nowadays, medium-sized computers are also available if they are to be used as a substitute for typewriters. It should be more cost-effective and convenient; besides computers, other electronic devices have been brought in to help with teaching.

The Ministry of Education has set up its computer center and has collaborated with local schools and universities to develop programs to suit the abilities of children. It can be seen from the fact that special education services in Australia are provided. It is quite thorough, has a relatively complete workforce, and teaching media are ready and advanced. For providing education for intelligent children and children with specific abilities, Australia proceeds as follows: 1) set the goals of the curriculum that will develop children. For what purpose? For how long? Children are not separated specifically 2) There is no promotion in special cases 3) Activities should be done in groups to create interaction and have good feelings towards each other and work together 4) When looking at smart children, don't just look at achievement, you should look at productivity and problem-solving as well. (National Education Development Center of Thailand. 1986: 39)

Conclusion

In conclusion, studies for visually impaired people in foreign countries are different, for example, in the United States, it was found that visually impaired people, in addition to experiencing unusual physical hardships, are also framed by family members who will receive an education because of the embarrassment of their child's abnormality, causing people with disabilities to feel inferior to themselves and unable to develop themselves as they should. Until the times changed, schools for the disabled were developed into schools. Special for people with disabilities in various fields The Constitution of the United States does not support studying in special schools because it is considered to be an incorrect approach, separating children from society. Therefore, children are sent to study together with normal children, creating an understanding of the limitations between children normal and disabled children view this type of education as the right and appropriate approach, the government has therefore expanded special education in the form of inclusive learning, while reducing the budget for special or specialized schools, causing this type of school to reduce the size and the number is reduced to a minimum. In addition, the involvement of parents plays an even greater role, playing the role

of making a preliminary diagnosis, helping to provide information to psychologists about their child, participating in the organization of individual education plans, and being the ones who decide on the choice of school for their child. Whether to study with a special school or a co-educational school. The future development of special education in the United States aims at the well-being of individuals in society. Special education laws are the responsibility of each state. The federal government is responsible for promoting and supporting the budget and each local state is the organizer of education. As for special education in Sweden, there are 3 types of teaching: teaching within the regular school system, special classes, and teaching in separate areas such as teaching in clinics. It receives technical, pedagogical, medical, and social support. There is special teaching for children with severe hearing and sight loss in public schools, and there is teaching for mentally retarded children with abnormalities. Sweden has various laws that clearly define 9 types of children with disabilities. Teachers, in addition to having basic knowledge suitable for children with special needs, must also have teaching skills and use psychology to participate. Every classroom teacher is required to devote 2 hours per week to tutoring. The dedicated and quality approach of teachers has gone a long way in solving the problem of children with disabilities in Sweden. Education for the visually impaired in Japan has a long history, with the establishment of schools for the blind and deaf before any other type of school. In Japan, there are both special schools and co-educational schools. There are three types of special schools. It is a school for the deaf. School for the Blind School for the Disabled also separates schools for the disabled into 3 types: schools for mentally retarded children, schools for children with physical disabilities Schools for children with chronic illnesses mostly have severe disabilities, and children with moderate disabilities will be placed together with normal children. In Japan, children who enter special schools must undergo a selection process that is stipulated by law. The Japanese Ministry of Education has a designated curriculum and curriculum manual for children with disabilities studying in specific schools. In Australia, almost 100 percent of inclusive education is promoted. There is research and research used to develop techniques for training individuals to have knowledge and ability and use appropriate tools that can help children with needs. Everyone can learn well and have the means to participate in more mainstream schools, with the Australian Government promoting a focus on parent education and the development of children who are judged to be able to develop. All aspects

include parent training. Home visits, demonstrations, follow-ups, and computer-focused learning communications are used in teaching and learning in the form of computer networks. Both software and hardware have been developed to be used in teaching. Australia separates children who are ready to learn and fully supports them.

Suggestion

Suggestions for providing education for the visually impaired.

Studying the study of foreign countries, it was found that, overall, foreign education emphasizes studying with normal children because it makes them normal and able to live happily in society, except for children with severe disabilities, which are therefore separated into special education for each person, some people need rehabilitation treatment that includes medical services, some people need life skills training, social skills, occupational skills, etc. There will be a selection and evaluation system to best meet the needs of people with disabilities and their families. The important mechanisms are 1) Educational laws or education systems for people with disabilities in each country are very clear and allow people, The agency complies to give visually impaired people equal access to services and the opportunity to develop their potential like other people. 2) Emphasizes family involvement in caring for visually impaired people. Knowledge through training, research, and practice for families to care for people with disabilities along with schools in caring for visually impaired people. 3) Emphasis on studying together with normal children to create adjustment of people in society, both disabled children and normal children, so that there is no separation and live happily together.

Thailand has an education system for the visually impaired but it does not cover all provinces and several visually impaired people do not have access to public services and are not yet released into society. Using the concepts of education management from foreign countries as information for developing the education system in Thailand to emphasize studying with normal children and expanding schools to accept more children with disabilities to study together in every area will be a consideration for children with disabilities and families.

Reference

- Department of Promotion and Development of Quality of Life for Persons with Disabilities
Ministry of Social Development and Human Security. (2020). *“Report on the situation of people with disabilities in Thailand”* [online] Source: <http://dep.go.th/Content/View/6353/1> (27 July 2020)
- Department of Promotion and Development of Quality of Life for Persons with Disabilities
Ministry of Social Development and Human Security. (2020). *“Report on the educational situation”* [online] Source: <http://dep.go.th/Content/View/6353/1> (27 July 2020)
- Phadung Arayawinyu. (1998). *Education for children with special needs*. 3rd printing, Bangkok: Department of Special Education. Faculty of Education Srinakharinwirot University.
- National Educational Development Center of Thailand. (1986). *Study of classroom environment, teacher behavior, and student behavior in primary schools*, 2nd edition. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.

การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างมาตรฐานกระถางต้นไม้ปูน
ปั้นจากปูนซีเมนต์ผสมโฟมของกลุ่มผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู
อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

DEVELOPMENT OF PRODUCT QUALITY ARISING FROM LOCAL WISDOM TO CREATE
A STANDARD FOR STUCCO PLANT POTS FROM CEMENT MIXED FOAM OF ENTREPRENEURS
GROUP IN MUANG MOO SUB-DISTRICT, MUEANG SING BURI DISTRICT, SING BURI PROVINCE.

กิตติพันธ์ หันสมร¹, ยাত্রา จำปาเฟื่อง², นิกุล ชุมมัน², ณัฐนิชา สุโพธิ์² และ ศุภชัย สินถาวร³
Kittiphan Hansamorn¹, Yattra Jampafuang², Nigool Chumman², Nattanicha Supho²
and Suppachai Sinthaworn³

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ¹

Faculty of Education, Srinakharinwirot University¹

โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)²

Prasarnmit Demonstration School (Secondary)²

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ³

Faculty of Engineering, Srinakharinwirot University³

Email : kittiphan@g.swu.ac.th¹

Received 3 May 2024; Revised 9 October 2024 ; Accepted 9 October 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการผลิต คุณลักษณะ คุณภาพ และอัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐานในการนำโฟมมาเป็นส่วนผสมของการผลิตกระถางต้นไม้ปูนปั้นของกลุ่มผู้ประกอบการในตำบลม่วงหมู อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี และ 2) กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงการผลิตกระถางต้นไม้ปูนปั้น ด้วยวิธีการทดสอบหาค่าแรงอัดและความหนาแน่นแห้งของก้อนซีเมนต์มอร์ตาร์ขนาด 50 x 50 x 50 มิลลิเมตร ที่อายุ 28 วัน ตามมาตรฐานสมาคมวิชาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากนั้นใช้ทฤษฎีกำลังปลา และวิธีการเชิงระบบ โดยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย 10 ราย วิเคราะห์และสรุปข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำเสนอกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง

ผลการศึกษา พบว่า อัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐาน คือ ซีเมนต์ : ทราย : น้ำ เท่ากับ 1.0 : 1.0 : 0.4 และเม็ดโฟมร้อยละ 37 โดยปริมาตร ซึ่งมีหน่วยน้ำหนักประมาณ 1,300 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และมีค่ากำลังรับแรงอัด เท่ากับ 4.5 เมกะปาสคาล และรูปแบบของกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง

ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า คือ อัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐาน 2) กระบวนการ เป็นการสร้างความสนใจคุณค่าของผลการศึกษา การสอดแทรกความรู้ และการปั้นกระถางต้นไม้ด้วยอัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐาน 3) ผลผลิต กระถางต้นไม้ปูนปั้นที่เป็นมาตรฐานและต่อบ้านของช่างปั้นที่มีความแตกต่างกัน 4) การควบคุม คือ ด้านคุณภาพของกระถางต้นไม้ปูนปั้นที่ต้องมีอัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐาน และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ คือ ความคิดเห็นที่จะเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงให้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้มีความชัดเจนถูกต้อง นำไปต่อยอดพัฒนาการผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ในอนาคตเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, คอนกรีตมวลเบา, ขยะโฟม, กระถางต้นไม้ปูนปั้น

Abstract

This study aims to investigate: 1) the production process, characteristics, quality, and optimal standardized ratio for incorporating foam in cement plant pots production by entrepreneurs in Muang Moo Sub-district, Mueang Sing Buri District, Sing Buri Province; and 2) the process of translating knowledge into practical application for cement plant pots production. The research methodology involved testing the compressive strength and dry density of 50 x 50 x 50 m.m. cement mortar cubes at 28 days, following professional scientific and technological association standards. The fishbone diagram theory and a systematic approach were then applied through focus group discussions with 10 target participants. Data were analyzed and summarized using content analysis to present the knowledge transfer process for practical application.

Results revealed that the optimal standardized ratio was cement: sand: water at 1.0: 1.0: 0.4, with 37% foam beads by volume. This mixture had a unit weight of approximately 1,300 kg/m³ and a compressive strength of 4.5 MPa. The knowledge transfer process to practical application comprised five components: 1) Input: The optimal standardized ratio. 2) Process: Generating interest in the study's value, integrating knowledge, and molding plant pots using the standardized ratio. 3) Output: Standardized cement plant pots that accommodate varying skill levels among artisans. 4) Control: Quality assurance of cement plant pots using the standardized ratio. 5) Feedback: Utilizing opinions to refine and improve the knowledge transfer process, enhancing accuracy and clarity, and facilitating future product development or new product creation to promote community sustainability.

Keywords: wisdom, Light Weight Concrete, Expanded Polystyrene Waste, Stucco Plant Pots

บทนำ

ในพื้นที่ ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีกลุ่มผู้ประกอบการระดับชุมชนได้รวมตัวกันเนื่องจากเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน กล่าวคือ เศษขยะที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเน้นไปที่เศษขยะที่เป็น “โฟม” ซึ่งโฟมที่ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น บรรจุภัณฑ์กันกระแทกที่ใช้กันอยู่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นชนิดที่เรียกว่า Expanded Polystyrene (EPS) เป็นชนิดที่ได้จากการผสมพอลิสไตรีนร้อยละ 90 - 95 กับสารทำให้ขยายตัวร้อยละ 5 - 10 พลาสติกที่เป็นของแข็งถูกทำให้เป็นโฟม โดยการใช้ความร้อน พอลิสไตรีนอีกชนิดหนึ่งคือ Extruded Polystyrene (XPS) มีชื่อทางการค้าที่แพร่หลาย คือ Styrofoam เป็นชนิดที่มีการเติมอากาศไว้ในช่องว่างตามเนื้อโฟม ทำให้มีค่าการนำความร้อนต่ำ ถูกนำไปใช้งานก่อสร้าง และใช้เป็นฉนวนกันความร้อนในอาคาร แก้วโฟมที่ใช้แล้วทิ้ง งานหรือภาชนะพลาสติกใส่อาหาร และวัสดุช่วยพยุงให้ลอยน้ำ รวมถึงแผ่นฉนวนกันความร้อนในอาคาร (Pollution Control Department, 2023) หลังจากการใช้งานแล้วโฟมเหล่านี้ มักถูกทิ้งเป็นขยะ เนื่องด้วยไม่คุ้มค่าในการขนส่งเพื่อไปรีไซเคิล ซึ่งขยะจากโฟมถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม หากไม่มีการนำกลับมาใช้ใหม่ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะเป็นอย่างมาก อีกทั้งประเทศไทยมีแนวโน้มของขยะที่เกิดจากโฟมเพิ่มขึ้นทุกปี (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2022)

จากปัญหาดังกล่าว กลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางจากปูนซีเมนต์ในชุมชน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จึงได้นำขยะโฟมเหล่านี้มาใช้ในการผลิตกระถางต้นไม้ แต่สัดส่วนของปริมาณของโฟมบดละเอียดที่จะผสมเข้าไปยังไม่เป็นอัตราส่วนที่เป็นมาตรฐาน แต่ยังไม่มีการศึกษาทางวิชาการรองรับเนื่องจากกระบวนการผลิตที่เกิดขึ้นเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ส่งผลให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้ ขึ้นอยู่กับความชำนาญของช่างปั้นแต่ละคนที่มีประสบการณ์ที่ต่างกัน ทำให้การผลิตในแต่ละครั้งมีผลต่อน้ำหนักที่ไม่คงที่ และที่สำคัญคือ ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่ไม่มีความแน่นอนด้วย ทั้งนี้ผู้ประกอบการที่สามารถนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดของตนเองมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และยังสามารถช่วยลด/ แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนจากการรู้เท่าทันของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ถือเป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพ และเพื่อให้องค์ความรู้เหล่านั้นมีความเป็นวิทยาศาสตร์ และถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น จำเป็นต้องนำเอาองค์ความรู้ในปัจจุบันเข้าไปร่วมส่งเสริมพัฒนา ต่อยอดให้องค์ความรู้เดิมให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ภูมิปัญญาที่เกิดจากความรู้ ประสบการณ์ที่ชุมชนได้ถ่ายทอดต่อกันมา ได้สร้างเป็นความองอาจของการเรียนรู้ และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนภายในชุมชน (National Research Office, 2023; Tamuangmoon, T. and Sriphan, A., 2023)

บทความวิจัยนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาอัตราส่วนผสมกระถางต้นไม้ที่เป็นมาตรฐาน และจะสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาการผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ในอนาคตเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน และการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิต คุณลักษณะ คุณภาพ และอัตราส่วนที่เหมาะสมของกระถางต้นไม้ปูนปั้นของผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงการผลิตกระถางต้นไม้ปูนปั้นของผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐาน หมายถึง อัตราส่วนผสมของ ซีเมนต์ : ทราย : น้ำ และร้อยละของ เม็ดโฟมโดยปริมาตรของปูนฉาบ ซึ่งเมื่อผสมแล้ว กลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตกระถางต้นไม้ซีเมนต์ผสมโฟม มีความคุ้นเคย และสามารถขึ้นรูปปั้นเป็นกระถางได้

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างมาตรฐานกระถางต้นไม้ปูนปั้นจากปูนซีเมนต์ผสมโฟมของกลุ่มผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยเรื่อง คอนกรีต แผ่นผังก้างปลา และวิธีการเชิงระบบ สรุปได้ดังนี้

Sitticharoen, W. , et al. (2023) ได้อธิบายว่า คอนกรีตเป็นวัสดุผสมที่มีความสำคัญในงานก่อสร้างประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ 1) ปูนซีเมนต์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวประสาน 2) วัสดุผสม เช่น มวลรวมหยาบ (หินกรวด) และมวลรวมละเอียด (ทราย) และ 3) น้ำ ซึ่งทำให้เกิดปฏิกิริยาไฮเดรชัน นอกจากนี้ อาจมีสารผสมเพิ่ม (Admixture) เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น สารลดน้ำ (Water Reducer) เพื่อเพิ่มความสามารถเทได้โดยไม่เพิ่มปริมาณน้ำ สารกักกระจายฟองอากาศ (Air-entraining Agent) เพื่อเพิ่มความต้านทานการแข็งตัวและละลาย และสารหน่วงการก่อตัว (Retarder) เพื่อยืดเวลาการก่อตัวของคอนกรีต โดย กลไกการแข็งตัวของคอนกรีต เกิดจากปฏิกิริยาไฮเดรชันระหว่างน้ำและซีเมนต์ โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ 1) ระยะเริ่มต้น (0-4 ชั่วโมง) เกิดการละลายและเริ่มตกผลึก 2) ระยะก่อตัว (4-8 ชั่วโมง) คอนกรีตเริ่มสูญเสียความสามารถเทได้ 3) ระยะแข็งตัว (8-24 ชั่วโมง) คอนกรีตพัฒนากำลังอัดเริ่มต้น และ 4) ระยะพัฒนากำลัง (1-28 วัน) คอนกรีตพัฒนากำลังอัดต่อเนื่อง

Rattanasuwan, T. and Chomchaisunthon, W. (2022) ได้นำเสนอแนวคิด Green Concrete หรือ คอนกรีตสีเขียว โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ 2) การนำวัสดุเหลือใช้มาทดแทนวัสดุดั้งเดิม 3) การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และ 4) การเพิ่มความคงทนเพื่อลดการซ่อมแซม ซึ่งการใช้เม็ดโฟมในคอนกรีตมีข้อดีหลายประการ เช่น ลดน้ำหนักของคอนกรีตร้อยละ 30 - 50 เพิ่มคุณสมบัติการเป็นฉนวนความร้อน ลดต้นทุนการขนส่งและติดตั้ง ช่วยกำจัดขยะโฟมที่ย่อยสลายยาก เป็นต้น

สำหรับการวิเคราะห์และพัฒนาระบบการ Wattanasuwan, S. , et al. (2023) ได้เสนอการใช้แผนผังก้างปลา โดยมีขั้นตอน คือ 1) กำหนดประเด็นปัญหา เป็นการระบุปัญหาให้ชัดเจน กำหนดขอบเขตของปัญหา ระบุมลกระทบที่เกิดขึ้น 2) ระบุกุ่มปัจจัยตาม 4M1E ประกอบด้วย บุคลากร (Man) เครื่องจักร อุปกรณ์ (Machine) วัตถุดิบ (Material) วิธีการทำงาน (Method) 3) ระดมสมองหาสาเหตุ โดยบันทึกทุกความคิดเห็น ไม่วิจารณ์ความคิดผู้อื่น 4) วิเคราะห์สาเหตุหลัก โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุ ระบุนสาเหตุน่าสนใจ 5) จัดลำดับความสำคัญ โดยใช้เกณฑ์ความถี่และผลกระทบ เพื่อเลือกสาเหตุที่แก้ไขได้จริง และ 5) กำหนดแนวทางแก้ไข ระบุมาตรการ กำหนดผู้รับผิดชอบและกรอบเวลา และวางแผนติดตามผล

ในด้านการพัฒนาระบบ Kanchanawasi, S., et al. (2022) ได้อธิบายองค์ประกอบของวิธีการเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) ตัวป้อน (Input) ได้แก่ ทรัพยากรที่ใช้ในระบบ ข้อมูลที่เข้าสู่ระบบ ความต้องการของผู้ใช้ระบบ 2) กระบวนการ (Process) เป็นขั้นตอนการทำงาน การแปรสภาพตัวป้อน การควบคุมคุณภาพ 3) กลไกควบคุม (Control) ได้แก่ การตรวจสอบการทำงาน การปรับแต่งกระบวนการ การแก้ไขข้อผิดพลาด 4) ผลผลิต (Output) คือ ผลลัพธ์ที่ได้จากระบบ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ผลกระทบที่เกิดขึ้น 5) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) คือ การประเมินผลการทำงาน การวิเคราะห์ข้อบกพร่อง แนวทางการปรับปรุง

เพราะฉะนั้นการจะได้มาซึ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นระบบจำเป็นจะต้องศึกษาสภาพที่เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพที่เป็นมาตรฐาน สร้างการยอมรับ ย่อมมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุง การใช้แนวคิดแผนผังก้างปลา ประกอบกับวิธีการเชิงระบบ จะช่วยให้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นยังคงอยู่และถูกถ่ายทอดต่อไปอย่างเป็นระบบ ประกอบกับมีการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่เป็น มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง และได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์: SWUEC-662115 พื้นที่วิจัย คือ ตำบลม่วงหมี่ อำเภอสว่างวีรจักร จังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโม่ในชุมชนจำนวน 10 ราย ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อเข้าไปศึกษาและเก็บข้อมูล โดยมีการแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากระบวนการผลิต คุณลักษณะ คุณภาพ และอัตราส่วนที่เหมาะสมของกระถางต้นไม้ปูนปั้น

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปยังกลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโม่ในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. วัสดุที่ใช้ในการทดสอบ โดยวัสดุที่ใช้ในการศึกษาเพื่อทำการทดสอบหาอัตราส่วนที่เหมาะสมในครั้งนี้ ประกอบด้วย ปูนซีเมนต์ (ตราเสือ) ทรายแม่น้ำ น้ำประปา และโม่บดละเอียดจากเครื่องย่อยโม่

2. เครื่องมือและอุปกรณ์

2.1 เครื่องย่อยโม่ เป็นอุปกรณ์เครื่องย่อยขยะโม่ที่กลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโม่ โดยประธานกลุ่ม คือ นายมานะ นารถโสภณ ได้เป็นผู้คิดค้นและประดิษฐ์ขึ้น มีลักษณะเป็น แกนหมุนขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า มีหัวสกรูอยู่ที่ปลายแกนหมุนโดยรอบ และครอบด้วยท่อพีวีซี เพื่อไม่ให้เม็ดโม่ฟุ้งกระจาย ซึ่งสามารถย่อยโม่ให้เป็นเม็ด โดยมีลักษณะที่พร้อมใช้งานในการผสมกับปูนฉาบ (ปูนฉาบ หรือ มอร์ต้า คือ ซีเมนต์ผสมทรายและน้ำ)

2.2 แบบหล่อมาตรฐาน มีขนาด $5 \times 5 \times 5$ เซนติเมตร ซึ่งเป็นแบบหล่อตัวอย่างสำหรับการทดสอบหา ค่าแรงอัดและความหนาแน่นแห้งของก้อนซีเมนต์มอร์ต้าขนาด $50 \times 50 \times 50$ มิลลิเมตร (Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2024) ตามมาตรฐานสมาคมวิชาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(American Society for Testing and Materials: ASTM) C-190

2.3 เครื่องทดสอบกำลังรับแรงอัด ซึ่งการทดสอบกำลังรับแรงอัดโดยใช้เครื่องทดสอบกำลังรับแรงอัดยี่ห้อ Matest รุ่น E160 ซึ่งมียกกำลังสูงสุด 500 กิโลนิวตัน และสามารถควบคุมอัตราการเคลื่อนที่ของหัวกดได้

3. การหล่อตัวอย่าง วิธีการทดลองของการศึกษาในครั้งนี้ มีกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 คณะผู้วิจัยได้ออกแบบและจัดเตรียมส่วนผสมตามสูตรที่กลุ่มผู้ประกอบการใช้ในการปั้นขึ้นรูปกระถางต้นไม้ ซึ่งสูตรที่ใช้ คือ ปูน : ทราย ในสัดส่วนเท่ากับ 1 : 1 โดยส่วนผสมที่ใช้ในการทดสอบจริงนั้น คณะผู้วิจัยได้นำน้ำหนักที่ใช้ในการผสมกระถางต้นไม้ปูนซีเมนต์ผสมโฟม ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ส่วนผสมกระถางต้นไม้ปูนซีเมนต์ผสมโฟม

รายการ	น้ำหนักที่ใช้ในการผสม
ทราย (SSD)	1,171.6 กรัม
ปูนซีเมนต์ตราเสือ	1,114.4 กรัม
น้ำ	466.9 กรัม
โฟม	146 กรัม หรือ 3 แก้ว

หมายเหตุ: 1. แก้ว 16 ออนซ์ 473 มิลลิลิตร

2. น้ำหนักน้ำที่ผสมลงไปบนทรายก่อนนำมาผสม เพื่อให้ทราบอิมตัวผิวแห้ง (Saturated Surface Dry: SSD) รวม 14.6 กรัม

3.2 ดำเนินการคนส่วนผสมให้เข้ากันด้วยเกี๊ยงฉาบปูน โดยที่ใช้เวลาในการคนส่วนผสมเป็นระยะเวลา 2 นาที จากนั้นจึงเติมเม็ดโฟมบดละเอียด แล้วคนส่วนผสมต่อไปอีกเป็นระยะเวลา 4 นาที ซึ่งจะทำให้ส่วนผสมทั้งหมดเข้ากันได้อย่างพอดี สามารถขึ้นรูปในการปั้นเป็นกระถางต้นไม้ได้

3.3 นำส่วนผสมที่ได้มาเทลงแบบหล่อมาตรฐานขนาด $5 \times 5 \times 5$ เซนติเมตร ซึ่งก่อนการเทในแบบหล่อนั้น ได้นำน้ำมันทาบาง ๆ ที่ด้านในของแบบหล่อเพื่อให้สามารถถอดแบบออกได้ง่ายขึ้น โดยได้ให้ความระมัดระวังไม่ทาน้ำมันมากเกินไป เพราะจะทำให้ส่วนผสมปูนฉาบผสมกับน้ำมันที่เป็นส่วนเกินได้ โดยเทส่วนผสมปูนฉาบลงแบบหล่อทันทีหลังการผสมเสร็จ จากนั้นต้องทำการเคาะแบบหล่อเพื่อลดช่องว่างภายในแบบหล่อและปาดหน้าให้เรียบ

3.4 หลังจากเทส่วนผสมลงในแบบหล่อเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการบ่มปูนฉาบในแบบหล่อไว้เป็นระยะเวลา 24 ชั่วโมง จากนั้นจึงได้ทำการถอดปูนที่แข็งตัวแล้วออกจากแบบหล่อ และนำไปทดสอบกำลังรับแรงอัดที่อายุ 28 วัน ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ต่อไป

4. การทดสอบตัวอย่าง ได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

4.1 การทดสอบความหนาแน่น โดยทดสอบความหนาแน่นของตัวอย่างขนาด $5 \times 5 \times 5$ เซนติเมตร ที่มีอายุบ่ม 28 วัน โดยคำนวณได้จากการนำตัวอย่างไปชั่งเพื่อทราบน้ำหนัก จากนั้นนำไปหารด้วยปริมาตรของ

ตัวอย่างตามมาตรฐานสมาคมวิชาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ASTM)

4.2 การทดสอบกำลังรับแรงอัด ทำการทดสอบกำลังรับแรงอัดของตัวอย่างของตัวอย่างขนาด $5 \times 5 \times 5$ เซนติเมตร ที่มีอายุบ่ม 28 วัน โดยใช้หน้าที่เรียบของขึ้นทดสอบ 2 ด้านตรงข้ามกันเป็นด้านที่รับแรงอัด (ผิวด้านหน้าเคลือบด้วยซัลเฟอร์ให้เรียบและตั้งฉากกับแนวแกนของแรงกด) ให้น้ำหนักกระทำด้วยการควบคุมความเร็วของหัวกดที่อัตราคงที่เท่ากับ 0.1 มิลลิเมตรต่อวินาที จนกระทั่งตัวอย่างเกิดการพิบัติและไม่สามารถรับแรงอัดที่สูงขึ้นได้อีกตามมาตรฐานสมาคมวิชาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ASTM) C39 (American Society for Testing and Materials, 2020) ค่ากำลังรับแรงอัด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงการผลิตกระถางต้นไม้ปูนปั้นของผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปยังกลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโฟม ในชุมชน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อเข้าไปศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโฟมในชุมชนจำนวน 10 ราย โดยเลือกใช้ทฤษฎีก้างปลา (Fishbone Diagram) และวิธีการเชิงระบบ (Systematic Approach) มาทำการศึกษาโดยใช้แบบบันทึกการสนทนาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทฤษฎีก้างปลา (Fishbone Diagram) โดยกำหนดปัจจัยของแผนผังแยกตามเป้าหมายของงาน โดยใช้หลักการ 4M เพื่อนำไปสู่การแยกสาเหตุของปัญหา ประกอบไปด้วย 1) Man สมาชิกของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโฟม 2) Machine เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ อำนวย 3) Material วัตถุดิบ อุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต 4) Method ขั้นตอน กระบวนการทำงาน

2. วิธีการเชิงระบบ (Systematic Approach) ในการสังเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยสู่ชุมชน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) การควบคุม (Control) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษากระบวนการผลิต คุณลักษณะ คุณภาพ และอัตราส่วนที่เหมาะสมของกระถางต้นไม้ปูนปั้นของผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

จากการเปรียบเทียบหน่วยน้ำหนักของกระถางต้นไม้แบบผสมโฟมที่กลุ่มผู้ประกอบการปั้นขึ้นกับกระถางต้นไม้แบบปกติที่มีจำหน่ายอยู่ทั่วไป พบว่า กระถางต้นไม้แบบปกติมีน้ำหนัก 10 กิโลกรัมต่อกระถาง แต่ขณะที่กระถางต้นไม้แบบผสมโฟมมีน้ำหนัก 7.5 กิโลกรัมต่อกระถาง ซึ่งมีน้ำหนักคิดเป็นร้อยละ 13.3 ของแบบปกติ หรือคำนวณได้ว่า ปูนฉาบปกติมีหน่วยน้ำหนักประมาณ 2,100 - 2,300 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร จะได้ทำให้ได้กระถางต้นไม้แบบผสมโฟมมีหน่วยน้ำหนักประมาณ 1,000 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และจากส่วนผสมตามตาราง 1 คณะผู้วิจัยสามารถคำนวณออกมาเป็นส่วนผสมต่อลูกบาศก์เมตร ได้ดังแสดงในตาราง 2 โดยใช้ค่าความถ่วงจำเพาะของปูนซีเมนต์ ทราย น้ำ และโฟม เท่ากับ 3.15, 2.67, 1.00 และ 0.02 ตามลำดับ

นอกจากนี้ จากตารางส่วนผสมสามารถทำการวิเคราะห์หาอัตราส่วนของน้ำต่อซีเมนต์ได้ เท่ากับ 0.42 โดยน้ำหนัก และอัตราส่วนซีเมนต์เพสต์ต่อปริมาตรทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.41 โดยปริมาตร โดยค่าทั้งสองนี้สามารถแสดงให้เห็นว่า เป็นปูนฉาบที่มีความชื้นเหลวต่ำ ซึ่งค่าการยุบตัวควรมีค่าน้อยกว่า 5 เซนติเมตร และซีเมนต์เพสต์มีค่าร้อยละ 41 โดยปริมาตร ซึ่งถือว่าค่าที่ได้นั้น เป็นค่าที่เหมาะสม ซึ่งปกติจะใช้ค่าซีเมนต์จะมีส่วนประกอบประมาณร้อยละ 25 ถึง 40 ของปริมาตรคอนกรีตทั้งหมด ปูนฉาบมีความชื้นเหนียวและเป็นเนื้อเดียวกัน ทั้งนี้การผสมของกลุ่มผู้ประกอบการได้ใช้ซีเมนต์ผสม (ตราเสือ) โดยซีเมนต์ผสมมีความแตกต่างจากซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ ดังนี้

1. ตามมาตรฐาน มอก 80 ปูนซีเมนต์ผสมจะมีการเติมหินปูนประมาณร้อยละ 25 - 30 ระหว่างการบดเม็ดปูนของซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1 ดังนั้น หากต้องการผสมส่วนซีเมนต์ผสมโพนี ด้วย ซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1 เช่น ปูนซัง หรือ ปูนนกอินทรี จะสามารถแนะนำส่วนผสมได้ดังแสดงในตาราง 3

2. จากการสำรวจราคาของปูนและทรายในเดือนกุมภาพันธ์ 2567 พบว่า มีราคา ดังนี้

2.1 ปูนตราซัง และปูนตราเสือ ถุง 50 กิโลกรัม ราคาถุงละ 150 บาท และ 130 บาท ตามลำดับ

2.2 ทรายละเอียดลูกบาศก์เมตรละ 600 บาท

2.3 น้ำประปาส่วนภูมิภาคลูกบาศก์เมตรละ 10 - 20 บาท

เพราะฉะนั้นจากข้อมูลราคาข้างต้น ส่วนผสมที่คณะผู้วิจัยแนะนำ คือ ผู้ประกอบการควรใช้ซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1 จะใส่ซีเมนต์ลดลง ทำให้ค่าซีเมนต์ลดลง 194 บาท ในขณะที่ต้องเพิ่มค่าทรายละเอียด 60 บาท ทำให้ส่วนผสมที่แนะนำสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ 135 บาทต่อลูกบาศก์เมตรของคอนกรีตผสมโพนี หากให้น้ำประปาส่วนภูมิภาคลูกบาศก์เมตรละ 10 - 20 บาท และการใช้โพนีเป็นการกำจัดขยะโดยไม่คิดต้นทุนคอนกรีตทั้งสองส่วนผสมจะมีราคาค่าวัสดุโดยประมาณเท่ากับ 1,703 บาท และ 1,568 บาท ตามลำดับ ดังแสดงตาราง 2 และ ตาราง 3

ตาราง 2 ส่วนผสมปูนฉาบผสมโพนีต่อหนึ่งลูกบาศก์เมตร

รายการ	น้ำหนักต่อหนึ่งลูกบาศก์เมตร (กิโลกรัม)	ราคา (บาท)
ปูนซีเมนต์ตราเสือ	556.8	1447.7
ทราย (SSD)	585.4	250.8
น้ำ	233.3	4.7
โพนี	7.3	N.A.
รวม	1,382.9	1,703

ตาราง 3 ส่วนผสมปูนฉาบผสมโพนีแนะนำ สำหรับการใช้ซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1

ต่อหนึ่งลูกบาศก์เมตร

รายการ	น้ำหนักต่อหนึ่งลูกบาศก์เมตร (กิโลกรัม)	ราคา (บาท)

ซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1	417.6	1,252.8
ทราย (SSD)	724.6	310.5
น้ำ	233.3	4.7
โฟม	7.3	N.A.
รวม	1,382.9	1,568

3. จากการเก็บตัวอย่างคอนกรีตที่ผสมขยะโฟมตามสัดส่วนของผู้ประกอบการผสมขึ้น ตามขนาดของตัวอย่าง $5 \times 5 \times 5$ เซนติเมตร พบว่า

3.1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง โดยการตรวจพินิจของคอนกรีตแล้วนั้น พบว่า ไม่มีรอยแตกร้าว ไม่บิดเบี้ยว และไม่มีตำหนิที่ส่งผลต่อการใช้งาน

3.2 ผลทดสอบกำลังรับแรงอัดที่อายุ 28 วัน พบว่า กำลังรับแรงอัด และลักษณะการแตกร้าวหลังการทดสอบ

3.3 ผลการทดสอบหน่วยน้ำหนักและกำลังรับแรงอัดที่อายุ 28 วัน แสดงในตาราง 4 พบว่า ก้อนซีเมนต์ตัวอย่างมีค่าความหนาแน่นเฉลี่ยเท่ากับ 1,329 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งค่าที่ได้มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ส่วนผสมในตาราง 2 - 3 และมีค่ากำลังรับแรงอัดเฉลี่ยเท่ากับ 45.3 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร หรือ 4.5 เมกะปาสคาล

ตาราง 4 หน่วยน้ำหนักและกำลังรับแรงอัดที่อายุ 28 วัน

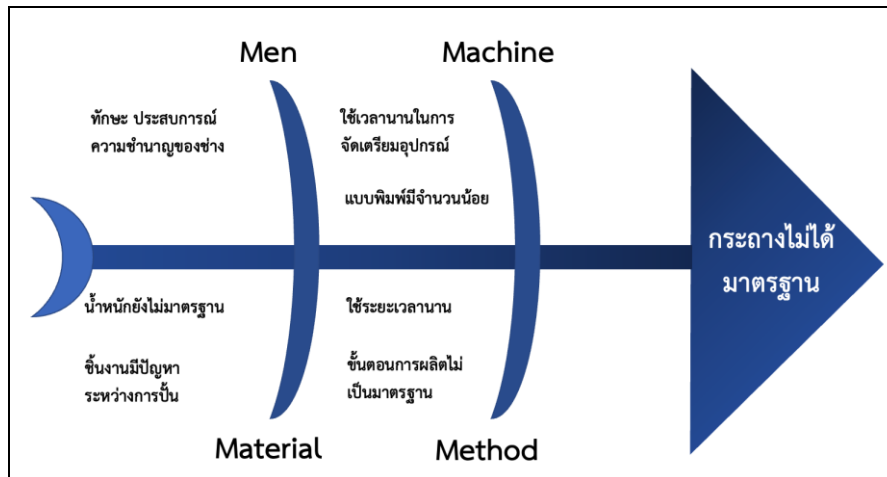
ตัวอย่างที่	ความหนาแน่น	กำลังรับแรงอัดที่ 28 วัน
	(กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร)	(กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร) [ปาสคาล]
1	1,330	48.85 [4.89]
2	1,356	42.20 [4.22]
3	1,301	44.89 [4.49]
ค่าเฉลี่ย	1,329	45.31 [4.53]

ดังนั้นการทำให้กระถางต้นไม้ผสมโฟมของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโฟมในชุมชน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อให้ได้กำลังตามมาตรฐานดังกล่าว นั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายเป็นอย่างมาก ซึ่งคณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า กลุ่มผู้ประกอบการควรมีการปรับใช้เพื่อลดโฟมและใช้งานได้ แต่ยังไม่ควรผสมเพื่อให้ผ่านมาตรฐานดังกล่าว แต่ควรให้เป็นไปตามความคุ้นเคย และสามารถขึ้นรูปเป็นกระถางได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงการผลิตกระถางต้นไม้ปูนปั้นของผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1. การการวิเคราะห์กระบวนการผลิตกระถางต้นไม้ปูนปั้นผสมโฟมของกลุ่มผู้ประกอบการ พบว่า

สาเหตุของปัญหาที่ส่งผลกระทบมากที่สุด คือ ปัญหาอัตราส่วนผสม ซีเมนต์ : ทราย : โฟม : น้ำ จึงนำแผนภูมิ ก้างปลา มาประกอบการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้านประสิทธิภาพการผลิต ดังแสดงภาพ 1

ภาพ 1 แผนภูมิ ก้างปลา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้านประสิทธิภาพการผลิต

จากภาพ 1 การวิเคราะห์แผนภูมิ ก้างปลา พบว่า สาเหตุหลักของปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิตกระถางปูนปั้นผสมโฟม จะเป็นสาเหตุด้านขั้นตอนและวิธีการทำงาน กล่าวคือ มีขั้นตอนที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน ระยะเวลา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะ ประสบการณ์ ความชำนาญของช่าง ซึ่งส่งผลให้การปั้นกระถางในแต่ละครั้งยังไม่ได้มาตรฐาน ขึ้นอยู่กับฝีมือของช่างปั้น

2. กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง

จากการวิเคราะห์ปัญหาด้วยแผนภูมิ ก้างปลา จึงนำมาสู่รูปแบบของกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากงานวิจัยสู่ชุมชน โดยผ่านการสังเคราะห์ขึ้นตามแนวคิดวิธีการเชิงระบบ (Systematic Approach) ประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบไปด้วย

2.1.1 การกำหนดเป้าหมายในการถ่ายทอด โดยนำเอาผลการศึกษาที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 ไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มผู้ประกอบการ โดยเฉพาะเรื่องของสัดส่วนของการผสม เพื่อให้การทำงานของช่างที่มีประสบการณ์ในการปั้นได้ผลิตชิ้นงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกันได้

2.1.2 การวิเคราะห์ผู้รับการถ่ายทอด เนื่องจากช่างที่มีประสบการณ์ที่ต่างกัน ความรู้ความสามารถย่อมต่างกัน โดยเฉพาะช่างที่มีประสบการณ์ที่สูง การยอมรับในแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ ย่อมมีผลต่อการทำงาน เพราะฉะนั้น กลุ่มผู้ประกอบการต้องให้ช่างผู้มีประสบการณ์ได้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ผ่านการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ที่ได้จากการศึกษามากกว่าความคุ้นชิน ซึ่งจะทำให้กระบวนการการทำงานดำเนินไปพร้อม ๆ กัน

2.1.3 การออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมจากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ที่จะนำมาถ่ายทอดให้กลุ่มผู้ประกอบการได้ปฏิบัตินั้น จะต้องมีการจัดเตรียมขึ้นในลักษณะที่เหมาะสมกับความรู้เดิมของผู้ประกอบการที่มีอยู่ โดยเฉพาะความชำนาญของช่างปั้น เพื่อให้เนื้อหาสอดคล้องกับการทำงานไม่ได้เพิ่มความยุ่งยากในกระบวนการทำงานของช่างมากเกินไป จนขัดกับทักษะที่ต้องลงมือปฏิบัติอยู่ทุกวัน ซึ่งความสำคัญของเนื้อหา

ต้องทำให้เป็นถึงความแตกต่างระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ซึ่งในที่นี้ คือ น้ำหนักของกระถางที่เพิ่มขึ้น กับ สัดส่วนที่ใช้ในการผสมที่จะทำให้กระบวนการทำงานเป็นมาตรฐานมากขึ้น

2.1.4 สื่อและทรัพยากร หมายถึง การเลือกใช้สื่อและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้ เข้าใจกระบวนการเรียนรู้การทำงานที่จะได้รับการถ่ายทอด โดยเฉพาะทรัพยากร ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์การทำงาน ซึ่งต้องเป็นที่ยึดต้องมีความคุ้นเคย หาได้ในพื้นที่ หรือประยุกต์จากอุปกรณ์เครื่องมือที่ผู้ประกอบการมีอยู่มาใช้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เพราะมีความเคยชินกับการใช้งานเครื่องมือชิ้น ๆ

2.2. กระบวนการ (Process) เนื่องจากการให้ความรู้ในเชิงวิชาการกับประสบการณ์ของการทำงาน ของช่างปั้นและผู้ประกอบมีส่วนที่แตกต่างกันอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นกระบวนการของการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะ นี้ ต้องเริ่มจาก การสร้างความสนใจ (Generate Interest) โดยการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของผลการศึกษาที่เกิดขึ้น ในขั้นตอนที่ 1 ว่ามีความสำคัญอย่างไร ประกอบกับผลการวิเคราะห์ก้างปลา ซึ่งจะทำให้ได้เห็นปัญหาและวิธีการ แก้ไขในเชิงวิชาการ เพื่อสร้างการยอมรับ ซึ่งจำเป็นต้องมีการแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการทำงานแบบใหม่ ผ่านการ สาธิต บรรยายให้ความรู้ การตอบข้อสงสัย ซึ่งเป็นการสอดแทรกความรู้ (Interpolate Knowledge) หลังจากนั้น ต้องให้มีการปฏิบัติตาม การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ใหม่ที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงการ ทำงานที่ปฏิบัติกันอยู่เดิม เรียกว่า ขั้นตอนมือปฏิบัติ (Practice) ในที่นี้ คือ การปั้นกระถางต้นไม้ด้วยอัตราส่วนที่ เหมาะสมเป็นมาตรฐาน คือ ซีเมนต์ : ทราย : น้ำ ในสัดส่วน 1.0 : 1.0 : 0.4 และอัตราส่วนผสมเม็ดโม่ที่ร้อยละ 37 โดยปริมาตรของปูนฉาบ

2.3 ผลผลิต (Output) คือ สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ผ่านมาการศึกษาวิจัย ขึ้น เพื่อให้การปั้นกระถางต้นไม้ปูนปั้นที่มีส่วนผสมของโม่มีความเป็นมาตรฐานและง่ายต่อประสบการณ์การ ทำงานของช่างปั้นที่มีความแตกต่างกัน สามารถผลิตชิ้นงานออกมาได้มาตรฐานที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นผลจากการที่ ได้เรียนรู้จากเนื้อหาเดียวกัน วิธีการ รูปแบบเดียวกันร่วมกัน

2.4 การควบคุม (Control) ณ ที่นี้ คือ กระบวนการทำงานของการปั้นกระถางต้นไม้ที่ช่างปั้นแต่ละ คนจะต้องให้สัดส่วนผสมที่เท่ากัน ไม่ใช่ตามประสบการณ์ที่เคยทำกันมาในอดีต ซึ่งขั้นการควบคุมนี้ จะทำให้ คุณภาพของกระถางที่ได้เหมือนกันของการปั้นแต่ละครั้ง

2.5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) กระบวนการนี้เป็นการนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือ ข้อบกพร่อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงให้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้มีความชัดเจนถูกต้อง มากยิ่งขึ้น ณ ที่นี้ อาจต้องมีการศึกษาสัดส่วนการผสมที่ทำให้ผู้ประกอบการได้รับผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การผลิตปูนฉาบเพื่อปั้นเป็นกระถางต้นไม้ โดยการผสมขยะโม่ที่ผ่านการย่อยเป็นเม็ด โม่แล้วนั้น พบว่า การผสมที่เกิดขึ้น มีอัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐาน คือ ซีเมนต์ : ทราย : น้ำ ในสัดส่วน 1.0 : 1.0 : 0.4 และอัตราส่วนผสมเม็ดโม่ที่ร้อยละ 37 โดยปริมาตรของปูนฉาบ ซึ่งมีหน่วยน้ำหนักประมาณ 1,300 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และมีค่ากำลังรับแรงอัดที่ 28 วัน เท่ากับ 4.5 เมกะปาสกาล ซึ่งการใช้ซีเมนต์ ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1 ทดแทนปูนขาว (ซีเมนต์ผสม) ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถประหยัดส่วนผสมได้

ประมาณ 135 บาท ต่อการผสม 1 ลูกบาศก์เมตร ทั้งนี้เนื่องจากโพลีเมอร์เป็นวัสดุที่มีความต้านทานต่อแรงต่ำ ประกอบกับปริมาตรของปูนซีเมนต์ซึ่งเป็นวัสดุประสานหลักมีสัดส่วนลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาตรรวมของก้อนคอนกรีต จึงส่งผลให้ค่ากำลังรับแรงอัดของคอนกรีตต่ำ โดยอัตราส่วนปริมาตรเม็ดโพลีเมอร์ในส่วนผสมคอนกรีต มีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อกำลังรับแรงอัด การที่ผู้ประกอบการนำเม็ดโพลีเมอร์เข้ามาเป็นส่วนผสมในการปั้นกระถางนั้น เมื่อเพิ่มปริมาณของเม็ดโพลีเมอร์เป็นส่วนผสมทดแทนมวลรวมหยาบในอัตราส่วนร้อยละ โดยปริมาตรที่เพิ่มมากขึ้น คอนกรีตมีการยุบตัว และระยะการก่อตัวของคอนกรีตสดเพิ่มมากขึ้น จากคอนกรีตปกติที่ใช้อัตราส่วนของน้ำต่อซีเมนต์เดียวกัน ซึ่งจะส่งผลทำให้มีความสามารถในการเทได้มากขึ้น สามารถหล่อแบบเป็นรูปร่างต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้นกว่าคอนกรีตปกติ มีหน่วยน้ำหนักลดลงจากคอนกรีตปกติ

ในส่วนของการกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงนั้น ได้ใช้การวิเคราะห์ปัญหาด้วยแผนภูมิแกงปลาและแนวคิดวิธีการเชิงระบบ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้ได้กระบวนการผลิตกระถางปูนปั้นที่มีความเป็นมาตรฐาน ส่งผลให้กระบวนการทำงานง่ายขึ้น โดยจะเห็นได้จากช่างปั้นที่มีประสบการณ์ที่ต่างกันสามารถที่จะผลิตผลงานคือ กระถางปูนซีเมนต์ผสมโพลีเมอร์ออกมาได้มาตรฐานเดียวกันตามอัตราส่วนที่เหมาะสมเป็นมาตรฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านอัตราส่วนผสมและกำลังรับแรงอัด งานวิจัยนี้ใช้อัตราส่วนซีเมนต์:ทราย:น้ำ เท่ากับ 1.0:1.0:0.4 และผสมเม็ดโพลีเมอร์ร้อยละ 37 โดยปริมาตร ได้กำลังรับแรงอัด 4.5 เมกะปาสคาล ที่ 28 วัน สอดคล้องกับงานของ Maneerat,W., et al. (2023) ที่ศึกษาการใช้เม็ดโพลีโพรพิลีนในคอนกรีตมวลเบา พบว่า: อัตราส่วนที่เหมาะสมคือ ซีเมนต์ : ทราย : น้ำ เท่ากับ 1.0 : 1.2 : 0.45 เม็ดโพลีเมอร์ร้อยละ 35 ให้กำลังรับแรงอัด 5.0 เมกะปาสคาล การเพิ่มเม็ดโพลีเมอร์เป็นร้อยละ 40 ทำให้กำลังรับแรงอัดลดลงเหลือ 3.8 เมกะปาสคาล ในส่วนของด้านหน่วยน้ำหนัก ผลการวิจัยที่ได้หน่วยน้ำหนัก 1,300 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kulsuwan, N., et al. (2022). ที่พบว่า การใช้เม็ดโพลีเมอร์ร้อยละ 30 - 40 ให้หน่วยน้ำหนักกระถาง 1,250 - 1,400 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขนาดของเม็ดโพลีเมอร์มีผลต่อหน่วยน้ำหนัก โดยเม็ดโพลีเมอร์ขนาด 2-3 มิลลิเมตร ให้ผลดีที่สุด ด้านการปรับปรุงคุณสมบัติ Theunkaewsing, S., et al. (2023) ได้เสนอแนวทางการปรับปรุงคุณสมบัติ คือ การใช้สารลดน้ำพิเศษร้อยละ 1 โดยน้ำหนักซีเมนต์ สามารถเพิ่มกำลังรับแรงอัดได้ร้อยละ 18 การบ่มในน้ำ 7 วันแล้วผึ่งลม 21 วัน ให้กำลังรับแรงอัดสูงกว่าการบ่มขึ้นตลอด 28 วัน และด้านต้นทุนและความคุ้มค่า ผลการวิจัยพบการประหยัดต้นทุน 135 บาทต่อลูกบาศก์เมตร สอดคล้องกับ Chanpeng, T., et al. (2023) ที่ศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ พบว่า การใช้ซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภท 1 แทนซีเมนต์ผสมประหยัดต้นทุนได้ร้อยละ 12 - 15 การใช้เถ้าลอยทดแทนปูนซีเมนต์ร้อยละ 20 สามารถลดต้นทุนได้เพิ่มอีกร้อยละ 8 - 10 ระยะเวลาคืนทุนของการลงทุนเครื่องจักรสำหรับผลิตประมาณ 1.5 ปี

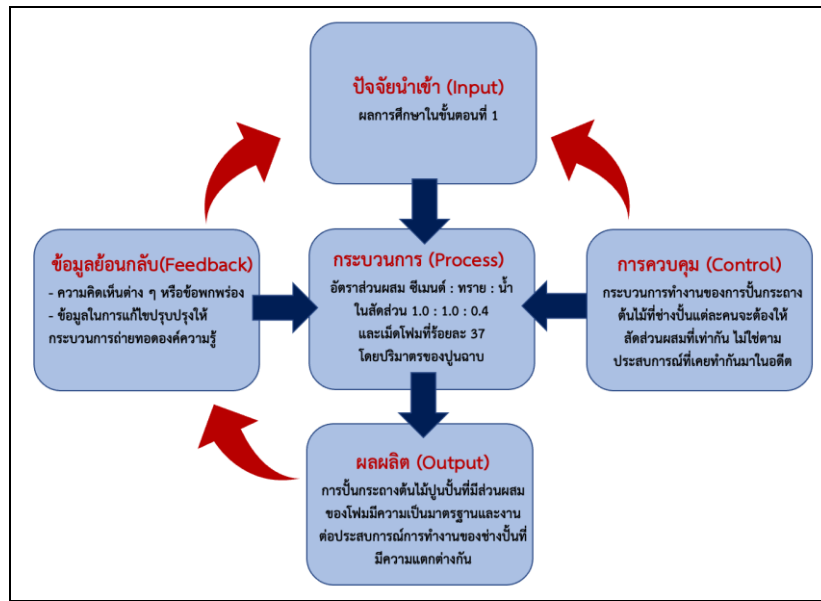
การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการองค์ความรู้ด้านวิศวกรรมวัสดุเข้ากับการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (United Nations, 2023) อย่างไรก็ตาม ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาวของการใช้เม็ดโพลีเมอร์เป็นส่วนผสมในปูนฉาบ รวมถึงการพิจารณาใช้

วัสดุทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และในส่วนของรูปแบบของกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงในเชิงระบบ 5 องค์ประกอบนั้น รูปแบบทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความรู้เชิงระบบที่นำเสนอโดย Castaneda, et al. (2023) ซึ่งเน้นการมองภาพรวมของกระบวนการจัดการความรู้ทั้งหมด โดยพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม Chen and Li (2023) เสนอแนะว่าในยุคดิจิทัล ควรเพิ่มองค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้สมัยใหม่ที่พึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งรูปแบบที่นำเสนอมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยร่วมสมัย แต่อาจพิจารณาเพิ่มเติมมิติด้านเทคโนโลยีและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

องค์ความรู้

ผลการศึกษการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างมาตรฐานกระถางต้นไม้ปูนปั้น จากปูนซีเมนต์ผสมโพลีเมอร์ของกลุ่มผู้ประกอบการใน ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้รูปแบบของกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านอัตราส่วนที่เหมาะสมและร้อยละของเม็ดโพลีเมอร์โดยปริมาตรของปูนฉาบ มีอัตราส่วนผสมโดยประมาณ คือ ซีเมนต์ : ทราย : น้ำ ในสัดส่วน 1.0 : 1.0 : 0.4 และอัตราการผสมเม็ดโพลีเมอร์ที่ร้อยละ 37 โดยปริมาตรของปูนฉาบ
2. กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การสร้างความสนใจคุณค่าของผลการศึกษา การสอดแทรกความรู้และการลงมือปฏิบัติการปั้นกระถางต้นไม้ด้วยอัตราส่วนที่เหมาะสมและร้อยละของเม็ดโพลีเมอร์โดยปริมาตรของปูนฉาบ ดังนี้ อัตราส่วนผสมโดยประมาณ คือ ซีเมนต์ : ทราย : น้ำ ในสัดส่วน 1.0 : 1.0 : 0.4 และอัตราการผสมเม็ดโพลีเมอร์ที่ร้อยละ 37 โดยปริมาตรของปูนฉาบ
3. ผลผลิต (Output) กระถางต้นไม้ปูนปั้นที่มีส่วนผสมของโพลีเมอร์มีความเป็นมาตรฐาน มีหน่วยน้ำหนักประมาณ 1,300 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และง่ายต่อการทำงานของช่างปั้นที่มีความแตกต่างกัน
4. การควบคุม (Control) ด้านคุณภาพของกระถางต้นไม้ปูนปั้นที่ใช้อัตราส่วนเป็นมาตรฐานในการนำโพลีเมอร์เป็นส่วนผสมทำให้มีค่ากำลังรับแรงอัดไม่น้อยกว่า 4.5 เมกะปาสคาล
5. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) โดยการนำความคิดเห็นต่าง ๆ เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงให้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้มีความชัดเจนถูกต้อง นำไปต่อยอดพัฒนาการผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ในอนาคตเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป ดังแสดงภาพ 2

ภาพ 2 กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรทำการศึกษาพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของอาชีพอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาองค์การ และทำการศึกษาเปรียบเทียบการนำแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มาปฏิบัติในกลุ่มอาชีพภายในชุมชน เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการนำแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มาใช้ปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการส่งเสริมให้มีการวิจัยเชิงพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้การประกอบอาชีพในพื้นที่เป็นระยะ ๆ เพื่อส่งต่อให้คนในชุมชน เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จะต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรมีการศึกษาวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ นายมานะ นารถโสภา ประธานกลุ่มผู้ประกอบการผลิตกระถางต้นไม้จากปูนซีเมนต์ผสมโม่ ตำบลม่วงหมู่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี สำหรับการถ่ายทอดวิธีการผสม อัตราส่วน โดยประมาณสำหรับคอนกรีตผสมขี้เถ้าในการทำกระถางต้นไม้ และขอขอบคุณงบประมาณจากเงินรายได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2566 สัญญาเลขที่ 369/2566

References

- American Society for Testing and Materials. (2020). Standard Method of Test for Compressive Strength of Cylindrical Concrete Specimens. ASTM C39 / C39M-20. Annual Book of ASTM Standards.
- Castaneda, D. I., Manrique, L. F., & Cuellar, S. (2023). The knowledge management conceptual system: An integrative and dynamic vision. *Journal of Knowledge Management*, 27(7), 2094-2114.
- Chen, X., & Li, S. (2023). Digital transformation in knowledge management: A systematic literature review. *International Journal of Information Management*, 70, 102809.
- Chanpeng, T., et al. (2023). A study of the economic value of producing lightweight concrete mixed with recycled foam pellets in a small-scale industry. *Rajamangala University of Technology Thanyaburi Journal of Engineering*, 21(1), 157-170.
- Kanchanawasi, S., et al. (2022). *Educational Evaluation: Concepts to Practice*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kulsuwan, N., et al. (2022). Effect of recycled foam bead size on properties of lightweight concrete. *KMUTT Research and Development Journal*, 45(4), 501-515.
- Maneerat, W., et al. (2023). Development of lightweight concrete mixed with recycled foam beads for environmentally friendly construction. *Thai Environmental Engineering Journal*, 37(2), 89-102.
- National Research Office. (2023). *Science, Research and Innovation Plan 2023-2027*. Bangkok: National Research Office.
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2022). *Environmental Quality Situation Report 2021*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment.
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2024). Cement mortar formwork CEMENT CUBE MOLD size 5 x 5 x 5 cm. Retrieved March 10, 2024, from https://thaismegp.com/product/62f0c6ccc4ef377c71b96cd8#error=login_required&state=2927ce1c-7f10-4b7a-89cd-c831c7f8d90e.
- Pollution Control Department. (2023). *Thailand Pollution Situation Report 2022*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment.
- Rattanasuwan, T. and Chomchaisunthon, W. (2022). Green Concrete: Innovation for Sustainability in Construction. *Thai Environmental Engineering Journal*, 36(1), 15-28.
- Sitticharoen, W., et al. (2023). *Modern Concrete Technology*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Tamuangmoon, T. and Sriphan, A. (2023). Model Learning of Wisdom Entrepreneur Ceramic in Lampang Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 9(1), 254-264.
- Theunkaewsing, S., et al. (2023). Improving the mechanical properties of lightweight concrete mixed with foam beads using superplasticizers. *Thai Environmental Engineering Journal Chiang Mai University*, 30(1), 71-85.
- United Nations. (2023). The Sustainable Development Goals Report 2023. Retrieved March 9, 2024, from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/>
- Wattanasuwan, S., et al. (2023). Application of quality tools in manufacturing process development. *Chiang Mai University Journal of Engineering*, 30(2), 221-235.

**แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว
ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก**

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF CULTURAL CAPITAL TO PROMOTE THE
ECONOMY AND TOURISM ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SUFFICIENCY ECONOMY
IN PA MAMUANG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, TAK PROVINCE

รัฐพล ปูมารินทร์พงศ์¹, สิรินพร เกียงเกษร และ ธันย์นรี พรไพโรเพชร

Rattapon Poomarinpong¹, Sirinpron Keangkason, Thannari Pornpripech

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

Email: poomarinpong1@hotmail.com¹

Received 4 September 2024; **Revised** 31 December 2024; **Accepted** 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรม และ 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ตัวแทนชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม ตัวแทนชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 70 คน 2) การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก จำนวน 351 คน และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการฝึกปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว 2 ผลิตภัณฑ์ จำนวน 25 คน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การระดมสมอง และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปอุปนัยและสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผลการประเมินศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านทุนด้านการท่องเที่ยว มีศักยภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ทุนด้านหัตถกรรม อยู่ในระดับปานกลาง และทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี ทุนด้านเกษตรกรรม และทุนด้านอื่น ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 2) แนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก คือ การดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” โดยประยุกต์ใช้ทั้งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนหรือใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ถือเป็นงานดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยผสานเข้ากับองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สินค้าที่เกิดขึ้นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจมากขึ้น ด้านการตลาดใน

ระยะ 3 เดือนแรก พบว่า สามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ นำมาซึ่งรายได้แก่กลุ่มซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ทูนาทางวัฒนธรรม; การพัฒนาผลิตภัณฑ์; การท่องเที่ยว; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research is mixed methods research aims to 1) to analyze and evaluate the potential of the cultural capital and 2) to determine guidelines for developing cultural capital into tourism and creating added economic value of Pa Mamuang Subdistrict, Mueang District, Tak Province. The sample group was divided into 1) qualitative research, namely interviews with administrators, community representatives, and related people, totaling 10 people, and group discussions, community representatives, and related people, totaling 70 people. 2) Quantitative research, namely, people in Pa Mamuang Subdistrict, Amphoe City, Tak Province, 351 people and 3) participatory action research In the practice of developing 2 products from cultural capital and tourism, there were 25 people. Data were collected through in-depth interviews. Group discussions, brainstorming, and questionnaires. Statistics used in data analysis are percentage, mean, standard deviation. Data were analyzed using inductive summaries and descriptive statistics.

The results of the research concluded that: 1) The results of the assessment of the potential of cultural capital found that the overall level was at a moderate level. By the side of tourism capital has the most potential, followed by handicraft capital is at a moderate level and cultural and traditional capital Agricultural grants and the overall level of capital in other areas is low. 2) The approach to developing cultural capital towards tourism and creating additional economic value in Pa Mamuang Subdistrict, Mueang District, Tak Province is to develop products from cultural capital and tourism. “Suspension Bridge Model” and “City Pillar Shrine Keychain” by applying both resources available in the community or using low production costs. It is considered to be an operation based on the Sufficiency Economy Philosophy applied. By combining it with knowledge of modern technology. To make the resulting products stand out, be more unique and interesting. In terms of marketing in the first 3 months, it was found that the average volume could be sold in excess of 83% per production of both product groups. Bringing income to the group which will make it strong and self-reliant in the future.

Keywords: Cultural Capital; Product Development; Tourism; Sufficiency Economy.

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติและช่วยสร้างงานสร้างอาชีพและช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในทุกส่วนที่มีสถานที่ท่องเที่ยว แต่การจะทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนได้นั้นอาจต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ที่ดำเนินการโดยชุมชนเรียกว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล (Manee-roj, N. (2017) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรม มาใช้เป็นฐานในการจัดการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน มีการผสมผสานพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวกับการพัฒนาด้านสังคมและการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่เป็นรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

เมื่อนำมาประยุกต์เข้ากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Office of the National Economic and Social Development Council. 2001) ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่สามารถจะนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของบุคคลและสังคมได้ โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) นั้นมุ่งเน้นให้มีการปฏิบัติด้วยการพึ่งพาอาศัยตนเอง มีความพอดี ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ตลอดจนมีความรู้เท่าทันโลก อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงยั่งยืน และเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้นจึงเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งที่ทุกคนจะยึดถือในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันในชุมชน ตลอดจนเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อมโดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ค่านิยม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนแล้ว ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้อย่างดี โดยทุนทางวัฒนธรรม (Janklab,A. 2020) คือ ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความเชื่อ ความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ที่ถูกค้นพบและสั่งสมสืบทอดกันมาในท้องถิ่นหรือสังคมนั้นๆ หลายรุ่นหลายสมัย และเป็นสิ่งที่สังคมเห็นคุณค่าเพราะสะท้อนตัวตนของสังคมได้ ซึ่งมีลักษณะไม่คงที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีในแต่ละสมัย และยังรวมไปถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรม เช่น รูปภาพ หนังสือ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดกโลก และสถานที่สำคัญอีกด้วย (Waruntrapan,D. et al. 2018) นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรมในปัจจุบันยังสามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างรายได้จากสินค้าและบริการรวมถึงการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ดังนั้นทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากส่วนประกอบของเศรษฐกิจนี้ คือ การสืบทอดทางวัฒนธรรม ศิลปะ สื่อ และงานสร้างสรรค์ ต่างสืบเนื่องมาจากทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาซึ่ง หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ เพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ที่มีการใช้และพัฒนาเป็นวงจรไม่จบสิ้น

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้ ถือเป็นเป้าหมายและวิธีการสำคัญที่จะสามารถส่งเสริมให้ประชาชนในทุกพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยอาศัยการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและฐานทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ล้วนแล้วที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถนำมาเป็นจุดเด่นและต่อยอดในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้ ดังนั้นหากเราต้องการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่แล้ว เราควรจะต้องให้ความสำคัญกับบริบทที่มีอยู่ในชุมชน และนำมาวางแผนทางในการพัฒนาต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ ก็จะสามารถช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปได้

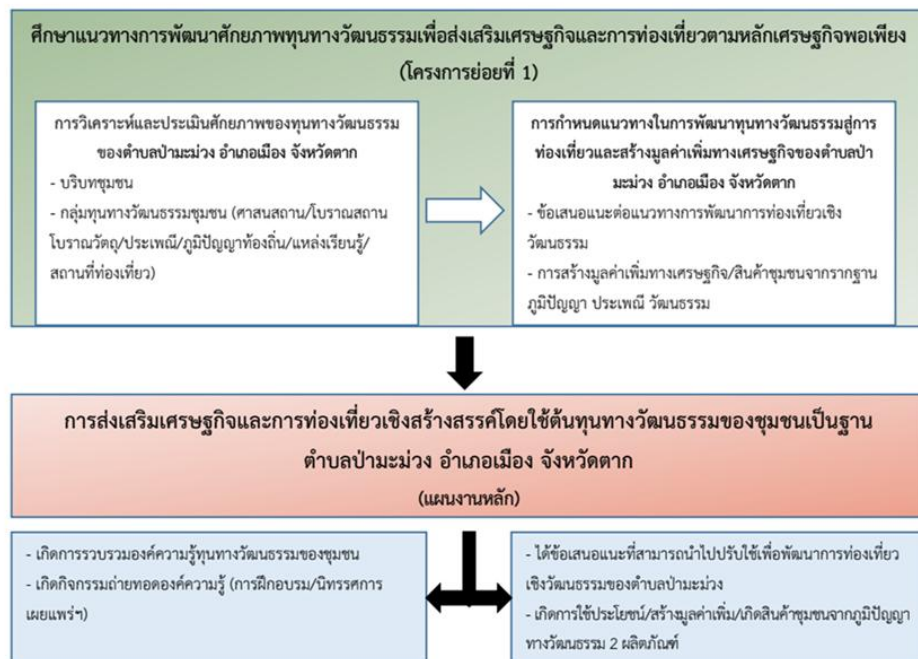
ตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ถือเป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่ไม่ห่างจากเขตเมือง และเป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจที่มีประวัติศาสตร์ชุมชนมาอย่างยาวนานตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (Pa Mamong Subdistrict Administrative Organization. 2023) กล่าวกันว่าในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก่อนขึ้นเป็นพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้มารั้งตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองตาก ได้ปลุกดำหนักที่ทุกคนพากันเรียกว่า “ดำหนักสวนมะม่วง” ไว้ เนื่องจากมีต้นมะม่วงขึ้นเป็นจำนวนมากในบริเวณพื้นที่ตำบลปามะม่วงในปัจจุบันนี้เอง และยังมีการสร้างเสาหลักเมือง (เก่า) ไว้ยังพื้นที่แห่งนี้ให้ชาวเมืองสักการะตั้งแต่โบราณเป็นต้นมา และปัจจุบันชุมชนปามะม่วงได้มีการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในชุมชนยังมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญสามารถต่อยอดสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีและกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวดึงดูดให้มาพักผ่อนหย่อนใจและเล่นน้ำชื่นชมธรรมชาติที่ “ห้วยปางสา” และสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ทักษิณียภาพท้องทุ่งนา “ทุ่งหลวง” สะพานแขวนริมแม่น้ำปิง โบราณสถานวัดโคกเจดีย์ โบราณสถานพระธาตุเขาลิ้น และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ท้อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้ “ไร่อาจารย์บุญเดิม ยิ้มยิ้ม” ซึ่งเป็นศูนย์ให้ความรู้ด้านเกษตรผสมผสานตามวิถีความพอเพียงอีกด้วยจึงเป็นการบ่งบอกถึงศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาสู่การเป็นชุมชนต้นแบบเพื่อการท่องเที่ยวตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แห่งใหม่ในจังหวัดตากได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ชุมชนปามะม่วงเป็นชุมชนที่เก่าแก่ของจังหวัดตากซึ่งมีวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นด้านประเพณีทางวัฒนธรรมคือ ประเพณีลอยกระทงสายไหลประทีปพันดวง และยังมีภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นเฉพาะตัวที่น่าสนใจแตกต่างจากพื้นที่อื่นสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดได้ อาทิ แกงมะแฮะ หมูส้ม ไข่เมี่ยงมะพร้าว เต้าเจี้ยวเมืองตาก เป็นต้น ซึ่งจุดเด่นเหล่านี้สามารถนำประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาต่อยอดสร้างรายได้และพัฒนาเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากในชุมชนก็มีทรัพยากรทั้งองค์ความรู้จากภูมิปัญญา บุคลากร ตลอดจนมีกิจกรรมส่งเสริมประเพณีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี สามารถส่งเสริม อนุรักษ์ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งยังสามารถสร้างคุณค่าให้เกิดมูลค่า คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ อันเป็นการท่องเที่ยวชุมชนรูปแบบใหม่ หรือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั่นเอง นอกจากนั้นจุดเด่นอีกประการหนึ่งคือแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังอยู่ไม่ไกลกันมากนัก สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้หลายแห่งในเวลาไม่มากได้ จึงเป็นการบ่งบอกถึงศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก
- 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

กรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก” ได้กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม (Waruntrapan,D. et al. 2018) หมายถึง สิ่งก่อสร้าง สถานที่ทางประวัติศาสตร์และสถานที่สำคัญ และข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความเชื่อ ความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ที่ถูกค้นพบและสั่งสมสืบทอดกันมาในท้องถิ่นหรือสังคมนั้นๆ หลายรุ่นหลายสมัย และเป็นสิ่งที่สังคมเห็นคุณค่าเพราะสะท้อนตัวตนของสังคมได้ ซึ่งมีลักษณะไม่คงที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีในแต่ละสมัย โดยมีลักษณะทั้งทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรมยังสามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างรายได้จากสินค้าและบริการรวมถึงการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Janklab,A. 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Wongkham.K. 2019) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อธุรกิจและวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้เช่น การเดินทางเพื่อพักผ่อน

การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Cohen and Uphoff, 1981) เป็นการสะท้อนมุมมองของการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข โดยสมาชิกในชุมชนตระหนักถึงสำคัญร่วมกันในกิจกรรมหรืองานพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการให้ร่วมมือ ร่วมช่วยเหลือ และแบ่งปันเพื่อให้เกิดความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมทำกิจกรรมหรืองานพัฒนาและร่วมแบ่งปันผลประโยชน์จากการทำกิจกรรมหรืองานพัฒนาที่สำเร็จตามเป้าหมาย

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Office of the National Economic and Social Development Council, 2001) ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ไม่ให้มีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้ความรู้ที่ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ Phattarapunpi, T. (2018) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อการดำเนินธุรกิจที่มีความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจชุมชนที่มีตัวแปรสำคัญคือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาตามมาในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาช่องทางการตลาด การจัดหาวัตถุดิบ แรงงาน และการสืบทอดธุรกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นตัวแปรสำคัญต่อการอยู่รอดของธุรกิจ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้ผู้ประกอบธุรกิจมีความระมัดระวังในการทำธุรกิจของตน ได้แก่ การระมัดระวังในการขยายตลาดและการลงทุนที่ไม่เกิดรายได้ให้กับธุรกิจของตน และเป็นการพิจารณาเหตุผลในการเพิ่มหรือลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจและศึกษาหาความรู้วิธีการเพื่อให้มีความสัมพันธ์มีเหตุมีผลระหว่างรายได้กับต้นทุน ซึ่งต้นทุนในการดำเนินธุรกิจได้แก่ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติม ซ่อมแซม และบำรุงรักษาให้มีสภาพที่ใช้งานได้ และสามารถใช้ยกระดับรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการเพิ่มรายได้ด้วยการพัฒนาอาชีพหรือการรวมกลุ่ม อีกทั้งการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีพ เช่น การประหยัด การซื้อสัตย์ การลดละการใช้สินค้าที่ไม่มีความจำเป็นโดยเฉพาะสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นต้น

วิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR : PAR) โดยเป็นการวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ครอบคลุม ทั้งมิติเชิงลึกและเชิงกว้างโดยเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว การ

ประชุมกลุ่มย่อย ระดมความคิดเห็น แนวทางพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสอบถามความคิดเห็น ดังนี้

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ผู้บริหาร และนักพัฒนาชุมชนประจำองค์การบริหารส่วนตำบลปามะม่วง และเจ้าหน้าที่ ๆ เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทำการสอบถามข้อมูลและความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 351 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,316 คน (ข้อมูลประชากร อบต.ปามะม่วง, 2564) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% จากนั้นจึงนำจำนวนที่ได้มาคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลประชากรในแต่ละหมู่บ้านอีกครั้ง

2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้ประชากรเป้าหมายในระดับกลุ่มและบุคคล ประกอบด้วย ผู้บริหาร และนักพัฒนาชุมชนประจำองค์การบริหารส่วนตำบลปามะม่วง และเจ้าหน้าที่ ๆ เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน หรือผู้นำศาสนา ใน 7 หมู่บ้าน นักวิชาการท่องเที่ยว ปรากฏในชุมชน และชาวบ้านในชุมชน หรือผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ในเชิงลึกด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี แหล่งท่องเที่ยว โดย แบ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ไม่น้อยกว่า 10 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 70 คน (ตัวแทน 7 ชุมชนในตำบลปามะม่วง ชุมชนละ 10 คน)

3) ผู้เข้าร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว คือ ประชาชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ที่สมัครใจเข้าร่วมจำนวน 25 คน

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เลขที่ RMUTL-IRB 087/2023 โดยก่อนเริ่มการวิจัยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย การให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามความสมัครใจ และมีสิทธิที่จะถอนตัวหรือยกเลิกโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview form) และ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (I.O.C.) ด้วยวิธีของ Rovinceli และ Hambleton (Srisuklad, B. 2002) โดยมีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.91 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามและข้อคำถามตามแบบของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการทบทวนแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (descriptive analysis) และใช้เทคนิคการสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis) รวมทั้งตรวจสอบความพอเพียงของข้อมูลอีกครั้ง โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) (Chantawanich, S. 2018) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และเขตที่อยู่อาศัย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการศึกษา

ตำบลปามะม่วงมีการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในตำบลปามะม่วงร่วมกัน โดยมีการดำเนินกิจกรรมทั้งการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวหลายกิจกรรม และมีหน่วยงานที่สามารถสนับสนุนกิจกรรมในอนาคตได้ ซึ่งตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของทุนทางวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ได้ คือ 1) ทุนด้านหัตถกรรม ซึ่งมีการผลิตสินค้าและงานหัตถกรรมหลายประเภท เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า จักรสาน งานไม้แปรรูป ช่างไม้ เฟอร์นิเจอร์ไม้ การทำบายศรี งานใบตอง กระเป๋าผ้า ยาหม่องสมุนไพร และผ้ามัดย้อม 2) ทุนด้านเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะมีองค์ความรู้ด้านการทำนา 3) ทุนด้านการท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นหลายแห่ง คือ หมู่ที่ 1 บ้านปากร้อง มีแหล่งท่องเที่ยวนาทุ่งหลวง หมู่ที่ 2 บ้านปามะม่วง มีแหล่งท่องเที่ยวสะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี หาดทรายทอง และวัดอัมพวัน หมู่ที่ 3 บ้านหินโค้ง มีแหล่งท่องเที่ยวเจดีย์ดอยล้าน และวัดส้มเกลี้ยง หมู่ที่ 4 บ้านหนองแขม มีแหล่งท่องเที่ยวห้วยปางสา และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ท้อ หมู่ที่ 5 บ้านชะลาด มีแหล่งท่องเที่ยววัดโคกเจดีย์ หมู่ที่ 6 บ้านปากร้อง มีแหล่งท่องเที่ยวศาลหลักเมืองตากเก่าและหมู่ที่ 7 บ้านส้มเกลี้ยง มีแหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนบ้านส้มเกลี้ยง 4) ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี มีเทศกาลที่ชุมชนจัดขึ้นเอง เช่น งานประเพณีลอยกระทงสายปามะม่วง งานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และประเพณีทำบุญกลางบ้าน และ 5) ทุนด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการแพทย์แผนไทย สาขาโภชนาการและอาหารพื้นบ้าน และสาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยข้อมูลส่วนใหญ่จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเห็นว่าทุนทางวัฒนธรรมด้านแหล่งท่องเที่ยวเป็นด้านที่มีความโดดเด่นในชุมชนมากที่สุด คือ สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี (สะพานแขวน) รองลงมาคือ ศาลหลักเมืองเก่า (ศาลหลักเมืองสมเด็จพระนเรศวรมหาราช) วัดโคกเจดีย์ และห้วยปางสา และเห็นว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาต่อยอดเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้

ทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ผลิตเป็นสินค้า ส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรม ด้านอื่น ๆ คือ ภูมิปัญญาการแปรรูปและถนอมอาหาร ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของสินค้าทั่วไปยังไม่ได้มีความเจาะจงกับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวโดยตรงมากนัก จึงเกิดความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน คือ พวงกุญแจรูปแหล่งท่องเที่ยว และโมเดลจำลองของสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น และมีกลุ่มที่มีความ

พร้อมในการเข้าร่วมผลิตสินค้า อีกทั้งยังมีแนวคิดในการใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพง หรือที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มาผลิตเป็นสินค้าซึ่งถือเป็นการดำเนินงานตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม พบว่ายังไม่มีสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ จึงมีความต้องการให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม และการจัดหางบประมาณสนับสนุนให้มีการฝึกอบรม รวมถึงการสนับสนุนในการหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์อีกด้วย

ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.1 มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 40.2 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 47.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.6) และ ปวช. ร้อยละ 41.9 มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 39.3 ส่วนใหญ่มีอาชีพ แม่บ้าน/ไม่มีงานทำ ร้อยละ 30.5 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขต หมู่ที่ 3 บ้านหินโค้ง มากที่สุด ร้อยละ 20.0

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

(n=351)

ความคิดเห็น	(จำนวน)	ร้อยละ
ทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน		
ทุนด้านหัตถกรรม (เช่น จักสาน ตัดเย็บ งานไม้ เป็นต้น)	(76)	21.7
ทุนด้านเกษตรกรรม (เช่น การทำนา การเพาะปลูก ปุ๋ยอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น)	(15)	4.3
ทุนด้านการท่องเที่ยว (เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนาอาราม ธรรมชาติ เป็นต้น)	(193)	55.0
ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี (เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม เทศกาล งานประเพณี เป็นต้น)	(67)	19.0
แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน		
นาทุ่งหลวง	(3)	0.9
สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี	(141)	40.2
หาดทรายทอง	(20)	5.7
เจดีย์ดอยโล้น	(12)	3.4
วัดส้มเกลี้ยง	(7)	2.0
ห้วยปางสา	(34)	9.7
วัดโคกเจดีย์	(15)	4.3
ศาลหลักเมืองตากเก่า	(115)	33.8
สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมประเภทใดที่ท่านต้องการให้มีการผลิตขึ้นจริงมากที่สุด		
พวงกุญแจ	(92)	26.2

โมเดลจำลอง	(109)	31.1
เสื้อผ้าพิมพ์ลาย	(58)	16.5
ผลิตภัณฑ์จากไม้	(16)	4.6
อาหารและผลไม้แปรรูป	(49)	14.0
ของใช้ที่ผลิตจากผ้า เช่น ผ้าพันคอ หมวก กระเป๋า ฯลฯ	(27)	7.6

ความคิดเห็นต่อทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า

ด้านทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน 3 ลำดับแรก พบว่า ทุนด้านการท่องเที่ยว มีความโดดเด่นมากที่สุด ร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ ทุนด้านหัตถกรรม ร้อยละ 21.7 และทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี ร้อยละ 19.0 ตามลำดับ

ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน 3 ลำดับแรก พบว่า สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี มีความโดดเด่นมากที่สุด ร้อยละ 40.2 รองลงมาคือ ศาลหลักเมืองตากเก่า ร้อยละ 33.8 และห้วยปางสา ร้อยละ 9.7 ตามลำดับ

สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมประเภทใดที่ท่านต้องการให้มีการผลิตขึ้นจริงมากที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า โมเดลจำลอง เป็นสินค้าที่ต้องการให้มีการผลิตขึ้นจริงมากที่สุด ร้อยละ 31.1 รองลงมาคือ พวงกุญแจ ร้อยละ 26.2 และเสื้อผ้าพิมพ์ลาย ร้อยละ 16.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

(n=351)

ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ชุมชนของท่านสามารถนำวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมาใช้ในการประกอบอาชีพมากขึ้นเพียงใด	3.02	.737	ปานกลาง
2. ชุมชนของท่านสามารถนำเศษวัสดุอุปกรณ์เหลือใช้หรือใช้ไม่ได้แล้วซึ่งมีอยู่ภายในชุมชนมาสร้างเป็นอาชีพหรือใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ	3.11	.891	ปานกลาง
3. ชุมชนของท่านมีการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนมาพัฒนาเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน	2.96	.657	ปานกลาง
4. ชุมชนของท่านมีอาชีพความหลากหลายและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ต้องออกไปประกอบอาชีพภายนอกชุมชน	2.81	.570	ปานกลาง
5. ชุมชนของท่านสามารถกำหนดราคาและสามารถต่อรองทางเศรษฐกิจกับพ่อค้าคนกลางได้	2.54	.752	น้อย
6. ชุมชนของท่านมีรายได้จากสิ่งที่มีอยู่ภายในชุมชนและสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้	2.71	.836	ปานกลาง
7. ท่านและครอบครัวสามารถนำทุนวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นอาชีพและมีรายได้มากขึ้นเพียงใด	2.64	.840	ปานกลาง
9. ครอบครัวของท่านมีฐานะทางเศรษฐกิจทัดเทียมกับเพื่อนบ้าน	3.07	.909	ปานกลาง
10. ท่านเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพภายใน	3.69	.973	มาก

ชุมชนของท่าน

11. ท่านคิดว่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนทำให้เศรษฐกิจของชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้	3.37	.988	ปานกลาง
12. ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ	4.11	.657	มาก
13. ท่านคิดว่าทุนทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมไปถึงภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนสามารถสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน	4.09	.794	มาก
14. ชุมชนของท่านมีระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่วนหนึ่งมาจากการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการ	3.23	.873	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.01	.628	ปานกลาง

ความคิดเห็นต่อบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 อยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 3 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.11) ท่านคิดว่าทุนทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมไปถึงภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนสามารถสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.09) และ ท่านเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชนของท่าน (ค่าเฉลี่ย 3.69)

ข้อมูลดังกล่าวนำมาสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ คือ การดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” โดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนหรือใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ถือเป็นการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาผสานเข้ากับองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สินค้ามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ ตลอดจนการใช้เครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย เข้าร่วมส่งเสริมให้ความรู้ในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพได้เรียนรู้และปฏิบัติงานสามารถผลิตได้ รวมทั้งมีส่วนช่วยในการวางแผน เตรียมการผลิตและจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบ และการออกแบบชื่อและฉลากตราสินค้า ได้ข้อสรุปใช้ชื่อตราสินค้า “ปามะม่วง ตาก” โดยร่วมกันเสนอความคิดจนได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตำบลปามะม่วง (ศพอส) อำเภอเมือง จังหวัดตาก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมจำนวน 25 คน ในแต่ละกิจกรรม

ภายหลังจากการอบรมความรู้เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ได้มีการดำเนินการจัดการระดมความคิดและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ การรวมกลุ่มดำเนินการผลิตสินค้าด้วยตนเอง และเตรียมการ

จำหน่าย โดยมีการดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมการตลาดเพื่อหาช่องทางในการจำหน่ายต่อไป

ผลการติดตามความเปลี่ยนแปลงภายหลังจากการฝึกอบรมผลิตสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” ครั้งแรก พบว่า สมาชิกกลุ่มสามารถดำเนินการผลิตร่วมกันได้เองโดยไม่ต้องใช้วิทยากรในการสอน เนื่องจากการจัดบันทึกขั้นตอนการผลิตไว้อย่างละเอียดทำให้สามารถดำเนินการผลิตได้เอง นอกจากนั้นยังมีผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพและองค์ความรู้ที่ดี สามารถให้คำแนะนำสมาชิกในกลุ่มได้ จึงไม่มีปัญหาในการผลิตสินค้าในคราวต่อไป และมีการรวมกลุ่มกันผลิตเพิ่มตามช่วงเวลาที่มีผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายได้ใกล้เคียง โดยมีเป้าหมายของการจำหน่ายระยะแรกโดยใช้ตลาดในท้องถิ่นก่อนเป็นหลัก ซึ่งผลการจำหน่ายระยะแรก (ระยะเวลา 3 เดือนแรก) สามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ เนื่องจากได้วางจำหน่ายในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลปามะม่วง ณ องค์การบริหารส่วนตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ซึ่งอยู่ในช่วงที่มีการจัดการเรียนการสอนนักเรียนผู้สูงอายุรุ่นที่ 6 (ปีการศึกษา 2567) และนำมาจำหน่ายเพิ่มเติมในวันจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุ หรือวันที่มีการจัดกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี เป็นสินค้าแปลกใหม่ของชุมชนทำให้กลุ่มลูกค้าสามารถซื้อไปเก็บไว้ใช้งาน ตั้งโชว์ และเป็นของฝากของที่ระลึกให้กับผู้อื่นได้ นอกจากนั้นยังพบว่าปัจจัยที่สามารถดึงดูดกลุ่มลูกค้าได้ดีอีกประการหนึ่งคือการตั้งราคาสินค้าที่ไม่แพงมากนัก ผู้บริโภคส่วนใหญ่จึงเกิดแรงจูงใจในการซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น

การสรุปผลการจำหน่ายระยะแรก พบว่า สามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ เนื่องจากได้วางแผนวางมุงเน้นการจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและชุมชนเป็นลำดับแรก ในราคาที่ไม่สูง ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้จึงได้รับการตอบรับที่ดี ทั้ง 2 ผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายได้รวม 7,710 บาท/เดือน เมื่อนำมาหักต้นทุนการดำเนินการผลิต จำนวนประมาณ 1,315 พบว่ามีกำไรจากการจำหน่าย 4,395 บาท/เดือน คิดเป็นกำไรต่อคนเท่ากับ 175.80 บาท/คน (สมาชิก 25 คน) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิก แม้ว่าจะไม่ใช่รายได้จำนวนมาก แต่เมื่อเป็นการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จึงถือว่ามีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินธุรกิจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนำมาซึ่งรายได้แก่กลุ่มซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ยังร่วมกันวางแผนดำเนินงานในอนาคตจะผลักดันให้มีการก่อตั้งร้านจำหน่ายสินค้าของชุมชนถาวรเพื่อส่งเสริมการตลาดของชุมชน และมีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวโดยใช้สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมที่ได้ผลิตขึ้น โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมผลิตด้วยตนเอง โดยสามารถนำภาพถ่ายของตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าที่ระลึก เช่น การถ่ายภาพถ่ายบนพวงกุญแจแหล่งท่องเที่ยวของตำบลปามะม่วง หรือในโมเดลสะพานแขวน และจัดกิจกรรมสาธิตการทำอาหารพื้นถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองลงมือทำด้วยตนเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาในสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น นำมาสู่การสร้างงานสร้างอาชีพ

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ กำลังในการผลิตของชุมชนยังมีไม่มาก เนื่องจากการผลิตโมเดลสะพานแขวนต้องใช้เวลาในการขึ้นรูปพิมพ์ 3D ในแต่ละชิ้นงานค่อนข้างมาก และมีส่วนประกอบหลายชิ้นจึงทำให้เกิด

ความล่าช้าในการผลิต นอกจากนั้นคือเทคโนโลยีที่ใช้คือเครื่องพิมพ์ภาพสามมิติและเครื่องแกะสลักเลเซอร์ทางกลุ่มมีไม่เพียงพอ และมีราคาค่อนข้างสูงจึงยังไม่สามารถจัดหาเพิ่มเติมได้ จึงทำให้สินค้าที่ผลิตเพื่อจำหน่ายยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการในการจำหน่ายในแต่ละครั้ง และปัญหาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์คือ ยังขาดการแนะนำรายละเอียดสินค้าและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่ดี การจัดวางผลิตภัณฑ์และป้ายประชาสัมพันธ์ยังไม่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้มากนัก รวมทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในช่องทางสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อออนไลน์ เป็นต้น

สรุปผลและอภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน นำมาส่งเสริมและปรับปรุงรูปแบบให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งการกำหนดแนวทางในการพัฒนาต้องเริ่มมาจากความต้องการของคนในชุมชนเองเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินการต่อไป โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะต้องร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ผลักดันและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนจนสามารถรวมกลุ่มดำเนินการได้เอง สอดคล้องกับ Mankong, A. (2015) ที่กล่าวว่า การนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ให้กลายเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ผู้สนับสนุนที่จะทำให้เกิดการพัฒนาได้นั้น คือ องค์กรภาครัฐในระดับต่างๆทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรภาคเอกชน จะต้องร่วมมือกันแบบบูรณาการต้องทำงานแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานงานกัน นอกจากนั้น ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรทางเศรษฐกิจ และคนในชุมชน จะต้องเข้ามาร่วมกันดำเนินการ มีการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ การจัดการองค์ความรู้ และหาวิธีการใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Waruntrapun, D. et al. 2018) การจัดการให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปได้โดยสะดวกและยั่งยืน และสอดคล้องกับ เพชรศรี นนท์ศิริ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้ง ในการจัดตั้งวางแผนและดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่มส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว

การสำรวจและการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่ามีความหลากหลายของทุนทางวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ได้ คือ ทุนด้านหัตถกรรม เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า จักสาน งานไม้แปรรูป เป็นต้น ทุนด้านเกษตรกรรม ด้านการการทำนา ทุนด้านการท่องเที่ยวซึ่งถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และธรรมชาติที่มีศักยภาพหลายแห่ง เช่น สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ศาลหลักเมืองตากเก่า วัดโคกเจดีย์ เจดีย์ดอยโล้น นาทุ่งหลวง หาดทรายทอง วัดอัมพวัน และห้วยปางสา เป็นต้น และทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี มีเทศกาลที่ชุมชนจัดขึ้นเอง เช่น งานประเพณีลอยกระทงสายปามะม่วง งานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และประเพณีทำบุญกลางบ้าน นอกจากนั้นยังมีทุนอื่น ๆ เช่น

ด้านการแพทย์แผนไทย สาขาโภชนาการและอาหารพื้นบ้าน และสาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือได้ว่ามีความหลากหลายและสามารถนำมาพัฒนาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับแนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน (Kanyarat Kaewkamol, et al. 2021) คนในชุมชนรวมตัวเป็นเครือข่าย ร่วมกันวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน แต่ละชุมชนจะมีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีความแตกต่างกัน เช่น ทุนด้านหัตถกรรม ทุนด้านเกษตรกรรม ทุนด้านการท่องเที่ยว ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม เป็นต้น โดยนำทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมา กำหนดแนวทางเพิ่มคุณค่าหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากพื้นฐานที่ตนเองมีอยู่ และมีการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน (Office of the National Economic and Social Development Council. 2006)

ซึ่งผลจากการคัดเลือกทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในตำบลปามะม่วง พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูงที่สุดคือ ด้านทุนด้านการท่องเที่ยว โดยคัดเลือก สะพานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และศาลหลักเมืองตากเก่า มาสร้างแนวทางส่งเสริมศักยภาพเพื่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มาผลิตเป็นสินค้าและบริการ 2 ผลิตภัณฑ์ นำร่อง คือ “โมเดลสะพานแขวน” และ “พวงกุญแจศาลหลักเมือง” ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน หรือสิ่งของเหลือใช้มาประกอบด้วย คือ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมจากไม้ ซึ่งมีกลุ่มธุรกิจแปรรูปไม้อยู่ในชุมชน จึงได้ประสานในการนำเศษไม้เหลือใช้มาผลิตเป็นพวงกุญแจ จึงเป็นการใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่มาใช้ในการผลิตทำให้ต้นทุนในการผลิตไม่สูง ดังนั้นจึงสามารถจำหน่ายในราคาไม่สูงมาก ถือเป็นการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และใช้องค์ความรู้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่มาแกะสลักสร้างรูปบนชิ้นงาน ถือเป็นการผสมผสานองค์ความรู้และต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น จึงเกิดเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวชนิดใหม่ของชุมชนขึ้น โดยเกิดการรวมกลุ่มอาชีพเบื้องต้นขึ้นในชุมชนเพื่อผลิตสินค้าและบริการ ถือเป็นการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งได้ต่อไป สอดคล้องกับ กับ Mankong, A. (2017) ที่พบว่า ชุมชนในตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีการใช้ทุนทางวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชนที่หลากหลาย โดยเฉพาะด้านการรวมกลุ่มผลิตสินค้าและบริการของชุมชน ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาของชุมชน นำไปสู่การปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังได้มีส่วนร่วมกันในการสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์จากทุนวัฒนธรรม โดยร่วมกันสืบค้นประวัติและบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจมาถ่ายทอดบนคำอธิบายและใช้ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Waruntrapon, D. et al. (2018) ที่กล่าวว่า การนำเสนอเรื่องราวเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความน่าสนใจให้กับการท่องเที่ยว และ Pinkeaw, K. (2011) ที่กล่าวว่า เรื่องราว เนื้อหา ของทุนทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าหรือสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการของตนเพื่อสร้างจุดขาย โดยแผนการตลาดในระยะแรกได้วางแนวทางมุ่งเน้นการจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและชุมชนเป็นลำดับแรก ในราคาที่ไม่สูง ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี ทั้ง 2 ผลิตภัณฑ์ โดยสามารถจำหน่ายได้ในปริมาณเฉลี่ยเกิน 83% ต่อครั้งที่ผลิตของทั้ง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์

เมื่อหักต้นทุนต่อหน่วยในการผลิตถือว่ามีกำไรเฉลี่ย 50% ต่อชิ้น สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิกและชุมชนเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะไม่ใช่รายได้จำนวนมาก แต่เมื่อเป็นการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จึงถือว่ามีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินธุรกิจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนำมาซึ่งรายได้แก่กลุ่มซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาของ Sangkeetsil,S. (2011) และ Charoenboon,S. (2012) ดัดดัดที่พบว่าการสร้างอาชีพชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นความรู้จากภูมิปัญญาในชุมชนและเป็นผลผลิตร่วมกันของกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นแนวคิดที่ดี เพราะสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้จะส่งผลให้เกิดความมั่นคงในภาพรวมของการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพหรือการรวมกลุ่ม เป็นการยกระดับรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืน เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ (Phattarapunpi, T. 2018)

นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในช่วงต่อไป คือ การผลักดันให้เกิดการก่อตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดของชุมชนขึ้น และดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการขายร่วมกับสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม ชุมชน และนักท่องเที่ยว สามารถเข้าร่วมผลิตสินค้าด้วยตนเอง โดยสามารถนำภาพถ่ายของตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าที่ระลึก เช่น การบันทึกภาพด้วยการแกะสลักเลเซอร์บนพวงกุญแจแหล่งท่องเที่ยวของตำบลปามะม่วง หรือในโมเดลสะพานแขวน และมีการจัดกิจกรรมสาธิตการทำอาหารพื้นถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำด้วยตนเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell (2010) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือการนำเสนอ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้เดินทาง เช่น กิจกรรมด้านศิลปะหัตถกรรม การทำอาหาร พร้อมกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ และ Richard (2009) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเริ่มปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย

จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอกคนในชุมชนเองที่มีการร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อผลักดันให้เกินแผนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ศักยภาพ ปัญหา และทรัพยากรที่สนับสนุนการท่องเที่ยว นำมาสู่การวางแผนในการผลิตสินค้า การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ จำหน่าย รวมถึงการจัดการด้านการตลาด ซึ่งเป็นกระบวนการที่เริ่มมาจากภายในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนา โดย Natnaree Sritong (2006) ได้กล่าวว่าพลังสร้างสรรค์ของชุมชนและความร่วมมือระดับเครือข่ายตั้งแต่การผลิต จำหน่าย ต่อรอง นับเป็นภูมิคุ้มกันชุมชน อันจะก่อให้เกิดความพอเพียง และจะสามารถพัฒนาไปสู่ความมั่งมีและยั่งยืนได้ และแนวทางการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปามะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตากที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพและการพัฒนาที่ดีขึ้นในหลายมิติ ทั้ง

สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาในสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น นำมาสู่การสร้างงานสร้างอาชีพบนหลักการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น สอดรับกับกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการส่งเสริมให้การพัฒนาสังคมไทยเติบโตอย่างมั่นคงบนรากฐานวัฒนธรรมอันดีงาม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมีติด้านสิ่งแวดล้อม (Tahom, U. et al. 2015)

ข้อเสนอแนะ

- 1) การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชนจะต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านทุนทางวัฒนธรรมที่จะนำมาพัฒนาต่อยอดให้มีความเหมาะสม จึงจะสามารถดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จได้
- 2) การผลิตสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม จะต้องคำนึงถึงมาตรฐานในการผลิตและคุณภาพของสินค้า แม้ว่ากิจกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เลือกจะใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่มากนัก และส่วนใหญ่หาได้ในท้องถิ่น แต่จะต้องมีการระมัดระวังและควบคุมคุณภาพและปริมาณในการใช้ให้เหมาะสมอย่างเคร่งครัด เพื่อให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานเหมือนกันทุกครั้ง นอกจากนั้นควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ปรับปรุงอยู่เสมอ และยกระดับเป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนต่อไป
- 3) ด้านการตลาด ควรมีการแสวงหาตลาดใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ และสำรวจสภาพตลาดและความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำมาผลิตและจำหน่ายสินค้า เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดต่อไป และควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องการตลาดแก่สมาชิกกลุ่มและมีการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง
- 4) ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดหาแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ประเภททุนงบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน ผ่านมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

References

- Wongkham, K. (2019). Community-based tourism management in Ban Huakua, Kaedam Subdistrict, Kaedam District, Maha Sarakham Province. Research Report. Rajabhat Maha Sarakham University.
- Kaewkamol, K., et al. (2021). Using cultural capital for sustainable community development. Journal of Humanities and Social Sciences, 11(1), 77-93.

- Pinkeaw,K. (2011). Creative economy, cultural capital, and business opportunities. *Journal of Executive*, 31(1), 32-37.
- Subcommittee on Sufficiency Economy Driving, Office of the National Economic and Social Development Council. (2006). What is sufficiency economy? Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.
- Manee-roj,N. (2017). Community-based tourism management. *Thai International Journal of Tourism Studies*, 13(2), 25-46.
- Nritong,N. (2006). Sufficiency economy and social sciences for development. Kanchanaburi: Rajabhat Kanchanaburi University.
- Waruntrapan,W. et al. (2018). Cultural capital management model for creative tourism in Thailand. *Journal of Rajabhat Krung Thep Research*, 5(1), 17-24.
- Phattarapunpi,T. (2018). Promotion process of occupational identity for the elderly group in Bang Pla Subdistrict, Bang Phli District, Samut Prakan Province. Research Report. Rajabhat Thonburi University.
- Srisuklad,B. (2002). Statistical methods for research. Bangkok: Suveeriyasarn.
- Saipin Sangkeetsil. (2011). Application of the sufficiency economy philosophy for preserving local wisdom in the handicraft art branch of Chiang Mai Province. Chiang Mai: Rajabhat Chiang Mai University.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2001). The 8th National Economic and Social Development Plan. Retrieved September 28, 2023, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3784.
- Pattarayutawatt,S. (2003). Handbook of psychological measurement. 2nd Edition. Bangkok: Medical Media Publisher.
- Chantawanich,S. (2018). Qualitative research methods. 24th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Charoenboon,S. (2012). Promoting occupational groups in Kuai Muang Subdistrict Administrative Organization, Bang Rakam District, Phitsanulok Province, to be self-reliant. Master's thesis, Faculty of Local Administration, Khon Kaen University.
- Pa Mamong Subdistrict Administrative Organization. (2023). General information of Pa Mamong Subdistrict. Retrieved October 20, 2023, from <https://www.pamamuang.go.th>.
- Mankong,A. (2015). The role of cultural capital in community economic development: A case study of the community in Ban Tun Subdistrict, Mueang District, Phayao Province. *Journal of Research and Development, Loei Rajabhat University*, 12(39), 99.

- Tahom,U. et al. (2015). Cultural capital and local wisdom for promoting participation in natural resource and environmental management in Ban Tama Community, Buriram Province. *Journal of Environmental Management*, 11(2), 47.
- Janklab,A. (2020). Cultural capital management guidelines for promoting creative economic development: A case study of the Nakhon Si Thammarat Cultural Office. Master's thesis in Public Administration, Faculty of Public Administration, Chulalongkorn University.
- Campbell. C. (2010). “Creative Tourism Providing a Competitive Edge Tourism Insight” [online]. Retrieved August. 20, 2023, from www.insights.org.uk/articleitem.aspx?title=
- Cohen,J.M. & Uphooff,N.T. (1981). Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evolution rural development committee center for international studies. New York: Longman.
- Richard. G. (2009). “Creative Tourism and Local Development” [online]. Retrieved August. 20, 2023, from https://www.academia.edu/4386384/Creative_Tourism_and_Local_Development.

นวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชิโบรี
ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ

THE PROCESS INNOVATION TO UPGRADE THE MAE ING SHIBORI TIE-DYE FABRIC
PRODUCT THROUGH THE PROCESS OF DEVELOPING COMMUNITY INNOVATORS
BASED ON DESIGN THINKING

วรรณภา ทองแดง¹, รัชศรี เกียรติบุตร², ธัญญพัทธ์ มุ่งพัฒนสุนทร³, ประยงค์ จันทร์แดง⁴,
สาริณี ภาสยะวรรณ⁵, ณัฐทรี ลินธุนาวา⁶, อนุรัตน์ ฝันถึงภูมิ⁷, ภัทธิญา จินดาคำ⁸, พรโอปอุ้ม วงศ์วิลาศ⁹

Wannapa Tongdaeng^{*1}, RaksiKiattibutra², Thanyapat Mungpattanasunthon³,

Prayong Jandaeng⁴, Sarinee Passayawan⁵, Natthamon Sinthunava⁶,

Anurat Phuntungpoom⁷, Pattiya Jindakhum⁸, Pornaopaum Wongwilat⁹

คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Political and Social Science, University of Phayao

E-mail: wannapa.to@up.ac.th¹

Received 12 July 2023; Revised 26 July 2024; Accepted 26 July 2024.

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชิโบรี ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ ในตำบลแม่อิง อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่อาศัยกระบวนการคิดเชิงออกแบบตามแนวทางของ Stanford University (2012) ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายการขมวดปมปัญหา การค้นหาแนวทางแก้ไข การร่างนวัตกรรมต้นแบบ และการนำนวัตกรรมต้นแบบไปทดสอบ ระยะเวลาในการทำวิจัย คือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2565 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2566 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแทนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 15 คน คณะผู้วิจัยของคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ 9 คน นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม 45 คน และตัวแทนลูกค้า 22 คน โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สามารถให้ข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้อง และครบถ้วน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวทางการสนทนากลุ่มและแบบสังเกตการณ์ แล้ววิเคราะห์ผลการศึกษาโดยการพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้น หลังจากดำเนินโครงการแล้วเสร็จ ซึ่งพบผลการศึกษาคือ ชุมชนมีการยกระดับผลิตภัณฑ์ จำนวน 6 รายการต่อไป (1) เกิดผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ‘กระเป๋ามัดย้อมแม่อิงชิโบรี’ (2) มีข้อมูลความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (3) เกิดกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานคิดเชิงออกแบบ (4) เกิดนวัตกรรมชุมชนด้านการตลาด (5) ผลประกอบการขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ และ (6) เกิดกระบวนการนวัตกรรมและการเรียนรู้ ดังนั้น กระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ จึงช่วยยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนใน 4 มิติ คือ การแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม การสร้างความเข้าใจและร่วมมือในชุมชน การกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น และการส่งเสริมพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ : นวัตกรรม, ยกระดับ, ผ้ามัดย้อม, นวัตกรรมชุมชน, การคิดเชิงออกแบบ

Abstract

This research project aims to enhance the Mae Ing Shibori tie-dye fabric product through community-driven innovation processes based on Design Thinking in Mae Ing sub-district, Phu Kamyao district, Phayao province. The study, conducted from May 2022 to February 2023, employed participatory action research methods using Design Thinking principles, following Stanford University's (2012) five-step framework: understanding the target group, defining the problem statement, ideating solutions, prototyping innovations, and testing prototypes. The research sample comprised 15 representatives from the community enterprise, 9 researchers from the School of Political and Social Sciences, 45 undergraduate students majoring in Social Development, and 22 customer representatives. Purposive sampling ensured clear and comprehensive data collection, utilizing focus group discussions and observational techniques. Post-project analysis highlighted several outcomes: the creation of six upgraded product prototypes, documentation of product histories, development of a product development process guided by Design Thinking, establishment of community marketing strategies, performance improvements compared to pre-project benchmarks, and promotion of innovation and learning within the community. Consequently, the Design Thinking-based community development approach significantly enhanced community products across four dimensions: innovative problem-solving, community understanding and collaboration, local economic stimulation, and skills development and creativity promotion.

Keywords : Innovation, Upgrade, Tie-Dye Textile, Community Innovators, Design Thinking

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมแม่อิงชิโบริ ตำบลแม่อิง อำเภอกู่แก้ว จังหวัดพะเยา เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนที่ต้องการผลิตผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติด้วยวิธีมัดย้อมผ้าแบบญี่ปุ่นโบราณ ซึ่งสีธรรมชาติที่นำมาย้อมผ้าได้มาจากวัสดุที่หาได้ทั่วไปในชุมชน เช่น ดอกดาวเรือง เปลือกต้นประดู่

กากมะพร้าว และกากกาแฟ โดยผ้าที่นำมามัดย้อมต้องเป็นผ้าฝ้ายแท้เท่านั้น เพื่อจะทำให้ได้ลายการมัดย้อมที่มีสีสันชัดเจนและลวดลายสวยงาม แล้วนำไปตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กระเป๋าผ้าลดโลกร้อน ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ และหมอนอิงขนาดต่าง ๆ โดยราคาของผลิตภัณฑ์เริ่มต้นที่ 100 บาท, 150 บาท และ 199 บาท ตามลำดับ ส่วนความสามารถในการผลิตของกลุ่มฯ คือ 20 ชิ้นต่อวัน โดยกลุ่มฯ จะรับผลิตตามปริมาณความต้องการของลูกค้า ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับเสียงการตอบรับที่ดีจากลูกค้า จึงทำให้มีรายการคำสั่งซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นลูกค้าวัยทำงาน (Chad Luek, K., 2019)

จะเห็นได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่อิงชีโบรี มีการพัฒนาและค่อย ๆ เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกลุ่มฯ ยังมีความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น จังหวัด และประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทว่าจากการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนแม่อิงชีโบรี เมื่อวันอังคาร ที่ 5 เดือน เมษายน พ.ศ. 2565 เวลา 13.30 – 14.30 น. กลับได้รับทราบข้อมูลในอีกแง่หนึ่งว่า ปัจจุบันกลุ่มฯ กำลังประสบกับอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี ให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล เนื่องจากกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ยังคงใช้แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ไปตามความถนัดของสมาชิกในกลุ่มฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น (Latthasaksiri, E. 2022)

จากที่มาและความสำคัญข้างต้น คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ดำเนินโครงการ 1 คณะ 1 ชุมชนนวัตกรรม ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2564 และมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะร่วมทำงานกับชุมชนแม่อิงชีโบรีต่อไปในปีที่สอง จึงได้ประสานความร่วมมือกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี เพื่อดำเนินการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ โดยมุ่งดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรวจสอบได้ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี เข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อม อันจะช่วยให้มองเห็นปัญหาของตนเองและสามารถเสนอทางออกของปัญหาโดยการลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง และแก้ไขปัญหาได้จริง จนกระทั่งสามารถขับเคลื่อนผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ ท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างน้อย 4 กลุ่ม คือ (1) ชุมชนในตำบลแม่อิง อำเภอกุกามยาว จังหวัดพะเยา ที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี อย่างน้อย 3 ชุมชน (2) คณะผู้วิจัยและนิสิตคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา สามารถประยุกต์ใช้กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี ในการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ หรือที่เกี่ยวข้องได้ (3) มหาวิทยาลัยพะเยา สามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบ อย่างน้อย 1 รายการ ผ่านกระบวนการยกระดับผลิตภัณฑ์ แล้วนำไปจัดจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไปและร้านค้าของมหาวิทยาลัย และ (4) ลูกค้าพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบที่ได้รับการยกระดับผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปจัดจำหน่ายจริงในท้องตลาดทั่วไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอน ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้ได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดนวัตกรรมกระบวนการ แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ แนวคิดการมีส่วนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดนวัตกรรมกระบวนการ

นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) เป็นการออกแบบผลลัพธ์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การได้ผลลัพธ์ที่คุณภาพไม่ดีพอ หรือการมีทรัพยากรอย่างจำกัด ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีแบบเก่า ซึ่งขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนแรกของการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการ คือ การระบุปัญหา การออกแบบแนวทางแก้ไข การใช้ข้อมูล เทคโนโลยี และความรู้ใหม่ ๆ ในการสร้างนวัตกรรม ที่เชื่อมต่อกับความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับองค์กร (Keathley, J. D. 2022) จะเห็นได้ว่านวัตกรรมกระบวนการจึงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร เช่น เครื่องมือ กรรมวิธีการผลิต การพัฒนาและยกระดับผลผลิตภัณฑ์ และรูปแบบการจัดการขององค์กร เพื่อให้บรรลุผลที่องค์กรต้องการ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทำงานที่รวดเร็วขึ้น ได้ปริมาณผลลัพธ์เพิ่มขึ้น ช่วยลดต้นทุน รวมถึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและไปถึงมือลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Kahn, K. B. 2004) ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นที่นวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอน ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนบนฐานการคิดเชิงออกแบบ

2. แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นวิธีการทำงานที่ผู้ปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือทำอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจ เปลี่ยนกรอบความคิด และแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะช่วยทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า (Liedtka, J. 2014) ซึ่งกระบวนการคิดเชิงออกแบบมี 5 ขั้นตอน คือ (1) Empathize การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (2) Define การขมวดปมปัญหา (3) Ideate การคิดหาแนวทางแก้ไข (4) Prototype การร่างนวัตกรรมต้นแบบ และ (5) Test การนำนวัตกรรมต้นแบบที่ร่างไว้นั้นไปทดสอบเพื่อรับทราบข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stanford University, 2012) ดังนั้น การศึกษานี้จึงได้อาศัยแนวคิดเชิงออกแบบมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอน

3. แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม ดำเนินการได้ตั้งแต่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหา การเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา การลงมือแก้ไขปัญหา การรับผลจากการปฏิบัติ และการประเมินผล (Bere, M. Y., Nursalam, N., & Toda, H. 2020) อย่างไรก็ตาม กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรเริ่มต้นตั้งแต่การส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน แล้วรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติ รวมถึงร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา หลังจากนั้นจึงจะสามารถเสริมพลังให้กับประชาชน เพื่อที่จะช่วยให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดความต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างยั่งยืน (International Association for

Public Participation, 2023) ดังนั้น การศึกษานี้จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนในตำบลแม่อิง อำเภอกงหรา จังหวัดพะเยา ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา การเลือกวิธีการแก้ไข ปัญหา การลงมือปฏิบัติ การรับผล และการถอดบทเรียนเพื่อประเมินผลสำเร็จของการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชิโบริ

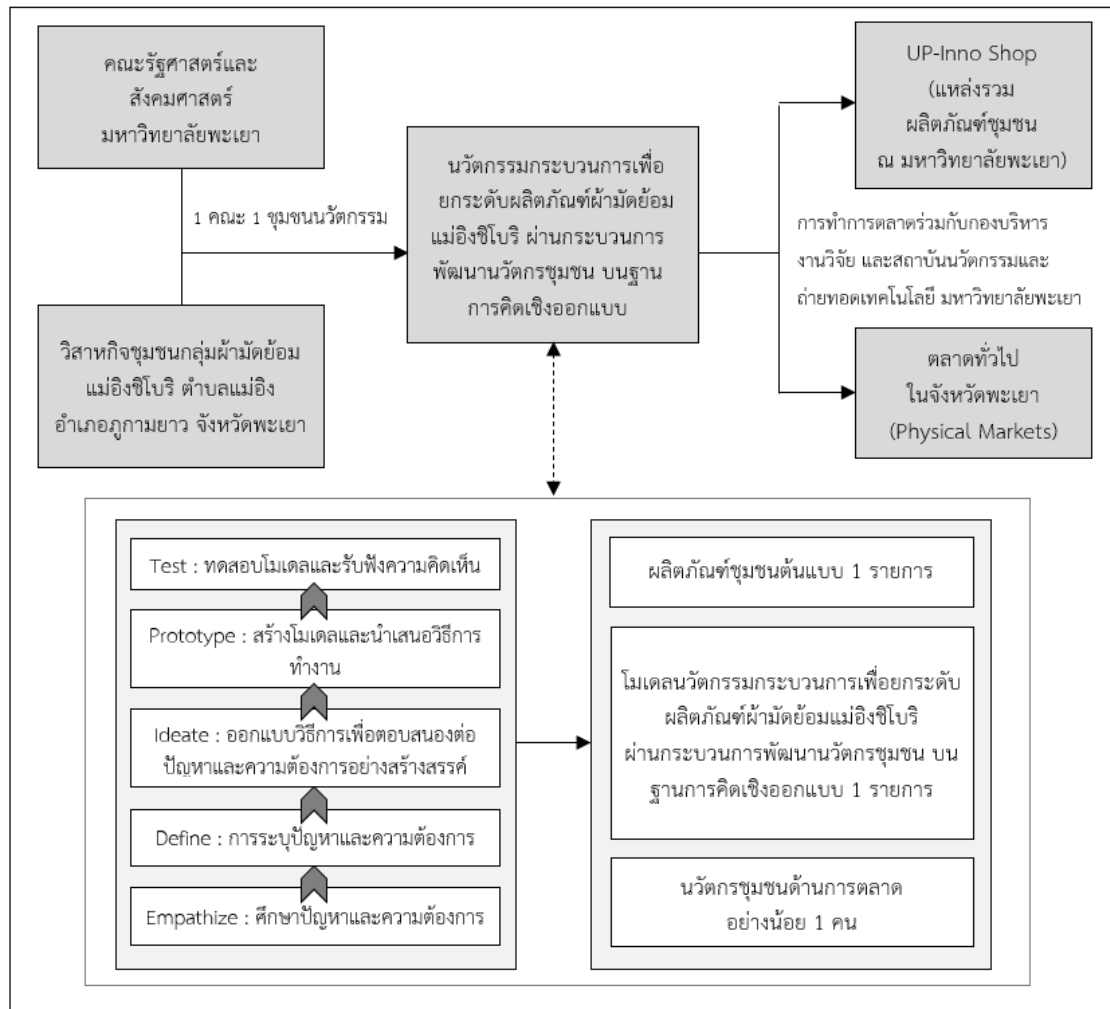
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยพะเยา ที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดย Thephinlap et al. (2022) การบูรณาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อพัฒนานวัตกรรมสื่อโครงการชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป นวัตกรรม บ้านวังยาว ตำบลเก็ก อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม โดย Kwunsakul (2021) การประยุกต์วิธีคิดเชิงออกแบบบริการร่วมกับวิธีการศึกษางานเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตระดับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กระบวนการผลิตขนมธัญพืชอัดแท่ง โดย Authayarat & Ariyajunya (2021) ซึ่งผลการศึกษาของทั้ง 3 เรื่องดังกล่าว ปรากฏในทิศทางที่สอดคล้องกันว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอนคือ (1) Empathize การศึกษากลุ่มเป้าหมาย (2) Define การระบุประเด็นปัญหา (3) Ideate การคิดค้นและออกแบบแนวทางแก้ไข (4) Prototype การสร้างนวัตกรรมต้นแบบ และ (5) Test การนำนวัตกรรมต้นแบบไปทดสอบ มีส่วนช่วยให้ผู้ดำเนินโครงการเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความต้องการและปัญหาที่พบในกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำเข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางแก้ไขอย่างมีส่วนร่วม อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การทดลอง และนวัตกรรมใหม่หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม 2565 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2566 ท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแม่อิงชิโบริ จำนวน 15 คน กลุ่มที่ 2 นักวิจัยคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ในปีงบประมาณ 2565 จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 3 นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ในรายวิชาการวิจัยกับการพัฒนาในองค์การ จำนวน 17 คน และรายวิชาการและการจัดการกับการพัฒนาสังคม จำนวน 28 คน และกลุ่มที่ 4 ตัวแทนลูกค้าที่สามารถแสดงความคิดเห็นต่อการยกระดับผลิตภัณฑ์ฯ ได้ จำนวน 22 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้เป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้อง และครบถ้วนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชิโบริ เนื่องจากทุกกลุ่มเป้าหมายล้วนเข้ามาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในขั้นตอนสำคัญของโครงการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แนวทางการสนทนากลุ่มและแบบสังเกตการณ์สำหรับกลุ่มประชาชนและนิสิต โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ กระบวนการยกระดับผลิตภัณฑ์ที่อาศัยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ผลประกอบการของชุมชนที่เปรียบเทียบกับก่อนและหลังดำเนินงาน ตลอดจนประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการอบรมเชิงปฏิบัติการ และ (2) แบบสอบถามสำหรับกลุ่มลูกค้า เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ผ่านกระบวนการยกระดับ บนฐานคิดเชิงออกแบบ ซึ่งเครื่องมือฯ ทั้งหมดได้

ผ่านการรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย เลขที่ UP-HEC 2.1/114/65 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา เรียบร้อยแล้ว และหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วเสร็จ จึงได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยตามลำดับ สำหรับกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงได้ดังต่อไปนี้ (ภาพ 1)

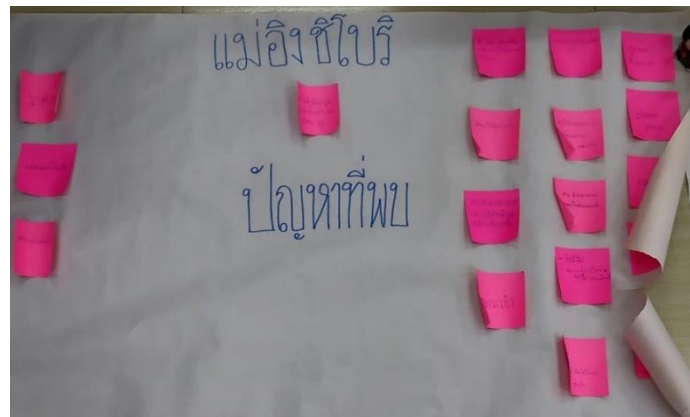

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ” นั้น

ผลการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบ โดยจุดเริ่มต้นของผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรีเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มผ้ามัดย้อม ในตำบลแม่อิง อำเภอกุภามายาว จังหวัดพะเยา เพื่อร่วมกันพัฒนาและผลิตกระเป๋าผ้าที่ใช้สีจากวัตถุดิบธรรมชาติ ซึ่งจุดเด่นของกระเป๋าผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรีคือ ลายผ้าที่แสดงถึงเอกลักษณ์กระบวนการมัดย้อมผ้าด้วยวิธีการแบบญี่ปุ่น และจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นนวัตกรรมกระบวนการฯ บนฐานการคิดเชิงออกแบบ ตามแนวทางของ Stanford University (2012) ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง คือ Empathize การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง การเข้าถึงปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้น (Pain Points) ซึ่งการเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้งได้นั้น ต้องอาศัยการค้นหาข้อมูลเชิงลึก และนักวิจัยต้องรับรู้และสัมผัสปัญหานั้นโดยตรง ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุย การซักถาม หรือการเข้าไปคลุกคลีเป็นส่วนหนึ่งกับกลุ่มเป้าหมาย จึงจะสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม อาจขึ้นอยู่กับทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักวิจัยด้วย และเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้มากพอแล้ว จึงช่วยกันสรุปข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ เช่น ประเด็นปัญหาที่พบคล้ายกัน ประเด็นที่ทำให้นักวิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยรู้สึกประหลาดใจ และประเด็นที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ (ภาพ 2)

ภาพ 2 ขั้นตอนที่หนึ่ง ‘Empathize’ การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายและเข้าถึงปัญหาหลักของผลิตภัณฑ์

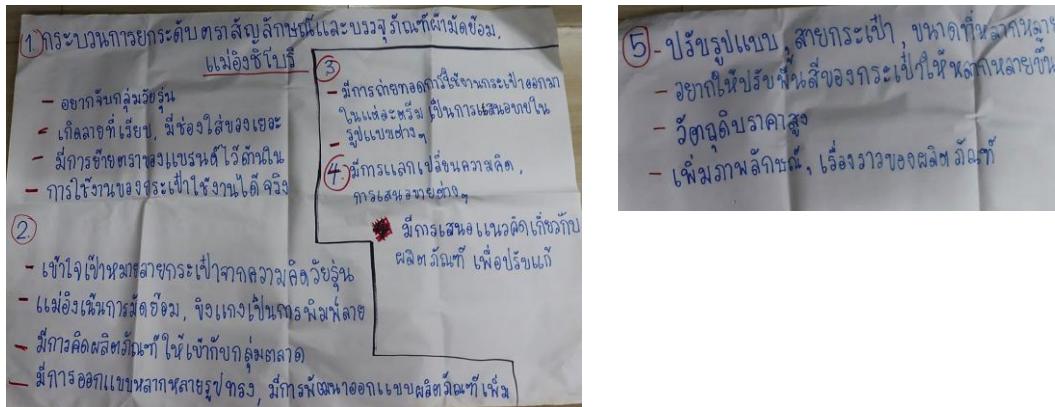
ที่มา : การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่อิงชีโบรี ครั้งที่ 1 วันที่ 17 กันยายน 2565

จากการดำเนินงานในขั้นตอนที่หนึ่ง ‘Empathize’ จึงได้ข้อมูลข้อดีและสิ่งที่ต้องแก้ไข ดังนี้ (ตาราง 1)

ตาราง 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อดีและสิ่งที่ต้องแก้ไข จากขั้นตอนที่หนึ่ง ‘Empathize’

ข้อดี	สิ่งที่ต้องแก้ไข
1. ใช้วัสดุธรรมชาติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	1. ใบไม้บางชนิดไม่สามารถสกัดสีที่สวยงามได้
2. สีที่ได้มีความคมชัดและสีไม่ตก	2. อุปสรรคด้านสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อคุณภาพของสี เช่น ใบไม้ในฤดูฝนมีความชื้นมาก ดังนั้น จึงต้องตากให้แห้งก่อนที่จะนำมาใช้ประโยชน์
3. เก็บใบไม้ที่มีอยู่ในชุมชนได้จำนวนมากในฤดูหนาว	3. ยังไม่สามารถเจาะตลาดลูกค้าที่มีอายุ 18-40 ปี ได้
4. ลวดลายที่ได้ มีความสวยงาม โดดเด่น แปลกตา	
5. ราคาสินค้าไม่แพงเกินไป	

ขั้นตอนที่สอง คือ Define เมื่อได้ข้อมูลและจัดกลุ่มคร่าว ๆ แล้ว จึงนำมาพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่เป็นความต้องการอย่างชัดเจน หรือที่ยังไม่ได้เติมเต็ม หรือเป็นความต้องการแฝงที่แม้แต่ผู้ผลิตเองอาจยังไม่รู้หรือไม่ตระหนัก เมื่อเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจนแล้ว จึงจะคลายปมปัญหานั้นได้ ต่อมาจึงช่วยกันตั้งเป้าหมายโดยทั่วไปมักอยู่ในรูปประโยคที่ว่า “จะทำให้ลูกค้าพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ได้อย่างไร” (ภาพ 3)

ภาพ 3 ขั้นตอนที่สอง ‘Define’ การระบุปัญหาและความต้องการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน

ที่มา : การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1 วันที่ 17 กันยายน 2565

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่สอง ‘Define’ จึงปรากฏผลการศึกษา ดังนี้ (1) เคยมีผู้อื่นแนะนำให้ทำกระเป๋าผ้าออกมาจำหน่าย โดยเจาะกลุ่มลูกค้าวัยรุ่นให้มากขึ้น (2) เพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น รูปทรง ขนาด และลวดลายของกระเป๋าที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มวัยรุ่น รวมถึงสีที่ใช้ไม่ควรฉูดฉาดจนเกินไป (3) รูปแบบผลิตภัณฑ์ยังไม่ดึงดูดใจกลุ่มวัยรุ่น จึงควรพัฒนารูปแบบให้ทันสมัย (4) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าควรมีชิปชุดได้ และเพิ่มตราสัญลักษณ์ (Logo) ด้านในของกระเป๋า (5) ควรปรับปรุงสายสะพายของผลิตภัณฑ์กระเป๋า เช่น ความยาว ความกว้าง วัสดุที่ใช้ และการปรับความสั้นหรือยาวของสายสะพายได้ตามความต้องการของผู้ใช้งาน หรือสามารถถอดสายสะพายได้ และ (6) การติดป้ายแสดงราคาสินค้าที่ชัดเจน

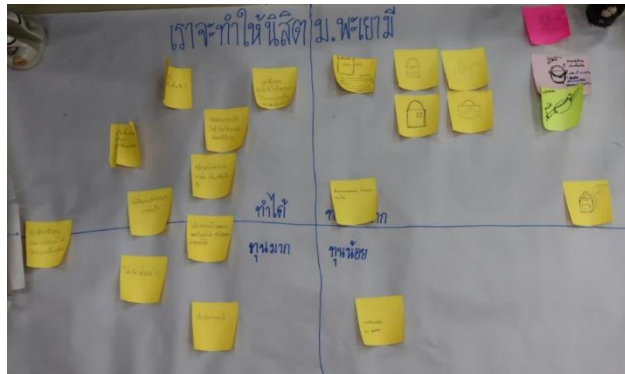
ต่อมาจึงสรุปแนวทางในการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอน ดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 ระบุประเด็นหลักของการยกระดับผลิตภัณฑ์ ได้แก่ มุ่งเจาะตลาดลูกค้าวัยรุ่น, ออกแบบลวดลายที่เน้นความเรียบง่าย, ปรับขนาด รูปแบบ สี และสายสะพายกระเป๋าให้มีความหลากหลาย, ออกแบบกระเป๋าให้บรรจุสิ่งของได้, นำตราสัญลักษณ์สินค้าไว้ด้านในกระเป๋า และออกแบบให้ใช้งานได้ในชีวิตประจำวัน

แนวทางที่ 2 การทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยรุ่นรับรู้ถึงที่มาและความสำคัญของลวดลายสีธรรมชาติ เช่น ใบไม้และเปลือกไม้ ที่นำมาผ้ามัดย้อมผ้า รวมถึงระดมความคิดและออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อกลุ่มวัยรุ่น คนรุ่นใหม่ให้มากขึ้น โดยเฉพาะรูปทรงที่หลากหลายของผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ลูกค้า

แนวทางที่ 3 การสร้างการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสร้างเนื้อหา (Content) และประวัติความเป็นมา (Story) ของผลิตภัณฑ์, การกำหนดหัวข้อหรือธีมในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ลูกค้ามองเห็นภาพการใช้งานกระเป๋าในบริบทต่าง ๆ, การจัดบูธแสดงสินค้า และสร้างการรับรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันไลน์และเฟซบุ๊ก เกี่ยวกับที่มาและความสำคัญของการใช้ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม, ผลิตภัณฑ์ได้จากวิธีมัดย้อมผ้าแบบญี่ปุ่นโบราณ ตลอดจนการมุ่งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังเสียงสะท้อนของลูกค้า ซึ่งจะเป็นผลดีต่อกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่สาม คือ Ideate เป็นขั้นที่ต้องระดมความคิดหรือระดมสมอง เพื่อให้ได้แนวคิดที่หลากหลายที่สุดเท่าที่จะเกิดขึ้นได้ ก่อนจะนำมาร่วมกันพิจารณาว่าแนวคิดใดมีความเป็นไปได้หรือเหมาะสมที่สุด โดยอาจพิจารณาจากมิติด้านความยากหรือง่ายของแนวคิดที่จะสามารถทำได้ หรือต้นทุนการผลิตที่มากหรือน้อย หรือจากมิติด้านระยะเวลาว่าต้องใช้เวลามากหรือน้อยเพียงใด แต่สิ่งสำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้คือ เมื่อได้แนวคิดที่จะช่วยพัฒนาหรือแก้ปัญหาแล้ว แนวคิดที่ได้นั้นจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วย (ภาพ 4)

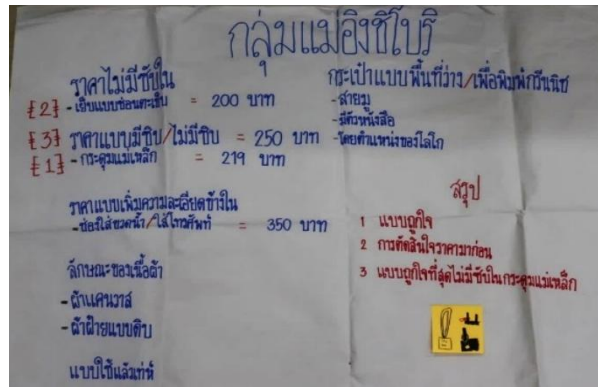

ภาพ 4 ขั้นตอนที่สาม ‘Ideate’ การระดมความคิดเห็นเพื่อให้ได้แนวทางที่หลากหลายที่สุด

ที่มา : การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1 วันที่ 17 กันยายน 2565

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่สอง ‘Ideate’ จึงปรากฏผลการศึกษา ดังนี้ (1) การสรุปความคิดเห็นว่าจะผลิตกระเป๋าคาดอก (2) สายสะพายของกระเป๋า สามารถปรับความสั้นหรือยาว และถอดสายได้เพื่อสะดวกในการใช้งาน (3) ใช้ผ้าทำเป็นสายกระเป๋า ใช้หนังทำขอบกระเป๋า และเย็บมุมกระเป๋าให้สวยงาม (4) กระเป๋ามีซิปรูดปิดและเปิด หรือติดแม่เหล็กกระหว่างตัวกระเป๋าและฝาปิดกระเป๋า (5) ออกแบบลวดลายให้ทันสมัย ไม่ใช่ลวดลายมากเกินไป แต่ลวดลายต้องชัดและสวยงาม (6) เน้นการใช้สีอ่อน ไม่ฉูดฉาด ซึ่งกลุ่มลูกค้าวัยรุ่นนิยมใช้ (7) ปรับขนาดของกระเป๋าได้ และปรับรูปทรงของกระเป๋าได้ และ (8) นำตราสัญลักษณ์ไว้ด้านในของกระเป๋า อาจอยู่ตรงกลางหรือข้างใดข้างหนึ่งได้

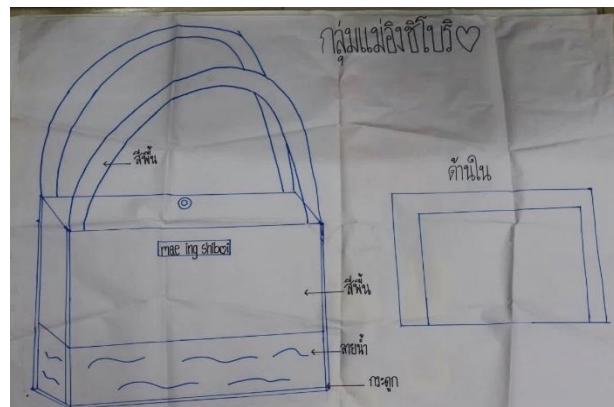
ขั้นตอนที่สี่ คือ Prototype เป็นขั้นที่ต้องเลือกแนวคิดที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด เพื่อทำให้เป็นรูปร่างคร่าว ๆ อย่างเรียบง่าย เข้าใจได้ง่าย และไม่ซับซ้อน โดยอาจทำออกมาได้หลายรูปแบบ เช่น แบบจำลอง (Model) หรือภาพวาดพร้อมคำบรรยายสั้น ๆ (Snapshot) หรือสตอรี่บอร์ด (Story Board) แต่ไม่ว่าจะสื่อแนวคิดผ่านรูปแบบใด หัวใจสำคัญก็คือการบอกเล่าเรื่องราวให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจว่าแนวคิดที่ได้มานั้นเป็นอย่างไร ดีกว่าแนวคิดที่เคยมีมาก่อนตรงไหนบ้าง (ภาพ 5)

ภาพ 5 ขั้นตอนที่สี่ 'Prototype' การเลือกแนวคิดและทำให้เป็นรูปร่างที่เข้าใจได้ง่าย

ที่มา : การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่ใจซึบรี ครั้งที่ 2 วันที่ 18 กันยายน 2565

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่สอง 'Prototype' การเลือกแนวคิดและทำให้เป็นรูปร่างที่เข้าใจง่าย โดยเปิดโอกาสให้นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม เข้าร่วมระดมความคิดเห็นและตัดสินใจเลือกแนวคิดในการออกแบบรูปร่างของผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ในขณะเดียวกัน นวัตกรรมชุมชนก็ได้ร่วมนำเสนอแลกเปลี่ยน และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ให้แก่นิสิต กระทั่งสามารถร่าง 'Prototype' ของผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้ามัดย้อมแม่ใจซึบรีได้ ดังนี้ (ภาพ 6)

ภาพ 6 Prototype ของกระเป๋าผ้ามัดย้อมแม่ใจซึบรีและผ้าพิมพ์ลายไปไม้พระธาตุซิงแกง

ที่มา : การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่ใจซึบรี ครั้งที่ 2 วันที่ 18 กันยายน 2565

ขั้นตอนที่ห้า คือ Test เป็นการนำ 'Prototype' หรือผลิตภัณฑ์ต้นแบบไปหาจุดบกพร่อง โดยการทดลองจำหน่ายและอธิบายให้กับลูกค้าได้รับทราบ พร้อมกับให้ข้อคิดเห็นต่อ 'Prototype' เพื่อที่จะยืนยันว่าลูกค้าเข้าใจตรงกับที่คณะผู้ออกแบบคิดหรือไม่ โดยจุดมุ่งหมายของขั้นตอนนี้ คือเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าลูกค้าชอบหรือไม่ชอบผลิตภัณฑ์ต้นแบบตรงไหน อย่างไร และลูกค้าจะเสนอข้อคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่แตกต่างออกไปหรือไม่ ซึ่งข้อคิดเห็นที่ได้รับจากกลุ่มลูกค้านี้ ถือว่ามีคุณค่าอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้คณะทำงานได้นำกลับมาทบทวน ตรวจสอบ และอาจต้องย้อนกลับไปพิจารณาถึงกระบวนการเริ่มต้นอีกครั้ง เพื่อที่จะทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด ก่อนที่จะนำไปขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่จะ

จำหน่ายจริงในท้องตลาด โดยกิจกรรม ‘Test’ นี้ ดำเนินการโดย นิสิตในรายวิชาองค์การและการจัดการกับการพัฒนาสังคม ประจำภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 28 คน

อภิปรายผล

นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิด วิธีการ หรือกระบวนการใหม่ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิตและการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งนวัตกรรมกระบวนการจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร เช่น เครื่องมือ กรรมวิธีการผลิต การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ และรูปแบบการจัดการขององค์กร โดยผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ ลูกค้ารู้สึกพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ขององค์กร และส่งผลต่อการซื้อซ้ำหรือให้การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ต่อไปอย่างต่อเนื่อง (Abou-Zeid & Cheng, 2004; Kahn, 2018; Keathley, J.D., 2022) ดังนั้น นวัตกรรมกระบวนการในการโครงการวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นไปที่นวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอนผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนบนฐานการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งการคิดเชิงออกแบบนั้น คือวิธีการคิดและการดำเนินการที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติและความร่วมมือเพื่อสร้างความเข้าใจ เปลี่ยนกรอบความคิด และแก้ปัญหา ดังนั้น การคิดเชิงออกแบบจึงให้ความสำคัญกับการทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Liedtka, J. 2014) สำหรับขั้นตอนในกระบวนการคิดเชิงออกแบบนี้ ได้วิเคราะห์ตามแนวทางของ Stanford University (2012) ที่ประกอบด้วย (1) ‘Empathize’ การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (2) ‘Define’ การขมวดปมปัญหา (3) ‘Ideate’ การค้นหาแนวทางแก้ไข (4) ‘Prototype’ การร่างนวัตกรรมต้นแบบ และ (5) ‘Test’ การนำนวัตกรรมต้นแบบที่ร่างไว้ไปทดสอบเพื่อรับทราบข้อคิดเห็นจากลูกค้า ซึ่งในขั้นตอนที่ 5 นี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 ณ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยเปิดโอกาสให้นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ในรายวิชาองค์การและการจัดการกับการพัฒนาสังคม จำนวน 28 คน จัดกิจกรรมเปิดพื้นที่สร้างการรับรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมส่งเสริมการขาย หลังจากนั้นจึงสรุปผลความคิดเห็นของลูกค้าที่มีต่อ ‘Prototype’ ดังนี้

ลูกค้าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องสอนในภาพรวมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายข้อก็พบว่า ลูกค้ามีความคิดเห็นในระดับมากเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น (1) ผลิตภัณฑ์มีรูปลักษณ์ที่ดี สวยงาม และน่าใช้ (2) ผลิตภัณฑ์มีสีสันทันและลวดลายที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ (3) ผลิตภัณฑ์มีความทนทาน เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ได้ง่าย (4) ผลิตภัณฑ์มีคุณสมบัติที่ใช้ได้แบบอเนกประสงค์, บรรจุสิ่งของได้จำนวนมาก (5) ราคาผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม (6) มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นี้ และ (7) มีแนวโน้มจะบอกต่อให้คนอื่น ๆ รับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นี้ ทว่าในประเด็นประสบการณ์การรับรู้ชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ กลับพบว่าลูกค้ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยหรือแทบไม่รู้จักผลิตภัณฑ์นี้มาก่อน ขณะที่ในแง่ของผลประกอบการของวิสาหกิจชุมชนฯ หลังจากเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ นั้น พบว่า มีอัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากและมูลค่าผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ซึ่งก่อนเริ่มโครงการฯ ประชาชนมีรายได้ต่อเดือน 5,000 บาท แต่เมื่อดำเนินโครงการแล้วเสร็จ ประชาชนมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 5,500 บาท

จากสิ่งที่ปรากฏข้างต้น จึงอภิปรายได้ว่าโครงการวิจัยนี้ เป็นโครงการที่มุ่งเน้นนวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณณ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องไซโบริ ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนบนฐานการคิดเชิงออกแบบ ที่สามารถช่วยเพิ่มระดับความพร้อมทางเทคโนโลยีของชุมชนได้ กล่าวคือ จากเดิมชุมชนฯ มีองค์ความรู้และการพัฒนาผลิตภัณณ์ในระดับพื้นฐาน อันเนื่องมาจากชุมชนยังคงประสบปัญหาและข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ผลิตภัณณ์ จึงทำให้ไม่สามารถก้าวไปสู่คุณภาพ มาตรฐานสากล อีกทั้งไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ การที่ชุมชนฯ เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ชุมชนจึงเกิดกระบวนการพัฒนาต้นแบบห้องปฏิบัติการของชุมชนขึ้น ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าผ้ามัดย้อมไซโบริสี่ธรรมชาติ ตำบลแม่ฮ่อง อำเภอกุกามยาว จังหวัดพะเยา โดยห้องปฏิบัติการดังกล่าวฯ ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณณ์ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจ นอกจากนี้ โครงการวิจัยฯ ยังช่วยเพิ่มระดับความพร้อมทางสังคมให้สูงขึ้น เนื่องจากในอดีตชุมชนมีระดับความพร้อมทางสังคมในระดับพื้นฐาน ผ่านกระบวนการที่สมาชิกกลุ่มผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องไซโบริและเครือข่ายเกษตรกรที่เกี่ยวข้องได้รวมกลุ่มกันผลิตสินค้าจากผ้าผ้ามัดย้อมไซโบริสี่ธรรมชาติที่ออกแบบและตัดเย็บ โดยอาศัยวัสดุและแรงบันดาลใจจากธรรมชาติรอบตัว ด้วยเหตุนี้กระบวนการกำหนดปัญหาและการเสนอแนวคิดในการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาและคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จึงเกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนกว่า 50 คน แล้วขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มอาชีพช่างผ้าผ้ามัดย้อมไซโบริ กับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกุกามยาว กระทั่งได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าผ้ามัดย้อมไซโบริสี่ธรรมชาติแม่ฮ่อง กับสำนักงานเกษตรอำเภอกุกามยาว ต่อมาจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการภายในกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายเตรียมชิ้นงาน ฝ่ายมัดย้อม ฝ่ายตัดเย็บ และฝ่ายจัดจำหน่าย ซึ่งรับซื้อวัตถุดิบธรรมชาติจากเกษตรกรในชุมชนและเครือข่าย เพื่อช่วยสร้างงานและสร้างอาชีพให้กับสมาชิก จนเกิดการขับเคลื่อนเป็นกระบวนการศึกษาวิจัย ทดสอบแนวทางการพัฒนาผลิตภัณณ์ ตลอดจนการแก้ปัญหาที่กำหนดขึ้นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ทว่าชุมชนฯ ยังไม่เคยประยุกต์ใช้กระบวนการผลิตและพัฒนาผลิตภัณณ์ ผ่านการพัฒนานวัตกรรมชุมชนบนฐานการคิดเชิงออกแบบมาก่อน

ดังนั้น โครงการวิจัยนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดกระบวนการคิด ตรวจสอบ และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างนวัตกรรมชุมชน เพื่อที่จะยืนยันผลกระทบตามที่กลุ่มคาดว่าจะเกิดขึ้น แล้วจึงพิจารณาถึงความพร้อมขององค์ความรู้และเทคโนโลยีที่จะปรับใช้ในกระบวนการผลิตและพัฒนาผลิตภัณณ์ ในขณะเดียวกัน สมาชิกในชุมชนยังได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ และทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ที่อาศัยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ กระทั่งปรากฏผลผลิตที่สำคัญและสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

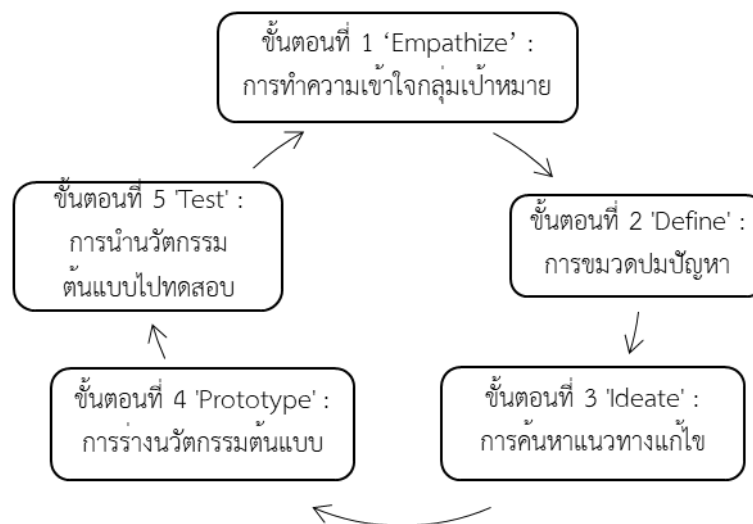
- 1) ผลิตภัณณ์ชุมชน คือ กระเป๋าผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องไซโบริ
- 2) รายละเอียดความเป็นมาของผลิตภัณณ์ เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มผ้าผ้ามัดย้อมในตำบลแม่ฮ่อง ที่ได้ร่วมกันผลิตกระเป๋าผ้าที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยจุดเด่นของกระเป๋าผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องไซโบริคือการทำลายผ้าที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของการมัดย้อมผ้าด้วยวิธีการแบบญี่ปุ่น
- 3) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณณ์บนฐานการคิดเชิงออกแบบ โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับผลิตภัณณ์ผ้าผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องไซโบริ ในเดือนกันยายน พ.ศ.2565 ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้า

มัตย้อมฯ จาก 3 ชุมชน จำนวน 15 คน และนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ในรายวิชาการวิจัยกับการพัฒนาในองค์กร ประจำภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2565 จำนวน 17 คน

4) นวัตกรรมชุมชนด้านการตลาด 2 คน ที่มีคุณสมบัติหรือความสามารถในด้านการวางแผน, ออกแบบ, ประสานความร่วมมือกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเพื่อพัฒนาการผลิต, การตลาด และการสอนงาน

5) ผลประกอบการของวิสาหกิจชุมชน หลังจากเข้าร่วมโครงการ มีอัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากและมูลค่าสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 เนื่องจากก่อนเริ่มโครงการฯ ประชาชนมีรายได้ต่อครัวเรือน 5,000 บาท และเมื่อดำเนินโครงการแล้วเสร็จ ประชาชนมีรายได้ต่อครัวเรือน 5,500 บาท โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ฯ ในช่วงก่อนเข้าร่วมโครงการ

6) กระบวนการนวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ บนฐานการคิดเชิงออกแบบ ดังนี้

ภาพ 8 กระบวนการนวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ บนฐานการคิดเชิงออกแบบ

ที่มา : กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ บนฐานการคิดเชิงออกแบบ

จากการอภิปรายผลการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมแม่ฮ่องไซโบรี ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้ดำเนินโครงการเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความต้องการและปัญหาที่พบในกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำเข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางแก้ไขอย่างมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหา การเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา การลงมือแก้ไขปัญหา การรับผลจากการปฏิบัติ และการประเมินผล (Bere, M. Y. 2020; International Association for Public Participation, 2023) อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การทดลอง และนวัตกรรมใหม่หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น จึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดย Thephinlap, C., Nonthamand, N., Suaklay, N., Pumila, K., Intha, S., Promwong, N., & Chantaramanee, N. (2022)

การบูรณาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อพัฒนานวัตกรรมสื่อ โครงการชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถี บ้านวังยาว ตำบลเก็ก อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม โดย Kwunsakul, K. (2021) การประยุกต์วิธีคิดเชิงออกแบบบริการร่วมกับวิธีการศึกษางานเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตระดับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กระบวนการผลิตขนมธัญพืชอัดแท่ง โดย Authayarat, W., & Ariyajunya, B. (2021) อย่างไรก็ตาม การยกระดับผลิตภัณฑ์ในชุมชน บนฐานคิดเชิงออกแบบอาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่น (1) ความถี่ของการปรับปรุง เนื่องจากการคิดเชิงออกแบบมักเริ่มต้นด้วยการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ การทดลองและปรับปรุง จึงจำเป็นต้องทำซ้ำหลายครั้งเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ด้วยเหตุนี้ จึงต้องใช้เวลาและทรัพยากรค่อนข้างมาก (2) ความต้องการทางเทคนิค ในบางกรณีการยกระดับผลิตภัณฑ์อาจต้องการการวิจัยและพัฒนาทางเทคนิคที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะเทคนิคการออกแบบและวิเคราะห์ และ (3) ความเสี่ยงทางการเงิน เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาอาจต้องซื้ออุปกรณ์ใหม่ ๆ หรือมีการปรับปรุงกระบวนการผลิต จึงส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดของชุมชน (Seidel, V. P., & Fixson, S. K. 2016)

ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการที่ได้จากการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับเนื้อหาของการอภิปรายผลการศึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมนวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบอย่างมีส่วนร่วม ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหา ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญที่เหมาะสม ซึ่งการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น ควรครอบคลุมถึงการที่สมาชิกในชุมชน ร่วมกันพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

1.2 ควรประสานความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายภายในชุมชนและขยายเครือข่ายไปในระดับอำเภอ จังหวัด และระดับภาคต่อไป เพื่อช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีเครือข่ายในการช่วยเหลือกัน โดยมีองค์กรที่เป็นทางการ อาทิ หน่วยงานรัฐ และสถานศึกษาในพื้นที่ เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการช่วยเหลือ แบ่งปัน และสร้างความแข็งแกร่ง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรมุ่งยกระดับผลิตภัณฑ์ที่อาศัยกระบวนการวิจัย ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบอย่างต่อเนื่อง

2.2 วิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยการวางแผนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต การจัดส่งสินค้าไปยังลูกค้า การดูแลหลังการขาย และกระบวนการรับคืนสินค้าจากลูกค้าให้เกิดความต่อเนื่องและเป็นระบบ

2.3 ควรเปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน บนฐานการคิดเชิงออกแบบร่วมกันระหว่างชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนต่าง ๆ เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการประยุกต์หรือต่อยอดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนต่อไปได้

2.4 นวัตกรรมชุมชนหรือแกนนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการวางแผน, ออกแบบ, ประสานความร่วมมือกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเพื่อพัฒนาการผลิต, การทำการตลาด และการสอนงาน ให้แก่สมาชิกหรือแกนนำรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีทักษะด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลค่อนข้างมาก เพื่อจะได้ดึงพลังและศักยภาพของแกนนำรุ่นใหม่มาช่วยหนุนเสริมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถช่วยสร้างงานและสร้างรายได้ให้กระจายภายในชุมชนได้ในระยะยาว

2.5 วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมด้านการตลาด เพื่อสร้างการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์ได้อย่างกว้างขวาง

2.6 วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งขับเคลื่อนองค์กรของตนต่อไป ให้อยู่รอด เติบโต และมีความยั่งยืน บนฐานการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมของโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสังคมและชุมชนที่สรุปผลตอบแทนในรูปแบบของตัวเลขทางการเงินได้ ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินโครงการนั้น ตลอดจนควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลตอบแทนทางสังคมที่ได้จากโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แตกต่างกัน เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพรวมของวิธีการที่เป็นไปได้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อชุมชนและสังคม อีกทั้งยังช่วยทำให้ข้อมูลมีถูกต้องและชัดเจน แล้วนำไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจที่จะลงทุนและพัฒนาโครงการลักษณะเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “นวัตกรรมกระบวนการเพื่อยกระดับตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ผ่านมัลติมีเดียเชิงนิเวศน์ ผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนบนฐานการคิดเชิงออกแบบ” คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณกองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยเรื่องนี้ ตลอดจนขอขอบคุณคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่คอยอำนวยความสะดวกให้การดำเนินโครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

Reference

- Abou-Zeid, E.-S., & Cheng, Q. (2004). The effectiveness of innovation: A knowledge management approach. *International Journal of Innovation Management*, 8(3), 261-274.
<https://doi.org/10.1142/S1363919604001052>

- Authayarat, W., & Ariyajunya, B. (2021). The application of service design thinking and work study in process improvement of community enterprise manufacture: A case study of granola bar production process. *Naresuan University Engineering Journal*, 16(1), 39-52. (in Thai)
- Bere, M. Y., Nursalam, N., & Toda, H. (2020). Social participation in the management of village funds in Sanleo village, East Malaka sub-district, Malaka regency. *Annals of Management and Organization Research*, 2(2), 81-96.
- Ceschin, F., & Gaziulusoy, I. (2016). Evolution of design for sustainability: From product design to design for system innovations and transitions. *Design Studies*, 47, 118-163.
- International Association for Public Participation. (2023). Spectrum of public participation. Retrieved from <https://organizingengagement.org/models/spectrum-of-public-participation/>
- Kahn, K. B. (2018). Understanding innovation. *Business Horizons*, 61(3), 453-460.
<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2018.01.011>
- Keathley, J. D. (2022, February 8). Process innovation or innovation process. *Quality Magazine (Online)*. Retrieved from <https://www.qualitymag.com/articles/96861-process-innovation-or-innovation-process>
- Kom Chad Luek. (2019). Phayao, natural tie-dyed fabric, Mae Ing Chibori, sells well, generates good income. Retrieved December 20, 2021, from <https://www.komchadluek.net/news/405721>. (in Thai)
- Kwunsakul, K. (2021). The integration of instruction with design thinking process to develop media innovation, o-top tourism community project, ban wang yao, keng subdistrict, muang district, maha sarakham province. *Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 32(1), 164-184. (in Thai)
- Latthasaksiri, E. (2022). Talk of chairman of Mae Ing Shibori community enterprise [Tongdaeng, W., Interviewer]. Interviewed on April 05, 2022. (in Thai)
- Liedtka, J. (2014). Innovative ways companies are using design thinking. *Strategy & Leadership*, 42(2), 40-45. <https://doi.org/10.1108/SL-01-2014-0004>
- Seidel, V. P., & Fixson, S. K. (2013). Adopting design thinking in novice multidisciplinary teams: The application and limits of design methods and reflexive practices. *Journal of Product Innovation Management*, 30, 19-33.
- Stanford University. (2012). A design thinking process. Retrieved January 30, 2023, from https://web.stanford.edu/class/me113/d_thinking.html

Thephinlap, C., Nonthamand, N., Suaklay, N., Pumila, K., Intha, S., Promwong, N., & Chantaramanee, N. (2022). Development of learning activities based on design thinking process in general education courses to enhance desirable characteristics according to the national higher education qualifications framework of University of Phayao student. *Dhammathas Academic Journal*, 22(3), 205-220. (in Thai)

การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

A DEVELOPMENT OF E-LEARNING COURSEWARE ABOUT SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
BASED ON PROBLEMS FOR GRADUATE STUDENTS

ชนันภรณ์ อารีกุล และเอกภูมิ เจียมวิทยานุกุล¹

Chananporn Areekul and Ekapum Jiemwittayanukul

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education Srinakharinwirot University

E-mail: Ekapum@g.swu.ac.th¹

Received 12 July 2023; Revised 26 July 2024; Accepted 26 July 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และ 2) ศึกษาผลการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา โดยกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 25 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า ภาพรวมของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เป็นบทเรียนที่น่าสนใจ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แต่ต้องปรับปรุงเว็บไซต์ในบางประเด็น เช่น ปรับรูปแบบตัวอักษรบนเว็บไซต์ เพื่อให้สามารถใช้ได้กับอุปกรณ์อื่น ๆ นอกเหนือจากคอมพิวเตอร์ เพิ่มเต็มรูปภาพในส่วน of ข้อมูลเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรับคำชี้แจงกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด ตัดลิงก์เชื่อมโยงนิทานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนออก เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน และเพิ่มอีเมล เพื่อเป็นช่องทางการติดต่อของเว็บไซต์ 2) ผลการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการทดสอบหลังเรียน ($\bar{X}$ = 28.52; S.D = 1.73) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 10.60; S.D = 5.02) และเมื่อเปรียบเทียบโดยทดสอบสมมติฐานด้วย t-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับนิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้

คำสำคัญ: บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์; เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน; การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; นิสิตระดับ บัณฑิตศึกษา

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop the E-learning courseware about Sustainable Development Goals (SDGs) based on problem-based learning for graduate students, and 2) to study the results of using the E-learning courseware about SDGs based on problem-based learning for graduate students. The study used research and development methods. The sample group consisted of 25 graduate students from Srinakharinwirot University. The instruments were: 1) the E-learning courseware about SDGs based on problem-based learning, and 2) the test on SDGs based on problem-based learning.

The results were as follows: 1) The development of E-learning Courseware about SDGs based on Problems for Graduate Students revealed that the overall courseware was found to be an interesting lesson. The content in the E-learning courseware aligned with the SDGs and allowed students to learn independently. However, the website needs improvements in areas such as font style adjustments to enhance compatibility with devices other than computers, the addition of pictures in the SDGs information section, adjusting the target group to match the sample group, removing links to stories unrelated to the students' age group, and adding an email contact channel for the website. 2) The results of using the E-learning Courseware about SDGs based on Problems for Graduate Students showed that the post-test scores ($\bar{X} = 28.52$; S.D = 1.73) were significantly higher than the pre-test scores ($\bar{X} = 10.60$; S.D = 5.02). The t-test confirmed statistically significant differences at the 0.05 level, demonstrating the effectiveness of the E-learning Courseware about SDGs based on Problems for Graduate Students.

Keywords: E-learning Courseware; Sustainable Development Goals; Problem-based Learning; Graduate Students

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาของโลกภายหลังปี 2015 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2015 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 (The

70th session of the United Nations General Assembly) ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับรองวาระการพัฒนายั่งยืน 2030 และเป้าหมายการพัฒนายั่งยืน เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จในช่วงระยะเวลา 15 ปี โดยมีเป้าหมาย 17 ข้อ (Department of International Organizations Ministry of Foreign Affairs, 2019; Centre for SDG Research and Support, 2024)

“การศึกษาคือความเจริญงอกงาม” เป็นปรัชญาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ยึดถือสืบต่อกันมากว่า 70 ปี ซึ่งสะท้อนเจตจำนงของการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อสังคม (Learning University for Society) สำหรับคนทุกช่วงวัย ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ บนพื้นฐานของความหลากหลาย (Diversity) ความเท่าเทียม (Equality) และความเสมอภาค (Equity) เพื่อส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้กับนิสิต บุคลากร ศิษย์เก่า และประชาชนทั่วไป ได้มีองค์ความรู้สำคัญสำหรับพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศที่มั่นคงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนทั้ง 17 ข้อ ซึ่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้ดำเนินนโยบายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Policy) 5 ประการ ได้แก่ 1) สร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างคณะ/ส่วนงาน/หลักสูตร ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) สร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) สร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) พัฒนาระบบการให้บริการและการสนับสนุนด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานองค์กรภายนอกทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากการจัดอันดับ THE Impact Rankings 2022 (17 SDGs) ใน ภาพ รว ม พบ ว่า ม ห า วิ ท ย า ลั ย ศรีนครินทรวิโรฒ อยู่อันดับที่ 401 – 600 จาก 1,406 สถาบันทั่วโลก (โดยมีคะแนน 65.9 จาก 100 คะแนน) และ อันดับที่ 11 ของประเทศไทย (Srinakharinwirot University, 2024B; 2024C) จึงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนายั่งยืน เพื่อให้บัณฑิต บุคลากร ศิษย์เก่า และประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ด้วยตนเองในประเด็นดังกล่าว เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายของมหาวิทยาลัยเกิดเป็นรูปธรรมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แต่อย่างไรก็ดี จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า บทเรียนสำหรับการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ชุดการเรียนรู้ หรือสื่อทางการศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนส่วนใหญ่เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน มีลักษณะเป็นสื่อการสอน เกมทางการศึกษา นิทานการ์ตูน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดเป็นการนำเสนอเนื้อหาโดยตรง ไม่ได้นำเสนอปัญหาและเชื่อมโยงสู่เนื้อหาได้อย่างบูรณาการ ทั้งนี้ การเรียนรู้เรื่องเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนนั้น ผู้เรียนควรเรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย และวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา” เพื่อให้บัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งมีความเชื่อเบื้องต้นว่า ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะนำตนเองไปสู่การเรียนรู้และต้องการโอกาสในการใช้ประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ มากกว่า

การเรียนรู้โดยการชี้แนะจากผู้อื่น และเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Problem-Centered Learning) ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาผลการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนประมวลเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ถูกออกแบบให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อตอบสนองการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือการเรียนการสอนออนไลน์ (Online) ซึ่งลักษณะการเรียนการสอนออนไลน์ Online นั้นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ กระบวนการออกแบบสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์จึงต้องคำนึงถึงหลักสูตรการเรียนการสอนออนไลน์ ลักษณะเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมาย การเลือกสื่อที่นำมาใช้ในการนำเสนอ ความเหมาะสมของบทเรียนกับผู้เรียน รวมถึงบทเรียนต้องใช้งานง่าย โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Cheenchamras, B.,2015)

1.1) Design ขั้นตอนการออกแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ขั้นตอนนี้เป็นการออกแบบที่ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์การเรียนการสอน กลยุทธ์ในการเรียนการสอน เนื้อหาบทเรียน

1.2) Development ขั้นการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน E-Learning บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่เสร็จสมบูรณ์ต้องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและรูปแบบที่ต้องการสื่อความหมายจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเพื่อนำไปใช้

1.3) Implementation ขั้นตอนการนำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ ขั้นตอนนี้เป็นการนำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการเรียนการสอน

1.4) Evaluation ขั้นการประเมินผลบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้าย คือ ประสิทธิภาพของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตขึ้น

2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาที่ใกล้ตัวและพบเจอในชีวิตประจำวันเป็นตัวนำหรือเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ (Funchian, N., 2019)

- ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา
- ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา
- ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า
- ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้
- ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ
- ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน

เมื่อพิจารณาจากแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จะเห็นว่าผู้เรียนได้มีโอกาส พัฒนาทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชาและทักษะต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (Suwannoi, P., 2015)

- 1) ได้ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทจริงและสามารถนำไปใช้ได้
- 2) พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Thinking) การคิดสังเคราะห์ (Synthetic Thinking) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และนำไปสู่การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving Thinking) ที่มีประสิทธิภาพ
- 3) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของบุคคลในศตวรรษที่ 21
- 4) ผู้เรียนสามารถทำงานและสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
- 6) ความคงอยู่ (retention) ของความรู้จะนานขึ้น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (adult learning) ซึ่งผู้เรียนจะกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้เมื่อสิ่งนั้นมีความหมายหรือนำไปใช้ได้ เรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็นสำหรับใช้แก้ปัญหามากกว่าจะเรียนเพื่อท่องจำ เรียนรู้ตามความถนัดและศักยภาพของตนเอง และสามารถประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ และสิ่งที่เรียนรู้ได้

3) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs)

ปี 2015 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 (The 70th session of the United Nations General Assembly) ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (The 2030 Agenda for Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จในช่วงระยะเวลา 15 ปี โดยมีเป้าหมาย 17 ข้อ ประกอบด้วย (Department of International Organizations Ministry of Foreign Affairs, 2019; Centre for SDG Research and Support, 2024)

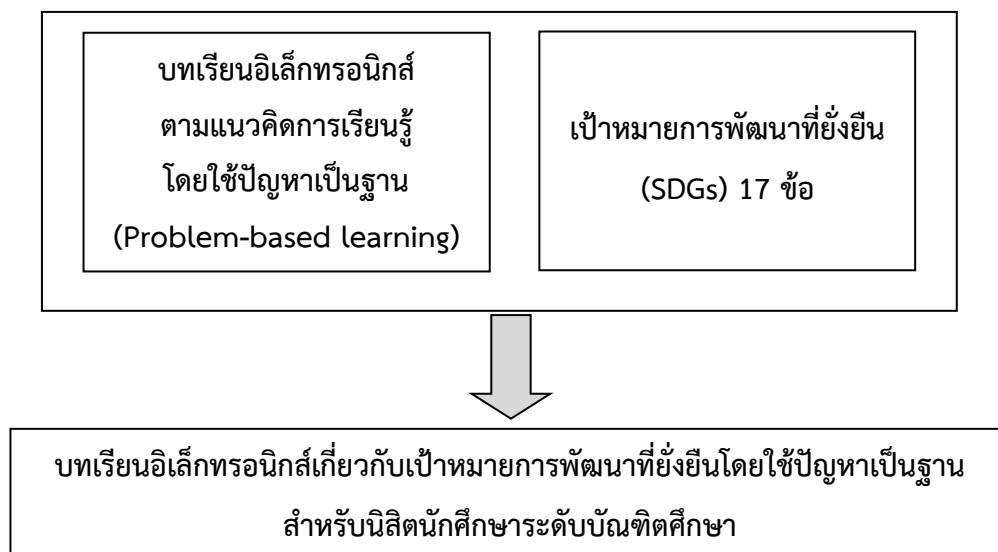
1. ขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ (No Poverty)

2. ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน (Zero Hunger)
3. รับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ (Good Health and well-being)
4. รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน (Quality Education)
5. บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง (Gender Equality)
6. รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน (Clean Water and Sanitation)
7. รับรองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืนทันสมัย (Affordable and Clean Energy)
8. ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานที่มีคุณค่า (Decent Work and Economic Growth)
9. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม (Industry Innovation and Infrastructure)
10. ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ (Reduced Inequalities)
11. ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities)
12. รับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production)
13. ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ (Climate Action)
14. อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Life Below Water)
15. ปกป้อง พื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน (Life on Land)
16. ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Peace and Justice Strong Institutions)
17. สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals)

ภาพที่ 1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา โดยมีพื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ลงทะเบียนเรียนหรือรักษาสภาพนิสิตในปีการศึกษา 2566 จำนวน 982 คน (Srinakharinwirot University, 2024A)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ลงทะเบียนเรียนหรือรักษาสภาพนิสิตในปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

1.1) เกณฑ์การคัดเข้า

1.1.1) นิสิตสนใจและสมัครใจในการเรียนรู้เรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่มีใครบังคับ

1.1.2) นิสิตมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านเวลาและมีวัสดุอุปกรณ์พร้อมในการเรียนรู้เรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยตนเอง

1.1.3) นิสิตมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเรียนผ่านชุดการเรียนรู้ได้จบภายในเวลาที่กำหนด

1.2) เกณฑ์การคัดออก

1.2.1) นิสิตมีภาระโครงร่างการวิจัย/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ที่อยู่ในช่วงใกล้ครบกำหนดเวลาส่งอาจารย์ที่ปรึกษาหรือกำหนดการสอบ

1.2.2) นิสิตมีภาวะความเครียดจากการเขียนโครงร่างการวิจัย/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เพราะอยู่ในช่วงใกล้ครบกำหนดเวลาส่งอาจารย์ที่ปรึกษาหรือกำหนดการสอบ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และแบบทดสอบเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.1) ผู้วิจัยพัฒนาแบบทดสอบเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (IOC) โดยเกณฑ์การตัดสินคุณภาพของแบบประเมินด้านเนื้อหา คือ $IOC > 0.5$ ซึ่งผลการตรวจสอบค่า IOC ของแบบทดสอบเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำไปทดสอบกับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ตามสูตรของ Cronbach's Alpha โดยได้ค่าความเที่ยง = 0.765

2.2) ผู้วิจัยพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา และคุณภาพของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1) ผู้วิจัยให้นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียนเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3.2) ผู้วิจัยให้นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเรียนรู้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3.3) ผู้วิจัยให้นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียนเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่าสถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ t-test

ผลการวิจัย

1) ผลการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ผลการปรับปรุงแก้ไขบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1) ภาพรวมของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เป็นบทเรียนที่น่าสนใจ มีเนื้อหาข่าวที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.2) ปรับรูปแบบตัวอักษรบนเว็บไซต์ เพื่อให้สามารถใช้ได้กับอุปกรณ์อื่น ๆ นอกเหนือจากคอมพิวเตอร์ เช่น ไอแพด (iPad)

1.3) เพิ่มเต็มรูปภาพในส่วนของข้อมูลเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อไม่ให้มีแต่เนื้อขาวเพียงอย่างเดียว

1.4) ปรับคำชี้แจงกลุ่มเป้าหมายในหน้า home ให้เป็น “นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด

1.5) ในหน้า information ให้ตัดลิงก์เชื่อมโยงนิทานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนออก เนื่องจากนิทานเป็นเรื่องแต่ง ในขณะที่ข่าวเป็นการสะท้อนความจริงของสังคม ดังนั้นการใช้ข่าวเพื่อนำเสนอข้อมูลถือว่าเพียงพอแล้ว และผู้เรียนเป็นระดับบัณฑิตศึกษา การใช้นิทานจึงเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน

1.6) เพิ่มอีเมลของผู้วิจัย เพื่อเป็นช่องทางการติดต่อเว็บไซต์ในหน้า about us

2) ผลการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับ นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ผลการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยใช้แบบทดสอบ ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	10.60	5.02	15.387	0.00
หลังเรียน	28.52	1.73		

*p< .05

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 25 คน มีคะแนนการทดสอบหลังเรียน ($\bar{X}$ = 28.52; S.D = 1.73) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 10.60; S.D = 5.02) และเมื่อเปรียบเทียบโดยทดสอบสมมติฐานด้วย t-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้

อภิปรายผลการวิจัย

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาของโลก ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดขึ้นเพื่อให้ทุกประเทศนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จในช่วงระยะเวลา 15 ปี ซึ่งในปัจจุบันทุกมหาวิทยาลัยในประเทศไทยล้วนให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ข้อ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ตระหนักถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อสังคม (Learning University for Society) และนำแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่

ยั่งยืนมาประยุกต์สู่กลยุทธ์หลัก 3 ประการ ได้แก่ การเป็นผู้นำทางการศึกษา การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงและมีธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมทางสังคม (Srinakharinwirot University, 2022) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังมีนโยบายส่งเสริมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Policy) ดังนั้นแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ข้อ จึงเป็นหนึ่งในองค์ความรู้สำคัญที่นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ควรมีความรู้รอบรู้เพื่อที่จะสามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน และพัฒนาสังคมได้อย่างสมดุลในทุกมิติ

การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในงานวิจัยนี้ นำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ โดยนำเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ข้อ ซึ่งล้วนเป็นเนื้อหาที่สะท้อนถึงปัญหาของการพัฒนาในแต่ละเป้าหมายมาเป็นตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา ศึกษาค้นคว้า สังเคราะห์องค์ความรู้ จนนำไปสู่การสรุปได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ Funchian, N., (2019) นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Suwannoi, P., (2015) ที่เสนอว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังสร้างความคงอยู่ของความรู้ได้อีกด้วย ซึ่งสะท้อนผ่านการใช้แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 25 คน มีคะแนนการทดสอบหลังเรียน ($\bar{X}$ = 28.52; S.D = 1.73) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 10.60; S.D = 5.02) และเมื่อเปรียบเทียบโดยทดสอบสมมติฐานด้วย t-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ Tuammee, S. & Ketmaneechairat, H.,(2016) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์วิชาการจัดการวิศวกรรมและเทคโนโลยีสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Soontonphong, A., (2016) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ในรายวิชาออกแบบเครื่องเรือนและการประมาณราคา มีความแตกต่างกันโดยที่ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongniam, S.,(2017) ที่พบว่า นักศึกษาวิชาภาษาอังกฤษ (THA 234) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tongyung, S. & Chanyapichet, J.,(2018) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์เรื่องระบบลงทะเบียนการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonmahome, J. et al.,(2019) ที่พบว่า นักศึกษาที่เรียนเรื่องทฤษฎีการเรียนรู้รายวิชาจิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อการออกแบบสื่อผ่านบทเรียนออนไลน์แบบปฏิสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khuana, K. & Khuana, T.,(2020)

ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังเรียนบทเรียนออนไลน์ (E-Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srisomboon, K., (2020) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนโดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ รายวิชามนุษย์กับสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chulerk (2023) ที่พบว่า บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์สามารถพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 16.04; S.D = 1.95) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 11.21; S.D = 1.76) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ยังช่วยเสริมสร้างประสิทธิผลต่อการเรียน การการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Encarnacion, Galang & Hallar (2021) ที่พบว่า ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีความเห็นว่าบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนและช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ดีที่สุดที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทางไกล (Distance Learning) ได้อีกด้วย

สรุปองค์ความรู้

การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่โด่งดัง ความรู้ออกมาเป็นเว็บไซต์ โดยเป็นบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นปัญหาเป็นฐานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์นี้สามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับนิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้ ซึ่งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สถาบัน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำบทเรียน อิเล็กทรอนิกส์นี้ไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ข้อต่อไป

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Directed Learning)
เรื่อง "เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน" โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Lessons

รายละเอียดการเรียนรู้

รายวิชา
ระยะเวลาเรียน
ระดับของเนื้อหา
กลุ่มเป้าหมาย

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ประมาณ 30 ชั่วโมง
ระดับบัณฑิตศึกษา
นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษา วิเคราะห์ และเรียนรู้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการคิด เชื่อมโยงกับเป้าหมายทั้ง 17 เป้าหมาย ปรัชญาความยากจน ปรัชญาความดีใจ ปรัชญาความการศึกษา เป็นต้นเพื่อให้เห็นความสำคัญ เกิดความตระหนัก ตลอดจนเกิดความเข้าใจในการแก้ปัญหา และนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้
2. ผู้เรียนสามารถนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การวัดประเมินผล เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้เรียนต้องทำแบบทดสอบหลังเรียนผ่านอย่างน้อยร้อยละ 70

ภาพที่ 3 หน้าแรก (Home) และคำอธิบายรายละเอียดของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นปัญหาเป็นฐาน
สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ภาพที่ 4 ตัวอย่างบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) หน่วยงานหรือองค์กรที่มีภารกิจหลักเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงสถาบัน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สามารถนำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปประยุกต์ใช้กับนิสิตนักศึกษาในสถาบันของตนเอง เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

1.2) หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปศึกษาและวิจัยต่อยอด เพื่อสร้างเป็นบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องอื่น ๆ ต่อไปได้

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเท่านั้น ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไป หากเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันการศึกษอื่น หรือบุคคลทั่วไป ก็อาจได้ผลการศึกษาที่แตกต่างจากการวิจัยในครั้งนี้ และอาจได้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างไปจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้ของบัณฑิตวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566

References

- Boonmahome, J. et al. (2019). Development of Interactive E-Learning on Learning Theory in Psychology of Learning for Media Design. *Journal of Social Sciences Research*, 10(2), 34-47.
- Centre for SDG Research and Support. (2024). *Introduction to SDGs*. Retrieved May 29, 2024, from <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs>
- Cheenchamras, B. (2015). *E-Learning Courseware*. Retrieved May 29, 2024, from <https://slideplayer.in.th/slide/2063482>
- Department of International Organizations Ministry of Foreign Affairs. (2019). *Sustainable Development Goals*. Bangkok: Ministry of Foreign Affairs.
- Funchian, N. (2019). *What is Problem-based Learning?*. Retrieved May 29, 2024, from <https://www.trueplookpanya.com/education/content/77414>
- Khuana, K. & Khuana, T. (2020). The Development of Online Lessons (E-Learning) of Learning Management Course for the 3rd year Educational Graduate Students Department of Education of Kamphaeng Phet Rajabhat University. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(12), 295-306.
- Soontonphong, A. (2016). Development of Self-Learning Through Electronic Media in 554341, Course Furniture Design and Cost Estimating. *Research Community and Social Development Journal*, 10(1), 20-28.
- Srinakharinwirot University. (2022). *Sustainable Development Goals Report 2022*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Srinakharinwirot University. (2023). *Overview of student statistics according to academic year B.E. 2555-2567*. Retrieved May 29, 2024, from <https://dashboard.swu.ac.th/PublicDetail/6202>
- Srinakharinwirot University. (2023). *Srinakharinwirot University Regulations on Providing Lifelong Education, B.E. 2566*. Retrieved May 29, 2024, from <http://council.swu.ac.th/LinkClick.aspx?fileticket=xmRovko1BMs%3d&tabid=20361&portalid=2099&mid=48618>
- Srinakharinwirot University. (2023). *THE Impact Ranking 2022*. Retrieved May 29, 2024, from <https://sdg.swu.ac.th/news/30016?THE%20Impact%20Ranking%202022>
- Srisomboon, K. (2020). Development of E-Learning on Man and Environment for Undergraduate students. *Journal for Social Sciences Research*, 11(2), 127-146.
- Suwannoi, P. (2015). *Problem-based Learning: PBL*. Retrieved May 29, 2024, from <https://ph.kku.ac.th/thai/images/file/km/pbl-he-58-1.pdf>
- Thongniam, S. (2017). Development of E-Learning Courseware on Literary Styles (THA 234). *Journal of Humanities and social Sciences Rangsit University*, 13(1), 25-40.

- Tongyung, S. & Chanyapichet, J. (2018). *The Development of e-learning about education registration systems for first year undergraduate students in Pibulsongkram Rajabhat University* (Research Report). Phitsanulok: Pibulsongkram Rajabhat University.
- Tuammee, S. & Ketmaneechairat, H. (2016). E-Learning Media Development of Engineering and Technology Management for the Students at King Mongkut's University of Technology North Bangkok. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 10(3), 192-204.

ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
HUMAN RESOURCE INFORMATION SYSTEM
FOR THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

อนิวัตร กาญจนวราธร¹ และ มัทนา วังถนอมศักดิ์

Aniwat Kanwaratron¹ and Mattana Wangthanomsak

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Email: kruaniwat@gmail.com¹

Received 31 May 2024; Revised 27 November 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) องค์ประกอบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 127 เขต กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซ์และมอร์แกน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งประเภท ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล รวม 381 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) การบริหารจัดการและสร้างความปลอดภัยให้กับข้อมูล (2) การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบ (3) การพัฒนาฟังก์ชันการทำงานเพื่อจัดการบุคลากรแบบองค์รวม และ (4) การพัฒนาระบบวิเคราะห์และรายงานเพื่อการบริหาร 2) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ พบว่า ระบบฯ จะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สามารถจัดการข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ลดความซ้ำซ้อน ทำงานได้รวดเร็ว และมีความปลอดภัยสูง มีการจัดเก็บข้อมูลแบบ Big Data ร่วมกับระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพยากรณ์ มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและปกป้องข้อมูล รองรับการทำงานเชื่อมโยงกับระบบอื่น ควรลงทุนระบบอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า และพัฒนาให้ใช้ได้จริง

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศ, ทรัพยากรมนุษย์, เขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The objectives of this study were 1) to identify the HRIS for the Primary Educational Service Area Office, and 2) to know the opinions and suggestions of the HRIS for the Primary Educational Service Area Offices. The samples were 127 Primary Educational Service Area Offices. The sample size was determined based on Krejci and Morgan's Sample Size Table. The sample was obtained from stratified random sampling. There were 381 respondents including the director of the Primary Educational Service Area Office, deputy director of the Primary Educational Service Area Office, and directors of human resources. The research instruments were the semi-structured interview, the opinionnaire, and the focus group discussion. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, exploratory factor analysis, and content analysis.

The findings of this study were as follows: 1) The HRIS for the Primary Educational Service Area Office consisted of 4 factors: (1) Management and security of data (2) Integration of technology to enhance system capabilities (3) Development of functionalities for comprehensive personnel management, and (4) Development of analytical and reporting systems for administration.). The opinions and suggestions regarding HRIS for the Primary Educational Service Area Office were the system must be a technology that enhances the efficiency of HRM, capable of thoroughly managing data, reducing redundancies, operating swiftly, and maintaining high security. It incorporates Big Data storage combined with artificial intelligence (AI) for analysis, synthesis, and forecasting. The system includes security measures for data protection and supports integration with other systems. It is crucial that investments in the system are appropriate and cost-effective, and the system should be developed for practical use.

Keyword: Information System, Human Resource, Educational Service Area Office

บทนำ

ในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การนำระบบสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรนับเป็นกลไกที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ระบบสารสนเทศได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถประมวลผลข้อมูล ช่วยวิเคราะห์ ตัดสินใจ และกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพในหลากหลายด้าน ซึ่งครอบคลุมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะในภาคการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน (Royal Thai Government Gazette, 2002) ประเทศไทยได้เริ่มใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างแพร่หลายผ่านนโยบาย

“Digital Thailand” ที่มุ่งส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาของประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบสารสนเทศที่สามารถตอบสนองต่อการบริหารจัดการบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Information System: HRIS) ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และแม่นยำมากขึ้น โดยสามารถครอบคลุมตั้งแต่การสรรหาและคัดเลือก การประเมินผลงาน การพัฒนาความสามารถ และการบริหารจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร ซึ่งข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริหาร อีกทั้งยังช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

อย่างไรก็ตาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายังเผชิญกับความท้าทายหลายประการในการจัดการทรัพยากรบุคคล เช่น การขาดแคลนอัตรากำลังสำคัญ อาทิ ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรสนับสนุนด้านการศึกษา อีกทั้งยังมีการจัดเก็บข้อมูลบุคลากรที่ซ้ำซ้อนและไม่เป็นระบบ ทำให้เกิดความล่าช้าและขาดความแม่นยำในการบริหารจัดการ รวมทั้งการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันในแต่ละพื้นที่ และการจัดการระบบข้อมูลบุคลากรที่ไม่สามารถนำไปใช้ในการบริหารเชิงนโยบายได้อย่างเต็มที่ (Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission, 2018) สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ระบบงานเกิดความซับซ้อนและประสิทธิภาพการทำงานลดลง

ดังนั้น ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับปัญหาด้านบุคลากรได้อย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่ ช่วยเพิ่มความสะดวกในการทำงาน ลดความซ้ำซ้อนในการจัดการข้อมูลบุคลากร และช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการบุคลากรได้อย่างแม่นยำ ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรทางการศึกษาในการให้บริการทางการศึกษาที่ดีแก่สังคม และตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาการศึกษาและการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีความทันสมัยและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบองค์ประกอบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อทราบข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

ระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศ เกิดจากการรวมกลุ่มกันของกรรมวิธีในการรวบรวม จัดเก็บ (Storage) และประมวลผลข้อมูล (Process) เพื่อให้บริการเกี่ยวกับข้อมูล องค์ความรู้ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นดิจิทัล องค์การต่างต้องพึ่งพาาระบบสารสนเทศเพื่อดำเนินการในด้านต่าง ๆ (Zwass, V., 2021) รัตพิรพัฒน์ ทะมานนท์ ให้ความหมายว่า ระบบสารสนเทศ หมายถึง สิ่งที่ได้จากการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้มาประมวลผลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ ระบบสารสนเทศที่ดีต้องมาจากข้อมูลที่ดีการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศจะต้องมีการควบคุมดูแลเป็นอย่างดี มีขั้นตอนการควบคุมกำหนดสิทธิ์ในการกระทำกับข้อมูลว่าจะกระทำโดยใครข้อมูลที่เก็บไว้แล้วต้องไม่เกิดการสูญหายหรือถูกทำลายโดยไม่ได้ตั้งใจ (Thamanon, R., 2018)

สรุปได้ว่า ระบบสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า (Input) จัดเก็บ (Storage) ประมวลผล (Process) และแสดงผล (Output) ข้อมูลที่ต้องการให้เป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในกิจกรรมขององค์กร โดยมีระบบเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์และการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคล กระบวนการ และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของการนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์

ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Information Systems: HRIS) เป็นระบบจัดการข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมดในองค์กร โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้กับข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่ในองค์กร ที่เรียกโดยทั่วไปว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์เป็นชุดของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล และฮาร์ดแวร์ที่จะบันทึกและจัดการข้อมูลรวมไปถึงการดึงข้อมูล ตามความต้องการสำหรับการทำงานของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ช่วยให้มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ ช่วยในการทำนายแนวโน้มด้วยการใช้การคำนวณ การวิเคราะห์ (Irum, A. & Yadav, R.S., 2019) ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ เป็นระบบข้อมูลด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่องค์การสามารถใช้สืบค้น รวบรวม และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยระบบสามารถสรุป วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Siriyasub, Y., 2017) ซึ่งระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์นั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์เท่านั้น แต่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้สนับสนุนงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ มีความถูกต้อง สั้น/ กระชับ ตรงประเด็น ครบถ้วนสมบูรณ์ ข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลจากข้อมูลในงานด้านทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารจะได้รับข้อมูลสารสนเทศที่ครบถ้วนเพื่อจะช่วยในการวางแผน การตัดสินใจ และการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรอย่างเป็นระบบ (Chinachot, P. et al., 2019)

สรุปได้ว่า ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ระบบที่มีการนำเข้า (Input) จัดเก็บ (Storage) ประมวลผล (Process) และแสดงผล (Output) ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับงานด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อใช้ในการจัดการประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร โดยใช้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีเป็น

เครื่องมือที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งหมดของบุคลากรในองค์กร เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวลผล

การพัฒนาระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาระบบสารสนเทศขึ้นมาใหม่นั้นอาจเป็นผลพลอยได้ที่ได้จากจากกระบวนการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขององค์กร ระบบใหม่จะถูกสร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาบางอย่างที่องค์กรกำลังเผชิญอยู่ กิจกรรมที่มักถูกนำไปใช้ในการสร้างระบบสารสนเทศใหม่เพื่อที่จะแก้ปัญหาขององค์กรเรียกว่า “กระบวนการพัฒนาระบบ (Systems Development)” กระบวนการพัฒนาระบบเป็นวิธีการสร้าง กระบวนการแก้ปัญหาแบบมีโครงสร้าง โดยใช้กิจกรรมหลายอย่างที่แตกต่างกัน กิจกรรมเหล่านี้ประกอบด้วย 1) การสร้างความต้องการข้อมูล เป็นการกำหนดความต้องการข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงที่จะต้องถูกนำมาใช้โดยระบบสารสนเทศที่ถูกเลือกให้นำมาใช้งาน 2) การออกแบบระบบสารสนเทศ เป็นแผนงานโดยรวมหรือเป็นแบบจำลองสำหรับระบบงานสารสนเทศนั้น ๆ 3) การพัฒนาระบบสารสนเทศในขั้นตอนสุดท้าย เป็นขั้นตอนที่เหลืออยู่ในการพัฒนาระบบสารสนเทศ คือ การแปลรายละเอียดของวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกกำหนดขึ้นในระหว่างการวิเคราะห์ระบบ 4) การเขียนโปรแกรม ในระหว่างขั้นตอนการเขียนโปรแกรมรายละเอียดของระบบงานที่ได้ถูกจัดทำขึ้นในระหว่างขั้นตอนการออกแบบจะถูกแปลเป็นโปรแกรมซอฟต์แวร์ 5) การทดสอบ สามารถแบ่งออกเป็นกิจกรรมหลัก 3 ประเภทคือ 5.1) การทดสอบทีละหน่วย 5.2) การทดสอบทั้งระบบ และ 5.3) การทดสอบการยอมรับ 6) การถ่ายโอนระบบ (Conversion) เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนจากระบบเก่าไปยังระบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงแปลงที่สามารถนำมาใช้งานได้มีอยู่ 4 แนวทางคือ 6.1) กลยุทธ์คู่ขนาน 6.2) กลยุทธ์โดยตรง 6.3) กลยุทธ์การศึกษาสำรอง และ 6.4) กลยุทธ์การแบ่งเป็นระยะ 7) การสร้างผลผลิตและการบำรุงรักษา ระบบจะถูกทบทวนโดยทั้งผู้ใช้และผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค เพื่อประเมินว่าระบบงานใหม่สามารถสร้างผลผลิตได้ตามวัตถุประสงค์เดิมได้ดีเพียงใด และตัดสินใจว่ามีส่วนใดของระบบงานที่จะต้องได้รับการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสิ่งใดบ้าง (Laudon, K. C. & Laudon, J. P., 2015)

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อให้องค์กรมีระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม ใช้งานได้ตรงกับความต้องการ และต้องมีการพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ข้อมูลในระบบนั้นทันสมัยและถูกต้อง ทำให้ผู้บริหารสามารถทำการตัดสินใจจากข้อมูลที่มีอยู่ได้ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (Office of the Council of State, 2017) มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายใน

เขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นกำหนด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวนทั้งสิ้น 183 เขต

กลุ่มตัวอย่าง คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 127 เขต ทำการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) จำแนกตามภูมิภาคออกเป็น 6 ภูมิภาค กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษละ 3 คนประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขต 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขต 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 381 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรพื้นฐาน คือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน

2.2 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3.2 แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ผู้วิจัยนำไปสอบถามความคิดเห็นจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 127 เขต มีผู้ให้ข้อมูลเขตละ 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 381 คน ซึ่งแบบสอบถามความคิดเห็น ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าจัดอันดับ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's five rating scale)

3.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยจำแนกตามประเภทของ เครื่องมือวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ดำเนินการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดที่เกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบ และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

4.2 แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's scale) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยนำตัวแปรระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มาพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัย นำเครื่องมือวิจัย ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (Index of Item - Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาข้อกระทงคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป พบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 106 ข้อ มีค่า IOC (Index of Item - Objective Congruence) มากกว่า 0.5 ซึ่งนำไปพิจารณาเป็นข้อกระทงคำถามได้จำนวน 81 ข้อ นำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างกับการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 เขต ผู้ให้ข้อมูลเขตละ 3 คน ผู้อำนวยการสำนักงานเขต 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขต 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ผลการทดลองพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.973

4.3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยสร้างเพื่อสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ที่จัดสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบ และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นใช้วิธีการส่งและรับคืนทางไปรษณีย์ การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

6.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

6.2 ข้อมูลสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

6.3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.4 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy and Bartlett's Test การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Extraction Method : Principal Component Analysis : PCA) และการหมุนแกนแบบแวร์แมกซ์ (Varimax Rotation) โดยมีเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบ พิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) ซึ่งมากกว่า 1 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และอธิบายตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) (Tabachnick, B. G, & Fidell, L. S., 1983)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่า มีจำนวน 4 องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณา ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

องค์ประกอบ (component)	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความแปรปรวน (Eigenvalue)	ร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variance)	ค่าความแปรปรวน (Eigenvalue)	ร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variance)
1*	25.012	30.879	30.879	14.611	18.038	18.038
2*	10.027	12.380	43.258	9.794	12.092	30.130
3*	6.142	7.583	50.841	8.177	10.095	40.225
4*	3.265	4.030	54.871	6.625	8.179	48.404
5	2.836	3.501	58.373	5.243	6.473	54.877
6	1.565	1.932	60.305	3.620	4.469	59.345
7	1.275	1.574	61.879	1.642	2.027	61.372
8	1.235	1.524	63.403	1.448	1.788	63.160
9	1.124	1.388	64.792	1.219	1.505	64.665
10	1.091	1.347	66.139	1.194	1.474	66.139

* องค์ประกอบที่มีจำนวนตัวแปรบรรยายตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ของแต่ละตัวแปรเท่ากับ 0.60 ขึ้นไป

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

องค์ประกอบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย 57 ตัวแปร คือ องค์ประกอบที่ 1 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบว่า “การบริหารจัดการและสร้างความปลอดภัยให้กับข้อมูล” มี 19 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบว่า “การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบ” มี 16 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบว่า “การพัฒนาฟังก์ชันการทำงานเพื่อจัดการบุคลากรแบบองค์รวม” มี 12 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 4 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบว่า “การพัฒนาระบบวิเคราะห์และรายงานเพื่อการบริหาร” มี 10 ตัวแปร สามารถอธิบายรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบที่ค้นพบได้ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการและสร้างความปลอดภัยให้กับข้อมูล ประกอบด้วย 19 ตัวแปร คือ 1) มีการการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลบุคลากรอย่างครบถ้วน 2) มีการจัดการและอัปเดตข้อมูลในแบบทันทีทันใด (Real-time) เพื่อให้ข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ 3) มีความสามารถในการรวบรวมและจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร 4) มีความสามารถในการเชื่อมต่อและเข้าถึงข้อมูลจากระบบภายนอกองค์กรด้วย API (Application Programming Interface) 5) มีกลไกในการตรวจสอบและรักษาความถูกต้องของข้อมูล 6) มีความสามารถในการประมวลผลข้อมูลอย่างอัตโนมัติ 7) มีการเก็บรักษาประวัติของบุคลากรไม่ว่าจะเป็นข้อมูลในอดีตหรือปัจจุบัน 8) มีการอัปเดตข้อมูลบุคลากรอย่างง่ายตายและทันทั่วทั้ง 9) มีศูนย์ข้อมูลกลางที่สามารถเชื่อมโยงสถานศึกษาหรือหน่วยงานในสังกัดที่เกี่ยวข้อง 10) มีมาตรการในการสำรองข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลสำคัญ 11) มีการออกแบบที่ช่วยลดความซับซ้อนในการจัดการข้อมูลบุคลากร 12) มีความมั่นคงและความปลอดภัยของข้อมูล และการป้องกันการเข้าถึงไม่ได้รับอนุญาต 13) มีความสามารถในการเก็บข้อมูลที่มีปริมาณมาก ๆ โดยใช้พื้นที่น้อย 14) มีเซิร์ฟเวอร์ (Server) ส่วนกลางช่วยให้สามารถแบ่งปันข้อมูลกับหน่วยงานหรือแผนกอื่น ๆ ภายในองค์กรได้อย่างสะดวก ครบถ้วน 15) มีความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลที่มีความซับซ้อนและหลากหลายประเภท 16) มีการนำเสนอภาพรวมของข้อมูลด้านบริหารบุคลากร 17) มีการรองรับการจัดเก็บและการใช้งานข้อมูลในหลายรูปแบบ 18) มีการเข้าถึงข้อมูลบุคลากรได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ 19) มีส่วนช่วยวางแผนกำลังคนตามกรอบได้อย่างแม่นยำและเหมาะสมกับสถานการณ์และเป้าหมายขององค์กร

1.2. องค์ประกอบที่ 2 การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบ ประกอบด้วย 16 ตัวแปร คือ 1) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับระบบอื่น ๆ ในองค์กร 2) มีผลในการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจให้กับบุคลากรในการทำงานด้านทรัพยากรมนุษย์ 3) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับการบริหารจัดการบุคคล 4) มีการเข้าถึงได้จากหลากหลาย 5) มีส่วนช่วยให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเทคโนโลยี 6) มีการกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลตามระดับของผู้ใช้งาน 7) มีการเก็บข้อมูลบนระบบคลาวด์ (Cloud) อนุญาตให้ผู้ใช้งานเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกที่ทุกเวลา 8) มีความสะดวกในการใช้งานโดยลดขั้นตอนยุ่งยาก

9) มีการสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล 10) มีการรองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์พกพา 11) มีการใช้ซอฟต์แวร์ที่ทันสมัยในการรายงานและการวิเคราะห์ข้อมูลบุคลากร 12) มีการรองรับการทำงานของผู้ใช้จำนวนมากพร้อมกันได้ 13) มีการรองรับการทำงานผ่านระบบคอมพิวเตอร์ได้หลากหลาย 14) มีความเหมาะสมกับการใช้งานตามเป้าหมายของแต่ละองค์กร 15) มีการระบุตัวตนและการยืนยันตัวตนของผู้ใช้งาน 16) มีการให้บริการและทำงานผ่านอินเทอร์เน็ต

1.3 องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาฟังก์ชันการทำงานเพื่อจัดการบุคลากรแบบองค์รวม ประกอบด้วย 12 ตัวแปร คือ 1) มีส่วนช่วยให้มองเห็นภาพรวมของการทำงานและประสิทธิภาพของบุคคลภายในองค์กร 2) มีการประมวลผลข้อมูลบุคลากรได้หลายรูปแบบ 3) มีส่วนช่วยวางแผนกำลังคนตามกรอบได้อย่างแม่นยำ 4) มีส่วนช่วยให้องค์กรจัดสรรบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) มีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของตัวระบบตามโครงสร้างองค์กรที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต 6) มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนตำแหน่งงานในอนาคตได้ดีขึ้น โดยอาศัยข้อมูลที่ระบบรวบรวมมา 7) มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถประเมินและทำความเข้าใจศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่ 8) มีการประเมินบุคลากรได้ในหลายมิติ 9) มีการวิเคราะห์และแสดงข้อมูลสถานะการทำงานของบุคคลในองค์กร 10) มีการทำให้ผู้ใช้สามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นหรือการปรับการตั้งค่าพื้นฐานได้ด้วยตนเอง 11) มีการปรับใช้กับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย 12) มีส่วนช่วยในการค้นหาและเลือกสรรบุคคลที่มีความสามารถและเหมาะสมกับภารกิจขององค์กร

1.4 องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาระบบวิเคราะห์และรายงานเพื่อการบริหาร ประกอบด้วย 10 ตัวแปรคือ 1) มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอทางเลือกต่าง ๆ สำหรับการตัดสินใจหรือการแก้ไขปัญหา 2) มีฟังก์ชันที่ช่วยให้การจัดการข้อมูลบุคลากร 3) ระบบสนับสนุนการสร้างรายงานในหลากหลายรูปแบบ 4) มีการออกแบบมาให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายบุคคลในองค์กร 5) มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถเข้าใจถึงปัจจัยภายนอกและภายในที่อาจมีผลต่อกำลังคน 6) มีความสามารถจัดเตรียมข้อมูลที่มีความถูกต้องและเป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจของผู้บริหาร 7) มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถนำข้อมูลไปสู่การวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ได้ 8) มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดวิธีการสรรหา คัดเลือกและพัฒนาบุคลากรได้อย่างเหมาะสม 9) มีการสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานประจำวันของฝ่ายบุคลากร 10) มีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของบุคลากร

2. ผลการสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะต้องเป็นเทคโนโลยีที่มีความสำคัญในการจะช่วยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสนับสนุนและช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ช่วยตอบสนองการทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในรูปแบบเดิมได้ สามารถทำงานได้หลากหลายมิติและ

ครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน ด้วยวิธีการจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง ปลอดภัย ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย ช่วยให้สามารถจัดเก็บและบริหารข้อมูลข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ช่วยในการวางแผนด้านอัตรากำลัง แผนการฝึกอบรม ทำให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รายงานและการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งต้องยึดถือความสะดวกของผู้ใช้ ความปลอดภัยของข้อมูล และความคุ้มค่าในการพัฒนาเป็นสำคัญ และมีข้อเสนอแนะว่า ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ต้องเน้นความปลอดภัยและการป้องกันข้อมูล เพราะข้อมูลส่วนตัวของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน ดังนั้น ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด สามารถตรวจสอบและติดตามผู้นำข้อมูลไปใช้งานได้ในกรณีใด ๆ ก็ตาม มีการบันทึกการเข้าใช้งานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบที่มีการทำงานกับข้อมูลส่วนตัวที่มีความละเอียดอ่อน หากข้อมูลในระบบมีความเสียหาย หรือถูกนำไปใช้ จะต้องมีส่วนขั้นตอนในการรับมือและแก้ไขได้ และหากมีการนำระบบมาใช้งานก็ควรต้องมีการฝึกอบรมการใช้งานระบบเพื่อให้เกิดความเข้าใจและใช้งานระบบได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบที่ใช้ใหม่กับระบบเดิมได้อย่างราบรื่นเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพ รวมไปถึงการให้มีเครือข่ายเจ้าหน้าที่ ICT ด้านระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาการใช้งาน ร่วมพัฒนาระบบ และร่วมดูแลป้องกันความปลอดภัยของข้อมูลและระบบ ควรจัดสรรงบประมาณในการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบที่เหมาะสมและคำนึงถึงความคุ้มค่า มีการจัดสรรงบประมาณในการติดตั้งและบำรุงรักษาระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีระบบที่สามารถใช้งานได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

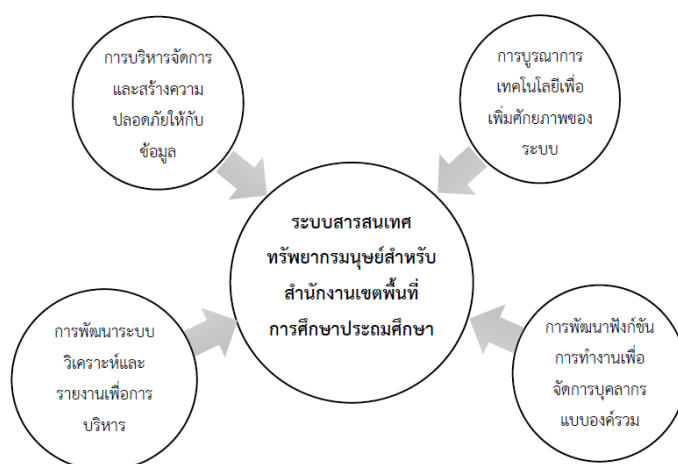
1. ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการและสร้างความปลอดภัยให้กับข้อมูล องค์ประกอบที่ 2 การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบ องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาฟังก์ชันการทำงานเพื่อจัดการบุคลากรแบบองค์รวม และ องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาระบบวิเคราะห์และรายงานเพื่อการบริหาร ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบที่ค้นพบเป็นการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงการจัดการข้อมูลบุคลากร ช่วยให้สามารถจัดการกับกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้เครื่องมือและระบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับแต่ละงาน ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และยังช่วยให้สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ ทำให้สามารถตัดสินใจและวางแผนได้ด้วยข้อมูลที่ครอบคลุมและน่าเชื่อถือ ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์เกิดจากการรวมกันหลายองค์ประกอบและเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Tipsoda, C. & Seechaliao, T., 2021) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการประเมินผลการปฏิบัติราชการของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบพื้นฐานของระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการประเมินผลการปฏิบัติราชการของบุคลากรสาย

วิชาการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติงาน เนื้อหาในการประเมินผลการปฏิบัติงาน (องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมิน) เครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงาน และผู้ทำการประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ กระบวนการทำงานของระบบ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล 3) ด้านผลผลิต (Output) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ รายงานผลการประเมินการปฏิบัติราชการฯ คุณภาพระบบสารสนเทศฯ และความพึงพอใจการใช้ระบบสารสนเทศฯ และ 4) ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การให้ข้อมูลย้อนกลับผู้ถูกประเมิน และให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับผู้ประเมิน

2. ผลการสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานั้น ควรเป็นระบบเทคโนโลยีที่มีความสำคัญในการช่วยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ สามารถสนับสนุนและช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ช่วยตอบสนองการทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในรูปแบบเดิม สามารถทำงานได้ครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องการกับบริหารงานบุคคล จัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง ปลอดภัย ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Shahreki, J., 2019) ทำการศึกษาเรื่องการใช้งานและผลกระทบที่เกิดขึ้นของการนำระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ไปใช้ในฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร การศึกษาพบว่า หากนำระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ที่นำมาใช้อย่างเหมาะสม จะเกิดอิทธิพลและส่งผลอย่างมากต่อการดำเนินการของฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากการบริหารจัดการแบบเก่า การใช้ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ช่วยส่งเสริมงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ช่วยในการตัดสินใจในระดับกลยุทธ์ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่สมบูรณ์และแม่นยำมากขึ้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีระบบและสามารถติดตามผลได้ง่ายขึ้น

สรุปองค์ความรู้

ระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ จำนวนตัวแปร 57 ตัวแปร ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการและสร้างความปลอดภัยให้กับข้อมูล ประกอบด้วยตัวแปร 19 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบ ประกอบด้วยตัวแปร 16 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาฟังก์ชันการทำงานเพื่อจัดการบุคลากรแบบองค์รวม ประกอบด้วยตัวแปร 12 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาระบบวิเคราะห์และรายงานเพื่อการบริหารประกอบด้วยตัวแปร 10 ตัวแปร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบ สนับสนุนส่งเสริมโดยจัดตั้งงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาระบบ สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายมาบูรณาการขับเคลื่อนให้ระบบทำงานได้อย่างสมบูรณ์ เน้นความปลอดภัยของข้อมูล รองรับการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย มีระบบการทำงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมทุกด้าน และสามารถให้ข้อมูลรายงานเพื่อสนับสนุนการบริหาร

2. ควรนำแนวทางหรือระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ในทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ สามารถนำวิธีการของระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจากตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบที่ค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ ไปปรับใช้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์เพื่อใช้วางแผนบุคลากรสำหรับสถานศึกษาของตน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานองค์กรของรัฐบาลกับองค์กรของเอกชน

3. ควรมีการทำวิจัยระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวแปรอื่น ๆ ของการวิจัย

4. ควรศึกษาผลกระทบเชิงนโยบายเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์และมุมมองของระบบสารสนเทศทรัพยากรมนุษย์ ในระดับต่าง ๆ

References

- Chinachote, P. et al. (2019). Information system in human resource work. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*, 10(1), 180-190.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York : HarperCollins Publishers.
- Irum, A. & Yadav, R.S. (2019). Human resource information systems: a strategic contribution to HRM. *Strategic Direction*, 35(10), 4-6.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Laudon, K. C. & Laudon, J. P. (2015). *Management information systems : Managing the Digital Firm*. Boston: Pearson.
- Office of the Basic Education Commission. (2023). *Department of Employment 5 Year Action Plan (2023 - 2027)*. Ministry of Education.
- Office of the Council of State. (2017). *Ministry of Education Administration Act, B.E. (2017)*. December 28, 2017.
- Office of the Teacher Civil Service Commission and Educational Personnel. (2008). *Research Report on Operational Issues of the Educational Service Area Offices and Proposed Solutions*. Bangkok: Thammasat Printing house.
- Second National Education Act B.E. 2545 (2002). (2002, December 19). *Royal Thai Government Gazette*. Vol. 119 Part 123A, 16-21.
- Shahreki J. (2019). The Use and Effect of Human Resource Information Systems on Human Resource Management Productivity. *Journal of Soft Computing and Decision Support Systems*. 6(5), 1-8.
- Siriyasub, Y. (2017). *Human Resource Planning*. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House.
- Thamanon R. (2018). Information Systems Management for Educational Institutions. *MCU Haripunchai Review*. 2(2), 78-88.
- Tabachnick, B. G, & Fidell, L. S. (1983). *Using Multivariate Statistics*. New York : Harper & Row.

Tipsoda, C & Seechaliao, T. (2021). Development of Information System to Support the Performance Evaluation of Academic Staff at the Faculty of Engineering, Mahasarakham University. *Journal of Educational Technology and Communications*, 4(11), 207-208.

Zwass, V. (2021). *Information system*. Retrieved 12 March 2021, from <https://www.britannica.com/topic/information-system>.

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย

ONLINE MARKETING COMMUNICATION STRATEGIES OF NEW GENERATION BUDDHIST AMULET IN THAILAND

दनय् इन्तरपयुङ¹ त्रीनेत्र तन्त्रकुल²Danai Intrapayung¹ and Trinate Tantrakul²

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail : danai0302523@gmail.com¹

Received 11 June 2023; Revised 12 June 2024; Accepted 30 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ประการแรกเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของตลาดพระเครื่องและลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในปัจจุบันของประเทศไทย ประการที่สองเพื่อพัฒนากลยุทธ์การใช้การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ และประการสุดท้ายเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบทางการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์แก่นสาระ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในปัจจุบันของประเทศไทย ได้แก่ 1.การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ โดยการนำเสนอพระเกจิอาจารย์หรือผู้มีชื่อเสียง การนำเสนอประสบการณ์ของพระเครื่อง การใช้เฟซบุ๊ก การใช้ดีท็อกแอปพลิเคชัน และ การใช้ยูทูบ 2.ความนิยมพระเครื่องรุ่นใหม่ 3.ด้านความศรัทธาด้านของสะสม 4.ด้านการลงทุน และ 5.ด้านระดับมูลค่าและราคา และกลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย คือ กลยุทธ์ตลาดเฉพาะของวัตถุมงคลรุ่นใหม่ ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1.กลยุทธ์การนำเสนอจริยวัตรของพระเกจิอาจารย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2.กลยุทธ์การนำเสนอประสบการณ์การบูชาพระเครื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 3.กลยุทธ์การสร้างคามนิยมสะสมและลงทุนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ 4.กลยุทธ์การสร้างมูลค่าและราคาของพระใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: พระเครื่องรุ่นใหม่ กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์

Abstract

The purpose of this research is to examine the current amulet market environment in Thailand and the characteristics of internet marketing communication for the new generation of amulets. Second, to create plans for leveraging online marketing materials to promote the new breed of amulets. Finally, research should be done on how to create an internet marketing strategy for Thailand's new breed of amulets. A qualitative research methodology was used in the study's execution. gathering information through in-depth interviews. chat room Analyzing documents Content analysis and theme analysis

According to the findings, the new generation of amulets being sold in Thailand now include the following characteristics in their internet marketing communications: 1. Online amulets' new generation's marketing communications. by displaying monks or notable figures Giving an account of your Facebook amulet usage experiences making use of YouTube and tik tok applications 2. New amulets' acceptance 3. Confidence in antiques Four. Investment and Price and worth 5. And in Thailand, the marketing communication strategy for the new generation of amulets is the special marketing plan for the new wave of holy items, consisting of four tactics 1. Techniques for communicating monastic ethics via social media. 2. Techniques for portraying the amulet-worship experience on social media 3. Techniques for investing and gaining notoriety on social media 4. Techniques for raising the value and cost of new monks via social media.

Keywords: Online marketing communication strategies, New Generation Buddhist Amulet.

บทนำ

พระเครื่องรุ่นใหม่ได้รับความนิยมจากผู้นิยมสะสมพระเครื่องรุ่นใหม่ มีการสะสมพระเครื่องรุ่นใหม่อย่างมาก เพราะตอนนี้ตลาดของพระเครื่องใหม่กำลังบูมเป็นอย่างมาก ปัญหาคือการทำการตลาดของพระเครื่องใหม่จะอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ เพราะว่าในปัจจุบันมีการสร้างพระเครื่องใหม่เป็นจำนวนมาก และมีนายทุนผู้ที่จัดสร้างพระเครื่องใหม่เป็นจำนวนมากเช่นกัน ตัวอย่างของพระเครื่องใหม่ที่มีการจัดสร้างกันเป็นจำนวนมากหลากหลายรุ่น เช่น พระของหลวงพ่อดิฐ วัดจุฬามณี หลวงพ่อพัฒน์ วัดห้วยด้วน หลวงพ่อรวัย วัดตะโก ที่จัดสร้างตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปัจจุบัน ตลาดของพระเครื่องใหม่ จะอยู่ที่ศูนย์พระเครื่องต่างๆ ตัวอย่างเช่น ศูนย์พระเครื่องพันทิพย์บางกะปิ กรุงเทพมหานคร ตลาดพระเครื่องหทัยราษฎร์ กรุงเทพมหานคร จะมีผู้ประกอบการธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่ เปิดให้บริการ รับจองพระเครื่องรุ่นใหม่ และรับเช่าพระเครื่องรุ่นใหม่ และผู้นิยมสะสมพระเครื่องใหม่ก็จะไปรวมตัวอยู่ที่ศูนย์พระเครื่องเช่นกัน

พระเครื่องรุ่นใหม่ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ปี 2554 ด้วยความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และด้วยความเชื่อของศิษยานุศิษย์ ตัวอย่างเช่น คุณสุภาพร อินธรัตน์ ภูธราภรณ์ที่ 1 จวดประจำวันที 16 กุมภาพันธ์ 2564 หมายเลข 424603 จำนวน 2 ใบ จำนวน 12 ล้านบาท รายนี้เป็นคนงานก่อสร้างวัย 23 ปี เป็นชาวเพชรบูรณ์ แต่มาทำงานในอำเภอภาษี เพื่อก่อสร้างอุทยาน 100 ปีหลวงพ่อรวย บริเวณหน้าวัดตะโก อำเภอภาษี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คืบหนึ่งได้ฝืนเห็นหลวงพ่อรวย ปาสาทิโก มาเข้าฝันแล้วถือเงินมาให้ตน 30 ล้านบาท พอตอนเช้าวันต่อมา ไปทำงานอยู่ที่ตั้งของ มีพ่อค้าขายลอตเตอรี่ขั้บรถจักรยานยนต์เข้ามาจำหน่าย จึงซื้อเลข 424603 จำนวน 2 ใบ และอธิษฐานกับหลวงพ่อรวย ว่าขอให้โชคดีถูกหวย หากถูกหวยจะได้ทำบุญกับหลวงพ่อรวย แล้วก็ได้ครองเงินรางวัล 12 ล้านบาท (Sanook, 2022)เมื่อข่าวเช่นนี้กระจายออกไปก็ยิ่งทำให้ลูกศิษย์มีความเชื่อมากยิ่งขึ้น และหวังว่าตนเองจะโชคดีเช่นนั้นบ้าง หรือจากข่าวในวันที่ 6 ตุลาคม 2565 กรณีอดีตตำรวจก่อเหตุกราดยิงศูนย์เด็กเล็กและชาวบ้าน ใน อบต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู เบื้องต้นรายงานยอดผู้เสียชีวิตมากถึง 35 ศพโดยมีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งรอดชีวิตอยู่คนเดียว จึงมีผู้สอบถามว่าน้องห้อยพระอะไร มีผู้ตอบว่ามีฝ่ายผูกแขน ของพระอาจารย์ไกรสรโกวิท วัดภูถั่วทอง อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภูและเหรียญหลวงปู่ทวด อีกด้านเป็นหลวงปู่ทิม (Thairath Online, 2022)

จะเห็นได้ว่าประชาชนจะนำความศรัทธาและความเชื่อต่อพระเครื่องและเครื่องรางใหม่มาผูกกับข่าวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม จนเกิดความศรัทธาและความเชื่อมากยิ่งขึ้น เกิดป็นพฤติกรรมในการบูชาและแขวนพระเครื่องและเครื่องรางใหม่ๆ ให้กับตนเองและคนที่ตนเองรักเพื่อความโชคดีถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือแคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่างๆ ให้มีความปลอดภัย เป็นต้น

การตลาดออนไลน์สำหรับ B2C (Business to Consumer) หรือองค์กรขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งการทำการตลาดออนไลน์สำหรับธุรกิจประเภท B2C นี้ ปัจจุบันมีข้อได้เปรียบอย่างมากมาย เนื่องจากเราสามารถใช้อีเมลออนไลน์สื่อสารกับผู้บริโภคได้โดยตรงผ่าน Social Media ของแบรนด์ เพื่อประกาศ พูดคุย และรับฟังผู้บริโภค เพื่อที่แบรนด์จะได้หาวิธีตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างตรงจุดก่อนที่จะสื่อสารกับกลุ่มผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มว่าที่ลูกค้า โดยในขั้นแรกจะต้องทำ Buyer Persona เพื่อให้ทีมงานทราบว่าใครคือกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง โดยเริ่มจากการค้นหาข้อมูลเบื้องต้น เช่น เพศ อายุ ที่อยู่อาศัย การศึกษา ที่ทำงาน และความชอบ เป็นต้น จากนั้นให้เริ่มต้นที่การตั้งคำถามว่า พวกเขาเหล่านั้นมีพฤติกรรมอย่างไรเกี่ยวกับพระเครื่องรุ่นใหม่ เช่น พระเครื่องรุ่นใหม่ที่เราพวกเขาสนใจหรือกำลังค้นหาคือรุ่นไหน ปัญหาของลูกค้าคืออะไร มีอะไรที่จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาลูกค้านั้นได้บ้าง ปกติแล้วลูกค้าเหล่านั้นค้นหาข้อมูลจากแหล่งใดอะไรบ้างที่มีคุณค่าต่อลูกค้าเหล่านี้ พระเครื่องรุ่นใหม่ที่เราพวกเขาเข้ามาในปัจุบันมีรุ่นไหนบ้าง โดยใช้ช่องทางต่างๆ เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค (Step Academy, 2022) โดย Owned Media คือ สื่อไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ แฟนเพจ Facebook, LINE@, Youtube Channel หรือ Instagram ที่เป็นของแบรนด์และอยู่ในการควบคุมเป็นต้น Earned Media คือ สิ่งที่ผู้คนพูดถึงบนโลกออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น การกดไลค์ แชร์ คอมเมนต์ การอ้างอิงจากเว็บไซต์อื่นๆ การรีวิวจากลูกค้า เป็นต้น และ Paid Media คือ สื่อและช่องทางการโปรโมทแบรนด์ ที่จะต้องจ่ายเงินเพื่อลงโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เช่น

โฆษณา Facebook โฆษณา Google Adwords หรือผ่านทาง Influencer ที่มีผู้ติดตามตรงกันกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

จะเห็นได้ว่า ต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี มีกลยุทธ์และช่องทางการสื่อสารการตลาดที่ดี ตรงกลุ่มเป้าหมาย ใช้คำสื่อสารเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รู้จักพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยการใช้การสื่อสารการตลาดออนไลน์ กับตลาดพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย ซึ่งมีความศรัทธา และความเชื่อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของตลาดพระเครื่องและลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในปัจจุบันของประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การใช้การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบทางการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ประการแรกเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของตลาดพระเครื่องและลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในปัจจุบันของประเทศไทย ประการที่สองเพื่อพัฒนากลยุทธ์การใช้การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ และประการสุดท้ายเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบทางการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย โดยใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sample) รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ผู้ประกอบการให้เช่าพระเครื่องรุ่นใหม่ จำนวน 10 คน และ ลูกค้าที่เช่าพระเครื่องรุ่นใหม่ จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่มผู้ประกอบการให้เช่าพระเครื่องรุ่นใหม่ จำนวน 8 คน รวมทั้งหมด 44 คน ทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์แก่นสาระ นำเสนอข้อมูลตามกรอบแนวความคิดและนำเสนอผลการวิจัย โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยจากการวิเคราะห์แก่นสาระและการวิเคราะห์กรณีศึกษา รวมถึงมีข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ผลการวิจัย

ลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในปัจจุบันของประเทศไทย

1. การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่

การนำเสนอพระเกจิณาจารย์หรือผู้มีชื่อเสียง

ในอดีตประชาชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัดพระเกจิณาจารย์และวัตถุมงคลจากการเล่าต่อเนืองกันไปมาจริงบ้างหรือเป็นข่าวลือใส่สีตีไข่เพิ่มเข้าไปก็มีปัจจุบันประชาชนสามารถสืบสาวราวเรื่องจาก

สื่อสังคมออนไลน์เพื่อหาข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆได้ง่ายรวดเร็วและประหยัดดังนั้นจึงควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของวัดพระเกจิอาจารย์และวัดธมฺมคฺลรฺนต่างๆเพื่อให้กลุ่มลูกศิษย์ชาวไทยหรือชาวต่างชาติและประชาชนทั่วไปได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้อง

การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวัดหรือพระเกจิณณาจารย์และวัดธมฺมคฺลรฺนต่างๆ มีความสำคัญมากต่อความนิยมของพระใหม่ โดยสามารถใช้สื่อการประชาสัมพันธ์ก็มีหลากหลายเช่น สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเพลงหรือเป็นคลิปวิดีโอเรื่องราวต่าง ๆ โดยกลุ่มลูกศิษย์ของวัดหรือพระเกจิณณาจารย์จะเป็นกลุ่มที่สำคัญ ถ้าลูกศิษย์ที่มีชื่อเสียง หรือเป็นที่รู้จักของประชาชนหรือสังคม โดยลูกศิษย์คนนั้นกล่าวถึงหรือไปร่วมบุญกับวัดหรือพระเกจิณณาจารย์รูปนั้นก็จะทำให้เป็นที่สนใจของประชาชนหรือสังคม ยังมีประสบการณ์ต่าง ๆ ยิ่งทำให้วัดหรือพระเกจิณณาจารย์รูปนั้นโด่งดัง

การนำเสนอประสบการณ์ของพระเครื่อง

การนำเสนอประสบการณ์ของพระเครื่องเป็นปัจจัยทำให้พระเครื่องรุ่นนั้นได้รับความนิยมหรือไม่ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธาของลูกศิษย์โดยเฉพาะเป็นเรื่องของขวัญและกำลังใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแคล้วคลาดภัยอันตรายการเดินทางหรือการทำงานที่ปลอดภัยและปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับเรื่องเมตตามหานิยมการค้าขายดีโชคกลางและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ควรจะนำเสนอข้อมูลที่เป็นความจริงไม่ใช่เพียงแค่ข่าวลือและผู้รับข่าวสารควรจะใช้สติปัญญาพิจารณาประกอบโดยถ้าใช้ในทางที่ดีสร้างขวัญกำลังใจในการกระทำดีให้ประสบความสำเร็จก็ถือว่าเป็นประโยชน์ในทางตรงกันข้ามหากเป็นความหลงผิดหรือนำไปใช้ในทางที่ไม่ดีก็จะเกิดความเสียหายได้

การใช้เฟซบุ๊ก

ช่องทางที่นิยมสุดในปัจจุบันสำหรับผู้ประกอบการและลูกค้าของพระใหม่คือทางเฟซบุ๊กโดยสามารถโพสต์ซื้อขายไลฟ์สดจัดประมูลพระใหม่ในเฟซบุ๊กได้และเฟซบุ๊กมีผู้ชมผู้ติดตามจำนวนมากเป็นหลักล้านคนทำให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระใหม่ได้รับความสนใจการตอบรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลการติดตามความนิยมการสั่งจองพระใหม่และการเข้าบูชาพระประสบความสำเร็จอย่างครบวงจร

จะเห็นได้ว่าการใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางการสื่อสารที่นิยมที่สุดและประสบความสำเร็จมากที่สุดสำหรับผู้ประกอบการและผู้สร้างพระเครื่องรุ่นใหม่ในปัจจุบันการลงทุนการสื่อสารผ่านทางเฟซบุ๊กจึงเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่

การใช้ไลน์แอปพลิเคชัน

การใช้การสื่อสารสำหรับผู้ประกอบการและลูกค้าทำให้เกิดประโยชน์แก่วงการพระใหม่โดยนำข้อดีของไลน์ที่รวดเร็วไวมาใช้ในการสื่อสารเช่นไลน์สแควร์จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถรวมกลุ่มสมาชิกหรือลูกค้าไว้เป็นจำนวนมาก (มากกว่าไลน์กรุ๊ปทั่วไปที่มีสมาชิกได้ไม่เกิน 500 คน) โดยผู้ควบคุมสามารถลบโพสต์ที่เป็นสแปมก่อกวนชวนเล่นพนันออนไลน์หรือชวนเข้ากลุ่มลามกอนาจารก็สามารถลบออกหรือใช้ Chatbot กลั่นกรองได้แต่ไม่สะดวกในการซื้อขายโดยตรงเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มไม่สามารถเพิ่มไลน์ส่วนตัวของสมาชิกในกลุ่มได้ซึ่งประเด็นนี้กลุ่มในเฟซบุ๊กจะสะดวกกว่า

การใช้การสื่อสารทางไลน์มีความสะดวกรวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการใช้โทรศัพท์ที่มีประสิทธิภาพ

และประสิทธิภาพในการสื่อสารเหมาะสำหรับการติดต่อสื่อสารทีมงานหรือกลุ่มลูกศิษย์ที่ไม่ใหญ่มากนักแต่การสื่อสารให้ข้อมูลกับประชาชนคนไทยโดยทั่วไปนั้นเฟซบุ๊กยังได้รับความนิยมในการซื้อขายออนไลน์มากกว่าการใช้เว็บไซต์

ข้อดีของช่องทางเว็บไซต์พระเครื่องคือมีการกลั่นกรองสมาชิกและป้องกันมิฉ้อฉลได้ระดับหนึ่งมีการตรวจสอบพระแท้หรือพระปลอมซึ่งปลอดภัยกว่าสังคมออนไลน์ที่มีการตรวจสอบได้น้อยและถ้าเป็นกลุ่มใหญ่มีสมาชิกจำนวนมากหลักหมื่นหลักแสนคนก็จะทำให้มีกิจกรรมซื้อขายพระจำนวนมากขึ้นตามจำนวนสมาชิกนอกจากนั้นข้อมูลพระในเว็บไซต์ยังสามารถค้นหาได้จาก Search engine เช่นกูเกิ้ลได้แต่ผู้สร้างพระใหม่ก็จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและผู้สะสมพระใหม่นิยมติดตามในเฟซบุ๊กมากกว่า

ช่องทางเว็บไซต์เป็นช่องทางที่ให้ข้อมูลข่าวสารในเชิงลึกของวัดและผู้สร้างพระใหม่ได้ดีแต่อาจจะมีประชาชนค้นหาและใช้น้อยกว่าการซื้อขายออนไลน์ประเภทอื่นๆแต่ก็ควรจัดทำไว้ให้ลูกศิษย์และประชาชนผู้สนใจสามารถค้นหาข้อมูลได้รวมถึงสำหรับชาวต่างชาติไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน

การใช้ยูทูบ

การใช้ยูทูบในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างชื่อเสียงของผู้ประกอบการต่อกลุ่มลูกค้าและเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในระยะยาวแต่จะไม่ค่อยได้ผลในการถ่ายทอดสดเหมือนเฟซบุ๊กเพราะลูกค้าไม่นิยมติดตามผ่านยูทูบแต่จะเป็นที่นิยมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นคลิปวิดีโอมากที่สุดประชาชนจะเข้าชมเมื่อสะดวกหรือเวลาพักผ่อนดังนั้นผู้สร้างพระใหม่สามารถใช้ยูทูบในการให้ข้อมูลข่าวสารตั้งแต่เริ่มโครงการการประชาสัมพันธ์การแจกวัตถุมงคลช่องทางการสั่งจองพระใหม่พิธีพุทธาภิเษกความนิยมและประสบการณ์เกี่ยวกับพระใหม่เป็นต้น

การสื่อสารผ่านช่องทางยูทูบเป็นช่องทางที่ควรใช้ให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ผ่านคลิปวิดีโอที่จะต้องให้ระยะเวลาพอสมควรแต่จะมีความยั่งยืนมากกว่าวิธีอื่นๆเพราะสามารถรับชมได้แม้ระยะเวลาผ่านไปหลายปีดังนั้นข้อมูลที่ให้ไว้ควรเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปง่ายๆแม้เวลาจะเปลี่ยนไปก็ตาม

การใช้ติ๊กต็อกแอปพลิเคชัน

ติ๊กต็อกเกิดจากคลิปวิดีโอสั้นที่สนุกสนานในยุคโลกดาวน์จากการระบาดของโควิด-19 พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในทางธุรกิจการค้าออนไลน์รวมถึงพระเครื่องรุ่นใหม่ด้วยแต่ต้องพิจารณากันต่อไปว่าจะเป็นเพียงกระแสระยะสั้นหรือจะได้รับความนิยมในระยะยาว

ติ๊กต็อกเป็นช่องทางสื่อสารออนไลน์จากจีนแต่ก็พัฒนามาจนสามารถแข่งขันกับเฟซบุ๊กได้ในปัจจุบันผู้ประกอบการพระใหม่สามารถใช้เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารการตลาดออนไลน์โดยนำเสนอเป็นคลิปวิดีโอสั้นๆทำให้ลูกค้าไม่เสียเวลามากในการรับชมในแต่ละเรื่องผู้ประกอบการจะได้กลุ่มลูกค้าใหม่ๆที่อาจจะไม่ใช่ลูกศิษย์ของวัดหรือพระรูปนั้นโดยตรงแต่พอได้รับข้อมูลข่าวสารก็เริ่มมีความสนใจที่จะศึกษาต่อไป

2. ความนิยมพระเครื่องรุ่นใหม่

ด้านความศรัทธา

ประชาชนมีความศรัทธาต่อพระพุทธรูปหรือพระเกจิอาจารย์ในการขอขมาทอนในการปกป้องคุ้มครองอันตรายหรือความสำเร็จในหน้าที่การงานจะมีการสื่อสารแบบปากต่อปากหรือการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอาจจะเริ่มจากได้ข่าวมาจากสื่อต่างๆจึงมีความสนใจเมื่อได้ศึกษาในเชิงลึกจึงเริ่มมีความศรัทธาหรือ

เกิดประสบการณ์ตรงที่ดีกับตนเองจึงได้บอกต่อหรือสื่อสารออกไป

ความศรัทธาต่อพระเกจิณาจารย์ถ้าเป็นในเรื่องดีเรื่องกุศลก็จะเกิดประโยชน์ต่อตัวลูกศิษย์และสังคม แต่ในบางครั้งพระรูปนั้นเป็นสมมติสงฆ์ไม่ใช่พระอริยะสงฆ์ก็ย่อมมีเรื่องความโลภความโกรธหรือความหลงประปนอยู่ได้และเรื่องอกุศลเหล่านี้ก็กระจายออกไปได้เช่นกันจากคนที่เขามีแต่ความเชื่อหรือความศรัทธาประชาชนจึงต้องมีความระมัดระวังใช้ปัญญาพิจารณาไม่ว่าจะเป็นข่าวด้านดีหรือข่าวด้านร้ายอย่าเชื่อไปเสียทั้งหมดหรือไม่รับฟังเลย

ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมในพระเครื่องได้แก่ชื่อเสียงของวัดและพระเกจิณาจารย์หรือผู้สร้างวัตถุมงคลและความยั่งยืนของชื่อเสียงนั้นการประชาสัมพันธ์การสื่อสารในสังคมออนไลน์ประสบการณ์ของผู้เช่าบูชาพระเครื่องยิ่งวัตถุมงคลนั้นได้รับความนิยมหายากมีจำนวนน้อยยังมีมูลค่าสูงเช่นวัตถุมงคลเนื้อทองคำมีจารยันต์หรือได้รับการเจิมจากหลวงพ่หรือเวลาผ่านไปนานแต่ก็ยังได้รับความนิยมอยู่

ความนิยมในวัตถุมงคลประการแรกเกิดจากพระเกจิณาจารย์วัดหรือผู้สร้างวัตถุมงคลนั้นประการที่สองเกิดจากความศรัทธาของกลุ่มลูกศิษย์ประการที่สามเกิดจากประสบการณ์ของผู้บูชาวัตถุมงคลนั้นเป็นต้น

ด้านของสะสม

การนำเสนอข่าวพระเกจิณาจารย์หรือผู้มีชื่อเสียงทำให้เกิดการนิยมสะสมพระเครื่องรุ่นใหม่มากขึ้นมีการออกแบบพุทธศิลป์ที่งดงามและด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการออกแบบและการสร้างด้วยคอมพิวเตอร์และระบบอัตโนมัติต่างๆทำให้พระเครื่องมีความหลากหลายแปลกใหม่และสวยงามทั้งทำจากวัตถุมิค่าเช่นทองคำนาเงินวะโลหะหรือความสวยงามในรูปแบบที่หลากหลายและสามารถผลิตได้จำนวนมากจึงทำให้มีผู้นิยมสะสมทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่เป็นจำนวนมากและถึงแม้จะมีพระเครื่องรุ่นใหม่ของพระรูปนั้นแล้วแต่มีรูปแบบใหม่หรือรูปแบบที่ตนยังไม่มีก็เกิดความอยากได้มาสะสมเพิ่มเติม

วัตถุมงคลในปัจจุบันนี้มีพุทธศิลป์ที่สวยงามการสร้างอันปราณีตผู้สะสมวัตถุมงคลก็คล้ายกับผู้สะสมงานศิลปะประกอบกับกระแสความโด่งดังของวัตถุมงคลระดับราคาความนิยมที่สูงขึ้นจำนวนวัตถุมงคลเท่าเดิมแต่มีผู้นิยมสะสมมากขึ้น

ด้านการลงทุน

การลงทุนในพระเครื่องรุ่นใหม่ถ้ามีความชอบความรู้และความเชี่ยวชาญก็จะได้ผลตอบแทนที่สูงและสามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้หรือจะลงทุนเก็บไว้สำหรับรุ่นที่นิยมก็จะมีมูลค่าสูงขึ้นในอนาคตแต่ก็มีความเสี่ยงหากความนิยมลดลงโดยผู้ลงทุนควรมีความรู้เช่นเดียวกับการลงทุนประเภทอื่นๆเพราะการลงทุนทุกประเภทมีความเสี่ยงไม่เว้นแม้แต่เครื่องรางของขลังนอกจากนั้นก็ควรมีความศรัทธาต่อวัดหรือพระเกจิอาจารย์รูปนั้นด้วย

การลงทุนในวัตถุมงคลนั้นมีลักษณะคล้ายกับการลงทุนประเภทอื่นๆเนื่องจากผู้ลงทุนควรมีความรู้และความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองจะลงทุนและกระบวนการที่เกี่ยวข้องได้แก่ความต้องการขายความต้องการซื้อตลาดพระศุูนย์พระตลาดออนไลน์ผลตอบแทนจากการลงทุนรวมถึงความเสี่ยงในด้านต่างๆด้วย

ด้านระดับมูลค่าและราคา

ราคาวัตถุมงคลรุ่นใหม่ในตลาดพระนั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อและผู้ขายแต่ก็จะมีระดับราคา

ที่ตลาดยอมรับทั้งนี้ขึ้นกับความสวยงามความสมบูรณ์หรือความหาได้ยากของวัตถุมงคลนั้นซึ่งถ้ามีความพิเศษที่ผู้ซื้อยิ่งอยากได้ระดับราคาก็จะสูงขึ้นแต่บางครั้งสำหรับลูกศิษย์ของพระเกจิอาจารย์แล้วบางครั้งยอมขายขาดทุนเพื่อเป็นการทำบุญหรือเผยแพร่บารมีของวัดหรือพระเกจิอาจารย์รูปนั้นนั่นเองแต่ราคาพระใหม่จะเริ่มจากราคาที่วัดหรือผู้สร้างได้ตั้งไว้ตามต้นทุนการสร้างของแต่ละองค์บวกด้วยกำไรเพื่อนำไปทำการกุศลและสำหรับกลุ่มผู้สร้างเองด้วย

วัตถุมงคลก็มีอุปสงค์และอุปทานเช่นเดียวกับสินค้าอื่นๆแต่ที่พิเศษกว่าก็คือประกอบด้วยความศรัทธาความต้องการในการบูชาของลูกศิษย์ด้วยซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะมากขึ้นหรือลดลงประกอบกับพระเครื่องรุ่นใหม่ค้นหาได้ง่ายหรือยากขนาดไหนก็มีผลกับระดับมูลค่าและราคาด้วย

การพัฒนากลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่

การพัฒนากลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์ คือ

1. กลยุทธ์การสร้างศรัทธาโดยนำเสนอจริยวัตรของพระเกจิอาจารย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ความศรัทธาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความนิยมชมชอบต่อพระเครื่องรุ่นใหม่ แต่หากต้องการให้มีความยั่งยืนจะต้องนำเสนอความจริงแบบรอบด้าน สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม หากมีเหตุการณ์ที่สื่อไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ตามก็ไม่ควรเป็นลักษณะมงคลตื่นข่าว กระจ่ายข่าวลือที่ไม่เป็นความจริงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการละเมิดศีลห้าประการ ในข้อที่ 4 คือ ห้ามพูดเท็จ พูดส่อเสียด หรือพูดเพ้อเจ้อ โดยควรบูชาบุคคลที่ควรบูชาตามหลักมงคล 38 ประการ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระเกจิอาจารย์จากผลการสัมภาษณ์พบว่าสื่อที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จ ได้แก่ เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ข่าวทางสังคมและพุทธศาสนา และเว็บไซต์ของทางวัด การลงคลิปนำเสนอจริยวัตรของพระเกจิอาจารย์ผ่านยูทูบ แต่ช่องทางติดตอกในปัจจุบันอาจจะไม่เหมาะสมเพราะส่วนใหญ่เป็นด้านบันเทิง

2. กลยุทธ์การนำเสนอประสบการณ์การบูชาพระเครื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ประสบการณ์ในการบูชาหรือใส่พระเครื่องแขวนคอ นั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในด้านความแคล้วคลาดจากภัยต่าง ๆ หรือความอยู่ยงคงกระพันในการสงคราม เช่นการล่าสัตว์เรื่องการประดิษฐานพระพิมพ์ดินเผาขนาดเล็กของจังหวัดพิจิตรในพระมาลา (หมวก) ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจนถึงปัจจุบันที่มีความเชื่อกันว่า พระหลวงปู่ทวดเป็นพระนิรันตราย คือ ทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยนอกจากนั้นค่านิยมที่ปัจจุบันให้ความสำคัญคือ เมตตามหานิยม คำขายดี เนื่องจากปัจจุบันการสงครามลดลงแต่ปัญหาสำคัญคือเรื่องปากท้องของประชาชน พระเครื่องรุ่นใหม่จึงเป็นที่พึ่งทางใจในด้านเศรษฐกิจส่วนบุคคลหรือครอบครัว เช่น พระเครื่องของหลวงพ่อรวย วัดตะโก เนื่องจากผู้บูชาคิดอยากจะรวยซึ่งพ้องกับชื่อของท่าน อีกทั้งสมัยที่ท่านยังอยู่ก็พัฒนาวัด โรงเรียน โรงพยาบาล และชุมชนใกล้เคียงจนเจริญขึ้นมากเช่นเดียวกับปัจจุบันนี้ การสื่อสารออนไลน์ที่ควรใช้ ได้แก่ เฟซบุ๊ก การแชร์ข่าวประสบการณ์การบูชาพระเครื่องจากเว็บไซต์ต่าง ๆ หรือการลงคลิปประสบการณ์การบูชาพระเครื่องผ่านยูทูบ หรือติดตอก

3. กลยุทธ์การสร้างค่านิยมสะสมและลงทุนผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การสะสมพระเครื่องรุ่นใหม่นี้ถือได้ว่าเป็นการลงทุนแบบหนึ่ง นอกจากจะเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจแล้วพระเครื่องยังเป็นวัตถุมงคลที่มีมูลค่าตั้งแต่หลักสิบบาทจนถึงหลักล้านบาท ยิ่งมีชื่อเสียงมีเดียยิ่งทำให้การรับรู้ระดับราคาของพระเครื่องเป็นไปอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง กระจายไปทั่วโลก ตัวอย่างเช่น ชาวจีนในแผ่นดินใหญ่หรือชาวจีนและชาวเอเชียในประเทศต่าง ๆ ส่วนหนึ่งมีการลงทุนในพระเครื่องรุ่นใหม่ เช่น เหรียญทองคำของพระเกจิอาจารย์หลาย ๆ รูป เช่น หลวงพ่อพัฒน์ วัดห้วยดั่น จังหวัดนครสวรรค์ หรือหลวงพ่อทอง วัดบ้านไร่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น ถึงแม้จะมีพระปลอมออกมาแต่พระเครื่องรุ่นใหม่ผู้สะสมพิจารณาได้ง่ายจากโค้ดต่าง ๆ ที่ตอกหรือยิงเลเซอร์บนเหรียญ อีกทั้งสามารถเปรียบเทียบรูปเหรียญจริงในอินเทอร์เน็ตได้กลยุทธ์การสร้างค่านิยมสะสมและลงทุนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทำได้โดยการตั้งกลุ่มเฟซบุ๊กของลูกศิษย์ของพระเกจิอาจารย์รูปนั้น กลุ่มรุ่นวัตถุมงคล หรือกลุ่มวัตถุมงคลตามจังหวัดหรือภาค การประชาสัมพันธ์โดยการโพสต์ในกลุ่มหรือเป็นแฟนเพจให้ประชาชนติดตามกิจกรรมต่าง ๆ การรับจองวัตถุมงคลผ่านกลุ่มเฟซบุ๊ก หรือกลุ่มไลน์ การลงชื่อ-ขายวัตถุมงคลของสมาชิกในกลุ่ม การลงคลิปให้ข้อมูลผ่านยูทูบ หรือติ๊กต็อก

4. กลยุทธ์การสร้างมูลค่าและราคาของพระใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

พระเครื่องรุ่นใหม่ในปัจจุบันหลาย ๆ รุ่นมีมูลค่าสูงขึ้นตามหลักอุปสงค์ และอุปทาน คือ เมื่อมีความต้องการมากกว่าจำนวนพระเครื่องที่มีก็ทำให้มีการเสนอซื้อในราคาที่สูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากมีความต้องการน้อยกว่าจำนวนพระเครื่องที่เสนอขาย ก็ทำให้ระดับราคาลดลง เช่นเดียวกับราคาหุ้น หรือราคาทองคำ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีระดับราคาสูงขึ้นกว่าอัตราเงินเฟ้อ โดยในบางรุ่นมีราคาเพิ่มขึ้น 10 เท่า หรือ 100 เท่าเลยทีเดียว จึงเป็นการลงทุนที่น่าสนใจหากผู้สะสมมีความรู้ถึงค่านิยมของพระเครื่องรุ่นใหม่ การให้ข้อมูลข่าวสารของพระเครื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นการสร้างมูลค่าและราคาของพระใหม่เป็นอย่างยิ่ง เช่น ระดับความนิยมและความต้องการวัตถุมงคล ระดับราคาของพระใหม่ในตลาดซื้อขายในกลุ่มเฟซบุ๊กคลิปตัวอย่าง การซื้อขายหรือราคาพระที่ร้านจำหน่ายวัตถุมงคลหน้าวัดนั้น ๆ ผ่านยูทูบหรือติ๊กต็อก

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย

ภาพที่ 1 สรุปลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์และกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย

จากภาพข้างบน คือ แผนภาพสรุป กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย เริ่มจากการสื่อสารด้านความศรัทธา โดยการนำเสนอจริยวัตรของพระเกจิคณาจารย์หรือกิจกรรมบำเพ็ญบุญของวัดต่าง ๆ และประสบการณ์ในการบูชาพระเครื่องแล้วเกิดสิ่งอัศจรรย์ขึ้นกับตนเองหรือครอบครัว เช่น การแคล้วคลาดจากอุบัติเหตุหรืออันตรายต่าง ๆ ความสำเร็จทางด้านการเรียนหรือหน้าที่การงานที่สุจริต การมีโชคมีลาภ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการใช้การสื่อสารด้วย เฟสบุ๊ก ติ๊กต็อกแอปพลิเคชัน และยูทูบ

ความนิยมพระเครื่องรุ่นใหม่ เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่สร้างความศรัทธา ความชื่นชอบต่อ

วัตถุมงคลรุ่นใหม่ ก็จะมีความต้องการในการสะสมและการลงทุนในพระเครื่องรุ่นใหม่เหล่านั้น และจะเกิดกระแสความนิยมต่อวัตถุมงคลรุ่นนั้น ๆ

กลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบขึ้นใหม่ ได้แก่ กลยุทธ์ตลาดเฉพาะของวัตถุมงคลรุ่นใหม่ (New Amulet's Niche Market Strategy) ด้วยการสร้างความศรัทธาและการสร้างความนิยมสะสมและการลงทุนต่อวัตถุมงคลรุ่นใหม่ โดยใช้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยพบว่าการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เกิดจากการใช้เฟสบุ๊กเป็นหลัก ลำดับต่อมา คือการใช้ติ๊กต็อก แอปพลิเคชัน และการใช้ยูทูบ เนื่องจากการสื่อสารที่เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง และประหยัดค่าใช้จ่ายที่สุดของผู้ประกอบการที่จัดสร้างวัตถุมงคลรุ่นใหม่ แต่ในอนาคตอาจจะเป็นติ๊กต็อก แอปพลิเคชัน เนื่องจากมีผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและสั้นกระชับได้ใจความได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็วทั่วโลก

ความสำเร็จของตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย

รูปแบบการสร้างพระใหม่ในปัจจุบันเป็นพุทธพาณิชย์แบบหนึ่งที่วัดอาศัยผู้สร้างเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการต่าง ๆ เกือบทั้งหมด โดยได้รับอนุญาตให้สร้างจากวัดเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้วัดได้งบประมาณมาดำเนินกิจการทางสงฆ์และพัฒนาวัดหรือสาธารณกุศลต่าง ๆ ตามที่ได้ตั้งเจตนารมณ์ไว้ โดยทางวัดไม่ต้องเสี่ยงและหาเงินทุนมาลงทุนเอง ผู้สร้างจะพิจารณาว่าในการสร้างพระใหม่ครั้งนี้จะถวายวัดเป็นยอดเท่าไรตั้งแต่แรก ทางวัดจึงจะออกหนังสืออนุญาตให้ผู้สร้างท่านนั้น ๆ จัดสร้างวัตถุมงคลภายใต้ชื่อวัดได้ และประสบความสำเร็จจากการใช้เครื่องมือการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ี่เอง โดยสามารถวิเคราะห์ เป็น 4 ด้านได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านความศรัทธา

ในปัจจุบันทางวัดได้ใช้รูปแบบให้ใบอนุญาตกับผู้สร้างจากภายนอกมาสร้างวัตถุมงคลให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และได้งบประมาณในการบำรุงและพัฒนาวัด รวมถึงการสร้างสาธารณกุศลต่าง ๆ ตามผู้สร้างที่ได้ตกลงไว้เป็นรายลักษณ์อักษรก่อนที่จะได้รับใบอนุญาตจากทางวัด โดยผู้สร้างจะได้กำไรหรือขาดทุนขึ้นกับการบริหารจัดการของผู้สร้างเอง

2. ด้านระดับความนิยม

ปัจจุบันคนไทยจะมีความเชื่อในเรื่องปีชง หรือชงร่วม รวมถึงผู้ที่ประสบเคราะห์กรรม ต้องการที่พึ่งทางใจ ทางธุรกิจ หรือแสวงหาโชคลาภ ก็นิยมจะไปไหว้ท้าวเวสสุวรรณ ที่วัดจุฬามณี หรือวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมถึงเช่าบูชาวัตถุมงคลเหรียญท้าวเวสสุวรรณมาติดตัวหรือติดบ้านอีกด้วย โดยวัตถุมงคลเหรียญท้าวเวสสุวรรณ อันดับหนึ่งในขณะนี้ เป็นวัตถุมงคลของวัดจุฬามณี โดยเฉพาะการลือพิมพ์เหรียญท้าวเวสสุวรรณของวัดจุฬามณี รุ่นปี พ.ศ.2545 ซึ่งผู้นิยมสะสมเรียกว่าเหรียญจำปี เนื่องจากเหรียญมีรูปลักษณะคล้ายดอกจำปี ซึ่งได้รับความนิยมสูงสุด ดังนั้นผู้สร้างจึงเล็งเห็นว่าโครงการสร้างเหรียญท้าวเวสสุวรรณวัดจุฬามณี นั้นมีโอกาสูงที่จะได้รับความนิยมและได้ปัจจัยร่วมทำบุญกับทางวัดจุฬามณีจำนวนมาก

3. ด้านของสะสม

พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จะมีพระพุทธรูปและวัตถุมงคลต่าง ๆ และไม่ได้มีเพียงแค่องค์เดียว บางบ้านอาจจะไม่มีเป็นพันหรือเป็นหมื่นองค์ อาจจะเนื่องมาจากได้เป็นที่ระลึกจากการไปทำบุญในวัดต่าง ๆ หรือได้เป็นของขวัญมาจากเวลาหลายสิบปี บางคนอาจจะได้จากมรดกตกทอดของรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ทวด หรือเก่ากว่านั้น แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้สะสมเนื่องจากมูลค่าของพระพุทธรูปและวัตถุมงคล แต่เป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงพระรัตนตรัย หรือระลึกถึงผู้มอบให้ หรือระลึกถึงคุณงามความดีที่ได้กระทำความดีจึงมีผู้มอบพระพุทธรูปและวัตถุมงคลต่าง ๆ ให้นั่นเอง ส่วนการเช่าบูชาและสะสมเหรียญท้าวเวสสุวรรณนั้นก็เป็นที่พึ่งทางใจแก่ผู้เช่าเพื่อให้โชคดี มีโชคลาภ หรือร่ำรวย เป็นต้น นอกจากนั้นก็การทำบุญร่วมกับวัดจุฬามณีอีกด้วย

4. ด้านการลงทุน

ผู้สร้างในรูปแบบการสร้างพระใหม่นั้นเปรียบเสมือนนักลงทุน ส่วนทางวัดเปรียบได้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ที่สามารถอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สร้างวัตถุมงคลรุ่นต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้นผู้สร้างได้ทำการตลาดโดยใช้ช่องทางออนไลน์เพียงอย่างเดียว ช่องทางออนไลน์ที่ใช้ทำการตลาด เหรียญท้าวเวสสุวรรณโณ “รุ่นท้าวพระยานทรัพย์สินเจริญดี” นั้นได้แก่ เฟซบุ๊ก โดยทำการนำเสนอรูปแบบของวัตถุมงคลต่าง ๆ ที่จะทำการจัดสร้างและการรับสั่งจองซึ่งใช้ต้นทุนต่ำมาก จนผู้สร้างสามารถถวายเงินให้กับวัดได้สูงถึง 10 ล้านบาทและได้กำไรในส่วนของผู้สร้างอีกด้วย

ส่วนผู้สะสมส่วนหนึ่งก็ตัดสินใจเช่าบูชาเหรียญท้าวเวสสุวรรณเพื่อมูลค่าที่อาจจะเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยเลือกลงทุนตามกำลังของตน โดยราคาที่อาจจะเพิ่มขึ้นในอนาคตนั้นขึ้นอยู่กับความนิยม ความหายาก และเนื้อของเหรียญ เช่น เหรียญทองคำมูลค่าก็จะปรับขึ้นไปตามราคาของทองคำอีกด้วย นอกจากนั้นวัตถุมงคลเหล่านี้ อาจจะเป็นมรดกที่สามารถยกให้ครอบครัว และลูกหลาน ต่อไปได้ในอนาคต ซึ่งหากวัตถุมงคลเหล่านี้ได้รับความนิยมก็จะมีมูลค่าสูงขึ้นเนื่องจากเมื่อเวลาผ่านไป วัตถุมงคลที่สวยงามและสมบูรณ์ก็จะหาได้ยากขึ้น เช่น ชำรุด สูญหายไปบ้าง หรือผู้นิยมสะสมเก็บไว้ไม่ได้นำออกสู่ตลาด เป็นต้นในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้วิจัย ผู้มาเช่าพระเครื่องรุ่นใหม่ส่วนมากจะเป็นด้านการลงทุนเพื่อการตลาดมากกว่าคนรุ่นเก่าซึ่งส่วนใหญ่จะต้องการมีไว้เพื่อบูชา

อภิปรายผล

ลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทยนั้นมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น เฟซบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์ยูทูบ และติ๊กต็อกเนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่สามารถปรับตัวมาใช้สื่อสังคมออนไลน์ตั้งแต่อ่อนจนถึงการระบาดของโควิด-19 ซึ่งคนไทยได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างจริงจัง อีกทั้งหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจโดยมีพระเครื่องรุ่นใหม่เป็นคำตอบโดยใช้กลยุทธ์ Niche market จะประสบความสำเร็จได้จากการเก็บข้อมูลการวิจัยพบว่า เกิดจากการใช้เฟซบุ๊กลำดับต่อมาคือติ๊กต็อกปัจจุบันคือเฟซบุ๊กแต่ในอนาคตอาจจะเป็นติ๊กต็อกเนื่องจากมีผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากสั่นกระชับได้ใจความ และได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็วทั่วโลก สอดคล้องกับงานวิจัย ‘Marketing in the Uncertain World’ การตลาดของคนอยู่เป็นโดย (Wanlajit, S., & Suwanprateep, T., 2022) วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดลที่พบว่าในช่วงโควิด-19คนไทยเกิดความรู้สึกกังวลกับความไม่แน่นอนในชีวิตส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์คนไทยหัน

หน้าฟิ่ง‘สายมู’ และ‘เชื่อในโชคกลาง’ผลวิจัยระบุว่าคนไทยมากกว่า 52 ล้านคนในปัจจุบันหันหน้ามาพึ่งความเชื่อโชคกลางโดยมีความเชื่อโชคกลางที่มีผลต่อคนไทย

กลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยนี้ประกอบไปด้วย การสร้างความศรัทธาโดยนำเสนอจริยวัตรของพระเกจิณาจารย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก ซึ่งสามารถสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับพระเครื่องรุ่นใหม่ได้ง่ายกว่าและหลากหลายกว่าช่องทางอื่น เช่น ทำได้หลายแบบ (เพจ) ค่าใช้จ่ายถูก ประชาชนเห็นจำนวนมาก สามารถสร้างข้อความและใส่รูปได้มาก เป็นต้น การสร้างความนิยมชมชอบโดยนำเสนอประสบการณ์การบูชาพระเครื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์การสร้างคามนิยมสะสมและลงทุนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างมูลค่าและราคาของพระใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ความเชื่อและความศรัทธาของประชาชนต่อพระเครื่องรุ่นใหม่ในด้านโชคกลาง และความแคล้วคลาดและปลอดภัยดังผลจากการทบทวนวรรณกรรมและผลการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อและความศรัทธาต่อพระเครื่องรุ่นใหม่เป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chandrasapth, Yannopoulou, & Bian (2022) ที่พบว่าการสื่อสารการตลาดออนไลน์เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อและในความเป็นจริงแล้วการตลาดออนไลน์นั้นทำได้ไม่ยากถ้าหากนักการตลาดมีความสามารถสร้างเรื่องราวขึ้นมาแล้วมีความศรัทธาของประชาชน ซึ่งเป็นความเชื่อส่วนบุคคลแล้วก็สามารถทำการตลาดให้ประสบความสำเร็จได้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง คุณค่าและแรงจูงใจต่อความเชื่อวัตถุมงคลของพุทธศาสนิกชนของพระครูวิศาลสรนาท (อุดม อ่วมปราณี), พระเทพสุวรรณเมธี (Wanlajit, S., & Suwanprateep, T., 2022) ที่ผลการวิจัย พบว่า

1. ความเป็นมาของวัตถุมงคล หลังจากทีพระพุทธรูปเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานพุทธศาสนิกชนเมื่อระลึกถึงพระพุทธรูปได้นำเอาวัตถุที่เนื่องด้วยพระพุทธรูปเจ้า เช่น ใบพระศรีมหาโพธิ์ ภายหลังพัฒนาการสร้างพระพุทธรูป เป็นองค์แทนพระพุทธรูปเจ้า เพื่อเป็นพุทธานุสติ และสร้างพระเครื่องขึ้นด้วยความศรัทธาความเลื่อมใสในพุทธานุภาพด้านพุทธคุณ

2. ความเชื่อเรื่องพิธีพุทธาภิเษก เป็นพิธีที่สร้างความเชื่อมั่นในพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ และการกระทำความดีพุทธศาสนิกชนที่บูชาวัตถุมงคล สังคมไทยมีความเชื่อมาแต่โบราณว่าอำนาจพระพุทธรูปที่มาบรรจุในวัตถุมงคลนั้น เกิดจากความเชื่อความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุมงคล

3. ปัจจุบันการสร้างวัตถุมงคล มีวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นพุทธพาณิชย์ คุณค่าแรงจูงใจต่อความเชื่อในวัตถุมงคลของพุทธศาสนิกชน ผู้ที่บูชาวัตถุมงคลมีประสบการณ์แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายหรือรอดชีวิตราวปาฏิหาริย์ คุณค่าและแรงจูงใจต่อวัตถุมงคลส่วนใหญ่มุ่งไปที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เพราะพระพุทธรูปสามสิ่งนี้ที่กล่าวมานี้ เป็นสรณะที่พึ่งอันประเสริฐ

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกหาข้อมูลลักษณะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย และเพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่

ใหม่

2. กลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ควรบูรณาการการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสารและลักษณะของกลุ่มลูกค้า

3. เนื่องจากกลุ่มลูกค้ายังจำกัดอยู่ในคนไทย และคนจีน จึงนิยมจัดทำเป็นภาษาไทย มีส่วนน้อยที่จัดทำเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีน จึงควรมีการพัฒนาเรื่องภาษาและเผยแพร่เรื่องความเชื่อและความศรัทธาให้มากขึ้น

และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ

1. ควรศึกษาตัวแปรที่เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของธุรกิจพระเครื่องในประเทศไทย
2. ควรศึกษาตัวแปรที่เป็นการพัฒนากลยุทธ์ของธุรกิจตลาดพระเครื่องในประเทศไทย
3. ควรศึกษาตัวแปรของส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจวัตถุมงคลต่างๆในประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พุทธศักราช 2566 และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

Reference

- Thai Rath Online. (2022). "Family Relieved, Grandchild Survives the 'Nong Bua Lamphu Shooting Incident'." Online: Available at <https://www.thairath.co.th/news/society/2519910>
- Thai Rath Online. (2022). "Announcement of Closure of 'Chulamani Temple' for 15 Days to Improve Parking Lot and Solve Traffic Problems." Online: Available at <https://www.thairath.co.th/news/society/2282415>
- Khwanichit, S., & Suwan Prateep, T., (2022). "Value and Motivation towards the Belief in Amulets among Buddhists." Journal of Interdisciplinary Humanities and Social Sciences, 5(2), 503-516.
- Step Academy. (2022). "5 Digital Marketing Strategies for B2C Businesses." Online: Available at <https://stepstraining.co/strategy/5-strategy-digital-marketing-for-b2c>

**นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา
ภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา**

DEVELOPMENT INNOVATION ON BILINGUAL PROGRAM SCHOOL
UNDER THE CHANGE MANAGEMENT LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATOR

ทรงพล บุญประเสริฐ¹, พิมพ์ประกา อมรกิจปัญญา¹, และธรรณ ญ สุนทร²

Songpol Bunprasert¹, Pimprapa Amornkitpinyo¹ and Taneenart Na-soontorn²

วิทยาลัยนวัตกรรมการทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น^{1, 2}

College of Innovation and Education, St. John's University, Thailand^{1, 2}

สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ³

Suvarnabhumi Institute of Technology³

Email ; chiesongpol@gmail.com¹

Received 1 July 2023; Revised 16 July 2023; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา 2) กำหนดกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษา และ 3) ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติ เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนามี 3 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษา ขั้นตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษา และขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง คือการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษามีความเห็นว่าภาวะผู้นำการจัดการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษามีความสำคัญที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. กระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามี 5 ขั้นตอน และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติ มี 5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้าน

**นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา
ภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา**

DEVELOPMENT INNOVATION ON BILINGUAL PROGRAM SCHOOL
UNDER THE CHANGE MANAGEMENT LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATOR

ทรงพล บุญประเสริฐ¹, พิมพ์ประภา อมรกิจปัญญา¹, และธรรณ ญ สุนทร²

Songpol Bunprasert¹, Pimprapa Amornkitpinyo¹ and Taneenart Na-soontorn²

วิทยาลัยนวัตกรรมการทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น^{1, 2}

College of Innovation and Education, St. John's University, Thailand^{1, 2}

สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ³

Suvarnabhumi Institute of Technology³

Email ; chiesongpol@gmail.com¹

Received 1 July 2023; Revised 16 July 2023; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา 2) กำหนดกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษา และ 3) ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติ เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนามี 3 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษา ขั้นตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษา และขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง คือการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเพณีทวิภาษามีความเห็นว่าภาวะผู้นำการจัดการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษามีความสำคัญที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. กระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามี 5 ขั้นตอน และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติ มี 5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้าน

ปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์

THE CONTAGIOUS FACTORS OF COVID-19 IN PHETCHABUN PROVINCE

สมเกียรติ คำโสม¹ เดชาวัต คงคาน้อย² ธานี ชาวสวน³Somkiat Khamson¹ Dechawat Kongkanoi² Thanee Chaosoun³

สถาบันรัชต์ภาคย์

Rajapark Institute

Email ; somkiat65@outlook.com¹

Received 8 August 2023; Revised 25 October 2023; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาระดับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลต่อปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ประชากรในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คนโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาระดับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมทุกด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$ S.D.=.47) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรค ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม และด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อ ตามลำดับ 2) ปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้านพบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.01$ S.D.=.26) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการติดตามอาการป่วยของบุคลากร ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ด้านสภาพเศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อมของประชาชน ตามลำดับ 3) คำนวณน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 โดยรวมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ ด้านสภาพสังคม X_4 ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน X_3 ด้านสภาพแวดล้อมของประชาชน X_2 ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .596 .358 และ .220 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยการติดต่อ, โรคโควิด-19, จังหวัดเพชรบูรณ์

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) To study the problems at the level of transmission factors of COVID-19 disease in Phetchabun province 2) To analyze the issue of transmission factors of COVID-19 disease in Phetchabun Province and 3) To suggest guidelines for preventing the spread of COVID-19 disease. that affect the transmission factors of COVID-19 disease in Phetchabun province. This research used a quantitative research model. The sample group used was the population of Phetchabun Province, numbering 400 people. Using questionnaires to collect data and then analyzing the data using ready-made programs for social science research.

The research found that: 1) Problems at the level of contact factors of COVID-19 disease in Phetchabun Province, overall, all aspects were found to be at a moderate level ($\bar{X}=3.08$ S.D.=.47). They can be arranged in descending order as follows: Perceived benefits of practices to prevent disease, Social support and Perception of the risk of contracting infectious diseases, respectively. 2) Contagious factors of COVID-19 disease In Phetchabun Province, the dependent variable in all aspects was found to be at a moderate level ($\bar{X}=3.01$ S.D.=.26). They can be arranged in descending order as follows: In terms of tracking the illness of personnel, Social conditions, Environment in the workplace, Economic conditions and The environment of the people, respectively. The weight of the importance of variables influencing the contagious factors of COVID-19 disease. Overall, all important aspects include Social conditions X_4 Work environment X_3 People's environment X_2 . The three independent variables had predictor coefficients on raw scores (b) of .596, .358, and .220, respectively.

Keywords: The Contagious Factors, COVID-19, Phetchabun Province

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนจะมีประสบการณ์ตรงตั้งแต่เริ่มต้นของชีวิตที่ต่างมีความแตกต่างกันมีวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยที่แตกต่างหลากหลายโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วก่อให้เกิดการตัดสินใจและบทบาทหน้าที่ที่ดีสู่สังคมขนาดใหญ่ในระดับประเทศได้ (Yuktananda, T., 2022)

สถานการณ์ปัจจุบันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั่วโลกยังเฝ้าระวังและติดตามกันอย่างน่าเป็นห่วง และมีการขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้นสังเกตได้จากปริมาณการติดเชื้อของประชากรในประเทศต่างๆ ที่มีจำนวนมากขึ้นในแต่ละวัน ที่ลูกกลามขยายการระบาดไปทั่วโลกในขณะนี้ นับเป็นโรคที่ส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก โดยเชื่อที่เป็นสาเหตุ คือ เชื้อไวรัสโคโรนา ซึ่งเป็นเชื้อตระกูลเดียวกันกับโควิด 19 ที่สามารถติดต่อเข้าสู่คน ผ่านทางการไอ จาม สัมผัสโดยตรงกับสารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำลาย จากการศึกษาการติดเชื้อจากไวรัส พบว่า คนติดเชื้อคนหนึ่ง จะสามารถแพร่เชื้อไปให้คนอื่นได้ประมาณ 2- 6 คน ภายในระยะเวลาไม่กี่เดือน พบว่าการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมีการระบาดไปในหลายประเทศทั่วโลก มีผู้ป่วยติดเชื้อทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีการระบาดของโรค เป็นอันดับ 80 ของโลก ส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดหนึ่งที่พบผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สะสม จากการระบาดของโควิด-19 ระลอก 3 เดือนเมษายน 2564 มีผู้ป่วยยืนยัน จำนวน 18198 ราย เสียชีวิต จำนวน 146 ราย (Worathanarat, T., 2020)

สังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์สังคม จึงเป็นธรรมชาติที่มนุษย์จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีการทำงานและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบตามบทบาทของแต่ละคน มนุษย์จึงได้รับความสะดวกสบายจากวิทยาการทางการสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านั้น (Yuktananda, T., 2019)

การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ ทั้ง 13 เป้าหมาย เช่น หลายโรงเรียนต้องถูกปิด กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก รายได้ลดลง บางอาชีพว่างงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง ทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม องค์การอนามัยโลกได้มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการเฝ้าระวังคัดกรอง และป้องกันควบคุมโรค ไม่ให้มีการระบาดของโรค มีการคัดกรองผู้ที่เดินทางเข้าออกประเทศ ทั้งท่าอากาศยาน ท่าเรือ พรมแดน แจ้งให้สถานพยาบาลทุกแห่ง ทำการแพร่ระบาดต่อเนื่อง ภายใน 14 วัน หรือบุคคลที่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพสัมผัสใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวที่มาจากพื้นที่ที่ระบาดอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่สัมผัสกับผู้ป่วยตามเกณฑ์เฝ้าระวังรวมถึงให้มีการเฝ้าระวังในชุมชน โดยให้ความรู้ กับประชาชน เน้นให้ประชาชนมีพฤติกรรมกินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ และให้รีบไปพบแพทย์ ถ้ามีอาการสงสัย หรือจะโทรสายด่วนกรมควบคุมโรค ซึ่งการเฝ้าระวังคัดกรอง ป้องกันโรค จะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่เป็นผู้ปฏิบัติงานและยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นกำลังสำคัญที่ช่วยทำหน้าที่ในการเฝ้าระวัง ติดตาม กักตัวบุคคลที่มาจากพื้นที่เสี่ยง ให้คำแนะนำการป้องกันตัวแก่ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านที่ตัวเองรับผิดชอบ (Suemak, P., 2011)

ปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ผู้คนในสังคมทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถที่จะเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกมากขึ้น แต่เนื่องด้วยปัจจุบันทั่วโลกกำลัง เผชิญกับสถานการณ์การแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 จึงทำให้การเว้นระยะห่างทางสังคมถูกนำมาเป็นข้อกำหนด ที่ส่งผลต่อการทำกิจกรรมของผู้คนในหลายประเภท (Yuktananda, T., 2022)

หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ดำเนินการเฝ้าระวัง คัดกรอง กลุ่มเสี่ยง ทั้ง 11 อำเภอ 117 ตำบล 1,430 หมู่บ้าน โดยมีกิจกรรมการเคาะประตูบ้านกลุ่มเสี่ยง จำนวน 14,939 หลังคาเรือน มีการ

เผ่าระวัง คัดกรองกลุ่มเสี่ยงที่เดินทางมาจากต่างประเทศ เดินทางมาจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มประชาชนในพื้นที่เสี่ยงและยังมีการเฝ้าติดตามกลุ่มเสี่ยงที่บ้าน รวมถึงการไปปฏิบัติงาน ณ จุดคัดกรองของชุมชน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องถือว่าเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูงทางด้านสาธารณสุข เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ต้องลงไปปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคติดต่อในชุมชน ซึ่งจากสถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปัจจุบันนี้ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ควรที่จะมีความรู้และพฤติกรรมในการป้องกันตัวเองโรคที่ดีเพื่อที่จะได้เป็นแกนนำสำคัญให้กับประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันโรค โดยการที่จะควบคุมโรคให้เกิดพฤติกรรมในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนนั้น บุคคลจะต้องมี พฤติกรรมในการป้องกันโรคที่ถูกต้อง (Duangkha, W., 2015)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาศาสาณปัญหาปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมในการป้องกันโรคที่ถูกต้องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้เป็นแบบอย่างให้ป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศาสาณปัญหาระดับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลต่อปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสรุปให้เห็นถึงปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ก่อนที่จะนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำผลสรุปมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นปัจจัยการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประชากร ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 779,509 คน สุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ (Stratum) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนครอบคลุมและคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน ที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คน (Wanichbuncha, K., 2017)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และตัวแปรปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับเป็นปัจจัยสำหรับสร้างเครื่องมือวิจัย กำหนดขอบเขตของข้อคำถามจาก

ตัวแปรที่จะศึกษาให้ครอบคลุมทั้งตัวแปรระดับการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) นำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Concordance) การแปลผล ถ้าค่า IOC มีค่ามากกว่า 1.00 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงตามเนื้อหา นำเครื่องมือที่ผ่านความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชน ที่ไม่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ที่กลุ่มประชาชน ที่เป็นประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability: rtt) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ที่มีระดับความเชื่อมั่นตั้งแต่ .893 ขึ้น พร้อมด้วยการวิเคราะห์จำแนกรายข้อ (r) โดยใช้สถิติ ด้วยสถิติพหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear regression analysis) โดยเลือกวิธีการแบบ (Enter Method) พร้อมกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ.05 และนำแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง แจกจ่าย และเก็บแบบสอบถามจากประชากร กลุ่มตัวอย่าง และรับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น (Multiple Regression Stepwise Analysis) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่อายุตั้งแต่ 31-40 ปี จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.6 รองลงมาคืออายุ 18-30 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 ส่วนเป็นเพศหญิง จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.6 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 รองลงมามีอาชีพข้าราชการ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน

(n=400)

สภาพปัญหาระดับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม	3.03	.13	ปานกลาง
ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อ	3.00	.00	ปานกลาง
ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรค	3.10	.34	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.08	.47	ปานกลาง

สภาพปัญหาระดับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.08$ S.D.=.47) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.10$ S.D.=.47) ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.03$ S.D.=.13) และด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.00$ S.D.=.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแปรต้น โดยรวมทุกด้าน

(n=400)

ปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการติดตามอาการป่วยของบุคลากร	3.11	.03	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อมของประชาชน	3.02	.11	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน	3.08	.76	ปานกลาง
ด้านสภาพสังคม	3.09	.45	น้อย
ด้านสภาพเศรษฐกิจ	3.04	.72	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.01	.26	ปานกลาง

ปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแปรต้น โดยรวมทุกด้าน พบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.01$ S.D.=.26) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการติดตามอาการป่วยของบุคลากร อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.11$ S.D.=.03) ด้านสภาพสังคม อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.09$ S.D.=.45) ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.08$ S.D.=.76) ด้านสภาพเศรษฐกิจ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.04$ S.D.=.72) และด้านสภาพแวดล้อมของประชาชน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.02$ S.D.=.11) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงลำดับตัวแปรพยากรณ์ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมทุกด้าน

(n=400)

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.329	.301		4.419	.000*	.737	1.920
ด้านการติดตามอาการป่วยของบุคลากรX ₁	-.018	.105	-.010	-.172	.864	-.225	.189
ด้านสภาพแวดล้อมของประชาชนX ₂	.220	.046	.419	4.816	.000*	.130	.310
ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงานX ₃	.358	.062	.453	5.767	.000*	.236	.481
ด้านสภาพสังคมX ₄	.596	.098	.720	6.061	.000*	.403	.790
ด้านสภาพเศรษฐกิจX ₅	-.060	.162	-.029	-.373	.709	-.379	.258

$$SE_{est} = \pm .22586$$

$$R = .824; R^2 = .678; \text{Adj. } R^2 = .675; F = 1999.192; p\text{-value} = 0.01$$

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านสภาพสังคมX₄ ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงานX₃ ด้านสภาพแวดล้อมของประชาชนX₂ ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .596 .358 และ .220 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาในระดับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง ประชาชนบางส่วนไม่ได้รับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันจึงเกิดการละเลยและถูกลามได้อย่างรวดเร็ว ขาดแรงสนับสนุนทางสังคมการสนับสนุนที่ยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันโรค การรับรู้ข้อมูลที่ไม่ทั่วถึงทำให้ไม่มีเกราะป้องกันและทำให้เสี่ยงต่อการติดโรคของประชาชนที่มากขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nattawan Khamsaen (Khamsaen, N.,2021) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของประชาชนในเขตอำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1. ประชาชนในอำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่อายุระหว่าง 30-49 ปี การศึกษาระดับ ปริญญาตรีร้อยละ 46.07 มีความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อโควิด-19 ในระดับมาก ร้อยละ 80.70 เชื่อมั่นว่าประเทศไทย จะเอาชนะโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ และร้อยละ 83.40 มั่นใจว่าในที่สุดโรคติดเชื้อ ไวรัสโควิด-19

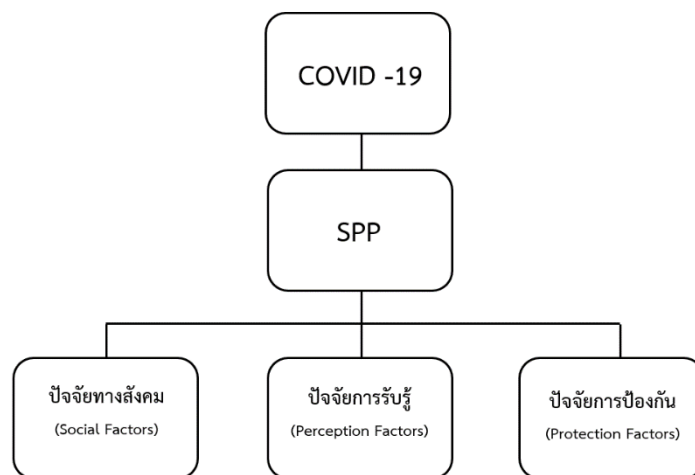
จะถูกควบคุมได้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 99.80 สวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้าน 2. ระดับการศึกษา ความรู้ และทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันตนเอง จากการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.10, 0.18,$ และ 0.16 ตามลำดับ) บุคลากรทางสุขภาพสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้ และป้องกัน ตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ เนื่องมาจากระดับการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อ และการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคมีความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง ส่วนเรื่อง ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของประชาชนในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุพรรณบุรีมีความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ประเด็นปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแปรต้นโดยรวมทุกด้าน พบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง ปัจจัยการขาดบุคลากรทางการแพทย์ทำให้ไม่สามารถติดตามอาการป่วยของผู้ป่วยได้อย่างทั่วถึง ด้วยโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นทำให้สังคมเกิดการแปรปรวนเศรษฐกิจเกิดปัญหาสุขภาพทำให้ประชาชนขาดรายได้ และทำให้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในที่ทำงานหรือทั่วไปไม่สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Supichaya Wongwassana (Worathanarat, T., 2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยผลกระทบทางลบจาก COVID-19 ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ของพนักงานฝ่ายการโดยสาร กรณีศึกษา บริษัท บางกอกโฟลท์เซอร์วิส เซส จำกัด (BFS) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย ผลกระทบทางลบจาก COVID-19 ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน เมื่อพิจารณารายด้าน อันดับแรก ได้แก่ ด้านสภาพ เศรษฐกิจของพนักงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมส่วนบุคคลของพนักงาน ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน และ ด้านสภาพสังคม ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า การพยากรณ์ปัจจัยผลกระทบทางลบจาก COVID-19 ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ 0.05 เนื่องมาจากความสอดคล้องของสิ่งที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานคือสภาพแวดล้อมต่างๆในที่ทำงานของงานวิจัยทั้งสองเรื่อง ซึ่งพื้นที่ที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีจะเกิดการเติบโตของพนักงานมีค่านิยมที่ทุกคนเข้าถึงได้ และมีวัฒนธรรมที่มีความไว้วางใจ ส่วนสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีจะเกิดผลกระทบทางลบของความสุขในการทำงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอแนะแนวทางการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลต่อปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ต้องให้เจ้าหน้าที่ได้ซักถามหรือให้คำปรึกษา ประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยจัดอบรมให้ความรู้ แจกเอกสาร แผ่นพับ เอาใจใส่ โดยภาคีเครือข่ายในการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้กลุ่มเสี่ยงได้มีการแจ้งข่าวกลุ่มใกล้ชิดในหน่วยงานรับผิดชอบและรับการรักษา โดยมีการตรวจหาเชื้อที่และมีการปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้อย่างทั่วถึงและประชาชนได้รับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อโควิด-19 และได้้นำสาระประโยชน์และนำสาระความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อป้องกันการเกิดโรคกับผู้อื่นที่สามารถแก้ไขปัญหาทั้งสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันและนำประโยชน์ไปปรับใช้ในชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Department of Employment (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งเสริมการมีงานทำ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย ส่งผลต่อการว่างงาน การปรับเปลี่ยนโครงสร้างตลาดแรงงาน เกิดอาชีพและความต้องการแรงงาน

ใหม่ การเปลี่ยนผ่านไปสู่โลกหลังโควิด-19 จะก่อให้เกิดวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) หลากหลายรูปแบบ เช่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะพฤติกรรมการใช้งานออนไลน์ (Online Platform) ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จึงเป็นความท้าทาย ของกรมการจัดหางานที่จะต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานตามภารกิจให้ทันกับสถานการณ์และรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน ไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดจากผลกระทบปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวถึงเรื่องของการหาแนวทางแก้ไขปัญหามาเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนเรื่องผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งเสริมการมีงานทำ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานวิถีชีวิตที่มีความปรับเปลี่ยน

สรุป

1. ปัจจัยทางสังคม (Social Factors) การใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไปของคนในสังคมจะทำให้การแพร่กระจายของเชื้อไวรัสเป็นไปอย่างรวดเร็ว สังคมจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าสังคมเกิดการแตกแยกการรับมือกับโควิด-19 จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ผู้คนในสังคมจะต้องเคารพกฎ ระเบียบส่วนรวม ที่ได้ถูกตั้งขึ้นไว้ ประชาชนจะได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ปัจจัยการรับรู้ (Perception Factors) เป็นการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อตนเอง เพื่อที่จะได้รู้เท่าทัน และเตรียมตัวกับเชื้อไวรัส ยิ่งเกิดการรับรู้มากเท่าไรก็จะสามารถรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การทำความเข้าใจกับโรคโควิด-19 จะช่วยให้การใช้ชีวิตประจำวันเป็นไปได้ง่ายขึ้น และยังสามารถนำข้อมูลไปแจ้งกับบุคลากรทางแพทย์ในการช่วยเหลือที่จะทำให้สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยการป้องกัน (Protection Factors) เป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับโรคโควิด-19 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันอย่างระมัดระวัง และการเพิ่มภูมิคุ้มกันของประชาชน นอกจากบุคลากรทางการแพทย์จะเข้ามาดูแลรักษาแล้ว ประชาชนต้องดูแลตนเองเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายที่มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอให้มากยิ่งขึ้น ความช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ให้องค์กรภาครัฐและภาคีเครือข่ายจัดให้องค์กรและหน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาการติดต่อของโรคโควิด-19 ควรที่จะต้องยึดหลักการให้ความรู้ความเข้าใจในการติดต่อของโรคโควิด-19 อย่างจริงจัง เพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนและพร้อมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรสร้างความร่วมมือประสานงานกับทุกฝ่าย โดยมีการยึดถือหลักการมีส่วนร่วมความสำคัญความปลอดภัยในการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพ
3. หน่วยงานภาครัฐและผู้บริหารหรือบุคลากรควรกำหนดนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีแบบแผนในการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ของประชาชนอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1. รมว.ศ.ให้บุคลากรเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องนำนโยบายการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ให้ประชาชนไปปฏิบัติภายในชุมชนอย่างจริงจัง
2. ผู้บริหารควรกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการติดต่อของโรคโควิด-19 และนำไปปฏิบัติ โดยมีแบบแผนอย่างชัดเจนเป็นกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ และสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. ควรให้บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายในจังหวัด เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดการมีส่วนร่วม การเสียสละ ทั้งในการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกโดยการลงสัมภาษณ์ถึงกระบวนการ รูปแบบ วิธีการดำเนินการในการป้องกันแก้ไขปัญหาการติดต่อของโรคโควิด-19 และนำไปปรับใช้ในจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนโดยการขยายพื้นที่ในการทำการวิจัยในเขตพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยซึ่งเป็นภาคเดียวกับจังหวัดเพชรบูรณ์
2. ในส่วนของการวิจัยครั้งต่อไป หลังจากที่ได้มีการดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ควรจะเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งด้านขนาดพื้นที่ทำการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์หามาตรการประยุกต์ใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมในการป้องกันปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 โดยทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการติดต่อของโรคโควิด-19 ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยในครั้งต่อไปที่จะเพิ่มขนาดทำการวิจัยให้กว้างและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Reference

Department of Employment. (2020). The impact of COVID-19 on promoting employment. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic. Office of the Research and Consulting Center of Thammasat University.

- Khamsaen, N., (2021). Knowledge, attitude, and behavior in self-protection from COVID-19 infections. of the people in U Thong District Suphan Buri Province. Journal of Prachomklao College of Nursing, Phetchaburi Province, 21(4), 43-45.
- Worathanarat, T., (2020). Coronavirus 2019 (covid-19): What do we know now?. <https://www.isranews.org/isranews-article/85871-covid.html>.
- Yuktananda, T., (2019). Buddhist Ethics: The Alternative Practice of Anti-Corruption. Journal of MCU Peace Studies Special Issue. 624-634.
- Yuktananda, T., (2022). A Study of Factors Affecting the Achievement of Online Learning of Students Under the Spread of the COVID-19 Virus. Journal of MCU Peace Studies Vol.10 No.2. 509-522.
- Yuktananda, T., (2022). A Process of Mediation by Buddhist Peaceful Means of Juvenile and Family Court. A Dissertation the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy (Peace Studies) Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suemak, P., (2011). Factors related to surveillance, prevention, and control of avian influenza among village health volunteers, Muang District, Surat Thani Province. Journal of Yala Rajabhat University, 6(2), 150-160.
- Duangkhaya, W., (2015). The relationship between dengue awareness and dengue prevention behavior of village health volunteers. Sop Bong Subdistrict, Phu Sang District Phayao Province Minutes of academic conferences and presentations of research results national and international national group science. 1(6). 431-440.
- Yamane, T., (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rdEd. New York. Harper and Row Publications.
- Wanichbuncha, K., (2017). Advanced Statistical Analysis with SPSS for Window (12th edition). Bangkok: Samlada Limited Partnership.
- Wongwassana, S., (2021). Negative Impact Factors from COVID-19 Affecting Employees' Happiness at Work in Passenger Service: A Case Study of Bangkok Flight Services Co., Ltd. (BFS). Rajapark Journal. 15(39). 15-30

ร่างกาย 3) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม

3. หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติในนักเรียนชั้นอนุบาล 1 มีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนทดลองใช้ = 1.20 คะแนน

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ โรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติได้นำนวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลของประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลง, นวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โปรแกรมทวิภาษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to investigate the transformational management leadership of educational institution administrator that could impact the development innovation of school-based bilingual program curriculum, 2) to determine school-based curriculum development of bilingual kindergartens, and 3) to demonstrate the school-based curriculum of Kirakira Kids International Kindergarten School. This research was research and development. There were three steps in proceeding the study: Step 1 investigating transformational management leadership of educational institution administrator towards the development innovation of school-based bilingual program curriculum, Step 2 Determining school-based curriculum development of bilingual kindergartens, and Step 3) demonstrating the school curriculum of Kirakira Kids International Kindergarten School. The collected data in this research were analyzed by mean, standard deviation, and paired sample t-test.

The findings revealed that:

1. Bilingual program kindergarten school's administrator perceived that the practicality's overall score of transformational management leadership of educational institution administrator that could impact the development innovation of school-based bilingual program curriculum was at the highest level.

2 . The school-based curriculum development had 5 processes, and school-based curriculum of Kirakira Kids International Kindergarten School had 5 development points: 1) Human & Social Relationship 2) Health & Physical Development 3) Language Literacy for Communication 4) Expression & Presentation, and 5) Inquiry & Environment Awareness

3. After the demonstration of the school-based curriculum in Kirakira Kids International Kindergarten School, kindergarten 1 class got higher learning score than before the demonstration at 1.20.

The acquired knowledge of this research could be used in Kirakira Kids International Kindergarten school in order to achieve the standard of Japan's kindergarten school.

Keywords: Change Management Leadership, School-based Curriculum Development Innovation, Bilingual Program

บทนำ

ในการศึกษาทวิภาษา (Bilingual education: BE) ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายอยู่ในภาคพื้นทวีปของเอเชียเป็นส่วนใหญ่ เช่น กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม และครอบคลุมไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ได้แก่ ประเทศจีน อินเดีย อิสราเอล และคาซัคสถาน เป็นต้น (Zen, 2017) รวมทั้งในประเทศไทยด้วยโดยมีผู้ยื่นขออนุมัติจัดตั้ง และการดำเนินการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละปี (Office of the Private Education Commission, 2016) แต่พบปัญหาในเรื่องการให้บริการการเรียนการสอน เช่น งานวิจัยของมารีญา ดำรงผล และปิยพงษ์ สุมตติกุล (Damrongphol, M., and Sumettikul, P., 2015) พบว่า ปัญหาของความสำเร็จหรือการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานในโรงเรียนอนุบาลระดับนานาชาติเกิดจากความไม่ตระหนักในเรื่องภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตร (Curriculum Innovation) ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง และงานวิจัยของ Howard, et. al. (2007) พบว่า การจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความไม่เหมาะสมหรือไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากไม่มีการพัฒนาหลักสูตรตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้โรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาไม่ได้คำนึงถึงกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Curriculum design and development process) แต่ก็นำหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนของผู้อื่นเข้ามาปฏิบัติในโรงเรียน (Allen, I. E., & Seaman, J., 2017; Curriculum and Instruction Steering Committee, 2018)

ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change management leadership) เป็นภาวะผู้นำที่ใช้ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม และองค์การให้ไปสู่สภาวะที่ต้องการในอนาคต (Ryerson University, 2011) โดยพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการแสดงออกถึงภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงมี 3 พฤติกรรม คือ 1) บทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (Kin, T. M., Kareem, O. A., Nordin, M. S., & Khuan, W. al., 2017; Minnesota Department of Education, 2018; The Corum Consultancy, 2023) 2) ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหลักสูตร (Masten, 2010; Hwee & Muhamad Taha, 2019) และ 3) การสร้าง

นวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Thomas, et. al., 2016; Curriculum Development Council, Education Bureau HK SAR, 2017) เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งมีการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวเพื่อสะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการบริหารจัดการในภาพรวม รวมถึงทำให้นักเรียนสามารถตอบสนองต่อการเรียนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและได้ครอบคลุมไปถึงผลตอบสนองโดยตรงต่อผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง และสังคมตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา
- 2) เพื่อกำหนดกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษา
- 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติ

การทบทวนวรรณกรรม

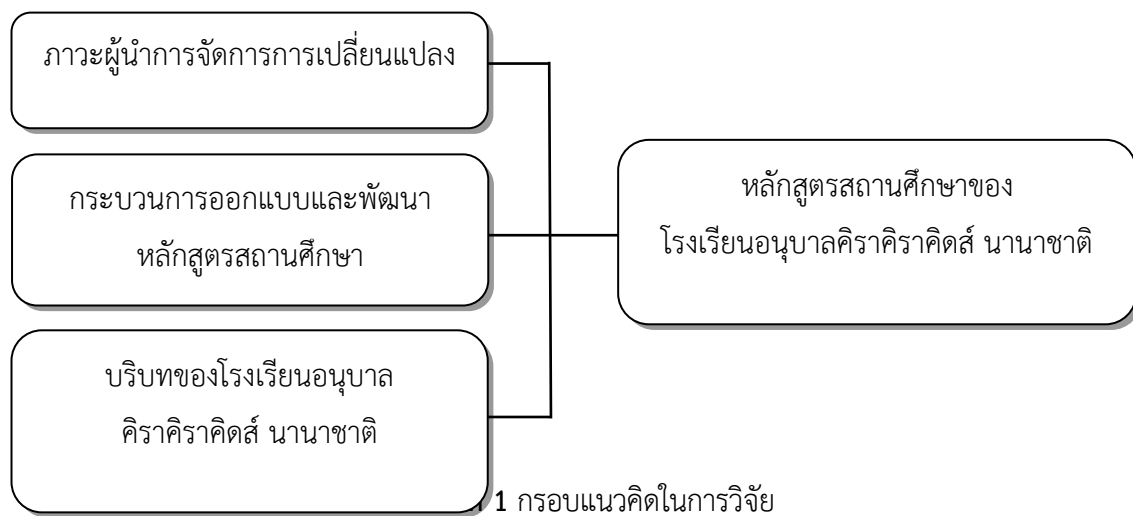
Ryerson University (2011) ได้จัดทำเอกสาร Change management leadership guide ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บังคับใช้ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กร โดยใช้แนวคิดของการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change management) มาดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม และองค์การอย่างเป็นระบบไปสู่สภาพที่องค์กรกำหนดไว้ โดยพฤติกรรมของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงมี 3 พฤติกรรมคือ

- 1) บทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 พฤติกรรมย่อย ดังนี้ 1.1 บทบาท/หน้าที่ และความสำคัญของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (Kin, T. ,et. al.m 2017; Minnesota Department of Education, 2018) 1.2 การแสดงถึงความเป็นผู้มีอิทธิพล ผู้เหนี่ยวนำในการกระตุ้น หรือก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาภายในโรงเรียน (Sahin, I., 2013; Schratz & Schley, 2014) และ 1.3 การแสดงถึงคุณลักษณะเฉพาะ/พฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อแสดงถึงภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา (Education Development Trust, 2014; The Corum Consultancy, 2023)

- 2) ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหลักสูตร (Masten, M., 2010; Hwee, L.M., & Muhamad Taha, F.B., 2019)

3) การสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Thomas, P.A., et. al., 2016; Curriculum Development Council, Education Bureau HKSAR, 2017)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของนักวิชาการ 5 ท่าน คือ Curriculum Development Council, Education Bureau HKSAR, 2017; Naperville Community Unit School District 203, 2020; Vijayalakshmi, 2020; Cyanna Education Services, 2023; Harshita, 2023 เพื่อใช้ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาตามบริบทของการจัดการศึกษาปฐมวัยประเทศญี่ปุ่นในโรงเรียนอนุบาลคิราคิราคิดส์ นานาชาติ ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาที่มีต่อความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 62 โรงเรียน จำนวน 62 คน (Office of the Private Education Commission, 2016) โดยศึกษาทั้งประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา เป็นมาตราส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC = 1.0 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 40 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.52 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำ การจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 โดย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. สรุปลักษณะการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. ดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้โรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติเป็นกรณีศึกษา เพราะเป็นโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาที่เปิดสอน 2 ภาษา คือ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอังกฤษ และผู้บริหารสถานศึกษามีความพร้อมในการดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
4. จัดให้มีการวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษาหลังสร้างหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้วด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 คน ในหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้การรับประทานอาหารอย่างสนุก (Food, Fun and Fitness) ใช้รูปแบบการทดลองแบบ One group Pretest – Posttest Design รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการทดลองแบบ One group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	Pre test	Treatment	Post test
ทดลอง	O1	X	O2

หมายเหตุ: O1 ประเมินการผลเรียนรู้ของนักเรียนก่อนเรียน

X การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติ

O2 ประเมินการผลเรียนรู้ของนักเรียนหลังเรียน

และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนประเมินการผลเรียนรู้ของนักเรียนก่อน-หลังเรียนหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้การรับประทานอาหารอย่างสนุก (Food, Fun and Fitness) โดยใช้สถิติอนุมาน คือ Dependent t-test

ผลการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความเห็นว่าภาวะผู้นำการจัดการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.44$; $\sigma = 0.80$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติสูงสุด ($\mu = 4.75$; $\sigma = 0.75$) และบทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติต่ำสุด ($\mu = 4.24$; $\sigma = 0.87$) รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมวิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเททวิภา

องค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลง	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	4.24	0.87	มาก
2. ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหลักสูตร	4.56	0.67	มากที่สุด
3. การสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.75	0.75	มากที่สุด
ภาพรวม	4.44	0.80	มากที่สุด

ผลการสังเคราะห์กระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การเลือกเพื่อกำหนดจุดประสงค์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดทำหลักสูตร 2) การเลือกและกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) การเลือกและกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ 4) การบูรณาการระหว่างประสบการณ์และเนื้อหาในการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผล

หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติประกอบด้วย 5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้านร่างกาย 3) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม และได้มีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลเข้ามาเสริมหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อบริบท/วัฒนธรรมในการแสดงเป็นโรงเรียนทวิภาษา (ญี่ปุ่น-อังกฤษ) ในลักษณะของการบูรณาการตลอดทั้งปีการศึกษา รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ช่วงระยะเวลาของการจัดกิจกรรมตามเทศกาลเข้ามาเสริมหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติ

เดือน (Month)	การจัดกิจกรรมตามเทศกาล (Event Theme)
เมษายน (April)	ฤดูใบไม้ผลิ (Spring)
พฤษภาคม (May)	- วันเด็ก (Children's Day) - วันแม่ (Mother's Day)
มิถุนายน (June)	- วันพ่อ (Father's Day) - การเรียนรู้เวลา (Clock Day)
กรกฎาคม (July)	เทศกาลทางช้างเผือก (Tanabata or Star Festival - 星祭り)
สิงหาคม (August)	เทศกาลวัฒนธรรมญี่ปุ่นหรือเทศกาลนานาชาติ (สลับกันปีเว้นปี) (Matsurida)
กันยายน (September)	- วันปู่ย่าตายาย (Grandparents' Day) - เทศกาลชมจันทร์ (Japanese Moon Festival - 月見) - ขนมโมจิที่ทำจากการต้มหรือย่าง (Odango - 団子) - การซ้อมหนีไฟ (Fire Drill)
ตุลาคม (October)	วันฮาโลวีน ปรับเป็นการแต่งแฟนซีกัน (Halloween)
พฤศจิกายน (November)	- เทศกาลลอยกระทง (Loy Khratong) - งานแสดงของโรงเรียน (School Show)
ธันวาคม (December)	เทศกาลตรุษจีน (Christmas Party)
มกราคม (January)	- เทศกาลการทำขนมโมจิญี่ปุ่น (Omoichitsuki - お餅好き) - Chinese New Year (ปรับเป็นการแต่งแฟนซีกัน)
กุมภาพันธ์ (February)	- เทศกาลปาล้างขี้ผึ้งไล่สิ่งชั่วร้าย (Setsubun - 節分) - วันแห่งความรัก (Valentines' Day) - วันกีฬาคครอบครัว (Family Sport's Day)
มีนาคม (March)	- เทศกาลตุ๊กตา (Doll's Festival) - กิจกรรมล่าไข่อีสเตอร์ (Easter Egg Hunt) - เทศกาลสงกรานต์ (Songkran)

หมายเหตุ : มีงานเลี้ยงวันเกิดทุกเดือนสำหรับนักเรียนที่เกิดในเดือนนั้น (Birthday Party is celebrated every month)

ในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติได้มีการกำหนดและจัดทำเกณฑ์การประเมินผลแบบรูปของนักเรียนชั้นอนุบาล 1-3 เป็น 4 ระดับ คือ 4 = ดีเยี่ยม (Excellent), 3 = ดี (Good), 2 = พอใจ (Satisfactory) และ 1 = ต้องปรับปรุง (Needs Improvement)

ผู้วิจัยได้ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติกับนักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 40 คนในหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้การรับประทานอาหารอย่างสนุก (Food, Fun and Fitness) โดยมีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้ พบว่า ก่อนทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.70; SD = 0.55) และหลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{X}$ = 3.30; SD = 0.56) เมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาพบว่า หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้หลังทดลองใช้สูงกว่าก่อนทดลองใช้ = 1.20 คะแนน รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้นวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติ

ช่วงเวลาในการประเมิน	$\bar{X}$	SD	แปลผล	t	Sig
ก่อนทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา	2.10	0.55	ระดับดี	14.697**	0.000
หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา	3.30	0.56	ระดับดีเยี่ยม		

หมายเหตุ : ** P < 0.01

อภิปราย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความเห็นว่าการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษามีความสำคัญที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความเห็นว่าการบริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสามารถระบุสภาพการเปลี่ยนแปลงออกมาได้อย่างชัดเจน เช่น มีการประเมินสถานการณ์ และผลกระทบเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้อง มีการจัดทำแผนงานการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมตรงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ (Pritchard, 2010) และนำไปสู่ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับรายงานของ Schratz & Schley (2014) ที่กล่าวว่า ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอิทธิพลต้องสามารถระบุถึงระดับความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงนำผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปเป็นมาตรฐานปฏิบัติของโรงเรียน หรือมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรม
ทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการการพัฒนาหลักสูตรมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การเลือกเพื่อกำหนด
เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดทำหลักสูตร 2) การเลือก และกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ 3) การเลือก
และกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การบูรณาการระหว่างเนื้อหา และประสบการณ์ในการเรียนรู้ และ 5)
การประเมินผล ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของ Naperville Community Unit School district 203 (2020) ได้ระบุ
ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนและการวิจัย 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การ
เรียนรู้อย่างมืออาชีพและการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และ 4) การนำไปใช้

2.2 ผลการวิจัย พบว่า นวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราคราคิดส์ นานาชาติ มี
5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้านร่างกาย 3) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการ
สื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่ง
สอดคล้องกับมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลของประเทศญี่ปุ่น (Tokai, 2008) และสอดคล้องกับรายงานของ OECD
(1979) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา
สาระที่ต้องถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรสถานศึกษา เช่น มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบตัดขวางของพัฒนาการแต่ละ
พัฒนาการจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (Cross check analysis) เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามตรงตามความต้องการของ
มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลศิราครา
คิดส์ นานาชาติในนักเรียนชั้นอนุบาล 1 มีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนทดลองใช้ = 1.20 คะแนนซึ่งสอดคล้องกับ
รายงานของ Cooper, H., et. al. (2010) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดขึ้นกับนักเรียนส่วนใหญ่ แสดงถึง
หลักสูตรสถานศึกษาที่ดีของโรงเรียน รวมถึงมีขั้นตอนการเรียนการสอนที่เข้มข้น มีกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่
ชัดเจน และดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพจึงส่งผลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนได้โดยตรง

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย คือ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราคราพิศาล นานาชาติประกอบด้วย 5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้านร่างกาย 3)

ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม และมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลของบริบท/วัฒนธรรมในโรงเรียนทวิภาษา (ญี่ปุ่น-อังกฤษ) ในลักษณะของการบูรณาการตลอดทั้งปีการศึกษา รายละเอียดตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พัฒนาการ 5 ด้านของนวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราคราพิศาล นานาชาติ

ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ นวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราคราพิศาล นานาชาติจะเป็นหลักสูตรสถานศึกษาด้านแบบของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาอื่น ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถศึกษาและทำความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อที่โรงเรียนจะได้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อการพัฒนานักเรียน นอกจากนี้ นักการศึกษา นักวิชาการ หรือนักศึกษาใช้ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลในการวิพากษ์ หรือขยายผลในการศึกษาวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญ คือ นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา ภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราภรณ์ นานาชาติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาอื่น ๆ เช่น จีน/อังกฤษควรให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาเพื่อเป็นผู้นำหลักสูตรในการสร้างนวัตกรรม การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งมีการให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับครูและบุคลากรทางการศึกษาใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความร่วมมือรวมใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยการคำนึงบริบท/ วัฒนธรรมของประเทศแม่ด้วย

2. ประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยเกี่ยวกับ 1) นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาภายใต้ ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาในบริบทอื่น เช่น จีน/อังกฤษ และ 2) การจัดทำหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการ 2 ภาษาใน 5 พัฒนาการของโรงเรียน อนุบาลประเภททวิภาษา (ญี่ปุ่น/อังกฤษ)

References

- Allen, I. E., & Seaman, J. (2017). *What we teach: K-12 school district curriculum adoption process*. Babson Survey Research Group. Retrieved April 25, 2020, from https://www.onlinelearningsurvey.com/reports/k12oer2017/whatweteach_2017.pdf.
- Cooper, H., Allen, B.A., Patall, A.E., and Dent, L.A., (2010). Effects of Full-Day Kindergarten on Academic Achievement and Social Development. *American Educational Research Association*, 80 (1), 34-70,
- The Corum Consultancy (2023). *Corum's change leadership model*. Retrieved January 25, 2023, from <http://www.corumconsultancy.com/change-leadership-model.html>
- Curriculum and Instruction Steering Committee. (2018). *Adoption Toolkit: History-Social Science*. Retrieved April 25, 2020, from <http://www.ccsesa.org/wp-content/uploads/2018/02/HSS-Toolkit-FINAL.pdf>
- Curriculum Development Council, Education Bureau HKSAR (2017). *Kindergarten Education. Curriculum Guile. Joyful Learning through Play Balanced Development All the Way*. Retrieved April 25, 2020, from https://www.edb.gov.hk/attachment/en/curriculum-development/major-level-of-edu/preprimary/ENG_KGECG_2017.pdf
- Cyanna Education Services (2023). *Curriculum development process*. Retrieved March 15, 2023, from <https://cyanna.com/resource-center/cyanna-curriculum-development.htm>
- Educator Development Trust (2014). *Successful school leadership, University of Oxford*. Retrieved April 25, 2020, from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED565740.pdf>.

- Harshita (2023). *Stages in the process of curriculum development*. Retrieved April 2, 2023, from <https://prepwithharshita.com/stages-in-the-process-of-curriculum-development/>
- Howard, E. R., Sugarman, J., Christian, D., Lindholm-Leary, K. J., & Rogers, D (2007). *Guiding principles for dual language education*. Retrieved April 25, 2020, from https://www.cal.org/twi/Guiding_Principles.pdf
- Hwee, L.M., & Muhamad Taha, F.B. (2019). *Principals and supervisors as curriculum leaders. Pre-School Education Branch, Ministry of Education*. Retrieved April 25, 2020, from <http://www.ecda.gov.sg/growatbeanstalk/Documents/ECCC%202015/ECCC2015%20Concurrent%20Workshops/Concurrent%20Workshops%20C/C6%20Curriculum%20Leadership.pdf>.
- Kin, T. M., Kareem, O. A., Nordin, M. S., & Khuan, W. (2017). Principal change leadership competencies and teacher attitudes toward change: the mediating effects of teacher change beliefs. *International Journal of Leadership in Education*. doi.org/10.1080/13603124.2016.1272719
- Masten, M. (2010). *Five reasons why schools need curriculum leaders*. Retrieved April 25, 2020, from <http://inservice.ascd.org/five-reasons-why-schools-need-curriculum-leaders/>
- Mareeya Dumrongphol and Piyapong Sumettikoon. (2015). Image Management Strategies of International Kindergartens in Bangkok. *An Online Journal of Education*. 10(3), 299-311.
- Minnesota Department of Education. (2018). *Change leadership, A guide for school leaders Understand how change affects others*. Retrieved April 25, 2020, from <https://education.mn.gov/mdeprod/idcplg?idc%20Service=GET>
- Naperville Community Unit School District 203. (2020). *Curriculum innovation development Overview*. Retrieved May 22, 2023, from <http://www.Naperville203.org>
- OECD. (1979). *School-based curriculum development/ Centre for Educational Research an Innovation (CERI)*. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)
- Office of the Private Education Commission. (2016). *List of private International School*. Retrieved April 25, 2020, from <http://sites.google.com/a/opec.go.th/opec/list-name-school>.
- Pritchard, B. (2010). *Change management from an Engineer's Perspective*. Retrieved August 27, 2020, from <https://irc.queensu.ca/articles/change-management-engineers-perspective>.
- Ryerson University (2011). *Change management leadership guide*. Human Resource, Ryerson University. Toronto. Canada.

- Şahin, İ. (2013). The principals of primary schools ideas on their school development strategies and practices. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(1), 242–250. Retrieved August 27, 2020, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1016655.pdf>.
- Schratz, M., & Schley, W. (2014). *Educational Leaders as Change Agents in System Development :The Austrian Leadership Academy*. Retrieved May 22, 2023, from https://doi:10.1007/978-94-007-1350-5_17
- Thomas, P.A., Kern, D.E., Hughes, M.T., & Chen, B.Y. (2016). *Curriculum development for medical education: A six-step approach*, (3rd ed.). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Tokai, K. (2008). *Course of study for Kindergarten*. Retrieved May 22, 2023, from http://www.mext.go.jp/component/english/_icsFiles/afieldfile/2011/04/07/1303755_002.pdf
- Vijayalakshmi, M. (2020). *Process of Curriculum Development*. Retrieved April 25, 2020, from <https://www.slideshare.net/Vijirayar/process-of-curriculum-development-56873412>.
- Zen, E.L. (2017). SA close look at bilingualism research in Asia. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 7(2). [dx.doi.org/10.17509/ijal.v7i2.8133](https://doi.org/10.17509/ijal.v7i2.8133)

ร่างกาย 3) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม

3. หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติในนักเรียนชั้นอนุบาล 1 มีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนทดลองใช้ = 1.20 คะแนน

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ โรงเรียนอนุบาลศิริราศี นานาชาติได้นำนวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลของประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลง, นวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โปรแกรมทวิภาษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to investigate the transformational management leadership of educational institution administrator that could impact the development innovation of school-based bilingual program curriculum, 2) to determine school-based curriculum development of bilingual kindergartens, and 3) to demonstrate the school-based curriculum of Kirakira Kids International Kindergarten School. This research was research and development. There were three steps in proceeding the study: Step 1 investigating transformational management leadership of educational institution administrator towards the development innovation of school-based bilingual program curriculum, Step 2 Determining school-based curriculum development of bilingual kindergartens, and Step 3) demonstrating the school curriculum of Kirakira Kids International Kindergarten School. The collected data in this research were analyzed by mean, standard deviation, and paired sample t-test.

The findings revealed that:

1. Bilingual program kindergarten school's administrator perceived that the practicality's overall score of transformational management leadership of educational institution administrator that could impact the development innovation of school-based bilingual program curriculum was at the highest level.

2 . The school-based curriculum development had 5 processes, and school-based curriculum of Kirakira Kids International Kindergarten School had 5 development points: 1) Human & Social Relationship 2) Health & Physical Development 3) Language Literacy for Communication 4) Expression & Presentation, and 5) Inquiry & Environment Awareness

3. After the demonstration of the school-based curriculum in Kirakira Kids International Kindergarten School, kindergarten 1 class got higher learning score than before the demonstration at 1.20.

The acquired knowledge of this research could be used in Kirakira Kids International Kindergarten school in order to achieve the standard of Japan's kindergarten school.

Keywords: Change Management Leadership, School-based Curriculum Development Innovation, Bilingual Program

บทนำ

ในการศึกษาทวิภาษา (Bilingual education: BE) ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายอยู่ในภาคพื้นทวีปของเอเชียเป็นส่วนใหญ่ เช่น กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม และครอบคลุมไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ได้แก่ ประเทศจีน อินเดีย อิสราเอล และคาซัคสถาน เป็นต้น (Zen, 2017) รวมทั้งในประเทศไทยด้วยโดยมีผู้ยื่นขออนุมัติจัดตั้ง และการดำเนินการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละปี (Office of the Private Education Commission, 2016) แต่พบปัญหาในเรื่องการให้บริการการเรียนการสอน เช่น งานวิจัยของมารีญา ดำรงผล และปิยพงษ์ สุมตติกุล (Damrongphol, M., and Sumettikul, P., 2015) พบว่า ปัญหาของความสำเร็จหรือการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานในโรงเรียนอนุบาลระดับนานาชาติเกิดจากความไม่ตระหนักในเรื่องภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตร (Curriculum Innovation) ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง และงานวิจัยของ Howard, et. al. (2007) พบว่า การจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความไม่เหมาะสมหรือไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากไม่มีการพัฒนาหลักสูตรตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้โรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาไม่ได้คำนึงถึงกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Curriculum design and development process) แต่ก็นำหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนของผู้อื่นเข้ามาปฏิบัติในโรงเรียน (Allen, I. E., & Seaman, J., 2017; Curriculum and Instruction Steering Committee, 2018)

ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change management leadership) เป็นภาวะผู้นำที่ใช้ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม และองค์การให้ไปสู่สภาวะที่ต้องการในอนาคต (Ryerson University, 2011) โดยพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการแสดงออกถึงภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงมี 3 พฤติกรรม คือ 1) บทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (Kin, T. M., Kareem, O. A., Nordin, M. S., & Khuan, W. al., 2017; Minnesota Department of Education, 2018; The Corum Consultancy, 2023) 2) ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหลักสูตร (Masten, 2010; Hwee & Muhamad Taha, 2019) และ 3) การสร้าง

นวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Thomas, et. al., 2016; Curriculum Development Council, Education Bureau HK SAR, 2017) เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งมีการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวเพื่อสะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการบริหารจัดการในภาพรวม รวมถึงทำให้นักเรียนสามารถตอบสนองต่อการเรียนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และได้ครอบคลุมไปถึงผลตอบสนองโดยตรงต่อผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง และสังคมตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา
- 2) เพื่อกำหนดกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษา
- 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติ

การทบทวนวรรณกรรม

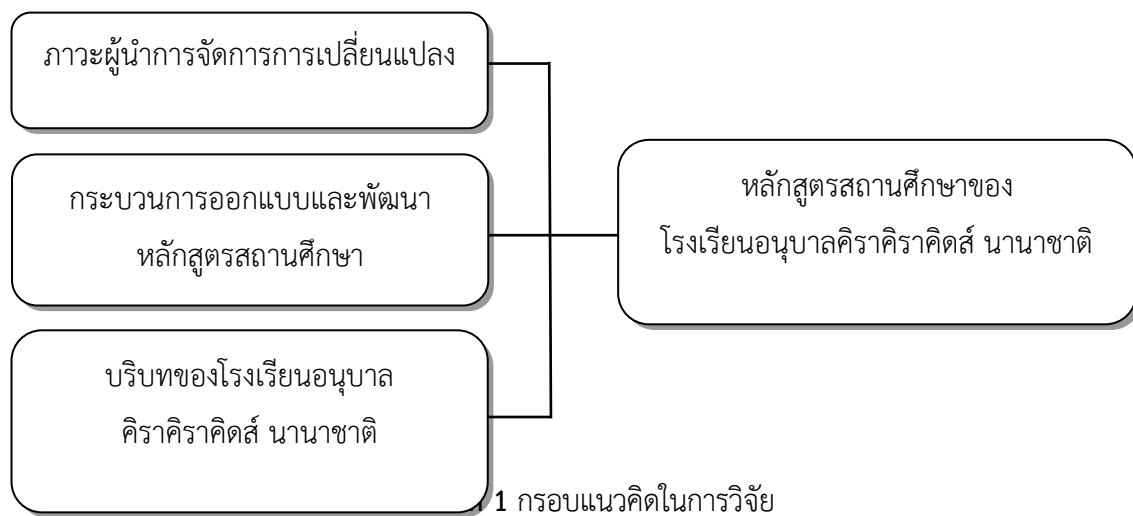
Ryerson University (2011) ได้จัดทำเอกสาร Change management leadership guide ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บังคับใช้ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กร โดยใช้แนวคิดของการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change management) มาดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม และองค์การอย่างเป็นระบบไปสู่สภาพที่องค์กรกำหนดไว้ โดยพฤติกรรมของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงมี 3 พฤติกรรมคือ

1) บทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 พฤติกรรมย่อย ดังนี้ 1.1 บทบาท/หน้าที่ และความสำคัญของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (Kin, T. ,et. al.m 2017; Minnesota Department of Education, 2018) 1.2 การแสดงถึงความเป็นผู้มีอิทธิพล ผู้เหนี่ยวนำในการกระตุ้น หรือก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในโรงเรียน (Sahin, I., 2013; Schratz & Schley, 2014) และ 1.3 การแสดงถึงคุณลักษณะเฉพาะ/พฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อแสดงถึงภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา (Education Development Trust, 2014; The Corum Consultancy, 2023)

2) ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหลักสูตร (Masten, M., 2010; Hwee, L.M., & Muhamad Taha, F.B., 2019)

3) การสร้างนวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Thomas, P.A., et. al., 2016; Curriculum Development Council, Education Bureau HKSAR, 2017)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของนักวิชาการ 5 ท่าน คือ Curriculum Development Council, Education Bureau HKSAR, 2017; Naperville Community Unit School District 203, 2020; Vijayalakshmi, 2020; Cyanna Education Services, 2023; Harshita, 2023 เพื่อใช้ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาตามบริบทของการจัดการศึกษาปฐมวัยประเทศญี่ปุ่นในโรงเรียนอนุบาลคิราคิราคิดส์ นานาชาติ ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาที่มีต่อความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 62 โรงเรียน จำนวน 62 คน (Office of the Private Education Commission, 2016) โดยศึกษาทั้งประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อนวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา เป็นมาตราส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC = 1.0 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 40 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.52 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำ การจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 โดย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. สรุปรกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. ดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้โรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติเป็นกรณีศึกษา เพราะเป็นโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาที่เปิดสอน 2 ภาษา คือ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอังกฤษ และผู้บริหารสถานศึกษามีความพร้อมในการดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
4. จัดให้มีการวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษาหลังสร้างหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้วด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 คน ในหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้การรับประทานอาหารอย่างสนุก (Food, Fun and Fitness) ใช้รูปแบบการทดลองแบบ One group Pretest – Posttest Design รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการทดลองแบบ One group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	Pre test	Treatment	Post test
ทดลอง	O1	X	O2

หมายเหตุ: O1 ประเมินการผลเรียนรู้ของนักเรียนก่อนเรียน

X การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราคริคราคิดส์ นานาชาติ

O2 ประเมินการผลเรียนรู้ของนักเรียนหลังเรียน

และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนประเมินการผลเรียนรู้ของนักเรียนก่อน-หลังเรียนหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้การรับประทานอาหารอย่างสนุก (Food, Fun and Fitness) โดยใช้สถิติอนุมาน คือ Dependent t-test

ผลการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความเห็นว่าภาวะผู้นำการจัดการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.44$; $\sigma = 0.80$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติสูงสุด ($\mu = 4.75$; $\sigma = 0.75$) และบทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติต่ำสุด ($\mu = 4.24$; $\sigma = 0.87$) รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมวิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเททวิภาษา

องค์ประกอบของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลง	μ	σ	แปลผล
1. บทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	4.24	0.87	มาก
2. ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำหลักสูตร	4.56	0.67	มากที่สุด
3. การสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตรโดยผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.75	0.75	มากที่สุด
ภาพรวม	4.44	0.80	มากที่สุด

ผลการสังเคราะห์กระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การเลือกเพื่อกำหนดจุดประสงค์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดทำหลักสูตร 2) การเลือกและกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) การเลือกและกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ 4) การบูรณาการระหว่างประสบการณ์และเนื้อหาในการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผล

หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลคิราคิราคิดส์ นานาชาติประกอบด้วย 5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้านร่างกาย 3) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม และได้มีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลเข้ามาเสริมหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อบริบท/วัฒนธรรมในการแสดงเป็นโรงเรียนทวิภาษา (ญี่ปุ่น-อังกฤษ) ในลักษณะของการบูรณาการตลอดทั้งปีการศึกษา รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ช่วงระยะเวลาของการจัดกิจกรรมตามเทศกาลเข้ามาเสริมหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนอนุบาลคิราคิราคิดส์ นานาชาติ

เดือน (Month)	การจัดกิจกรรมตามเทศกาล (Event Theme)
เมษายน (April)	ฤดูใบไม้ผลิ (Spring)
พฤษภาคม (May)	- วันเด็ก (Children's Day) - วันแม่ (Mother's Day)
มิถุนายน (June)	- วันพ่อ (Father's Day) - การเรียนรู้เวลา (Clock Day)
กรกฎาคม (July)	เทศกาลทางช้างเผือก (Tanabata or Star Festival - 星祭り)
สิงหาคม (August)	เทศกาลวัฒนธรรมญี่ปุ่นหรือเทศกาลนานาชาติ (สลับกันปีเว้นปี) (Matsurida)
กันยายน (September)	- วันปู่ย่าตายาย (Grandparents' Day) - เทศกาลชมจันทร์ (Japanese Moon Festival - 月見) - ขนมโมจิที่ทำจากการต้มหรือย่าง (Odango - 団子) - การซ้อมหนีไฟ (Fire Drill)
ตุลาคม (October)	วันฮาโลวีน ปรับเป็นการแต่งแฟนซีกัน (Halloween)
พฤศจิกายน (November)	- เทศกาลลอยกระทง (Loy Khratong) - งานแสดงของโรงเรียน (School Show)
ธันวาคม (December)	เทศกาลตรุษจีน (Christmas Party)
มกราคม (January)	- เทศกาลการทำขนมโมจิญี่ปุ่น (Omoichitsuki - お餅好き) - Chinese New Year (ปรับเป็นการแต่งแฟนซีกัน)
กุมภาพันธ์ (February)	- เทศกาลปาลั้วขับไล่สิ่งชั่วร้าย (Setsubun - 節分) - วันแห่งความรัก (Valentines' Day) - วันกีฬาคครอบครัว (Family Sport's Day)
มีนาคม (March)	- เทศกาลตุ๊กตา (Doll's Festival) - กิจกรรมล่าไข่อีสเตอร์ (Easter Egg Hunt) - เทศกาลสงกรานต์ (Songkran)

หมายเหตุ : มีงานเลี้ยงวันเกิดทุกเดือนสำหรับนักเรียนที่เกิดในเดือนนั้น (Birthday Party is celebrated every month)

ในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติได้มีการกำหนดและจัดทำเกณฑ์การประเมินผลแบบรูปรีของนักเรียนชั้นอนุบาล 1-3 เป็น 4 ระดับ คือ 4 = ดีเยี่ยม (Excellent), 3 = ดี (Good), 2 = พอใจ (Satisfactory) และ 1 = ต้องปรับปรุง (Needs Improvement)

ผู้วิจัยได้ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติกับนักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 40 คนในหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้การรับประทานอาหารอย่างสนุก (Food, Fun and Fitness) โดยมีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้ พบว่า ก่อนทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.70; SD = 0.55) และหลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{X}$ = 3.30; SD = 0.56) เมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาพบว่า หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนมีคะแนนผลการเรียนรู้หลังทดลองใช้สูงกว่าก่อนทดลองใช้ = 1.20 คะแนน รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้นวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมุข นานาชาติ

ช่วงเวลาในการประเมิน	$\bar{X}$	SD	แปลผล	t	Sig
ก่อนทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา	2.10	0.55	ระดับดี	14.697**	0.000
หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา	3.30	0.56	ระดับดีเยี่ยม		

หมายเหตุ : ** P < 0.01

อภิปราย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความเห็นว่าการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษามีความสำคัญที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษามีความเห็นว่าการบริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสามารถระบุสภาพการเปลี่ยนแปลงออกมาได้อย่างชัดเจน เช่น มีการประเมินสถานการณ์ และผลกระทบเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้อง มีการจัดทำแผนงานการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมตรงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ (Pritchard, 2010) และนำไปสู่ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับรายงานของ Schratz & Schley (2014) ที่กล่าวว่า ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอิทธิพลต้องสามารถระบุถึงระดับความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงนำผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปเป็นมาตรฐานปฏิบัติของโรงเรียน หรือมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรม
ทวิภาษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการการพัฒนาหลักสูตรมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การเลือกเพื่อกำหนด
เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดทำหลักสูตร 2) การเลือก และกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ 3) การเลือก
และกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การบูรณาการระหว่างเนื้อหา และประสบการณ์ในการเรียนรู้ และ 5)
การประเมินผล ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของ Naperville Community Unit School district 203 (2020) ได้ระบุ
ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนและการวิจัย 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การ
เรียนรู้อย่างมืออาชีพและการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และ 4) การนำไปใช้

2.2 ผลการวิจัย พบว่า นวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลศิราภิมงคล นานาชาติ มี
5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้านร่างกาย 3) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการ
สื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่ง
สอดคล้องกับมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลของประเทศญี่ปุ่น (Tokai, 2008) และสอดคล้องกับรายงานของ OECD
(1979) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา
สาระที่ต้องถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรสถานศึกษา เช่น มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบตัดขวางของพัฒนาการแต่ละ
พัฒนาการจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (Cross check analysis) เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามตรงตามความต้องการของ
มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า หลังทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลศิราภิมงคล
นานาชาติในนักเรียนชั้นอนุบาล 1 มีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนทดลองใช้ = 1.20 คะแนนซึ่งสอดคล้องกับ
รายงานของ Cooper, H., et. al. (2010) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดขึ้นกับนักเรียนส่วนใหญ่ แสดงถึง
หลักสูตรสถานศึกษาที่ดีของโรงเรียน รวมถึงมีขั้นตอนการเรียนการสอนที่เข้มข้น มีกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่
ชัดเจน และดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพจึงส่งผลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนได้โดยตรง

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย คือ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราคราพิศาล นานาชาติประกอบด้วย 5 พัฒนาการ คือ 1) มนุษย์สัมพันธ์ 2) สุขภาพและการพัฒนาด้านร่างกาย 3)

ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 4) การแสดงออกและการนำเสนอ และ 5) การสืบค้นและการสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม และมีการจัดกิจกรรมตามเทศกาลของบริบท/วัฒนธรรมในโรงเรียนทวิภาษา (ญี่ปุ่น-อังกฤษ) ในลักษณะของการบูรณาการตลอดทั้งปีการศึกษา รายละเอียดตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พัฒนาการ 5 ด้านของนวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราคราพิศาล นานาชาติ

ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ นวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราคราพิศาล นานาชาติจะเป็นหลักสูตรสถานศึกษาด้านแบบของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาอื่น ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถศึกษาและทำความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อที่โรงเรียนจะได้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อการพัฒนานักเรียน นอกจากนี้ นักการศึกษา นักวิชาการ หรือนักศึกษาใช้ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลในการวิพากษ์ หรือขยายผลในการศึกษาวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญ คือ นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโปรแกรมทวิภาษา ภายใต้ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลอนุบาลศิราภรณ์ นานาชาติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาอื่น ๆ เช่น จีน/อังกฤษควรให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาเพื่อเป็นผู้นำหลักสูตรในการสร้างนวัตกรรม การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งมีการให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับครูและบุคลากรทางการศึกษาใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความร่วมมือรวมใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยการคำนึงบริบท/ วัฒนธรรมของประเทศแม่ด้วย

2. ประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยเกี่ยวกับ 1) นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาภายใต้ ภาวะผู้นำการจัดการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลประเภททวิภาษาในบริบทอื่น เช่น จีน/อังกฤษ และ 2) การจัดทำหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการ 2 ภาษาใน 5 พัฒนาการของโรงเรียน อนุบาลประเภททวิภาษา (ญี่ปุ่น/อังกฤษ)

References

- Allen, I. E., & Seaman, J. (2017). *What we teach: K-12 school district curriculum adoption process*. Babson Survey Research Group. Retrieved April 25, 2020, from https://www.onlinelearningsurvey.com/reports/k12oer2017/whatweteach_2017.pdf.
- Cooper, H., Allen, B.A., Patall, A.E., and Dent, L.A., (2010). Effects of Full-Day Kindergarten on Academic Achievement and Social Development. *American Educational Research Association*, 80 (1), 34-70,
- The Corum Consultancy (2023). *Corum's change leadership model*. Retrieved January 25, 2023, from <http://www.corumconsultancy.com/change-leadership-model.html>
- Curriculum and Instruction Steering Committee. (2018). *Adoption Toolkit: History-Social Science*. Retrieved April 25, 2020, from <http://www.ccsesa.org/wp-content/uploads/2018/02/HSS-Toolkit-FINAL.pdf>
- Curriculum Development Council, Education Bureau HKSAR (2017). *Kindergarten Education. Curriculum Guile. Joyful Learning through Play Balanced Development All the Way*. Retrieved April 25, 2020, from https://www.edb.gov.hk/attachment/en/curriculum-development/major-level-of-edu/preprimary/ENG_KGECG_2017.pdf
- Cyanna Education Services (2023). *Curriculum development process*. Retrieved March 15, 2023, from <https://cyanna.com/resource-center/cyanna-curriculum-development.htm>
- Educator Development Trust (2014). *Successful school leadership, University of Oxford*. Retrieved April 25, 2020, from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED565740.pdf>.

- Harshita (2023). *Stages in the process of curriculum development*. Retrieved April 2, 2023, from <https://prepwithharshita.com/stages-in-the-process-of-curriculum-development/>
- Howard, E. R., Sugarman, J., Christian, D., Lindholm-Leary, K. J., & Rogers, D (2007). *Guiding principles for dual language education*. Retrieved April 25, 2020, from https://www.cal.org/twi/Guiding_Principles.pdf
- Hwee, L.M., & Muhamad Taha, F.B. (2019). *Principals and supervisors as curriculum leaders. Pre-School Education Branch, Ministry of Education*. Retrieved April 25, 2020, from <http://www.ecda.gov.sg/growatbeanstalk/Documents/ECCC%202015/ECCC2015%20Concurrent%20Workshops/Concurrent%20Workshops%20C/C6%20Curriculum%20Leadership.pdf>.
- Kin, T. M., Kareem, O. A., Nordin, M. S., & Khuan, W. (2017). Principal change leadership competencies and teacher attitudes toward change: the mediating effects of teacher change beliefs. *International Journal of Leadership in Education*. doi.org/10.1080/13603124.2016.1272719
- Masten, M. (2010). *Five reasons why schools need curriculum leaders*. Retrieved April 25, 2020, from <http://inservice.ascd.org/five-reasons-why-schools-need-curriculum-leaders/>
- Mareeya Dumrongphol and Piyapong Sumettikoon. (2015). Image Management Strategies of International Kindergartens in Bangkok. *An Online Journal of Education*. 10(3), 299-311.
- Minnesota Department of Education. (2018). *Change leadership, A guide for school leaders Understand how change affects others*. Retrieved April 25, 2020, from <https://education.mn.gov/mdeprod/idcplg?idc%20Service=GET>
- Naperville Community Unit School District 203. (2020). *Curriculum innovation development Overview*. Retrieved May 22, 2023, from <http://www.Naperville203.org>
- OECD. (1979). *School-based curriculum development/ Centre for Educational Research an Innovation (CERI)*. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)
- Office of the Private Education Commission. (2016). *List of private International School*. Retrieved April 25, 2020, from <http://sites.google.com/a/opec.go.th/opec/list-name-school>.
- Pritchard, B. (2010). *Change management from an Engineer's Perspective*. Retrieved August 27, 2020, from <https://irc.queensu.ca/articles/change-management-engineers-perspective>.
- Ryerson University (2011). *Change management leadership guide*. Human Resource, Ryerson University. Toronto. Canada.

- Şahin, İ. (2013). The principals of primary schools ideas on their school development strategies and practices. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(1), 242–250. Retrieved August 27, 2020, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1016655.pdf>.
- Schratz, M., & Schley, W. (2014). *Educational Leaders as Change Agents in System Development :The Austrian Leadership Academy*. Retrieved May 22, 2023, from https://doi:10.1007/978-94-007-1350-5_17
- Thomas, P.A., Kern, D.E., Hughes, M.T., & Chen, B.Y. (2016). *Curriculum development for medical education: A six-step approach*, (3rd ed.). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Tokai, K. (2008). *Course of study for Kindergarten*. Retrieved May 22, 2023, from http://www.mext.go.jp/component/english/_icsFiles/afieldfile/2011/04/07/1303755_002.pdf
- Vijayalakshmi, M. (2020). *Process of Curriculum Development*. Retrieved April 25, 2020, from <https://www.slideshare.net/Vijirayar/process-of-curriculum-development-56873412>.
- Zen, E.L. (2017). SA close look at bilingualism research in Asia. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 7(2). [dx.doi.org/10.17509/ijal.v7i2.8133](https://doi.org/10.17509/ijal.v7i2.8133)

เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์
WORLD-CHANGING TECHNOLOGIES THAT AFFECT EMPLOYMENT
IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY

มานิตย์ พรหมการีย์กุล¹ และ สืบพงศ์ สุขสม

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email: 6381010005@western.ac.th

Received 15 June 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อ การจ้างงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตใน อุตสาหกรรมยานยนต์ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทชิ้นส่วน ยานยนต์ที่เป็นคนไทย จำนวน 4 คน 2) ผู้บริหารบริษัทยานยนต์ จำนวน 4 คน 3) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของ หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม ผู้นำแรงงาน (สหภาพแรงงาน) จำนวน 4 คน และ 4) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ จำนวน 3 คน จำนวนรวม 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการนำอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไปสู่ เป้าหมาย ความสามารถทางนวัตกรรมจะเป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ สินค้าและยังรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้า นวัตกรรมของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ต้องใช้ความรู้ ทางด้านการบริหารจัดการมาปรับปรุงระบบโครงสร้างให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น ความเชี่ยวชาญและทักษะ ความชำนาญของบุคคลเมื่อนำความคิดใหม่ๆ นั้นมาสู่การปฏิบัติแล้วก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ สามารถ นำไปใช้ได้จริงลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไรให้กับอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมเกิดประโยชน์ต่อชีวิตสังคมและเศรษฐกิจ กระบวนการหรือบริการต้องมีลักษณะของ ความผันแปรให้เกิดความทันสมัยในตัวเองอย่างไม่หยุดนิ่ง 2) การปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายส่งผลให้การ บริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์อยู่ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรง ทุนมนุษย์เป็นปัจจัย สำคัญที่สร้างความได้เปรียบและถือเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ 3) การมีนโยบายความร่วมมือทาง เศรษฐกิจก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือห่วงโซ่แห่งคุณค่า มีความสามารถในการแข่งขัน ต้องค้นหาวิธีการทำงานที่ ได้ผลดีที่สุดและกำหนดเป็นมาตรฐานในการทำงาน การสร้างความสามารถในการแข่งขันต้องมีการลงทุนสร้าง นวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งมากขึ้น มีความ พร้อมต่อการเปิดเสรีทางการค้า การบริการและการลงทุนของประชาคมอาเซียน มีการส่งเสริม นวัตกรรม เทคโนโลยีที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของลูกค้า โดยจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันใน ตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก การจ้างงาน อุตสาหกรรมยานยนต์

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the energy consumption change policy that affects employment in the automotive industry, 2) to study the labor impacts from production changes in the automotive industry, 3) to study Solutions to employment problems in the automotive industry The researcher conducted a study in the form of qualitative research. From in-depth interviews, 1) 4 senior executives of Thai auto parts companies 2) 4 executives of automotive companies 3) senior government officials such as the Ministry of Industry Ministry of Commerce Industrial Standards Institute, 4 labor leaders (unions), and 4) 3 academicians related to the auto parts industry, totaling 15 people.

The results showed that: 1) Innovation is essential to lead the automotive parts industry towards its goals. Innovation capability is a strategy that involves changes to enhance product performance and also customer satisfaction. Innovation of the automotive parts industry It has to use management knowledge to improve the structure to be more clear. The expertise and skill of a person when bringing new ideas. That has been brought into practice and creates new quality things that can be used for real, reducing costs and increasing profits for the automotive parts industry. Achieve higher efficiency and effectiveness, benefiting social and economic life. Processes or services must be characterized by variations in order to constantly modernize themselves. 2) Changes in policy implementation resulted in human resource management in the automotive industry being under intense competition. Human capital is an important factor that creates an advantage and is considered a key success factor. 3) Having economic cooperation policies creates added value or value chains. competitive Must find the most effective way of working and set a standard for work. Building competitiveness requires continuous investment in new product innovation. There are business conglomerates to achieve greater strength. ready for trade liberalization Services and Investments of the ASEAN Community It promotes innovation, technology that is flexible according to customer needs. This will affect the ability to compete in the world market better.

Keywords : Technology Changes the World, Employment, Automotive Industry

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ในทุกวันนี้ทั่วโลก ล้วนมีเป้าหมายเดียวกัน คือการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ตอบสนองทุกความต้องการ ตามทันยุคสมัยที่เปลี่ยนไป (Report, M. 2563) ภาพรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์โลก ที่มีการพัฒนารถยนต์มาจากในประเทศฝรั่งเศสที่มีการประดิษฐ์รถสามล้อที่ขับเคลื่อนด้วยไอน้ำ จากนั้นในปี 1800 เครื่องยนต์สันดาปภายในเครื่องแรกถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2428 ในเยอรมัน Henry Ford สร้างรถยนต์คันแรกในปี พ.ศ.2439 จากนั้นก็มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมด้วยการ

คิดค้นสายการประกอบที่สามารถผลิตรถยนต์ได้จำนวนมากทำให้ราคาถูกลง อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมระดับต้นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การจ้างงาน การสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาด้านเทคโนโลยียานยนต์โดยประเทศไทย มีนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้มาอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ปี 2504 จากการนำเข้าชิ้นส่วนยานยนต์ประเภท Complete Knock Down จากยุโรปและญี่ปุ่นเข้ามาประกอบเป็นรถยนต์ในปี 2514 รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตและชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยจึงเติบโตอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์ได้รับผลกระทบที่มีการลดแรงงาน ลดกำลังผลิต ปิดกิจการ มีการลดค่าจ้าง ลดสวัสดิการ มีการจ้างงานแบบใหม่เกิดขึ้น

อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมหลักที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ เพราะการเติบโตของอุตสาหกรรมนี้สร้างรายได้จากการส่งออกและก่อให้เกิดการจ้างงานอันเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยมาโดยตลอด ซึ่งในแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมฉบับปัจจุบัน (ปี 2555-2574) มีการกำหนดให้อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นหนึ่งในแปดอุตสาหกรรมหลักที่รัฐบาลให้ความสำคัญ (ศูนย์สารสนเทศ สถาบันยานยนต์, 2555) เพราะข้อมูลของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยระบุไว้ว่า ในปี 2561 ไทยส่งออกรถยนต์สำเร็จรูปสูงถึง 1,140,640 คัน เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน ร้อยละ 0.08 มีมูลค่าของการส่งออก 594,809.48 ล้านบาท เมื่อรวมกับยอดผลิตเพื่อขายรถยนต์ในประเทศของปี 2561 ยอดผลิตรถยนต์รวมทุกประเภท เท่ากับ 2,167,694 คัน สูงสุดในรอบ 5 ปี โดยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 8.99 นอกจากสร้างรายได้แล้วอุตสาหกรรมยานยนต์ยังสร้างความเติบโตให้กับอุตสาหกรรมสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการผู้ผลิตและจัดส่งชิ้นส่วนยานยนต์ในระดับต่าง ๆ อีกด้วย จากข้อมูลสถาบันยานยนต์มีสถานประกอบการผู้ผลิตและจัดส่งชิ้นส่วนยานยนต์ที่อยู่ในโซ่การผลิต 3 ระดับ ระดับที่ 1 หรือ Tier 1 จำนวน 462 แห่ง ระดับที่ 2 หรือ Tier 2 และระดับที่ 3 หรือ Tier 3 จำนวน 1,137 แห่ง ในบรรดาผู้ผลิตและจัดส่งชิ้นส่วนทั้งหมดมีจำนวนรวมกันประมาณ 584 แห่ง เป็นสถานประกอบการจาก Tier 1 ร้อยละ 23 จากจำนวน 462 แห่ง คิดเป็นประมาณ 106 แห่ง รวมกับ Tier 2 และ Tier 3 จำนวนร้อยละ 42 จากจำนวน 1,137 แห่ง คิดเป็นจำนวนแห่งประมาณ 478 แห่ง จากจำนวนดังกล่าว ทำให้อาศัยแรงงานที่มีคุณภาพ มีการจ้างแรงงานมากกว่า 2 แสนคน (Tharawatrasak, P., & Thonglim, T., 2020) เกือบครึ่งหนึ่งของปริมาณการจ้างงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมยานยนต์ (อุตสาหกรรมยานยนต์จ้างแรงงานรวมทั้งระบบประมาณ 750,000 คน) นับเป็นการจ้างแรงงานจำนวนมาก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษา เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ เพื่อศึกษาข้อมูลการเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงการผลิต การจ้างงานอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ในอนาคต อีกทั้งหาแนวทางเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานและการสร้างทักษะใหม่ พัฒนากำลังคนและเทคโนโลยีให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานและสถานประกอบการโดยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนจัดระบบการจ้างงานและกระจายงานสู่ภาคส่วนใหม่ๆ ติดตามผลการจ้างงาน การมีงานทำของแรงงาน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาปรับปรุง หลักสูตรการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานภายใต้เศรษฐกิจใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

เขตอุตสาหกรรมยานยนต์ จังหวัดสมุทรปราการ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาดำเนินการงานวิจัย บทความจากเอกสารวารสารหรือนิตยสารยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เอกสารประกอบการสัมมนา และวรรณกรรม สถิติข้อมูลจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทชิ้นส่วนยานยนต์ที่เป็นคนไทย จำนวน 4 คน 2) ผู้บริหารบริษัทยานยนต์ จำนวน 4 คน 3) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม ผู้นำแรงงาน (สหภาพแรงงาน) จำนวน 4 คน และ 4) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ จำนวน 3 คน จำนวนรวม 15 คน

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกจาก ผู้นำแรงงาน (สหภาพแรงงาน) และแรงงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์และกลุ่มผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์

ผลการวิจัย

การศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ พบว่า

นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการนำอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไปสู่เป้าหมาย เพราะนวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานความสามารถทางนวัตกรรมมีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจความสามารถทางนวัตกรรมจะเป็นเหมือนกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยของสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เพื่อนำไปใช้ในการแข่งขันและเพิ่มผลการดำเนินงานที่สามารถวัดได้จากคุณภาพของสินค้า โดยพิจารณาจากปริมาณขายหรือยอดขายที่เพิ่มขึ้นหรือดูจากผลงานวิจัยที่พัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสินค้าและยังรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้า พนักงานที่มีต่อการให้บริการรวมถึงความพึงพอใจของผู้บริหารที่สามารถบริหารงานได้สำเร็จที่เป็นผลสืบเนื่องจากการมีนวัตกรรมเพิ่มขึ้น การทำให้กระบวนการของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดนวัตกรรมจะเป็นตัวช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่ง หากมองในมุมของการจัดสรรทรัพยากร สามารถอธิบายถึงความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยเกิดจากช่องทางของแหล่งทรัพยากรที่นำมาพัฒนาในผลิตภัณฑ์ และกระบวนการใหม่ ๆ นวัตกรรมจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานซึ่งสามารถวัดได้จากการสนองความต้องการของลูกค้า การติดต่อทางธุรกิจได้รวดเร็วและสิ่งสำคัญที่สุดของนวัตกรรม คือ การที่อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ได้รับข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้วยเหตุนี้ นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนต่อผลการดำเนินงาน

นวัตกรรมของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ทางด้านการจัดการต้องใช้ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการมาปรับปรุงระบบ โครงสร้างของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่โดยการแบ่งแผนกและหน่วยงานให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น การให้อิสระในการทำงานแก่พนักงาน การดำเนินงานโดยอาศัยการจัดประชุมกลุ่มย่อย ๆ บ่อยครั้งขึ้นการบริหารงานจะเป็นไปในลักษณะของการมีส่วนร่วมกับพนักงาน ซึ่งทำให้ได้ความคิดเห็นใหม่ๆ เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์ มาจากทุกส่วนของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สามารถ

ตอบสนองความต้องการของลูกค้าสามารถสร้างรายได้เข้าไปสู่ตลาดทุกส่วนและสร้างผลกำไรให้กับอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ได้ นวัตกรรม เป็น แนวความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการภายใต้ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและทักษะความชำนาญของบุคคลหรืออุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นอกเหนือจากงานประจำที่ทำอยู่เมื่อนำความคิดใหม่ๆ นั้นมาสู่การปฏิบัติแล้วก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้จริงลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไรให้กับบุคคลหรืออุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิมเกิดประโยชน์ต่อชีวิตสังคมและเศรษฐกิจหรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้มีคุณภาพมากขึ้นสิ่งเหล่านั้นอาจเป็นผลิตภัณฑ์ กระบวนการหรือบริการก็ได้และต้องมีลักษณะของความผันแปรให้เกิดความทันสมัยในตัวเองอย่างไม่หยุดนิ่ง

นวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพจะเริ่มต้นด้วยสิ่งเล็กๆ ไม่ใช่สิ่งที่ต้องยิ่งใหญ่ลงการต้องทำอะไรที่เฉพาะเจาะจงได้หนึ่งอย่าง ที่มีความโดดเด่นและเป็นตัวกำหนดทิศทางของเทคโนโลยีใหม่ๆ หรืออุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่จะสร้างให้เกิดธุรกิจอุตสาหกรรมซึ่งอยู่เหนือคู่แข่งได้ตลอดไป จะต้องมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้นำมาตั้งแต่แรก นวัตกรรมต้องอาศัยความรู้ ความเป็นคนช่างคิด ต้องอาศัยความมุ่งมั่นตั้งใจ อาศัยทักษะ ความช่างคิด ความรู้ ส่วนการลงมือปฏิบัติต้องอาศัยความพากเพียรมุ่งมั่น อุตสาหกรรมอย่างแท้จริง รวมทั้งสิ่งที่ไม่พึงกระทำ นวัตกรรมต้องสามารถควบคุมและใช้งานได้โดยคนธรรมดาสามัญทั่วไป สิ่งใดก็ตามที่ดูฉลาดเกินไปไม่ว่าจะเป็นการออกแบบ หรือการนำไปใช้ก็มีแนวโน้มที่จะประสบความล้มเหลวนวัตกรรมเป็นสิ่งที่ต้องการความเป็นหนึ่งเดียวของทีมงาน ควรมุ่งมั่นไปยังเรื่องใดเรื่องหนึ่งนอกจากนั้นนวัตกรรมควรสร้างเพื่อปัจจุบันเท่านั้น เพราะสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ อาจต้องใช้เวลาานกว่าจะเริ่มมีผลสะท้อนกลับและอาจไม่เติบโตเต็มที่จนกระทั่งผ่านไป 20 ปี

ในการจัดการนวัตกรรมทางธุรกิจ จะต้องอาศัยความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานโดยเกิดจากการสร้างเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์หรือการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างความได้เปรียบคู่แข่งในอุตสาหกรรมหรือกลุ่มธุรกิจเดียวกัน โดยแบ่งเป็น ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ หมายถึงความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือพัฒนาการดัดแปลงวัสดุที่ได้จากการผลิตแปรรูปให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ และมีการคิดค้นวิธีการนำวัสดุเหลือใช้ที่ได้จากการผลิตไปใช้ ซึ่งสามารถประหยัดต้นทุนได้ ความสามารถในการพัฒนากระบวนการ ที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการทำงานด้านการผลิตโดยจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของความรู้ทางด้านเทคโนโลยี มาพัฒนากระบวนการผลิตตลอดจนการมีความคิดในการพัฒนากระบวนการจัดการของเสียที่เกิดจากการผลิตและความสามารถในการพัฒนาการบริหารจัดการงาน ที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการและบริหารอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก การผลิต ซึ่งจะต้อง ใช้ความรู้ความสามารถในด้านการบริหารการจัดการมาปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานรวดเร็วขึ้น และสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย

การศึกษาผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ พบว่า

จากการปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์อยู่ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรง "คน" หรือ "ทุนมนุษย์" เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความได้เปรียบและถือเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ความสูญเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานของพนักงานที่ทำหน้าที่ในสายการผลิตและสายการประกอบมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เกิดความสูญเสียที่เกิดจากการรองานซึ่งจะส่งผลให้ระยะเวลาในการผลิตชิ้นงานพนักงานคนนั้นมีระยะเวลานานเกินไปซึ่งหากไม่ได้สังเกตความสูญเสียในงานเหล่านี้ก็จะเกิดความสะสมของปัญหาและมีผลต่อต้นทุนการผลิตได้

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ พบว่า

การดำเนินการกิจกรรมที่เป็นการสร้างความร่วมมือทางการค้า การมีนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ที่ทำแล้วก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือห่วงโซ่แห่งคุณค่าโดยการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลผลิต ถ้าใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดผลผลิตสูงก็ถือว่ามีประสิทธิภาพสูง และเปรียบเทียบระหว่างวัตถุดิบประสมกับผลผลิตและผลลัพธ์ หากบรรลุตามวัตถุดิบประสมก็ถือว่าเกิดประสิทธิผล ซึ่งดูจากทั้งปริมาณและคุณภาพ เป็นผลสำเร็จของงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและเป้าหมายเฉพาะ เทคโนโลยี จะเป็นเครื่องมือที่ทำให้การจัดการต่างๆ ให้มีความง่ายขึ้น มีความสะดวกสบายที่เป็นความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมซึ่งนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และหรือ ความรู้ที่นำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เทคโนโลยีที่ดีต้องขึ้นอยู่กับผู้นำมาปรับใช้ด้วยว่าสามารถนำเทคโนโลยีไปปรับใช้อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความสามารถในการแข่งขันคือผลิตภาพที่เป็นมูลค่าของยานยนต์และบริการที่ผลิตขึ้นจากทรัพยากรของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ที่เน้นผลิตภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดมาตรฐานและสถานะของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในระยะยาว เนื่องจากรากฐานที่สำคัญของผลประกอบการ ตัวชี้วัดได้จากผลประกอบการในรูปของตัวเงินและทรัพย์สินที่เกิดจากสินทรัพย์ที่สัมผัสไม่ได้ในทางบัญชี

ความสามารถในการแข่งขันที่พัฒนาสมรรถภาพทางการเงินในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบไปด้วย ความพึงพอใจของลูกค้า ที่เหมาะสมในด้าน ผลิตภัณฑ์ บริการ ราคาคุณภาพ และนวัตกรรม ความพึงพอใจของพนักงาน เช่น ค่าจ้างแรงงาน ความปลอดภัย อบรมและ การจ้างงานต่อเนื่อง และความน่าสนใจในการคืนทุนและศักยภาพในการเจริญเติบโต ความสามารถในการแข่งขันคือการเพิ่มผลภาพ ต้องค้นหาวิธีการทำงานที่ได้ผลดีที่สุดและกำหนดเป็นมาตรฐานในการทำงานให้พนักงานทุกคนปฏิบัติตามเพราะจะถือเป็นแนวคิดในการเพิ่มผลิตภาพและได้ถูกนำมาใช้ในการบริหาร

ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องมีการลงทุนสร้างนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งมากขึ้น มีความพร้อมต่อการเปิดเสรีทางการค้า การบริการและการลงทุนของประชาคมอาเซียน มีการส่งเสริม นวัตกรรม เทคโนโลยีที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของลูกค้า มีความเหมาะสมที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าและง่ายต่อการใช้งานและการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดจากการใช้มันสมองของบุคลากรที่จะต้องสร้างให้เกิดการแข่งขันเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาแต่ต้องไม่แข่งขันกันจนมากเกินไปจนขาดการเจริญเติบโต ดังนั้นต้องตั้งเป้าหมายสำหรับการขยายไปสู่กลุ่มอาเซียน โดยที่ผู้ประกอบการไทยมีจุดอ่อน ในการสร้างเอกลักษณ์ หรือความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น การสร้างชื่อเสียงให้กับผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ในด้านสินค้า ซึ่งต้องสร้างให้ใหญ่ระดับโลกเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือในระดับนานาชาติ หรือการขายผ่านทางออนไลน์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมหาศาล รวมทั้งการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายในการพัฒนาสินค้าและความสามารถในการผลิตยานยนต์เฉพาะทางที่จะเป็นกลยุทธ์สร้างความแตกต่างได้อย่างดีเยี่ยม โดยจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่พบว่า

นโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ผลการศึกษาพบว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการนำอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไปสู่เป้าหมาย เพราะนวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน มีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ เหมือนเป็นกล

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยของสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เพื่อนำไปใช้ในการแข่งขันและเพิ่มผลการดำเนินงานที่สามารถวัดได้จากคุณภาพของสินค้า ดูได้จากปริมาณการขายหรือยอดขายที่เพิ่มขึ้นหรือดูจากผลงานวิจัยที่พัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสินค้าและยังรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้า พนักงานที่มีต่อการให้และการบริการ การทำให้กระบวนการของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดนวัตกรรมจะเป็นตัวช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่ง นวัตกรรมจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานซึ่งสามารถวัดได้จากการสนองความต้องการของลูกค้า การติดต่อทางธุรกิจได้รวดเร็วและสิ่งสำคัญที่สุดของนวัตกรรม คือ การที่อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ได้รับข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้วยเหตุนี้ นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนต่อผลการดำเนินงาน ความเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำรงชีวิต รูปแบบการใช้จ่ายใช้สอย และเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญานาสมบูรณ์ (Nasmaboon, B.,2020) อิทธิพลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการสโตร์ญี่ปุ่นส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรญี่ปุ่นในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันสูงขึ้นผลักดันให้ผู้ประกอบการต่างใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อให้บรรลุความได้เปรียบในการแข่งขัน ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์ (Tharawatrasak, P., & Thonglim, T. ,2020) สภาวะแวดล้อมมหภาคของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 กลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยให้ความสำคัญในปัจจัยด้านเทคโนโลยีมากที่สุด ซึ่ง วินัย ภู่อประชาตระกูล (2560) กล่าวว่า การพัฒนาการบูรณาการนโยบายภาครัฐ การบริหารในยุคดิจิทัลทศวรรษที่ 21 ต้องเป็นการบริหารจัดการด้วยความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนางาน กำหนดนโยบาย และมีกระบวนการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และความพึงพอใจของลูกค้าที่เป็นลักษณะปัจเจกบุคคล เมื่อพิจารณาจากที่กล่าวมานั้น ระบบการบริหารต้องเปลี่ยนจากเดิมคือ ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์หรือกรอบวิธีคิดและยุทธศาสตร์ธุรกิจแบบใหม่ที่ต้องเป็นลักษณะการบริหารองค์กรแบบบูรณาการ Slowik & Lutsey (Slowik, P., & Lutsey, N.,2018) The Continued Transition to Electric Vehicles in U.S. Cities ศึกษาการเปลี่ยนผ่านไปสู่ยานพาหนะไฟฟ้าในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่อง ที่พบว่า ผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกามีความสนใจที่จะใช้รถยนต์ไฟฟ้ามากขึ้นทุกปี โดยมีหลายปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นการเติบโตของรถยนต์ไฟฟ้าในตลาดทั่วสหรัฐอเมริกา กิจกรรมและนโยบายที่สนับสนุน ช่วยอธิบายว่าทำไมตลาดรถยนต์ไฟฟ้ามีการเติบโตอย่างรวดเร็วในบางพื้นที่มากกว่าที่อื่น ๆ บนพื้นฐานของนโยบายการส่งเสริมด้านยานพาหนะไฟฟ้าที่แตกต่างกัน จนในที่สุดเราจะพบความสัมพันธ์ที่สำคัญทางสถิติระหว่างส่วนแบ่งรถยนต์ไฟฟ้าของการขายรถยนต์ และความพร้อมใช้งานของรถยนต์ไฟฟ้า โดยโมเดลแรงจูงใจผู้บริโภค ที่มีนัยสำคัญ คือ โครงสร้างพื้นฐานของการชาร์จสาธารณะ การเข้าถึงช่องทาง และการดำเนินการส่งเสริมด้านรถยนต์ไฟฟ้าที่ทั่วถึงให้กับผู้บริโภค นอกจากนี้การเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนด้านอื่น ๆ อีก เช่น การสนับสนุนให้มีผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้าหลายราย การจัดเตรียมด้านพลังงานไฟฟ้า การสนับสนุนด้านเงินทุน และการเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้บริโภค

จากการศึกษา ผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่พบว่า

ผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ผลการศึกษาพบว่า จากการปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์อยู่ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรง คนหรือทุนมนุษย์ยังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความได้เปรียบและเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ความสูญเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เกิดความสูญเสียที่เกิด

จากการรื่องานซึ่งจะส่งผลให้ระยะเวลาในการผลิตชิ้นงานพนักงานคนนั้นมียะเวลาก่อนที่นานเกินไปซึ่งหากไม่ได้สังเกตความสูญเสียในงานเหล่านี้ก็จะเกิดความสะสมของปัญหาและมีผลต่อต้นทุนการผลิตได้ เนื่องจากพนักงานไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มาสโลว์ (Maslow, 1974 :80 - 92) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจมนุษย์โดยสาระสำคัญของแนวคิดนี้ คือมนุษย์มีแรงจูงใจมาจากความต้องการขั้นพื้นฐานของตน 5 ประการ คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการมีความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการในทางสังคม ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการความสำเร็จสูงสุด นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรประภา ศรีราพร (Sreraporn, P., 2018) การจ้างงานผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ความต้องการจะจ้างงานเป็นผลมาจากทักษะความชำนาญ 43% เป็นอันดับแรก และอัตราเงินเดือน 40.8% เป็นอันดับที่สอง รองลงมาคือ เทคนิคเฉพาะทาง 19.5% แต่ความต้องการจะจ้างงานไม่ได้เป็นผลมาจากประสบการณ์ทำงาน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงคือ การได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร 39.5% ความผูกพันต่อองค์กร 26.6% และรายได้หลังเกษียณ 22.7% และการรับรู้ในความสามารถของตนเอง 15.5% ชิตีพัทธ์ วรารัตน์นิธิกุล (Woraratnithikul, C., 2018) ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ในประเทศไทย พบว่า พัฒนาศักยภาพด้านภาษาแก่กำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ให้ได้มาตรฐานระดับ พัฒนามาตรฐานวิชาชีพและพัฒนามาตรฐานฝีมือของกำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรม ยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์สู่มาตรฐานโลก พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านกำลังแรงงานของกลุ่ม อุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ให้สอดคล้องกับทุกระบบกับหน่วยงานอื่นๆ อย่างครอบคลุม จัดตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับทั้งในสถานศึกษากับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ พัฒนาทักษะแรงงานด้านการสร้างนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์มุ่งสู่กระบวนการผลิตอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน ISO และการจูงใจกำลังแรงงานสู่ระบบการจ้างงานและพัฒนาระบบการจ้างงานของผู้ประกอบการจ้างกำลังแรงงานตามระบบการจ้างงาน Magdalena Bernaciak View all authors and affiliations (2010) การแข่งขันข้ามพรมแดนและการตอบสนองของสหภาพแรงงานในสหภาพยุโรปที่ขยายตัว: หลักฐานจากอุตสาหกรรมยานยนต์ในเยอรมนีและโปแลนด์สหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปตะวันตกและยุโรปตะวันออกกลางร่วมมือกัน โดยจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพแรงงานโปแลนด์และเยอรมันที่บริษัทยานยนต์สามแห่งซึ่งแสดงการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาและเนื้อหาของความร่วมมือข้ามพรมแดน สหภาพแรงงานร่วมมือกันข้ามชาติเมื่อไม่มีช่องทางการเจรจาในท้องถิ่นสำหรับนักสหภาพแรงงานชาวเยอรมัน และนักสหภาพแรงงานชาวโปแลนด์ได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือจากพันธมิตรตะวันตกมากกว่าจากการแก้ปัญหาในท้องถิ่น โดยรวมแล้ว หลักฐานบ่งชี้ว่าลัทธิข้ามชาติของแรงงานตะวันออก-ตะวันตกมีองค์ประกอบที่แข็งแกร่งของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและถูกชี้นำโดยการพิจารณาต้นทุน-ผลประโยชน์เป็นหลัก

จากการศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่พบว่า

แนวทางการแก้ไขปัญหการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการกิจกรรมที่เป็นการสร้างความร่วมมือทางการค้า มีนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ที่ทำแล้วก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือห่วงโซ่แห่งคุณค่า ถ้าใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดผลผลิตสูงก็ถือว่ามีประสิทธิภาพสูง เทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้การจัดการต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น สะดวกสบาย ที่เป็นความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมซึ่งนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และหรือความรู้ที่นำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เทคโนโลยีที่ดีต้องขึ้นอยู่กับผู้นำมาปรับใช้ด้วยว่าสามารถนำเทคโนโลยีไปปรับใช้อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความสามารถในการแข่งขันคือผลิตภาพที่เป็นมูลค่า

ของยานยนต์และบริการที่ผลิตขึ้นจากทรัพยากรของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ที่เน้นผลิตภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดมาตรฐานและสถานะของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในระยะยาว ความสามารถในการแข่งขันที่พัฒนาสมรรถภาพทางการเงินในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องมีการลงทุนสร้างนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งมากขึ้น มีความพร้อมต่อการเปิดเสรีทางการค้า การบริการและการลงทุนของประชาคมอาเซียน ส่งเสริมนวัตกรรม เทคโนโลยีที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของลูกค้า มีความเหมาะสมที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าและง่ายต่อการใช้งานและการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดจากการใช้มันสมองของบุคลากรที่จะต้องสร้างให้เกิดการแข่งขันเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาแต่ต้องไม่แข่งขันกันจนมากเกินไปจนขาดการเจริญเติบโต ดังนั้นต้องตั้งเป้าหมายสำหรับการขยายไปสู่กลุ่มอาเซียน โดยที่ผู้ประกอบการไทยมีจุดอ่อน ในการสร้างเอกลักษณ์ หรือความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น การสร้างชื่อเสียงให้กับผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ในด้านสินค้า ซึ่งต้องสร้างให้ใหญ่ระดับโลกเป็นที่ยอมรับ เชื้อถือในระดับนานาชาติ หรือการขายผ่านทางออนไลน์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมหาศาลรวมทั้งการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายในการพัฒนาสินค้าและความสามารถในการผลิตยานยนต์เฉพาะทางที่จะเป็นกลยุทธ์สร้างความแตกต่างได้อย่างดีเยี่ยม โดยจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า เป็นการรับรู้ของบุคคลถึงสถานะของตน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความเชื่อส่วนบุคคลภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล หรืออริสโตเติล (Aristotle) ที่กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต คือ ความสุข ดังตัวอย่างเช่น “การที่ประชาชนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นความดีแล้วก่อให้เกิดสุข และเชื่อว่าความสุขนั้นเป็นสิ่งที่พระเจ้าให้มา โดยสอนให้มนุษย์ให้กระทำแต่ความดี เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดี นอกจากนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรประภา ศรีราพร (Sreraporn, P., 2018) การจ้างงานผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ความต้องการจะจ้างงานเป็นผลมาจากทักษะความชำนาญเป็นอันดับแรก รูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงได้แก่ 1. การจ้างงานนอกระบบเช่น นอกเวลา (Part-time), ที่ปรึกษา (Consultant) ซึ่งเปรียบเทียบกับได้กับการทำงานแบบสัญญาระยะสั้น (Short-term Contracts) 2. การขยายอายุการเกษียณออกไป ทั้งนี้ควรเป็นไปตามความสมัครใจของผู้จ้างเนื่องจากพบว่ามีเพียง 6.7% ของผู้กรอกแบบสอบถามเท่านั้นที่สมัครใจทำงานต่อภายหลังเกษียณในอุตสาหกรรมยานยนต์ ชิติพัทธ์ วรารัตน์นิธิกุล (Woraratnithikul, C., 2018) ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ในประเทศไทย ที่พบว่าได้ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ในประเทศไทย ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาทักษะด้านภาษาแก่กำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ให้ได้มาตรฐานระดับสากล ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและพัฒนามาตรฐานฝีมือของกำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์สู่มาตรฐานโลก ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านกำลังแรงงานของกลุ่ม อุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ให้สอดคล้องกับทุกระบบกับหน่วยงานอื่นๆ อย่างครอบคลุม ยุทธศาสตร์ที่ 4 จัดตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับทั้งในสถานศึกษากับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาทักษะแรงงานด้านการสร้างนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์มุ่งสู่กระบวนการผลิตอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน ISO และ ยุทธศาสตร์ที่ 7 การจูงใจกำลังแรงงานสู่ระบบการจ้างงานและพัฒนาระบบการจ้างงานของผู้ประกอบการจ้างกำลังแรงงานตามระบบการจ้างงาน วรินทร อุณทิ

(Untee, W., 2017) สภาพปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์ขนาดเล็ก ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาคาดแคลนแรงงานฝีมือแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการหาแรงงานใหม่เข้ามาทดแทน และการจ้างแรงงานเกินจากความต้องการของสถานประกอบการ โดยมีช่องทางการหาแรงงานด้วยวิธีการฝากบอกต่อ ติดประกาศหน้าร้าน และติดต่อแรงงานเก่า นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้ความผูกพันของพนักงานกับสถานประกอบการ โดยมีการกำหนดวันหยุด การจัดหาอุปกรณ์ทุนแรง มีความเป็นกันเอง ดูแลเอาใจใส่พนักงาน ให้ความช่วยเหลือในยามคับขัน มีการให้รางวัล โบนัส รวมไปถึงการจ้างแรงงานต่างด้าว และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25 ตัดสินใจปิดส่วนของงานซ่อม Martin (Krzywdzinski, M., 2017) ระบบอัตโนมัติ ความต้องการทักษะ และกลยุทธ์การใช้แรงงาน: แนวทางค่าแรงสูงและค่าแรงต่ำสำหรับการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในอุตสาหกรรมยานยนต์ เห็นว่ากลยุทธ์การใช้แรงงานขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี กระบวนการน้อยลง แต่ขึ้นอยู่กับรอบสถาบันและบทบาทของโรงงานในการเปิดตัวและการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ และเทคโนโลยีกระบวนการใหม่ บทบาทดังกล่าวต้องการความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างพนักงานในพื้นที่การผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งในทางกลับกันต้องใช้ทักษะระดับสูงเป็นพิเศษ บทบาทของตัวแทนพนักงานในการมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การใช้แรงงานมีความสำคัญน้อยกว่า บทความนี้ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจตัวแทนพนักงานและข้อมูลเชิงคุณภาพจากบริษัทเชิงลึก นริยญา โภคานฤมิต และสืบพงศ์ สุขสม (Phokanarumit, N., & Suksom, S. 2022) ได้ศึกษานโยบายการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปราจีนบุรี ที่พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจมี 3 ด้าน ได้แก่ การเสริมสร้างขีดความสามารถ การส่งเสริมและพัฒนา การพัฒนาเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้เทคนิควิศวกรรมอุตสาหกรรมการทำการศึกษาเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาสาเหตุในการแก้ปัญหา
2. การส่งมอบในสายการผลิตหรือระหว่างกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์จะมีผลต่อการส่งมอบในขั้นสุดท้ายคือการส่งมอบให้กับลูกค้าที่สั่งซื้อสินค้าของบริษัทซึ่งอาจแก้ไขได้โดยการเปลี่ยนเครื่องจักรที่รวดเร็วมาใช้ในการผลิต
3. ควรพยายามหาทางลดความสูญเสียต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเครื่องจักรและคันหาวิธีการที่เหมาะสมซึ่งเริ่มตั้งแต่การวางแผนการสั่งซื้อ การจัดหาวัตถุดิบ การวางแผนการผลิต ไปจนถึงการส่งมอบที่ทันเวลาและมีความยืดหยุ่นต่อความต้องการของตลาด อันจะส่งผลให้อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างดีที่สุด
4. การพัฒนาบุคลากร ควรต้องพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมที่ใช้ทั้งเทคโนโลยีอันทันสมัยทั้งด้านการผลิต การติดต่อสื่อสาร การพัฒนาบุคลากร ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ บริการใหม่ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ

1. ควรทำการศึกษาการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ เพราะองค์กรแห่งการเรียนรู้คือสิ่งที่ทุกคนมาร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานอันจะทำให้งานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดที่มาจากความร่วมมือ
2. ควรทำการศึกษาการยอมรับนวัตกรรมทางการผลิตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร เพราะบุคลากรต้องยอมรับให้ได้ว่านวัตกรรมคือสิ่งที่องค์กรทุกองค์การต้องนำเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงเป็นสำคัญและจำเป็นต้องให้กระบวนการยอมรับนี้เกิดขึ้นให้ได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พุทธศักราช 2566 ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

Reference

- Woraratnithikul, C. (2018). "Strategies for Workforce Development in the Automotive and Auto Parts Industry in Thailand." *Suthiparithat: Journal of Business and Innovation (SJBI)*, 32(104), 183-199.
- Phokanarumit, N., & Suksom, S. (2022). "Policy Development for Small and Medium Enterprises (SMEs) in Prachinburi Province." *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(2), 148-163.
- Nasmaboon, B. (2020). "The Influence of Transformational Leadership and Japanese Management Style on the Operational Efficiency of Japanese Organizations in the Electronics Industry." *Journal of Business Administration and Languages (JBAL)*, 8(2), 73-82.
- Sreraporn, P. (2018). "Employment of Skilled Elderly Workers in the Thai Automotive Industry." *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University*, 10(1), 77-85.
- Tharawatrasak, P., & Thonglim, T. (2020). "Macroeconomic Environment of the Thai Electronics Industry under the Thailand 4.0 Industrial Development Strategy." *Thai Science and Technology Journal*, 1490-1500.
- Untee, W. (2017). "Problems of Skilled Labor Shortages in Small Automotive Businesses." Automotive Information Center, Thailand Automotive Institute. (2013). "Thai Automotive Statistics." Retrieved March 1, 2013, from http://data.thaiauto.or.th
- Krzywdzinski, M. (2017). Automation, skill requirements and labour-use strategies: high-wage and low-wage approaches to high-tech manufacturing in the automotive industry. *New Technology, Work and Employment*, 32(3), 247-267.
- M Report. (2020). "Future Perspectives of the Manufacturing Industry." Online: Available at <https://www.mreport.co.th/experts/business-and-management/101>.
- Mayhew, E., Poste, G., Cowden, M., Tolson, N., & Maslow, D. (1974). Cellular binding of 3H-cytochalasin B. *Journal of Cellular Physiology*, 84(3), 373-382.
- Slowik, P., & Lutsey, N. (2018). The continued transition to electric vehicles in US cities. White paper. *The International Council of Clean Transportation (ICCT)*.

เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์
WORLD-CHANGING TECHNOLOGIES THAT AFFECT EMPLOYMENT
IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY

มานิตย์ พรหมการีย์กุล¹ และ สืบพงศ์ สุขสม

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email: 6381010005@western.ac.th

Received 15 June 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อ การจ้างงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตใน อุตสาหกรรมยานยนต์ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทชิ้นส่วน ยานยนต์ที่เป็นคนไทย จำนวน 4 คน 2) ผู้บริหารบริษัทยานยนต์ จำนวน 4 คน 3) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของ หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม ผู้นำแรงงาน (สหภาพแรงงาน) จำนวน 4 คน และ 4) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ จำนวน 3 คน จำนวนรวม 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการนำอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไปสู่ เป้าหมาย ความสามารถทางนวัตกรรมจะเป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ สินค้าและยังรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้า นวัตกรรมของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ต้องใช้ความรู้ ทางด้านการบริหารจัดการมาปรับปรุงระบบโครงสร้างให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น ความเชี่ยวชาญและทักษะ ความชำนาญของบุคคลเมื่อนำความคิดใหม่ๆ นั้นมาสู่การปฏิบัติแล้วก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ สามารถ นำไปใช้ได้จริงลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไรให้กับอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมเกิดประโยชน์ต่อชีวิตสังคมและเศรษฐกิจ กระบวนการหรือบริการต้องมีลักษณะของ ความผันแปรให้เกิดความทันสมัยในตัวเองอย่างไม่หยุดนิ่ง 2) การปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายส่งผลให้การ บริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์อยู่ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรง ทุนมนุษย์เป็นปัจจัย สำคัญที่สร้างความได้เปรียบและถือเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ 3) การมีนโยบายความร่วมมือทาง เศรษฐกิจก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือห่วงโซ่แห่งคุณค่า มีความสามารถในการแข่งขัน ต้องค้นหาวិธีการทำงานที่ ได้ผลดีที่สุดและกำหนดเป็นมาตรฐานในการทำงาน การสร้างความสามารถในการแข่งขันต้องมีการลงทุนสร้าง นวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งมากขึ้น มีความ พร้อมต่อการเปิดเสรีทางการค้า การบริการและการลงทุนของประชาคมอาเซียน มีการส่งเสริม นวัตกรรม เทคโนโลยีที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของลูกค้า โดยจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันใน ตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก การจ้างงาน อุตสาหกรรมยานยนต์

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the energy consumption change policy that affects employment in the automotive industry, 2) to study the labor impacts from production changes in the automotive industry, 3) to study Solutions to employment problems in the automotive industry The researcher conducted a study in the form of qualitative research. From in-depth interviews, 1) 4 senior executives of Thai auto parts companies 2) 4 executives of automotive companies 3) senior government officials such as the Ministry of Industry Ministry of Commerce Industrial Standards Institute, 4 labor leaders (unions), and 4) 3 academicians related to the auto parts industry, totaling 15 people.

The results showed that: 1) Innovation is essential to lead the automotive parts industry towards its goals. Innovation capability is a strategy that involves changes to enhance product performance and also customer satisfaction. Innovation of the automotive parts industry It has to use management knowledge to improve the structure to be more clear. The expertise and skill of a person when bringing new ideas. That has been brought into practice and creates new quality things that can be used for real, reducing costs and increasing profits for the automotive parts industry. Achieve higher efficiency and effectiveness, benefiting social and economic life. Processes or services must be characterized by variations in order to constantly modernize themselves. 2) Changes in policy implementation resulted in human resource management in the automotive industry being under intense competition. Human capital is an important factor that creates an advantage and is considered a key success factor. 3) Having economic cooperation policies creates added value or value chains. competitive Must find the most effective way of working and set a standard for work. Building competitiveness requires continuous investment in new product innovation. There are business conglomerates to achieve greater strength. ready for trade liberalization Services and Investments of the ASEAN Community It promotes innovation, technology that is flexible according to customer needs. This will affect the ability to compete in the world market better.

Keywords : Technology Changes the World, Employment, Automotive Industry

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ในทุกวันนี้ทั่วโลก ล้วนมีเป้าหมายเดียวกัน คือการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ตอบสนองทุกความต้องการ ตามทันยุคสมัยที่เปลี่ยนไป (Report, M. 2563) ภาพรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์โลก ที่มีการพัฒนารถยนต์มาจากในประเทศฝรั่งเศสที่มีการประดิษฐ์รถสามล้อที่ขับเคลื่อนด้วยไอน้ำ จากนั้นในปี 1800 เครื่องยนต์สันดาปภายในเครื่องแรกถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2428 ในเยอรมัน Henry Ford สร้างรถยนต์คันแรกในปี พ.ศ.2439 จากนั้นก็มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมด้วยการ

คิดค้นสายการประกอบที่สามารถผลิตรถยนต์ได้จำนวนมากทำให้ราคาถูกลง อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมระดับต้นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การจ้างงาน การสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาด้านเทคโนโลยียานยนต์โดยประเทศไทย มีนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้มาอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ปี 2504 จากการนำเข้าชิ้นส่วนยานยนต์ประเภท Complete Knock Down จากยุโรปและญี่ปุ่นเข้ามาประกอบเป็นรถยนต์ในปี 2514 รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตและชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยจึงเติบโตอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์ได้รับผลกระทบที่มีการลดแรงงาน ลดกำลังผลิต ปิดกิจการ มีการลดค่าจ้าง ลดสวัสดิการ มีการจ้างงานแบบใหม่เกิดขึ้น

อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมหลักที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ เพราะการเติบโตของอุตสาหกรรมนี้สร้างรายได้จากการส่งออกและก่อให้เกิดการจ้างงานอันเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยมาโดยตลอด ซึ่งในแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมฉบับปัจจุบัน (ปี 2555-2574) มีการกำหนดให้อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นหนึ่งในแปดอุตสาหกรรมหลักที่รัฐบาลให้ความสำคัญ (ศูนย์สารสนเทศ สถาบันยานยนต์, 2555) เพราะข้อมูลของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยระบุว่า ในปี 2561 ไทยส่งออกรถยนต์สำเร็จรูปสูงถึง 1,140,640 คัน เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน ร้อยละ 0.08 มีมูลค่าของการส่งออก 594,809.48 ล้านบาท เมื่อรวมกับยอดผลิตเพื่อขายรถยนต์ในประเทศของปี 2561 ยอดผลิตรถยนต์รวมทุกประเภท เท่ากับ 2,167,694 คัน สูงสุดในรอบ 5 ปี โดยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 8.99 นอกจากสร้างรายได้แล้วอุตสาหกรรมยานยนต์ยังสร้างความเติบโตให้กับอุตสาหกรรมสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการผู้ผลิตและจัดส่งชิ้นส่วนยานยนต์ในระดับต่าง ๆ อีกด้วย จากข้อมูลสถาบันยานยนต์มีสถานประกอบการผู้ผลิตและจัดส่งชิ้นส่วนยานยนต์ที่อยู่ในโซ่การผลิต 3 ระดับ ระดับที่ 1 หรือ Tier 1 จำนวน 462 แห่ง ระดับที่ 2 หรือ Tier 2 และระดับที่ 3 หรือ Tier 3 จำนวน 1,137 แห่ง ในบรรดาผู้ผลิตและจัดส่งชิ้นส่วนทั้งหมดมีจำนวนรวมกันประมาณ 584 แห่ง เป็นสถานประกอบการจาก Tier 1 ร้อยละ 23 จากจำนวน 462 แห่ง คิดเป็นประมาณ 106 แห่ง รวมกับ Tier 2 และ Tier 3 จำนวนร้อยละ 42 จากจำนวน 1,137 แห่ง คิดเป็นจำนวนแห่งประมาณ 478 แห่ง จากจำนวนดังกล่าว ทำให้อาศัยแรงงานที่มีคุณภาพ มีการจ้างแรงงานมากกว่า 2 แสนคน (Tharawatrasak, P., & Thonglim, T., 2020) เกือบครึ่งหนึ่งของปริมาณการจ้างงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมยานยนต์ (อุตสาหกรรมยานยนต์จ้างแรงงานรวมทั้งระบบประมาณ 750,000 คน) นับเป็นการจ้างแรงงานจำนวนมาก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษา เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ เพื่อศึกษาข้อมูลการเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงการผลิต การจ้างงานอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ในอนาคต อีกทั้งหาแนวทางเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานและการสร้างทักษะใหม่ พัฒนากำลังคนและเทคโนโลยีให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานและสถานประกอบการโดยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนจัดระบบการจ้างงานและกระจายงานสู่ภาคส่วนใหม่ๆ ติดตามผลการจ้างงาน การมีงานทำของแรงงาน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาปรับปรุง หลักสูตรการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานภายใต้เศรษฐกิจใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

เขตอุตสาหกรรมยานยนต์ จังหวัดสมุทรปราการ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาดำเนินการงานวิจัย บทความจากเอกสารวารสารหรือนิตยสารยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เอกสารประกอบการสัมมนา และวรรณกรรม สถิติข้อมูลจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทชิ้นส่วนยานยนต์ที่เป็นคนไทย จำนวน 4 คน 2) ผู้บริหารบริษัทยานยนต์ จำนวน 4 คน 3) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม ผู้นำแรงงาน (สหภาพแรงงาน) จำนวน 4 คน และ 4) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ จำนวน 3 คน จำนวนรวม 15 คน

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกจาก ผู้นำแรงงาน (สหภาพแรงงาน) และแรงงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์และกลุ่มผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์

ผลการวิจัย

การศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ พบว่า

นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการนำอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไปสู่เป้าหมาย เพราะนวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานความสามารถทางนวัตกรรมมีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจความสามารถทางนวัตกรรมจะเป็นเหมือนกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยของสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เพื่อนำไปใช้ในการแข่งขันและเพิ่มผลการดำเนินงานที่สามารถวัดได้จากคุณภาพของสินค้า โดยพิจารณาจากปริมาณขายหรือยอดขายที่เพิ่มขึ้นหรือดูจากผลงานวิจัยที่พัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสินค้าและยังรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้า พนักงานที่มีต่อการให้บริการรวมถึงความพึงพอใจของผู้บริหารที่สามารถบริหารงานได้สำเร็จที่เป็นผลสืบเนื่องจากการมีนวัตกรรมเพิ่มขึ้น การทำให้กระบวนการของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดนวัตกรรมจะเป็นตัวช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่ง หากมองในมุมของการจัดสรรทรัพยากร สามารถอธิบายถึงความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยเกิดจากช่องทางของแหล่งทรัพยากรที่นำมาพัฒนาในผลิตภัณฑ์ และกระบวนการใหม่ ๆ นวัตกรรมจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานซึ่งสามารถวัดได้จากการสนองความต้องการของลูกค้า การติดต่อทางธุรกิจได้รวดเร็วและสิ่งสำคัญที่สุดของนวัตกรรม คือ การที่อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ได้รับข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้วยเหตุนี้ นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนต่อผลการดำเนินงาน

นวัตกรรมของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ทางด้านการจัดการต้องใช้ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการมาปรับปรุงระบบ โครงสร้างของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่โดยการแบ่งแผนกและหน่วยงานให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น การให้อิสระในการทำงานแก่พนักงาน การดำเนินงานโดยอาศัยการจัดประชุมกลุ่มย่อย ๆ บ่อยครั้งขึ้นการบริหารงานจะเป็นไปในลักษณะของการมีส่วนร่วมกับพนักงาน ซึ่งทำให้ได้ความคิดเห็นใหม่ๆ เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์ มาจากทุกส่วนของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สามารถ

ตอบสนองความต้องการของลูกค้าสามารถสร้างรายได้เข้าไปสู่ตลาดทุกส่วนและสร้างผลกำไรให้กับอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ได้ นวัตกรรม เป็น แนวความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการภายใต้ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและทักษะความชำนาญของบุคคลหรืออุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นอกเหนือจากงานประจำที่ทำอยู่เมื่อนำความคิดใหม่ๆ นั้นมาสู่การปฏิบัติแล้วก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้จริงลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไรให้กับบุคคลหรืออุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิมเกิดประโยชน์ต่อชีวิตสังคมและเศรษฐกิจหรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้มีคุณภาพมากขึ้นสิ่งเหล่านั้นอาจเป็นผลิตภัณฑ์ กระบวนการหรือบริการก็ได้และต้องมีลักษณะของความผันแปรให้เกิดความทันสมัยในตัวเองอย่างไม่หยุดนิ่ง

นวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพจะเริ่มต้นด้วยสิ่งเล็กๆ ไม่ใช่สิ่งที่ต้องยิ่งใหญ่ลงการต้องทำอะไรที่เฉพาะเจาะจงได้หนึ่งอย่าง ที่มีความโดดเด่นและเป็นตัวกำหนดทิศทางของเทคโนโลยีใหม่ๆ หรืออุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่จะสร้างให้เกิดธุรกิจอุตสาหกรรมซึ่งอยู่เหนือคู่แข่งได้ตลอดไป จะต้องมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้นำมาตั้งแต่แรก นวัตกรรมต้องอาศัยความรู้ ความเป็นคนช่างคิด ต้องอาศัยความมุ่งมั่นตั้งใจ อาศัยทักษะ ความช่างคิด ความรู้ ส่วนการลงมือปฏิบัติต้องอาศัยความพากเพียรมุ่งมั่น อุตสาหกรรมอย่างแท้จริง รวมทั้งสิ่งที่ไม่พึงกระทำ นวัตกรรมต้องสามารถควบคุมและใช้งานได้โดยคนธรรมดาสามัญทั่วไป สิ่งใดก็ตามที่ดูฉลาดเกินไปไม่ว่าจะเป็นการออกแบบ หรือการนำไปใช้ก็มีแนวโน้มที่จะประสบความล้มเหลวนวัตกรรมเป็นสิ่งที่ต้องการความเป็นหนึ่งเดียวของทีมงาน ควรมุ่งมั่นไปยังเรื่องใดเรื่องหนึ่งนอกจากนั้นนวัตกรรมควรสร้างเพื่อปัจจุบันเท่านั้น เพราะสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ อาจต้องใช้เวลาานกว่าจะเริ่มมีผลสะท้อนกลับและอาจไม่เติบโตเต็มที่จนกระทั่งผ่านไป 20 ปี

ในการจัดการนวัตกรรมทางธุรกิจ จะต้องอาศัยความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานโดยเกิดจากการสร้างเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์หรือการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างความได้เปรียบคู่แข่งในอุตสาหกรรมหรือกลุ่มธุรกิจเดียวกัน โดยแบ่งเป็น ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ หมายถึงความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือพัฒนาการดัดแปลงวัสดุที่ได้จากการผลิตแปรรูปให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ และมีการคิดค้นวิธีการนำวัสดุเหลือใช้ที่ได้จากการผลิตไปใช้ ซึ่งสามารถประหยัดต้นทุนได้ ความสามารถในการพัฒนากระบวนการ ที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการทำงานด้านการผลิตโดยจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของความรู้ทางด้านเทคโนโลยี มาพัฒนากระบวนการผลิตตลอดจนการมีความคิดในการพัฒนากระบวนการจัดการของเสียที่เกิดจากการผลิตและความสามารถในการพัฒนาการบริหารจัดการงาน ที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการและบริหารอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก การผลิต ซึ่งจะต้อง ใช้ความรู้ความสามารถในด้านการบริหารการจัดการมาปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานรวดเร็วขึ้น และสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย

การศึกษาผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ พบว่า

จากการปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์อยู่ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรง "คน" หรือ "ทุนมนุษย์" เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความได้เปรียบและถือเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ความสูญเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานของพนักงานที่ทำหน้าที่ในสายการผลิตและสายการประกอบมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เกิดความสูญเสียที่เกิดจากการรองานซึ่งจะส่งผลให้ระยะเวลาในการผลิตชิ้นงานพนักงานคนนั้นมีระยะเวลานานเกินไปซึ่งหากไม่ได้สังเกตความสูญเสียในงานเหล่านี้ก็จะเกิดความสะสมของปัญหาและมีผลต่อต้นทุนการผลิตได้

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ พบว่า

การดำเนินการกิจกรรมที่เป็นการสร้างความร่วมมือทางการค้า การมีนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ที่ทำแล้วก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือห่วงโซ่แห่งคุณค่าโดยการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลผลิต ถ้าใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดผลผลิตสูงก็ถือว่ามีประสิทธิภาพสูง และเปรียบเทียบระหว่างวัตถุดิบประสมกับผลผลิตและผลลัพธ์ หากบรรลุตามวัตถุดิบประสมก็ถือว่าเกิดประสิทธิผล ซึ่งดูจากทั้งปริมาณและคุณภาพ เป็นผลสำเร็จของงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและเป้าหมายเฉพาะ เทคโนโลยี จะเป็นเครื่องมือที่ทำให้การจัดการต่างๆ ให้มีความง่ายขึ้น มีความสะดวกสบายที่เป็นความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมซึ่งนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และหรือ ความรู้ที่นำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เทคโนโลยีที่ดีต้องขึ้นอยู่กับผู้นำมาปรับใช้ด้วยว่าสามารถนำเทคโนโลยีไปปรับใช้อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความสามารถในการแข่งขันคือผลิตภาพที่เป็นมูลค่าของยานยนต์และบริการที่ผลิตขึ้นจากทรัพยากรของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ที่เน้นผลิตภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดมาตรฐานและสถานะของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในระยะยาว เนื่องจากรากฐานที่สำคัญของผลประกอบการ ตัวชี้วัดได้จากผลประกอบการในรูปของตัวเงินและทรัพย์สินที่เกิดจากสินทรัพย์ที่สัมผัสไม่ได้ในทางบัญชี

ความสามารถในการแข่งขันที่พัฒนาสมรรถภาพทางการเงินในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบไปด้วย ความพึงพอใจของลูกค้า ที่เหมาะสมในด้าน ผลิตภัณฑ์ บริการ ราคาคุณภาพ และนวัตกรรม ความพึงพอใจของพนักงาน เช่น ค่าจ้างแรงงาน ความปลอดภัย อบรมและ การจ้างงานต่อเนื่อง และความน่าสนใจในการคืนทุนและศักยภาพในการเจริญเติบโต ความสามารถในการแข่งขันคือการเพิ่มผลภาพ ต้องค้นหาวิธีการทำงานที่ได้ผลดีที่สุดและกำหนดเป็นมาตรฐานในการทำงานให้พนักงานทุกคนปฏิบัติตามเพราะจะถือเป็นแนวคิดในการเพิ่มผลิตภาพและได้ถูกนำมาใช้ในการบริหาร

ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องมีการลงทุนสร้างนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งมากขึ้น มีความพร้อมต่อการเปิดเสรีทางการค้า การบริการและการลงทุนของประชาคมอาเซียน มีการส่งเสริม นวัตกรรม เทคโนโลยีที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของลูกค้า มีความเหมาะสมที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าและง่ายต่อการใช้งานและการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดจากการใช้มันสมองของบุคลากรที่จะต้องสร้างให้เกิดการแข่งขันเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาแต่ต้องไม่แข่งขันกันจนมากเกินไปจนขาดการเจริญเติบโต ดังนั้นต้องตั้งเป้าหมายสำหรับการขยายไปสู่กลุ่มอาเซียน โดยที่ผู้ประกอบการไทยมีจุดอ่อน ในการสร้างเอกลักษณ์ หรือความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น การสร้างชื่อเสียงให้กับผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ในด้านสินค้า ซึ่งต้องสร้างให้ใหญ่ระดับโลกเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือในระดับนานาชาติ หรือการขายผ่านทางออนไลน์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมหาศาล รวมทั้งการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายในการพัฒนาสินค้าและความสามารถในการผลิตยานยนต์เฉพาะทางที่จะเป็นกลยุทธ์สร้างความแตกต่างได้อย่างดีเยี่ยม โดยจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษานโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่พบว่า

นโยบายการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ผลการศึกษาพบว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการนำอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไปสู่เป้าหมาย เพราะนวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน มีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ เหมือนเป็นกล

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยของสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เพื่อนำไปใช้ในการแข่งขันและเพิ่มผลการดำเนินงานที่สามารถวัดได้จากคุณภาพของสินค้า ดูได้จากปริมาณการขายหรือยอดขายที่เพิ่มขึ้นหรือดูจากผลงานวิจัยที่พัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสินค้าและยังรวมถึงความพึงพอใจของลูกค้า พนักงานที่มีต่อการให้และการบริการ การทำให้กระบวนการของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดนวัตกรรมจะเป็นตัวช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่ง นวัตกรรมจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานซึ่งสามารถวัดได้จากการสนองความต้องการของลูกค้า การติดต่อทางธุรกิจได้รวดเร็วและสิ่งสำคัญที่สุดของนวัตกรรม คือ การที่อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ได้รับข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้วยเหตุนี้ นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนต่อผลการดำเนินงาน ความเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำรงชีวิต รูปแบบการใช้จ่ายใช้สอย และเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญานาสมบูรณ์ (Nasmaboon, B.,2020) อิทธิพลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการสโตร์ญี่ปุ่นส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรญี่ปุ่นในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันสูงขึ้นผลักดันให้ผู้ประกอบการต่างใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อให้บรรลุความได้เปรียบในการแข่งขัน ภัทรเวช ธาธาเวชรักษ์ (Tharawatrasak, P., & Thonglim, T. ,2020) สภาวะแวดล้อมมหภาคของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 กลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยให้ความสำคัญในปัจจัยด้านเทคโนโลยีมากที่สุด ซึ่ง วินัย ภูประชาตระกูล (2560) กล่าวว่า การพัฒนาการบูรณาการนโยบายภาครัฐ การบริหารในยุคดิจิทัลทศวรรษที่ 21 ต้องเป็นการบริหารจัดการด้วยความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนางาน กำหนดนโยบาย และมีกระบวนการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และความพึงพอใจของลูกค้าที่เป็นลักษณะปัจเจกบุคคล เมื่อพิจารณาจากที่กล่าวมานั้น ระบบการบริหารต้องเปลี่ยนจากเดิมคือ ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์หรือกรอบวิธีคิดและยุทธศาสตร์ธุรกิจแบบใหม่ที่ต้องเป็นลักษณะการบริหารองค์กรแบบบูรณาการ Slowik & Lutsey (Slowik, P., & Lutsey, N.,2018) The Continued Transition to Electric Vehicles in U.S. Cities ศึกษาการเปลี่ยนผ่านไปสู่ยานพาหนะไฟฟ้าในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่อง ที่พบว่า ผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกามีความสนใจที่จะใช้รถยนต์ไฟฟ้ามากขึ้นทุกปี โดยมีหลายปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นการเติบโตของรถยนต์ไฟฟ้าในตลาดทั่วสหรัฐอเมริกา กิจกรรมและนโยบายที่สนับสนุน ช่วยอธิบายว่าทำไมตลาดรถยนต์ไฟฟ้ามีการเติบโตอย่างรวดเร็วในบางพื้นที่มากกว่าที่อื่น ๆ บนพื้นฐานของนโยบายการส่งเสริมด้านยานพาหนะไฟฟ้าที่แตกต่างกัน จนในที่สุดเราจะพบความสัมพันธ์ที่สำคัญทางสถิติระหว่างส่วนแบ่งรถยนต์ไฟฟ้าของการขายรถยนต์ และความพร้อมใช้งานของรถยนต์ไฟฟ้า โดยโมเดลแรงจูงใจผู้บริโภค ที่มีนัยสำคัญ คือ โครงสร้างพื้นฐานของการชาร์จสาธารณะ การเข้าถึงช่องทาง และการดำเนินการส่งเสริมด้านรถยนต์ไฟฟ้าที่ทั่วถึงให้กับผู้บริโภค นอกจากนี้การเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนด้านอื่น ๆ อีก เช่น การสนับสนุนให้มีผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้าหลายราย การจัดเตรียมด้านพลังงานไฟฟ้า การสนับสนุนด้านเงินทุน และการเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้บริโภค

จากการศึกษา ผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่พบว่า

ผลกระทบด้านแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ผลการศึกษาพบว่า จากการปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์อยู่ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่รุนแรง คนหรือทุนมนุษย์ยังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความได้เปรียบและเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ ความสูญเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เกิดความสูญเสียที่เกิด

จากการรื่องานซึ่งจะส่งผลให้ระยะเวลาในการผลิตชิ้นงานพนักงานคนนั้นมียะเวลาก่อนที่นานเกินไปซึ่งหากไม่ได้สังเกตความสูญเสียในงานเหล่านี้ก็จะเกิดความสะสมของปัญหาและมีผลต่อต้นทุนการผลิตได้ เนื่องจากพนักงานไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มาสโลว์ (Maslow, 1974 :80 - 92) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจมนุษย์โดยสาระสำคัญของแนวคิดนี้ คือมนุษย์มีแรงจูงใจมาจากความต้องการขั้นพื้นฐานของตน 5 ประการ คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการมีความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการในทางสังคม ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการความสำเร็จสูงสุด นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรประภา ศรีราพร (Sreraporn, P., 2018) การจ้างงานผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ความต้องการจะจ้างงานเป็นผลมาจากทักษะความชำนาญ 43% เป็นอันดับแรก และอัตราเงินเดือน 40.8% เป็นอันดับที่สอง รองลงมาคือ เทคนิคเฉพาะทาง 19.5% แต่ความต้องการจะจ้างงานไม่ได้เป็นผลมาจากประสบการณ์ทำงาน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงคือ การได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร 39.5% ความผูกพันต่อองค์กร 26.6% และรายได้หลังเกษียณ 22.7% และการรับรู้ในความสามารถของตนเอง 15.5% ชิตีพัทธ์ วรารัตน์นิธิกุล (Woraratnithikul, C., 2018) ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ในประเทศไทย พบว่า พัฒนาศักยภาพด้านภาษาแก่กำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ให้ได้มาตรฐานระดับ พัฒนามาตรฐานวิชาชีพและพัฒนามาตรฐานฝีมือของกำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรม ยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์สู่มาตรฐานโลก พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านกำลังแรงงานของกลุ่ม อุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ให้สอดคล้องกับทุกระบบกับหน่วยงานอื่นๆ อย่างครอบคลุม จัดตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับทั้งในสถานศึกษากับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ พัฒนาทักษะแรงงานด้านการสร้างนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์มุ่งสู่กระบวนการผลิตอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน ISO และการจูงใจกำลังแรงงานสู่ระบบการจ้างงานและพัฒนาระบบการจ้างงานของผู้ประกอบการจ้างกำลังแรงงานตามระบบการจ้างงาน Magdalena Bernaciak View all authors and affiliations (2010) การแข่งขันข้ามพรมแดนและการตอบสนองของสหภาพแรงงานในสหภาพยุโรปที่ขยายตัว: หลักฐานจากอุตสาหกรรมยานยนต์ในเยอรมนีและโปแลนด์สหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปตะวันตกและยุโรปตะวันออกกลางร่วมมือกัน โดยจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพแรงงานโปแลนด์และเยอรมันที่บริษัทยานยนต์สามแห่งซึ่งแสดงการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาและเนื้อหาของความร่วมมือข้ามพรมแดน สหภาพแรงงานร่วมมือกันข้ามชาติเมื่อไม่มีช่องทางการเจรจาในท้องถิ่นสำหรับนักสหภาพแรงงานชาวเยอรมัน และนักสหภาพแรงงานชาวโปแลนด์ได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือจากพันธมิตรตะวันตกมากกว่าจากการแก้ปัญหาในท้องถิ่น โดยรวมแล้ว หลักฐานบ่งชี้ว่าลัทธิข้ามชาติของแรงงานตะวันออก-ตะวันตกมีองค์ประกอบที่แข็งแกร่งของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและถูกชี้นำโดยการพิจารณาต้นทุน-ผลประโยชน์เป็นหลัก

จากการศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่พบว่า

แนวทางการแก้ไขปัญหการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการกิจกรรมที่เป็นการสร้างความร่วมมือทางการค้า มีนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ที่ทำแล้วก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มหรือห่วงโซ่แห่งคุณค่า ถ้าใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดผลผลิตสูงก็ถือว่ามีประสิทธิภาพสูง เทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้การจัดการต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น สะดวกสบาย ที่เป็นความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมซึ่งนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และหรือความรู้ที่นำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เทคโนโลยีที่ดีต้องขึ้นอยู่กับผู้นำมาปรับใช้ด้วยว่าสามารถนำเทคโนโลยีไปปรับใช้อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความสามารถในการแข่งขันคือผลิตภาพที่เป็นมูลค่า

ของยานยนต์และบริการที่ผลิตขึ้นจากทรัพยากรของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ที่เน้นผลิตภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดมาตรฐานและสถานะของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในระยะยาว ความสามารถในการแข่งขันที่พัฒนาสมรรถภาพทางการเงินในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องมีการลงทุนสร้างนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งมากขึ้น มีความพร้อมต่อการเปิดเสรีทางการค้า การบริการและการลงทุนของประชาคมอาเซียน ส่งเสริมนวัตกรรม เทคโนโลยีที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของลูกค้า มีความเหมาะสมที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าและง่ายต่อการใช้งานและการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เกิดจากการใช้มันสมองของบุคลากรที่จะต้องสร้างให้เกิดการแข่งขันเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาแต่ต้องไม่แข่งขันกันจนมากเกินไปจนขาดการเจริญเติบโต ดังนั้นต้องตั้งเป้าหมายสำหรับการขยายไปสู่กลุ่มอาเซียน โดยที่ผู้ประกอบการไทยมีจุดอ่อน ในการสร้างเอกลักษณ์ หรือความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น การสร้างชื่อเสียงให้กับผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ในด้านสินค้า ซึ่งต้องสร้างให้ใหญ่ระดับโลกเป็นที่ยอมรับ เชื้อถือในระดับนานาชาติ หรือการขายผ่านทางออนไลน์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมหาศาลรวมทั้งการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายในการพัฒนาสินค้าและความสามารถในการผลิตยานยนต์เฉพาะทางที่จะเป็นกลยุทธ์สร้างความแตกต่างได้อย่างดีเยี่ยม โดยจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า เป็นการรับรู้ของบุคคลถึงสถานะของตน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความเชื่อส่วนบุคคลภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล หรืออริสโตเติล (Aristotle) ที่กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต คือ ความสุข ดังตัวอย่างเช่น “การที่ประชาชนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการดีแล้วก่อให้เกิดสุข และเชื่อว่าความสุขนั้นเป็นสิ่งที่พระเจ้าให้มา โดยสอนให้มนุษย์ให้กระทำแต่ความดี เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดี นอกจากนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรประภา ศรีราพร (Sreraporn, P., 2018) การจ้างงานผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ความต้องการจะจ้างงานเป็นผลมาจากทักษะความชำนาญเป็นอันดับแรก รูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีทักษะสูงได้แก่ 1. การจ้างงานนอกระบบเช่น นอกเวลา (Part-time), ที่ปรึกษา (Consultant) ซึ่งเปรียบเทียบกับได้กับการทำงานแบบสัญญาระยะสั้น (Short-term Contracts) 2. การขยายอายุการเกษียณออกไป ทั้งนี้ควรเป็นไปตามความสมัครใจของผู้จ้างเนื่องจากพบว่ามีเพียง 6.7% ของผู้กรอกแบบสอบถามเท่านั้นที่สมัครใจทำงานต่อภายหลังเกษียณในอุตสาหกรรมยานยนต์ ชิติพัทธ์ วรารัตน์นิธิกุล (Woraratnithikul, C., 2018) ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ในประเทศไทย ที่พบว่าได้ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ในประเทศไทย ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาทักษะด้านภาษาแก่กำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ให้ได้มาตรฐานระดับสากล ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและพัฒนามาตรฐานฝีมือของกำลังแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์สู่มาตรฐานโลก ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านกำลังแรงงานของกลุ่ม อุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ให้สอดคล้องกับทุกระบบกับหน่วยงานอื่นๆ อย่างครอบคลุม ยุทธศาสตร์ที่ 4 จัดตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับทั้งในสถานศึกษากับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาทักษะแรงงานด้านการสร้างนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอะไหล่ยานยนต์ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์มุ่งสู่กระบวนการผลิตอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน ISO และ ยุทธศาสตร์ที่ 7 การจูงใจกำลังแรงงานสู่ระบบการจ้างงานและพัฒนาระบบการจ้างงานของผู้ประกอบการจ้างกำลังแรงงานตามระบบการจ้างงาน วรินทร อุณทิ

(Untee, W., 2017) สภาพปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์ขนาดเล็ก ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาคาดแคลนแรงงานฝีมือแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการหาแรงงานใหม่เข้ามาทดแทน และการจ้างแรงงานเกินจากความต้องการของสถานประกอบการ โดยมีช่องทางการหาแรงงานด้วยวิธีการฝากบอกต่อ ติดประกาศหน้าร้าน และติดต่อแรงงานเก่า นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้ความผูกพันของพนักงานกับสถานประกอบการ โดยมีการกำหนดวันหยุด การจัดหาอุปกรณ์ทุนแรง มีความเป็นกันเอง ดูแลเอาใจใส่พนักงาน ให้ความช่วยเหลือในยามคับขัน มีการให้รางวัล โบนัส รวมไปถึงการจ้างแรงงานต่างด้าว และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25 ตัดสินใจปิดส่วนของงานซ่อม Martin (Krzywdzinski, M., 2017) ระบบอัตโนมัติ ความต้องการทักษะ และกลยุทธ์การใช้แรงงาน: แนวทางค่าแรงสูงและค่าแรงต่ำสำหรับการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในอุตสาหกรรมยานยนต์ เห็นว่ากลยุทธ์การใช้แรงงานขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี กระบวนการน้อยลง แต่ขึ้นอยู่กับรอบสถาบันและบทบาทของโรงงานในการเปิดตัวและการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ และเทคโนโลยีกระบวนการใหม่ บทบาทดังกล่าวต้องการความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างพนักงานในพื้นที่การผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งในทางกลับกันต้องใช้ทักษะระดับสูงเป็นพิเศษ บทบาทของตัวแทนพนักงานในการมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การใช้แรงงานมีความสำคัญน้อยกว่า บทความนี้ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจตัวแทนพนักงานและข้อมูลเชิงคุณภาพจากบริษัทเชิงลึก นริยญา โภคานฤมิต และสืบพงศ์ สุขสม (Phokanarumit, N., & Suksom, S. 2022) ได้ศึกษานโยบายการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปราจีนบุรี ที่พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจมี 3 ด้าน ได้แก่ การเสริมสร้างขีดความสามารถ การส่งเสริมและพัฒนา การพัฒนาเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้เทคนิควิศวกรรมอุตสาหกรรมการทำการศึกษาเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาสาเหตุในการแก้ปัญหา
2. การส่งมอบในสายการผลิตหรือระหว่างกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์จะมีผลต่อการส่งมอบในขั้นสุดท้ายคือการส่งมอบให้กับลูกค้าที่สั่งซื้อสินค้าของบริษัทซึ่งอาจแก้ไขได้โดยการเปลี่ยนเครื่องจักรที่รวดเร็วมาใช้ในการผลิต
3. ควรพยายามหาทางลดความสูญเสียต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเครื่องจักรและคันหาวิธีการที่เหมาะสมซึ่งเริ่มตั้งแต่การวางแผนการสั่งซื้อ การจัดหาวัตถุดิบ การวางแผนการผลิต ไปจนถึงการส่งมอบที่ทันเวลาและมีความยืดหยุ่นต่อความต้องการของตลาด อันจะส่งผลให้อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างดีที่สุด
4. การพัฒนาบุคลากร ควรต้องพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมที่ใช้ทั้งเทคโนโลยีอันทันสมัยทั้งด้านการผลิต การติดต่อสื่อสาร การพัฒนาบุคลากร ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ บริการใหม่ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ

1. ควรทำการศึกษาการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ เพราะองค์กรแห่งการเรียนรู้คือสิ่งที่ทุกคนมาร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานอันจะทำให้งานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดที่มาจากความร่วมมือ
2. ควรทำการศึกษาการยอมรับนวัตกรรมทางการผลิตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร เพราะบุคลากรต้องยอมรับให้ได้ว่านวัตกรรมคือสิ่งที่องค์กรทุกองค์การต้องนำเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงเป็นสำคัญและจำเป็นต้องให้กระบวนการยอมรับนี้เกิดขึ้นให้ได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีผลต่อการจ้างงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พุทธศักราช 2566 ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

Reference

- Woraratnithikul, C. (2018). "Strategies for Workforce Development in the Automotive and Auto Parts Industry in Thailand." *Suthiparithat: Journal of Business and Innovation (SJBI)*, 32(104), 183-199.
- Phokanarumit, N., & Suksom, S. (2022). "Policy Development for Small and Medium Enterprises (SMEs) in Prachinburi Province." *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(2), 148-163.
- Nasmaboon, B. (2020). "The Influence of Transformational Leadership and Japanese Management Style on the Operational Efficiency of Japanese Organizations in the Electronics Industry." *Journal of Business Administration and Languages (JBAL)*, 8(2), 73-82.
- Sreraporn, P. (2018). "Employment of Skilled Elderly Workers in the Thai Automotive Industry." *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University*, 10(1), 77-85.
- Tharawatrasak, P., & Thonglim, T. (2020). "Macroeconomic Environment of the Thai Electronics Industry under the Thailand 4.0 Industrial Development Strategy." *Thai Science and Technology Journal*, 1490-1500.
- Untee, W. (2017). "Problems of Skilled Labor Shortages in Small Automotive Businesses." Automotive Information Center, Thailand Automotive Institute. (2013). "Thai Automotive Statistics." Retrieved March 1, 2013, from http://data.thaiauto.or.th
- Krzywdzinski, M. (2017). Automation, skill requirements and labour-use strategies: high-wage and low-wage approaches to high-tech manufacturing in the automotive industry. *New Technology, Work and Employment*, 32(3), 247-267.
- M Report. (2020). "Future Perspectives of the Manufacturing Industry." Online: Available at <https://www.mreport.co.th/experts/business-and-management/101>.
- Mayhew, E., Poste, G., Cowden, M., Tolson, N., & Maslow, D. (1974). Cellular binding of 3H-cytochalasin B. *Journal of Cellular Physiology*, 84(3), 373-382.
- Slowik, P., & Lutsey, N. (2018). The continued transition to electric vehicles in US cities. White paper. *The International Council of Clean Transportation (ICCT)*.

การพัฒนาแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร

DEVELOPMENT OF ONLINE MARKETING COMMUNICATION MODEL FOR SUSTAINABLE SUCCESS OF SKIN BEAUTY AND COSMETIC SURGERY CLINICS IN BANGKOK METROPOLITAN

ธนิตพงศ์ มัลลิจารุพงศ์¹ และ ภัครดา เกิดประทุม

Thanitphong Mallijaruphong¹ and Pakkrada Kerdpratum

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email ; kaninyo@gmail.com¹

Received 16 June 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงาม 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงาม และ 3) เพื่อพัฒนาแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และทำการเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงาม 2) นักวิชาการเกี่ยวกับคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงาม และ 3) ผู้ใช้บริการ รวม 27 คน และผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 7 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเกี่ยวกับคลินิกเสริมความงาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ Facebook Instagram และ YouTube 2) ความสัมพันธ์ของแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการทำให้ติดอันดับในการค้นหา มีความสัมพันธ์ต่อองค์ประกอบของการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ด้านทัศนคติต่อแบรนด์ การรับรู้แบรนด์ ภาพลักษณ์ของ แบรนด์ และความไว้วางใจในแบรนด์ และ 3) แนวทางการพัฒนาแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ Facebook, Instagram และ YouTube ควรเลือกรูปแบบการสื่อสารออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย ใช้งานง่าย สะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย และเหมาะสมในทางปฏิบัติซึ่งจะสามารถสร้างความสำเร็จอย่างยั่งยืนให้กับธุรกิจในด้าน เศรษฐกิจ ด้านความภักดีของผู้ใช้บริการ ด้านสัดส่วนของผู้ใช้บริการ และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ: รูปแบบการสื่อสาร; การตลาดออนไลน์; ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to: 1) study the online marketing communication model of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan; 2) study the relationship between the online marketing model and purchasing decisions on services of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan; and 3) develop the online marketing communication model for sustainable success of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan. The qualitative research methodology was used. The sample was derived by purposive selection and data were collected through an in-depth interview and a group discussion. The key informants for the in-depth interview consisted of 1) managers of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan; 2) academic experts in skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan; and 3) consumers who used services or received news and information of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan through online channels, totaling 27 persons. The informants for the group discussion consisted of 7 academic experts in skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan. After that, data were analyzed by content analysis.

The research results showed that: 1) the online marketing communication models of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan were Facebook, Instagram, and YouTube; 2) the online marketing communication model for sustainable success of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan, consisting of word of mouth marketing through electronic media and search engine optimization, had relationship with components of purchasing decision on services of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan from the aspects of brand attitude, brand perception, brand image, and brand trust; 3) the guidelines for developing online marketing communication model for sustainable success of skin beauty and cosmetic surgery clinics in Bangkok Metropolitan were Facebook, Instagram, and YouTube. It was suggested to select an online marketing communication model that is easily accessible, easy to use, convenient, lower cost, and practical. This can create sustainable success for business operations in the aspects of 1) economic success, 2) success in service user loyalty, 3) success in service user proportion, and 4) success in social responsibility.

Keyword: online marketing; communication; sustainable success

บทนำ

ความงามไม่ว่าเพศไหน วัยไหน หรือชนชาติใด เป็นสิ่งที่หลายคนปรารถนา ตามค่านิยมของผู้คนในปัจจุบันที่ต้องการแก้ไขจุดบกพร่องของร่างกายและใบหน้า และเสริมภาพลักษณ์ให้ตนเองดูดีขึ้น เพราะจะช่วยเพิ่มความมั่นใจและเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับตนเองมากขึ้น ส่งผลให้เวชศาสตร์ความงาม (Aesthetic Medicine) มีบทบาทเกี่ยวกับการทำให้ร่างกายภายนอกแลดูสดใสและอ่อนกว่าวัย ซึ่งในศาสตร์แขนงนี้ก็มีตั้งแต่การฉีดหรือ ใช้เข็ม เช่น โบท็อกซ์ ฟิเลอร์ ร้อยไหม การใช้เลเซอร์ต่างๆ รวมถึงไปการศัลยกรรมความงาม เป็นเทรนด์ที่ยังมาแรง และเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเติบโตสูง โดยการเสริมความงามในรูปแบบต่างๆ

ได้รับความสนใจและ เปิดกว้างขึ้น ทั้งการศัลยกรรมหรือการผ่าตัดเสริมความงาม อาทิ การผ่าตัดเสริมหน้าอก การผ่าตัดเสริมจมูก การศัลยกรรมตา 2 ชั้น การดูดไขมัน และการเสริมความงามแบบไม่ผ่าตัด แต่ใช้วิธีการใช้ยา ฉีด การนวด การกดจุด การฝังเข็ม อาทิ การฉีดโบท็อกซ์ (Botox Injections) การฉีดฟิลเลอร์หรือสารเติมเต็ม (Soft Tissue Fillers) การผลัดเซลล์ผิวด้วยสารเคมี (Chemical Peel) ซึ่งจากผลสำรวจ ล่าสุดของ Real Self Insights Center ที่ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลกระทบของโควิด-19 กับความต้องการเสริมความงาม พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจ 98% ยังคงสนใจและต้องการเสริมความงามต่อไป ขณะที่ผลสำรวจจากบริษัท วิจัยตลาด GlobalWebIndex ที่ได้มีการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความสนใจเกี่ยวกับการศัลยกรรมในกลุ่ม ชายและหญิงที่เป็นผู้บริหารระดับสูง (C-Level) ที่มีอายุ 25-64 ปี พบว่า คนกลุ่มนี้มีความสนใจที่จะศัลยกรรม เพื่อภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งราคาไม่ใช่ปัจจัยในการตัดสินใจเพราะพร้อมจะจ่ายเงินเพื่อสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง สำหรับการเสริมความงาม ที่เรียกว่า เวชศาสตร์ความงาม (Aesthetic Medicine) ที่เน้นการรักษาโดยตรง ซึ่งครอบคลุม ทั้งการผ่าตัดเพื่อศัลยกรรมตกแต่งเสริมสวย การทำหัตถการทางการแพทย์ที่หลักๆ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ สารลด เลื่อนริ้วรอย หรือ Botulinum toxin A (Botox) สารเติมเต็มหรือฟิลเลอร์ การร้อยไหม และกลุ่มที่ใช้พลังงานทำให้ผิวหนังตึง ทั้งนี้สมาคมศัลยแพทย์ตกแต่งเสริมสวยแห่งประเทศไทย ได้แบ่งเวชปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสวยเสริมความงาม ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ (Anno, S.,2022)

1. Noninvasive Procedure คือ การใช้ยา กินหรือยาฉีด การนวด การกดจุด การฝังเข็ม เป็นต้น ซึ่งแพทย์ทั่วไปหรือบุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ ที่ได้รับอนุญาตสามารถทำเวชปฏิบัติเหล่านี้ได้ในคลินิกทั่วไป การเสริมความงามในกลุ่มนี้ อาทิ การฉีดโบท็อกซ์ การฉีดฟิลเลอร์หรือสารเติมเต็ม (Soft Tissue Fillers) การ ผลัด เซลล์ผิวด้วยสารเคมี (Chemical Peel)

2. Minimally Invasive Procedure หรือการรักษาแบบกึ่งศัลยกรรมคือ การทำหัตถการที่ต้องผ่าตัดเปิด แผลเพียงเล็กน้อย (Minor Surgery) ซึ่งอาจจะใช้การส่องกล้องเป็นเครื่องมือช่วยการใส่วัสดุเสริม การใช้ไหมร้อย เลเซอร์ เป็นต้น

3. Invasive Procedure ซึ่งก็คือ การผ่าตัดใหญ่ (Major Operation) หรือการศัลยกรรมตกแต่งเสริมสวยประเภทต่างๆ อาทิ การผ่าตัดเสริมหน้าอก การผ่าตัดเสริมจมูก การศัลยกรรมตา 2 ชั้น การดูดไขมัน

ธุรกิจคลินิกเสริมความงามในธุรกิจที่มีกระแสความนิยมจากผู้บริโภคทั่วโลก และในประเทศไทยถือว่าเป็น ธุรกิจดาวรุ่งเนื่องจากเป็นที่นิยมของผู้บริโภคที่มีความชื่นชอบในเรื่องความสวยความงาม ซึ่งเป็นหนึ่งในความต้องการที่คนในสังคมยุคใหม่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหน้าตา รูปร่าง ผิวพรรณ การปรับเปลี่ยนรูปร่างหน้าตาให้ดูดีขึ้น ทำให้ธุรกิจคลินิกเสริมความงามมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ตลาดคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยเป็นที่ต้องการของกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอย่างมากเนื่องจากมีมาตรฐานและคุณภาพการรักษาเทียบเท่าระดับโลก และประเทศไทยนั้นมุ่งที่จะเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) เพื่อดึงดูด การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) โดยมีจุดประสงค์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทย และใช้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ที่สำคัญคือในเรื่องราคาที่ต่ำกว่าประเทศในทวีป ยุโรป นอกจากนี้ คลินิกเสริมความงามมุ่งเน้นการให้บริการอย่างชัดเจนถูกต้อง มีระบบและกระบวนการให้บริการ ที่รวดเร็วทันสมัยและมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย สร้างความน่าเชื่อถือในการให้บริการของคลินิกเสริมความงาม (Chansai, K., & Kerdpratum, P.,2022) ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงไทย ประเมินว่าการเติบโตของตลาด เสริมความงามไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจหลักหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างธุรกิจโรงพยาบาล ธุรกิจโรงพยาบาลเฉพาะทางด้านศัลยกรรมตกแต่ง ธุรกิจคลินิกศัลยกรรมตกแต่ง และธุรกิจคลินิกเสริมความงามเท่านั้น แต่ธุรกิจต่อเนื่องหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อมอย่างธุรกิจนำเข้าและ/หรือจัดจำหน่ายเครื่องมือแพทย์ด้านความงาม อาทิ เครื่องดูดไขมัน เครื่องสลายไขมันและกำจัดเซลล์ลูไลท์ เครื่องยกกระชับสัดส่วน เครื่องเลเซอร์ และ IPL

ธุรกิจนำเข้าและ/หรือจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์/สาร/ยาเสริมความงาม อาทิ Botulinum toxin A (Botox) ฟิเลเลอร์ และ สารเสริมความงามชนิดต่างๆ ธุรกิจที่ปรึกษาการตลาดคลินิกเสริมความงาม ตลอดจนธุรกิจท่องเที่ยวและ ธุรกิจโรงแรมก็มีโอกาสได้รับอานิสงส์ด้วยเช่นกัน

ในส่วนของรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่แต่ละคลินิกเสริมความงามใช้หรือนำเข้ามาช่วยในการสื่อสารไปยังผู้บริโภคได้เร็วขึ้นและดีขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและผู้ให้บริการเนื่องจากจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเชื่อมต่อสัญญาณที่มีความเร็วสูงมากขึ้น ทำให้มีความเร็วในการสื่อสารที่มากขึ้น ทำให้เกิดความสะดวกในการใช้การสื่อสารการตลาดออนไลน์แต่ละรูปแบบกันมากยิ่งขึ้น ธุรกิจต่างๆ รวมถึงธุรกิจคลินิกเสริมความงามจึงได้มีกลยุทธ์การตลาด ซึ่งก็คือการสร้างคุณค่าของแบรนด์ธุรกิจผ่านการสื่อสารการตลาดออนไลน์ โดยมีการให้ความสำคัญเรื่องนี้มากขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ผู้ประกอบการธุรกิจศัลยกรรมความงามยังสามารถได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเพิ่มเติมโดยตรงด้วย ซึ่งนำมาประเมินผลการบริการได้อย่างถูกต้อง แล้วนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ต่างๆ และการบริการต่อไป ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการในครั้งถัดๆ ไป ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นในธุรกิจมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่เราเรียกกันว่ายุค 5G แล้วนั้น การใช้โทรศัพท์มือถือประเภทสมาร์ตโฟนนั้น มีผลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในธุรกิจหลายประเภท ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำกิจกรรมทางการตลาดในช่องทางนี้ของธุรกิจด้วยเช่นกัน ดังนั้น รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่างๆ นั้น เป็นสิ่งที่หลายธุรกิจจำเป็นต้องทำในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งธุรกิจด้านศัลยกรรมความงามที่โดยปกติแล้วมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงจำเป็นต้องแข่งขันทำการตลาดผ่านสื่อออนไลน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Phongjirakhorn, C., et al, 2021)

สาวิตรี ริววงษ์ (2566) ได้กล่าวว่า ปี 2566-2567 ภูมิทัศน์สื่อยังเป็นโจทย์ท้าทายยิ่งขึ้น เพราะจะเห็นการแตกกระจายของแพลตฟอร์มสื่อโดยเฉพาะออนไลน์ ทำให้โลกการสื่อสารซับซ้อนและยากในการเจาะกลุ่มเป้าหมายอย่างแม่นยำ ขณะที่ช่วงวิกฤตโควิด-19 ยังพลิกการเสฟสื่อ เกิดปฏิกิริยาเร่งให้สื่อออนไลน์โตรุนแรงมากขึ้น ทว่าหลังสถานการณ์คลี่คลายบริบทสื่อเปลี่ยนแปลงอีกเช่นกัน โดย 2 แพลตฟอร์มใหม่สะท้อนกลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก คนรุ่นใหม่ มองหาแพลตฟอร์มที่ตอบโจทย์กลุ่มตัวเองมากขึ้น เมื่อสื่อเปลี่ยนแปลง มีความซับซ้อนมากขึ้น และแย่งชิงเวลาของผู้บริโภค ทำให้แบรนด์ นักการตลาดต้องเข้าใจกลุ่มเป้าหมายเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ซึ่งการสื่อสารรูปแบบออนไลน์จะทำให้ข่าวสารสามารถแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และยังมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลค่อนข้างสูงอีกด้วย โดยเริ่มจากการทำการตลาดหลักของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม โดยจะมุ่งเน้นการเผยแพร่ผลงานของแพทย์หรือ ที่เราเรียกกันว่ารีวิว เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจของผู้ที่กำลังตัดสินใจเลือกใช้บริการ หลังจากที่ผู้ใช้บริการเข้ามา รับบริการแล้วเกิดความพึงพอใจก็จะเกิดการแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักต่อๆ กันไป โดยการสื่อสารแบบปากต่อปากที่สามารถสร้างการบอกต่อผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งประกอบด้วย การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางอินเทอร์เน็ต การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางอีเมล การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางวิดีโอออนไลน์ และการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Sukapun, P., & Huanprapai, P.) ที่ผ่านมาธุรกิจคลินิกเสริมความงามมีการวางแผนการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยิ่งย่น จะมุ่งเน้นไปทางด้าน การประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อมุ่งเน้นส่งเสริมด้านคุณค่าของแบรนด์และการสร้างความรู้ต่อแบรนด์เท่านั้น โดยไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญกับการตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ว่าสามารถช่วยส่งเสริมด้านคุณค่าของแบรนด์และการสร้างความรู้ต่อแบรนด์ได้ด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นจากการประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีหลายๆ ธุรกิจใช้ข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์ไม่ตรงกับความเป็นจริงที่ให้บริการ ที่พบกันบ่อยคือการประชาสัมพันธ์เกินความเป็นจริง (Over

Claim) และส่วนใหญ่เน้นการตลาดก็จะมีเทคนิคและ กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อจูงใจผู้ที่เห็นประชาสัมพันธ์นั้นให้เชื่อถือ ข้อมูลนั้นได้ด้วยวิธีการต่างกันไป

ภาพที่ 1 แสดงแพลตฟอร์มออนไลน์ของคนไทย
ที่มา: (กรุงเทพธุรกิจ, 2566)

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า แพลตฟอร์มออนไลน์มีหลากหลาย ปัจจุบันสถานการณ์ผู้ใช้งานสื่อต่างๆ ประจำ (Active User) เป็นดังนี้ Facebook 44 ล้านราย โดยกลุ่มอายุใช้งาน Youtube มีผู้ใช้งาน 38 ล้านราย ทุกกลุ่มเช่นกัน Instagram 23 ล้านราย ฐานใหญ่อายุ 18-35 ปี Twitter 8 ล้านราย กลุ่มอายุ 16-29 ปี Line 50 ล้านราย ทุกอายุใช้งาน และ TikTok 27 ล้านราย กลุ่มอายุ 18-35 ปี (Bangkokbiznews,2023)

ด้วยสถานการณ์การระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้กิจการของคลินิกเสริมความงามต้องหยุดชะงัก โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงที่จะต้องปิดชั่วคราวเป็นระยะๆ และความกลัวจะติดเชื้อโควิด-19 ของผู้มาใช้บริการ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร เพื่อช่วยให้เจ้าของธุรกิจคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามแต่ละแห่งสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามแต่ละแห่งในประเทศไทย โดยมีกลยุทธ์เพื่อเรียกความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นใจให้ผู้ใช้บริการ มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการให้ได้มากขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรมทางการแพทย์ที่ดีงาม มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมโดยการไม่โฆษณาเกินจริง และไม่เอาเปรียบผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ที่เปิดดำเนินการมานานมากกว่า 2 ปี จำนวน 20 คน เจ้าของธุรกิจคลินิกความงามและศัลยกรรมในกรุงเทพมหานครที่เปิดดำเนินการมานานมากกว่า 5 ปี จำนวน 6 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นเจ้าของบริษัทการทำตลาดออนไลน์ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 7 คน สำหรับการสนทนากลุ่ม รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 27 คน ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีลักษณะของข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Response Question) ซึ่งเป็นการเจาะลึกในข้อค้นพบเพื่อนำมาสนับสนุนการวิจัยให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เจ้าของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานครนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของธุรกิจเพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง ซึ่งการบันทึกเสียงนั้นจะสามารถนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้ โดยการบันทึกเสียงทุกครั้งต้องได้รับการยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากผู้ได้สัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนเสมอ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา การศึกษาเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมจากข้อเท็จจริงและข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการวิจัย ค้นคว้า การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ตามลำดับดังนี้

1. รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามพบว่า คลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามใช้รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 Facebook ลำดับที่ 2 Instagram และลำดับที่ 3 YouTube
2. ความสัมพันธ์ของรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์

ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การตลาดแบบปากต่อปาก ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการทำให้ติดอันดับในการค้นหา ล้วนมีผลต่อองค์ประกอบของการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ด้านทัศนคติต่อแบรนด์ การรับรู้แบรนด์ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ และความไว้วางใจในแบรนด์

3. การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน ดังนี้ 1) ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ 2) ความภักดีของผู้ใช้บริการ 3) สัดส่วนผู้ใช้บริการ และ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม

การทำตลาดออนไลน์คลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ในยุคปัจจุบันเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามต้องทำความเข้าใจถึงภาพรวมของการทำการตลาดในรูปแบบนี้ เพราะธุรกิจคลินิกความงามต้องลงทุนสูง การทำการตลาดออนไลน์ก็ต้องมีการทำให้ออกมาดูดี มีแบรนด์ มีราคา มีความน่าเชื่อถือ และต้องมีการกำหนดทิศทางในการทำการตลาดออนไลน์คลินิกเสริมความงาม เพื่อสนับสนุนแบรนด์ และใช้เครื่องมือออนไลน์ที่เหมาะสมเพราะไม่อย่างนั้นแล้วการทำการตลาดออนไลน์ก็จะสัมฤทธิ์ผลน้อย หรือไม่เกิดประโยชน์ไม่คุ้มค่างบเงินลงทุนที่ลงไป

สิ่งที่ต้องทำช่วงแรกคือ สร้างคอนเทนต์ให้มีความน่าสนใจ มีความน่าเชื่อถือ และการที่จะต้องมีการลงโฆษณาให้ชำนาญ เมื่อลูกค้าสนใจ มั่นใจ เขาจะเริ่มมีคำถาม สำหรับช่วงนี้คือการดึงลูกค้าเข้าสู่ Line@ เพื่อพูดคุย หรือ Facebook messenger เพื่อใช้พื้นที่พูดคุย สร้างสายสัมพันธ์ ปิดการขาย จะสะดวกกว่ามากหากเปรียบเทียบกับ Chat แบบอื่นๆ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นในการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามใช้รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 Facebook ลำดับที่ 2 Instagram และลำดับที่ 3 YouTube

รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร มีการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ในหลากหลายช่องทาง ทำให้สามารถเข้าถึงคนกลุ่มใหญ่ได้ ตลอดจนเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค

ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธัญญ์วี ธรศิริปูลโรจน์ (Thansiripoonroj, T., 2019) การศึกษากลยุทธ์การตลาดสู่ความสำเร็จของการประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์สปาผ่านช่องทางดิจิทัลในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้ประกอบการและลักษณะการประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์ สปามีดังนี้ คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีทักษะความรู้พื้นฐานเรื่องนวัตกรรมการผลิตและความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณสมุนไพร และการใช้เทคโนโลยีในการสร้างธุรกิจออนไลน์ การทำเว็บไซต์และขายสินค้าผ่าน Facebook หลักการการวางแผนกำหนดทิศทางของธุรกิจ ในการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์รวมถึงการสื่อสารโดยใช้ข้อความเนื้อหาการสร้าง วิดีโอภาพเพื่อการสื่อสารกับลูกค้า และศึกษาความต้องการของผู้บริโภคโดยศึกษาจากพฤติกรรมการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสรรพคุณสมุนไพร สอดคล้องกับแนวคิดของ

Sukapun & Huanprapai (Sukapun, P., & Huanprapai, P., 2021) การมีช่องทางอย่าง Facebook และ Social Media อื่นๆ ก็เข้ามาเปลี่ยนแปลงโลกพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าไปอย่างสิ้นเชิง เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น Twitter YouTube Instagram Line หรือล่าสุด Tiktok การทำการตลาดแบบออนไลน์นั้นจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญและเน้นลงไปในเรื่องของกิจกรรม ที่ทำลายเป็นอย่างมาก เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติให้กับทีมงานในกลุ่มธุรกิจความงามและคลินิกความงามโดยผู้ปฏิบัติ ผู้เรียนรู้ รวมถึงนักการตลาดที่จะต้องเข้ามาดูแลในส่วนต่างๆ เกี่ยวกับคลินิกความงามแบบออนไลน์นี้ จะต้องปรับเปลี่ยนมุมมองในหลากหลายรูปแบบกับการนำการตลาดแบบเก่าๆ กลยุทธ์เดิมๆ นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับยุคสมัยดิจิทัลและโซเชียลมีเดียที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. ความสัมพันธ์ของรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร

ความสัมพันธ์ของรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การตลาดแบบปากต่อปาก ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการทำให้ติดอันดับในการค้นหา ล้วนมีผลต่อองค์ประกอบของการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ด้านทัศนคติต่อแบรนด์ การรับรู้แบรนด์ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ และความไว้วางใจในแบรนด์

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ จุฬารัตน์ ชันแก้ว (Khankaew, C., 2018) ศึกษาพฤติกรรมการตลาดดิจิทัลและผลการดำเนินงานทางการตลาดหลักฐานเชิงประจักษ์จากธุรกิจบริการในประเทศไทย วัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจบริการในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลด้านความสามารถในการสร้างเนื้อหาทางการตลาดและด้านการจัดการ ชื่อเสียงองค์กรออนไลน์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาด 2) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลด้านการจัดการชื่อเสียงองค์กรออนไลน์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการตระหนักรู้เกี่ยวกับตราสินค้า 3) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลด้านความสามารถในการสร้างเนื้อหาทางการตลาดและด้านการจัดการชื่อเสียงองค์กรออนไลน์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย 4) การตระหนักรู้ถึงตราสินค้ามีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาด และ 5) ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาด ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักวิชาการในด้านการขยายและต่อยอดองค์ความรู้ในศาสตร์การตลาดสมัยใหม่ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารธุรกิจบริการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลด้านการบริหารจัดการเนื้อหาทางการตลาดด้วยเนื้อหาที่สร้างสรรค์ น่าสนใจ น่าติดตาม และมีความทันสมัยอยู่เสมอ และควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลด้านการจัดการชื่อเสียงองค์กรออนไลน์เพื่อช่วยลดปัญหาข้อร้องเรียนในเชิงลบและช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจที่ดีต่อธุรกิจ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ถึงตราสินค้าของธุรกิจผ่านสัญลักษณ์ โลโก้ ที่โดดเด่นแตกต่างเพื่อช่วยเพิ่มการจดจำให้มากขึ้น รวมไปถึงมีการพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายให้มีความแข็งแกร่งยาวนานซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อธุรกิจบริการในยุคดิจิทัลต่อไป

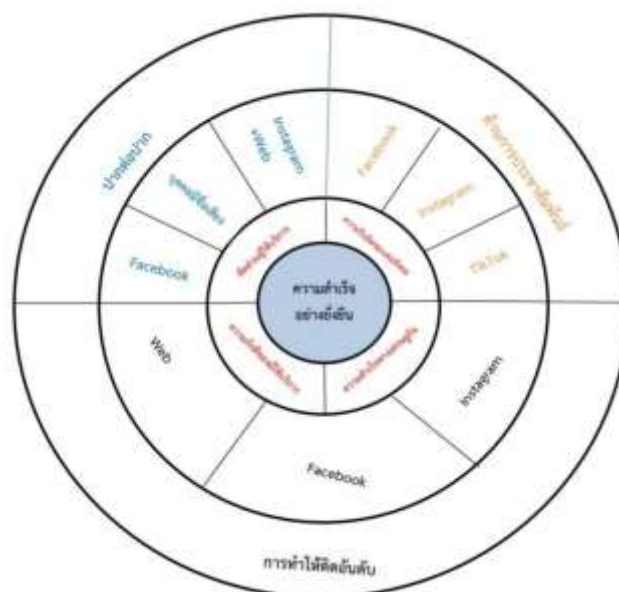
3. แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร

แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนารูปแบบการสื่อสารผ่านช่องทาง

ออนไลน์ในหลากหลายช่องทาง ทำให้สามารถเข้าถึงคนกลุ่มใหญ่ได้ ตลอดจนเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งช่องทางออนไลน์จะสื่อสารอยู่ใน Facebook Line@ TikTok Instagram เป็นต้น โดยคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ใช้ทุกช่องทางไปสู่ผู้บริโภคได้ แต่ละช่องทางที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการตลาดหลายช่องทางที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในยุคดิจิทัล สิ่งที่ต้องทำช่วงแรกคือ สร้างคอนเทนต์ให้มีความน่าสนใจ มีความน่าเชื่อถือ และการที่จะต้องมีการลงโฆษณาให้ชำนาญ เมื่อลูกค้าสนใจมั่นใจ เขาจะเริ่มมีคำถาม สำหรับช่วงนี้คือการดึงลูกค้าเข้าสู่ Line@ เพื่อพูดคุย หรือ Facebook messenger เพื่อใช้พื้นที่พูดคุย สร้างสายสัมพันธ์ ปิดการขาย จะสะดวกกว่ามากหากเปรียบเทียบกับ Chat แบบอื่นๆ สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ หลากหลายช่องทางรวมถึงการใช้รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบปากต่อปาก

ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Attayakorn (2020) การใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการสำหรับกลุ่มธุรกิจบริการทางการแพทย์และความงามที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน ได้แก่ 1) ออนไลน์ เช่น แพนเพจเฟซบุ๊ก สามารถทำให้ธุรกิจกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักมากขึ้น รวมถึงยังสามารถให้ลูกค้าตัดสินใจในการซื้อและใช้บริการได้ง่ายมากขึ้นด้วย 2) พนักงานมีส่วนสำคัญมากในการบอกเล่าเรื่องราวของแบรนด์ และยังสามารถช่วยสร้างภาพลักษณ์ สร้างความประทับใจและสร้างคุณค่าประสบการณ์ที่ดีให้แก่ลูกค้าได้อีกด้วย และ 3) การนำ ผู้มีชื่อเสียงแต่ละวงการบอกเล่าเรื่องราวยังคงได้รับความนิยมในกลุ่มนี้ แต่เลือกจากการที่ผู้มีชื่อเสียงมาใช้บริการจริงๆ ไม่ใช่การเชิญมาเป็นพรีเซ็นเตอร์หรือมาเป็นผู้นำทางความคิด

รูปแบบการทำการสื่อสารทางการตลาดที่เป็นที่นิยมอย่างมากในยุคปัจจุบัน คือการใช้ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพราะมีข้อดีหลายอย่างแก่กิจการหรือธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่สามารถทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เฉพาะเจาะจงได้มากขึ้น ทำให้ลดต้นทุนของการดำเนินงานทางด้านการตลาดไปได้อย่างมาก ส่งผลให้เกิดการเติบโตของธุรกิจได้อย่างรวดเร็วมากกว่ายุคอื่นๆ ที่ผ่านมา โดยแนวทางในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารทางการตลาดไปยังผู้บริโภคนั้น จะมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ และทัศนคติเชิงบวกแก่ผู้รับข้อมูลข่าวสารนั้น

ภาพที่ 2 แสดงการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร

ที่มา: ผู้วิจัย

หมายเหตุ: สัดส่วนพื้นที่ของภาพในแต่ละองค์ประกอบ ไม่มีนัยในการเทียบเคียงสัดส่วนความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบการพัฒนาารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร

สรุป

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานครนั้น มีการศึกษาและการวางแผนในการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันมีรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ได้หลากหลายช่องทาง เช่น Facebook Instagram และ YouTube ทำให้อัตราการมองเห็นสื่อประชาสัมพันธ์เหล่านี้ ถูกกระจายออกไปตามช่องทางต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของเจ้าของธุรกิจคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ตลอดจนความสัมพันธ์ของรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการทำให้ติดอันดับในการค้นหา มีความสัมพันธ์ต่อองค์ประกอบของการตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ด้านทัศนคติต่อแบรนด์ การรับรู้แบรนด์ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ และความไว้วางใจในแบรนด์ สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ Facebook, Instagram และ YouTube สามารถเลือกรูปแบบการสื่อสารออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย ใช้งานง่าย สะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย และเหมาะสมในทางปฏิบัติซึ่งจะสามารถสร้างความสำเร็จอย่างยั่งยืนให้กับธุรกิจในด้าน 1) ความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ 2) ความสำเร็จด้านความภักดีของผู้ใช้บริการ 3) ความสำเร็จด้านสัดส่วนของผู้ใช้บริการ และ 4) ความสำเร็จด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในด้านการบริหาร

1. ผู้บริหารคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร ได้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการ สามารถนำความรู้ที่ตนเองเชี่ยวชาญมาถ่ายทอดแบ่งปันข้อมูลความรู้เพื่อที่จะได้บริหารจัดการธุรกิจได้ตรงกับความสามารถและเพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน
2. จากการศึกษาทำให้ทราบถึงรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่ตรงกับผลิตภัณฑ์และบริการ ตลอดจนให้ข้อมูลสำคัญที่ตรงกับบริการและได้รับความนิยมของผู้บริโภคเพื่อเพิ่มโอกาสให้เว็บไซต์ของตนเองได้รับความสนใจเข้าชมติดอันดับต้นๆ รวมถึงการออกแบบเว็บไซต์หรือสื่อออนไลน์อื่นๆ สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อสามารถนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพในการให้บริการต่อไป
3. นำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานคร และพื้นที่อื่นๆ
4. จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลเพื่อที่จะนำมาวางแผนงานในการแก้ปัญหาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความรู้สึกจากการใช้บริการของผู้บริโภคแล้วแพร่ไปสู่สังคมออนไลน์ ซึ่งส่วนงานการสื่อสารการตลาดออนไลน์ควรมีแผนในการแก้ปัญหาให้รวดเร็วและเป็น

ผลบวกต่อภาพลักษณ์ของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามในกรุงเทพมหานครให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะในด้านวิชาการ

1. ควรศึกษาเทคนิคการสร้างสื่อภาพและวิดีโออย่างไรเพื่อทำให้เกิดความสนใจและติดตามของผู้บริโภคในการแชร์ข้อมูลบอกต่อสินค้ามากที่สุด ซึ่งทำให้เกิดความผูกพันกับตราสินค้าและเกิดความภักดีต่อภาพลักษณ์ของสินค้า
2. ควรศึกษาวิธีการพัฒนาองค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดออนไลน์ต่อความตั้งใจใช้บริการของผู้บริโภค
3. ควรศึกษาการสื่อสารผ่านแบรนด์บุคคลออนไลน์ต่อความตั้งใจในการตัดสินใจทำศัลยกรรม

References

- Bangkokbiznews. (2023). Marketing Insights for 2023: Powerful New Platforms to Reach Consumers. Retrieved June 13, 2023, from <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1046429>
- Chansai, K., & Kerdpratum, P. (2022). Developing a Competitive Advantage Model for Aesthetic Clinic Businesses in Northeastern Thailand. *Journal of Buddhist Social Science and Anthropology*, 6(9), 329-342.
- Khankaew, C. (2018). Digital Marketing Strategies and Marketing Performance: Empirical Evidence from Service Businesses in Thailand. *Chulalongkorn Business Review*, 41(159), 1-32.
- Thansiripoonroj, T. (2019). Marketing Strategies for the Success of Spa Product Businesses. *Journal of the Association of Researchers*, 24(1), 72-84.
- Krungthai Research Center. (2022). Krungthai COMPASS: The Booming Beauty Market as the Country Reopens. Retrieved June 13, 2022, from <https://www.efinancethai.com>
- Anno, S. (2022). Krungthai COMPASS: The Booming Beauty Market as the Country Reopens. Retrieved June 13, 2022, from <https://www.efinancethai.com>
- Rinwong, S. (2023). Marketing Insights for 2023: Powerful New Platforms to Reach Consumers. Retrieved June 5, 2023, from <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1046429>
- Attayakorn, N. (2020). Brand Communication Strategies of Successful SMEs. *Journal of Communication Arts Review*, 24(3), 68-80.
- Phongjirakhorn, C., Nonthanathorn, P., Laohavichien, T., & Srivardhana, T. (2021). Social Media Influencer Relationships, Customer Experience Management, Customer Engagement, and Trust in Beauty Clinic Brands. *Srinakharinwirot Business Administration Journal*, 11(2), 89-111.
- Sukapun, P., & Huanprapai, P. (2021). Marketing Strategies Affecting Decisions to Return to Cosmetic Surgery Clinics in Bangkok. *SSRU Graduate Studies Journal*, 14(1), 61-61.

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิต
ข้าวปลอดสารพิษ เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร
DEVELOPMENT MODEL FOR PROMOTION INNOVATION AND TECHNOLOGY OF ORGANIC RICE
PRODUCTION WITH COST REDUCTION FOR SUSTAINABILITY OF KANU MODEL FARMERS IN
KAMPHAENG PHET PROVINCE

วัชรินทร์ อุ่นใจ¹ และ ภัครดา เกิดประทุม
Watcharin Aunjai¹ and Pakrada Kerdprathum
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
E-mail: atpsrs@yahoo.co.th¹

Received 3 July 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของเกษตรกรผู้ประกอบการ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวปลอดสารพิษ และ 3) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มผู้แทนเกษตรกรผู้ประกอบการกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 20 คน พร้อมทั้งการสนทนากลุ่มจากผู้แทนนายกสมาคมโรงสีข้าว เจ้าของโรงสีบริษัทเอกชนค้าปลีก บริษัทตัวแทนจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน แล้วนำมาหาข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและเสนอแนะอ้างอิงทฤษฎีดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ (1) มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง (2) มีประสบการณ์ (3) มีทุนทรัพย์ (4) มีทัศนคติที่ดีในอาชีพเกษตรกร (5) มีทุนทางสังคม (6) มีการต่อยอดธุรกิจเกษตรในชุมชน 2) ความสัมพันธ์ของลักษณะผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวปลอดสารพิษมีผลมาจาก (1) ความแตกต่างด้านประสบการณ์ (2) ความแตกต่างด้านทักษะการบริหารจัดการของเกษตรกร (3) ระดับรายได้ความร่วมมือแรงร่วมใจ และการเรียนรู้เทคโนโลยีของสมาชิก (4) สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และ (5) ทิศทางการกำหนดนโยบายของภาครัฐ 3) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ประกอบด้วย (1) การถ่ายทอดเทคโนโลยี (2) การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม (3) การส่งเสริมแบบตลาดนำการผลิต (4) การส่งเสริมการศึกษานอกระบบของเกษตรกรกลุ่มชาณุโมเดลตามลำดับ

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุน, การผลิตข้าวปลอดสารพิษ

Abstract

The objectives of this research are to: 1) study the characteristics of agricultural entrepreneurs; 2) examine the relationship between the characteristics of entrepreneurs, the environment, problems and obstacles in organic rice production; and 3) develop a model for promotion the use of innovation and technology of organic rice production with cost reduction for sustainability of Kanu model farmers in Kamphaeng Phet province. Qualitative research collects data from document studies, non-participant observations, and in-depth interviews. The interviews are conducted with a group of 20 representatives of Kanu model farmers in Kamphaeng Phet province, as well as 6 individuals from the following groups: representatives of the Rice Millers Association, private sector rice mill owners, rice seed distributors, and representatives from government agencies. After that, the data obtained will be summarized by analyzing the content and presenting recommendations based on theoretical references to organize the data.

The research findings are as follows: 1) the characteristics of Kanu model farmers in Kamphaeng Phet province are (1) they own their farmland, (2) they have experience, (3) they have capital, (4) they have a positive attitude towards farming, (5) they have social capital, and (6) they engage in agricultural business development within their communities; 2) the relationship between the characteristics of entrepreneurs, the environment, problems and obstacles in organic rice production is influenced by (1) differences in experiences, (2) differences in agricultural management skills of farmers, (3) level of income, cooperation, and technological literacy of members, (4) local environmental conditions, and (5) government policy directions; 3) the development a model for promotion the use of innovation and technology of organic rice production with cost reduction includes (1) technology transfer, (2) participatory production, (3) market-oriented promotion of production, and (4) out-of-system education promotion for Kanu model farmers, respectively.

Keywords: development model, the use of innovation and technology of cost reduction, organic rice production.

บทนำ

ระบบเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์มีส่วนอย่างมากที่ทำให้ทุกประเทศต่างจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนให้สามารถเข้าได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ล้วนเป็นประโยชน์และมีส่วนช่วยเป็นอย่างยิ่งในการสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อถูกนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างมีระบบและมีวิสัยทัศน์ (Prapamong, S., 2020) ภาคการเกษตรของไทยมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้กับประเทศและส่งออกไปยังทั่วโลกมาอย่างต่อเนื่องรวมทั้งเป็นแหล่งจ้างงานและรองรับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาโดยตลอดทำให้คนไทยยังคงมีความมั่นคงด้านอาหารและมีรายได้เข้าสู่ประเทศ แต่อย่างไรก็ตามภาคการเกษตรของไทยยังคงประสบกับปัญหามากมาย เช่น ราคาผลผลิตที่ขาดเสถียรภาพ การใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรที่

ยังอยู่ระดับสูง (Imprasert, K., 2020) แม้ว่ารัฐบาลจะได้กำหนดแนวทางและมาตรการในการช่วยเหลือต่างๆ มาโดยตลอดแต่ส่วนใหญ่เป็นแผนระยะสั้นที่ขาดความต่อเนื่องและเป็นการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาภาคการเกษตรให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) มีความมุ่งมั่นที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” หรือ “Value-Based Economy” โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้านวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และ นวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น (Hanpichai, S. and Thaitong, P., 2020)

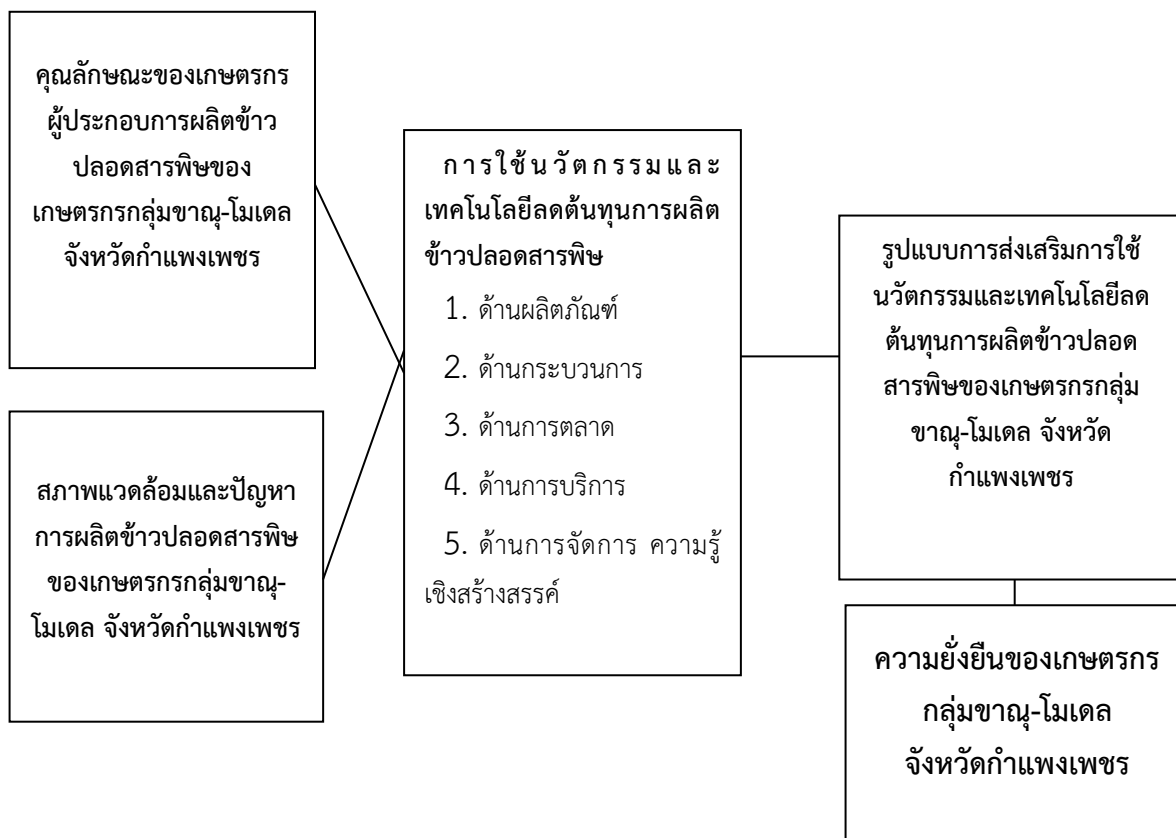
ในปัจจุบันประเทศไทยถือว่ามีความก้าวหน้าการผลิตข้าวอินทรีย์สูงเนื่องจากมีพื้นที่นาทรัพยากรน้ำ และมีปัจจัยแวดล้อมทั่วไปเหมาะแก่การทำนา มีความหลากหลายของพันธุ์ข้าวที่ปลูกโดยสัดส่วนของพื้นที่ปลูกพืชอินทรีย์ต่อพื้นที่ผลิตข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 50.0 ต่อปีอย่างไรก็ตาม เนื้อที่ปลูกข้าวอินทรีย์คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ปลูกข้าวทั้งประเทศและผลผลิตข้าวอินทรีย์เท่ากับ 0.06 ของผลผลิตข้าวทั้งหมด (Krajaejun, S., 2019) โดยแหล่งปลูกข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยร้อยละ 80% อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ ยโสธร อุบลราชธานี อุดรธานี มหาสารคาม ศรีสะเกษ และขอนแก่น ส่วนอีกร้อยละ 20 อยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี (Office of Agricultural Economics., 2021) การใช้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกร มีประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาและมีแนวทางรองรับอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จากการประเมินสถานการณ์และแนวโน้มของประชากรโลก เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ เช่น การนำเครื่องจักรกลมาใช้ในการเกษตรทดแทนแรงงาน การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่การควบคุมสภาพแวดล้อมให้สามารถทำการผลิตได้ตลอดปีในสภาพโรงเรือน เป็นต้น ดังนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว (Department of Agricultural Extension. (2019) ดังนั้นด้วยปรากฏการณ์ข้างต้นแสดงถึงความสำคัญของปัญหาและแนวทางการวิจัยเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร” เพื่อผลักดันให้การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศบรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์และแผนต่างๆ พร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม บริหารจัดการ ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของเกษตรกรผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมปัญหาและอุปสรรค นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวปลอดภัย ต่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

โดยผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอได้ดังนี้

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร และ สัมภาษณ์ พร้อมทั้งการสนทนากลุ่ม ตามขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย มีลักษณะเป็น “Information-rich case” คือมีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึก ได้มาก และสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุดจากประชากรที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญ มี ประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิง ลึกจากผู้แทนประกอบด้วย (กลุ่มที่ 1.) เกษตรกรผู้ประกอบการกลุ่มชาณุ-โมเดล และ จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 20 คน (กลุ่มที่ 2.) การสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลด ต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร จาก กลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มละ 2 ท่าน ได้แก่ นายกสมาคมโรงสีข้าว เจ้าของโรงสีบริษัทเอกชนค้า

ปลีก บริษัทบริษัทตัวแทนจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว หน่วยงานภาครัฐจากองค์การปกครองส่วนจังหวัด และ องค์การบริหารส่วนตำบล และเกษตรอำเภอ จำนวน 6 คน โดยรวมทั้งสิ้น 26 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากข้อคำถามที่เปิดกว้างแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) โดยจะทำการ สัมภาษณ์ตามประเด็นของคำถามในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1)ศึกษาเอกสาร แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาบทสรุป ความ คิดเห็น ข้อเสนอแนะแล้วสร้างคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก 2)นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ ปรัชชาดุขนิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตาม คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และ3)ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญตามลำดับ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และ ได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมี ขั้นตอนดังนี้

4.1)การนัดหมายและกำหนดวันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการประสานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกำหนดสัมภาษณ์

4.2)การแนะนำตัวและการสร้างความสัมพันธ์ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการสัมภาษณ์ และชี้แจงก่อนสัมภาษณ์ถึงข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์จะเป็นความลับ ไม่เปิดเผยรายชื่อ ผู้ให้ โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-60 นาที

4.3)การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะถามคำถามที่ละข้อตามแบบสัมภาษณ์ครบทุกด้าน และผู้วิจัยจะใช้คำถาม เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังขาดอยู่

4.4)การยุติสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และอาจนัดหมายสัมภาษณ์เพิ่มเติมทาง โทรศัพท์เพื่อให้ครอบคลุมตามประเด็นที่ศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยมีวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นวิธีการเสริมในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการ พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อ ความ ยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพเรียบ เรียงข้อมูลที่เป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อยจากนั้นลดทอนข้อมูลที่คลุมเครือและซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่เป็นรูปธรรมพิจารณาความสอดคล้องความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลพรรณนา (Cheawjindakarn, B., 2018)

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับ ความปลอดภัย คำถามที่ใช้ต้องไม่คุกคามอารมณ์ ความรู้สึก และเคารพสิทธิ ของผู้ให้ข้อมูลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

โดยผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดนำเสนอต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของเกษตรกรผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมปัญหาและอุปสรรค นวัตกรรม และเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร โดย สรุปว่ามีแนวคิดการแก้ไขปัญหาข้าวที่ใช้แนวทางการ “แก้ไขปัญหายั่งยืน” ด้วยการส่งเสริมการผลิตข้าว

สายพันธุ์ใหม่ การพัฒนาพันธุ์ตามที่ต้องการ การส่งเสริมและให้องค์ความรู้ในเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 1) จากคุณลักษณะของเกษตรกรผู้ประกอบการ ได้แก่ (1)ที่ดินทำกิน (2)ประสบการณ์ (3)ทุนทรัพย์ (4)ทัศนคติที่ดีในอาชีพเกษตรกร (5)ทุนทางสังคม (6)การต่อยอดธุรกิจเกษตรในชุมชน 2)ความสัมพันธ์ของลักษณะผู้ประกอบการต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย (1)ด้านพื้นฐานครอบครัวส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล (2)ด้านการครอบครองพื้นที่ทำกิน การครอบครองพื้นที่ทำกินส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล และความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรค ต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1.เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรจะมีการยอมรับในนวัตกรรม มากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 2. เกษตรกรที่มีความแตกต่างด้านทักษะในการบริหารจัดการไม่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัย 3. สมาชิกที่มีระดับรายได้ ความร่วมแรงร่วมใจ และระดับการเรียนรู้เทคโนโลยีสูง จะยอมรับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยได้ดีกว่า 4. ปัญหาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัย 5. ปัญหาทิศทางการกำหนดนโยบายของภาครัฐมีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชรที่จะช่วยอำนวยความสะดวกและลดต้นทุนทั้งด้านแรงงานและปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงต่อไป

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวปลอดภัย ต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร โดยสรุปว่า 2.1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ด้านพื้นฐานครอบครัวต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัย พบว่า 1) ด้านผลิตภัณท์ โดยพบว่าอายุเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการยอมรับ ดังนั้นเกษตรกรรุ่นใหม่ การผลิตสินค้าแผนใหม่ยอมรับในการผลิตสินค้าปลอดภัยได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก 2) ด้านกระบวนการ โดยพบว่าการใช้กระบวนการและการจัดการการผลิตข้าวอายุใหม่ที่ต้องการจะเปลี่ยนวิธีการเกษตรแบบเดิมที่พึ่งพาแต่ปัจจัยภายนอกที่ต้องใช้ทุนการผลิตที่สูงเพิ่มขึ้นทุกปี เกษตรกรอายุน้อยและมีการศึกษาเรียนรู้จะยอมรับได้รวดเร็วขึ้น 3) ด้านบริการ โดยพบว่าระดับความรู้ความสามารถมีส่วนสำคัญเพราะการได้รับการศึกษาสูงของเกษตรกรเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรูปแบบ การให้บริการทั้งผู้ให้และผู้รับได้รวดเร็ว 4) ด้านการตลาด การได้รับการศึกษาสูงของเกษตรกรได้มีความรู้กว้างมีความรู้รอบด้านในการจำหน่ายผลิตภัณท์ การประสานงาน การตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณท์ทุกขั้นตอนการผลิต พื้นฐานทางการติดต่อสื่อสารของคนอายุน้อยมีความรวดเร็ว และเข้าใจง่ายกว่าและ 5) ด้านการจัดการความรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้ที่มีการศึกษาสูง และคนที่อายุน้อย มีแนวโน้มความคิดริเริ่มในการยอมรับและพัฒนาการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้วยการผสมผสานความรู้ทางภูมิปัญญาจากคนรุ่นเก่าและเทคโนโลยีได้มากกว่า 2.2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ด้านการครอบครองพื้นที่ทำกินต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) ด้านผลิตภัณท์ โดยพบว่าความเป็นเจ้าของที่ดินทำกินการสร้างประโยชน์ในพื้นที่ที่ตนเองเป็นเจ้าของพื้นที่ทำกินและผลิตภัณท์เป็นของตนเองที่ได้ใช้เทคโนโลยีทำให้เกิดประสบการณ์ความรู้ทักษะและความต้องการใช้งานเทคโนโลยี สามารถทำให้ผลิตภัณท์หรือสินค้าที่ผลิตออกมาเป็นที่ต้องการและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด มีผลมาจากการรับรู้ 2) ด้านกระบวนการ โดยพบว่า การเป็นเจ้าของที่ดินทำกินภายหลังจากการที่ได้

เรียนรู้แนวความคิด ความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ช่วยลดต้นทุนทั้งด้านแรงงานและทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงอย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้ปัจจัยการผลิตที่ปัจจุบันมีราคาสูงขึ้น 3) ด้านบริการโดยพบว่า การเป็นเจ้าของที่ดินทำกินเอื้อการใช้ประโยชน์บริการจากภาครัฐ มีส่วนส่งเสริมอย่างมาก เช่น การได้รับประโยชน์ หรือการลดค่าภาษีในการครอบครองพื้นที่ด้านการเกษตร เป็นต้น 4) ด้านการตลาด โดยพบว่า การเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน สามารถยอมรับต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษเพื่อนำมาช่วยในการประกอบการตัดสินใจ สามารถผลิตสินค้าในพื้นที่ทำกินของตนอย่างภาคภูมิใจ และการทำการตลาดให้ลูกค้าหรือคนที่คาดว่าจะจะเป็นลูกค้าหันมาสนใจในที่ดินทำกินของตน และ 5) ด้านการจัดการความรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่าการเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน มีผลต่อการจัดการความรู้เชิงสร้างสรรค์ของเกษตรกรที่มีไร่นาขนาดใหญ่กว่าย่อมจะรับการเรียนรู้ได้รวดเร็วมากกว่าไร่นาขนาดเล็กตามลำดับ ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ โดยสรุปพบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ โดยพบว่าจากการแข่งขันข้าวในตลาดโลกในปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ปัจจัยเรื่องต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดราคาและกำไร ตัวการสำคัญของต้นทุนที่เพิ่มขึ้นเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีจำนวนมากในการเพาะปลูกข้าว ซึ่งปุ๋ยและสารเคมีเป็นสินค้านำเข้าที่มีแนวโน้มราคาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นแนวโน้มของต้นทุนการผลิตข้าวจึงเพิ่มขึ้นด้วย 2) ด้านกระบวนการ โดยพบว่า การรวมกลุ่มเพื่อให้คนได้มารวมตัวกัน เป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน มีรายได้ ร่วมกัน ชุมชนมีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น การรวมกลุ่มเพื่อให้คนได้มารวมตัวกัน เน้นสินค้าที่เป็นธรรมชาติ สามารถสร้างรายได้ในอนาคตได้ดีกว่าเดิม 3) ด้านบริการ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นนวัตกรรมที่ช่วยในการบริหารจัดการ ในด้านการเป็นผู้ให้บริการคนรุ่นใหม่ยอมรับถึงการบริการที่รวดเร็ว และหาช่องทางการให้บริการที่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วมากกว่าและยอมรับถึงความจำเป็นในด้านการแข่งขันจากการให้บริการ 4) ด้านการตลาด โดยพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้บริโภคเพื่อกระตุ้นความต้องการในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้น เป็นกลยุทธ์ในการแข่งขันเชิงธุรกิจของการตลาดข้าว โดยการพัฒนาระบบการจัดการด้านการขนส่งเพื่อเชื่อมโยง กระบวนการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าสู่การจัดการทางการตลาดที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และ 5) ด้านการจัดการความรู้เชิงสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อกระตุ้นความต้องการในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้น โดยการผสมผสานความรู้ทั้งคนรุ่นใหม่ และคนรุ่นเก่าให้มีความสัมพันธ์กัน สามารถสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ทำให้กลุ่มสามารถขายสินค้าและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ และความสัมพันธ์ของปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ โดยสรุปพบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์โดยพบว่าปุ๋ยและสารเคมีเป็นสินค้านำเข้าที่มีราคาเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีแนวโน้มเอียงใน การยอมรับสิ่งปฏิบัติ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และยอมรับแนวความคิดใหม่ 2) ด้านกระบวนการ โดยพบว่า การนำเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีการปฏิบัติที่ดีมาใช้ผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ที่เหมาะสม การปรับเปลี่ยนวิธีการจากใช้สารเคมีมาเป็นอินทรีย์ การใช้เทคโนโลยีที่ลดต้นทุนด้านแรงงาน เช่นการผลิตข้าวนาหยอดอินทรีย์ การทำข้าวนาหว่านอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน 3) ด้านบริการ โดยพบว่า การยอมรับในการบริการของภาครัฐมีความล่าช้าไม่ต่อเนื่อง ส่งผลต่อการยอมรับในการใช้บริการ และการบริการให้กับลูกค้ามีค่าใช้จ่ายสูง แต่การมีเหตุผลของเกษตรกรผู้ที่มีความรู้สามารถเปรียบเทียบความเป็นประโยชน์ของการให้บริการ ช่วยให้เกษตรกรได้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น และมีความเชื่อมั่นสูงขึ้น 4) ด้านการตลาด โดยพบว่า การเข้าใจในการแปรรูปของสินค้าให้ตรงตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลต่อกำไรที่คาดว่าจะได้รับ เกิดการยอมรับแนวคิดใหม่ไปปฏิบัติตาม แต่ปัญหาการขาดเครื่องจักรในการแปรรูปข้าวที่มีมาตรฐานมีราคาสูงส่งผลให้คุณภาพการแปรรูปของสินค้าเมื่อผลิตออกมามี

ราคาต่ำ แข่งขันกับคู่แข่งอื่นได้ยากและ5)ด้านการจัดการความรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยพบว่าการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกวิธีและไม่มีประสิทธิภาพยังอาจทำให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างอยู่ในผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากสารพิษที่ตกค้างได้ การเสื่อมสภาพของดิน ควรมีวิธีการในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยยกระดับของคุณภาพสินค้าก่อนนำสู่ผู้บริโภค

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร โดยสรุปว่า 3.1)จากลักษณะของผู้ประกอบการผลิตข้าวปลอดสารพิษของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชรเกษตรกรต้องรู้จักการพัฒนาตนเอง เป็นเกษตรกรแบบสมัยใหม่ รู้จักใช้เทคโนโลยี เครื่องจักรในการทำงาน ก้าวให้ทันต่อการใช้ นวัตกรรม เพื่อหาความรู้ใส่ตัวให้มากที่สุด และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้ได้มากขึ้น เพื่อช่วยลดต้นทุนในการผลิต พร้อมทั้งต้องมีความอดทน รู้จักสังเกต รู้จักเข้าไปเรียนรู้งาน มีเวลาไปศึกษางาน บริหารเวลา ไม่ให้มีปัญหากับครอบครัว ยอมสละเวลาทำงานเพื่อกลุ่ม และที่สำคัญต้องรู้จักการผสมผสานด้วยการใช้ภูมิปัญญา และประสบการณ์จากการทำงานแบบเดิม ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีอันทันสมัย และต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมด้วยการทำการเกษตรแบบสมัยใหม่ ด้วยการใช้เทคโนโลยีและการใช้ทรัพยากรที่มีให้คุ้มค่ามากที่สุดตามลำดับ 3.2)ผลผลิตมีมากเกินไปความต้องการ ตลาดไม่ต้องการ ส่งผลต่อราคารับซื้อ ทั้งตลาดในไทยและในตลาดโลก เมื่อราคาข้าวมีความผันผวนส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยนโยบายภาครัฐบาลในการให้ราคาข้าวที่สูงเกินราคาขายในตลาด ส่งผลร้ายต่อราคาที่เป็นจริงที่ควรจะเป็น ทำให้เกษตรกรไม่รู้ว่าต้องควบคุมการผลิตจากการลดต้นทุน โดยต้นทุนในการผลิตสูง ส่งผลมาจากค่าน้ำมัน ค่าจ้างแรงงาน ค่าจ้างรถไถในการเก็บเกี่ยว เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพ งบประมาณจากภาครัฐที่เข้ามาช่วยมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในการสนับสนุนการซื้อเครื่องจักรอันทันสมัยมาใช้ในการผลิต กลุ่มเกษตรกรและองค์กรชาวนายังไม่เข้มแข็งในการต่อรองราคาขายข้าวและซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต รวมไปถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคจากสภาพดินที่เสื่อมโทรม ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่ามาตรฐาน 3.3)ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุน การผลิตข้าวปลอดสารพิษของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยผลผลิตไม่ตรงตามที่ตลาดต้องการต้นทุนจม ไม่มีเงินไปใช้หนี้สหกรณ์ เสี่ยงต่อการโดนยึดที่ดินทำกิน ไม่มีเงินทุนในการผลิตในครั้งต่อไปเนื่องจากขาดทุนในการผลิต ผู้บริโภคสนใจสินค้าที่ปลอดสารเคมี ภาครัฐให้การสนับสนุนการเกษตรแบบอินทรีย์ วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ การทำเกษตรปลูกข้าวแบบปลอดสารพิษ หรือ GAPการช่วยลดโลกร้อนจากภาคการเกษตร ปัญหาสภาพดินที่เสื่อมโทรม ความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล จากการใช้สารเคมีอย่างยาวนาน หน้าดินเสื่อมโทรม ค่าใช้จ่ายจากการซื้อสารเคมียาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยยูเรีย ส่งผลให้การหาทางเลือกใหม่ในการลดต้นทุน การควบคุมวัตถุดิบในการผลิต การหาวิธีการจัดการ การรวมตัวกันให้เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง เพื่อการต่อรองราคาซื้อ ขายวัตถุดิบ เพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และ3.4)การส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิต การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่ต้านทานโรค แมลงศัตรูพืชแนะนำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงต้นทุนการผลิต ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน ภาครัฐให้การฝึกอบรมการบริหารจัดการด้านการตลาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และความหลากหลายทางผลิตภัณฑ์ เป็นโอกาสให้ภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ด้านต่างๆ พร้อมยอมรับและมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกลุ่มฯ อย่างมีประสิทธิภาพต่อยุทธศาสตร์และเทคโนโลยีกการลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชรตามลำดับ

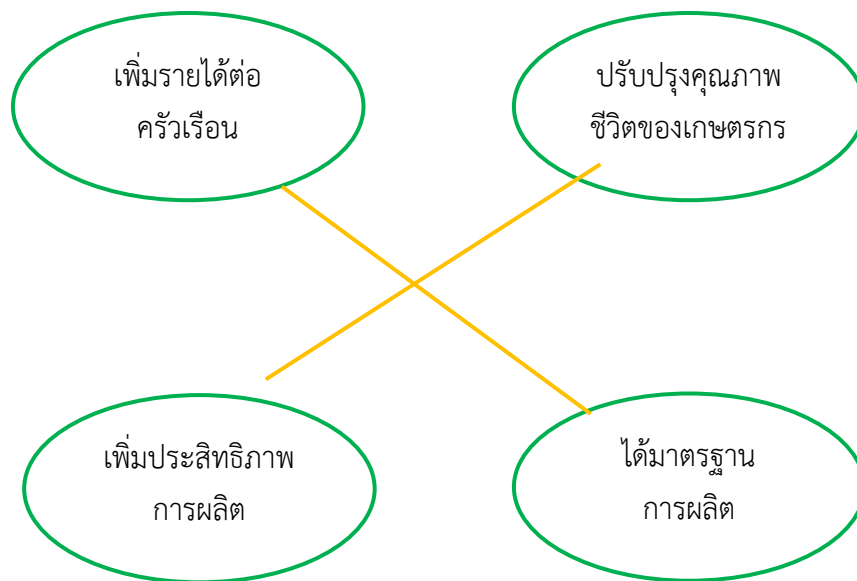
4. การวิจัยเชิงคุณภาพการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษ เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร โดยนำเสนอรายละเอียดได้ดังนี้

4.1)การถ่ายทอดเทคโนโลยีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต โดยขั้นตอนนี้เกษตรกรต้องศึกษา สภาพการณ์ สถานการณ์ การรับรู้สภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของตนเอง สภาพที่กำลังประสบอยู่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและบริบทต่างๆ ทั้งรายได้ ผลประกอบการ ความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง ความพึงพอใจในงาน และผลตอบแทน ของแรงงานในธุรกิจดังนี้

2. การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตเกษตรกร การจัดระบบและ ให้อำนาจให้เกษตรกรสร้างทุนทางสังคมเช่นการส่งเสริมผ่านผู้นำชุมชนการพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ การ ส่งเสริมโดยองค์กรชุมชน สร้างเครือข่าย ขั้นตอนนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจ ในโลกปัจจุบันและ อนาคต ต่อไป

3. การส่งเสริมแบบตลาดนำการผลิต มีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และการปรับปรุง คุณภาพชีวิตของเกษตรกร และการเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือนเช่นส่งเสริมสินค้าการเกษตร ส่งเสริมโดยใช้ นวัตกรรมและการตลาดนำการผลิต โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค มาตรฐานสินค้าและ บริการที่ ส่งมอบให้แก่ผู้บริโภค ความพึงพอใจความประทับใจที่ผู้บริโภคได้รับ ตลอดจนจะต้องคำนึง ถึงการรักษา สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชนสังคมอย่างยั่งยืน

4. การส่งเสริมการศึกษานอกระบบ มีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และ ปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อให้การทำงานส่งเสริมการเกษตรเกิดประสิทธิภาพสูงสุดควรเป็น ระบบที่ครอบคลุมรูปแบบกลุ่มเป้าหมายและสามารถบรรลุเป้าหมายของงานส่งเสริมการเกษตรได้ต่อไป นำเสนอได้ดังนี้

ภาพที่ 2. รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรต่อการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุน การผลิตข้าวปลอดภัยแบบยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

โดยผู้วิจัยโดยสามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. คุณลักษณะของเกษตรกรผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมปัญหาและอุปสรรค นวัตกรรม และเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร จากจาก

แนวคิดการแก้ไขปัญหาลำไยที่ใช้แนวทางการ “แก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน” ซึ่งพบว่าเป็นที่ดินจากบรรพบุรุษหรือได้รับเป็นมรดกตกทอด และเป็นที่ดินที่ตนเองหาซื้อเพิ่มจำนวน 2 คนในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Prapapong, S., 2020) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพ ดังนั้นจุดเปลี่ยนจากมุมมองและความหมายของอาชีพเกษตรกรอาชีพเกษตรกร จากการเห็นปัญหา มีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหานำไปสู่การหาหนทางแก้ไข ปัญหา พัฒนา และต่อยอดจนเป็นธุรกิจการเกษตรของตนเองจากแนวคิดการแก้ไขปัญหาลำไยที่ใช้แนวทางการ “แก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน” ด้วยการส่งเสริมการผลิตข้าวสายพันธุ์ใหม่ การพัฒนาพันธุ์ตามที่ต้องการ การส่งเสริมและให้องค์ความรู้ในเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชรซึ่งเป็น “เกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร” โดยใช้แนวทางการผลิตข้าวอย่างยั่งยืนของรัฐบาล ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sae-Art, P., Fongmul, S., Kruekum, P., and Jeerat, P. (2020). ศึกษาวิจัยเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาปรังอยู่ในระดับมากที่สุดและปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาปรังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวกพร้อมยอมรับและมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกลุ่มฯ อย่างมีประสิทธิภาพ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Impraser, K. (2020) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบแผนนวัตกรรมทางการตลาดเพื่อการเติบโตของ วิสาหกิจขนาดกลางในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ควรลดต้นทุน การผลิตแทนการลดราคา ตั้งราคาในระดับราคาที่แสดงถึงความคุ้มค่า และลูกค้าเต็มใจที่จะจ่าย ในการส่งเสริมการตลาด ควรทำกิจกรรมเชิงรุก ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และใช้ เครื่องมือทางการตลาดให้มีประสิทธิภาพตามลำดับ

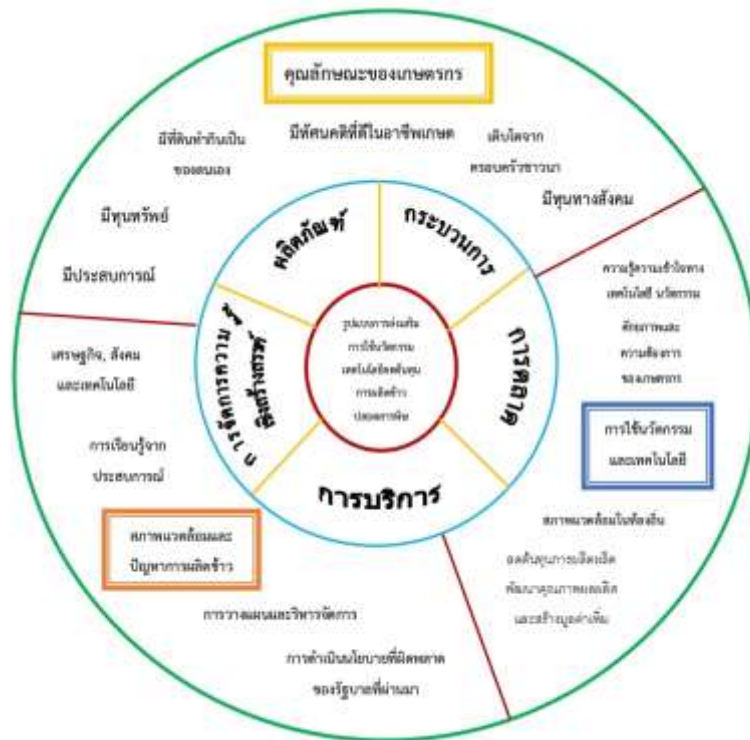
ประเด็นที่ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร มีผลมาจากปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรที่ใช้ในปัจจุบันนี้ เป็นสินค้านำเข้าจากต่างประเทศที่มีแนวโน้มปริมาณการนำเข้าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามราคาของสินค้าเหล่านี้มีแนวโน้มพุ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามราคาน้ำมันในตลาดโลกในการ แข่งขันเชิงธุรกิจของการตลาดข้าว ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Pimonrattanak, S. (2019) ศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันมูลค่าเพิ่ม และความสามารถในการจัดการนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรมะม่วงเพื่อการส่งออกในบริบทพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการ แข่งขันมีความสำคัญและมีผลต่อความสามารถจัดการนวัตกรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ทำให้เกิดนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ของภูมิปัญญา ท้องถิ่นต่อกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้พร้อมรับต่อภาวะฉุกเฉินด้วย โดยมีข้อเสนอที่น่าสนใจดังนี้ 2.1) โดยเกษตรกรต้องรู้จักตัวเอง เข้าใจตัวเอง พร้อมทั้งวางแผนกำหนดทิศทางตัวเองว่าจะไปทางไหนจะทำอะไร และวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งตัวเองได้ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phramaha Pruch Autthaporn. (2021) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนและบริหารจัดการธุรกิจ ตลอดจนเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ก้าวทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง 2.4) จากปัญหาการขาดความรู้ เรื่องการแปรรูปและปัญหาเรื่องการลดต้นทุนการผลิต พร้อมทั้งปัญหาการขาดความรู้ด้านการจัดการช่องทาง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีผลมาจากนโยบายช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องทั้งนโยบายด้านราคาในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Polasen, W., Limunggura, T. and Khahasawanwatch, S. (2021) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างวิถีการผลิตข้าวสู่ผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สินค้าข้าวให้ได้มาตรฐานต้องมีการที่

พัฒนารูปแบบการผลิตโดยอาศัยเทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยสร้างมาตรฐานการผลิตสินค้าข้าวให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคในปัจจุบันตามลำดับ

ประเด็นที่ 3. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรมีวิธีที่หลากหลายดังนั้นสำหรับกลุ่มนี้จึงเลือก 4 แบบให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสังคม การเกษตรที่แตกต่างกัน โดยมีแนวคิดเป้าหมายวัตถุประสงค์แยกออกเป็น 4 รูปแบบ (1)การถ่ายทอดเทคโนโลยีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต เพื่อเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ปรับปรุงคุณภาพชีวิตชาวนาชนบท ได้มาตรฐานการผลิต โดยการส่งเสริมจากภาครัฐเช่นการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (2)การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วมเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตชาวนาชนบทและจัดระบบและเอื้ออำนวยให้เกษตรกรสร้างทุนทางสังคม เช่น การส่งเสริมผ่านผู้นำชุมชนการพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ การส่งเสริมโดยองค์กรชุมชน (3)การส่งเสริมแบบตลาดนำการผลิตมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตชาวนาชนบท และการเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือนเช่นส่งเสริมสินค้าการเกษตร ส่งเสริมโดยใช้นวัตกรรม และการตลาดนำการผลิต การให้บริการหรือคำแนะนำแก่เกษตรกรระดับก้าวหน้าโดยภาคเอกชน ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐเอกชน เกษตรกร ในการทำสัญญาล่วงหน้า (4)การส่งเสริมการศึกษานอกระบบ มีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตชาวนาชนบท และปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากร ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sanpakdee, P. and Onwimon, N. (2021) ศึกษาวิจัยเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกร อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี. ผลการวิจัยพบว่า 1) ต้นทุนในการปลูกข้าวหอมมะลิ เฉลี่ยเท่ากับ 4,012.18 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิ จากการปลูกข้าวเฉลี่ย 1,092.13 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิต่อต้นทุนร้อยละ 27.22 อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขายร้อยละ 21.40 2) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ร้อยละ 22.59 และมีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 0.27 ต้นต่อไร่ ต้นทุนการปลูกข้าวหอมมะลิ ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ต้นทุนค่าวัตถุดิบ ร้อยละ 12.44 ต้นทุนค่าแรงงาน ร้อยละ 36.32 และต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต ร้อยละ 51.24 ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิต การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่ต้านทานโรคแมลงศัตรูพืช แนะนำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงต้นทุนการผลิต ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน ภาครัฐให้การฝึกอบรมการบริหารจัดการด้านการตลาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และความหลากหลายทางผลิตภัณฑ์ ภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพให้แก่สมาชิกกลุ่มที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัยมาช่วยในการส่งเสริมการผลิต ทั้งนี้ผลผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นโดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ชุมชนจึงมีความเข้มแข็งด้าน เศรษฐกิจ ด้านคุณภาพชีวิต นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่มฯ การให้ความร่วมมือ การให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น พร้อมยอมรับและมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกลุ่มฯ อย่างมีประสิทธิภาพต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร นำเสนอได้ดังนี้

ภาพที่ 3. รูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาวนา-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชร

ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

1.1 ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรที่ดินทำกิน จากข้อค้นพบในงานวิจัยพบว่าที่เกษตรกรประสบความสำเร็จนั้นเพราะมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ทั้งจากรูปแบบที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษหรือที่ซื้อที่ดินใหม่ด้วยตนเอง คือการมีที่ดินทำกิน ดังนั้นภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีที่ดินทำกินหรือจัดหาที่เช่าระยะยาวเพื่อหนุนเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร

1.2 ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรเงินลงทุน จากข้อค้นพบในงานวิจัย พบว่าเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จนั้นได้รับโอกาส เพื่อให้เกษตรกรมีเงินลงทุนที่เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจของตนเอง พิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ในเรื่องดอกเบี้ยของสินเชื่อ เช่น การหาแหล่งเงินทุนระยะสั้นตามฤดูกาลแบบปลอดดอกเบี้ย หรือให้โอกาสแก่เกษตรกรโดยให้เริ่มชำระเมื่อก่อตั้งธุรกิจแล้วและดำเนินการผ่านไปแล้ว 1 ปี เป็นต้น

ส่วนที่ 2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 การแลกเปลี่ยนผลผลิต ควรมีการรับซื้อข้าวโดยไม่ผ่านพ่อค้าตลาดคนกลาง หรือขายโดยตรงสู่โรงสีที่ทำธุรกิจในการรับซื้อข้าวเกษตรกร พร้อมทั้งควรมีการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวใหม่ เพื่อสุขภาพของ ประชาชน และควรมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลอดภัย

2.2 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการปลูกข้าวก็เป็นสิ่ง ที่ดีแต่ควรต้องคำนึงถึงคุณภาพของดินและผลผลิตที่ตามมา ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาเกษตรกรต้องปรับกระบวนการ

ผลิตให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะตลาดการค้าขายการเปลี่ยนแปลง ควรมีการเปลี่ยนแปลง และสิ่งสำคัญคือการคำนึงถึงต้นทุนการผลิต เพื่อสร้างเกษตรกรให้เป็นมืออาชีพ

2.4 ความสัมพันธ์ขององค์การส่วนท้องถิ่นและภาครัฐในการส่งเสริมวัฒนธรรมข้าว โดยรัฐบาลควรมีการประกันราคาข้าวให้กับเกษตรกรทุกปีซึ่งทำเป็นนโยบายแบบยั่งยืนและให้ราคาข้าวสูงขึ้น พร้อมทั้งเกษตรกรจังหวัด เกษตรอำเภอควรมีการพัฒนาในด้านการผลิต ได้แก่การเลือกใช้พันธุ์ดีเป็นที่ต้องการของตลาด ด้านการตลาดและด้านการแปรรูปในการพัฒนากลุ่มให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นต่อไป

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรเปลี่ยนเครื่องมือหรือเทคนิคในการวิจัย เพราะอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งการร่วมกันทำความเข้าใจปัญหา นำมาเชื่อมโยงและกำหนดทางเลือกใหม่ๆ ในพื้นที่อื่นและควรมีการปรับปรุงประเด็นข้อคำถามให้เหมาะสมกับบริบทที่จะทำการวิจัยต่อไป

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคตของ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์การ เพื่อเพิ่มเติมต่อยอดในงานวิจัยครั้งต่อไป อันจะนำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีลดต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มชาณุ-โมเดล จังหวัดกำแพงเพชรต่อไป

References

- Cheawjindakarn, B. (2018). Qualitative Case Study Research Techniques. *Liberal Arts Review*, 13(25), 103-118.
- Department of Agricultural Extension. (2019). *Guidelines for the Operation of the Department of Agricultural Extension for the Fiscal Year 2019*. Bangkok: New Thammada Press (Thailand) Co., Ltd.
- Hanpichai, S. and Thaithong, P. (2020). The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy. *Journal of Graduate MCU Khonkaen Campus*. 5(2), 1-16.
- Imprasert, K. (2020). Innovation Model for Growth of medium Enterprises in Nonthaburi Province. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 11(2), 244-254.
- Krajaejun, S. (2019). The Development Strategy of the Innovation of Competitive Advantage in Business of Thailand 4.0. *Journal of Humanities and Social Sciences*. 10(2), 84-94.
- Office of Agricultural Economics. (2021). *Agricultural Economic Situation in 2021 and trends in 2022*. Office of Agricultural Economics: Bangkok.
- Pimonrattanakan, S. (2019). *Business and Entrepreneurs*. Bangkok: Se-Education.
- Phramaha Pruch Autthaporn. (2021). The Model of Creating a Way of Rice Production for Consumers in the Northeast Region. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*. 6(1), 70-85.

- Polasen, W., Limunggura, T. and Khuhasawanwatch, S. (2021). Factors Affecting Farmer's Adoption of Riceberry Production Innovation in Suphanburi Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*. 35(1), 11-24.
- Prapapong, S. (2020). Management Guidelines to Reduce Costs and Increase Productivity by Applying Information Technology to Increase the Market Competitiveness of Jasmine Rice in Sisaket Province. *Journal of Management Science Review*. 22(1), 169-182.
- Sae-Art, P., Fongmul, S., Kruekum, P., and Jeerat, P. (2020). Farmer's Adoption on Dry-Season Rice Production Technology in Kheuang Municipality, Chiang Khong District, Chiang Rai Province. *Journal of Agricultural Production*. 1(2), 51-62.
- Sanpakdee, P. and Onwimon, N. (2021). Cost and Return on Investment from Jasmine Rice Farming of the Farmers in Sam Chuk District, Suphan Buri Province. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*. 7(1), 121-135.

นโยบายรัฐบาลดิจิทัลเพื่อบริการสาธารณะ DIGITAL GOVERNMENT POLICY FOR PUBLIC SERVICES

วีระ สระทองแก่น¹ และ สืบพงศ์ สุขสม

Weera Sarathongkaen¹ and Suebpong Suksom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail : 6181010006@western.ac.th¹

Received 17 July 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐ 3) ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 5 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 10 คน จากสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) และหน่วยงานของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลมีแนวคิดการเป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงข้อมูลเปิดภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์และสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศ 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล คือความไม่พร้อมของหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะขาดการบูรณาการการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ และบุคลากรขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 3) แนวทางการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลในระดับหน่วยงานของรัฐ การบันทึกความร่วมมือในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ การกำหนดมาตรการความปลอดภัยในการใช้งานระบบดิจิทัล และการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานของรัฐด้านทักษะดิจิทัล

คำสำคัญ : นโยบายรัฐบาลดิจิทัล, บริการสาธารณะ, ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ

Abstract

The objectives of the study were: 1) to examine the circumstance of digital government policy mobilization in the government data management and disclosure of government data through digital systems of the Digital Government Development Agency (Public Organization); 2)

to investigate the factors affecting the digital government policy deployment in government data management and the disclosure of government data through the digital system of government agencies; 3) to explore the guidelines for mobilizing the digital government policy in government data management and the efficient disclosure of government data through the digital system of government agencies. This qualitative research employed content analysis from related documents and research papers, participatory observation, and in-depth interview with 20 key informants including 5 executives, 5 experts and 10 officers from the Digital Government Development Agency (Public Organization) and government agencies. The results showed that: 1) The circumstance of digital government policy mobilization in the government data management and disclosure of government data through digital system relied on the centralized approach in accessing open government data for public use and people's participation in decision-making of national development policy. 2) The factors affecting government data management and the disclosure of government data through digital system was unreadiness of government agencies, especially lacking integration of data linkage and synchronization between government agencies and officers lacking digital literacy. 3) The guidelines for efficient government data management and disclosure of government data through digital system of government agencies were good governance of data at the government unit, MOU for data linkage and synchronization among government agencies, security measures in using digital system, and developing digital literacy for government officers.

Keyword : Digital Government Policy, Public Service, Open Government Data

บทนำ

การปฏิวัติวงการสื่อดิจิทัล ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้โลกแปลงสภาพโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เนื่องจาก ส่งผลให้เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน จากการที่รัฐบาลมีหน้าที่หลักในการบริหารประเทศ จึงจำเป็นต้องปรับการทำงานและการให้บริการประชาชน โดยคำนึงถึงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศ ทำให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลกลายเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการบริหารงานของภาครัฐ และเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ

แม้ว่าในปัจจุบันภาครัฐจะเริ่มมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ในด้านการบริหารงานภาครัฐและการให้บริการภาครัฐมากขึ้น เพราะมุ่งหวังให้เกิดการยกระดับการบริหารงานภาครัฐไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ประชาชนได้รับความสะดวกและรวดเร็วในการรับบริการจากภาครัฐ สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐได้เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ที่ผ่านมาภาครัฐยังไม่สามารถพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพ จนก้าวเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้ รวมทั้งยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนซึ่งมีความพร้อมใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ (Office of the Secretary of the House of Representatives, 2019) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีความก้าวหน้าและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตและการประกอบธุรกิจของประชาชน ดังนั้น การนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการจัดทำบริการสาธารณะจึงเป็นเรื่องสำคัญและมีความ

จำเป็นต่อประโยชน์สาธารณะ จึงนำมาสู่การปฏิรูปประเทศ โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 16 ตามมาตรา 257 ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ว่า “(1) ให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน (2) ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบ เพื่อการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชน...” ด้วยเหตุนี้ จึงได้ออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ขึ้น เพื่อเป็นการยกระดับการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐในระบบดิจิทัลให้มีมาตรฐานตามสากล และให้หน่วยงานของรัฐมีการเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่หน่วยงานของรัฐจัดทำและครอบครองในรูปแบบและช่องทางดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) โดยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้กำหนดให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ สพร. ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลตามแนวคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่ได้เสนอตัวแบบให้หน่วยงานภาครัฐหันมาให้ความสำคัญกับ ความ ยืดหยุ่น ทาง การ บริหาร แทน ความ เกร่งกล้า ในกฎระเบียบ ความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์รูปแบบการบริหารจัดการใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ

ผู้วิจัยเห็นว่า นโยบายสาธารณะและการบริหารงานของรัฐแม้คำสองคำนี้มีความหมายที่แตกต่างกัน แต่ก็มีมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน นโยบายสาธารณะคือกฎหมายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล ส่วนการบริหารงานของรัฐก็คือการนำเอานโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (อุทัย เลาหิเชียร, 2563) การบริหารได้กลายมาเป็นเรื่องสำคัญ และจะยังคงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับปัญหาของรัฐบาลสมัยใหม่ในการตัดสินใจเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ (Rosenbloom, D. H., & Kravchuk, R. S., 2002) โดยเฉพาะนโยบายรัฐบาลดิจิทัลเพื่อบริการสาธารณะ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปรากฏการณ์การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลเพื่อบริการสาธารณะในมิติการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและมิติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล ของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) และหน่วยงานของรัฐในการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปสู่การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับรัฐบาลดิจิทัลฉบับแรกของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่ผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐที่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านประชากร (Population) คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญโดยตรง และอยู่ในวงการเทคโนโลยีดิจิทัล ในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล จำนวน 20 คน

แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล จำนวน 10 คน

2) ด้านเนื้อหา ศึกษาปรากฏการณ์ การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในมิติด้านการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและมิติด้านการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ผ่านระบบดิจิทัลของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) และหน่วยงานของรัฐ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) แนวคิดการบริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัล แนวคิดการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลและแนวคิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ

3) ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทำการบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกข้อมูลและการจดบันทึกการสัมภาษณ์

4) ด้านการเก็บข้อมูล คือ รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Keys Informant) แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ คำถามหลัก (Main Questions) สำหรับประเด็นหลักของงานวิจัย องค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ คำถามเพื่อขอทราบรายละเอียดและความชัดเจน (Probes) ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และองค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ คำถามเพื่อติดตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง (Follow-up Questions) วิธีการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเน้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นการเลือกอย่างเจาะจงโดยคำนึงถึงจุดหมายสำคัญในการวิจัยเป็นหลักและเป็นการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาในระดับเชิงลึก (Information – Rich Cases)

5) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การจัดระเบียบข้อมูล (Organizing Data) การลดทอนข้อมูล การกำหนดประเด็นหลัก การสร้างแบบแผนของข้อมูล การแปลความหมาย และการสร้างข้อสรุป ตรวจสอบความเหมาะสมของทฤษฎี และการพัฒนาข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พบว่า

การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลตามแผนและนโยบายรัฐบาลดังกล่าวโดย สพร. นั้น จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการสำนักงานรัฐบาลดิจิทัล โดยเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนระหว่างนโยบายรัฐบาลดิจิทัลกับการนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐไปสู่การปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงบริการภาครัฐ การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐได้โดยตรง และสามารถนำข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐไปพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่สร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแนวคิดตามนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ระดับชาติที่สำคัญเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัลดังกล่าว ได้ถูกแปลงไปสู่การปฏิบัติด้วยการออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 โดยมีสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ดำเนินการตามพันธกิจที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนา บริหารจัดการและให้บริการโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัล และระบบการให้บริการหรือแอปพลิเคชันพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัล การจัดทำมาตรฐาน แนวทางมาตรการ หลักเกณฑ์ และวิธีการทางเทคโนโลยีดิจิทัล และกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลและระบบการทำงานระหว่างกันของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกัน ส่งเสริมและสนับสนุน การบูรณาการ และ แลกเปลี่ยน ข้อมูล ระหว่าง หน่วยงาน ของ รัฐ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนทะเบียนข้อมูลดิจิทัลภาครัฐเพื่อ

อำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนและในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐให้บริการดิจิทัลแก่ผู้เกี่ยวข้อง พัฒนาศักยภาพดิจิทัลภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมั่นคงปลอดภัย ให้คำปรึกษาและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐในการบริหารจัดการโครงการด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงส่งเสริม สนับสนุน ให้บริการวิชาการ และจัดอบรมเพื่อยกระดับทักษะความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้านรัฐบาลดิจิทัล ศึกษา วิจัย สร้างนวัตกรรม และส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ งานวิจัยและนวัตกรรมในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการจัดทำกรอบการจัดสรรงบประมาณบูรณาการประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านรัฐบาลดิจิทัล ตลอดจนสนับสนุนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานและแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัล

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐ พบว่า

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นไป ซึ่งกลไกสำคัญตามกฎหมายฉบับดังกล่าว กำหนดให้มีจัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (แผนระดับชาติ) ให้มีคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน) ให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินการตามกฎหมายนี้ ให้มีธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐเป็นกรอบในการบริหารงานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและบริการในรูปแบบดิจิทัล (Digitization) ให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล (Open Government Data) และให้หน่วยงานของรัฐแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน (Integration) และมีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง สนับสนุนการเชื่อมโยงบริการดิจิทัลให้เกิดบริการสาธารณะแบบเบ็ดเสร็จ

ดังนั้น คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ในการเข้าถึงข้อมูล และกำหนดแนวทางและมาตรฐานให้หน่วยงานของรัฐ จัดส่งหรือเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวเปิดเผยแก่ประชาชน ณ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ โดยมีประกาศคณะกรรมการรัฐบาลดิจิทัล เรื่องมาตรฐานและหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลต่อสาธารณะ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2563 เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐมีคุณภาพ เชื่อถือได้ และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐในระดับหน่วยงาน และดำเนินการให้เป็นไปตามธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลอย่างเสรี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะที่หน่วยงานของรัฐจัดทำและครอบครองในรูปแบบและช่องทางดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ โดยมีขั้นตอนตั้งแต่ ขั้นตอนที่ 1 จัดทำบัญชีข้อมูลภายในหน่วยงาน ขั้นตอนที่ 2 จำแนกหมวดหมู่ กำหนดและจัดประเภทชั้นความลับของชุดข้อมูล ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนที่ 3 กำหนดรูปแบบของชุดข้อมูล ข อ มู ล ข อ ง ขั อ มู ล เ ปิ ด ภ า ค ฐ ร ฐ ขั น ต อ น ที่ 4 ให้จัดส่งหรือเชื่อมโยงชุดข้อมูลของข้อมูลเปิดภาครัฐตามประเภท รูปแบบและมาตรฐานของข้อมูลที่เปิดเผยแก่ประชาชน ให้เป็นไปตามที่ สพร. กำหนด

ก่อนการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐดังกล่าว ต้องได้รับอนุมัติจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ โดยให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (สพร.) ดำเนินการเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ ดังต่อไปนี้ (1) จัดให้มีแพลตฟอร์มกลางซึ่งมีระบบบริหารจัดการที่มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัย (2) ประสานงาน แนะนำและให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานของรัฐ (3) สนับสนุนและสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเปิดภาครัฐ

เพื่อต่อยอด หรือพัฒนาบริการและนวัตกรรม และ (4) จัดให้มีช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานของรัฐและผู้ใช้อข้อมูล เพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ โดยให้สรุปและเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นให้สาธารณชนทราบเป็นระยะด้วย

จะเห็นได้ว่า หน่วยงานของรัฐและผู้ใช้อข้อมูลต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด ข้อตกลง หรือเงื่อนไข การให้บริการและการใช้อข้อมูลของศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐตามที่ สพร. กำหนด ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐตามประกาศนี้ ให้หน่วยงานของรัฐ ผู้ใช้อข้อมูล และ สพร. ดำเนินการตามแนวทางการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐที่กำหนดไว้ โดยปัจจัยที่หน่วยงานของรัฐ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ และผู้ใช้อข้อมูลต้องพิจารณาในการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ ได้แก่ คุณลักษณะของข้อมูลเปิดภาครัฐ (สมบูรณ์ ปฐมภูมิ เป็นปัจจุบัน เข้าถึงได้ง่าย อ่านได้ด้วยเครื่อง ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่จำกัดสิทธิ ปลอดภัยในทรัพย์สินทางปัญญา คงอยู่ถาวร ไม่มีค่าใช้จ่าย) การประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ศูนย์กลางเปิดข้อมูลภาครัฐ และการนำข้อมูลเปิดไปใช้ประโยชน์

การศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐที่มีประสิทธิภาพ พบว่า

หน่วยงานของรัฐต้องมีมาตรการและแนวปฏิบัติในธรรมาภิบาลข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้การได้มาและการนำไปใช้อข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน มั่นคงปลอดภัย รักษาความเป็นส่วนบุคคล และสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมั่นคงปลอดภัยได้จริง

นำแนวความคิดธรรมาภิบาลภาครัฐ Data Governance for Government มาใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการข้อมูลและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐทุกขั้นตอน เพื่อให้การได้มาและการนำข้อมูลของหน่วยงานของรัฐไปใช้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน รักษาความเป็นส่วนบุคคล และสามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนและบูรณาการระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงปลอดภัย โดยใช้ข้อมูลเป็นหลักในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น

หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดเตรียมความพร้อมเพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาลุप्तสรรคและข้อจำกัดในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล ได้แก่ (1) การจัดทำนโยบายการบริหารงานข้อมูลในระดับหน่วยงานของรัฐ (2) การจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลในระดับหน่วยงานของรัฐ (3) การบันทึกความร่วมมือในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ (4) การกำหนดมาตรการความปลอดภัยในการใช้งานระบบดิจิทัล และ (5) การพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานของรัฐด้านดิจิทัล เนื่องจากการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลด้านการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลเป็นแนวความคิดที่มุ่งเน้นและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริการของหน่วยงานของรัฐ ทั้งในส่วนกลาง (กระทรวง ทบวง กรม) และในส่วนภูมิภาค (จังหวัด/อำเภอ) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีแบบแผนและเป็นระบบเดียวกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พบว่า

แนวคิดการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลด้านการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและด้านการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล ตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีความมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนใช้ข้อมูลเปิดภาครัฐ สำหรับการติดตามและตรวจสอบการดำเนินการของรัฐ และสามารถนำข้อมูลเปิดของหน่วยงานของรัฐ ไปพัฒนานวัตกรรมที่สร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมีวิธีการให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและบริการในรูปแบบดิจิทัล (Digitization) และให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล (Open Government Data) รวมทั้งให้หน่วยงานของรัฐแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน (Integration) โดยมีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง สนับสนุนการเชื่อมโยงบริการดิจิทัล ให้เกิดบริการสาธารณะแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่ง สพร. เป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าว ก็เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินและเพื่อบริการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ Denhardt และ Denhardt ได้ระบุว่าเป็นรากฐานของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) ประกอบไปด้วย แนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย (Democratic Citizenship) ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (Model of Community and Civil Society) และทฤษฎีองค์การที่อาศัยหลักมนุษยนิยมและรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ (Organizational Humanism and New Public Administration) และรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Public Administration) (Siriprakob, P., 2017: 73) กล่าวคือ พาราไดม์การบริการสาธารณะ (New Public Service Paradigm) หรือ การร่วมบริหารกิจการบ้านเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic Governance) (Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B., 2000), ที่เน้นเอาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "การร่วมบริหารกิจการบ้านเมือง" และเป็นการให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิของการเป็นพลเมือง และแนวความคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leo G. Anthopoulos, Panagiotis Siozos, Ioannis A. Tsoukalas (2006) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันในบริการสาธารณะดิจิทัล ที่พบว่าประชาชนสมัครใช้บริการสาธารณะออนไลน์และเลือกใช้บริการดิจิทัล เมื่อทำธุรกรรมกับการบริหารราชการ มั่นใจว่าข้าราชการจะปฏิบัติต่อพวกเขา รวมทั้งสามารถรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการออกแบบการมีส่วนร่วมของบริการสาธารณะเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพลเรือนใช้การวิเคราะห์ทางสถิติกับสินค้าคงคลังบริการและถอดรหัสและทำให้มันง่ายขึ้น สอดคล้องกับ Laynea, K., and Lee, J., (Rakkhamsuk, E., 2017) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำงานได้อย่างสมบูรณ์ : โมเดลสี่ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นพื้นฐานที่รัฐบาลต้องคำนึงถึงเพราะพวกเขาต้องการที่จะพัฒนาไปสู่รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อสนับสนุนความต้องการของประชาชน คือการเข้าถึงสากล ความเป็นส่วนตัวและความลับ และการให้ความสำคัญกับประชาชนในการจัดการของรัฐบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกพร รักความสุข (Rakkhamsuk, E., 2017) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการให้บริการสาธารณะแนวใหม่ โดยสำนักงานรัฐสภาประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งสำนักงานรัฐสภาประจำจังหวัดเป็นการทำให้ประชาชนมีความเป็นเจ้าของในกิจกรรมของรัฐสภา เป็นการสร้างความหมายใหม่ที่มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง ทำให้รัฐสภาได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ต่างๆ อันเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของรัฐสภา

สำหรับแนวคิดการเป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงข้อมูลเปิดภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ และสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., and Tinkler, J., (2012) การบริหารจัดการภาครัฐที่ใช้กันอยู่ โดยเฉพาะการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่หรือการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ได้ล้าสมัยไปแล้ว เนื่องจากการเจริญเติบโตของอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ เป็นต้น และการบริหารจัดการยุคดิจิทัลได้เข้ามาแทนต่อไปอีกเป็นเวลานาน โดยการบริหารจัดการยุคดิจิทัลจะเป็นอนาคตของการบริหารจัดการภาครัฐและ

เสนอการบริหารจัดการยุคดิจิทัลในทางปฏิบัติ 3 ประการ ได้แก่ (1) Reintegration หมายถึงการบูรณาการให้บริการต่างๆ ของหน่วยงาน (2) Needs-Based Holism หมายถึงการปรับปรุงหน่วยงานของรัฐเพื่อให้บริการประชาชนในลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งระบบ ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยาก การปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน และการลดขั้นตอน ลดค่าธรรมเนียมค่าการตรวจสอบ และค่าแบบฟอร์มที่ไม่จำเป็นออกไป รวมตลอดไปถึงการให้บริการและรับผิดชอบต่อประชาชนด้วยความรวดเร็ว และยืดหยุ่น การให้บริการแล้วเสร็จที่จุดเดียว ความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน การให้ข้อมูล และการค้นหาข้อมูล และ (3) Digitalization หมายถึงการทำให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติงานด้วยการนำดิจิทัล เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบการให้ข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการปฏิบัติงานให้บริการประชาชนอย่างเต็มระบบ และการให้ความสำคัญกับการที่หน่วยงานของรัฐนำการปฏิบัติงานด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขนาดใหญ่มาปรับใช้ในการให้บริการประชาชน ประกอบกับในช่วงเวลาปัจจุบันได้เกิดการเติบโตของอินเทอร์เน็ต อีเมล และเว็บไซต์ รวมทั้งได้มีการใช้ระบบสารสนเทศกันทั่วไปอย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Pollitt, C. (2003) โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐ พบว่า

ปัจจัยสำคัญคือ 1) ผู้บริหารยังไม่เข้าใจและให้ความสำคัญการปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล 2) บุคลากรหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้มีการพัฒนาให้มีทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเท่าที่ควร ประกอบกับบุคลากรยังไม่ปรับตัวและยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน 3) ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่หน่วยงานของรัฐใช้อยู่ยังไม่มี ความทันสมัยและไม่เอื้อต่อการพัฒนารูปแบบทำงานที่เชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ 4) การจัดเก็บข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐครอบครองมีจำนวนมากและไม่เป็นระบบ 5) ขาดการลงทุนด้านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเนื่องจากงบประมาณมีอยู่อย่างจำกัด และ 6) ข้อจำกัดทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคลตามที่กฎหมายรับรองไว้ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบเหล่านี้ สอดคล้องกับความท้าทายของประเทศต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ตามรายงานรายงานแผนการดำเนินงาน (Roadmap) เพื่อขับเคลื่อนภาครัฐสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดย 1) ความท้าทายภาครัฐ มีลักษณะความท้าทายคือ ข้อมูลการจัดกระจายขาดการเชื่อมโยง หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ ขาดโครงสร้าง/เครือข่ายที่เชื่อมโยงการทำงานในทุกระดับ กฎหมาย/กฎระเบียบไม่เอื้อต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล บุคลากรภาครัฐที่มีความรู้และทักษะด้านดิจิทัลไม่เพียงพอ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลยังมีจำกัด ข้อมูลเปิดมีลักษณะเป็นไฟล์เอกสารที่ไม่สามารถนำไปใช้ต่อยอดได้ 2) ความท้าทายต่อภาคประชาชน คือ ประชาชนเปลี่ยนแปลงความต้องการอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา มีความคาดหวังสูงต่อภาครัฐ ปัญหาและเรื่องร้องเรียนจำนวนมากมีความซับซ้อน ซึ่งต้องอาศัยการแก้ไขปัญหาเชิงบูรณาการร่วมกัน การสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนทุกคนว่าจะได้รับการและความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมผ่านระบบดิจิทัลที่มีความมั่นคงปลอดภัย 3) ความท้าทายภาคธุรกิจ คือการเชื่อมโยงข้อมูลและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการให้บริการภาคธุรกิจ ยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้สมบูรณ์ 4) ความท้าทายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมถึงกฎหมายมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาয়กระดับการทำงานของรัฐบาลยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน และการรักษาสมดุลระหว่างความปลอดภัยของข้อมูลและการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Siribunyakarn, A., and Somphong, S., (2019) ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของกระทรวงดิจิทัลเพื่อ

เศรษฐกิจและสังคมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1) ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลโดยภาครัฐ 2) ต้องเริ่มจากการปฏิรูประบบโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมของประเทศ หรือการใช้งานโครงข่ายที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) ต้องมีการปรับแก้กฎหมายและกฎข้อระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล 4) ปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานของภาครัฐ ให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันในลักษณะข้ามหน่วยงานกันได้

อย่างไรก็ตามปัจจัยที่มีผลกระทบในประเด็นระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่หน่วยงานของรัฐใช้อยู่ ยังไม่มีความทันสมัย และไม่เอื้อต่อการพัฒนารูปแบบการทำงานที่เชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ ส่งผลให้เกิดความไม่พร้อมของหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะขาดการบูรณาการ การเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ และและบุคลากรขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Owen E. Hughes (2018) การบริหารจัดการภาครัฐมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนไปสู่การบริหารจัดการยุคดิจิทัล

จากการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐที่มีประสิทธิภาพ พบว่า

แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย (1) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ปฏิบัติได้จริง (2) กฎหมายกลางสำหรับรัฐบาลดิจิทัล (3) การลงทุนด้านโครงสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลระยะยาว (4) การบริหารการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล (5) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ (6) การยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร (7) การเตรียมความพร้อมความเป็นผู้นำและทักษะบุคลากรด้านเทคโนโลยี (8) การประชาสัมพันธ์และการติดตามประเมินผล ซึ่งมีแนวคิดและงานวิจัยที่สอดคล้องกับข้อค้นพบดังกล่าวคือ รัฐบาลไทยควรมีการลงทุนด้านโครงสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลระยะยาวโดยเฉพาะการลงทุนระบบ Internet of Things เนื่องจาก Internet of Things เป็นแนวคิดที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมต่อกับสิ่งต่างๆ ด้วยการควบคุม ตรวจสอบ วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่มีอยู่จำนวนมาก (Big Data) ให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งต่างๆ และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์ อำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้มากขึ้น ประโยชน์ของ Internet of Things เข้ามามีอิทธิพลในชีวิตประจำวันของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น (Michael S. Smith, 2015) โดยส่งผลใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับบุคคล (Personal Use) โดย Internet of Things จะเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของทุกคนการสื่อสารกับอุปกรณ์ต่างๆ สามารถทำได้ง่าย 2) ระดับรัฐบาล (Government Use) การเข้ามาของเทคโนโลยี Internet of Things นำไปสู่แผนและกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศของหลายๆ ประเทศ ที่ต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือนโยบายโดยนำเอาแนวคิด Internet of Things มาเป็นเครื่องมือในการนำประเทศไปสู่ “Smart cities” 3) ระดับโลก (Global Use) เป็นผลจากพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนทั่วโลก ส่งผลให้การพัฒนา Internet of Thing มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว ทุกคนทั่วโลกสามารถเข้าถึงบริการ Internet of Thing ได้จากเครือข่ายทั่วโลก

นอกจากนั้น ควรนำกระบวนการนำ Artificial intelligence (AI) หรือปัญญาประดิษฐ์มาใช้จะทำให้การบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Phromwi-in, W., 2019) ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดเตรียมความพร้อมเพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารงาน ได้แก่ (1) การจัดทำนโยบายการบริหารงานข้อมูลในระดับหน่วยงานของรัฐ (2) การจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลในระดับหน่วยงานของรัฐ (3) การบันทึกความร่วมมือในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ (4) การกำหนดมาตรการความปลอดภัยในการใช้งานระบบดิจิทัล (5) การพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานของรัฐด้านดิจิทัล เนื่องจากแนวคิดการให้บริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัลดังกล่าว มุ่งหมายใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการบริการของหน่วยงานของรัฐ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค

และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีแบบแผนและเป็นระบบเดียวกัน โดยสามารถบูรณาการการทำงานของหน่วยงานของรัฐให้เสมือนเป็นองค์กรเดียวกัน โดยมีศูนย์กลางเปิดข้อมูลภาครัฐ “data.go.th” ซึ่งอยู่ในการส่งเสริมและสนับสนุนของ สพร. ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล (Open Government Data) เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและร่วมตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงนำข้อมูลไปพัฒนาต่อยอดได้ ซึ่งการจะเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ (Committee of Experts on Public Administration) ขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่ได้กำหนดหลักการของ “ธรรมาภิบาล (Good Governance)” ที่สอดคล้องกับ “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (the 2030 Agenda for Sustainable Development)” อันประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึงความสามารถในการบริหารการทำงาน รวมถึงการบูรณาการการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนประเทศ 2) ความรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความโปร่งใสและพันธะความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่มีการเปิดเผยข้อมูลและมีกลไกการตรวจสอบอย่างเข้มแข็ง 3) ความครอบคลุม (Inclusiveness) หมายถึงการให้บริการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยไม่กีดกันบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเพื่อสร้างความเท่าเทียมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของประเทศไทยในการกำหนดกรอบการดำเนินงานรัฐบาลดิจิทัลที่สำคัญในระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ.2561 - 2565) ประกอบด้วย แนวคิดการปรับเปลี่ยนหน่วยงานของรัฐให้เป็นองค์กรดิจิทัล (Digital Government Transformation) แนวคิดศูนย์สนับสนุนการพัฒนาบริการดิจิทัล (Digital Services Hub) ดิจิทัลแพลตฟอร์มภาครัฐ (Digital Government Platforms) การเชื่อมโยงและวิเคราะห์ข้อมูลภาครัฐ (Data Integration and Analytics) และการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) แต่อย่างไรก็ตามการพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างเดียวไม่สามารถทำให้การบูรณาการเครือข่ายบรรลุผลสำเร็จได้ จำเป็นต้องมีแนวทางจัดการด้านบุคลากร การตรวจสอบกระบวนการ การประสานค่านิยมในแนวทางเดียวกัน และการสร้างความไว้วางใจเครือข่ายทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น (Stephen G. & William D. Eggers, 2009) ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะหลักในหลายๆ ด้าน ที่ ได้แก่ (1) การพัฒนาแนวความคิดแบบเครือข่าย (2) การบูรณาการเครือข่าย และ (3) การพัฒนาแนวทางแลกเปลี่ยนความรู้ภายในเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ในเรื่องของบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐจะทำได้ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ภายในกระทรวงเดียวกัน คือการบูรณาการการทำงานระหว่างกรมในกระทรวงเดียวกัน ระดับที่ 2 ระหว่างกระทรวง นอกจากการบริหารงานให้เกิดการบูรณาการในกระทรวงเดียวกันแล้ว ยังต้องมีความร่วมมือระหว่างกระทรวงในกรณีที่มีภารกิจเกี่ยวเนื่องกันหลายกระทรวง กระทรวงที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น จะต้องประสานกับกระทรวงอื่นๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานมิให้เกิดความซ้ำซ้อน และเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น Weiss, J. (1987), Cited in Morse, 2005 : 9) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือ ได้แก่การรับรู้ปัญหาร่วมกันขององค์กรที่เกี่ยวข้อง การได้มาซึ่งทรัพยากรอันเกิดจากความร่วมมือ และศักยภาพของหน่วยงานทำให้เกิดความร่วมมือ และ Beverly A. Cigler (1999, Cited in Morse, 2005 : 7-8) กล่าวถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือไว้ 9 ประการ ได้แก่ 1) วิฤตหรือปัญหาที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ 2) การขาดแคลนเรื่องงบประมาณ 3) ความร่วมมือทางการเมือง 4) ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนทางการเงิน 5) การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่น 6) การเห็นประโยชน์ที่เห็นได้ชัดจากการเข้าไปร่วมมือ 7) มีบุคคลหรือองค์กรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ 8) การเห็นความสำคัญกับการกำหนดแผนงานหรือยุทธศาสตร์ร่วมกัน และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การบริหารทุนมนุษย์ เนื่องจากทฤษฎี Human Capital Theory คือการสร้างหรือการลงทุนในการศึกษา โดยมีการคาดการณ์ว่าการลงทุนจะให้ผลประโยชน์จากการมีรายได้สูงขึ้นมากกว่าค่าใช้จ่ายต้นทุนที่ลงไป (Form international encyclopedia of education, Third edition, 2010) จัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลในระดับ

หน่วยงานของรัฐ การบันทึกความร่วมมือในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ การกำหนดมาตรการความปลอดภัยในการใช้งานระบบดิจิทัลร่วมกัน และการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานของรัฐ ด้านดิจิทัลให้เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัล แก้ไขปรับปรุงกฎหมายระเบียบ มาตรการของหน่วยงานของรัฐให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศในโลกเทคโนโลยีดิจิทัล ออกกฎหมายกลางเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือรูปแบบดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐ ปรับเปลี่ยนการบริหารและจัดการโครงสร้างของภาครัฐให้มีความยืดหยุ่น เชื่อมโยง เปิดกว้างและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ** ผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานของรัฐ ควรเปลี่ยนกรอบความคิด (Mindset) ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านดิจิทัลแบบองค์รวม ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานในการบริหารและจัดการข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล ของประมาณแบบบูรณาการ สรรหาบุคลากรที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเฉพาะด้านเทคโนโลยี (Technologist) เพิ่มขึ้น สนับสนุนความก้าวหน้าทางอาชีพที่เทียบเท่ากับหน่วยงานของเอกชน ทบทวนบทบาทภารกิจของหน่วยงานของรัฐ เพื่อปรับโครงสร้างส่วนราชการ ให้มีความกะทัดรัด คล่องตัว **และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ** ควรทำการศึกษาหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่มีสมรรถนะสูงระดับส่วนกลาง (กระทรวง ทบวง กรม) ที่สามารถขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารและจัดการข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เพื่อถอดบทเรียนและเป็นต้นแบบที่ดีแก่หน่วยงานของรัฐ ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานของรัฐที่นำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารและจัดการข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานของรัฐที่ไม่สามารถนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยสาเหตุหรือผลความแตกต่างของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง นโยบายรัฐบาลดิจิทัลเพื่อบริการสาธารณะ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พุทธศักราช 2566 และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

References

- Siriprakob, P., (2017). *Three Paradigms in Public Administration: Concepts, Theories, and Practical Applications* (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Promwiln, W., (2019). *BIG DATA Analytics: A Pathway to Developing Organizational Data Analysis Systems*. Nonthaburi: Core Function Publisher, Ramkhamhaeng University Press.
- Office of the Council of State. (2019). *Public Administration and Digital Services Act B.E. 2562* (2019). Retrieved May 4, 2020, from <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>.

- National Digital Economy and Society Commission. (2019). *National Digital Development Policy and Plan for Economy and Society (2018-2037)*. Retrieved May 4, 2020, from <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>.
- Secretariat of the House of Representatives. (2019). *Reform of Public Administration: Public Administration and Digital Services*. Retrieved May 4, 2020, from <https://library2.parliament.go.th>.
- Siribunnyakan, A., & Sompong, S.. (2019). The Role of the Ministry of Digital Economy and Society in Driving Digital Economy and Society Strategy. *MCU Social Science Review*, 8(3), July–September, 255-269.
- Laohwichien, U., (2020). *Public Administration: Subjects and Dimensions* (25th ed.). Bangkok: P.S. Group (1954) Co., Ltd.
- Rakkhamsuk, E., (2017). New Public Service Delivery by Provincial Parliament Offices. Retrieved August 24, 2020, from <https://western.ac.th/media/service.pdf>.
- Bardach, E. (1998). Cited in Ricardo S. Morse. (2005). Facilitating Interlocal Collaboration: Community and the Soft Skills of Public Management. *Paper presented at the 8th National Public Management Research Conference*, University of Southern California, September 29–October 1, 2005. Retrieved December 5, 2011, from <http://localgov.fsu.edu>.
- Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2000). The New Public Service: Serving Rather Than Steering. *Public Administration Review*, 60(6), 549-560.
- Layne, K., & Lee, J. (2001). Developing Fully Functional E-government: A Four-Stage Model. Retrieved June 15, 2020, from <https://www.sciencedirect.com>.
- Anthopoulos, L. G., Siozos, P., & Tsoukalas, I. A. (2006). Applying Participatory Design and Collaboration in Digital Public Services for Discovering and Redesigning E-Government Services. Retrieved June 15, 2020, from <https://www.sciencedirect.com>.
- Hughes, O. E. (2018). *Public Management and Administration: An Introduction* (5th ed.). Palgrave Macmillan.
- Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2012). *Digital Era Governance: IT Corporations, the State, and E-Government*. United Kingdom: Oxford University Press.
- Pollitt, C. (2003). *The Essential Public Manager*. Philadelphia, USA: Open University Press.

การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเยาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์

CHINESE CULTURAL LEARNING IN YAOWARAT COMMUNITY
THROUGH ONLINE VIRTUAL MUSEUMสิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์¹ และ ชัชชดา จิระนันทิพรZirivarnphicha Thanajirawat¹ and Chatchuda Jiranuntiphon

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Rajamangala University of Technology Rattakosin

E-mail : zirivarnphicha.tha@rmutr.ac.th¹

Received 11 August 2023; Revised 24 August 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเยาวราช 2) เพื่อสร้างสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราชในยุคดิจิทัล 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราช เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี ใช้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีวัฒนธรรม และแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเป็นกรอบการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเยาวราช กลุ่มตัวอย่างได้แก่ หัวหน้าชุมชน ประชาชนชุมชน ผู้รู้ในชุมชน และคนในชุมชน จำนวน 60 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเยาวราช ผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ จำนวน 404 คน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนเยาวราชประกอบด้วยองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีสืบสานภายในชุมชนเยาวราช และองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีอื่นๆ 2) การสร้างสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ เป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ความรู้ผ่านเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ ด้วยการใช้รูปแบบภาพมุมมอง 360 องศา ทำให้การเข้าถึงข้อมูลนั้นเหมือนผู้เข้าได้เข้าไปในสถานที่จริง 3) ความพึงพอใจของการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราช มีความพึงพอใจอยู่ในภาพรวมโดยเฉลี่ยที่ระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาทางด้านการศึกษาในการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยและยังเป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเยาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ แบบ 360 องศา ที่เป็นวิธีการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเยาวราช ที่ไม่จำกัดเพียงแค่คนในชุมชนอีกต่อไป เพราะเป็นการเปิดกว้างและเปิดโอกาสให้นักเรียน

นักศึกษา และประชาชน ได้เรียนรู้ไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งไหนใดก็ตาม เวลาใดก็ตาม เพราะการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และยังเป็น การประชาสัมพันธ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ: การเรียนรู้ ; วัฒนธรรมจีน ; เยาวราช ; พิพิธภัณฑ์จำลอง ; พิพิธภัณฑ์ออนไลน์

Abstract

This research aimed to 1) study and create the knowledge of culture, tradition, and way of life of the Yaowarat community 2) create an online virtual museum technology media to preserve arts and culture, traditions, and good way of life of the Yaowarat community in the digital age 3) study the satisfaction of learning through online virtual museum to preserve arts and culture, traditions, and the way of life of the Yaowarat community. The mixed methods research used the concept of cultural capital and a virtual museum as a conceptual framework. The 60 informants were collected from the leaders, community scholars, and people in the community for studying and collecting information on cultures, traditions, and way of life, and 404 samples were from the sample size determination according to Yamane Formula. The research data were collected through in-depth interviews and questionnaire, and analyzed with content analysis, percentage, mean, and standard deviation.

The research results were found as follows; 1) The knowledge consisted of cultural and traditional knowledge inherited within the Yaowarat community and other knowledge. 2) The creation of online virtual museum technology media inherited arts and cultures, traditions, and the way of life of the Yaowarat community in the digital age. It is a public relations and promotion of knowledge through the online virtual museum website. 3) The satisfaction learning through virtual online museum inheriting arts and cultures, traditions and the way of life of the Yaowarat community was at the highest level.

The knowledge from this research can be applied and developed in education, especially in teaching and learning about the Chinese culture in Thailand, and the learning can be conducted through a 360° online virtual museum that is a way of learning, carrying, and publishing the cultures, traditions, and way of life of Yaowarat community towards any people. They have learned and gained various knowledge anywhere and anytime. It is also public relations and generates more income for the community.

Keywords: Learning ; Chinese culture ; Yaowarat ; Virtual museum ; Online museum

บทนำ

ปัจจุบันด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในสังคมและก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Age) อย่างเต็มตัว และประกอบกับผลกระทบหลักที่สำคัญคือ การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเกือบทั้งหมดต้องหยุดชะงักลง (Ueawiwatsakul, S., 2020) ทุกอย่างมีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นไปอย่างก้าวกระโดด เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดรูปแบบธุรกิจขึ้นมาใหม่ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา และสามารถสร้างผลกระทบต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีอยู่เดิม เช่น การซื้อของออนไลน์ การดูหนังออนไลน์ การบริการ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ธุรกิจที่ปรับตัวไม่ทันถูกแทนด้วย ธุรกิจใหม่เราเรียกสภาวะนี้ว่า Digital Disruption คือ “การหยุดชะงัก” หรือทำให้บางธุรกิจต้องปิดตัวไป เช่น ร้านหนังสือ และธุรกิจนิตยสาร มียอดขายลดลงเพราะสามารถเข้าไปดูในอินเทอร์เน็ตได้ ด้วยความสะดวกสบายแถมยังรวดเร็วและมีค่าบริการที่ถูกกว่า คนจึงหันมาให้ความสนใจมากกว่ารูปแบบออฟไลน์เดิม ๆ เช่นเดียวกันกับการสืบสานทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนเขาวราชปัจจุบัน การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น เริ่มเปลี่ยนแปลงและลดน้อยลง เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีความสนใจต่อการสืบทอดวัฒนธรรมและเรียนรู้แบบดั้งเดิมลดลง ทำให้องค์ความรู้ ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนเขาวราชหายไปตามผู้รู้ที่ล้มหายตายจาก และค่อยๆ ลืมเลือนหายไป

ดังนั้นเพื่อต้องการสร้างองค์ความรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน เขาวราช จึงจำเป็นต้องส่งเสริม พัฒนาการการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการนำเสนอให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ไปของคนในสังคมและทันต่อโลกยุคดิจิทัล การใช้สื่อเทคโนโลยีพหิพริทัศน์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ จึงเป็น รูปแบบหนึ่งของการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ากับยุคดิจิทัลผ่านวิธีการท่องเที่ยวบนโลกออนไลน์พหิพริทัศน์ เสมือนจริงจำลองออนไลน์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ ของชุมชนเขาวราช ที่สามารถตอบโจทย์วิจัยทางด้านการต่อยอดการเรียนรู้ การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเขาวราชได้แล้วนั้น ยังเป็นการนำ นโยบายภาครัฐด้านการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตใหม่มา (Kousuratand, S. and Muangmuang, S., 2023) ตอบโจทย์การพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นที่ยั่งยืนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

บทความนี้นำเสนอวิธีการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเขาวราชผ่านพหิพริทัศน์เสมือนจริงจำลอง ออนไลน์ ที่เป็นวิธีการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเขาวราช ซึ่งไม่เพียงแต่ การให้ความรู้เพียงแก่คนในชุมชนอีกต่อไป ยังเป็นการเปิดกว้างและเปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชน หรือคนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นคนไทย คนจีน (ประเทศสาธารณรัฐจีน) หรือคนต่างชาติอื่นๆ ได้เรียนรู้และรับความรู้ ต่างๆ รวมถึงสานต่อวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตแบบจีนๆ ของชุมชนเขาวราชสืบต่อไปอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้ผ่านพหิพริทัศน์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ แบบ 360 องศา ทำให้ ผู้เรียนรู้ หรือเข้าถึงสามารถเรียนรู้และเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ได้เสมือนจริง ถึงแม้จะอยู่ต่างที่ต่างถิ่นก็ตาม ดังแสดง ให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่ได้จำกัดอยู่แค่สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และ/หรือ สถานศึกษาเท่านั้น แต่เปิดกว้างให้กับ ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งไหนใดก็ตาม เวลาใดก็ตาม เพราะการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาและสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเขาวราช
- 2) เพื่อสร้างสื่อเทคโนโลยีพหิพริทัศน์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเขาวราชในยุคดิจิทัล
- 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีพหิพริทัศน์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเขาวราช

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน เขียวราช และถ่ายทอด สืบสานผ่านสื่อเทคโนโลยีพินิจภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมในการเก็บรวบรวมสร้างองค์ความรู้ต่างๆ และถ่ายทอดโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับพินิจภัณฑ์เสมือนจริง หรือ พินิจภัณฑ์ออนไลน์ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรม

ทุนวัฒนธรรม (Pattamasirawat, D., 2004: 40) กล่าวว่า ทุนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความรู้ ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคม ทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคมหรือสร้างกฎกติกาที่เป็นครุฑ ต่อสังคมโดยรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ตัวอย่างของทุนทางวัฒนธรรมมีมากมาย เช่น ภาษา งานศิลปกรรมซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของสว่นรวม ความรู้ที่สั่งสมมาในอดีต วาดวยเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การถนอมอาหาร สมุนไพร สถาปัตยกรรม เทคโนโลยีชาวบ้าน ฯลฯ กติกาของสังคมที่ช่วยทำให้สังคมอยู่รวมกันอย่างสงบสุข และเอื้ออาทรมากกว่าการเอาเปรียบกัน ผลงานวรรณกรรม คำบอกเล่า ดนตรี วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ฯลฯ มากไปกว่านั้น Prasongthan, S. (2013) และ Department of Industrial Promotion (2016) ได้กล่าวถึง ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม คือการนำเอาองค์ความรู้จากตัวบุคคล ชุมชน ภูมิปัญญาปราชญ์ท้องถิ่น จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาเป็นจารีต ประเพณี วัฒนธรรม นำไปสู่การใช้ประโยชน์และความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเอง ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมไทย จารีตประเพณีไทย สถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์โบราณสถาน รวมทั้งระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึกสาธารณะ ภูมิปัญญา จารีต ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สั่งสมสืบทอดกันมา เป็นสายใยของความผูกพัน เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สามัคคีเป็นหมู่เหล่ามีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันกัน เป็นสิ่งที่ทำให้คนอยู่ในกรอบจริยธรรม คุณธรรมเป็นตัวช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรมอื่นๆของชุมชน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ทุนทางวัฒนธรรม คือ องค์ความรู้ที่สั่งสมจากตัวบุคคล และชุมชนในท้องถิ่น จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาเป็นวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ฯลฯ รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และเป็นสิ่งที่มีความค่าทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สามัคคี

นอกจากนี้ถ้าจะกล่าวถึงคุณค่าของคำว่าวัฒนธรรมนั้น วัฒนธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ (1) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Value) เป็นคุณค่าที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ เป็นตัวตนของสังคม เป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความแตกต่างของคนในแต่ละสังคม ซึ่งสามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นนามธรรม เช่น บุคลิกภาพของคนในสังคม ความรู้ ทัศนคติ ความสามารถ เป็นต้น หรือเป็นรูปธรรม เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือน เป็นต้น (2) คุณค่าเชิงวิชาการ (Informational Value) เป็นคุณค่าที่แสดงถึงมรดกวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เป็แหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ที่มนุษย์สามารถนำไปเรียนรู้ได้ คุณค่าด้านนี้เกิดจากการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการที่เหมาะสมน่าเชื่อถือจนสามารถเป็นแหล่งศึกษาได้ (3) คุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Value) เป็นคุณค่าเชิงความงาม ศิลปะ และจิตใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ พื้นฐานความชอบของแต่ละบุคคล คุณค่าประเพณีจึงมักเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และ (4) คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ (Economic Value) เป็นคุณค่าที่นำมรดกวัฒนธรรมมาก่อให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบตัวเงินเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเกิดจากการที่แปลงจากคุณค่าด้านอื่น ๆ แลกกับประโยชน์ด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน (Punyanuparp, S. 1957, as cited in Phongphanich, N. Mueangkaew, K. and Aupala, J. ,2023)

2. แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง หรือ พิพิธภัณฑ์ออนไลน์อ้างอิงจาก bareo interior design & decoration (2019) ได้กล่าวถึง พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง หรือ พิพิธภัณฑ์ออนไลน์ (Virtual Museum) ว่าเป็นงานออกแบบที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วมากขึ้น ผู้คนชื่นชอบที่จะดื่มด่ำ และมีส่วนร่วมกับการดีไซน์กันอย่างเห็นได้ชัด สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวช่วยในเรื่องนี้คงหนีไม่พ้นความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่เข้ามาทำให้อะไร ๆ ให้ง่ายขึ้น หากคิดอยากจะชมงานออกแบบ หรืออยากชมภาพในพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาเมื่อไร เพียงแค่ปลายนิ้วคลิกเข้าไปในอินเทอร์เน็ตก็เสมือนเดินก้าวเท้าเข้าสู่พิพิธภัณฑ์ได้ด้วยตัวเองพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง หรือ พิพิธภัณฑ์ออนไลน์ (Virtual Museum) ที่อนุญาตให้เราเข้าไปเดินชมในพิพิธภัณฑ์ได้อย่างอิสระเพียงแค่เข้าไปสู่โลกออนไลน์ เนื่องจากโลกที่เปลี่ยนไปผู้ชมที่จะต้องเดินเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์ด้วยตัวเองนับวันก็น้อยลงทุกที ทางพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกเลยริเริ่มการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบอื่นๆ ขึ้นมา โดยพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเป็นอีกหนึ่งตัวเลือกที่ได้ผลดีอย่างมาก เหมือนเป็นโบว์ลิ่งโปรโมทพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเมื่อผู้เข้ามาเยี่ยมชมจากโลกออนไลน์ได้เห็นผลงานต่าง ๆ ก็อาจเกิดความรู้สึกอยากที่จะได้เห็น ได้สัมผัสกับพิพิธภัณฑ์จริงด้วยสายตาตัวเองอีกครั้ง และจะนำมาซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมสถานที่จริงด้วยตัวเองก็เป็นได้

Ministry of Information and Communication Technology (2009) ได้กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์เสมือน หมายถึง พิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในโลกดิจิทัล โดยผู้ชมสามารถเข้าชมโดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ทั้งในรูปแบบของ Stand alone หรือผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต โดยของที่แสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์อาจเป็นสิ่งของที่มีเก็บไว้จริงในพิพิธภัณฑ์ แต่ถูกนำมาจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัล โดยมีการจัดการให้ดู ได้เสมือนเป็นของจริง เช่นอยู่ในรูปภาพ 3 มิติเสมือนจริง สามารถมองในมุมต่างๆ ได้ หรืออาจอยู่ในรูปดิจิทัล ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลเพิ่มเติมก็ได้ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์เสมือนอาจแสดงของที่สร้างขึ้นมานเฉพาะสำหรับแสดงในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง เช่น ศิลปะดิจิทัล (Digital Art) หรือ คอมพิวเตอร์อาร์ต (Computer Arts) ในรูปความจริงเสมือน (Virtual Reality) ก็ได้

นอกจากนี้เมื่อกล่าวถึงประเภทของพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง Schweibenz, W. (1998) แบ่งพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงตามวัตถุประสงค์ในการสร้างพิพิธภัณฑ์ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. พิพิธภัณฑ์เสมือนเพื่อการเรียนรู้ คือเว็บไซต์ที่สามารถเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ที่สมบูรณ์ ที่ไม่จำกัดจำนวนการเข้าชม สามารถเข้าชมได้ซ้ำๆ และยังรองรับการเรียนรู้แบบสืบสอบ และการเรียนรู้แบบค้นพบได้อีกด้วย
2. พิพิธภัณฑ์เสมือนเพื่อการตลาด คือ เว็บไซต์ที่มีเป้าประสงค์เพื่อขับเคลื่อนด้านการตลาดของพิพิธภัณฑ์ เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมในพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่จริง ด้วยการสร้างพิพิธภัณฑ์เสมือนให้ผู้ชมรับทราบเหตุการณ์พิเศษที่จัดขึ้น และวัตถุต่างๆ ที่มีในพิพิธภัณฑ์ทำให้บางพิพิธภัณฑ์เสมือนได้จัดสร้างร้านค้าออนไลน์ด้วย

Schweibenz, W. (2004) ยังได้แบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์เสมือนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตามความสามารถในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์เสมือน ดังนี้

ก. The brochure museum เป็นเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์ เช่นชนิดของวัตถุ รายละเอียดในการติดต่อพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น วัตถุประสงค์ของเว็บไซต์นี้เพื่อให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้ที่จะต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่จริง

ข. The content museum เป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอวัตถุที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ และแนะนำการสำรวจออนไลน์ ให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เสมือน โดยจะเป็นการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงของวัตถุและฐานข้อมูลของวัตถุในเบื้องต้น เว็บไซต์ประเภทนี้เหมาะกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการมากกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องจาก

เนื้อหาที่น่าสนใจไม่ได้ไว้เพื่อให้ความรู้ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ชนิดนี้เพื่อแสดงรายละเอียดต่างๆ ของวัตถุที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์

ค. The learning museum เป็นเว็บไซต์ที่มีเป้าหมายในการรองรับผู้ชมเสมือน (Virtual Visitors) ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านอายุ ภูมิหลังและการศึกษา ข้อมูลที่จะนำเสนอจะอยู่ในรูปเนื้อหาของวัตถุเหมือนประเภทที่ผ่านมาแต่สิ่งที่เพิ่มขึ้น คือ การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่สร้างความสนใจของผู้ชมเพื่อการเรียนรู้ในวัตถุต่างๆ ที่ผู้ชมสนใจ และกลับมาเข้าชมเว็บไซต์นี้อีก วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ คือ การทำให้ผู้ชมเสมือนกลับเข้ามาชมอีก และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าชมกับวัตถุเสมือน (Online Collections) โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้คือ ผู้ชมในพิพิธภัณฑ์เสมือนนี้อาจจะมาชมวัตถุจริงในพิพิธภัณฑ์จริงด้วย

ง. The virtual museum เป็นก้าวที่สูงขึ้นจาก learning museum ที่ไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลสารสนเทศ

เกี่ยวกับวัตถุที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยง (link) ไปยังวัตถุดิจิทัล (Digital collections) อื่นๆ ได้ด้วย ซึ่งวัตถุนี้สร้างขึ้นโดยการจำลองจากวัตถุจริงในโลกจริงซึ่งการสร้างแบบนี้ทำให้พิพิธภัณฑ์ถูกเรียกว่า พิพิธภัณฑ์ไม่มีกำแพง

ดังนั้นชุมชนเยาวราช พื้นที่ชุมชนมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดดเด่นระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีนอย่างชัดเจนนับตั้งแต่อดีตที่คนจีนเข้ามาในผืนแผ่นดินไทย แม้เยาวราชจะเป็นถนนที่ทุกคนรู้จักกันดี มีความรุ่งเรืองทางด้านธุรกิจ การค้า และได้ขึ้นชื่อว่าเป็นไข่น้ำหวานเมืองไทย แต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิตของคนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้คนสนใจวิถีชีวิตแบบออนไลน์มากขึ้น ดังนั้นงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเยาวราช และถ่ายทอด สืบสานผ่านสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมในการเก็บรวบรวมสร้างองค์ความรู้ต่างๆ และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ ของชุมชนเยาวราช โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงหรือพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ ในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการนำเสนอให้เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในสังคมและทันต่อโลกยุคดิจิทัล

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยคุณภาพเชิงผสานวิธี ใช้แนวคิดเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรม และแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือชุมชนเยาวราช เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเยาวราช กลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้าชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้รู้ในชุมชน และคนในชุมชน จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแนวคำถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเยาวราช วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยนำข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ มาประมวลผลในรูปแบบของการพรรณนา มีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์เพื่อนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ เพื่อใช้ในการดำเนินการบันทึกไว้ในเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ออนไลน์ และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเยาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ จำนวน 404 คน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายตามสูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้และความพึงพอใจจากการเข้าชมและเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ การวิเคราะห์เชิงปริมาณดำเนินการโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาและสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเยวราข ผลการวิจัยพบว่าองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเยวราขพบว่า

1.1 องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีสืบสานภายในชุมชนเยวราข

เยวราขเป็นแหล่งขององค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชาวจีนที่ยังคงสืบสานกันมาจนถึงปัจจุบันวันนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งหลักๆ ที่พบจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณีของการดำเนินชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความเชื่อ การให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้าต่างๆ ซึ่งดังจะเห็นได้ว่า สำหรับชุมชนเยวราขแล้ว มีแหล่งที่เป็นที่เคารพสักการะเป็นจำนวนมาก และเป็นหนึ่งในด้านสถานที่ที่สำหรับความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา การดำเนินชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน หรือคนไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนเยวราขแห่งนี้ สถานที่ที่เป็นที่เคารพสักการะสำหรับชาวไทยเชื้อสายจีน คนไทยทั้งในชุมชน และคนทั่วไปนั้นที่จะพลาดไม่ได้ สำหรับการมาศึกษาด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนเยวราข สามารถแบ่งหมวดหมู่ได้เป็น 3 หมวดหมู่ คือ 1) วัด 2) ศาลเจ้า และ 3) อื่นๆ ดังนี้

1) วัด สำหรับวัดที่ยังคงเป็นที่กล่าวขาน และเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อชุมชน

เยวราขนั้น องค์ความรู้ที่ได้จะกล่าวถึง ประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญต่อชุมชน รวมถึงพระพุทธรูป เทพเจ้า หรือสิ่งที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน มีดังนี้ วัดมังกรกมลาวาส วัดไตรมิตรวิทยา วัดกุศลสมาคม (วัดญวนแห่งอนัมมิกาย) วัดบำเพ็ญจีนพรต (วัดยงฮกยี่) วัดชัยภูมิการาม (วัดตี๋ห่านต้อ) และวัดกันมาตุยราม เป็นวัดราษฎร์ขนาดเล็ก สังกัดธรรมยุติกนิกาย

2) ศาลเจ้า สำหรับศาลเจ้านั้นเนื่องจากชุมชนเยวราขเป็นที่ทราบกันดีว่าส่วนใหญ่

เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ดังนั้นการนับถือ บูชาเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ จะเป็นการรับและสืบสานวัฒนธรรมจีนมาจากบรรพบุรุษ รวมถึงการไหว้เจ้า ดังนั้นศาลเจ้าที่พบสำหรับชุมชนเยวราขนั้น จะเป็นศาลเจ้าที่ประดิษฐานองค์เทพเจ้าจีน ดังนั้นองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประวัติความเป็นมาของศาลเจ้า หรือองค์เทพเจ้าที่เป็นองค์หลักที่ประดิษฐานเป็นองค์ประธานของศาล ความสำคัญของเทพเจ้า รวมถึงความผูกพันและการดำรงชีวิตของคนในชุมชนกับศาลเจ้าเหล่านั้น ศาลเจ้าที่นำมาสร้างองค์ความรู้ที่พบในงานวิจัยนี้ คือ 1) ศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย วัดสามจีน ไตเสียฮุกโจ้ว 2) ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ หรือที่หมายความว่า “ศาลเจ้าแห่งมังกร” 3) ศาลเจ้าแม่กวนอิม มูลนิธิเทียนฟ้า 4) ศาลเจ้ากวางตุ้ง สมาคมกวงสว 5) ศาลเจ้าอาเนี้ย หรือ เรียกอีกชื่อว่า ศาลเจ้าอาเนี้ยเก็ง (ถนนพาดสาย) 6) ศาลเจ้าแม่ทับทิม (พาหุรัด สะพานหัน) 7) ศาลเจ้าแม่กวนอิมผิวยี่เนี้ย 8) ศาลเจ้าหลี่ตี้เมี่ยว หรือศาลเจ้าลือตี้เปี้ย 9) ศาลเจ้าเซียงกง หรือเซียงกง 10) ศาลเจ้าโจวซือกง (วัดซุนเล่งยี่) 11) ศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากง 12) ศาลเจ้าซิกเซียมาหรือศาลเจ้าเจ็ดสีพระยา 13) ศาลเจ้าเลียงเป็ด 14) ศาลเจ้ากวนอู (สมาคมฮากกา) และ 15) ศาลเจ้าโรงเกือก

3) อื่นๆ สำหรับชุมชนเยวราข ยังพบว่ามียุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สืบทอดวัฒนธรรม

ประเพณี รวมถึงสะท้อนถึงการดำรงชีวิตและประวัติความเป็นมาของคนในชุมชนอื่นๆ ดังนี้ 1) มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง ประดิษฐานรูปปั้นพระภิกษุจีน ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนเรียกว่า “ไต่ฮองกง” 2) ประตูลิขิตพระเกียรติ เป็นซุ้มประตูที่จัดสร้างขึ้นเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ และยังเป็นสัญลักษณ์ เปรียบเสมือนประตูสู่เยวราข เป็นหนึ่งแลนด์มาร์คสำคัญที่บ่งบอกให้รู้ว่า ที่นี่คือเยวราข 3) โรงเจบุญสมาคม โรงเจเก่าแก่สมัยรัชกาลที่ 5 หรือเรียกว่า เตียซุ่หั่ง หรือ บ่วงกิมฮกซัวตั้ง แต่คนในชุมชนมักเรียกกันว่า โรงเจตรอกไกร ตามชื่อซอยที่โรงเจตั้งอยู่ 4) บ้านเก่าเล่าเรื่อง หรือพิพิธภัณฑสถานบ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย เป็นพิพิธภัณฑสถานที่ก่อตั้งขึ้น เพื่อจัดแสดงนิทรรศการแสดงประวัติ

ความเป็นมาของชุมชนเจริญไชย ข้าวของเครื่องใช้ของคณะเจ้าจีน ภาพของชุมชนเจริญไชยในอดีต โดยเฉพาะ ภาพวิถีชีวิตผู้คน ประเพณีจีน ของใช้ประกอบพิธีกรรมของชาวจีน ร้านยาสมุนไพร ร้านอาหารเลิศรสสูตรโบราณ และร้านค้าอุปกรณ์ถ่ายภาพพลับพลาไชยที่เคยรุ่งเรืองในอดีต และ 5) พิพิธภัณฑ์ห้างขายยาเบอร์ลิน เป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก สร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์ให้แก่ นายแพทย์ชัย ไชยนิติ ซึ่งเปิดคลินิกเอกชนรักษาผู้ป่วย โดยใช้ชื่อว่า ห้างขายยาเบอร์ลิน

1.2 องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีอื่นๆ ของชุมชนเยาวราช

ชุมชนเยาวราชยังมีวัฒนธรรมและประเพณีอื่นๆ อีกสำหรับการดำรงความเป็นเยาวราช อันได้แก่ เทศกาลต่างๆ เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายจีนได้มีการรักษาดำรงวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ตามเทศกาลที่เกิดขึ้นในรอบปี เช่น

1) เทศกาลตรุษจีน ตรุษจีน เป็นการฉลองเทศกาลฤดูใบไม้ผลิ หรือที่เรียกว่า เทศกาลปีใหม่ของชาวจีน เป็นการเริ่มต้นสิ่งดีๆ โดยมีความเชื่อที่ว่าฤดูใบไม้ผลิเป็นฤดูกาลแห่งการเริ่มต้นที่ดี เช่นเดียวกันกับใบไม้ที่ผลิบานซึ่งมีความหมายถึงการเริ่มต้นที่ดี ดังนั้นชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงดำรงเทศกาลตรุษจีนไว้ โดยจะมีการซื้อของขวัญ อาหาร เสื้อผ้าใหม่ หรือสิ่งประดับบ้านเรือนที่เป็นแผ่นกระดาษอวยพร เช่น อยุ่ดีมีสุข ร่ำรวย อายุยืนนาน ช่วงก่อนวันตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีการทำความสะอาดบ้านเรือนครั้งใหญ่ เนื่องจากมีความเชื่อที่ว่า การกวาดสิ่งสกปรกเป็นการกวาดโชคร้ายหรือสิ่งไม่ดีออกไป จะทำความสะอาดบ้านเรือน ตลอดจนบางหลังก็จะมีการทาสีใหม่ การตกแต่งและสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมใช้ คือ สีแดง เพราะถือเป็นสิริมงคล สำหรับวันก่อนถึงวันตรุษจีนหรืออาจเรียกว่าวันสิ้นปี หรือวันส่งท้ายปีเก่า นอกจากประเพณีไหว้พระ เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบรรพบุรุษแล้ว ลูกหลานในครอบครัวจะมาเพื่อร่วมรับประทานอาหารร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากอีกด้วย

2) เทศกาลกินเจ เทศกาลกินเจ เป็นเทศกาลที่จัดขึ้นเป็นเวลา 10 วัน ตั้งแต่วันสุดท้ายของเดือน 8 ตามปฏิทินจีน ที่มาของการกินเจเป็นการไว้อาลัยให้เจ้าแห่งการกินเจทั้ง 9 องค์ นอกจากนี้ www.th.wikipedia.org (n.d.) ได้กล่าวถึงคำว่า (齋) เจ หรือ เจ ในสำเนียงแต้จิ๋ว [jɛ³³] หมายถึง การรักษาความบริสุทธิ์(ทั้งกายและใจ)เพื่อการสักการะ หรือ การปฏิบัติบูชาถวายเทพยดา ดังนั้นช่วงเทศกาลกินเจจึงเป็นช่วงเวลาที่ชาวไทยเชื้อสายจีนถือเอาเวลาดังกล่าวเป็นการสร้างบุญสร้างกุศล ละหรืองดเนื้อสัตว์ทุกชนิด ดังนั้นอาหารที่ใช้ในการกินเจ คือผัก ผลไม้ทุกชนิด ยกเว้นผักที่มีกลิ่นฉุน 5 ชนิด คือ หอม (หอมทุกประเภท เช่น ต้นหอม ใบหอม หอมแดง หอมขาว หอมหัวใหญ่ ฯลฯ) กระเทียม (ทั้งหัวกระเทียมและต้นกระเทียม) กุยช่าย (ทั้งใบและดอก) หลักเกียว หรือที่รู้จักกันว่าเป็นกระเทียมโทนจีน มีลักษณะคล้ายหัวกระเทียม แต่มีขนาดเล็กและยาวกว่า และใบยาสูบ (ความหมายรวมถึง บุหรี่ ยาเส้น และของเสพติด ของมีเมาทุกชนิด)

3) เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลไหว้พระจันทร์มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ชาวจีนมีความเชื่อจากประวัติความเป็นมาที่หลากหลาย ดังเช่น มาจากการเฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยว หรือตำนานเทพธิดาฉางเอ๋อที่เหาะขึ้นไปบนดวงจันทร์ อย่างไรก็ตามปัจจุบัน ประเพณีการไหว้พระจันทร์ จะจัดในช่วงกลางเดือน 8 (ตามปฏิทินจีน) ซึ่งเป็นเทศกาลที่เกิดขึ้นช่วงเวลาที่พระจันทร์เต็มดวงโดยมีขนมไหว้พระจันทร์นิยมนำมาไหว้ในเทศกาลนี้ด้วย

3) การทำหมั่งหมั่ง คือคำในภาษาจีนแต้จิ๋วโดย คำว่า 挽 [maŋ²⁴] ในภาษาจีน

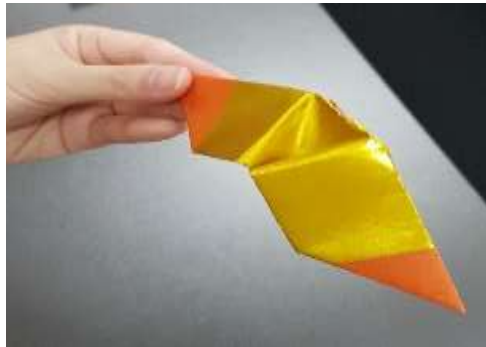
แต้จิ๋วนั้น หมายถึง ดึง และคำว่า 面 [miŋ²¹] ในภาษาจีนแต้จิ๋ว หมายถึง ใบหน้า ใช้เรียกวิธีการกำจัดขนบนใบหน้าซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวจีนโบราณ การทำหมั่งหมั่ง เป็นที่นิยมทำกันตั้งแต่สมัยซูซีไทเฮา เพราะการมี

ชนบนใบหน้าจะทำให้หน้าดูหมองคล้ำไม่สะอาด ดังนั้น“หม้งหม้ง” คือการเสริมความงามแบบจีนที่ใช้เส้นด้าย ไชว้เป็นรูปกากบาท โดยผู้ทำต้องเม้มด้ายด้านหนึ่งไว้ในปากแล้วใช้มือจับด้ายอีกด้านหนึ่งไว้ จากนั้นใช้มืออีกข้างเกี่ยวและหมุนด้ายหลาย ๆ รอบ เมื่อด้ายที่หมุนไขว้กันอยู่ถูกบังคับให้เคลื่อนที่บนใบหน้าก็จะหมุนเอาเส้น ขนติดออกมาด้วยเพื่อช่วยทำให้หน้าเนียน ลดสิวเสี้ยน หม้งหม้งเข้าสู่ประเทศไทยผ่านครอบครัวชาวจีนที่มาตั้ง ถิ่นฐานในประเทศ ผลัดเปลี่ยนเวียนสอนกันรุ่นต่อรุ่น จากการทำในครัวเรือนสู่อาชีพสร้างรายได้ กลายเป็น ธุรกิจความงามขนาดย่อมของชาวจีนในชุมชนเยาวราช

5) การพับกระดาษไหว้เจ้าและบรรพบุรุษ วัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนเยาวราชไม่สามารถขาดได้นั้นคือการไหว้เจ้าและบรรพบุรุษในเทศกาลต่างๆ ซึ่งทุกเทศกาลที่มีการไหว้ เจ้าและบรรพบุรุษ สิ่งหนึ่งที่จะต้องมียกขาดไม่ได้ นั้นคือ กระดาษไหว้เจ้า ดังนั้นแต่เดิมลูกหลานจะมารวมตัว กันเพื่อพับกระดาษเงินกระดาษทองไว้สำหรับไหว้เจ้า และบรรพบุรุษ เพื่อใช้ในเทศกาลต่างๆ เพื่อความ สวยงาม และง่ายต่อการเผา การพับกระดาษไหว้เจ้ามีมากมายหลายแบบ ตัวอย่างเช่น การพับใบเบิกทาง หรือที่เรียกว่า อ่องแซจี้ (ดังภาพที่1) การพับก้อนเงินก้อนทอง (ดังภาพที่2) และการพับกระดาษเงินกระดาษ ทองแบบอื่นๆ

ภาพที่ 1 การพับใบเบิกทางหรือที่เรียกว่าอ่องแซจี้ (ที่มา: ถ่ายเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565)

ภาพที่ 2 การพับก้อนเงินก้อนทองแบบ (ที่มา: ถ่ายเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565)

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สร้างสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราชในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ใน งานวิจัยนี้เป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ความรู้เรื่องของการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และ วิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราชไปไว้บนเว็บไซต์ ซึ่งเป็นการทำเว็บไซต์แบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลอง ออนไลน์ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลนั้นเสนอผู้เข้าได้เข้าในสถานที่จริง ด้วยการใชรูปแบบภาพมุมมอง 360 องศา เว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ ที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คือ <https://cultumuseum.com/> โดยมีแรงบันดาลใจสำหรับชื่อเว็บไซต์มาจากการผสมผสานคำศัพท์คำว่า culture (วัฒนธรรม) + museum (พิพิธภัณฑ์) โดยดำเนินการจัดทำในรูปแบบ 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ดังภาพตัวอย่างที่ 4 ภายในหน้าแรกของเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลอง ออนไลน์ <https://cultumuseum.com/> จะเป็นประวัติความเป็นมา (ดังภาพที่ 4) พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง จำลองออนไลน์ที่แสดงสถานที่สำคัญของชุมชนเยาวราชแบบ 360 องศา (ดังภาพที่ 5 - 9) และ 30 ร้านอาหาร เด็ดเจ๋ง (ดังภาพที่ 10) ที่เป็นผลิตภัณฑ์อันเนื่องชื่อที่นักท่องเที่ยวต้องมาทดลอง สำหรับเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ เสมือนจริงจำลองออนไลน์ <https://cultumuseum.com/> สามารถ แสกนเข้าได้จาก QR code (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดง QR code สำหรับเข้าเว็บไซต์
พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์
(ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

ภาพที่ 4 แสดงเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลอง
ออนไลน์ เวอร์ชันภาษาไทย
(ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

ภาพที่ 5 แสดงเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ เมนูการเข้าเรียนรู้และท่องเที่ยวสถานที่สำคัญของ
ชุมชนเยาวราช (ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

เมื่อคลิกเข้าไปในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ ในแต่ละสถานที่จะได้พบกับหน้าจอพิพิธภัณฑ์เสมือน
จริงจำลองออนไลน์แบบ 360 องศา ดังตัวอย่างภาพที่ 6 - 9

ภาพที่ 6 แสดงตัวอย่างภายในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง
จำลองออนไลน์ 360 องศา ศาลเจ้าแม่กวนอิม
มูลนิธิเทียนฟ้า 1
(ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

ภาพที่ 7 แสดงตัวอย่างภายในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง
จำลองออนไลน์ 360 องศา ศาลเจ้าแม่กวนอิม
มูลนิธิเทียนฟ้า 2
(ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

ภาพที่ 8 แสดงตัวอย่างภายในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง
จำลองออนไลน์ 360 องศา
ศาลเจ้าแม่กวนอิมฉือปุยเนี้ย 1
(ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

ภาพที่ 9 แสดงตัวอย่างภายในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง
จำลองออนไลน์ 360 องศา
ศาลเจ้าแม่กวนอิมฉือปุยเนี้ย 2
(ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

ภาพที่ 10 แสดงเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ 30 ร้านอาหารเด็ดเจ้ดั่งของชุมชนเยาวราช
(ที่มา: <https://cultumuseum.com/>)

ภายในเมนู 30 ร้านอาหารเด็ดเจ้ดั่งของชุมชนเยาวราช จะนำเสนอร้านอาหาร เมนูขึ้นชื่อที่ต้องมาชิมของชุมชนเยาวราช ประกอบไปด้วย อาหารคาว อาหารหวาน เครื่องดื่ม ขนมกินเล่น ฯลฯ โดยภายในเมนูแต่ละร้านจะบรรยายประวัติ ที่มา เมนูแนะนำ ราคา เวลาเปิดปิด รวมถึงอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าชมที่ไม่สะดวกในการอ่านหรือผู้เข้าชมที่มีความบกพร่องทางสายตา สามารถฟังคำบรรยายโดยมีเมนูเสียงบรรยายให้ด้วย

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดงามของชุมชนเยาวราช พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 404 คน ประกอบด้วย เพศชาย 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40 เพศหญิง 265 คน คิดเป็นร้อยละ 65.60 โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุตั้งแต่ 13 – 68 ปี ประกอบด้วยอาชีพนักเรียน/นักศึกษา 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 ราชการหรือพนักงานของรัฐ 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 ธุรกิจส่วนตัว 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.10 รับจ้างหรือพนักงานเอกชน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.20 และอื่นๆ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 โดยผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจของการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดงามของชุมชนเยาวราชที่ค่าเฉลี่ย 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.53 ซึ่งมีผู้พึงพอใจในระดับมากที่สุดจำนวน 293

คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ระดับมาก 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ระดับปานกลาง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70 และระดับน้อย 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20 2) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อการใช้เว็บไซต์ <https://cultumuseum.com/> ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.53 ซึ่งมีผู้พึงพอใจในระดับมากที่สุดจำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 71.80 ระดับมาก 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ระดับปานกลาง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 และระดับน้อย 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20 3) ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าเว็บไซต์ <https://cultumuseum.com/> มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี โดยมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.53 ซึ่งมีผู้พึงพอใจในระดับมากที่สุดจำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ระดับมาก 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 ระดับปานกลาง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 และระดับน้อย 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20 และ 4) ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าการเรียนรู้ด้วยการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ในรูปแบบ 360 องศา มีความดึงดูดและน่าสนใจต่อการเรียนรู้ โดยมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.53 ซึ่งมีผู้พึงพอใจในระดับมากที่สุดจำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ระดับมาก 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ระดับปานกลาง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70 และระดับน้อย 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่าการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเยวราช ผลการวิจัยพบว่าองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเยวราชที่ถูกนำมาเป็นองค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ จึงถูกแบ่งออกเป็น 3 หมวดหมู่ คือ 1) วัด ประกอบด้วย 6 สถานที่ คือ วัดมังกรกมลาวาส วัดไตรมิตรวิทยา วัดกุศลสมาคม วัดบำเพ็ญจินพรต วัดชัยภูมิการาม และวัดกันมาตุยราม 2) ศาลเจ้า ประกอบด้วย 1) ศาลเจ้าพ่อเห้งเจีย วัดสามจีน 2) ศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ 3) ศาลเจ้าแม่กวนอิม มูลนิธิเทียนฟ้า 4) ศาลเจ้ากวางตุ้ง สมาคมกวางสี 5) ศาลเจ้าอาเนี่ย ถนนพาดสาย 6) ศาลเจ้าแม่ทับทิม (พาหุรัด สะพานหัน) 7) ศาลเจ้าแม่กวนอิมฉือปุยเนี้ยเนี้ย 8) ศาลเจ้าหลี่ตี้เมี้ยว 9) ศาลเจ้าเซี่ยงกง 10) ศาลเจ้าโจวซือกง 11) ศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากง 12) ศาลเจ้าซิกเซี่ยม่า 13) ศาลเจ้าเลี้ยวเป็ด 14) ศาลเจ้ากวนอู (สมาคมฮากกา) และ 15) ศาลเจ้าโรงเกือก และ 3) อื่นๆ อันได้แก่ 1) มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง 2) ประตูลิเก็ดพระเกียรติ 3) โรงเจบุญสมาคม 4) บ้านเก่าเล่าเรื่อง หรือ พิพิธภัณฑ์บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย และ 5) พิพิธภัณฑ์ห้างขายยาเบอร์ลิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนในชุมชนจะกล่าวถึงวัด ศาลเจ้า และแหล่งสถานที่ที่เป็นมีความสำคัญและมีประวัติยาวนานคู่คนในชุมชน เนื่องจากเยวราชเป็นแหล่งวัฒนธรรมร่วมระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน อันเนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอยู่เป็นจำนวนมากดังนั้น วัดไทย วัดจีน ศาลเจ้าและโรงเจจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อ เป็นที่พึ่งด้านจิตใจ เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และเป็นสถานที่ที่มีความผูกพันทางสังคมของชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และจากจำนวนขององค์ความรู้ที่ได้จากสถานที่ที่เป็นที่เคารพศรัทธาและกล่าวถึงของชุมชน สอดคล้องกับ ตัวหนังสือ (2000) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อชาวจีนอพยพถิ่นฐานไปต่างแดน พวกเขาหวังว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะปกป้องคุ้มครอง ดังนั้นจึงมีการสร้างวัดจีนและศาลเจ้าในดินแดนใหม่ที่ตนไปตั้งหลักปักฐาน ทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่าที่ใดมีชุมชนจีน จะต้องมศาลเจ้าจีนและ/หรือวัดจีนแสดงให้เห็นเป็นอัตลักษณ์หนึ่งที่อยู่คู่กับชุมชนจีนในประเทศไทย นอกจากนี้ถ้าจะกล่าวถึงช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานหรือปริมาณของชาวจีนที่มาตั้งรกรากในเยวราชจะพบว่าจากประวัติการก่อสร้างวัดจีน ศาลเจ้าและอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าจะมีเพียงศาลเจ้าเล่งบ๊วยเอี้ยะ ที่มีอายุยาวนานที่สุด คือสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ในขณะที่วัดจีน และศาลเจ้าอื่นๆ นั้นจะสร้างขึ้นตั้งแต่ประมาณปี 2325 – 2500 หรือตั้งแต่รัชกาลที่ 1 – 5 ซึ่งช่วงที่มีการสร้างมากจะเป็นช่วงประมาณปี 2400 ซึ่งเป็นช่วงใน

สมัยรัชกาลที่ 5 ที่ส่งเสริมการค้าขายในอำเภอสำเพ็งและได้มีการสร้างถนนเยาวราชขึ้น (CHINATOWN YAOVARACH, n.d.)

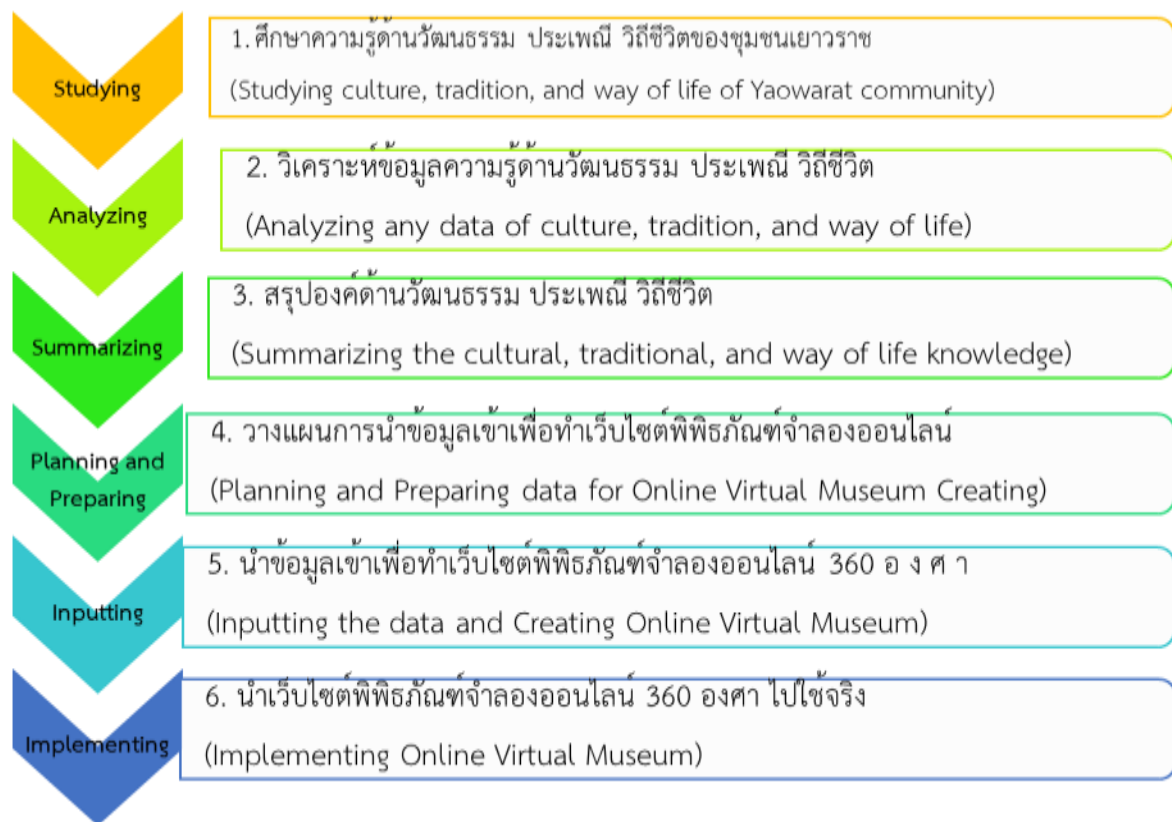
ส่วนการสร้างสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราชในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นการทำเว็บไซต์แบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลนั้นเสมอผู้เข้าได้เข้าในสถานที่จริง ด้วยการใช้รูปแบบภาพมุมมอง 360 องศา เว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ <https://cultumuseum.com/> เป็นชื่อเว็บไซต์มาจากการผสมผสานคำศัพท์คำว่า culture (วัฒนธรรม) + museum (พิพิธภัณฑ์) นอกจากนี้การถ่ายทอดองค์ความรู้และการสื่อความหมายในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์มีความเคารพความเป็นของแท้ กล่าวคือในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ได้ถ่ายทอดสถานที่ต่างๆ จากสถานที่จริงโดยไม่มีการดัดแปลงแต่อย่างใด และการจัดทำสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราชในยุคดิจิทัล ยังเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์ และสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราชอย่างยั่งยืน นอกจากนี้นวัตกรรมสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ยังช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและการศึกษาของ (Disara, T. Kasinant, C. and Topitak, K. ,22019).

สำหรับการศึกษาความพึงพอใจของการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเยาวราช มีความพึงพอใจอยู่ในภาพรวมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลที่ได้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อการใช้เว็บไซต์ <https://cultumuseum.com/> และคิดว่าเว็บไซต์ <https://cultumuseum.com/> มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าการเรียนรู้ด้วยการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ในรูปแบบ 360 องศา มีความดึงดูดและน่าสนใจต่อการเรียนรู้อยู่ที่ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.68, 4.67 และ 4.69 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้การศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานจากการพัฒนาเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงต่าง ๆ นั้น พบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ดังเช่นงานวิจัยเรื่องการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงช้างศึกดำบรรพ์ทุ่งหว่า จังหวัดสตูล (Disara, T. Kasinant, C. and Topitak, K. ,22019) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่งานวิจัยเรื่องการสร้างพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลแสดงจิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์รูปแบบโลกเสมือนจริง (Jiraboot, K. Jaihuek, S. Jitkhum, P. and Chueachetton, P.,2022) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เรื่องเครื่องอัฐบริขารพระอาจารย์พัน อาจาโร ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสมือน กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์พัน อาจาโร วัดป่าอุดมสมพร (Hinso, P. and Chanamarn, N.,2021) การพัฒนาแอปพลิเคชันพิพิธภัณฑ์เสมือนปฏิสัมพันธ์โดยใช้เทคโนโลยีสภาพแวดล้อมเสมือนในมุมมอง 360 องศา และการสแกนภาพสามมิติ: กรณีศึกษา 10 พิพิธภัณฑ์ของไทย (Saenpicha, S. Sirikulpipat, P. and Nadprasert, S.,2020) การพัฒนาเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่แบบเสมือนจริง (Rungklin, C. Chinsamranwong, T. Sae-Lim, K. and Chowchang, R.,2019) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก การพัฒนาศูนย์รวมแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แบบพกพาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในเขตจังหวัดราชบุรี (Kousuratand, S. and Muangmuang, S. ,2023) การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอิเล็กทรอนิกส์เสมือนจริง: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอพื้นเมืองโบราณลาวซี ลาวครั้ง จังหวัดสุพรรณบุรี (Lertthayakul, D.,2018) การพัฒนารูปแบบพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์เสมือนจริงโดยใช้การผสมผสานเทคนิคภาพเสมือนจริง (Chittarach, P.,2017) การออกแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเรื่องพุทธมณฑลศูนย์กลาง

พระพุทธรูปศาสนาโลก (Sakhajun, C.,2014) การพัฒนารูปแบบพิพิธภัณฑ์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เสมือนจริง (Ardruga, I.,2013) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สรุปองค์ความรู้

การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเขาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ เป็นการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเขาวราช โดยนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสร้างสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ที่ทำขึ้นบนเว็บไซต์ เป็นการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เปิดกว้างสำหรับผู้คนที่สนใจ นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นการสืบสาน ต่อยอดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเขาวราช โดยการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเขาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ มีขั้นตอนการดำเนินการดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 แสดงขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเขาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจีนของชุมชนเขาวราช ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ของชุมชน ควรดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเขาวราชผ่านพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การสร้างสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลอง

ออนไลน์ เป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ความรู้เรื่องของการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเขาวราชบนเว็บไซต์ <https://cultumuseum.com/> เพื่อประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ของชุมชนโดยผู้เข้าชมสามารถเข้าเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์แบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลเสมือนผู้เข้าชมได้เข้าไปในสถานที่จริง ด้วยการใช้รูปแบบภาพมุมมอง 360 องศา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจำลองออนไลน์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเขาวราช มีความพึงพอใจอยู่ในภาพรวมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนำเว็บไซต์ <https://cultumuseum.com/> มาเผยแพร่เพื่อสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเขาวราชอย่างกว้างขวางมากขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ประชาสัมพันธ์ชุมชน รวมถึงของดีของชุมชนเขาวราชอันนำมาซึ่งการสร้างรายได้ที่สูงขึ้นให้กับชุมชน และประเทศต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนเขาวราช ที่สำคัญ คือ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนเขาวราช สามารถแบ่งหมวดหมู่ได้เป็น 3 หมวดหมู่ คือ 1) วัด 2) ศาลเจ้า และ 3) อื่นๆ ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีอื่นๆ ของชุมชนเขาวราช เช่น เทศกาลต่างๆ ของจีน การทำหมั้นหมัง การปักกระดาษ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร รวมถึงเป็นการเรียนรู้ที่เปิดกว้างให้กับผู้สนใจทุกกลุ่ม โดยไม่ได้จำกัด เพศ วัย ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะได้ความรู้แล้ว ยังได้รับความสนุกสนาน และเพลิดเพลินกับการเรียนรู้ผ่านพิพิธภัณฑ์จำลองออนไลน์ 360 องศา ในการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมจีนของชุมชนเขาวราช โดยควรให้ความสำคัญกับ การรักษา สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงหรือเป็นชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งกำลังจะเลือนหายไปให้กลับมาเป็นที่รู้จักอีกครั้ง สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาต่อยอดนำองค์ความรู้ทางด้านอื่นๆ มาเพิ่มให้พิพิธภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ และหลากหลายมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเขาวราชต่อยอดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมผ่านพิพิธภัณฑ์จำลองออนไลน์” ภายใต้ชุดโครงการวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนเขาวราชแหล่งเศรษฐกิจและวัฒนธรรมจีนของกรุงเทพ China Town of Thailand ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประจำปี 2564 สัญญาเลขที่ A-5/2564 ในแผนงานวิจัยพื้นฐานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์เป็นอย่างยิ่ง ในการสนับสนุนทุนและอื่นๆสำหรับงานวิจัยในโครงการฯ

References

- Ardrusa, I. (2013). *A Development of A Virtual Museum Model on Computer Technology*. Master Thesis, M.Ed. (Education Technology). Bangkok: Srinakharinwirot University.
- bareo interior design & decoration. (2019). Virtual Museum. Retrieved from <https://www.bareo-isys.com/2019/art-culture/virtual-museum/>

- Chittarach, P. (2017). *Development Dinosaur Virtual Museum Model with Virtual Image*. A thesis of Master of Science, Mahasarakham University.
- Department of Industrial Promotion. (2016). Thai Cultural Capital for Economic Creation. *Industrial Journal*. 58 (6), 5-8.
- Disara, T. Kasinant, C. and Topitak, K. (2019). The Development of Virtual Museum on Thungwa Ancient Elephant, Satun Province. *e-Journal of Education Studies*, Burapha University. 1(4): 55-68. Retrieved from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/211120>
- Hinso, P. and Chanamarn, N. (2021). A Development of Media Learning for the Eight Necessities of A Buddhist Monk (Achan Fan Acharo) with Augmented Reality Technology (AR), A Case Study: Achan Fan Acharo Museum, Udomsornprong Temple. *Proceeding of the 3rd National Conference of Science, Technology, and Innovation in 2021*. pp 534 – 543.
- Jiraboot, K. Jaihuek, S. Jitkhum, P. and Chueachetton, P. (2022). The Creating a Digital Museum Showing Murals of Wat Phra Singh in a Virtual World. *Proceeding of GNRU22nd Conference*. pp 29-39.
- Kongkakul, M. and Narin, B. (2018). The Development of Tourist Centers Using Augmented Reality Via Smart Phone to Promote Sustainable Tourism in Ratchaburi Province. *Proceeding of the 6th National Conference of Muban Chombueng Rajabhat University* Retrieved from <http://rms.mcu.ac.th/uploads/264629.pdf>
- Kousuratand, S. and Muangmuang, S. (2023). Government Policy for New Normal Tourism in the Post Covid-19 Crisis. *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 8(3): 98-109.
- Lertthayakul, D. (2018). Development of a Virtual Local Museum: The Case Study of Learning Center for Traditional Local Fabrics Hand-woven by Lao Ethnicities of Chee and Khrang in Suphanburi Province. *Nakhon Phanom University Journal*. 8(3)
- Ministry of Information and Communication Technology. (2009). Information and Communication Technology Master Plan (2nd edition) of Thailand 2009-2013. Retrieved from http://www.mict.go.th/download/ICT_masterplan/no6 ICTMP2_NITC_Vision.doc.pdf
- Pattamasiriwat, D. (2004). *Social and cultural capitals in modern economy and management. Collection of articles from the 2004 Academic Conference of Naresuan University*.
- Phongphanich, N. Mueangkaew, K. and Aupala, J. (2023). *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 8(3): 287-302.
- Prasongthan, S. (2013). Social Capital Potentiality for Creative Community Based Tourism: The Study of Tai Puan Community, Pak Plee District, Nakorn Nayok Province. *Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University*. 16 (2556), Retrieved from <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/view/3819/3808>
- Punyanuparp, S. (1957). Cultural Sciences. Bangkok: Religious Printing press.

- Rungklin, C. Chinsamranwong, T. Sae-Lim, K. and Chowchang, R. (2019). The development of a virtual tour website of the Had Yai museum. *Proceeding of the 10th Hatyai National and International Conference*. pp. 687-698.
- Saenpicha, S. Sirikulpipat, P. and Nadprasert, S. (2020). Development Interactive Virtual Museum Application with 360-Degree and 3D scans Virtual Reality Technology: Case study 10 Museums of Thailand. *Journal of Information Science*. 38(1):
- Sakhajun, C. (2014). *Development of Virtual Museum Design: Phutthamonthon Center of World Buddhism*. Rajamangala University of Technology Rattakosin.
- Schweibenz, W. (1998). Museums information in Internet am Beispiel der Webseiten zweier Kunstmuseen in den USA. In Marlies Ockenfeld. *Proceedings des 50. Deutschen Dokumentartages. Frankfurt/M.: DGD*.
- Sricharoen, J. Siharad, D. and Sukparsert, A. (2019). The Tourism Promotion Application of 8 Attractions that Need to go to Phetchabun Province with the Augmented Reality Technology. *Journal of Project in Computer Science and Information Technology*. 5(1): 84-94.
- Ueawiwatsakul, S. (2020). The impact and direction of the industry after the outbreak of the COVID-19. The Office of Industrial Economics. Retrieved from https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/ArticlesAnalysis/Direction_industry_after_COVID-19.pdf

การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

DEVELOPING CRITICAL THINKING AND CREATIVE PROBLEM-SOLVING SKILLS OF
GRADE 11 STUDENTS BY PROBLEM-BASED LEARNING (PBL)

สิรินาถ จันทวงศ์

Sirinath Chanthawong

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Master of Education, Khon Kaen University

E-mail: sirinat.c@kkumail.com

Received 15 August 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป และ 2) เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/15 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน จำนวน 44 คน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ (2) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นความเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัย พบว่า 1. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เฉลี่ยเป็นร้อยละ 83.98 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เฉลี่ยเป็นร้อยละ 83.24 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ : ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ; ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์; การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

ABSTRACT

This objectives of this research were 1) to develop the critical-thinking skills of Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning to enable 80% of students to pass 80% or more of the criteria, and 2) to develop the creative problem-solving skills of Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning management to enable 80% of students to pass 80% or more of the criteria. The target group comprised 44 Mathayomsuksa students at Khon Kaen Wittayayon School. The study included action research comprising 3 cycles. The research tools can be divided into 3 types including 1) action research tools involving action-level learning plans that emphasize critical-thinking and problem-solving skills to solve creative problem 2) tools used to reflect on the operational results, consisting of an observation form on learning management behavior and a final test used to measure critical-thinking skills as well as measure students' creative problem-solving skills after the completion of teaching in each practical cycle is completed, and 3) tools to assess critical thinking and creative problem-solving skills. Quantitative data were analyzed using basic statistics, namely mean ($\bar{x}$) standard deviation (S.D.) and percentage (Percentage). Data were analyzed by content analysis and summarized in an essay with an analytical description.

The research results found that:

1. The development of critical-thinking skills among Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning management (PBL) revealed 44 students who passed the criteria, representing 100% passing the criteria with an average of 80%. It was found that 83.98% of students passed the criteria with 80% or more according to the specified criteria.

2. The development of creative problem-solving skills among Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning management (PBL) showed there were 44 students who passed the criteria, representing 100% passing the criteria with an average of 80%. It was found that 83.24% of students passed the criteria with 80% or more according to the specified criteria.

Keyword : Critical Thinking Skill; Creative Problem-Solving Skill; Problem Based Learning (PBL)

บทนำ

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (2561) ประกาศจากสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยด้านการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ไขปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยนั้น เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้สมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นของการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งยอดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูง ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning รูปแบบต่างๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้

ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบSTAD การจัดการเรียนรู้แบบระดมสมอง เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนหรือส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ หรือสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด (Duangwila, i D., 2022) ซึ่งการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนสอนแบบ Active Learning รูปแบบต่างๆ มาใช้นั้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง กล่าวคือทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากการศึกษาเนื้อหาและการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน แล้วสามารถนำไปพัฒนาผลการเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) คือ การคิดอย่างมีเหตุผล ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน หาข้อมูลมาสนับสนุนในการพิจารณาข้อมูลที่เป็นปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คลุมเครือ องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ภายใต้ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจของบุคคลว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรเชื่อหรือควรกระทำ (Paul & Kaye, 1992) จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดต่าง ๆ (Khaemmanee, T., 2001) ได้สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้นิยาม กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดที่เน้นการพิจารณาและประเมินข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งปัจจัยรอบด้านอย่างรอบคอบ จนกระทั่งได้คำตอบที่เหมาะสมหรือดีที่สุด เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ นำไปสู่การประเมินหรือการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ปลูกไฝ่เติดความคิดให้แตกยอดสู่การพัฒนาการทำงานตนเองและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Secretary of the Education Council, 2007) ได้ให้ความหมายของทักษะการแก้ปัญหาว่า การใช้ประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยตนเองที่เกิดจากการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความ และการสรุปความเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยทักษะการแก้ปัญหานี้อาจแสดงออกในรูปแบบของการกระบวนการแก้ปัญหา โดยที่ผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยการกำหนดสถานการณ์จำลองหรือนำข้อมูลจากสถานการณ์จริงมาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ โดยอาจเป็นการสอนในรูปแบบของการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning : PBL) หรือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – based Learning : PBL) ที่จะสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการที่จะช่วยฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยการใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเฝ้าหาความรู้เพื่อหาแนวทางแก้ไข ได้ฝึกทักษะการคิด ได้ลงมือปฏิบัติช่วยให้ผู้เรียนฝึกการตัดสินใจ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำทักษะจากการเรียนมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

การเรียนการสอนโดยเน้นการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning-PBL) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบเมื่อต้องเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ ซึ่งเป็นวิถีทางธรรมชาติของบุคคลที่ต้องการแก้ไขปัญหานั้นที่เผชิญอยู่ วิธีนี้จะส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบมีความหมาย และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต (Khaemmanee, T., 2008) ด้วยเหตุผลนี้ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ควรเป็นห้องเรียนที่ผู้สอนเป็นผู้จัดการทุกสิ่งทุกอย่าง โดยผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ แต่ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง สร้างความรู้ที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจของตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น ลักษณะของการสอนโดยใช้ปัญหาในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่นักเรียนอาจพบ มาเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและสร้างสรรค์ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการแสวงหาความรู้ด้วย

ตนเอง รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถใช้องค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาประเทศชาติและการดำรงชีวิตของตนได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่นำเสนอครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญของสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ด้วยการเก็บข้อมูลจากการศึกษา การสังเกต การร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การทดสอบที่เกี่ยวกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในรายวิชาภาษาไทย รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่มีความสนใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่วงจรปฏิบัติใหม่จนกว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทำให้ครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้เต็มศักยภาพ มีทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในการพัฒนานักเรียนและเป็นข้อมูลสารสนเทศในการค้นคว้าวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป
2. เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง วิธีการเรียนที่เริ่มต้นด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ สนใจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน และได้ทำการศึกษาค้นคว้าจนค้นพบคำตอบด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการกลุ่ม แล้วนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาร่วมกันอภิปราย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และสนับสนุนในการเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งประยุกต์จาก วิเชียร ภคพามงคลชัย (Phakphamongkolchai. W., 2016) ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหา ขั้นที่ 3 การดำเนินการ ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลงาน ขั้นที่ 5

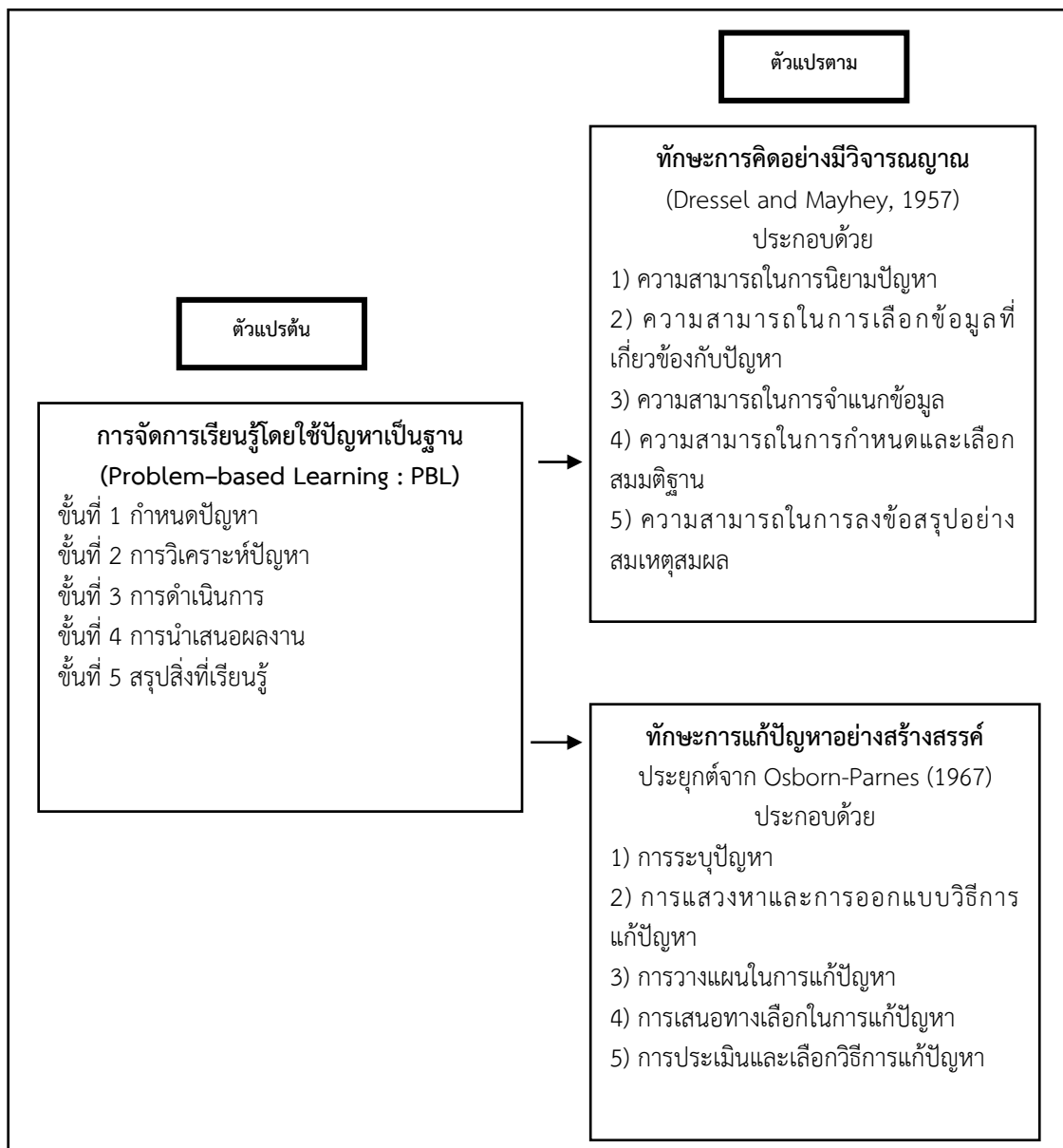
2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดอย่างมีขั้นตอนที่จะต้องพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ สมเหตุสมผล ลึกซึ้ง กลั่นกรอง ไตร่ตรองคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมากเพียงพอที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม คือ ความสามารถในการนิยามปัญหา ความสามารถในการนิยามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความสามารถในการตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยใช้เกณฑ์การวัดตาม

แบบทดสอบมาตรฐานตามแนวคิดของเดรสเซล และเมฮิว (Dressel, P.L., and Mayhew, L.B.,1957) วัดความสามารถทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการนิยามปัญหา 2) ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

3) ความสามารถในการจำแนกข้อมูล 4) ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน 5) ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล

3. ทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์เป็นความสามารถอย่างหนึ่งของบุคคลซึ่งหมายถึง กระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน มีการประยุกต์ใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ สัญชาตญาณ แนวคิดใหม่ ๆ ร่วมกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหาค้นหาทางเลือกที่มีคุณค่าในการแก้ปัญหานั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Osborn-Parnes (1967) มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การแสวงหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญห 3) การวางแผนในการแก้ปัญห 4) การเสนอทางเลือกในการแก้ปัญห 5) การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญห

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีระเบียบวิธีการวิจัย คือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มีลักษณะคือ ผู้วิจัยมีหน้าที่เสนอแนวคิดหรือทฤษฎีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลการปฏิบัติที่มุ่งเน้นพัฒนาหลังจากใช้แนวคิดหรือทฤษฎี รวมถึงมีการสังเกตเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อใช้ในการปรับแผนปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart (1992) มีขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนวางแผน (Planning) ขั้นตอนปฏิบัติการ (Action) ขั้นตอนสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นตอนสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/15 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 44 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เหตุผลที่เลือกนักเรียนห้องดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ควรได้รับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ตัวแปรในการวิจัย ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชา ท32102 ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 การศึกษา 2566 จำนวน 12 แผนการเรียนรู้ รวมเวลา 12 ชั่วโมง

ระยะเวลาในการทำวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ระดับปฏิบัติการที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ รวมทั้งสิ้น 12 แผน 12 ชั่วโมง ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ วงจรปฏิบัติการที่ 1 เท่ากับ 4.79 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วงจรปฏิบัติการที่ 2 เท่ากับ 4.84 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วงจรปฏิบัติการที่ 3 เท่ากับ 4.93 อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 2) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณท้ายวงจรที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.70 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.66 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83 ท้ายวงจรที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.63 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.26 – 0.60 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.85 ท้ายวงจรที่ 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.70 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.53 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.86 3) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ท้ายวงจรที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.70 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง

0.20 - 0.40 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79 ท้ายวงจรที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.66 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.26 - 0.46 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.73 ท้ายวงจรที่ 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.73 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.40 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.76

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบชนิดแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.56 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.46 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 2) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบชนิดอัตนัย จำนวน 2 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.73 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.40 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ ขั้นที่ 2 ดำเนินการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เมื่อสอบจบแต่ละวงจรปฏิบัติการและเมื่อสอนจบครบทุกวงจรปฏิบัติการ ขั้นที่ 3 เมื่อสอนจบแต่ละวงจรผู้วิจัยได้สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการวิจัยจากเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจาก (1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณภายหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการโดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือนักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป (2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ภายหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการโดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือนักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ** วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเก็บข้อมูลรวบรวมเรียบเรียงและวิเคราะห์สรุปเป็นความเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป พบว่า หลังจากนักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ปรนัย 20 ข้อ 20 คะแนน มี

นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 83.98 ดังนั้น การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลผลการวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) หลังจากสอนจบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ

นักเรียนทั้งหมด	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย		ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		เฉลี่ย	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
44	20	16.80	83.98	0.79	44	100

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การปัญหาเป็นฐาน จำแนกตามรายด้าน

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ความสามารถในการนิยามปัญหา	3	0.88	0.54
ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	3	0.80	0.60
ความสามารถในการจำแนกข้อมูล	3	0.84	0.53
ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน	3	0.81	0.49
ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล	3	0.86	0.54
เฉลี่ยรวมแต่ละด้าน	3	0.83	0.54

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีเป็นฐาน เมื่อพิจารณาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83 ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้ ความสามารถในการนิยามปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 0.88 , S.D. = 0.54) ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล (ค่าเฉลี่ย = 0.86 , S.D. = 0.54) ความสามารถในการจำแนกข้อมูล (ค่าเฉลี่ย = 0.84 , S.D. = 0.53) ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน (ค่าเฉลี่ย = 0.81 , S.D. = 0.49) และ ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 0.80 , S.D. = 0.60)

2. ผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป พบว่า หลังจากนักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อดันัย 10 ข้อ 40 คะแนน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 83.24 ดังนั้น การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลผลการวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) หลังจากสอนจบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ

นักเรียน ทั้งหมด	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย		ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		เฉลี่ย	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
44	40	33.30	83.24	1.17	44	100

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำแนกตามรายด้าน

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.
การระบุปัญหา	8	3.47	0.77
การแสวงหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา	8	3.34	0.63
การวางแผนในการแก้ปัญหา	8	3.27	0.54
การเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา	8	3.26	0.60
การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญหา	8	3.29	0.72
เฉลี่ยรวมแต่ละด้าน	40	3.30	0.65

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เมื่อพิจารณาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้ การระบุปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.47 , S.D. = 0.77) การแสวงหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.34 , S.D. = 0.63) การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.29 , S.D. = 0.72) การวางแผนในการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.27 , S.D. = 0.54) และการเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.26 , S.D. = 0.60) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีนักเรียนร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 83.98 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นแนวทางการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นผ่านการแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะทางภาษาในสถานการณ์จริง ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ในกระบวนการ นักเรียนมีส่วนร่วมกับข้อความที่นำเสนอแนวคิดหรือประเด็นที่ซับซ้อนผ่านการทำ

กิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง สอดคล้องกับปทุมมา บำเพ็ญทาน (Bampenthan, P., 2017) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับ ข้อมูลเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการตัดสินใจที่ ถูกต้องเหมาะสมว่า สิ่งใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้องสิ่งใดดีหรือไม่ดี สิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำหรือไม่ ควรทำ ซึ่งผู้สอนต้องการให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินข้อมูล และครูให้การสนับสนุนให้คิดอย่างมี วิจารณญาณอย่างเหมาะสมเพื่อตีความความหมายของข้อความ สรุป และสร้างการเชื่อมโยง นอกจากนี้ครูยัง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์ความหมาย ช่วยส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ขยายความคิด เนื่องจากผู้สอนต้องการให้นักเรียนสร้างและแสดงความคิด มีข้อโต้แย้ง และแสดงความคิดเห็นของตนเอง ซึ่ง จะช่วยเพิ่มทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร ภคพามงคลชัย (Phakphamongkolchai. W., 2016) ได้ ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง เศรษฐศาสตร์มหภาค ด้วยการจัดการ เรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา พงษ์ไธสง และ ชวลิต ชุกก่าแพง (Pungthaisong, K., and Chukampang, C., 2020) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการรูปแบบวงจรลำดับเวลาของ เจมส์ แมคเคอร์แนน พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี เถก เพลงพิน (Chekplegphin, M., 2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระ เศรษฐศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ฐานร่วมกับเทคนิคการสอน Think-Pair-Share พบว่า คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของ นักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอน Think-Pair-Share สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีนักเรียนร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 83.24 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะในบริบทของการจัดการเรียนการสอน ได้การผสมผสานการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ PBL ช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะทางภาษาไทยในลักษณะที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ เมื่ออธิบาย สถานการณ์ นักเรียนใช้ความสามารถทางภาษาไทยเพื่ออธิบายลักษณะและรายละเอียดของสถานการณ์อย่าง ชัดเจน สิ่งนี้ต้องการให้พวกเขาคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารบริบทอย่างมีประสิทธิภาพและดึงดูดผู้อ่านหรือ ผู้ฟัง โดยนักเรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่กำหนดให้ แยกแยะรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง และแยกออกจากข้อมูลที่ไม่ เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramdhani et al. (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของการ เรียนรู้ด้วยปัญหาโดยอาศัยระบบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา หลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนในหลักสูตร สามารถยืนยันได้จาก ผลลัพธ์ของการสังเกตซ้ำ ทำให้คะแนนหลังการทดสอบเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับคะแนนก่อนการทดสอบระดับ ประสิทธิภาพของวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับหลักสูตรนักเรียนมีความพยายามที่จะ ปรับปรุงการคิดเชิงวิพากษ์ถึงค่า 78% สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพงศ์ ลำภูทอง (Lamphuthong, N., 2022) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ใช้ หลัก (PICCA model) สามารถก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และนำความรู้ด้านทักษะการคิดไป

ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการสื่อสารระหว่างกระบวนการแก้ปัญหาอีกด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินทิพย์ คชพงษ์ (Kochapong, N., 2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ในระยะหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างมีระดับการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์สูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL)

- เป็นเครื่องมือที่ประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการจัดการระบบความคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
- นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการตั้งคำถามและประเด็นต่าง ๆ ร่วมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบมีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่อง
- ครูจัดสิ่งแวดล้อมที่ยั่ว (ประเด็นปัญหา) ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่
- นักเรียนได้มีโอกาสปรึกษาวางแผนร่วมกันทำงานและช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงการจัดลำดับความคิด

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

- นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์แต่ละคนไปในทางที่ดี
- บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อต่างๆ ที่ใช้ประกอบการสอน สามารถแฝงข้อคิดที่มีคุณค่าที่นำไปสู่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเหมาะกับช่วงวัยของผู้เรียน
- นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในแต่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ประกอบด้วยขั้นตอนและกิจกรรมที่ต้องเน้นการปฏิบัติ นักเรียนอาจใช้เวลาทำกิจกรรมนานกว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูผู้สอนอาจยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

2. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ครูผู้สอนต้องกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น และเน้นสร้างบรรยากาศแบบการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ไปใช้กับการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในหัวข้ออื่นๆ เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) สามารถทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านอื่นๆ ได้หรือไม่ เช่น ด้านความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ การวางแผนการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญหา และการยอมรับและวางแผนการปฏิบัติ เป็นต้น

2. ควรศึกษาผลการใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ที่มีต่อตัวแปรอื่น เช่น ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ การวางแผนการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างชาญฉลาด ของนักเรียนต่อการเรียนรายวิชาภาษาไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับครูผู้สอนและนักเรียนต่อไป

References

- Duangwila, i D., (2022). *Innovative Learning Management for Thai Language Teachers*. Khon Kaen: Printing House Khon Kaen University.
- Dressel, P.L., and Mayhew, L.B. (1957). *General Education: Explorations in Evaluation*. 2nd ed. Washington, D.C.: American Council on Education.
- Education Reform Commission. (2018). *National Education Reform Plan / Committee Freedom for educational reform*. Bangkok : The Secretariat of the Education Council
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1992). *The Action Research Planner (3rd ed.)*. Geelong: Deakin University Press.
- Punghaisong, K., and Chukampang, C., (2020). *Critical thinking development of students Mathayomsuksa 5 by using the operational research process of James' time sequence cycle model*. McKernan. Roi Et Rajabhat University Journal, 14(1): 50-61.
- Chekleplephin, M., (2018). *A Study of Learning Achievement Development in Economics and The ability to think logically of students through problem-based learning management with Techniques for teaching Think-Pair-Share*. Journal of MCU Buddhapanyaparitad, 4(3) : 389-402.
- Lamphuthong, N., (2022). *The development of a teaching and learning model to promote critical thinking skills for high school students*. Journal of MCU Buddhapanyaparitad, 7(3) : 283-295.
- Kochapong, N., (2018). *The development of a learning management model in psychology to enhance problem-solving effectively Creative for teachers professional students*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Office of the Secretariat of the Council of Education. (2007). *Guidelines for learning*

- management to develop analytical thinking skills*. Bangkok: Teachers Council Ladprao Printing House.
- Osborn, R. C. (1957). *Parkinson's law, and other studies in administration* (Vol. 24). Boston: Houghton Mifflin.
- Bampenthan, P., (2017). *Critical Thinking Development Model in Learning Thai Modern and Contemporary Art in Art Museum*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Paul, H. & Kaye, M. (1992). *Critical thinking in teacher education: A process-oriented research agenda*. Australian Journal of Education, 7(2), 26-33.
- Ramdhani, M., Aprillia, B. S., & Kustiawan, I. *The Effectiveness of Problem-Based Learning Based on the Learning Management System on Critical Thinking Skills of Electronics Course Students*. INVOTEC, 17(2), 158-166.
- Khaemmanee, T., (2001). *Thinking Science*. Bangkok : Institute for Academic Quality Development (Phor.)
- Khaemmanee, T., (2008). *Science of teaching*. Knowledge for organizing an effective learning process. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Phakphamongkolchai. W., (2016). *Critical Thinking Skills Development on Macroeconomics with Research-Based Learning Management for Mathayomsuksa 5 Students*. Bangkok: Silpakorn University.

การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

DEVELOPING CRITICAL THINKING AND CREATIVE PROBLEM-SOLVING SKILLS OF
GRADE 11 STUDENTS BY PROBLEM-BASED LEARNING (PBL)

สิรินาถ จันทวงศ์

Sirinath Chanthawong

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Master of Education, Khon Kaen University

E-mail: sirinat.c@kkumail.com

Received 15 August 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป และ 2) เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/15 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน จำนวน 44 คน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ (2) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นความเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัย พบว่า 1. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เฉลี่ยเป็นร้อยละ 83.98 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เฉลี่ยเป็นร้อยละ 83.24 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

คำสำคัญ : ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ; ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์; การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

ABSTRACT

This objectives of this research were 1) to develop the critical-thinking skills of Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning to enable 80% of students to pass 80% or more of the criteria, and 2) to develop the creative problem-solving skills of Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning management to enable 80% of students to pass 80% or more of the criteria. The target group comprised 44 Mathayomsuksa students at Khon Kaen Wittayayon School. The study included action research comprising 3 cycles. The research tools can be divided into 3 types including 1) action research tools involving action-level learning plans that emphasize critical-thinking and problem-solving skills to solve creative problem 2) tools used to reflect on the operational results, consisting of an observation form on learning management behavior and a final test used to measure critical-thinking skills as well as measure students' creative problem-solving skills after the completion of teaching in each practical cycle is completed, and 3) tools to assess critical thinking and creative problem-solving skills. Quantitative data were analyzed using basic statistics, namely mean ($\bar{x}$) standard deviation (S.D.) and percentage (Percentage). Data were analyzed by content analysis and summarized in an essay with an analytical description.

The research results found that:

1. The development of critical-thinking skills among Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning management (PBL) revealed 44 students who passed the criteria, representing 100% passing the criteria with an average of 80%. It was found that 83.98% of students passed the criteria with 80% or more according to the specified criteria.

2. The development of creative problem-solving skills among Mathayomsuksa 5 students through problem-based learning management (PBL) showed there were 44 students who passed the criteria, representing 100% passing the criteria with an average of 80%. It was found that 83.24% of students passed the criteria with 80% or more according to the specified criteria.

Keyword : Critical Thinking Skill; Creative Problem-Solving Skill; Problem Based Learning (PBL)

บทนำ

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (2561) ประกาศจากสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยด้านการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ไขปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยนั้น เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้สมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นของการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งยอดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูง ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning รูปแบบต่างๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้

ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบSTAD การจัดการเรียนรู้แบบระดมสมอง เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนหรือส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ หรือสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด (Duangwila, i D., 2022) ซึ่งการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนสอนแบบ Active Learning รูปแบบต่างๆ มาใช้นั้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง กล่าวคือทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากการศึกษาเนื้อหาและการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน แล้วสามารถนำไปพัฒนาผลการเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) คือ การคิดอย่างมีเหตุผล ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน หาข้อมูลมาสนับสนุนในการพิจารณาข้อมูลที่เป็นปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คลุมเครือ องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ภายใต้ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจของบุคคลว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรเชื่อหรือควรกระทำ (Paul & Kaye, 1992) จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดต่าง ๆ (Khaemmanee, T., 2001) ได้สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้นิยาม กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดที่เน้นการพิจารณาและประเมินข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งปัจจัยรอบด้านอย่างรอบคอบ จนกระทั่งได้คำตอบที่เหมาะสมหรือดีที่สุด เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ นำไปสู่การประเมินหรือการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ปลูกไฝ่เติดความคิดให้แตกยอดสู่การพัฒนาการทำงานตนเองและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Secretary of the Education Council, 2007) ได้ให้ความหมายของทักษะการแก้ปัญหาว่า การใช้ประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยตนเองที่เกิดจากการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความ และการสรุปความเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยทักษะการแก้ปัญหานี้อาจแสดงออกในรูปแบบของการกระบวนการแก้ปัญหา โดยที่ผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยการกำหนดสถานการณ์จำลองหรือนำข้อมูลจากสถานการณ์จริงมาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ โดยอาจเป็นการสอนในรูปแบบของการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning : PBL) หรือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – based Learning : PBL) ที่จะสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการที่จะช่วยฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยการใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไฝ่หาความรู้เพื่อหาแนวทางแก้ไข ได้ฝึกทักษะการคิด ได้ลงมือปฏิบัติ ช่วยให้ผู้เรียนฝึกการตัดสินใจ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำทักษะจากการเรียนมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

การเรียนการสอนโดยเน้นการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning-PBL) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบเมื่อต้องเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ ซึ่งเป็นวิถีทางธรรมชาติของบุคคลที่ต้องการแก้ไขปัญหานั้นที่เผชิญอยู่ วิธีนี้จะส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบมีความหมาย และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต (Khaemmanee, T., 2008) ด้วยเหตุผลนี้ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ควรเป็นห้องเรียนที่ผู้สอนเป็นผู้จัดการทุกสิ่งทุกอย่าง โดยผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ แต่ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง สร้างความรู้ที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจของตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น ลักษณะของการสอนโดยใช้ปัญหาในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่นักเรียนอาจพบ มาเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและสร้างสรรค์ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการแสวงหาความรู้ด้วย

ตนเอง รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถใช้องค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาประเทศชาติและการดำรงชีวิตของตนได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่นำเสนอครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญของสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ด้วยการเก็บข้อมูลจากการศึกษา การสังเกต การร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การทดสอบที่เกี่ยวกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในรายวิชาภาษาไทย รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่มีความสนใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่วงจรปฏิบัติใหม่จนกว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทำให้ครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้เต็มศักยภาพ มีทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในการพัฒนานักเรียนและเป็นข้อมูลสารสนเทศในการค้นคว้าวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป
2. เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง วิธีการเรียนที่เริ่มต้นด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหรือสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ สนใจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน และได้ทำการศึกษาค้นคว้าจนค้นพบคำตอบด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการกลุ่ม แล้วนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาร่วมกันอภิปราย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และสนับสนุนในการเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งประยุกต์จาก วิเชียร ภคพามงคลชัย (Phakphamongkolchai. W., 2016) ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหา ขั้นที่ 3 การดำเนินการ ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลงาน ขั้นที่ 5

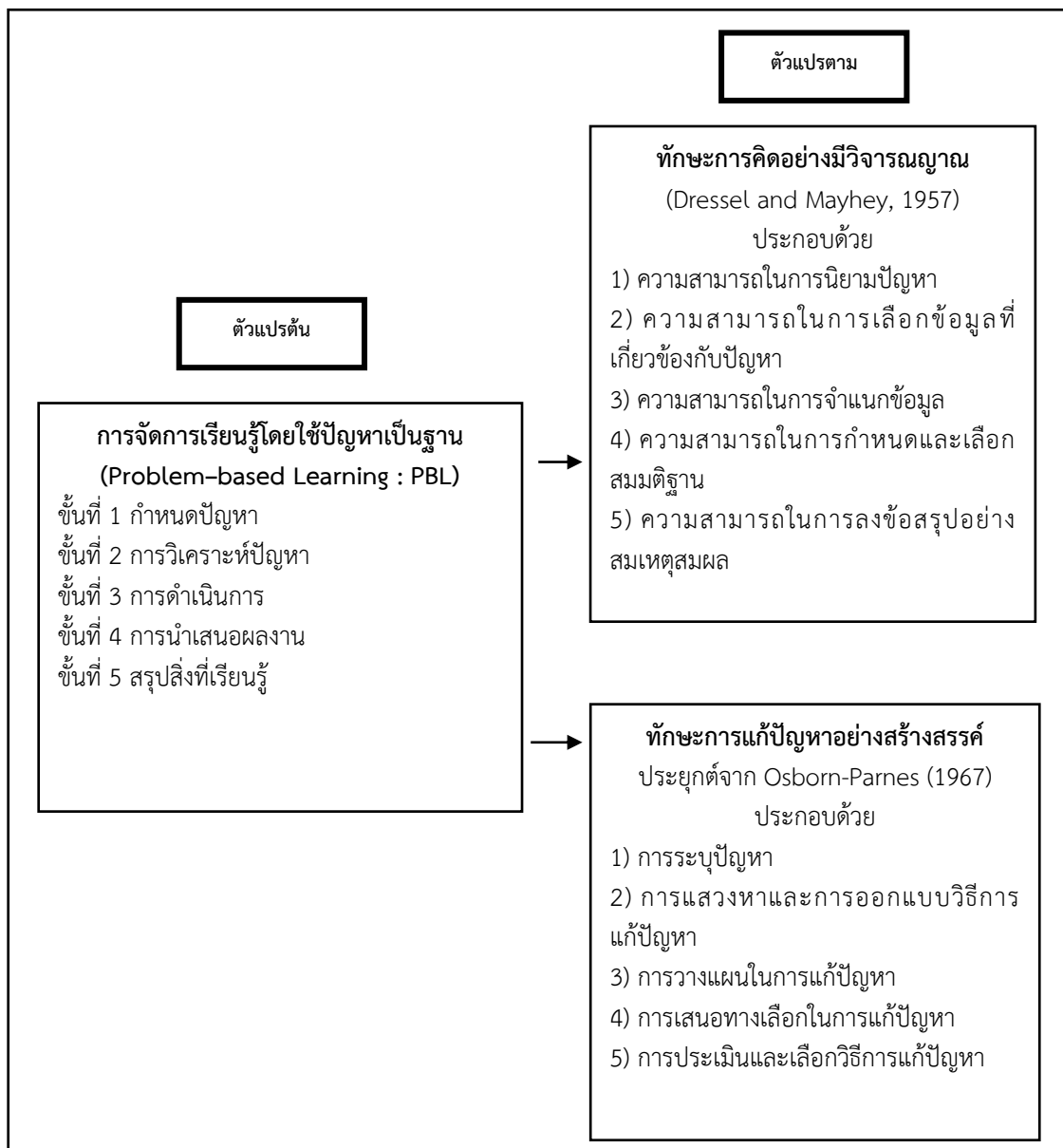
2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดอย่างมีขั้นตอนที่จะต้องพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ สมเหตุสมผล ลึกซึ้ง กลั่นกรอง ไตร่ตรองคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมากเพียงพอที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม คือ ความสามารถในการนิยามปัญหา ความสามารถในการนิยามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความสามารถในการตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยใช้เกณฑ์การวัดตาม

แบบทดสอบมาตรฐานตามแนวคิดของเดรสเซล และเมฮิว (Dressel, P.L., and Mayhew, L.B.,1957) วัดความสามารถทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการนิยามปัญหา 2) ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

3) ความสามารถในการจำแนกข้อมูล 4) ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน 5) ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล

3. ทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์เป็นความสามารถอย่างหนึ่งของบุคคลซึ่งหมายถึง กระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน มีการประยุกต์ใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ สัญชาตญาณ แนวคิดใหม่ ๆ ร่วมกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหาค้นหาทางเลือกที่มีคุณค่าในการแก้ปัญหานั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Osborn-Parnes (1967) มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การแสวงหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญห 3) การวางแผนในการแก้ปัญห 4) การเสนอทางเลือกในการแก้ปัญห 5) การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญห

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีระเบียบวิธีการวิจัย คือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มีลักษณะคือ ผู้วิจัยมีหน้าที่เสนอแนวคิดหรือทฤษฎีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลการปฏิบัติที่มุ่งเน้นพัฒนาหลังจากใช้แนวคิดหรือทฤษฎี รวมถึงมีการสังเกตเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อใช้ในการปรับแผนปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart (1992) มีขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนวางแผน (Planning) ขั้นตอนปฏิบัติการ (Action) ขั้นตอนสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นตอนสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/15 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 44 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เหตุผลที่เลือกนักเรียนห้องดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ควรได้รับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ตัวแปรในการวิจัย ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชา ท32102 ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 การศึกษา 2566 จำนวน 12 แผนการเรียนรู้ รวมเวลา 12 ชั่วโมง

ระยะเวลาในการทำวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเชิงปฏิบัติการ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ระดับปฏิบัติการที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ รวมทั้งสิ้น 12 แผน 12 ชั่วโมง ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ วงจรปฏิบัติการที่ 1 เท่ากับ 4.79 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วงจรปฏิบัติการที่ 2 เท่ากับ 4.84 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วงจรปฏิบัติการที่ 3 เท่ากับ 4.93 อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 2) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณท้ายวงจรที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.70 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.66 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83 ท้ายวงจรที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.63 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.26 – 0.60 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.85 ท้ายวงจรที่ 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.70 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.53 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.86 3) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ท้ายวงจรที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.70 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง

0.20 - 0.40 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79 ท้ายวงจรที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.66 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.26 - 0.46 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.73 ท้ายวงจรที่ 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.73 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.40 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.76

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบชนิดแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.56 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.46 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 2) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบชนิดอัตนัย จำนวน 2 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.73 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.40 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ ขั้นที่ 2 ดำเนินการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เมื่อสอบจบแต่ละวงจรปฏิบัติการและเมื่อสอนจบครบทุกวงจรปฏิบัติการ ขั้นที่ 3 เมื่อสอนจบแต่ละวงจรผู้วิจัยได้สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการวิจัยจากเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจาก (1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณภายหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการโดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป (2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ภายหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการโดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ** วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเก็บข้อมูลรวบรวมเรียบเรียงและวิเคราะห์สรุปเป็นความเรียงด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป พบว่า หลังจากนักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ปรนัย 20 ข้อ 20 คะแนน มี

นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 83.98 ดังนั้น การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลผลการวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) หลังจากสอนจบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ

นักเรียนทั้งหมด	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย		ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		เฉลี่ย	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
44	20	16.80	83.98	0.79	44	100

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การปัญหาเป็นฐาน จำแนกตามรายด้าน

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ความสามารถในการนิยามปัญหา	3	0.88	0.54
ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	3	0.80	0.60
ความสามารถในการจำแนกข้อมูล	3	0.84	0.53
ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน	3	0.81	0.49
ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล	3	0.86	0.54
เฉลี่ยรวมแต่ละด้าน	3	0.83	0.54

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีเป็นฐาน เมื่อพิจารณาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83 ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้ ความสามารถในการนิยามปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 0.88 , S.D. = 0.54) ความสามารถในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล (ค่าเฉลี่ย = 0.86 , S.D. = 0.54) ความสามารถในการจำแนกข้อมูล (ค่าเฉลี่ย = 0.84 , S.D. = 0.53) ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน (ค่าเฉลี่ย = 0.81 , S.D. = 0.49) และ ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 0.80 , S.D. = 0.60)

2. ผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป พบว่า หลังจากนักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อดันัย 10 ข้อ 40 คะแนน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 83.24 ดังนั้น การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลผลการวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL) หลังจากสอนจบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ

นักเรียน ทั้งหมด	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย		ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		เฉลี่ย	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
44	40	33.30	83.24	1.17	44	100

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำแนกตามรายด้าน

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.
การระบุปัญหา	8	3.47	0.77
การแสวงหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา	8	3.34	0.63
การวางแผนในการแก้ปัญหา	8	3.27	0.54
การเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา	8	3.26	0.60
การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญหา	8	3.29	0.72
เฉลี่ยรวมแต่ละด้าน	40	3.30	0.65

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เมื่อพิจารณาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้ การระบุปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.47 , S.D. = 0.77) การแสวงหาและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.34 , S.D. = 0.63) การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.29 , S.D. = 0.72) การวางแผนในการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.27 , S.D. = 0.54) และการเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 3.26 , S.D. = 0.60) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีนักเรียนร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 83.98 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นแนวทางการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นผ่านการแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะทางภาษาในสถานการณ์จริง ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ในกระบวนการ นักเรียนมีส่วนร่วมกับข้อความที่นำเสนอแนวคิดหรือประเด็นที่ซับซ้อนผ่านการทำ

กิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง สอดคล้องกับปทุมมา บำเพ็ญทาน (Bampenthan, P., 2017) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับ ข้อมูลเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการตัดสินใจที่ ถูกต้องเหมาะสมว่า สิ่งใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้องสิ่งใดดีหรือไม่ดี สิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำหรือไม่ ควรทำ ซึ่งผู้สอนต้องการให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินข้อมูล และครูให้การสนับสนุนให้คิดอย่างมี วิจารณญาณอย่างเหมาะสมเพื่อตีความความหมายของข้อความ สรุป และสร้างการเชื่อมโยง นอกจากนี้ครูยัง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์ความหมาย ช่วยส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ขยายความคิด เนื่องจากผู้สอนต้องการให้นักเรียนสร้างและแสดงความคิด มีข้อโต้แย้ง และแสดงความคิดเห็นของตนเอง ซึ่ง จะช่วยเพิ่มทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร ภคพามงคลชัย (Phakphamongkolchai. W., 2016) ได้ ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง เศรษฐศาสตร์มหภาค ด้วยการจัดการ เรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา พงษ์ไธสง และ ชวลิต ชูกำแพง (Pungthaisong, K., and Chukampang, C., 2020) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการรูปแบบวงจรลำดับเวลาของ เจมส์ แมคเคอร์แนน พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี เถก เพลงพิน (Chekplegphin, M., 2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระ เศรษฐศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ฐานร่วมกับเทคนิคการสอน Think-Pair-Share พบว่า คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของ นักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอน Think-Pair-Share สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีนักเรียนร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 83.24 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะในบริบทของการจัดการเรียนการสอน ได้การผสมผสานการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ PBL ช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะทางภาษาไทยในลักษณะที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ เมื่ออธิบาย สถานการณ์ นักเรียนใช้ความสามารถทางภาษาไทยเพื่ออธิบายลักษณะและรายละเอียดของสถานการณ์อย่าง ชัดเจน สิ่งนี้ต้องการให้พวกเขาคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารบริบทอย่างมีประสิทธิภาพและดึงดูดผู้อ่านหรือ ผู้ฟัง โดยนักเรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่กำหนดให้ แยกแยะรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง และแยกออกจากข้อมูลที่ไม่ เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramdhani et al. (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของการ เรียนรู้ด้วยปัญหาโดยอาศัยระบบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา หลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนในหลักสูตร สามารถยืนยันได้จาก ผลลัพธ์ของการสังเกตซ้ำ ทำให้คะแนนหลังการทดสอบเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับคะแนนก่อนการทดสอบระดับ ประสิทธิภาพของวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับหลักสูตรนักเรียนมีความพยายามที่จะ ปรับปรุงการคิดเชิงวิพากษ์ถึงค่า 78% สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพงศ์ ลำภูทอง (Lamphuthong, N., 2022) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ใช้ หลัก (PICCA model) สามารถก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และนำความรู้ด้านทักษะการคิดไป

ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการสื่อสารระหว่างกระบวนการแก้ปัญหาอีกด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินทิพย์ คชพงษ์ (Kochapong, N., 2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ในระยะหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างมีระดับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL)

- เป็นเครื่องมือที่ประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการจัดการระบบความคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
- นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการตั้งคำถามและประเด็นต่าง ๆ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบมีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่อง
- ครูจัดสิ่งแวดล้อมที่ยั่ว (ประเด็นปัญหา) ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่
- นักเรียนได้มีโอกาสปรึกษาวางแผนร่วมกันทำงานและช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงการจัดลำดับความคิด

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

- นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แต่ละคนไปในทางที่ดี
- บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อต่างๆ ที่ใช้ประกอบการสอน สามารถแฝงข้อคิดที่มีคุณค่าที่นำไปสู่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเหมาะกับช่วงวัยของผู้เรียน
- นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในแต่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ประกอบด้วยขั้นตอนและกิจกรรมที่ต้องเน้นการปฏิบัติ นักเรียนอาจใช้เวลาทำกิจกรรมนานกว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูผู้สอนอาจยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

2. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ครูผู้สอนต้องกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น และเน้นสร้างบรรยากาศแบบการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ไปใช้กับการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในหัวข้ออื่นๆ เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) สามารถทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านอื่นๆ ได้หรือไม่ เช่น ด้านความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ การวางแผนการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินและเลือกวิธีการแก้ปัญหา และการยอมรับและวางแผนการปฏิบัติ เป็นต้น

2. ควรศึกษาผลการใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ที่มีต่อตัวแปรอื่น เช่น ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ การวางแผนการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างชาญฉลาด ของนักเรียนต่อการเรียนรายวิชาภาษาไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับครูผู้สอนและนักเรียนต่อไป

References

- Duangwila, i D., (2022). *Innovative Learning Management for Thai Language Teachers*. Khon Kaen: Printing House Khon Kaen University.
- Dressel, P.L., and Mayhew, L.B. (1957). *General Education: Explorations in Evaluation*. 2nd ed. Washington, D.C.: American Council on Education.
- Education Reform Commission. (2018). *National Education Reform Plan / Committee Freedom for educational reform*. Bangkok : The Secretariat of the Education Council
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1992). *The Action Research Planner (3rd ed.)*. Geelong: Deakin University Press.
- Punghaisong, K., and Chukampang, C., (2020). *Critical thinking development of students Mathayomsuksa 5 by using the operational research process of James' time sequence cycle model*. McKernan. Roi Et Rajabhat University Journal, 14(1): 50-61.
- Chekphephing, M., (2018). *A Study of Learning Achievement Development in Economics and The ability to think logically of students through problem-based learning management with Techniques for teaching Think-Pair-Share*. Journal of MCU Buddhapanyaparitad, 4(3) : 389-402.
- Lamphuthong, N., (2022). *The development of a teaching and learning model to promote critical thinking skills for high school students*. Journal of MCU Buddhapanyaparitad, 7(3) : 283-295.
- Kochapong, N., (2018). *The development of a learning management model in psychology to enhance problem-solving effectively Creative for teachers professional students*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Office of the Secretariat of the Council of Education. (2007). *Guidelines for learning*

- management to develop analytical thinking skills*. Bangkok: Teachers Council Ladprao Printing House.
- Osborn, R. C. (1957). *Parkinson's law, and other studies in administration* (Vol. 24). Boston: Houghton Mifflin.
- Bampenthan, P., (2017). *Critical Thinking Development Model in Learning Thai Modern and Contemporary Art in Art Museum*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Paul, H. & Kaye, M. (1992). *Critical thinking in teacher education: A process-oriented research agenda*. Australian Journal of Education, 7(2), 26-33.
- Ramdhani, M., Aprillia, B. S., & Kustiawan, I. *The Effectiveness of Problem-Based Learning Based on the Learning Management System on Critical Thinking Skills of Electronics Course Students*. INVOTEC, 17(2), 158-166.
- Khaemmanee, T., (2001). *Thinking Science*. Bangkok : Institute for Academic Quality Development (Phor.)
- Khaemmanee, T., (2008). *Science of teaching*. Knowledge for organizing an effective learning process. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Phakphamongkolchai. W., (2016). *Critical Thinking Skills Development on Macroeconomics with Research-Based Learning Management for Mathayomsuksa 5 Students*. Bangkok: Silpakorn University.

การศึกษาความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

FEASIBILITY STUDY OF MANAGING THE KHUN THALE SWAMP AREA, MUANG DISTRICT,
SURAT THANI PROVINCE

นรา พงษ์พานิช, สมปราชญ์ วุฒิจันทร์, พงศ์พล ปลอดภัย และพงษ์ศักดิ์ นพรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University
E-Mail: pongpon.plo@sru.ac.th

Received 20 August 2023; Revised 24 August 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระบบนิเวศของสัตว์บริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล 3) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล 4) เพื่อศึกษาด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล และ 5) เพื่อเสนอแนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล ที่มีพื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลตำบลวัดประดู่ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธีภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการ การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น และการวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 23 คน กลุ่มตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 คน และกลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 13 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐานและข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อ พบว่า 1) ได้ฐานข้อมูลระบบนิเวศของสัตว์ที่หลากหลายโดยเฉพาะสัตว์ปีกจำพวกนกที่จำแนกเป็น 54 วงศ์ 113 สกุล และ 142 ชนิด ส่วนสัตว์น้ำมีปลาประจำถิ่นในแม่น้ำตาปี ได้แก่ ปลาหมอหรือปลาแคดำ ปลาสร้อยนกเขาหรือปลาขี้มอด มีลิ้งแสมประมาณ 50-100 ตัว 2) ได้จัดทำแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล จำนวน 6 จุด พร้อมงานระบบท่อระบายรวมรอบพื้นที่บึงขุนทะเล 3) เกิดการพัฒนาและยกระดับศักยภาพของกลุ่มประมงพื้นบ้านและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ให้มีทักษะด้านการแปรรูปที่ได้รับมาตรฐานของหน่วยงานภาครัฐ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่าย การส่งเสริมการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ได้จัดทำแผนการพัฒนา โครงการ และพื้นที่จัดกิจกรรมที่ด้านสันตนาการ และ 5) ได้จัดทำ (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล ภายใต้วิสัยทัศน์ คือ “บึงขุนทะเลยั่งยืน” และนโยบาย คือ “บึงขุนทะเลวิถีถิ่นไทย ธรรมชาติสะอาด ผู้คนปลอดภัย” ภายใต้ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 เป้าประสงค์ 25 กลยุทธ์ และ 25 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: การศึกษาความเหมาะสม; การบริหารจัดการพื้นที่; การวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน

Abstract

The purposes of this research article are; 1) to study the ecosystem of animals in the Khun Thale swamp area; 2) to study wastewater management methods in the Khun Thale swamp area; 3) to study local fishery lifestyles in the Khun Thale swamp area; 4) to study recreational activities in the Khun Thale swamp area; and 5) to propose appropriate guidelines for managing the Khun Thale swamp area. The study area is located in 4 local government areas, namely; Surat Thani municipality, Khun Thale Subdistrict Municipality, Wat Pradu Subdistrict Municipality, and Makham Tia Subdistrict Administrative Organization. This study used an integrated research methodology under a conceptual framework that integrates 3 topics of management, community and local self-management, and community-based action planning. The sample consisted of 50 people, consisting of 23 community leaders, 14 representatives of local administrative organizations and relevant government agencies, and 13 representatives of private entrepreneurs. The purposive random sampling method was used. The research tools were questionnaires and geographic information systems. This study used quantitative data analysis with basic statistics and qualitative data with content analysis.

The results of this research according to the 5 objectives were found that 1) a database of a variety of animal ecosystems, especially birds classified into 54 families, 113 genes and 142 species. Findings in aquatic animals, there were local fish in the Tapi River such as Pla Tok or Pla Khao Dum and Dove fish or Bitter fish. In addition, there were about 50-100 macaques; 2) this study has established guidelines for wastewater management in the Khun Thale swamp at 6 locations, together with the work of the central drainage system around the Khun Thale swamp area; 3) there was a development and upgrade of the potential of local fishermen and farmers in the area to have skills in many areas, including processing that meets government standards, creating added value and product branding, promoting the preservation and transfer of local wisdom; 4) there was a development plan for the project and the area for recreation activities; and 5) the preparation (draft) of proposals for the appropriateness of the management of in the Khun Thale swamp area with the vision is “Khun Thale Swamp Sustainable” and the policy is “Khun Thale swamp, a way of life that is worth visiting, clean nature and safe people” under 4 strategic themes, 4 goals, 25 strategies and 25 indicators.

Keywords: Feasibility Study; Area Management; Community Action Planning;

บทนำ

รัฐบาลให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยถือเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ภายใต้นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนพัฒนาภาคใต้ (พ.ศ. 2560-2565) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (พ.ศ. 2561-2565) แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2561-2564) และแผนพัฒนาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2564-2568) เป็นต้น

(Phookhokwai, P. T. and Phrathepsatsanaphiban.,2022) โดยเฉพาะเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้วิสัยทัศน์ “มีธรรมาภิบาล ทำงานเพื่อประชาชน” ที่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีให้ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง ด้วยนโยบาย 9 นครต้นแบบ ได้แก่ 1) นครเลิศรส 2) นครสะอาด 3) นครสะดวก 4) นครน่าเที่ยว 5) นครสุขภาพ 6) นครมีสุข 7) นครปลอดภัย 8) นครของโอกาส 9) นครประเพณีดีงาม (Office of Surat Thani Municipality, 2022) ทั้งนี้ จากบทสรุปการประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ประจำปีงบประมาณ 2565 พบว่ายังขาดการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาทั้งระดับชาติและเชื่อมโยงมาสู่ระดับท้องถิ่น รวมทั้งขาดการขับเคลื่อนในนโยบายด้านนครน่าเที่ยว นครสุขภาพ และนครประเพณีดีงาม โดยเฉพาะพื้นที่ในย่านชานเมืองของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ด้วยเหตุนี้คณะผู้บริหารเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จึงมีความประสงค์ให้คณะผู้วิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีดำเนินการศึกษาความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

“บึงขุนทะเล” เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ที่เป็นแหล่งน้ำจืดที่มีความสำคัญระดับประเทศ และมีขนาดใหญ่ที่สุดของของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานีไปทางทิศใต้ประมาณ 7 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,270 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลตำบลวัดประดู่ และองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย ถือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างสูงที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรมากมาย อาทิ สัตว์น้ำ จำพวกปลาจืดหรือปลาประจำถิ่น เช่น ปลาหมอหรือปลาเค็ม ปลาสร้อยนกเขาหรือปลาขี้ม เป็นต้น สัตว์ปีก จำพวกนกชนิดต่าง ๆ เช่น นกยางเขียว นกกาน้ำ นกเป็ดน้ำ นกขัน และอีกมากกว่า 142 ชนิด เป็นต้น (Thongyai, K., et al. 2021) รวมทั้ง สิ่งมีชีวิตและสัตว์เลื้อยคลานต่าง ๆ โดยลักษณะภูมิประเทศของบึงขุนทะเลเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำมีลักษณะคล้ายแอ่ง ด้วยความสูงเฉลี่ยของพื้นที่น้อยกว่า 20 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง รับและผันน้ำจากคลองหลัก 2 สาย ประกอบด้วย “คลองท่ากูบ” บริเวณตอนเหนือทางตะวันตก และ “คลองมะขามเตี้ย” บริเวณตอนเหนือทางตะวันออกของบึงขุนทะเล โดยคลองทั้ง 2 สายนี้เชื่อมต่อกับ “แม่น้ำตาปี” ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดที่ไหลมาจากเทือกเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช และไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทย นอกจากนี้ บึงขุนทะเลจัดเป็นระบบนิเวศแบบระบบเปิด (Open System) ส่งผลให้พื้นที่บึงขุนทะเลได้รับอิทธิพลจากปรากฏการณ์น้ำขึ้นน้ำลง จากการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในแม่น้ำตาปี อีกทั้งบางช่วงพื้นที่บึงขุนทะเลมีปรากฏการณ์น้ำตาย คือ ช่วงที่ระดับน้ำทรงตัวอยู่นิ่งและไม่มีการไหลแบบปกติ ส่งผลให้น้ำที่ไหลเข้าบึงซึ่งเป็นพื้นที่ปิดนั้น เกิดการแห้งและน้ำเน่าเสียตามมาเป็นประจำ (Office of Surat Thani Municipality, 2022)

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบันพื้นที่บึงขุนทะเลและพื้นที่โดยรอบเกิดการพัฒนาด้านในเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมขึ้นเป็นอย่างมาก ทั้งการปรับปรุงภูมิทัศน์และเพิ่มพื้นที่สาธารณะ เพื่อยกระดับให้พื้นที่บึงขุนทะเลเป็นพื้นที่นันทนาการสำหรับประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เช่น การสร้างลานกิจกรรม ลานออกกำลังกาย สวนสาธารณะ เส้นทางจักรยาน และเส้นทางเดิน-วิ่งรอบบึงขุนทะเล เป็นต้น จากความเจริญที่เข้ามามากมาย ส่งผลให้พื้นที่บึงขุนทะเลและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งตั้งอยู่ชานเมืองมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรมและประมงพื้นบ้าน รวมทั้งบางส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมอยู่แต่เดิมนั้น เริ่มมีการโยกย้ายของประชากรกลุ่มใหม่เข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น เกิดการพัฒนาเป็นย่านที่อยู่อาศัยและย่านพาณิชยกรรม เช่น หมู่บ้านจัดสรร หรือบ้านพักอาศัยแบบหลังเดี่ยว อาคารพาณิชย์ และร้านอาหารต่าง ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนเหนือของบึงขุนทะเล ที่ตั้งอยู่ระหว่างคลอง 2 สายดังกล่าวที่ไหลลงสู่บึงขุนทะเล พบว่ามีการพัฒนาอาคารบ้านเรือนขึ้นมาเป็นชุมชน รวมทั้งโรงเรียนและสถานที่ราชการต่าง ๆ ตลอดจนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็กและขนาดกลางจำนวนมากมาย ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จึงส่งผลให้เกิดผลกระทบ

และปัญหาสิ่งแวดล้อมของพื้นที่บึงขุนทะเลตามมา เช่น สิ่งปฏิกูลและน้ำเน่าเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม การเพิ่มขึ้นของการใช้ประโยชน์ที่ดินในเชิงพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมอย่างเข้มข้น และการเพิ่มขึ้นของประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทั้งในเชิงการพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย และันทนาการ ที่ไปรบกวนต่อระบบนิเวศทั้งในน้ำและบนบกของบึงขุนทะเล เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากไม่มีการแก้ไขอย่างเร่งด่วนและเป็นระบบ จะส่งผลกระทบต่อหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Office of Surat Thani Municipality, 2022)

ดังนั้น ภายใต้ความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ภายใต้นโยบาย 9 นครต้นแบบ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จึงมีเป้าหมายในการศึกษาและสำรวจเก็บข้อมูลปฐภูมิและพหุภูมิที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา ได้แก่ ด้านระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งปฏิกูลและน้ำเน่าเสีย ด้านการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นทั้งในเชิงวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านและการทำเกษตรในพื้นที่ ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นก่อเกิดเป็นชุมชนที่มีรากฐานของประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยการคงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และรักษา (Phongphanich, N.et al. 2023) และด้านสหพันธนาการที่มีการเข้ามาใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมหรืองานเทศกาลต่าง ๆ ในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยผ่านเครื่องมือวิจัยต่าง ๆ และการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ Geographic Information System: GIS หรือ Spatial Analysis ที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย (Udompidok, P. & Acarapali, P. P.,2019) และนำมาวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการแบบหลักการบริหาร การบริหารแบบมีส่วนร่วม การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และโดยเฉพาะการวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการสุดท้ายในการจัดทำแผนและผังบริเวณที่ผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (Phongphanich, N., Mueangkaew, K. & Aupala, J.,2023) เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนวทางการเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบนิเวศของสัตว์บริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล
3. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล
4. เพื่อศึกษาด้านสหพันธนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล
5. เพื่อเสนอแนวทางการเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ ประกอบด้วย 2 คำสำคัญ คือ การบริหาร หรือ Administration นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย และอีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ หรือ Management นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหารกับคำว่า การจัดการใช้แทนกันได้มีความหมายเหมือนกัน (Bangmo, S., 2019) สำหรับแนวคิดการบริหารจัดการมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ (1) คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความ

รับผิดชอบต่อการหรือหน่วยงานนั้น ๆ (2) เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงานหากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย (3) ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน และ (4) การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลหลักคิดและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการข้างต้น ให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ (Jaroensuk, P., & Tantra, T., 2022) นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีองค์การ POSDCoRB ของ ลูเธอร์ กุลิก และลินดอลล์ เออร์วิค ซึ่งเป็นอักษรย่อที่เริ่มใช้กันมากในปี ค.ศ. 1937 ในการจัดการของการบริหารรัฐกิจ ที่ให้ความสำคัญของการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหาร และมุ่งเน้นไปยังวิธีการทำงานตลอดจนพฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารระดับสูงเป็นหลัก ประกอบไปด้วยหน้าที่ 7 ประการ ได้แก่ (1) P – Planning คือ การวางแผน ตั้งแต่การจัดวางโครงสร้างการทำงาน การวางแผนการล่องหนเพื่อเตรียมการรับมือต่าง ๆ ไปจนถึงการวางแผนทำงานร่วมกันของฝ่ายต่างๆ (2) O – Organizing คือ การจัดองค์กร ตั้งแต่การกำหนดโครงสร้าง ตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนการกำหนดส่งงาน ภายใต้ระบบระเบียบต่าง ๆ (3) S – Staffing คือ การจัดการเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กร ตั้งแต่การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การจัดตำแหน่ง การพัฒนา (4) D – Directing คือ การอำนวยการ ตั้งแต่หน้าที่ในการตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการ ออกคำสั่ง ไปจนถึงการมอบหมายภารกิจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา (5) Co – Co-ordinating คือ การประสานงาน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ให้การทำงานบรรลุเป้าหมายด้วยดี รวมไปถึงการประสานงานในแต่ละส่วนให้สอดคล้องกันด้วย เพื่อให้การทำงานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (6) R – Reporting คือ การรายงานการปฏิบัติงาน ตั้งแต่องานส่วนบุคคลไปจนถึงองค์กร เพื่อให้รู้ถึงการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ และควบคุมให้ดำเนินไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และสามารถตรวจสอบตลอดจนประเมินผลได้ และ (7) B – Budgeting คือ การบริหารงบประมาณ ตั้งแต่การประเมินงบประมาณ การจัดทำบัญชี การตรวจสอบด้านการเงิน ไปจนถึงการนำงบประมาณมาใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด (Gulick & Urwick, 1937; Chalekian, 2016; Tipmanee & Koetwichai, 2019)

2. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น

การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น หรือ Community-Based Development Approach เป็นแนวคิดของการพัฒนาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้วยการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในทุกมิติทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างประสานกลมกลืนให้เป็นอย่างสมดุลกัน และเน้นการอยู่รอดได้ด้วยตนเอง และมีความสุขร่วมกันทั้งในระดับชุมชน สังคม ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นความยั่งยืนของคนและสังคมชุมชน มีการสร้างเครือข่ายชุมชนและท้องถิ่น หรือเครือข่ายประชาสังคมอย่างไม่เป็นทางการขึ้น และมีการขยายตัวเชื่อมโยงระหว่างชุมชน มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนในการพัฒนาประเทศจากระดับจุลภาค ภายใต้มีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญและขาดมิได้ ซึ่งที่ผ่านมามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมีความพยายามจะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (Kotchapong, et al. 2020; Gerhardt, et al. 2007) โดยมี “แผนแม่บทชุมชน” เป็นเครื่องมือในกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เป็นผู้ดำเนินงาน เพื่อให้กลุ่มองค์กรชุมชนรู้สึกว่าเขาได้เป็นเจ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Phoomravi, N., 2016; Phongrod, Y., et al. 2019)

3. การวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน

การวางแผน หรือ Planning เป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า การวางแผนพัฒนาเมือง ในปลายศตวรรษที่ 20 การวางแผนเมืองเริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development and Planning) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา

ทั้งในด้านกายภาพ-สิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม และนโยบาย-เศรษฐกิจ ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนและผังแม่บท (Master plan) ที่มีอยู่หลายระดับ ได้แก่ ผังแม่บทชุมชน ผังเมืองเฉพาะ ผังเมืองรวม ผังภาค และผังประเทศ โดยแต่ละผังจะมีรายละเอียดของการวางแผนที่ต่างกันไปตามขนาดและรูปแบบการปกครองของพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนผังเมืองในปัจจุบัน (Konisranukul, W., 2007; Taylor, N., 2007; Wheeler, S., 2004) นอกจากนี้ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินยังเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบแผนและผังแม่บทของเมืองและชุมชน และมักถูกใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการควบคุมการพัฒนาต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแผนการพัฒนา ซึ่งในปัจจุบันมีการรวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบจากการพัฒนาเมืองและชุมชนอีกด้วย (Patrick, M. C., et al., 2009; Gleeson, B., 2008; Wilson, E., 2006) สำหรับการจัดทำแผนและแม่บทของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำ “การวางแผนปฏิบัติการโดยชุมชน” หรือ Community Action Planning (CAP) มาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหลัก (Nophaket, N., 2011; UN-HABITAT, 2007; ACPHD, 2004; UNDP, 2015; Phongphanich, N., et al. 2023) โดยการวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน (1) การสร้างความเข้าใจในบริบทของชุมชน (2) การสังเกตลักษณะทางกายภาพสังคม และเศรษฐกิจ (3) การสำรวจทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ (4) การระบุปัญหาและความต้องการ (5) การลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ (6) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ (7) การจัดทำแผนดำเนินงาน (8) การจัดทำผังแม่บทชุมชน (9) การกำหนดแผนติดตามและประเมินผล (หรือผู้รับผิดชอบ) (10) การดำเนินการติดตามและประเมินผล

กล่าวโดยสรุป ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดและกระบวนการวิจัย สำหรับการจัดดำเนินการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับของโครงการนี้ โดยเริ่มจาก “การบริหารจัดการ” ที่มุ่งเน้นในเรื่องการจัดการที่เป็นระบบระเบียบ และการปรับปรุงการทำงานของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการจัดการโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ คนหรือบุคคล เงิน ทรัพยากรหรือวัสดุ และการบริหารจัดการ หรือ 4M ได้แก่ Man Money Material Management ตลอดจน ทฤษฎี POSDCoRB ได้แก่ Planning Organizing Staffing Directing Co-ordinating Reporting Budgeting เพื่อไปดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมาย สำหรับ “การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น” ในการศึกษาครั้งนี้ มีหลายมิติของความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน ภายใต้การพัฒนาที่ใช้ชุมชนเป็นฐานและการบริการจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์ในชุมชนร่วมกัน ด้วยการส่งเสริมความเข้มแข็งในทุกมิติทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างประสานกลมกลืนอย่างสมดุลกัน เน้นการอยู่รอดได้ด้วยตนเองที่สร้างความรู้สึกว่าทุกคนในชุมชนได้เป็นเจ้าของร่วมกัน และก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “การวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน” ซึ่งเป็นเครื่องมือในลักษณะของแผนกลยุทธ์ กระบวนแบบ ข้อบังคับต่าง ๆ และการวางแผนพัฒนา ที่ให้ความสำคัญในด้านกายภาพ-สิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม และนโยบาย-เศรษฐกิจ ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผนและผังแม่บททั้ง 10 ขั้นตอน บนฐานทุนของชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี “พื้นที่วิจัย” คือ พื้นที่บึงขุนทะเล ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครอบคลุมพื้นที่ 4 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลตำบลวัดประดู่ และองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย “ประชากร” คือ ผู้ที่ทำงานหรือประกอบธุรกิจและอาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัย จำนวน 170,801 คน (Department of Provincial Administration, 2022)

“กลุ่มตัวอย่าง” ได้แก่ (1) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่บึงขุนทะเล จำนวน 14 คน ประกอบด้วย สำนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 คน เทศบาลตำบลขุนทะเล จำนวน 2 คน เทศบาลตำบลวัดประดู่ จำนวน 2 คน องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย จำนวน 2 คน ตัวแทนสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด) จำนวน 1 คน ตัวแทนสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน ตัวแทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14 (สุราษฎร์ธานี) จำนวน 1 คน สำนักชลประทานจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 คน (2) ผู้นำชุมชนที่อยู่ในพื้นที่วิจัย จำนวน 23 คน ประกอบด้วย เขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จำนวน 13 คน เทศบาลตำบลขุนทะเล จำนวน 13 คน เทศบาลตำบลวัดประดู่ จำนวน 13 คน องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย จำนวน 13 คน และ (3) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคเอกชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 13 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้า จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้ประกอบการท่องเที่ยวและที่พัก จำนวน 2 คน ตัวแทนสมาคมหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ตัวแทนชาวประมงในพื้นที่ จำนวน 2 คน และหรือตัวแทนหอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากรายชื่อผู้นำชุมชน ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และตัวแทนผู้ประกอบการภาคเอกชนที่อยู่ในฐานข้อมูลของหน่วยงานหรือฐานข้อมูลของงานวิจัยและงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

“เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย” มี 2 ชนิด ได้แก่ (1) แบบสอบถาม เพื่อใช้เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณด้านสังคมเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนในพื้นที่บึงขุนทะเล และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิต ด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่น และด้านสันถนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่ ความเที่ยงตรง และค่าความเชื่อมั่น ได้ขอรับคำแนะนำปรึกษาจากคณะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำไปทดสอบก่อนนำไปใช้จริง และ (2) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ Geographic Information System (GIS) เข้ามาช่วยในการศึกษาข้อมูลในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องแผนที่และตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลดิจิทัลไฟล์ (Shape file) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลเส้นทางน้ำสายหลักและสายรอง ข้อมูลสถิติน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน ข้อมูลขอบเขตพื้นที่บึงขุนทะเล และข้อมูลระดับความสูงเชิงเลข หรือ Digital Elevation Model (DEM) รายละเอียด 20 เมตร จาก สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA เป็นต้น โดยการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2565

นอกจากนี้ “การวิเคราะห์ข้อมูล” จากแบบสอบถามในด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Lincharearn, A., 2012) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา แล้วนำเสนอข้อมูลตามรูปแบบของเครื่องมือวิจัย เช่น ภาพ ตารางประกอบการบรรยาย เป็นต้น พร้อมทั้งการสรุปผลการดำเนินการวิจัย โดยกำหนดข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต ในเรื่องระดับความพึงพอใจตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคะแนนคำตอบของแบบสอบถาม (Likert, R., 1967; Srisa-ard, B., 2013) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Spatial Analysis สำหรับใช้ในการหารูปแบบ ตลอดจนกระบวนการและขั้นตอนการจัดการระบบน้ำเสีย และใช้ในการสรุปเพื่อเสนอเป็นแนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสำรวจภาคสนาม และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยและกลุ่มหมายได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษายกตามประเด็น ซึ่งสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระบบนิเวศของสัตว์บริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล

บึงขุนทะเลเป็นแหล่งน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ประมาณ 1,270 ไร่ จัดเป็นระบบนิเวศแบบระบบเปิด รับน้ำจากคลองสาขา ระบบน้ำบึงขุนทะเลได้รับอิทธิพลของน้ำทะเลที่ขึ้นลงและรุกเข้ามาถึงในเขตบึงโดยเฉพาะช่วงฤดูแล้งเป็นครั้งคราว ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนถ่ายเทมวลสารระหว่างกัน บึงขุนทะเลมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศวิทยาและสถานะเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นที่อยู่อาศัยของนกน้ำชนิดที่สำคัญ เช่น นกเป็ดน้ำ นกขัน และนกชนิดอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากเป็นแหล่งที่มีปลาน้ำจืดชุกชุม ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่โดยรอบใช้น้ำจากบึงและคลองสาขาเพื่อการเพาะปลูก อุปโภค และเลี้ยงสัตว์ ความเชื่อมโยงของระบบนิเวศบึงขุนทะเล ดังนั้นการศึกษาระบบนิเวศของสัตว์บริเวณพื้นที่บึงขุนทะเลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการด้านระบบนิเวศของสัตว์บริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) นกและสัตว์ปีก จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า บึงขุนทะเลยังสามารถพบเห็นนกและสัตว์ปีกได้ในบางบริเวณที่ถูกรบกวนไม่มากนัก และมีแนวโน้มของความหลากหลายระดับชนิดค่อนข้างมาก ซึ่งมีทั้งนกและสัตว์ปีกประจำถิ่น อพยพ หรือที่เข้ามาอาศัยเป็นครั้งคราว โดยนกและสัตว์ปีกส่วนใหญ่เป็นสัตว์ที่หากินในเวลากลางวัน เช่น นกยางเขียว นกกาน้ำ นกเป็ดน้ำ นกขัน นกกระสา นกกระเรียน ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีนกและสัตว์ปีกเพียงบางชนิดเท่านั้นที่หากินในเวลากลางคืน เช่น นกในวงศ์นกแสก วงศ์นกเขา และวงศ์นกตบยุง โดยนกและสัตว์ปีกแต่ละชนิดจะหาอาหารที่แตกต่างกัน เช่น กินแมลง กินธัญพืช กินน้ำหวานจากดอกไม้ กินสัตว์จำพวกหนู กินกิ้งก่า หอยบางชนิด กินซากพืช และซากสัตว์ ดังนั้น บึงขุนทะเลจึงเป็นระบบนิเวศที่สมบูรณ์ และเป็นแหล่งอาศัย แหล่งหากิน เป็นพื้นที่ทำรังและวางไข่ของนกและสัตว์ปีกที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย ทั้งนี้ จากการศึกษาของคณะผู้วิจัย พบว่ามีนกและสัตว์ปีกในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถจำแนกตามหลักอนุกรมวิธาน โดยอาศัยลักษณะทางสัณฐานวิทยาในการจำแนก ได้แก่ ลักษณะรูปร่าง โครงสร้างร่างกาย ลักษณะและสัดส่วนปาก ลักษณะปีก หาง ข้างและตีน สีขนชั้นต่าง ๆ ความแตกต่างระหว่างเพศ และชุดขนตามฤดูกาล ซึ่งจากการสำรวจชนิดของนกและสัตว์ปีกในพื้นที่ชุ่มน้ำบึงขุนทะเล ประกอบกับผลการศึกษาจากงานวิจัยของ กนกอร ทองใหญ่ และคณะ (Thongyai, K, et al. 2021) พบว่าตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2563 ถึงเดือนมิถุนายน 2564 รวมระยะเวลา 1 ปี พบนกจำแนกเป็น 3 อันดับ 53 วงศ์ 113 สกุล 142 ชนิด โดยนกและสัตว์ปีกวงศ์ที่มีความหลากหลายชนิดมากที่สุด ได้แก่ วงศ์นกยาง จำนวน 11 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 7.7 รองลงมา คือ วงศ์เหยี่ยวและนกอินทรี จำนวน 9 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 6.33 และวงศ์นกคัคคู จำนวน 9 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 6.33

2) สัตว์น้ำ จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่าบึงขุนทะเลยังสามารถพบเห็นปลาประจำถิ่นได้ เช่น ปลาทก หรือปลาเค้าดำ ซึ่งเป็นปลาเฉพาะถิ่นในแม่น้ำตาปีที่เริ่มจะหายากขึ้นทุกวัน รวมทั้งปลาสร้อยนกเขาหรือปลาขี้ม ปลาตะเพียนทอง ปลาน้ำ ปลาเกล็ดเหลือง ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่าบึงขุนทะเลมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศวิทยาและสถานะเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งที่มีสัตว์น้ำและโดยเฉพาะปลาน้ำจืดที่ชุกชุม ทำให้ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่โดยรอบเข้ามาประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่บึงขุนทะเลเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงมีประกาศคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดเขตพื้นที่ที่จับสัตว์น้ำบึงขุนทะเล ภายในบริเวณพื้นที่ตามจุดพิกัดที่ปรากฏในแผนที่แสดงแนวเขตท้ายประกาศนี้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ และห้ามมิให้ผู้ใดจับสัตว์น้ำในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำบึงขุนทะเลโดยเด็ดขาด เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการหรือเพื่อ

การบำรุงรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมประมง นอกจากนี้ จากผลการศึกษาในการจัดประชุมในพื้นที่ ตัวแทนประชาชน ชาวประมงพื้นบ้าน กลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มประมงพื้นบ้านในพื้นที่บึงขุนทะเล กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวบึงขุนทะเล กลุ่มรักษ์บึงขุนทะเล เป็นต้น และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสุราษฎร์ธานี เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ประมงจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ได้มีความคิดเห็นตรงกันว่า เห็นควรให้ดำเนินการตามประกาศดังกล่าว และส่งเสริมการขับเคลื่อนกลุ่มอาสาสมัครที่จัดตั้งขึ้นมาก่อนหน้านี้ เพื่อให้ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายและข้อตกลงภายในกลุ่ม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำจืดประจำถิ่นและสัตว์หายากใกล้สูญพันธุ์ กิจกรรมการปล่อยปลา กิจกรรมการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่บึงขุนทะเล อีกทั้ง ยังพบว่ามีการมีความร่วมมือระหว่างสำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 4 (สุราษฎร์ธานี) และเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ในการติดตั้งทุ่นกักขยะทะเลและการดำเนินงานตามโครงการบริหารจัดการขยะทะเล บริเวณบึงขุนทะเล โดยมีเป้าหมายในการลดปัญหาขยะทะเลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่บึงขุนทะเล ให้เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน ต่อไป

3) ลิ้งแสม จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่ามีลิ้งบึงขุนทะเลเป็นแหล่งรวมของลิ้งแสมกลุ่มใหญ่ ประมาณ 50-100 ตัว ที่อาศัยอยู่บนต้นไทรขนาดใหญ่ริมบึงขุนทะเลใกล้วัดท่าอู่ ซึ่งปัจจุบันเป็นจุดที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาให้อาหารลิ้งแสม และที่นั่งชมลิ้งแสม ทั้งนี้ ยังพบว่ามีปัญหาเรื่องขยะจากเศษอาหาร ผลไม้ และอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ที่นักท่องเที่ยวนำมาให้ลิ้งแสม ที่เหลือทิ้งจนส่งกลิ่นเหม็น และเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคได้ ซึ่งในที่ประชุมของคณะผู้วิจัยจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงมีข้อเสนอให้ (1) กำหนดขอบเขตพื้นที่การเยี่ยมชม และให้อาหารของนักท่องเที่ยว (2) กำหนดปริมาณ/จำนวน รูปแบบและชนิดของอาหารที่นำมาให้ (3) กำหนดช่วงเวลาการเยี่ยมชม และการให้อาหาร (4) ติดตั้งป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้ รวมทั้งกติกา และข้อควรระวัง และ (5) กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบดูแลนักท่องเที่ยวและลิ้งแสม

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล

ด้วยบึงขุนทะเลเป็นแหล่งน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี รองรับน้ำจากคลองสาขา น้ำทะเลที่ขึ้นลง รวมทั้งน้ำจากพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่อุตสาหกรรม และพื้นที่ชุมชนเมืองโดยรอบ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนถ่ายเทมวลน้ำมหาศาล โดยเฉพาะน้ำทิ้งหรือน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรม ชุมชน และเกษตรดังกล่าว ดังนั้นการศึกษาแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่โดยรอบบึงขุนทะเล

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยยึดหลักการแปลและตีความภาพถ่ายดาวเทียมร่วมกับข้อมูลดิจิทัลไฟล์ หรือ Shape file ของกรมพัฒนาที่ดิน โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับการใช้ที่ดินออกเป็น 5 ประเภทหลัก คือ พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ชุมชน อาคาร และสิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่เบ็ดเตล็ด (พื้นที่ว่างเปล่า พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่เหมืองแร่ร้าง และพื้นที่อื่น ๆ) โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2563 บริเวณพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลตำบลวัดประดู่ และองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เทศบาลตำบลขุนทะเล และเทศบาลตำบลวัดประดู่ โดยคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 136.06 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 66.40 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทชุมชน อาคาร และสิ่งปลูกสร้าง โดยส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ทางตอนเหนือของพื้นที่บึงขุนทะเล ในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 44.61 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 21.77 อันดับที่ 3

คือ การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเบ็ดเตล็ด ซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ว่างเปล่า พื้นที่เหมืองแร่ ร้าง และพื้นที่อื่น ๆ โดยมีพื้นที่ประมาณ 16.90 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 8.25 ของพื้นที่ทั้งหมด อันดับ ที่ 4 คือ การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทแหล่งน้ำ ประกอบด้วยแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง รวมถึงแม่น้ำสายสั้น ๆ และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แหล่งน้ำในพื้นที่เกษตรกรรม บ่อน้ำในไร่นา ไร่อะไร เป็นต้น มีพื้นที่ประมาณ 4.11 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 2.17 ของพื้นที่ทั้งหมด และประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีพื้นที่น้อยที่สุดในพื้นที่ศึกษาบริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล คือ การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทป่าไม้ โดยพบกระจายกระจายไปในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล มีพื้นที่ประมาณ 3.22 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.57 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 4.1 และภาพที่ 4.16

2) ผลการศึกษาความสูงจากระดับทะเลปานกลางบริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล

จากการศึกษาระดับความสูงจากระดับทะเลปานกลางของพื้นที่ศึกษาบริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล โดยใช้ ข้อมูลดิจิทัลไฟล์ หรือ Shape file และข้อมูลความสูงเชิงเลข หรือ Digital Elevation Model: DEM อ้างอิงจาก สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA โดยทำการวิเคราะห์ ด้วยเทคนิคระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS เพื่อทำการแบ่งระดับช่วงชั้นข้อมูลความสูง โดยทางคณะผู้วิจัยได้ทำการแบ่งข้อมูลความสูงจากระดับทะเลปานกลาง ออกเป็น 5 ช่วงชั้น โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาเป็นหลัก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสูงจากระดับทะเลปานกลางบริเวณพื้นที่โดยรอบบึงขุนทะเล พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบต่ำ หรือพื้นที่แอ่งขนาดเล็ก โดยพบว่ามีพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับทะเลปานกลางน้อยกว่า 20 เมตร ประมาณ 113.38 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 55.34 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด รองลงมาคือ พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง ระหว่าง 20 – 50 เมตร ซึ่งถือเป็นพื้นที่ราบค่อนข้างต่ำ มีพื้นที่ประมาณ 69.24 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 33.79 ของพื้นที่ทั้งหมด อันดับที่ 3 คือ พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง ระหว่าง 51 – 70 เมตร ซึ่งถือเป็นพื้นที่ราบค่อนข้างสูงเล็กน้อย มีพื้นที่ประมาณ 9.67 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 4.72 อันดับที่ 4 คือ พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง ระหว่าง 71 – 100 เมตร ซึ่งถือเป็นพื้นที่เนิน และพื้นที่ค่อนข้างสูง มีพื้นที่ประมาณ 6.88 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 3.36 และพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง มากกว่า 100 เมตร ซึ่งถือเป็นพื้นที่สูง และพื้นที่ภูเขา มีพื้นที่ประมาณ 5.72 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 2.79 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด

3) ผลการศึกษาความลาดชันของพื้นที่บริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล

จากการศึกษาความลาดชันในพื้นที่บริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล โดยใช้ข้อมูลดิจิทัลไฟล์ หรือ Shape file และข้อมูลระดับความสูงเชิงเลข หรือ Digital Elevation Model: DEM อ้างอิงจาก GISTDA โดยทำการวิเคราะห์ ด้วยเทคนิคระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS ผ่านการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ Surface ก่อนทำการแบ่งระดับช่วงชั้นความลาดชัน โดยทางคณะผู้วิจัยได้ทำการแบ่งข้อมูลความลาดชันในพื้นที่ศึกษา ออกเป็น 5 ช่วงชั้น โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาเป็นหลัก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความลาดชันในพื้นที่บริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันต่ำ ที่มีความลาดชันน้อยกว่าร้อยละ 5 มีพื้นที่ประมาณ 129.17 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 63.04 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด รองลงมาคือ พื้นที่ที่มีความลาดชันค่อนข้างต่ำ มีความลาดชันร้อยละ 5 – 10 มีพื้นที่ประมาณ 49.46 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 24.14 ของพื้นที่ทั้งหมด อันดับที่ 3 คือ พื้นที่ที่มีความลาดชันระหว่างร้อยละ 11 – 15 ถือเป็นพื้นที่ความลาดชันระดับปานกลาง มีพื้นที่ประมาณ 13.00 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 6.34 อันดับที่ 4 คือ พื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 20 ซึ่งถือเป็นพื้นที่ค่อนข้างสูง และองค์การย้ายมวลจากด้านบนลงสู่พื้นล่างค่อนข้างชัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เชิงเขา ลาดเขา พบมีพื้นที่ประมาณ

6.93 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 3.38 และพื้นที่ที่มีความลาดชันระหว่างร้อยละ 16 – 20 ซึ่งถือเป็นพื้นที่เนิน และมีความลาดชันระดับปานกลางค่อนข้างสูงเล็กน้อย มีพื้นที่ประมาณ 6.34 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 3.10 ของพื้นที่ทั้งหมด ตามลำดับ

4) ผลการศึกษาปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีของพื้นที่บริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล

จากการศึกษาปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีบริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล โดยใช้ข้อมูลดิจิทัลไฟล์ หรือ Shape file และข้อมูลสถิติจากสถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝน อ้างอิงจาก กรมอุตุนิยมวิทยาและสำนักอุตุนิยมวิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยทำการศึกษาข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี จากสถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝน จำนวน 5 สถานี ประกอบด้วย จุดที่ 1 สถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝนอำเภอพุนพิน จุดที่ 2 สถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝนอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่บริเวณตำบลมะขามเตี้ย จุดที่ 3 สถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝนอำเภอกาญจนดิษฐ์ จุดที่ 4 สถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝนอำเภอท่าฉาง และจุดที่ 5 สถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝนอำเภอบ้านนาสาร

โดยทำการวิเคราะห์และทำการประมาณค่าช่วง หรือ Interpolation ด้วยวิธีการ Inverse Distance Weighted (IDW) ด้วยโปรแกรมทางด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS ก่อนทำการแบ่งระดับช่วงชั้น (Reclassify) ข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายปี โดยทางคณะผู้วิจัยได้ทำการแบ่งช่วงชั้นข้อมูลออกเป็น 3 ช่วงชั้น โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาเป็นหลัก ผลการวิเคราะห์ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีในพื้นที่บริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีค่อนข้างสูง อยู่ในช่วงระหว่าง 1,551 – 1,600 มิลลิเมตรต่อปี มีพื้นที่ประมาณ 111.12 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 54.23 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี ระหว่าง 1,601 – 1,700 มิลลิเมตรต่อปี ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณตำบลมะขามเตี้ย และบริเวณบึงขุนทะเลเกือบทั้งหมด มีพื้นที่ประมาณ 92.65 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 45.22 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด และพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีระหว่าง 0 – 1,550 มิลลิเมตรต่อปี ถือเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ โดยพบว่าอยู่บริเวณพื้นที่ตอนล่างบริเวณตำบลขุนทะเลที่เชื่อมต่อกับอำเภอบ้านนาสาร มีพื้นที่ประมาณ 1.13 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 0.55 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด ตามลำดับ

5) ผลการศึกษาการคาดการณ์จำนวนประชากรในพื้นที่บึงขุนทะเล

จากจำนวนประชากร พ.ศ. 2564 เมื่อทำการเก็บข้อมูลประชากรตามทะเบียนราษฎรของประชากรชุมชนที่อาศัยบริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล พบว่ามีจำนวนประชากร 62,776 คน แบ่งเป็น เพศชาย 29,886 คน และเพศหญิง 32,890 คน ส่วนประชากรชุมชนติดบึงขุนทะเล พบว่ามีจำนวนประชากร 24,000 คน แบ่งเป็น เพศชาย 11,500 คน และเพศหญิง 12,500 คน นอกจากนี้ การย้ายถิ่นฐานของประชากร จากการสำรวจข้อมูลพบว่าในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา คือ ช่วงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563 – 30 กันยายน พ.ศ. 2563 พื้นที่บึงขุนทะเล มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่อาศัยรอบบึงขุนทะเล คือ ประชากรย้ายออก 832 คน แบ่งเป็น เพศชาย 533 คน และเพศหญิง 299 คน ประชากรย้ายเข้า 2,513 คน แบ่งเป็น เพศชาย 1,117 คน และเพศหญิง 1,396 คน

จะเห็นได้ว่า อัตราการเพิ่มของประชากรชุมชนในบึงขุนทะเล ในช่วงระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมา อยู่ที่ประมาณ ร้อยละ 470 หรือเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 40 ต่อปี จากจำนวนประชากรเดิมในพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นอัตราการขยายตัวและการเพิ่มขึ้นที่สูงมาก แต่อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา คือ ในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563 – 30 กันยายน พ.ศ. 2564 ประชากรกลับลดลงมาก เมื่อเทียบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรในอดีต โดยคิดเป็นประมาณ ร้อยละ 2.7 ของจำนวนประชากรในชุมชนรอบบึงขุนทะเลเท่านั้น ทำให้สามารถคาดการณ์หรืออนุมานได้ว่า จำนวนของประชากรในพื้นที่ชุมชนบึงขุนทะเล และชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล จะอยู่ในสถานะที่เริ่มคงตัวแล้ว กล่าวคือ จะมีอัตราการเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากรคงตัว หรือมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก และเมื่อใช้ข้อมูลอัตราการเพิ่มของประชากรคงที่ตามอัตราการเพิ่มของ

ประชากรระยะเวลา 1 ปีล่าสุด ประชากรของชุมชนบึงขุนทะเลตามทะเบียนราษฎร จะอยู่ที่ประมาณ 31,200 คน โดยคาดการณ์ว่า พื้นที่บึงขุนทะเล จะมีประชากรแฝงประมาณ ร้อยละ 20 – 30 ของประชากรตามทะเบียนราษฎร ทำให้ประชากรของชุมชนบึงขุนทะเลและพื้นที่โดยรอบบึงขุนทะเล ในช่วงปี พ.ศ. 2574 จะมีจำนวนรวมประชากรแฝงจะอยู่ที่ประมาณ 40,000 คน

6) ผลการศึกษาการคาดการณ์ปริมาณน้ำเสียในพื้นที่บึงขุนทะเล

จากข้อมูลของการประปาส่วนภูมิภาค ปัจจุบันอัตราการใช้น้ำของชุมชนบึงขุนทะเล เฉลี่ยอยู่ที่ 130 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมงหรือประมาณ 3,120 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ซึ่งคาดการณ์ว่า ในปริมาณการใช้น้ำจำนวนดังกล่าว จะเกิดน้ำเสียอยู่ที่ประมาณ 2,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน รวมกับน้ำที่จะซึมเข้าระบบท่อระบายน้ำ ร้อยละ 20 โดยประมาณ ดังนั้น ในปัจจุบันพื้นที่บึงขุนทะเล จะมีปริมาณน้ำเสียอยู่ที่ประมาณ 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน จึงสามารถคาดการณ์ว่า ในอนาคตหรืออีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า ปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นจะอยู่ที่ประมาณ 5,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ตามจำนวนประชากรที่คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยคุณสมบัติน้ำเสีย อ้างอิงตามประกาศของกรมควบคุมมลพิษ เรื่องเกณฑ์การออกแบบระบบรวบรวมน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พ.ศ. 2553 ดังนั้น ค่าที่ใช้สำหรับการออกแบบระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนบึงขุนทะเล สามารถคาดการณ์ได้

7) ผลการศึกษารูปแบบระบบบำบัดน้ำเสียในพื้นที่บึงขุนทะเล

ในการศึกษารูปแบบระบบบำบัดน้ำเสียในพื้นที่บึงขุนทะเลนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบและระบบที่เหมาะสมต่อพื้นที่บึงขุนทะเล โดยระบบบำบัดน้ำเสียนี้ จะออกแบบให้รองรับน้ำเสียสูงสุดที่ 4 เท่า อัตราไหลหน้าแล้ง (Dry Weather Flow: DWF) ซึ่งเป็นอัตราการไหลที่สามารถเจือจางน้ำเสียจนค่าสารมลพิษไม่เกินค่ากำหนดในมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้ง จะส่งผลทำให้สามารถระบายออกสู่แหล่งน้ำได้โดยตรง สำหรับงานก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ที่เหมาะสมต่อพื้นที่บึงขุนทะเล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

(1) งานระบบท่อระบายรวม (Combined Sewer System: CSS) เป็นระบบที่รวบรวมทั้งน้ำฝนและน้ำเสียภายในท่อเดียวกัน ส่วนประกอบหลัก ได้แก่ ท่อระบายรวม (Combined sewer) บ่อผันน้ำเสีย (combined sewer overflow structure: CSOs) และท่อดักน้ำเสีย (Intercepting sewer) กรณีฝนไม่ตก บ่อผันน้ำเสียจะดักน้ำเสียทั้งหมด จากท่อระบายรวมเข้าสู่ท่อดักน้ำเสียเพื่อลำเลียงไปยังระบบบำบัดน้ำเสียของชุมชนต่อไป ส่วนในกรณีที่ฝนตก ท่อระบายรวมจะรวบรวมทั้งน้ำเสียและน้ำฝนทั้งหมดเข้าสู่บ่อผันน้ำเสีย แต่ที่บ่อผันน้ำเสียนี้ น้ำเสียซึ่งถูกเจือจางกับน้ำฝน ส่วนหนึ่งจะถูกระบายลงสู่แหล่งรับน้ำโดยตรงและน้ำเสียปนน้ำฝนที่เหลือจะไหลเข้าสู่ท่อดักน้ำเสีย เพื่อลำเลียงไปยังระบบบำบัดน้ำเสียของชุมชนต่อไป โดยในปัจจุบันยังไม่มี การสำรวจแนวท่อรวบรวมน้ำเสีย จึงคาดการณ์ว่า น้ำเสียจากชุมชนอาจจะมีทั้งที่ทิ้งลงท่อระบายน้ำเสียรวม หรือปล่อยทิ้งลงแนวคลองทั้งสองด้านของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาน้ำเสียในบึงขุนทะเล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำการสำรวจแนวท่อรวบรวมน้ำเสียในปัจจุบัน ทิศทางการไหล พื้นที่ที่ยังไม่มีท่อรวบรวมน้ำเสีย เพื่อนำมาประกอบการออกแบบและปรับปรุงท่อรวบรวมน้ำเสียต่อไป

(2) งานระบบบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากพื้นที่สำหรับการวางแผน ที่จะใช้ในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย มีพื้นที่ใช้สอยขนาดเล็กและพื้นที่ไม่มากพอที่จะจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียขนาดใหญ่ โดยพบว่าที่ตั้งของบ่อน้ำเสียที่มีความเหมาะสมจะตั้งอยู่ติดกับโรงเรียนนานาชาติ เนื่องด้วยพื้นที่บริเวณดังกล่าว ถือเป่าจุดศูนย์กลางของพื้นที่คลอง 2 สาย และถือเป็นปราการด่านสุดท้ายก่อนน้ำจากภาคครัวเรือนและแม่น้ำตาปี จะไหลลงสู่พื้นที่บึงขุนทะเล ดังนั้นระบบบำบัดน้ำเสียที่จะเลือกใช้ ควรจะเป็นระบบที่ทันสมัย ใช้พื้นที่น้อย กะทัดรัด (Compact) และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางด้านทัศนียภาพ เสียง และผลกระทบเรื่องกลิ่นต่อพื้นที่โดยรอบ โดยรูปแบบของระบบบำบัดน้ำเสียที่เลือกใช้ ประกอบด้วย

(2.1) ตะแกรง (screen) โดยตะแกรง มีหน้าที่ดักขยะที่มีขนาดใหญ่ออกจากน้ำเสียเพื่อป้องกันท่ออุดตัน และป้องกันอุปกรณ์ หรือเครื่องจักรเสียหาย เช่น มาตรการไหล วาล์วเครื่องสูบน้ำเสีย เป็นต้น

(2.2) ถังปรับเสมอ (Equalizing Tank: EQ) โดยถังปรับเสมอ มีหน้าที่ปรับอัตราไหลและอัตราการระอินทรีย์ (organic loading rate) ให้สม่ำเสมอหรือคงที่ก่อนป้อนเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำ ซึ่งทำให้ระบบทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความสม่ำเสมอ

(2.3) ถังเติมอากาศแบบฟิล์มตรึง (Aerobic Fixed Film) เป็นระบบบำบัดน้ำเสียที่มีการเติมอากาศเพื่อให้เกิดการบำบัดน้ำเสียแบบใช้ออกซิเจน (Aerobic Treatment) และมีการใช้ตัวกลางเพื่อให้จุลินทรีย์ยึดเกาะ จุลินทรีย์ที่ทำหน้าที่ในการบำบัดน้ำเสียจะเกาะอยู่บนตัวกลาง และด้วยความเข้มข้นของตะกอนเพิ่มสูงขึ้น ระบบจึงสามารถรองรับอัตราการระอินทรีย์ได้สูงกว่าระบบเติมอากาศแบบตะกอนเร่ง (Activated Sludge) นอกจากนี้ระบบฟิล์มตรึงยังมีตะกอนจุลินทรีย์หลุดออกไปกับน้ำออกน้อย เป็นลดภาระในการจัดการตะกอนส่วนเกินที่เกิดขึ้น

(2.4) ระบบถังปฏิกรณ์ชีวภาพระบบเมมเบรน (Submerged Membrane Bio Reactor: MBR) เป็นการบำบัดน้ำเสียแบบชีวภาพ ร่วมกับระบบเมมเบรน (Biological Treatment + Membrane Filtration) โดยการใช้ถังตะกอนจุลินทรีย์ในถังเติมอากาศ ร่วมกับการกรองด้วยเมมเบรน โดยตัดขั้นตอนการตกตะกอนออกไป ส่งผลให้ระบบมีขนาดเล็กลง ได้น้ำทิ้งที่มีคุณภาพสูง สามารถนำน้ำกลับไปใช้ใหม่ได้ ทำให้ระบบประหยัดค่าใช้จ่ายในการทิ้งตะกอนส่วนเกิน และลดค่าใช้จ่ายงานโครงสร้าง โดยเมมเบรนของระบบ MBR จะออกแบบให้รองรับน้ำเสียเฉพาะอัตราไหลหน้าแล้ง (Dry Weather Flow: DWF) กรณีที่มีน้ำฝนเจือปนเข้ามาในระบบน้ำเสียส่วนเกิน จะไหลผ่านไปยังถังตกตะกอน เพื่อตกตะกอนก่อนปล่อยออกสู่แหล่งน้ำ

(2.5) ถังตกตะกอน ทำหน้าที่ตกตะกอนจุลินทรีย์ที่หลุดออกมาจากระบบเติมอากาศแบบฟิล์มตรึง ก่อนที่จะระบายออกสู่แหล่งน้ำ โดยจะทำงานเมื่อน้ำฝนเจือปนเข้ามาในระบบจนเกินประสิทธิภาพการทำงาน of ระบบเมมเบรน

(2.6) ระบบฆ่าเชื้อโรค ทำหน้าที่ฆ่าเชื้อโรคด้วยคลอรีน ก่อนระบายน้ำที่ผ่านการบำบัดลงสู่แหล่งน้ำ

(2.7) ระบบจัดการตะกอน มีหลักการทำงานคือ ตะกอนส่วนเกินจะถูกสูบออกมาจากถังตกตะกอนและระบบฟิล์มตรึงพักในถังทำขึ้น ก่อนจะถูกส่งไปรีดด้วยเครื่องรีดตะกอนแบบ Screw press เพื่อลดปริมาณตะกอนที่ต้องกำจัดต่อไป Screw press เป็นเครื่องรีดตะกอนชนิดใหม่ ใช้ปริมาณน้ำน้อยในการฉีดล้างเมื่อเทียบกับระบบ Belt press หรือ Filter press ตะกอนที่รีดออกมาได้แห้งและรีดตะกอนได้เร็ว

3. ผลการศึกษาวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล

จากการศึกษาในเรื่องทรัพยากรประมงในบึงขุนทะเล พบว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัย แหล่งหากิน ที่วางไข่ และเลี้ยงลูกอ่อนของปลานานาชนิด โดย 2 ใน 3 ของสัตว์น้ำที่รับประทานต้องใช้ช่วงชีวิตไม่ช่วงใดก็ช่วงหนึ่งในพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้ โดยวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่รอบบึงขุนทะเลประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่น หรือประมงขนาดเล็ก เช่น ตกกุ้ง ตกปลา งามหอย ทอดแห วางวน เป็นต้น โดยเฉพาะบริเวณเกาะกลางบึงขุนทะเลใกล้ทางเข้าคลองบ้านใหม่ เป็นพื้นที่โครงการเสริมสร้างการจัดการชุมชนประมงต้นแบบ หมู่ที่ 5-6 เทศบาลตำบลวัดประดู่ และบริเวณปากคลองดอนเกลี้ยง บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านนิคม เทศบาลตำบลขุนทะเล ที่มีแนวคิดในการสร้างเป็นแหล่งประมงต้นแบบ ที่มีกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ส่วนบริเวณพื้นที่ของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยข้อค้นพบในครั้งนี้ คือ

1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร

จากการศึกษาพบว่าเป็นการทำประมงที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งแบบการรวมกลุ่มเพื่อตั้งกติกาการร่วมสวดส่องดูแล และร่วม

ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้ทรัพยากร ด้วยการจัดประชุมกลุ่มย่อยและพูดคุยทำความเข้าใจ รวมทั้ง การปรึกษาหารือกับสำนักงานประมงจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้เรื่องกฎหมายมาดูแลควบคุม และจัดกลุ่มประมง อาสาสมัครช่วยอบรมเรื่องทำประมงให้กับคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรอันเกิดจากการทำประมงที่มีการทำลายล้าง และการเข้ามาจัดการทรัพยากรจากคนภายนอกโดยไม่ คำนึงถึงสภาพพื้นที่ของชุมชน โดยคณะผู้วิจัยจัดประชุมเพื่อสนทนากลุ่มย่อยในการสกัดข้อมูลที่เกี่ยวข้องการ บริหารการจัดการทรัพยากร ซึ่งพบว่ามีการจัดตั้งกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มประมงพื้นบ้านในพื้นที่บึงขุนทะเล กลุ่ม วิสาหกิจท่องเที่ยวบึงขุนทะเล กลุ่มรักษาบึงขุนทะเล ฯลฯ เป็นต้น ที่มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มวิสาหกิจอื่นในการทำ อุปกรณ์ที่ใช้ในการหาปลาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การทำลอบ การทำไซ เป็นต้น ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัด กิจกรรมส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของชาวประมงพื้นบ้านเพื่อการบริหารการจัดการทรัพยากรในบึงขุนทะเล เช่น จัดกิจกรรมอบรมการถ่ายทอดความรู้เรื่องการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของบึงขุนทะเลให้กับ ชุมชน การพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องมือจับสัตว์น้ำรุ่นใหม่ที่ทำมาจากวัสดุในพื้นที่ และได้ตาม มาตรฐานการทำประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนมีความรับผิดชอบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้จับสัตว์น้ำได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากขึ้น การเสริมสร้างการเรียนรู้แนวเขตอนุรักษ์ของบึงขุนทะเล และการสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ ชุมชนด้านประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

2) ด้านการพึ่งตนเองและยกระดับการประกอบอาชีพ

คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดทักษะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้กลุ่มผู้ประกอบการประมงพื้นถิ่นและกลุ่มเกษตรกรในบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล พบว่าผู้เข้าร่วมอบรมฯ สามารถนำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ ได้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และการสร้างตราสินค้าผลิตภัณฑ์และช่องทางการจำหน่าย เพื่อ เพิ่มมูลค่าอาหารพื้นถิ่นจากสัตว์น้ำและผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ กะปิ กุ้ง และผง ปลา ส้ม น้ำพริก กุ้ง และ สมุนไพรปลอดสารพิษ เครื่องแกงปักษ์ใต้ ชาเห็ดหลินจือ ข้าวเกรียบเห็ดนางฟ้า น้ำพริกเห็ดเคร่ง และน้ำตาลดอก มะพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ พบว่าคณะผู้วิจัยได้ผลักดันความร่วมมือและการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อสร้างคุณภาพ ด้านการให้บริการหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน

4. ผลการศึกษาด้านสันวนนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล

พบว่าคณะผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมสมองจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ กลุ่มด้านการ ท่องเที่ยว รวมทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่ โครงการหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมการพัฒนาด้านสันวนนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1. พื้นที่โครงการหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมด้านสันวนนาการ

พื้นที่ธรรมชาติชายฝั่งรอบบึงขุนทะเล	พื้นที่สาธารณะประโยชน์ชายฝั่งรอบบึง ขุนทะเล	พื้นที่ภายในบึงขุนทะเล รวมทั้งเกาะ กลางน้ำ
1) สร้างแนวกันชนธรรมชาติ เช่น ปลูก พืชน้ำประจำถิ่น 2) อนุรักษ์พื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ นก ลิง สัตว์อื่นๆ และพืช เช่น การ จัดการลิงอย่างยั่งยืน (กำหนดเวลา ให้อาหารลิง มีบ่อขุดน้ำในการเผ่าดู	1) ขุดลอกและสร้างเขื่อนหินตามหลัก วิศวกรรม-วิชาการ 2) กำหนดพื้นที่ในการพัฒนาอย่าง ชัดเจนและมีส่วนร่วมจากทุกภาค ส่วน เช่น โชนพัฒนา โชนธรรมชาติ โชนเรียนรู้ระบบนิเวศ โชนพักผ่อน	1) กำหนดพื้นที่และรูปแบบกิจกรรม ภายในบึงขุนทะเล รวมทั้งเกาะกลาง น้ำแบบส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำ สัตว์ปีก และอื่นๆ รวมทั้งมาตรฐานด้านการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน

แล) การกำหนดขอบเขตหรือพื้นที่กันชนเพื่อการจับสัตว์น้ำและการดูแลโดยชุมชน เป็นต้น	หรือจัดกิจกรรม เป็นต้น	2) กำหนดขอบเขตพื้นที่และช่วงเวลาการขุดลอกบึงขุนทะเลให้เหมาะสมกับฤดูกาล และกิจกรรมของสัตว์ตลอดจนชาวประมงพื้นบ้าน หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
3) ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นพื้นที่สันทนาการแบบธรรมชาติดั้งเดิม เช่น ส่งเสริมและปลูกต้นไม้ประจำพื้นที่ที่เหมาะสมกับพื้นที่	3) ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และสร้างสวนหย่อมสำหรับการพักผ่อน จัดพื้นที่กิจกรรมครอบครัว เช่น กิจกรรมปิกนิก แคมป์ปิ้ง และดนตรีในสวน เป็นต้น	3) กำหนดระเบียบหรือกติกาชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร

นอกจากนี้ ยังพบว่ามีความคิดในการส่งเสริมและยกระดับกิจกรรมด้านสันทนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล ได้แก่ (1) ยกระดับแหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างๆ เช่น วิถีชีวิตประมงพื้นบ้านและอาหารพื้นถิ่น การปลูกพืชผัก-ผลไม้ การผลิตพืชสมุนไพร เป็นต้น (2) สร้างและปรับปรุงถนนหรือเส้นทาง และทำเรือที่ได้มาตรฐาน ให้กระจายทั่วพื้นที่ และสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่สำคัญได้ง่าย (3) ส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น จัดอบรมด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัย บุคลากรด้านการท่องเที่ยวชุมชน ให้มีความรู้ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การให้บริการ การสื่อความหมาย การเงินและการตลาด การสร้างเครือข่ายและการรวมกลุ่มของคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นต้น (4) ส่งเสริมและยกระดับคุณภาพและได้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ที่ผลิตจากทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ปลาสาม สิ้นค้าแปรรูปต่าง ๆ เป็นต้น สำหรับจัดจำหน่ายให้ผู้มาเยือน นักท่องเที่ยว คณะศึกษาดูงาน ได้หาซื้อหรือใช้บริการ และ (5) จัดพื้นที่และส่งเสริมกิจกรรมมหรสพและเวทีการแสดงตามเทศกาล หรือประเพณีสำคัญทั้งในระดับชุมชนเพื่อสะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และความเป็นพื้นถิ่น ตลอดจนกิจกรรมส่งสัตว์/ดูนก เพื่อการเรียนรู้พฤติกรรมของสัตว์และความสวยงาม กิจกรรมปั่นจักรยานรอบบึงและชมวิถีชีวิตชุมชนรอบบึงขุนทะเล กิจกรรมพายเรือคายัคและจักรยานน้ำศึกษาธรรมชาติในบึงขุนทะเล

5. ผลการเสนอแนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล

พบว่าคณะผู้วิจัยจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมในข้างต้นมาสรุปและจัดทำเป็น “ร่าง” แนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล ภายใต้วิสัยทัศน์ คือ (ร่าง) “บึงขุนทะเลยั่งยืน” และนโยบาย คือ (ร่าง) “บึงขุนทะเลวิถีน้ำเขียว ธรรมชาติสะอาด ผู้คนปลอดภัย ” ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2. “ร่าง” แนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์/ตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์
1. ด้านระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล	ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล จะได้รับการส่งเสริมในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเป็นระบบตามหลักวิศวกรรมและหลักวิชาการ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและธรรมชาติโดยรอบ	1) จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครการจัดการระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (ชมรมเก็บขยะ หรือชมรมอนุรักษ์ต่างๆ) อย่างน้อยปีละ 1 กลุ่ม 2) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อการจัดการระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล อย่างน้อยปีละ 1 หน่วย 3) ฝึกอบรมการอนุรักษ์และการจัดการระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (สัตว์ปีก สัตว์น้ำ สิ่งมีชีวิต และพืชพันธุ์ต่าง ๆ ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 5 กิจกรรม 4) จัดทำผังและแผนแม่บทการบริหารจัดการระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (พื้นที่อนุรักษ์ การจัดทำแผนการและกิจกรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์/ตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์
	พื้นที่ เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน	และกฎระเบียบต่างๆ) อย่างน้อย 1 งาน 5) พัฒนาโครงการก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (การพัฒนาพื้นที่แหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ การลอกคูคลองและบึง ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 1 โครงการ 6) ส่งเสริมกิจกรรม งานเทศกาล หรืองานมหกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (ปลูกป่า ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 3 โครงการ 7) ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล อย่างน้อยปีละ 3 โครงการ
2. ด้านการบริหารจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล	ระบบน้ำเสียภายในพื้นที่บึงขุนทะเลและต่อเนื่อง จะได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามหลักวิศวกรรมและหลักวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและธรรมชาติโดยรอบพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการศึกษาและวิจัยด้านการบริหารจัดการน้ำเสียและขยะแบบครบวงจร เพื่อมุ่งสู่การเป็นพื้นที่สะอาดและปลอดภัย	1) จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล (ชมรมเก็บขยะ หรือชมรมอนุรักษ์ต่างๆ) อย่างน้อยปีละ 1 กลุ่ม 2) จัดทำโครงการศึกษาแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเลแบบครบวงจรโดยละเอียด (รูปแบบที่เหมาะสมของระบบบำบัดน้ำเสียสถานที่ตั้ง งบประมาณ ผลกระทบ ฯลฯ) อย่างน้อย 1 งาน 3) จัดทำผังและแผนแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่โดยรอบบึงขุนทะเลแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (การกำหนดระยะรั้วถอยของสิ่งก่อสร้าง กฎระเบียบ จัดทำแผนการพัฒนา ฯลฯ) อย่างน้อย 1 งาน 4) พัฒนาโครงการก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในการบริหารการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล (การสร้างระบบทางระบายน้ำใหม่ การขุดลอกคูคลอง หรือล่องน้ำภายในชุมชน การพัฒนาและติดตั้งระบบตรวจสอบ ติดตามและแจ้งเตือน ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 1 โครงการ 5) ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านความรู้และความตระหนักในการบริหารจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล (การทิ้งขยะ ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 3 โครงการ
3. ด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล	วิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล จะได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมของชุมชนและธรรมชาติโดยรอบพื้นที่ เพื่อมุ่งสู่วิถีชุมชนน่าเที่ยว	1) จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครการจัดการด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล อย่างน้อยปีละ 1 กลุ่ม 2) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และเส้นทางศึกษาวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล อย่างน้อยปีละ 1 หน่วย 3) ฝึกอบรมการอนุรักษ์วิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (การจัดการทรัพยากรชุมชน การพัฒนาและยกระดับอาชีพและการพึ่งตนเอง ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 5 กิจกรรม 4) จัดทำผังและแผนแม่บทการบริหารจัดการด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (การจัดทำแผนการและกิจกรรมอนุรักษ์ พัฒนา และต่อยอด ฯลฯ) อย่างน้อย 1 งาน 5) พัฒนาโครงการก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล อย่างน้อยปีละ 1 โครงการ 6) ส่งเสริมกิจกรรม งานเทศกาล หรืองานมหกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล อย่างน้อยปีละ 3 โครงการ 7) ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านความรู้และความตระหนักในด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (การเคารพ

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์/ตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์
		สถานที่และวิถีชีวิต ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 3 โครงการ
4. ด้านสันตนาการ บริเวณพื้นที่บึง ขุนทะเล	สันตนาการบริเวณพื้นที่ บึงขุนทะเล จะได้รับ การพัฒนาอย่างเป็น ระบบตามหลัก วิศวกรรมและหลัก วิชาการให้สอดคล้องกับ บริบทของชุมชนและ ธรรมชาติโดยรอบพื้นที่ เพื่อมุ่งสู่ความน่าเที่ยว ความสะอาด และความ ปลอดภัย	1) จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครการบริหารจัดการด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล อย่างน้อยปีละ 1 กลุ่ม 2) ฝึกอบรมบุคลากรด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (บุคลากรที่มีทักษะและได้มาตรฐานด้านบริการของภาครัฐ เช่น กิจกรรมส่งเสริมสัตว์/ตุนกพายเรือคายัคและจักรยานน้ำ เทคนิคและวิธีการการดูแลซ่อมบำรุงอุปกรณ์และเครื่องมือที่ให้บริการ ความสะอาดและความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 50 คน 3) จัดทำผังและแผนแม่บทพื้นที่สันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล(ตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมและอื่นๆ กฎระเบียบ การจัดทำแผนการและกิจกรรมเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ ฯลฯ) อย่างน้อย 1 งาน 4) พัฒนาโครงการก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (เส้นทางจักรยานรอบบึง เส้นทาง ศึกษาวิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเลและล่องเรือศึกษาธรรมชาติ สถานที่ให้บริการสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย อุปกรณ์และเครื่องมือเหมาะสมกับงานที่ให้บริการอย่างเพียงพอ ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 1 โครงการ 5) ส่งเสริมกิจกรรม งานเทศกาล หรืองานมหกรรมประจำปีแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เทศกาลวิ่งและการออกกำลังกาย และกีฬาทางน้ำ ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 3 โครงการ 6) ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านความรู้และความตระหนักในด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล (การเคารพสถานที่และวิถีชีวิต การออกกำลังกายที่ถูกหลักการแพทย์ การให้ความช่วยเหลือด้านการแพทย์อย่างถูกต้องรวดเร็ว ปลอดภัย ฯลฯ) อย่างน้อยปีละ 3 โครงการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้น พบว่าตามหลักการ นิยาม และองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ คนหรือบุคคล (Man) เงิน (Money) ทรัพยากรหรือวัตถุ (Material) การบริหารจัดการ (Management) ของ Bangmo, S. (2019) และ Jaroensuk, P. (2022) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับโครงการนี้ต้องเสนอให้มีการยกระดับในเรื่องของศักยภาพด้านคนหรือบุคคล หรือบุคลากรของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้ง เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ประกอบการ สมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและความพร้อมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล ด้านระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิต ด้านการบริหารจัดการระบบน้ำเสีย ด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่น และด้านสันตนาการ นอกจากนี้ ยังพบว่าทฤษฎีองค์การและกระบวนการบริหารงานของ Gulick, L. & Urwick, L. (1937) Chalekian, P (2016) และ Tipmanee, S., & Koetwichai, N. (2019) หรือที่เรียกว่า POSDCoRB ที่ให้ความสำคัญของการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารมากกว่าการทำงานของฝ่ายพนักงาน โดยเฉพาะในเรื่องของ “การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น” ซึ่งเป็นอันดับต้นของหลักการตามแนวคิดของ Kotchapong, et al. (2020) และ Gerhardt, et al. (2007) ที่เป้าหมายสำคัญเป็นแนวคิดของการพัฒนาที่ใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนา ด้วยการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างประสานกลมกลืนให้เป็นไปอย่างสมดุลกัน และเน้นการอยู่รอดได้ด้วยตนเอง และมีความสุขร่วมกันทั้งในระดับชุมชน สังคม ก่อให้เกิดการพัฒนาที่

ยั่งยืน และยั่งยืนที่สอดคล้องกับเรื่องของการจัดทำแผนแม่บทต่าง ๆ ภายในโครงการนี้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Phoomravi, N. (2016) และ Phongrod, Y., et al. (2019) ในการจัดทำ “แผนแม่บทชุมชน” ที่เป็นเครื่องมือในกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ที่ทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนรู้สึกว่าเขาได้เป็นเจ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนของ Nophaket, N. (2011) UN-HABITAT, (2007) ACPHD, (2004) UNDP, (2015) และ Phongphanich, N., et al. (2023) ในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเกี่ยวข้องกัน ความร่วมมือ การเสริมอำนาจแก่ประชาชน ซึ่งจะเห็นได้จาก ผลการศึกษาที่ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกกิจกรรมของโครงการ

สรุปองค์ความรู้

บทสรุปด้านองค์ความรู้ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารจัดการ การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น และการวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน มาใช้ในการศึกษาระบบนิเวศของสัตว์ แนวทางการจัดการระบบน้ำเสีย วิธีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่น เพื่อใช้ในการเสนอแนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล ผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลตำบลวัดประดู่ และองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย รวมทั้งการนำไปใช้ประโยชน์ ภายใต้กิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อยและการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ด้านข้อมูลที่พบ ด้านการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องมือจับสัตว์น้ำรุ่นใหม่ ที่ได้มาตรฐาน การทำประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มทักษะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ และการสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล

องค์ความรู้และการใช้ประโยชน์พื้นที่บึงขุนทะเลเพื่อการอนุรักษ์ เป็นการศึกษา สำรวจ ออกแบบ และกำหนดทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ หรือการกำหนดเขตพื้นที่ห้ามจับสัตว์ให้เป็นพื้นที่ในการดำรงชีวิตของสัตว์ปีก สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ลิง และอื่น ๆ รวมทั้งพืชนานาชนิด โดยเฉพาะบริเวณพืชผลพื้นน้ำ บริเวณชายฝั่ง และบริเวณหาดเลน ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำประจำปี ซึ่งจะเป็นแหล่งอาศัย สร้างรังวางไข่ และแหล่งหากินหลักของสัตว์ที่มีความหลากหลายดังกล่าว โดยแนวทางการสร้างแหล่งเรียนรูระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล เป็นการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในบริเวณบึงขุนทะเล เพื่อเป็นสถานที่ให้ความรู้ จัดแสดงนิทรรศการ และองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2. ด้านแนวทางการจัดการระบบน้ำเสียภายในบึงขุนทะเล

องค์ความรู้และการใช้ประโยชน์ด้านการบริหารจัดการและการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปริมาณน้ำเสีย ที่จะระบายลงบึงขุนทะเลในช่วงฤดูฝน แนวทางการบริหารจัดการขยะก่อนนำมาทิ้ง เป็นการสร้างจิตสำนึกในการทิ้งขยะ โดยเฉพาะด้านการพัฒนางานระบบท่อระบายรวมและงานระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นการศึกษาสำรวจ และออกแบบงานระบบท่อระบายรวมและงานระบบบำบัดน้ำเสียที่ครอบคลุมพื้นที่โดยรอบบึงขุนทะเล และพื้นที่ต่อเนื่อง ด้วยระบบที่รวบรวมทั้งน้ำฝนและน้ำเสียภายในท่อเดียวกัน ส่วนประกอบหลัก ได้แก่ ท่อระบายรวม บ่อผิวน้ำเสีย และท่อตกน้ำเสีย เพื่อลำเลียงไปยังระบบบำบัดน้ำเสียของชุมชนในพื้นที่ของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ที่จะใช้ในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งเป็นระบบที่ทันสมัย ใช้พื้นที่น้อย กะทัดรัด และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทัศนียภาพ เสียง และผลกระทบเรื่องกลิ่นต่อพื้นที่โดยรอบ

3. ด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพประมงพื้นถิ่นบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล

องค์ความรู้และการใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มประมงพื้นบ้านในพื้นที่รอบบึงขุนทะเล เป็นการพัฒนาและยกระดับความรู้ความสามารถของกลุ่มประมงพื้นบ้านบึงขุนทะเล เพื่อให้กลุ่มเกิดองค์ความรู้ และสามารถที่จะสร้างรูปแบบการจัดการทรัพยากรในบึงขุนทะเลให้เกิดความยั่งยืน จากภูมิปัญญาของชุมชน มีการพึ่งตนเองโดยประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และการทำเกษตรกรรมเป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครัวเรือน และการสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิก หรือการสร้างศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีการจัดการทุนทาง สังคมโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานราชการ นอกจากนี้ ยังมีแนวทางการสร้างเครือข่ายของชาวประมงพื้นบ้าน เป็นการประสานพลังในรูปแบบการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากร บึงขุนทะเลของชุมชน การจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บึงขุนทะเลอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านการศึกษาด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล

องค์ความรู้และการใช้ประโยชน์ด้านการออกแบบและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาด้านสันตนาการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล เป็นการระดมสมองจากทุกภาคส่วน ในการสำรวจ ศึกษา ออกแบบ และเสนอแผนและผังแม่บท การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วางสาธารณะบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงสันตนาการ เช่น การออกกำลังกายต่าง ๆ กิจกรรมปั่นจักรยานน้ำ หรืออาจจะมีการจัดทำแพสำหรับนักท่องเที่ยวได้ค้างคืน การล่องเรือดูสัตว์นานาชนิด ได้แก่ ล่องเรือชมหิ่งห้อย ล่องเรือชมนก รวมทั้งชมวิถีชีวิตการทำมาหากิน กิจกรรมรอบกองไฟ กิจกรรมปั่นจักรยานรอบบึง กิจกรรมการแสดงพื้นบ้านของคนในพื้นที่ เป็นต้น รวมทั้งแนวทางการพัฒนา สาธารณูปโภคและสาธารณูปการบริเวณพื้นที่บึงขุนทะเล เป็นการพัฒนาพื้นที่ ด้วยการคมนาคมสะดวกได้ มาตรฐาน การขยายเขตไฟฟ้าครัวเรือนและเขตไฟฟ้าสาธารณะครอบคลุม ขยายเขตจำหน่ายน้ำประปา มีแหล่งน้ำ ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมไปถึงการวางผังเมืองที่ดีสามารถควบคุมดูแลได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง ครอบคลุมพื้นที่รอบบึงขุนทะเล เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจในอนาคต โดยบึงขุนทะเลที่จะเป็นพื้นที่สันตนาการขนาดใหญ่ สำหรับเมืองสุราษฎร์ธานีที่กำลังขยายตัวออกมา

ข้อเสนอแนะ

จากข้อเสนอแนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล เป็นผลจากการเข้ามามี ส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในโครงการนี้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาครั้งนี้ ควรนำผลของการศึกษา นี้ไปใช้ประกอบการพิจารณาในด้านการส่งเสริม จัดตั้ง ปรับปรุง อนุรักษ์ และพัฒนา ตามที่สรุปผลไว้ในโครงการนี้ โดยการศึกษาครั้งนี้มีระยะเวลาดำเนินการเป็นเวลา 6 เดือน จึงสมควรให้มีการดำเนินการศึกษาและต่อยอดผล การศึกษาครั้งนี้ให้ละเอียดและครอบคลุมในมิติที่เกี่ยวข้องแยกตามรายละเอียดมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำไป ดำเนินการได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของข้อเสนอแนวทางความเหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล ต่อไป

References

- Alameda County Public Health Department. (ACPHD). (2004). *A Handbook for Participatory Community Assessments: Experiences from Alameda County*. Oakland. CA: ACPHD.
- Bangmo, S. (2019). *Organization and Management*. Bangkok: SE-EDUCATION.

- Chalekian, P (2016). Instantiations of POSDCORB: A Framework-Theory-Model Approach. *Administration & Society*. 48 (3): 316–343.
- Department of Provincial Administration. (2020). *Official Statistics Registration Systems*. Retrieved on November 14, 2022, from <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>
- Gerhardt, M. W., Rode, J. C., & Peterson, S. J. (2007). Exploring Mechanisms in the Personality-Performance Relationship: Mediating Roles of Self-management and Situational Constraints. *Journal of Personality and Individual Differences*. 43(6): 1344-1355.
- Gulick, L. & Urwick, L. (1937). *Papers on the Science of Administration*. Institute of Public Administration, New York.
- Gleeson, B. (2008). Waking from the Dream: An Australian Perspective on Urban Resilience, *Urban Studies*, 45, 2653-2668.
- Jaroensuk, P., & Tantra, T. (2022). Local Administrative Organization Management Leading to Excellence for Elevating Quality of Life of People in Sansai District, Chiangmai Province. *School of Administrative Studies Academic Journal*, 5(3), 1–13.
- Konisanukul, W. (2007). The Substantive Urban Design Considerations: Priorities for Creating Successful Places. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 5(3), 91-107.
- Kotchapong, S., Bunmee, B., & Rojanatrakut, T. (2020). Community and Local Self-management in a Changing Situation at Present. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 5(3), 191-202.
- Likert, R. (1967). *The method of constructing and attitude scale*. In M. Fishbein (Ed.), *Attitude theory and measurement*. New York, NY: Wiley.
- Lincharearn, A. (2012). Qualitative Data Analysis Techniques. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 17(1), 17-29.
- Nophaket, N. (2011). *Development for a Process of Community-active Planning : A Case of Prik Municipality's Landscape Master Plan*. Bangkok: Thai Health Promotion Foundation.
- Office of Surat Thani Municipality. (2020). *Get to Know the Municipality*. Retrieved on November 14, 2020, from <https://www.suratcity.go.th/web/index.php/th/home-th>
- Patrick, M. C., Cavens D., & Miller N. (2009). *Urban Planning Tools for Climate Change Mitigation. Policy Focus Report*. Lincoln Institute of Land Policy. Cambridge, MA.
- Phongphanich, N. (2023). The Disaster Management Guidelines for Coastal Communities around Bandon Bay at Surat Thani Province, Thailand. *The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal*, 29(2), 79-98.
- Phongphanich, N., Mueangkaew, K. & Aupala, J. (2023). Management of Cultural Heritage and Local Wisdom of Hainan Chinese People at Koh Rat, Donsak District, Surat Thani Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 8(3), 287-302.
- Phongrod, Y., Bodeerat, C., Bodeerat, S., & Pradit, R. (2019). Guidelines for Community Master Plan on Ecological Conservation, Wisdom and Utilization of Natural Resources in Kha-Muen

- WatershedArea by Focusing on the Participatory Process. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 8(2), 92-103.
- Phookhokwai, P. T. and Phrathepsatsanaphiban. (2022). Driving Mechanism Model of Economy and Society in the Development Capital of Resource and Thai Cultural Capital. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 7(1), 254-269.
- Phoomravi, N. (2016). Participation Processes in Preparing the Community Master Plan in Tambon Wangtakor, Amphoe Langsuan, Changwat Chumporn. *Parichart Journal, Thaksin University*, 23(2), 81-100.
- Srisa-ard, B. (2013). *Introduction to Research*. (9 th ed.). Bangkok : Suweeriyasarn.
- Taylor, N. (2007), *Urban Planning Theory since 1945*, London, Sage.
- Thongyai, K., Kanmarangol, S. & Pummarin, U. (2021). *The Development of a Learning Center for Bird Ecology in the Khun Thale Wetland*. Complete Research Report Presented to the National Science and Technology Development Agency (NSTDA) for the Fiscal Year 2020.
- Tipmanee, S., & Koetwichai, N. (2019). POSDCoRB and Good Governance for Startup in Thailand 4.0 era. *Journal of MCU Humanities Review*, 5(1), 73-88.
- Udompidok, P. & Acarapali, P. P. (2019). Development of Geo – Informatics System and Potential for Tourism in Uttaradit. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 4(3), 527-542.
- United Nations Development Programme (UNDP) . (2015) . *Ache-Nias Settlement Support Program: ANSSP Guidelines. CAP (Community Action Plan) and Village Mapping*. UNDP. Retrieved on November 14, 2022 , from <http://www.unhabitat-indonesia.org/files/book-1407.pdf>
- United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT). (2007). *People's Process in Post-disaster and Post-conflict Recovery and Reconstruction: Community Action Planning*. Fukuoka: Regional Office for Asia and the Pacific, UN-HABITAT.
- Wheeler, S. (2004), *The Sustainable Urban Development Reader*.
- Wilson, E. (2006). Adapting to Climate Change at the Local Level: The Spatial Planning Response. *Local Environment*, 11(6), 609-625.

การพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R
ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

THE DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION AND CRITICAL THINKING ABILITY OF
GRADE 5 STUDENTS BY SQ6R LEARNING MANAGEMENT ACTIVITIES TOGETHER WITH ONLINE
LEARNING RESOURCES

อรยา เขียวรัตน์

Oraa Kheawrat

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University.

E-mail: pangpang1096@gmail.com.

Received 27 August 2023; Revised 10 September 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และ 2) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านจี้ศิริราษฎร์บำรุง ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน 3 วงจร เครื่องมือที่ใช้ แบ่งเป็น 3 ประเภท 1) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ ได้แก่ (1) แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ (2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน (3) แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ (4) แบบทดสอบการอ่านจับใจความ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (1) แบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความ (2) แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1)ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความ นักเรียนร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 71.70 ขึ้นไป 2) ทักษะในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ นักเรียนร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70.00 ขึ้นไป

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านจับใจความ; ทักษะการคิดวิเคราะห์; การจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R

Abstract

The purpose of this research is 1) Develop the reading comprehension skill of Grade 5 students with SQ6R learning management activities together with online learning resources by having a passing criterion of not less than 70% of students passing the criteria of over 70% and 2) Develop the critical thinking skills from reading comprehension of Grade 5 students with SQ6R learning management activities together with online learning resources by having a passing criterion of not less than 70% of students passed the criteria of over 70%. The target group of this research is a class of Grade 5 students of Ban Ngew Sirirat Bamrung School, chosen by the purposive selection method. Active research with 3 cycles, having 3 types tools being used; 1) the tools used for learning process management are a learning management plan (2) the tools used for reflecting the research results are a record form after learning management (3) an analytical thinking assessment form and (4) reading comprehension skill assessment form. Lastly, 3) the tools used for analyzing the information (1) a reading comprehension test after completing each cycle, (2) the critical analysis test was conducted in the final session. The quantitative information was analyzed using the basic statistics, and which Standard Deviation (S.D) were average (x) and percentage, while the qualitative information was analyzed using the content analysis

The research found that: 1) The reading comprehension skill of Grade 5 students with SQ6R learning management activities together with online learning resources were students passed the criteria, indicating that 100% of the students passed the criteria 71.70 percent or more. 2) The critical thinking skills from reading comprehension of Grade 5 students with SQ6R learning management activities together with online learning resources were students passed the criteria, indicating that 100% of the students passed the criteria 70 percent or more.

Keywords: Develop the reading comprehension; Develop the critical thinking skills; SQ6R learning management activities

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs 3R คือ ทักษะด้านความรู้ (Hard Skills) ได้แก่ Reading : สามารถอ่านออก อ่านจับใจความได้ (W)riting : สามารถเขียนได้ สื่อสารให้คนอื่นเข้าใจ (A) rithmetics : มีทักษะการคำนวณ คิดแบบนามธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าทักษะในการอ่านมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาผู้เรียน (Kongsri, N.,2020)การอ่านเป็นพฤติกรรมการรับสารอย่างหนึ่ง กล่าวคือเป็นการรับรู้เรื่องราวโดยใช้สายตามองดูตัวอักษร แล้วสมองก็

จะลำดับเป็นถ้อยคำ ประโยค และข้อความต่าง ๆ เกิดเป็นเรื่องราวตามความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านแต่ละคน การอ่านช่วยให้เราสามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า และความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายได้ทันต่อ เหตุการณ์ ฉะนั้นการอ่านจึงเป็นความจำเป็นต่อชีวิต ของทุกคนในปัจจุบัน การอ่านมีความสำคัญต่อตนเอง เพราะการอ่านทำให้เราได้รับความรู้ความเพลิดเพลินมีความคิดทันโลก ทันเหตุการณ์ และเข้าสังคมได้ดี การอ่านมีความสำคัญต่อสังคม เพราะคนในสังคมจำนวนมากจะได้รับความรู้ ความ เพลิดเพลิน และความ จรรโลงใจจากการอ่าน ซึ่ง การอ่านแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ การอ่านในใจและการอ่านออกเสียง การอ่านในใจ คือ การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด ความเข้าใจ และนำความคิดความเข้าใจที่ได้ นั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ประเภทของการอ่านดังต่อไปนี้คือ การอ่านจับใจความ การอ่านตีความ การอ่าน อย่างมีวิจารณ์ญาณ การอ่านวิเคราะห์ และการอ่านเพื่อประเมินคุณค่า ซึ่งมีการอ่านจับใจความเป็นพื้นฐาน ของการอ่านแต่ละประเภท การสื่อสารด้วยการอ่านหนังสือทุกครั้ง ผู้อ่านจะต้องมีการตั้งจุดประสงค์การอ่าน เสมอ จุดประสงค์ของการ อ่านแต่ละครั้งอาจจะเหมือนหรือต่างกันได้ จุดประสงค์โดยทั่วไปของการอ่าน คือ การอ่านเพื่อจับใจความ เป็นการสรุปสาระสำคัญของเรื่อง ทำให้เข้าใจเรื่องได้ครบถ้วนตรงตามที่ผู้เขียน ต้องการอย่างรวดเร็วการฝึก ทักษะการอ่านเพื่อจับใจความ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจความหมายของคำและสำนวน ใน เรื่อง สามารถลำดับเหตุการณ์ และลำดับความคิดแยกได้ว่า ใจความใดเป็นความสำคัญและใจความใดเป็น ใจความรอง (Reading and learning promotion unit Office of Academic Resources, 2019) การอ่าน ที่ดีมีประสิทธิภาพ จะต้องอ่านแล้วจับใจความได้ สรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้แต่หากขาดทักษะการอ่าน จับใจความ จะทำให้อ่านแล้วจับใจความไม่ได้ ไม่สามารถสรุปประเด็นได้ ไม่สามารถแยกความรู้ ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ไม่สามารถแยกใจความสำคัญกับใจความรองได้ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากการอ่านเท่าที่ควร ทั้งยังเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการศึกษาวิชาต่าง ๆ ด้วย (Sukbunsep, W., 2009)

โรงเรียนบ้านจิ้งจิกศิริราชบุรีำรุงนั้นมีผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-net)

ปีการศึกษา 2564 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการอ่านระดับโรงเรียนอยู่ที่ 26.78 ระดับจังหวัด 22.93 ระดับภาค 22.88 และระดับประเทศ 23.04 ซึ่งเห็นได้ว่าคะแนนมาตรฐานของผู้เรียนต่ำร้อยละ 50 ทำให้ผล การทดสอบในรายวิชาภาษาไทยลดต่ำลงไปด้วย จากปัญหาที่พบดังนั้นครูผู้สอนจึงเห็นความสำคัญในการ พัฒนาการอ่านจับใจความของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำหรับการสอบ O-net ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งการอ่านจับใจความเป็นทักษะในการอ่านพื้นฐานของการอ่านในทุก ๆ ด้าน ร่วมกับการ คิดวิเคราะห์ที่ผู้เรียนจะต้องมีสมรรถนะทางด้านการคิดพื้นฐานเพื่อส่งเสริมให้การอ่านมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาความสามารถในการจับใจความร่วมกับการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน

การจัดเรียนการสอนด้วยเทคนิค SQ6R จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการอ่านจับใจความ เข้าใจการ อ่านอย่างเป็นระบบ สามารถจดจำเรื่องที่อ่านได้ดี สามารถถ่ายทอดความรู้หรือสิ่งที่เข้าใจจากการอ่านได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาทักษะในการตั้งคำถาม ตอบคำถาม และการคิดวิเคราะห์ มีวิธีการในการจัดการ เรียนการสอนทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นสำรวจ (Survey) โดยครูให้นักเรียนสำรวจเรื่องที่อ่านอย่างคร่าวๆ ว่ามีหัวข้อ หรือหัวข้อย่อยอะไรบ้าง ขั้นตั้งคำถาม (Question) การตั้งคำถาม จะทำให้ผู้อ่านมีความอยากรู้ อยากเห็น ขั้นอ่าน (Read) เป็นการอ่านข้อความในบทหรือตอนนั้น ๆ อย่างละเอียด และ ขณะเดียวกันก็ค้นหา คำตอบ ขั้นบันทึก (Record) ให้ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้อ่านจากขั้นอ่าน ขั้นจดจำหรืออ่านออกเสียง (Recite) ให้นักเรียนทำความเข้าใจคำตอบ ขั้นทบทวน (Review) ให้นักเรียนทบทวนเรื่องที่อ่านทั้งหมด โดย การอ่านคำถาม ที่นักเรียนได้ตั้งไว้ และคำตอบของแต่ละข้อให้ครูและเพื่อนฟัง ขั้นสะท้อน (Reflect) ผู้เรียน

ขยายความในสิ่งที่ตนเองเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม ขึ้นก่อสร้างใหม่ (Reshape) นักเรียนเปลี่ยนรูปแบบข้อมูลจากบทอ่านที่อ่านโดยผ่านวิธีการที่ตัวเองถนัด (Avila, 2010) ทั้ง 8 ขั้นตอนจึงมีความสำคัญต่อการเรียนภาษาไทย ช่วยในการพัฒนาการอ่าน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน พร้อมกับการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถาม และได้หาคำตอบ พร้อมกับการทบทวนหาวิธีการอ่านแบบใหม่ ๆ ได้

แหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ คือ การเรียนการสอนในลักษณะใดก็ได้ ที่ใช้การถ่ายทอดเนื้อหาผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือระบบอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเนื้อหาหรือสารสนเทศสำหรับการสอนหรือการอบรม ใช้การนำเสนอตัวอักษร ภาพนิ่ง ผสมผสานกับการใช้ภาพเคลื่อนไหว วิดิทัศน์และเสียง (Phattanasan, S., 2015) ข้อดีของแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ศึกษาได้ทุกที่ ทุกเวลา ที่มีอินเทอร์เน็ต สามารถศึกษาสิ่งที่ตนเองสนใจ สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ ได้แก่ vonder go ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่สร้างโดยคนไทย ที่สามารถให้คุณครูเข้ามาสร้าง สื่อการเรียนการสอน แบบทดสอบ การบ้าน ในรูปแบบเกมออนไลน์ และ Google Classroom ซึ่งจะใช้ในการส่งงานและการเผยแพร่งานของตัวเองให้ผู้เรียนที่อยู่ภายในชั้นเรียนเดียวกันได้เรียนรู้ ซึ่งคุณครูสามารถใช้วิเคราะห์ผลงานของผู้เรียนได้อีกด้วย ดังนั้นจึงได้นำเอาแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์มาจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิคการสอน SQ6R อีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนสามารถอ่านจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเทคนิค SQ6R จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการอ่านจับใจความ เข้าใจการอ่านอย่างเป็นระบบ สามารถจดจำเรื่องที่อ่านได้ดี ผ่านกระบวนการตั้งคำถามและหาคำตอบ นำมาสร้างใหม่ ประเมินผลจากสิ่งที่อ่านได้ และแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ยังกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความร่วมกับการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนและเนื่องจากการอ่านจับใจความเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ มาพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ เพื่อให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอีกทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ โดยนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป
- 2) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ โดยนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

จากการสืบค้นเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ ที่พัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าการอ่านจับใจความมี 2 ประเภท ได้แก่ การอ่านจับใจความส่วนรวม และการอ่านจับใจความ การอ่านจับใจความส่วนรวมเป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาเพื่อให้มองเห็นความสัมพันธ์ของรายละเอียดว่าสัมพันธ์กันอย่างไรส่วนการอ่านจับใจความเป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจใจความสำคัญของเนื้อเรื่องหรือข้อความ ซึ่งการอ่านเป็นกระบวนการทางความคิดที่ผู้อ่านใช้ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและคำศัพท์ของภาษานั้นรวมกับความรู้ที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่มีอยู่เดิมเพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน ดังนั้น ถ้าผู้อ่านมีความรู้เดิมหรือความรู้พื้นฐานอยู่มากก็เข้าใจเรื่องที่อ่านง่ายและรวดเร็ว ในทางตรงข้ามถ้าผู้อ่านมีความรู้เดิมหรือความรู้พื้นฐานอยู่ไม่เพียงพอก็จะทำให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ยากและอ่านได้ช้าสำหรับการหารายละเอียดนั้น ก็ทำได้โดยการตั้งคำถาม ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรและทำไม เป็นต้น วิไลวรรณ สวัสดิ์วงศ์ (Sawatdiwong, W.,2004) กล่าวว่า เนื้อหาที่นำมาใช้สอนอ่านจับใจความนั้นควรเป็นบทอ่านประเภท ข่าว บทความ สารคดี โฆษณา เพลง เรื่องสั้น และบทร้อยกรองเนื้อเรื่องนั้นต้องเหมาะสมสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้เรียน เป็นเรื่องใกล้ตัว มีชื่อเรื่องที่น่าสนใจ ไม่เป็นเรื่องที่นักเรียนคุ้นเคยหรือพบอยู่บ่อย ๆ เนื้อเรื่องต้องไม่ยาว และยากจนเกินไปจึงจะทำให้ให้นักเรียนสนใจอ่านและเรียนรู้ได้เร็วขึ้นดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกบทอ่านที่นำมาใช้สอนอ่าน 5 ประเภท คือ นิทาน เรื่องสั้น บทความ ข่าว และบทร้อยกรอง และนำมาใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ6R เป็นวิธีการอ่านที่มีขั้นตอนในการอ่าน มุ่งเน้นให้ผู้อ่านเกิดทักษะอ่าน ซึ่งทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านอย่างเป็นระบบ สามารถจดจำสิ่งที่อ่านได้ดีอีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยในการพัฒนา ความสามารถในการอ่าน เช่น การสำรวจ การตั้งคำถาม การตอบคำถาม โดยขั้นตอนดังกล่าวเป็นการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของการอ่านได้เป็นอย่างดี ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ คือ ช่องทางในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดสำหรับคนยุคใหม่ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสังคมผ่านทางเว็บไซต์ เช่น Google Classroom, Vonder go, YouTube เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถคิดวิเคราะห์หลักการความสัมพันธ์ แนวคิด ใจความของเรื่องที่อ่านได้ เกิดเป็นชิ้นงานใหม่ให้คนอื่น ๆ ที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

1. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการอ่านจับใจความ
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในรายวิชาภาษาไทยด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของสถานศึกษาให้สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวงจรปฏิบัติการ PAOR ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Planning) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) และ 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านจิ้งจิกวิเศษราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน คือ มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 18 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คัดเลือกนักเรียนที่มีผลการประเมินการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ ตั้งแต่ระดับพอใช้ลงไปโดยมีเครื่องมือที่ใช้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1)

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ จำนวน 6 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ ได้แก่ (1) แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ (2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นแบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนขณะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง (3) แบบประเมินการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 (4) แบบประเมินทักษะการอ่านจับใจความ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) แบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความ หลังจากการสอนในแต่ละวงจรปฏิบัติการเสร็จสิ้นลงแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ อัตนัย 5 ข้อ แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.52-0.74 และค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.25-0.81 แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.54-0.72 และค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.27-0.79 แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.54-0.73 และค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.28-0.80 (2) แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ จะทำการทดสอบในท้ายวงจร แบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.47-0.73 และค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.25-0.81 แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.47-0.67 และค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.27-0.67 แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.64-0.80และค่าอำนาจจำแนก(r) อยู่ระหว่าง 0.27-0.74

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ก่อนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยปฐมนิเทศนักเรียน โดยใช้เอกสารและอภิปราย เพื่อสร้างข้อตกลง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ 2) ผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สังเกตและบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการจัดการเรียนรู้ทุกชั่วโมง เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป และ 3) ผู้วิจัยประเมินความสามารถอ่านจับใจความและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบการอ่านจับใจความภายหลังการสอนเสร็จสิ้นทุกวงจรปฏิบัติการโดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเก็บข้อมูลรวบรวมเรียบเรียงและวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ รวมถึงแบบทดสอบวัดทักษะที่นักเรียนได้ทำท้ายวงจรปฏิบัติการ มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ในกระบวนการศึกษาผลการเรียนรู้และพัฒนาด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านจิวศิริราษฎร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

ผลการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งวิเคราะห์คะแนนแบบทดสอบการอ่านจับใจความในท้ายวงจรและคิดเป็นคะแนนพัฒนาการของนักเรียน ได้ดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าความสามารถการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ มีความสามารถในการอ่านจับใจความ ดังนี้ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 32.11 คิดเป็นร้อยละ 80.28 และนักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 18 คน จากนักเรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

2. ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

	คะแนน			ร้อยละ (P)	จำนวนนักเรียนที่ผ่าน		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่าน	
	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน S.D		จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
18	40	32.11	1.08	80.28	18	100	-	-

5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์โดยผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสามารถในคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งวิเคราะห์คะแนนรวมของแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ในแบบทดสอบหลังจากครบทุกวงจรและคิดเป็นร้อยละของคะแนนที่นักเรียนได้ ดังตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่าทักษะในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ดังนี้ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 24.83 คิดเป็นร้อยละ 82.76 และนักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 18 คน จากนักเรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์

1. ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์มีพัฒนาการอ่านจับใจความโดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 100 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 18 คน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการอ่าน ได้ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง สามารถสร้างและตอบคำถามด้วยตัวเอง สามารถวิเคราะห์โครงสร้างของเนื้อหาและทำให้สะท้อนการเรียนรู้ของตนเองซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนของ SQ6R ประกอบไปด้วย 8 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นสำรวจ (Survey) โดยครูให้นักเรียนสำรวจเรื่องที่อ่านอย่างคร่าวๆ ว่ามีหัวเรื่อง หรือหัวข้อย่อยอะไรบ้าง ขั้นตั้งคำถาม (Question) การตั้งคำถาม จะทำให้ผู้อ่านมีความอยากรู้อยากเห็น ขั้นอ่าน (Read) เป็นการอ่านข้อความในบทหรือตอนนั้น ๆ อย่างละเอียด และ ขณะเดียวกันก็ค้นหาคำตอบ ขั้นบันทึก (Record) ให้ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้อ่านจากขั้นอ่าน ขั้นจดจำหรืออ่านออกเสียง (Recite) ให้นักเรียนทำความเข้าใจคำตอบ ขั้นทบทวน (Review) ให้นักเรียนทบทวนเรื่องที่อ่านทั้งหมด โดยการอ่านคำถาม ที่นักเรียนได้ตั้งไว้ และคำตอบของแต่ละข้อให้ครูและเพื่อนฟัง ขั้นสะท้อน (Reflect) ผู้เรียนขยายความในสิ่งที่ตนเองเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม ขั้นก่อสร้างใหม่ (Reshape) นักเรียนเปลี่ยนรูปแบบข้อมูลจากบทอ่านที่อ่านโดยผ่านวิธีการที่ตัวเองถนัดได้สอดคล้องกับตามแนวคิดของ Francis (Francis P. Robinson, 1946) ที่ได้กล่าวว่าเป็นวิธีสอนที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดการคิดวิเคราะห์และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพในการอ่านสูงขึ้นและยังมีแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ เช่น Vonder Go, YouTube และ Google classroom มาช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน การส่งงาน หรือการค้นหาข้อมูล ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ สังข์ลักษณ์ (Sanglak, T., 2021) และดนิตา ดวงวิไล (Duangwilai, D., 2022) กล่าวว่าการให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามจากบทอ่านและฝึกหาคำตอบจากสิ่งต้องการรู้ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนนั้นได้เป็นผู้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจในบทอ่านแล้วนักเรียนจะได้ฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยเริ่มจากกิจกรรมที่ให้นักเรียนฝึกการวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของบทอ่านเพื่อหาข้อเท็จจริง และเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของรายละเอียดที่ชัดเจน

ทำให้การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์เป็นการช่วยเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังช่วยในการพัฒนา ความสามารถในการอ่าน การใช้สื่อออนไลน์ เช่น การสำรวจ การตั้งคำถามและตอบคำถาม โดยขั้นตอนดังกล่าวเป็นการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของการอ่านได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้อ่านมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน

2. ทักษะในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ นักเรียนมีพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 100 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมดจำนวน 18 คน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการอ่าน ได้ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง สามารถสร้างและตอบคำถามด้วยตัวเองตามหลักการของการคิดวิเคราะห์ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่อง โครงเรื่อง หาความสัมพันธ์เหตุผลของเรื่องนั้น ๆ และสามารถบอกหลักการ วัตถุประสงค์ของเรื่องได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องแนวคิด Bloom (1956) ได้กล่าวว่านักเรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์โครงสร้างของเนื้อหาและทำให้สะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง

ทำให้นักเรียนได้เกิดการคิดวิเคราะห์ว่าสิ่งที่อยู่นั้นอะไรสำคัญ สิ่งใด จำเป็น ไม่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การหาความเชื่อมโยงกันความสัมพันธ์ด้วยความสอดคล้องในข้อมูลหรือเหตุการณ์นั้นว่ามีความเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันกันอย่างไร ความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ โดยการเชื่อมโยงเหตุและผลและผลที่ตามมาจากสิ่งนั้น และมีการคิดวิเคราะห์หลักการที่บอกถึงวัตถุประสงค์ เรื่องราว หรือองค์ความรู้ โดยอาศัยหลักการเป็นการสื่อสารความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถจับใจความของเรื่องนั้นได้ ตรงกับงานวิจัยของชลธิชา จันทรแก้ว (2549) กล่าวว่าไว้ถึงลักษณะของการคิดวิเคราะห์ การสร้างให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และจะสามารถต่อยอดให้เกิดทักษะด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับการอธิบายของพิชญะ กันธิยะ (Kanthiya, P.,2016)

สรุปองค์ความรู้

จากการทำวิจัยการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์พบว่ามีผลการวิจัยสรุปเป็นรายด้านดังนี้

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการอ่านจับใจความแยกเป็นรายด้านแต่ละด้านดังนี้ 1) ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 7.05 ค่าเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 1.21 และค่าเฉลี่ยร้อยละ 70.56 2) เรียงลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 7.11 ค่าเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 1.27 และค่าเฉลี่ยร้อยละ 71.11 3) สรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 7.50 ค่าเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 1.20 และค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.00 และ 4) สรุปข้อคิดและแนวคิดจากเรื่องที่อ่านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 8.00 ค่าเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 1.13 และค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.00

ตารางที่ 4 ผลการพัฒนาคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์รายด้าน

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์แยกเป็นรายด้านแต่ละด้านดังนี้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 7.11 ค่าเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 1.27 และค่าเฉลี่ยร้อยละ 71.11 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 7.50 ค่าเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 1.20 และค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.00 3) การวิเคราะห์หลักการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 7.05 ค่าเบี่ยงเบน S.D เท่ากับ 1.21 และค่าเฉลี่ยร้อยละ 70.56

จากผลการทำวิจัยการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มากขึ้นสามารถนำทักษะที่ได้ไปใช้ต่อยอดทางการศึกษา
2. สถานศึกษา ชุมชน สามารถนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาหรือภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าจะประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้าต่อไป ซึ่งประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นนำเข้าสู่บทเรียนครูควรเตรียมกิจกรรมให้หลากหลาย

เช่น เกม เพลง ปริศนา คำทาย คำคล้องจอง เป็นต้น และควรเลือกกิจกรรมให้เหมาะกับเนื้อหาที่จะสอนเพื่อสร้างความสนใจให้นักเรียนอยากร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 ครูควรส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้แก่ นักเรียนทุกกิจกรรม

1.3 ครูควรแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถไปศึกษาค้นคว้าประกอบการทำกิจกรรม

ต่าง ๆ เพิ่มเติม

1.4 การเลือกบทอ่านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ครูควรเลือกเนื้อหาของบทอ่านที่มีชื่อเรื่อง

ที่นักเรียนคุ้นเคย สนใจ ไม่ยากจนเกินไป หรือเป็นเรื่องที่นักเรียนพอมีพื้นฐานอยู่บ้าง เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองมาช่วยทำความเข้าใจ หรือตีความบทอ่าน

1.5 ครูควรกระตุ้นนักเรียนความรู้เดิมหรือแนวคิดของนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้ใช้ความคิด

ในการทำกิจกรรมครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดระดมสมอง การตั้งคำถามการจัดระเบียบของข้อมูล และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ได้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

แบบ SQ6R ร่วมกับแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ โดยใช้บทอ่านอื่น ๆ เช่น สารคดี และเพลง เป็นต้น

2.2 ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับนี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นเพื่อยืนยัน

ประสิทธิภาพดัชนีประสิทธิผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

References

- Ministry of Education, Department of Curriculum. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Express Transport Organization of Thailand (ETO).
- Department of Curriculum. (2003). *National Education Act B.E. 2542 (1999) as Amended by the Second National Education Act B.E. 2545 (2002)*. Bangkok: Kurusapa Ladprao Press.
- Kuhapinant, C., (1999). *Reading Techniques*. Bangkok: Silpakorn Bookstore.
- Phuthangna, C., (2020). *A Comparison of Reading Comprehension Ability through Multimedia Teaching Method and SQ4R Teaching Method of Grade 6 Students at Thetsaban Muang Khlung 1 (Burawitthayakarn) School*. Master of Education in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University.

- Duangwilai, D., (2022). *Effects of Learning Management Using the SQ5R Reading Process to Promote Critical Reading Ability and Reading Behavior of Primary School Students. Journal of Yala Rajabhat University*, 17(2), 97-102.
- Khammani, T., (2002). *The Science of Teaching: Knowledge for Effective Learning Process Management*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Sangkalak, T., (2020). *Development of Reading Comprehension Skills through Skill Exercises with SQ6R Reading Technique for Grade 9 Students*. Master of Education in Thai Language, Naresuan University.
- Nilphan, M., (2001). *Course Materials for Course 464 460: Research Methods in Behavioral and Social Sciences*. Nakhon Pathom: Department of Curriculum and Instruction, Silpakorn University.
- Academic and Educational Standards Bureau. (2005). *Integrated Learning*. Bangkok: Kurusapa Ladprao Press.
- Butratch, A., (2010). *Social Network*. Retrieved on March 23, 2012, from <http://km.ru.ac.th/computer/?p=199>.
- Bloom, B. S., & Krathwohl, R. D. (1984). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals, by a Committee of College and University Examiners*. Handbook 1: Cognitive Domain. New York: Longmans.

**แนวทางการจัดการเรียนรวมด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร : ห้องเรียนเสมอภาค
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพลเมืองเข้มแข็ง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย**

GUIDELINES ON INCLUSIVE EDUCATIONAL MANAGEMENT WITH EXTRACURRICULAR ACTIVITIES:
EQUAL CLASSES TO BUILD CITIZENS' CAPACITY FOR PUPILS IN UPPER PRIMARY EDUCATION

กิตสุพัฒ บังวรรณ¹ และ อัจฉรา ศรีพันธ์

Kitsupat Bangwan¹ and Atchara Sriphan

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail: kitsupatb64@nu.ac.th

Received 11 September 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของห้องเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม 2) เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อสร้างความเสมอภาคในห้องเรียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรวมและการจัดการชั้นเรียนเป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 คือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการรายงานข้อมูลสถิติผู้พิการ และวัตถุประสงค์ที่ 2 คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และเกณฑ์การประเมินสมรรถนะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาสภาพปัญหาห้องเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม พบว่า 1. โรงเรียนขาดการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนในกลุ่มปกติ เมื่อจำเป็นต้องทำกิจกรรมร่วมกับผู้พิการหรือผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ส่วนการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการจัดการที่ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้พิการหรือผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ยังไม่ค่อยมีการศึกษาในประเด็นนี้มากนัก ผู้วิจัยจึงได้พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรห้องเรียนเสมอภาคเพื่อทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายและสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้น พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มปกติและนักเรียนพิการหรือมีความต้องการจำเป็นพิเศษมีแนวโน้มในทิศทางที่ดีขึ้น และได้ออกแบบ “EMPATHY MODEL” เพื่อเป็นแนวทางช่วยในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรห้องเรียนเสมอภาคมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรวม, ห้องเรียนเสมอภาค, พลเมืองเข้มแข็ง

Abstract:

This research has two main objectives: 1) to study the issues and strategies for developing inclusive education in upper primary classrooms with students with special needs, and 2) to promote the qualities of citizenship and respect for rights by using curriculum

enrichment activities to create classroom equity. The research is qualitative and involves studying concepts of inclusive education and classroom management. The sample group consists of 30 upper primary students selected through purposive sampling.

The research tools used for objective 1 include research documents related to disabilities and statistical data on disabled individuals. For objective 2, interview questions, participatory observation recording, and competency assessment criteria were used. Data were analyzed through content analysis and presented descriptively.

The research findings reveal that in upper primary classrooms with students with special needs, schools lack adequate preparation for teachers and students in regular classrooms when they need to engage in activities with disabled or special needs students. There is also a limited amount of research on developing activities that promote knowledge and understanding of coexisting with disabled or special needs individuals. Therefore, the researchers developed curriculum enrichment activities to be used in regular classrooms, observed the behavior of students, and found an improvement in the interaction between regular students and students with disabilities or special needs. The researchers have also designed an "EMPATHY MODEL" as a guideline to enhance the effectiveness of curriculum enrichment activities in regular classrooms.

Keywords: Inclusive education, inclusive classrooms, strong citizenship.

บทนำ

จากเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ประกาศให้ปี 2559 นั้นเป็นปีแห่งความร่วมมือร่วมใจในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยได้กำหนดให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกคน สามารถเข้าถึงบริการด้านการศึกษาที่ครอบคลุมทุกด้านตาม พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ในมาตรา 10 ที่ได้บัญญัติให้การจัดการศึกษานั้นต้องให้บุคคลทุกคนได้มีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมเสมอภาค ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาระดับพื้นฐานโดยไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีหรือพบความบกพร่องทางร่างกายสติปัญญา อารมณ์ การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ รัฐจะต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรณีพิเศษ และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและดำเนินการร่วมกัน โดยได้มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) 2) การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) และ 3) การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (Transition from School to work) (Throne, R., 2016)

ในเอกสารรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ประจำปีไตรมาสที่ 1 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2566 ของ (Department of the Promotion and Development of the Quality of Life of Persons with Disabilities, 2023) พบว่า สถิติของคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการทั่วประเทศ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2537 ถึง 31 มีนาคม 2566 มีจำนวนมากถึง 2,180,178 ราย ในจำนวนนี้มีผู้พิการที่มีอายุระหว่าง 3 - 21 ปี จำนวน 151,010 ราย ใกล้เคียงกับรายงานผลการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565 ของ (National

Statistical Office, 2023)ระบุว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีเด็กพิเศษอายุแรกเกิดจนถึงอายุ 17 ปี จำนวน 157,369 ราย และพบว่าในจำนวนนี้เกินกว่าครึ่งหนึ่งโดยคิดเป็นร้อยละ 55.8 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา แต่จากรายงานข้อมูลเด็กพิเศษเรียนรวมของ (Office of Special Education Administration, 2023) พบว่า ปัจจุบันมีเด็กพิเศษเรียนรวมที่อยู่ในระบบการศึกษามีจำนวนมากถึง 372,099 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีเด็กพิเศษเรียนรวมประเภทที่ 5 หรือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีจำนวนมากที่สุดอยู่ที่ 327,710 คน แม้ว่าการรายงานข้อมูลสถิติของเด็กพิเศษจะมีความคลาดเคลื่อนกันไปตามหลักเกณฑ์การคัดกรองเด็กพิเศษของแต่ละหน่วยงาน แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าจำนวนเด็กพิเศษในปัจจุบันนั้นกำลังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในทุก ๆ ปี สอดคล้องกับบรรยายการเสวนาทางวิชาการของ “ยกขบวน ชวนคิด” (Piyasilp, W., 2020)กล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้กับเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนปกติ เริ่มต้นจาก 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในกำหนดนโยบายและทิศทางในการจัดการเรียนรวม 2) การเตรียมความพร้อมให้กับครูปกติ (ที่ไม่ใช่ครูการศึกษาพิเศษ) เมื่อจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ร่วมกับเด็กพิเศษเรียนรวม และ 3) การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในกรณีที่มีเด็กพิเศษเข้ามาเรียนรวมและตัวของเด็กพิเศษเองเมื่อจำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในสถานศึกษาปกติ

โรงเรียนวัดมหานารามจัดอยู่ในกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดกลาง ในหน่วยงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 2 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวน 610 คน จากรายงานผลข้อมูลนักเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปจัดการเรียนรวม ปีการศึกษา 2565 (Group of Educational Supervision, Monitoring and Evaluation, 2022) พบว่า มีเด็กพิเศษเรียนรวม จำนวน 20 คน ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา ข้อมูลจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนวัดมหานาราม ในปีการศึกษา 2565 (Wat Mahawanaram School, 2022) พบว่า นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีตำแหน่งพี่เลี้ยงเด็กพิการหรือครูการศึกษาพิเศษ โรงเรียนละ 1 คน ทางโรงเรียนมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรวมเป็นประจำทุกปี แต่ยังไม่ครอบคลุมในประเด็นของการเตรียมความพร้อมให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มปกติซึ่งสอดคล้องกับการบรรยายข้างต้นของ ศ.คลินิก พญ. วินัดดา ปิยะศิลป์ ที่กล่าวว่า “โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กพิเศษ หรือการจัดการเรียนรวม เพราะต่างมักมองว่า เรื่องของเด็กพิเศษและการเรียนรวมนั้นเป็นเรื่องของครูการศึกษาพิเศษ” ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดมหานาราม ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมดังกล่าวของผู้เรียน ที่เป็นปัญหาในห้องเรียนปกติที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม เมื่อต้องทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจ การถูกเลือกปฏิบัติ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสาร บทความ บันทึกการประชุมและการเสวนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษและการจัดการเรียนรวม รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของห้องเรียนปกติที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม เพื่อพัฒนารูปแบบของกิจกรรมที่จะสามารถช่วยให้เด็กปกติและเด็กพิเศษได้มีโอกาสดำเนินการทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างด้วยความเข้าใจ มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน บทความวิจัยนี้จึงนำเสนอ ผลของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรห้องเรียนเสมอภาค ที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสดำเนินการทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่น เรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างด้วยความเข้าใจ มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม โดยผู้วิจัยได้นำเกณฑ์การประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ((ร่าง) หลักสูตรฐานสมรรถนะ) เป็นตัวบ่งชี้ผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของห้องเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม 2) เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ตามปรัชญาการเรียนรวม เป็นหลักปรัชญาที่เน้นในเรื่องของการให้การศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหลักปรัชญาที่เน้น อยู่ 3 ประเด็น ที่สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์การสร้างห้องเรียนเสมอภาคได้ คือ 1) การให้โอกาสอย่างเท่าเทียม (*Opportunity*) เพราะบุคคลทุกคนควรมีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน สามารถเลือกศึกษาตามความสนใจของตนเองได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึง สภาพเศรษฐกิจ สังคม หรือสภาพความพิการใด ๆ 2) ความเชื่อมั่น (*Believe*) บุคคลทุกคนหากมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีศักยภาพสามารถกระทำการใดได้สิ่งนั้นย่อมเกิดผลสำเร็จเช่นเดียวกับการจัดการศึกษา หากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเชื่อว่า เด็กพิการสามารถพัฒนาได้ เชื่อในความสามารถของตัวเด็ก

การจัดการศึกษานั้นย่อมประสบผลสำเร็จได้เช่นกัน และ 3) การพึ่งพาอาศัยกันและกัน (*Dependence*) การให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันและกันเป็นธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งของมนุษย์ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเองจำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน จึงจะทำให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมประสบผลสำเร็จ (Arayawinyu, P., 2006)

ห้องเรียนเสมอภาค หมายถึง ห้องเรียนที่ปลอดภัย เคารพในสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมและอนุญาตให้เด็กนักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะมีสถานะทางครอบครัวที่ร่ำรวยหรือยากจน หรือมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ เพศ ความผิดปกติหรือพบความพิการที่จะสามารถเข้ารับการศึกษาได้ ให้สามารถเข้าร่วมชั้นเรียนได้โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ (Uesin, N., 2022)

การสร้างเสมอภาคในห้องเรียน คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้เป็นธรรมชาติให้พื้นที่ที่มีความเท่าเทียมสำหรับนักเรียนทุกคน โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความสามารถ หรือลักษณะเด่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การเล่นดนตรี การเล่นกีฬา การวาดภาพ หรืออื่น ๆ เนื่องจากห้องเรียนเสมอภาคมุ่งเน้นให้ทุกคนมีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามความสามารถและความต้องการของแต่ละบุคคล โดยไม่มีการแบ่งแยกในกระบวนการการเรียนรู้ การสร้างเสมอภาคในห้องเรียนช่วยส่งเสริมคุ้มครองเสรีภาพของนักเรียนทุกคน เชื่อมโยงกับแนวคิดการเรียนรวม (*Inclusive Education*) ซึ่งเน้นการรับรู้ความแตกต่างและการให้การสนับสนุนเพื่อให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาอย่างเสมอภาคโดยไม่สนใจในความพิเศษหรือความต่างของแต่ละบุคคล

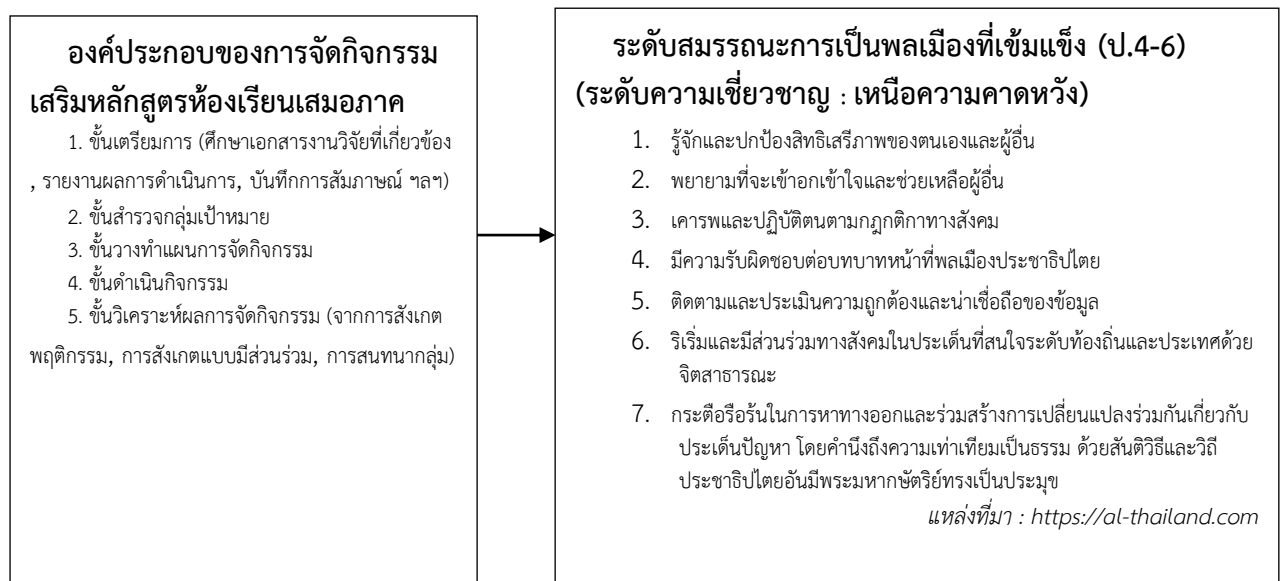
กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมที่อยู่นอกเหนือหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่ไม่ได้รับในหลักสูตรการเรียนการสอนแบบปกติ และความสนุกสนานในการเรียนรู้ ตัวอย่างของกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นในโรงเรียน เช่น 1) กิจกรรมกีฬา 2) กิจกรรมชุมนุม ชมรมหรือสโมสร 3) กิจกรรมอาสาสมัคร 4) กิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการ 5) กิจกรรมการอ่านหนังสือ 6) กิจกรรมนันทนาการ และอื่น ๆ กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยเสริมสร้างทักษะที่สำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของนักเรียน และช่วยสร้างความเข้าใจและความรู้ที่หลากหลายในสถานการณ์ที่แตกต่างกันนอกห้องเรียนปกติ

สมรรถนะ เป็นพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะส่วนบุคคลและความสามารถที่แสดงออกให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ รวมทั้งพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นผลให้งานนั้นประสบความสำเร็จ โดยการใช้ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งของ McClelland (1974) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบบุคคลเหมือนกับภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่กลางทะเล โดยลักษณะของภูเขาน้ำแข็งนั้นมี 2 ส่วนที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด คือ 1) ภูเขาน้ำแข็งส่วนที่ลอยอยู่เหนือผิวน้ำ และ 2) ภูเขาน้ำแข็งส่วนที่จมอยู่ใต้ผิวน้ำ ในส่วนที่ลอยอยู่เหนือผิวน้ำนั้นปรากฏให้เห็นชัดเจนจึงสามารถสังเกต วัดและประเมินผลได้โดยง่าย เปรียบได้กับความรู้และทักษะของมนุษย์ แต่ส่วนที่จมอยู่ใต้ผิวน้ำเป็นส่วนที่มีขนาดใหญ่และมองเห็นได้ยากทำให้การสังเกต วัดและประเมินผลจึงทำได้ยากเช่นกัน เช่น ทักษะคิด ความคิด แรงจูงใจ ซึ่งในการทำงานนั้น การมีทักษะและความรู้ยังคงไม่พอที่จะทำให้การทำงานมีความโดดเด่น แต่จำเป็นจะต้องมีแรงผลักดันเบื้องลึกเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า (Smitthikrai, C, 2007) สมรรถนะในการเรียนรู้ไม่เพียงแต่แสดงถึงความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาทางวิชาการ แต่ยังรวมถึงความสามารถในการใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการสื่อสารที่เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ต่อผู้อื่น สมรรถนะในการเรียนรู้แบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น 1) *สมรรถนะทางความคิด (Cognitive Competencies)* เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสร้างความเข้าใจในเรื่องที่เรียน และการประมวลผลข้อมูล 2) *สมรรถนะทางทักษะ (Skill Competencies)* เช่น ทักษะการเรียนรู้เรื่องใหม่ ทักษะการอ่าน การเขียน ทักษะการคำนวณ ทักษะการใช้เทคโนโลยี และทักษะการวิจัย 3) *สมรรถนะทางบทบาท (Role Competencies)* เช่น การมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร การนำเสนอ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) *สมรรถนะทางสังคมและทางอารมณ์ (Social and Emotional Competencies)* เช่น การเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหาทางสังคม ความสามารถในการจัดการความอดทน การยอมรับความผิดพลาด และมีความสามารถในการสร้างความเข้าใจและรับรู้ต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น การพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาและการพัฒนาบุคคล ช่วยให้บุคคลเข้าใจในความเสมอภาค เตรียมพร้อมในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และปรับตัวเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สมรรถนะหลัก 5 ประการ คือ หลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นการใช้ผลลัพธ์นำไปสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ได้กำหนดสมรรถนะสำหรับการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะ ที่ผสมผสานเข้าด้วยกันเป็นความสามารถ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ การทำงาน การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลัก ดังนี้ 1) *สมรรถนะการจัดการตนเอง* คือ การรู้จักตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 2) *สมรรถนะการสื่อสาร* คือ การรับและส่งสารบนพื้นฐานของความเข้าใจ ความเคารพในความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง 3) *สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม* คือ การเป็นสมาชิกทีมที่ดี และมีภาวะผู้นำ ใช้กระบวนการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลังอย่างมีประสิทธิภาพ 4) *สมรรถนะการคิดขั้นสูง* คือ การไตร่ตรอง คิดวิพากษ์อย่างเป็นระบบ 5) *สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง* คือ การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท และกฎกติกาในสังคม เคารพสิทธิมนุษยชน รับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วย 5.1) *สมรรถนะการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ* หมายถึง การรู้เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5.2) *สมรรถนะการเป็นพลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่* คือ การที่บุคคลสามารถปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกา มารยาท ข้อตกลงและกฎหมายอย่างถูกต้องเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก 5.3) *การเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ* คือ การใช้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ในการติดตามข่าวสาร สถานการณ์และ

ประเด็นปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างมีวิจารณ์ญาณ รวมถึงมีส่วนร่วมทางสังคมด้วยจิตสาธารณะและสำนึกสากล 5.4) การเป็นพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง คือ การมีความกระตือรือร้นในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทางสังคม บนพื้นฐานของความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตยและสันติวิธีโดยในแต่ละสมรรถนะได้กำหนดนิยาม ระดับสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้หลักตามระดับสมรรถนะ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบในแต่ละช่วงชั้น (Office of Academic Affairs and Educational Standards, 2022)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนวัดมหาวนาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ประกอบด้วย 1) เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) รายงานข้อมูลสถิติผู้พิการ และวัตถุประสงค์ที่ 2 ประกอบด้วย 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ 3) เกณฑ์การประเมินสมรรถนะผู้เรียน ((ร่าง)หลักสูตรฐานสมรรถนะ) รวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิจัยเอกสาร และการสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในช่วงภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2565 โดยใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรห้องเรียนเสมอภาคในกิจกรรมชุมนุม จำนวน 1 ครั้ง/สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 3 สัปดาห์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของห้องเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม

1) การศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของห้องเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม พบว่า ห้องเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีเด็กพิเศษเรียนรวมของโรงเรียนวัดมหาวนาราม ขาดการอบรมเตรียมความพร้อมให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนในกลุ่มปกติ เมื่อต้องจัดการเรียนรู้

ร่วมกับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นเด็กพิเศษ จากรายงานผลข้อมูลนักเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปจัดการเรียนรวม ปีการศึกษา 2565 มีเด็กพิเศษเรียนรวม จำนวน 20 คน ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา แต่จากข้อมูลจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนวัดมหาวนาราม ในปีการศึกษา 2565 พบว่า ด้วยนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม มีตำแหน่งพี่เลี้ยงเด็กพิการหรือครูการศึกษาพิเศษ โรงเรียนละ 1 คน ทางโรงเรียนมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรวมเป็นประจำทุกปี แต่ยังไม่ครอบคลุมในประเด็นของการเตรียมความพร้อมให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มปกติ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรวม สอดคล้องกับการบรรยาย (Piyasilp, W., 2020) กล่าวถึงประเด็นสำหรับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้กับเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนปกติ โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดการให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการจัดการเรียนรวม รวมถึงความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนปกติในกรณีที่มีเด็กพิเศษเข้ามาเรียนรวม หรือในกรณีตัวของเด็กพิเศษเองเมื่อจำเป็นต้องมาเรียนรู้สถานศึกษาปกติ

2) แนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของห้องเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีเด็กพิเศษเรียนรวม จากงานวิจัยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า มีการกล่าวถึงในส่วนของความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะ เช่น การศึกษาพฤติกรรมมารังแกในนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (Chanyaphat et al., 2021) ผลการใช้กระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Apinya and Suphat, 2020) แต่ยังไม่พบการศึกษาในประเด็นนี้อย่างจริงจัง

2. เพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

2.1) การจัดกิจกรรมห้องเรียนเสมอภาค ครั้งที่ 1 ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นกระบวนกร กำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนเลือกจับกลุ่มกันเองและเริ่มกิจกรรม พบว่า นักเรียนกลุ่มเรียนเก่ง คือนักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับดีขึ้นไป (ใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาคเรียนที่แล้วเป็นเกณฑ์) มักจะเลือกจับกลุ่มกับเพื่อนที่มีผลการเรียนในระดับเดียวกัน นักเรียนกลุ่มเรียนปานกลาง คือ นักเรียนที่มีผลการเรียนระดับปานกลางก็จะจับกลุ่มกับเพื่อนที่สนิทหรือมีระดับผลการเรียนเท่า ๆ กัน ส่วนนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อน คือ นักเรียนที่มีผลการเรียนระดับพอใช้ลงไป เด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มักจะถูกทิ้งไว้หลังสุด ท้ายสุดก็จำเป็นต้องเลือกจับกลุ่มกันเอง จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม พบว่า นักเรียนกลุ่มเรียนเก่ง สามารถทำงานได้สำเร็จ ถูกต้อง ตรงเวลา และจากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีการวางแผนแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างเป็นระบบ สมาชิกกลุ่มรู้หน้าที่ว่าควรทำอะไรและจะสามารถทำให้งานสำเร็จได้อย่างไร ส่วนนักเรียนกลุ่มเรียนปานกลางนั้นสามารถทำงานได้สำเร็จ ถูกต้องแต่ยังขาดความตรงต่อเวลา จากการสนทนากลุ่ม พบว่า นักเรียนในกลุ่มส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจ กังวล ลังเล กลัวความผิดพลาด ไม่กล้าลงมือทำขอปรึกษากลุ่มเพื่อนที่เรียนเก่งก่อน และนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อนนั้นไม่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้ จากการสนทนากลุ่ม พบว่า นักเรียนขาดความมั่นใจในตนเอง คิดว่ากลุ่มตนเองไม่สามารถทำงานได้เหมือนเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ เพราะในกลุ่มมีแต่คนที่เรียนไม่เก่ง และสมาชิกบางคนก็ไม่อยากทำกิจกรรม มองว่า ถึงจะตั้งใจทำแค่ไหนก็คงสู้กับนักเรียนกลุ่มเรียนที่เก่งไม่ได้

2.2) การจัดกิจกรรมห้องเรียนเสมอภาค ครั้งที่ 2 ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นกระบวนกร มีหน้าที่จับกลุ่มให้นักเรียนทุกคน โดยกำหนดให้ในแต่ละกลุ่มมีนักเรียนคนละกัน คือ เรียนเก่ง ปานกลางและอ่อน ทำกิจกรรมร่วมกัน

พบว่า นักเรียนทุกกลุ่มสามารถทำงานได้สำเร็จลุล่วงตามกำหนดเวลา แต่จากการสังเกตนักเรียนแต่ละกลุ่ม พบว่า มักจะเกิดข้อขัดแย้งกันภายในกลุ่ม โดยผลการสัมภาษณ์ นักเรียนที่เรียนเก่งมองว่า นักเรียนที่เรียนได้ปานกลาง นั้นไม่ค่อยมีส่วนร่วม คนที่เรียนไม่เก่งก็ทำอะไรไม่ได้เลย ในมุมมองของนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง มองว่า นักเรียนที่เรียนเก่งก็ไม่น่าค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น นักเรียนที่เรียนอ่อน ก็ไม่มีบทบาทหรือหน้าที่อะไรในกลุ่ม และนักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อน มองว่า สมาชิกคนอื่นไม่ได้ให้ความสำคัญกับตนเอง

2.3) การจัดกิจกรรมห้องเรียนเสมอภาค ครั้งที่ 3 ครูเลือกตัวแทนกลุ่ม และให้ตัวแทนกลุ่มเลือกสมาชิกกลุ่มเอง โดยกำหนดเงื่อนไขให้เลือกได้ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 คน ผลัดกันเลือกทีละกลุ่มเรียงไปตามลำดับ และทำกิจกรรม พบว่า ช่วงเลือกสมาชิกคนที่ 1 แต่ละกลุ่มมีความรู้สึกแปลกใหม่ที่ได้เลือกสมาชิกกลุ่ม ช่วงเลือกสมาชิกคนที่ 2 บรรยากาศเริ่มเปลี่ยนไปเพราะสมาชิกที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่คือนักเรียนกลุ่มเรียนอ่อน ครูผู้สอนจึงได้เพิ่มเงื่อนไขพิเศษให้เฉพาะนักเรียนกลุ่มนี้ ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้กลับมาเป็นจุดสนใจอีกครั้ง ทำให้บรรยากาศกลับมาสนุกสนานอีกครั้ง นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มเห็นความสำคัญของสมาชิกแต่ละคน ครูผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมในการปรับเปลี่ยนจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรม ไม่ใช่เพื่อการทำภาระงานให้สำเร็จ แต่เป็นการรู้จักและยอมรับซึ่งกันและกันของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยใช้กระบวนการสะท้อนคิด

จะเห็นได้ว่าการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรห้องเรียนเสมอภาคมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ปลุกฝังทัศนคติที่ดี พร้อมทั้งจะเรียนรู้และยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของบุคคล มีความกล้าแสดงออก อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคมในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรวมด้วยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร : ห้องเรียนเสมอภาค เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ด้วยการบูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรวมร่วมการจัดการชั้นเรียนของคุณิน เกิดเป็น “EMPATHY MODEL” โดยหลักสำคัญในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้ความเข้าใจในด้านของความหลากหลาย ความแตกต่างของทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษ โดยจะเน้นไปที่การสร้างห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย ตลอดจนใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้สอนและผู้เรียนทุกกลุ่ม มีองค์ประกอบหลักดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบของ EMPATHY MODEL

1) **E - Empathetic** หมายถึง คุณลักษณะหรือการมีความสามารถในการเข้าใจและรับรู้ความรู้สึก และประสบการณ์ของคนอื่นอย่างลึกซึ้งและเห็นอกเห็นใจอย่างมีความเข้าใจ นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจในปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจทำให้คนอื่นรู้สึกแบบที่พวกเขาทำได้

2) **M - Mutual Understanding** หมายถึง ความเข้าใจที่เกิดขึ้นระหว่างสองฝ่ายหรือกลุ่มคนที่เข้าใจ และยอมรับความคิดเห็นและมุมมองของกันและกัน อาจเกิดจากการพูดคุย การแสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดของแต่ละฝ่าย หรืออาจเกิดขึ้นจากการเข้าใจอย่างลึกซึ้งและเคารพผลกระทบของความคิดเห็นและการกระทำของฝ่ายตรงข้าม

3) **P - Perspective** หมายถึง มุมมองหรือวิธีการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต เกี่ยวข้องกับวิธีการคิดของแต่ละบุคคลและวิธีที่พวกเขามองเห็นและตีความเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือความเชื่อต่าง ๆ ในโลก มุมมองของแต่ละบุคคลอาจส่งผลต่อความเข้าใจและการตัดสินใจของพวกเขา ในทุกเรื่องการมีความเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นเมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ การศึกษาหรือได้เรียนรู้สิ่งใหม่ การมองเห็น สิ่งต่าง ๆ อาจช่วยให้คนเข้าใจความซับซ้อนและหลากหลาย สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น

4) **A - Altruism** หมายถึง ความเมตตา กรุณา คือ การให้ความรักและความเอื้อเฟื้อโดยไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน นักศาสนาและนักจิตวิทยาได้ศึกษาและนิยามว่า เป็นการกระทำที่เน้นการช่วยเหลือและทำเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นหรือส่วนรวมของสังคมโดยไม่คาดหวังผลกำไรหรือรับผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น การบริจาคเงินและเวลาในกิจกรรมการกุศล การช่วยเหลือผู้ป่วยหรือผู้ประสบภัยพายุ การรับเลี้ยงสัตว์จรจัด หรือการทำงานอาสาสมัครในโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์รวมของสังคม

5) **T- Togetherness** หมายถึง ความสัมพันธ์และความใกล้ชิดระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีการทำงานร่วมกันหรืออยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขและความเข้าใจกัน เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นจากการพัฒนาความเข้าใจและความเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีสิ่งร่วมกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ความเป็นกลุ่มในการทำงาน หรือความเชื่อมโยงในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความรู้สึกของความเชื่อมโยงและสันติภาพในสังคม ช่วยสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้น

6) **H - Humanity** หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และคุณค่ามนุษย์ทั้งหมด อาจหมายถึงความเป็นมนุษย์นิยม มีความเมตตา มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และการเคารพต่อความเป็นมนุษย์ เน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและความเข้าใจในความลำบากและความทุกข์ทรมานของผู้อื่น เชื่อมโยงกับคุณค่าทางมนุษยธรรมและความร่วมมือในการสร้างสังคมที่แข็งแกร่งและเชื่อมโยงกันในพื้นที่ต่าง ๆ ในโลก

7) **Y - Yielding** เป็นคำกริยาที่หมายถึง การยอมรับหรือการเคารพความคิดเห็นและความต้องการของบุคคลหรือฝ่ายตรงข้าม มันแสดงถึงความยินยอมในการปรับตัวหรือการลดความเข้มงวดในสถานการณ์ที่เป็นไปได้ เพื่อให้สามารถร่วมมือหรือให้สังคมหรือความสัมพันธ์ทำงานอย่างมีสมดุลและสงบสุข คำนี้มักถูกใช้ในบริบทของการตัดสินใจหรือการแก้ไขข้อขัดแย้ง เมื่อบุคคลหรือฝ่ายหนึ่งต้องการที่จะสละสิ่งบางอย่างเพื่อให้ความสันติภาพและความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. การนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ควรนำแนวทางการจัดการเรียนรวมด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปปรับใช้ในโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีความหลากหลายทางศักยภาพ เพื่อสร้างห้องเรียนเสมอภาคที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกคน

2. การพัฒนาสื่อและเครื่องมือการเรียนการสอนควรออกแบบสื่อและกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรวม เช่น สื่อดิจิทัล หรือกิจกรรมที่ใช้การเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning)

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้ที่ครอบคลุม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาความต่อเนื่องและผลกระทบระยะยาว ควรศึกษาผลกระทบของแนวทาง ห้องเรียนเสมอภาค ต่อการพัฒนาสมรรถนะพลเมืองเข้มแข็งในระยะยาว

2. การศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรวมควรศึกษาปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้แนวทาง การจัดการเรียนรวมด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประสบความสำเร็จในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในพื้นที่ชนบท หรือโรงเรียนที่มีนักเรียนพิเศษ

3. การเปรียบเทียบแนวทางการสอนที่แตกต่างกันควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทาง ห้องเรียนเสมอภาค กับวิธีการสอนแบบอื่น เช่น การเรียนรู้แบบ Active Learning หรือ Problem-based Learning เพื่อดูว่าวิธีการใดให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

References

- Chuchai, S. (2007). *Personnel recruitment, selection, and performance evaluation* (2nd ed.). Chulalongkorn University Press.
- Kounin, J. (1977). The Kounin model of wittiness & organization. Retrieved September 3, 2023, from <https://olameegdcquared.blogspot.com/2013/01/group-management-kounin.html>
- Manop, K. (2007). *Qualitative research methodology in community health systems* (1st ed.). The Network for Academic Development and Substance Abuse Information, Khon Kaen University.
- Ministry of Education. (2008). *Basic education core curriculum for the Buddhist era of 2008*. Ministry of Education, Commission on Educational Reform.
- Natthanon, E., & Sukanya, S. (2022). *The role of teachers in fostering inclusive classrooms*. Retrieved from <https://iamkru.com/2022/06/24/articleslgbtq/>
- Nawarat, R., & Bannak, R. (2016). *Thai education 4.0 within the context of sustainable development*. Retrieved from <http://www.moe.go.th/websm/2016/aug/354.html>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2016). *Twelfth edition of the national economic and social development plan (2017–2021)*. Retrieved January 17, 2023, from <http://www.royalthaipolice.go.th/downloads/plan12.pdf>
- Phadung, A., & Wasana, L. (2008). *Integrated learning*. J.N.T. Limited Partnership.
- UNESCO. (2016). *Inclusive education: The way of the future*. Retrieved January 18, 2023, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002482/248254e.pdf>
- UNESCO. (2019). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. UNESCO.

นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา STUDENT LOAN FUND ADMINISTRATION POLICY

สรวิตชากกร เลขานุกิจ¹ และ พงษ์สรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

Sorawittachakon Lekhanukij

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email : 6381010007@western.ac.th¹

Received 15 June 2023; Revised 9 August 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา 3) นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณะอนุกรรมการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา จำนวน 7 ราย กลุ่มที่ 2 สถานศึกษา ผู้กู้ยืมเงิน ธนาคารผู้บริหารและจัดการเงินให้กู้ยืม จำนวน 29

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ส่วนใหญ่ไม่ชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ตามที่กำหนด ผู้กู้ไม่มีรายได้ที่เพียงพอจะทำการชำระคืน การชำระหนี้คืนกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ชำระต่อปีเพียงครั้งเดียว ทำให้ผู้กู้มองว่าต้องชำระเงินเป็นจำนวนมาก ผู้กู้ ยอมให้ถูกดำเนินคดีในชั้นศาลเพื่อที่จะไปไกล่เกลี่ยในภายหลัง กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา มี Application ตรวจสอบข้อมูลการกู้ของผู้กู้ เปิดรับลงทะเบียนให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ แต่ทางกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ก็ยังไม่ได้มีการตอบกลับถึงผลการตรวจสอบว่าจะให้ดำเนินการอย่างไร กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาทำการหักจากเงินเดือนผู้กู้ และผู้กู้ยังขาดวินัยทางการเงิน 2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุน มาจากตัวผู้กู้ที่ไม่มีวินัยทางการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการค้าประกัน ปัญหาหนี้ค้างชำระที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้กู้ไม่มีความเกรงกลัวและไม่เคารพต่อกฎหมาย และเห็นว่าดอกเบี้ยของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพียงร้อยละ 1 ต่อปี จึงนำเงินที่มีอยู่ไปชำระหนี้ในส่วนอื่นที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าแทน 3) การแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา รัฐบาลปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน ปรับค่างวดที่จะต้องชำระเฉลี่ยเท่ากันทุกเดือน ปรับปรุง การเริ่มชำระหนี้ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา ซึ่งเดิมกำหนดให้หลังจากจบการศึกษา 2 ปี ปรับปรุงการตัดชำระหนี้ให้ตัดส่วนของเงินต้นก่อนแล้วจึงตัดดอกเบี้ย ปรับลดอัตราดอกเบี้ยผิन्दชำระ ภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกำหนดในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีตเพื่อให้เกิดการส่งเสริมด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : นโยบาย, การบริหาร, กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the energy consumption change policy that affects employment in the automotive industry, 2) to study the labor impacts from production changes in the automotive industry, 3) to study Solutions to employment problems in the automotive industry The researcher conducted a study in the form of qualitative research. From in-depth interviews, 1) 4 senior executives of Thai auto parts companies 2) 4 executives of automotive companies 3) senior government officials such as the Ministry of Industry Ministry of Commerce Industrial Standards Institute, 4 labor leaders (unions), and 4) 3 academicians related to the auto parts industry, totaling 15 people

The results showed that 1) Innovation is essential to lead the automotive parts industry towards its goals. Innovation capability is a strategy that involves changes to enhance product performance and also customer satisfaction. Innovation of the automotive parts industry It has to use management knowledge to improve the structure to be more clear. The expertise and skill of a person when bringing new ideas. That has been brought into practice and creates new quality things that can be used for real, reducing costs and increasing profits for the automotive parts industry. Achieve higher efficiency and effectiveness, benefiting social and economic life. Processes or services must be characterized by variations in order to constantly modernize themselves. 2) Changes in policy implementation resulted in human resource management in the automotive industry being under intense competition. Human capital is an important factor that creates an advantage and is considered a key success factor. 3) Having economic cooperation policies creates added value or value chains. competitive Must find the most effective way of working and set a standard for work. Building competitiveness requires continuous investment in new product innovation. There are business conglomerates to achieve greater strength. ready for trade liberalization Services and Investments of the ASEAN Community It promotes innovation, technology that is flexible according to customer needs. This will affect the ability to compete in the world market better.

Keywords : Policy, Management, Student Loan Fund

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการพัฒนาประเทศเพื่อให้ทันต่อความรู้ที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนไม่มีทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ

เป็นจำนวนมาก ทำให้มีความจำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ขึ้น เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้กู้ยืมเงินเพื่อนำมาศึกษาต่อ (Khongsena, S., 2018) กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) นับเป็นกลไกสำคัญของรัฐบาลในการสนับสนุนการขยายโอกาส และพัฒนาการศึกษาของประเทศ เพื่อให้เยาวชนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและเท่าเทียมกัน โดยสนับสนุนค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและค่าครองชีพแก่นักเรียน นักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์โดยผู้กู้ต้องมีรายได้ ในครอบครัวไม่เกิน 200,000 บาทต่อปี มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาสามัญและสายอาชีพ อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยไม่คิดดอกเบี้ยระหว่างศึกษาอยู่และจะต้องชำระเงินคืนหลังจากจบการศึกษาแล้ว 2 ปี โดยกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาจะคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระคืนทั้งสิ้นไม่เกิน 15 ปี โดยเงินที่นำมาให้กู้ยืมทั้งหมดมาจากงบประมาณแผ่นดิน (Academic Office, Office of the Secretariat of the House of Representatives, 2018)

จากสถิติของการดำเนินงานของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่า มีผู้ผิดนัดชำระหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวนมาก ทำให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษามีหนี้เสียจำนวน 70,000 ล้านบาท ทำให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาขาดเงินทุนสนับสนุน มีผลโดยตรงกับผู้ที่ต้องการกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการศึกษาต่อ (Buchakungkun, P., 2017) เพื่อให้กระบวนการในการให้บริการการศึกษาของประเทศมีการพัฒนามีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างทั้งทักษะให้กับบุคลากรของประเทศและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จะช่วยแก้ไข ปัญหาในสังคมและในประเทศให้พัฒนาเติบโตไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการเงินเพื่อ การประยุกต์ใช้กับการให้บริการการศึกษาจะทำให้เกิดการพัฒนาลิขสิทธิ์ทางการเงินที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการการศึกษา และผู้ให้บริการการศึกษาการจัดการในรูปแบบของสถาบัน ทางการเงินจะเป็นทางเลือกที่ดี แม้ว่าจะเป็นเพียงแค่วิธีคิดริเริ่มในขณะนี้ แต่ถ้าได้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ โอกาส รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับ อย่างน้อยที่สุด ให้เป็นสถาบันการเงินที่มารับเอาหนี้ของ กยศ. ไปบริหารจัดการโดยอาศัยความชำนาญด้านการเงินของบุคลากรด้านการเงินโดยตรง น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสม มากกว่าพยายามจะผลักดันให้ กยศ. ไปดำเนินการจัดการกับหนี้ค้างชำระทั้งที่ก็ไม่ชัดเจนว่าเป็นความรับผิดชอบ ของ กยศ. ทั้งหมดหรือไม่จะเห็นได้ว่า สังคมไทย แม้จะผ่านการพัฒนาได้ระดับหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาทาง สังคมอีกมาก เช่น ปัญหาเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ นักเลงหรือผู้มีอิทธิพล (ทั้งในและนอกสภาฯ) ผู้สูงอายุ ชุมชน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งการแก้ปัญหาเหล่านั้นมักจะมีข้อติดขัดที่เรื่องเงินทุนอยู่พอสมควร หลายครั้งการแก้ปัญหา ทางสังคมต้องหันไปพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากการรับบริจาคเป็นหลัก ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา เกิด ความล่าช้า หรือปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้สะสมจนกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้น แก้ไขยากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นโอกาสที่ดีที่เราจะได้ลองพิจารณาถึงการสร้างสถาบันการเงินขึ้นมาเพื่อ รองรับการแก้ไขปัญหาทางสังคม อาจจะเป็นในรูปแบบของ “สถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาหรือเพื่อพัฒนาอย่าง ยั่งยืน” หรือ “สถาบันการเงินเพื่อพัฒนาสังคม” เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทางการเงินสำหรับกิจกรรม ทางสังคมเหล่านี้ ซึ่งก็จะรวมด้านบริการการศึกษาเข้าไปด้วย เรามีสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ดูแลทางด้านการผลิต สำหรับกลุ่มคนบางกลุ่มในระบบเศรษฐกิจอยู่พอสมควรแล้ว การมีสถาบันการเงินเพื่อรับใช้และตอบสนองต่อความ

ต้องการในการพัฒนาสังคมน่าจะเป็นส่วนผลักดันให้สังคมพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนต่อไป จึงได้สนใจที่จะศึกษา นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สันทนา กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้ 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษาและผู้กู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มุ่งศึกษา ปัญหาหนี้จากการกู้ยืมกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาและปัญหาการใช้เงินคืนกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา 3) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณะอนุกรรมการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา จำนวน 7 ราย กลุ่มที่ 2 สถานศึกษา ผู้กู้ยืมเงิน ธนาคารผู้บริหารและจัดการเงินให้กู้ยืม จำนวน 29 ราย

ผลการวิจัย

การศึกษา สภาพปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พบว่า ปัจจุบันนี้ กยศ. ได้ขยาย ระยะเวลามาตรการลดหย่อนหนี้ให้แก่ผู้กู้ยืม โดยลดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเหลือ 0.01% ต่อปี ลดเงินต้น 5% ลดเบี้ยปรับ 80-100% ลดอัตราดอกเบี้ยปรับเหลือ 0.5% ต่อปี จากเดิมสิ้นสุด 31 ธันวาคม 2564 เป็นสิ้นสุด 30 มิถุนายน 2565 แต่ผู้กู้ส่วนใหญ่ไม่ชำระหนี้ กยศ. ตามที่กำหนด เนื่องมาจากการที่ผู้กู้ไม่มีรายได้เพียงพอจะมา ทำการชำระคืน มีภาระรายเดือนที่ถูกเบี่ยสูงกว่า กยศ. ต้องชำระ มีการส่งค่าบ้าน ค่ารถ ค่าครองชีพอื่นๆ ที่ จำเป็น ประกอบกับการชำระหนี้คืน กยศ. ชำระต่อปีเพียงครั้งเดียว ทำให้ผู้กู้มองว่าต้องชำระเงินเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการทวงถามเงินจาก กยศ. ให้ชำระ จะมีการส่งหนังสือทวงถามไปภูมิลำเนาทั้งที่ผู้กู้ส่วนใหญ่ออกไป ทำงานต่างจังหวัดจึงไม่ได้รับจดหมายทวงถามจาก กยศ. บางส่วนยอมให้ถูกดำเนินคดีในชั้นศาลเพื่อที่จะไปไกล่เกลี่ยในภายหลัง หรือปัจจุบันที่ทาง กยศ. มี Application ให้ผู้กู้ดาวน์โหลดมาตรวจสอบข้อมูลการกู้ เปิดรับลงทะเบียนให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ ก็มีผู้กู้ส่วนมากได้ลงทะเบียนเข้าไป แต่ทาง กยศ. ก็ยังไม่ได้มีการตอบกลับถึงผลการตรวจสอบว่าจะให้ดำเนินการอย่างไรต่อไป แต่ก็มีบางส่วนที่ชำระยอดหนี้ในปัจจุบันเนื่องจากทาง กยศ. ทำการหักจากเงินเดือนผู้กู้ ทำให้ผู้กู้จำใจยอมถูกหักเงินเดือน แต่ผู้กู้ก็มีได้ไปทำการชำระเบี่ยผิฉินดและเงินต้นในอดีต และผู้กู้ยังขาดวินัยทางการเงินอีกจำนวนหนึ่งด้วย

การศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พบว่า

ปัญหาจะมาจากตัวผู้กู้ที่ไม่มีวินัยทางการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการค้าประกัน สืบเนื่องจากได้มีการกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้กู้สามารถเป็น ผู้ค้าประกันให้แก่ผู้กู้ได้ ซึ่งกรณีที่ผู้กู้เป็นนักเรียน นักศึกษาที่มีฐานะยากจน หากมีการผัดผ่อนไม่ชำระหนี้เงินกู้จนเรื่องดำเนินการไปถึงชั้นบังคับคดี การที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นบิดา มารดาหรือผู้ปกครองซึ่งมีฐานะเดียวกันกับผู้กู้มาชำระหนี้แทนผู้กู้นั้นย่อมไม่มีทางเป็นไปได้ และหากมีการกำหนดให้ผู้ค้าประกันเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของผู้กู้แล้วจะเป็นการเพิ่มภาระและอุปสรรคให้แก่ผู้กู้ ปัญหาหนี้ค้ำชำระ ที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้กู้ไม่มีความเกรงกลัวและไม่เคารพต่อกฎหมาย และเห็นว่าดอกเบี้ยของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพียงร้อยละ 1 ต่อปี จึงนำเงินที่มีอยู่ไปชำระหนี้ในส่วนอื่นที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าแทน แต่ก็มีลูกหนี้อีกบางคนที่ยังไม่มียานทำ บางคนขาดจิตสำนึก และไม่คิดว่ารัฐจะดำเนินการฟ้องร้องคดีจริง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 ได้มีการบัญญัติขึ้นมาใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำชำระหนี้และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มมาตรการในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดให้ผู้กู้ยืมเงินมีหน้าที่ต้องแจ้งสถานะการเป็นผู้กู้ยืมเงินต่อหัวหน้างานของตน เพื่อให้นายจ้างหักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้คืนต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกำหนดหน้าที่ให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินมีหน้าที่หักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้ยืมเงินซึ่งเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินดังกล่าว เพื่อชำระเงินกู้ยืมคืนตามจำนวนที่กองทุนแจ้งให้ทราบ หากไม่ดำเนินการให้ถูกต้องก็จะมีผลผิดและต้องรับโทษตามที่บัญญัติในมาตรา 51 ซึ่งก็มีช่องว่างในประเด็นที่หากลูกจ้างมีเจตนาทุจริตไม่แจ้งข้อมูลให้นายจ้างหรือหัวหน้างานทราบเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อศึกษาก็จะทำให้ไม่มีการหักเงินได้พึงประเมินเพื่อนำคืนกองทุน นอกจากนี้หากเป็นลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพอิสระก็อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับการไม่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีและไม่มีการนำส่งเงินคืนกองทุนด้วย

การศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหานี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พบว่า รัฐบาลควรปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน และจากเดิมค่างวดที่จะต้องชำระจะปรับสูงขึ้นทุกปี เป็นจะปรับค่างวดที่จะต้องชำระเฉลี่ยเท่ากันทุกเดือน ปรับปรุง การเริ่มชำระหนี้ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา ซึ่งเดิมกำหนดให้หลังจากจบการศึกษา 2 ปี ผู้กู้จะต้องเริ่มจ่ายชำระหนี้คืน ปรับปรุงลำดับการตัดชำระหนี้ให้เมื่อผู้กู้จ่ายชำระหนี้เข้ามา ให้นำไปตัดส่วนของเงินต้นก่อน แล้วจึงนำมาตัดดอกเบี้ย ซึ่งเดิมนั้นเมื่อชำระหนี้ เงินที่จ่ายเข้ามาจะถูกนำไปตัดดอกเบี้ยผัดผ่อนชำระหนี้และดอกเบี้ยตามสัญญา ก่อน ถึงจะนำมาตัดในส่วนของเงินต้น ซึ่งถ้าดอกเบี้ยมากจะทำให้แม้ผู้กู้ชำระหนี้เข้ามา จะตัดไม่ถึงเงินต้น หนี้จะไม่ลดลงเลย ทำให้ผู้กู้มองว่าเงินต้นไม่ลดจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะชำระต่อไปในงวดถัดๆ ไป อัตราดอกเบี้ยผัดผ่อนชำระหนี้ควรที่จะต้องปรับลดลงจาก 7.5% ต่อปี เหลือ 2% ต่อปี ซึ่ง 2% ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา 1% และดอกเบี้ยผัดผ่อนชำระหนี้ส่วนเพิ่ม 1% นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้ผู้กู้ที่ว่างงานหรือไม่มีงานทำได้เข้ามามีส่วนร่วมและหลังจบไปแล้วก็เข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อจะได้มีงานทำและนำเงินมาชำระหนี้ กยศ. ได้ กับหน่วยงานภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกฎหมายในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีตเพื่อให้เกิดการส่งเสริมด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากการศึกษา สภาพปัญหาหนี้และการใช้เงินกองทุนเพื่อการศึกษา ที่พบว่า ปัจจุบันนี้ กยศ. ได้ขยายระยะเวลามาตรการลดหย่อนหนี้ให้แก่ผู้กู้ยืม โดยลดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเหลือ 0.01% ต่อปี ลดเงินต้น 5% ลดเบี้ยปรับ 80-100% ลดอัตราดอกเบี้ยปรับเหลือ 0.5% ต่อปี จากเดิมสิ้นสุด 31 ธันวาคม 2564 เป็นสิ้นสุด 30 มิถุนายน 2565 แต่ผู้กู้ส่วนใหญ่ไม่ชำระหนี้ กยศ. ตามที่กำหนด เนื่องมาจากการที่ผู้กู้ไม่มีรายได้ที่เพียงพอจะมาทำการชำระคืน มีการระดมเงินที่ถูกเบียดสูงกว่า กยศ. ต้องชำระ มีการส่งค่าบ้าน ค่ารถ ค่าครองชีพอื่นๆ ที่จำเป็น ประกอบกับการชำระหนี้คืน กยศ. ชำระต่อปีเพียงครั้งเดียว ทำให้ผู้กู้มองว่าต้องชำระเงินเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการทวงถามเงินจาก กยศ. ให้ชำระ จะมีการส่งหนังสือทวงถามไปภูมิลำเนาทั้งที่ผู้กู้ส่วนใหญ่ออกไปทำงานต่างจังหวัดจึงไม่ได้รับจดหมายทวงถามจาก กยศ. บางส่วนยอมให้ถูกดำเนินคดีในชั้นศาลเพื่อที่จะไปไกล่เกลี่ยในภายหลัง หรือปัจจุบันที่ทาง กยศ. มี Application ให้ผู้กู้ดาวน์โหลดมาตรวจสอบข้อมูลการกู้ เปิดรับลงทะเบียนให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ ก็มีผู้กู้ส่วนมากได้ลงทะเบียนเข้าไป แต่ทาง กยศ. ก็ยังไม่ได้มีการตอบกลับถึงผลการตรวจสอบว่าจะให้ดำเนินการอย่างไรต่อไป แต่ก็มีบางส่วนที่ชำระยอดหนี้ในปัจจุบันเนื่องจากทาง กยศ. ทำการหักจากเงินเดือนผู้กู้ ทำให้ผู้กู้จำใจยอมถูกหักเงินเดือน แต่ผู้กู้ก็ได้ไปทำการชำระเบี้ยผิดนัดและเงินต้นในอดีต และผู้กู้ยังขาดวินัยทางการเงินอีกจำนวนหนึ่งด้วย ซึ่งการเป็นหนี้สินคือสิ่งที่เป็นภาระผูกพันตามกฎหมายที่ผู้กู้จะต้องชำระหนี้คืนให้หมดไปในอนาคตด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่น หรือการให้บริการภายในเวลาที่ตกลงกัน (Prosoft. 2021: Source <https://www.prosofterp.com>) โดยได้สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ, ไชยรัตน์ ศิรินคร, พระครูสันติพนารท โปร่งจิต, & ภาสกร ดอกจันทร์ (Faiyue, R., Sirinakorn, C., Prongchit P. S., & Dokchan, P., 2020) ได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ของเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก จึงได้จัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาได้ดำเนินการกู้ยืมเพื่อการศึกษาและมีนักศึกษาบางกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ไม่ดำเนินการชำระหนี้ กยศ. จึงทำให้เกิดปัญหาการค้างชำระหนี้เป็นจำนวนมาก วัชรภรณ์ จันทนกุล (Chantanukul, W., 2018) กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา: สาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลานานและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การศึกษาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อความรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่เสมอ แต่หลังจากได้ให้การกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปแล้วนั้น นักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและผ่านช่วงระยะเวลาปลอดหนี้ 2 ปีไปแล้ว ไม่มีการกลับมาใช้หนี้ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

จากการศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้เงินกองทุนเพื่อการศึกษา ที่พบว่า ปัจจุบันนั้น ปัญหาการชำระหนี้คืน กยศ. จะมาจากตัวผู้กู้ที่ไม่มีวินัยทางการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการค้าประกัน สืบเนื่องจากได้มีการกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้กู้สามารถเป็น ผู้ค้าประกันให้แก่ผู้กู้ได้ ซึ่งกรณีที่ผู้ กู้เป็นนักเรียน นักศึกษาที่มีฐานะยากจน หากมีการผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินกู้จนเรื่องดำเนินการไปถึงชั้นบังคับคดี การที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นบิดา มารดาหรือผู้ปกครองซึ่งมีฐานะเดียวกันกับผู้กู้มาชำระหนี้แทนผู้กู้นั้นย่อม ไม่มีทางเป็นไปได้ และหากมีการกำหนดให้ผู้ค้าประกันเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของผู้กู้แล้ว จะเป็นการเพิ่มภาระและอุปสรรคให้แก่ผู้กู้ ปัญหาหนี้ค้างชำระ ที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็น

รูปธรรม ทำให้ผู้กู้ไม่มีความเกรงกลัวและไม่เคารพต่อกฎหมาย และเห็นว่าดอกเบี้ยของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพียงร้อยละ 1 ต่อปี จึงนำเงินที่มีอยู่ไปชำระหนี้ในส่วนอื่นที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าแทน แต่ก็มีลูกหนี้อีกบางคนที่ยังไม่มีงานทำ บางคนขาดจิตสำนึก และไม่คิดว่ารัฐจะดำเนินการฟ้องร้องคดีจริง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 ได้มีการบัญญัติขึ้นมาใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มมาตรการในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดให้ผู้กู้ยืมเงินมีหน้าที่ต้องแจ้งสถานะการเป็นผู้กู้ยืมเงินต่อหัวหน้างานของตน เพื่อให้นายจ้างหักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้คืนต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกำหนดหน้าที่ให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินมีหน้าที่หักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้ยืมเงินซึ่งเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินดังกล่าว เพื่อชำระเงินกู้ยืมคืนตามจำนวนที่กองทุนแจ้งให้ทราบ หากไม่ดำเนินการให้ถูกต้องก็就会有ความผิดและต้องรับโทษตามที่บัญญัติในมาตรา 51 ซึ่งก็มีช่องว่างในประเด็นที่หากลูกจ้างมีเจตนาทุจริตไม่แจ้งข้อมูลให้นายจ้างหรือหัวหน้างานทราบเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อศึกษาก็จะทำให้ไม่มีการหักเงินได้พึงประเมินเพื่อนำคืนกองทุน นอกจากนี้หากเป็นลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพอิสระก็อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับการไม่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีและไม่มีการนำส่งเงินคืนกองทุนด้วย เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้รายรับของเราไม่เพียงพอต่อรายจ่าย สิ่งที่ตามมาคือความกังวลใจเรื่องค่าใช้จ่ายและภาระหนี้ที่ยังคงมีอยู่ แม้หลายคนจะพยายามหาวิธีลดค่าใช้จ่าย หาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ หรือพยายามขายทรัพย์สินเพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายและชำระหนี้ แต่ก็อาจพบว่ายังไม่พออยู่ดี (Bank of Thailand, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชชุดา ธนมิตรามณี (Thanamitramanee, W., 2019) ปัญหากฎหมายในการบังคับชำระหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 จากการศึกษาพบว่า การค้าประกันได้มีการกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองของผู้กู้สามารถเป็นผู้ค้าประกันได้ ซึ่งให้ความเป็นจริงแล้วบุคคลเหล่านี้มักจะมีฐานะยากจนเช่นเดียวกับผู้กู้ ปัญหาหนี้ค้างชำระและการฟ้องร้องบังคับคดี พบว่ามีจำนวนไม่น้อยที่ผู้กู้ไม่ยอมชำระหนี้เงินคืนให้แก่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) หลังจากสำเร็จการศึกษาหรือพ้นสภาพตามที่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) กำหนด ซึ่งมีสาเหตุอันเนื่องมาจากกฎหมายที่ใช้บังคับยังไม่มีมาตรการลงโทษที่เด็ดขาดจนผู้กู้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าค้างชำระหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) หากมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความรัดกุมเกี่ยวกับประเด็นปัญหาก็จะทำให้เกิดประโยชน์และใช้แก้ปัญหาข้างต้นได้ ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การกู้ยืมเงินเพื่อศึกษามากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้ยังคงมีความไม่ชัดเจนและมีปัญหาอันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งตลอดจนคดีพิพาทเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา วัชรภรณ์ จันทนุกุล, และสัญญา เคนาภูมิ. (Chantanukul, W., and Kenabhum, S., 2018) กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา: สาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลานานและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อความรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่เสมอ ที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนส่วนใหญ่ มีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอในการศึกษาต่อเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องจัดตั้ง “กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)” ขึ้นเพื่อให้แก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงสายสามัญและสายอาชีพ

จนถึงระดับปริญญาตรีที่มาจากครอบครัวซึ่งมีรายได้น้อยกู้ยืมเงินเพื่อเป็นค่าเล่าเรียน แต่หลังจากได้ให้การกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปแล้วนั้น นักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและผ่านช่วงระยะเวลาปลอดหนี้ 2 ปีไปแล้ว ไม่มีการกลับมาใช้หนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นั้น จึงทำให้เกิดปัญหาการค้างชำระหนี้ ซึ่งสาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อศึกษามีดังนี้ คือ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ภาวะการมีงานทำของผู้กู้ บทบังคับในการลงโทษไม่ชัดเจนแน่นอน สิ่งเร้าจากภายนอก และปัจจัยภายในครอบครัว วรา บุญพันธ์, ศิริรัตน์ นวลเลื่อน, นัฐนันท์ แสนโยชน์ และบุษิตา ชูเชิดปานรังษี (Boonpan, W., Nuanlue, S., Saenyochon, N., and Chuchetpanrangsi, P., 2019) ทำการปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กรณีศึกษาสำนวนฟ้องคดีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของ บริษัทสยาม แอนด์ แอดไวเซอร์ จำกัด (คดีที่ฟ้องระหว่างเดือนมกราคม – ตุลาคม พ.ศ.2562) การกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผ่านมา มีปัญหาเรื่องการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาและมูลเหตุที่ทำให้ลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาผิดนัดไม่ชำระหนี้คืนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามกำหนด คือ มีรายได้น้อยเพียงพอต่อการชำระหนี้ ยังไม่มีอาชีพหรือไม่มีงานทำ และไม่ทราบข้อมูลการติดต่อชำระหนี้ ส่วนกฎหมาย กฎระเบียบ หลักเกณฑ์การชำระหนี้ และระยะเวลาในการชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษานั้นไม่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้แต่อย่างใด นอกจากนี้ งานวิจัยต่างประเทศของ Stanley K Dary, Harvey S. James (2019) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเงินกู้นักเรียนจากกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศกานาและภาระหนี้เงินกู้เมื่อเสร็จสิ้น ผลการวิจัยพบว่า อายุของนักเรียน ขนาดครัวเรือน อาชีพของผู้ปกครอง เงินเดือน จำนวนแหล่งรายได้ และระยะเวลาของโปรแกรมการศึกษามีบทบาทสำคัญในการอธิบายความต้องการสินเชื่อนักศึกษาและภาระหนี้เงินกู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษา ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านี้จึงควรแจ้งการออกแบบและการบริหารเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

จากการศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหานี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา ที่พบว่า รัฐบาลปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน และจากเดิมค่างวดที่จะต้องชำระจะปรับสูงขึ้นทุกปี เป็นจะปรับค่างวดที่จะต้องชำระเฉลี่ยเท่ากันทุกเดือน ปรับปรุง การเริ่มชำระหนี้ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา ซึ่งเดิมกำหนดให้หลังจากจบการศึกษา 2 ปี ผู้กู้จะต้องเริ่มจ่ายชำระหนี้คืน ปรับปรุงลำดับการตัดชำระหนี้ให้เมื่อผู้กู้จ่ายชำระหนี้เข้ามา ให้นำไปตัดส่วนของเงินต้นก่อน แล้วจึงนำมาตัดดอกเบี้ย ซึ่งเดิมนั้นเมื่อชำระหนี้ เงินที่จ่ายเข้ามาจะถูกนำไปตัดดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้และดอกเบี้ยตามสัญญา ก่อน ถึงจะนำมาตัดในส่วนเงินต้น ซึ่งถ้าดอกเบี้ยมากจะทำให้แม้ผู้กู้ชำระหนี้เข้ามา จะตัดไม่ถึงเงินต้น หนี้จะไม่ลดลงเลย ทำให้ผู้กู้มองว่าเงินต้นไม่ลดจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะชำระต่อในงวดถัดๆ ไป อัตราดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ควรที่จะต้องปรับลดลงจาก 7.5% ต่อปี เหลือ 2% ต่อปี ซึ่ง 2% ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา 1% และดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ส่วนเพิ่ม 1% นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้ผู้ก้วางงานหรือไม่มีงานทำได้เข้ามามีส่วนร่วมและหลังจบไปแล้วก็เข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อจะได้มีงานทำ และนำเงินมาชำระหนี้ กยศ. ได้ กับหน่วยงานภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกำหนดในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีตเพื่อให้เกิดการส่งเสริมด้านการศึกษาอย่าง

แท้จริง ซึ่งในการบริหารองค์การในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักว่าการดำเนินงานต่างๆ การมีการแข่งขันค่อนข้างสูง การนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้เหมือนในอดีตการบริหารองค์การสมัยใหม่นับว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญต่อการบริหารงานขององค์การที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ (Yupaporn Yuphas. 2019) และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งโรจน์ ฝ่ายเยื่อ, ไชยรัตน์ ศิรินคร, พระครูสันติพนาทร โปร่งจิต, & ภาสกร ดอกจันทร์ (Faiyue, R., Sirinakorn, C., Prongchit P. S., & Dokchan, P., 2020) แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ของเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) คือ 1) ยกเลิกระบบผู้ค้ำประกัน 2) ให้สถานศึกษาแต่ละที่ช่วยดูแลการกู้ยืมเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษา และควรจัดให้มีการปฐมนิเทศให้กับผู้กู้ยืมรายใหม่ 3) สร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ชั้นดี การพัฒนารูปแบบการให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาครัฐในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1. การให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศไทยมี 2 รูปแบบ คือ (1) กองทุนเงินให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ซึ่งเป็นการให้เงินกู้ยืมแบบที่กำหนดให้ผู้กู้ชำระหนี้เงินกู้ในอัตราและระยะเวลาที่กำหนดที่เรียกว่า Mortgage Style Loan และ (2) กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ซึ่งเป็นการให้เงินกู้ยืมที่ผู้กู้ชำระหนี้เมื่อมีรายได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนด และชำระหนี้ผันแปรตามรายได้ ซึ่งเป็นลักษณะการให้กู้ที่เรียกว่า Income Contingent Loan (ICL) ให้กู้ทั้งค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพ มีข้อเด่นคือเป็นกองทุนที่มีกฎหมายและระเบียบจัดตั้งรองรับที่ชัดเจน หลักเกณฑ์การให้กู้มีความหลากหลายยืดหยุ่นและผ่อนปรน เป็นเครื่องมือของภาครัฐในการเพิ่มโอกาสในการศึกษาและการแข่งขัน กรณีของ กรอ. ช่วยลดภาระหนี้แก่ผู้ที่มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ และมีข้อด้อยคือ เป็นช่องทางให้เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายของนักการเมืองในแต่ละสมัย ไม่มีการจัดเก็บหนี้ผ่านหน่วยงานด้านสรรพากรมีผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานค่อนข้างมากและซ้ำซ้อน เงื่อนไขที่ผ่อนปรนมากเกินไปทำให้เกิดปัญหาในการชำระหนี้และการติดตามหนี้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) หน่วยงานภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกำหนดในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีต 2) ปรับลดอัตราดอกเบี้ยผิวนัดชำระหนี้ลง

ข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ 1) ควรปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน 2) ปรับปรุงการเริ่มชำระหนี้ ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา 3) ปรับปรุงลำดับการตัดชำระหนี้ ให้เมื่อผู้กู้จ่ายชำระหนี้เข้ามา ให้นำไปตัดส่วนของเงินต้นก่อน และ**ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป**คือ 1) ทำการศึกษาการพัฒนากองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาสู่ระบบออนไลน์แบบเต็มรูปแบบ 2) ศึกษาความต้องการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของเยาวชนไทย เพื่อนำผลที่ได้มาประชาสัมพันธ์ให้ผู้กู้รายเก่าตระหนักและเห็นความสำคัญของการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา 3) ควรทำการศึกษาการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พุทธศักราช 2566 ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

References

- Bank of Thailand. (2022). *Raising guard against debt starts with us*. Retrieved from <https://www.bot.or.th/>
- Preecha. (2018). *Employer's duty to remit payments under the Student Loan Fund Act, B.E. 2560 (2017)*. Retrieved from <https://www.studentloan.or.th/en/node/515>
- Yupaporn, Y. (2019). *Strategy and management*. *Journal of Research and Development, Mahasarakham Rajabhat University*, 6(1), 353-362.
- Faiyue, R., Sirinakhon, C., Prongjit, P. K. S., & Dokchan, P. (2020). *Guidelines for solving the debt problem of the Student Loan Fund (SLF)*. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 6(1), 199-213.
- Chantanukul, W., & Khenaphum, S. (2018). *Student loan fund: Causes of delinquency*. *Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 9(2), 123-130.
- Thanamitramanee, W. (2019). *Legal issues in enforcing the repayment of student loans under the Student Loan Fund Act, B.E. 2560 (2017)*. *Journal of Research, Dhonburi Rajabhat University for Society*, 5(1), 95-106.
- Bureau of Academic Affairs, Secretariat of the House of Representatives. (2018). *Student Loan Fund (SLF) and default issues*. Retrieved from <http://www.parliament.go.th/library>
- Chaichantuek, S. (2017). *Developing a model for government student loans in higher education in Thailand*. *Graduate Studies Journal*, 14(65).
- Khongsana, S. (2018). *Student Loan Fund (SLF) and default issues*. *Bureau of Academic Affairs, Secretariat of the House of Representatives*.
- Prosoft. (2021). *Online*. Retrieved from <https://www.prosofterp.com/>
- Dary, S. K., & James, H. S. (2019). *Rising student loan burdens and what to do about them*. *International Journal of African Higher Education*, 5(1). <https://doi.org/10.6017/ijahe.v5i1.10960>

This follows the APA 7th edition formatting rules, ensuring correct use of capitalization, italics for journal names, indentation, and proper citation structure. Let me know if you need any modifications!

นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา STUDENT LOAN FUND ADMINISTRATION POLICY

สรวิตชากกร เลขานุกิจ¹ และ พงษ์สรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

Sorawittachakon Lekhanukij

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email : 6381010007@western.ac.th¹

Received 15 June 2023; Revised 9 August 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา 3) นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณะอนุกรรมการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา จำนวน 7 ราย กลุ่มที่ 2 สถานศึกษา ผู้กู้ยืมเงิน ธนาคารผู้บริหารและจัดการเงินให้กู้ยืม จำนวน 29

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ส่วนใหญ่ไม่ชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ตามที่กำหนด ผู้กู้ไม่มีรายได้ที่เพียงพอจะทำการชำระคืน การชำระหนี้คืนกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ชำระต่อปีเพียงครั้งเดียว ทำให้ผู้กู้มองว่าต้องชำระเงินเป็นจำนวนมาก ผู้กู้ ยอมให้ถูกดำเนินคดีในชั้นศาลเพื่อที่จะไปไกล่เกลี่ยในภายหลัง กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา มี Application ตรวจสอบข้อมูลการกู้ของผู้กู้ เปิดรับลงทะเบียนให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ แต่ทางกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ก็ยังไม่ได้มีการตอบกลับถึงผลการตรวจสอบว่าจะให้ดำเนินการอย่างไร กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาทำการหักจากเงินเดือนผู้กู้ และผู้กู้ยังขาดวินัยทางการเงิน 2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุน มาจากตัวผู้กู้ที่ไม่มีวินัยทางการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการค้าประกัน ปัญหาหนี้ค้างชำระที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้กู้ไม่มีความเกรงกลัวและไม่เคารพต่อกฎหมาย และเห็นว่าดอกเบี้ยของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพียงร้อยละ 1 ต่อปี จึงนำเงินที่มีอยู่ไปชำระหนี้ในส่วนอื่นที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าแทน 3) การแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา รัฐบาลปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน ปรับค่างวดที่จะต้องชำระเฉลี่ยเท่ากันทุกเดือน ปรับปรุง การเริ่มชำระหนี้ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา ซึ่งเดิมกำหนดให้หลังจากจบการศึกษา 2 ปี ปรับปรุงการตัดชำระหนี้ให้ตัดส่วนของเงินต้นก่อนแล้วจึงตัดดอกเบี้ย ปรับลดอัตราดอกเบี้ยผิन्दชำระ ภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกำหนดในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีตเพื่อให้เกิดการส่งเสริมด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : นโยบาย, การบริหาร, กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the energy consumption change policy that affects employment in the automotive industry, 2) to study the labor impacts from production changes in the automotive industry, 3) to study Solutions to employment problems in the automotive industry The researcher conducted a study in the form of qualitative research. From in-depth interviews, 1) 4 senior executives of Thai auto parts companies 2) 4 executives of automotive companies 3) senior government officials such as the Ministry of Industry Ministry of Commerce Industrial Standards Institute, 4 labor leaders (unions), and 4) 3 academicians related to the auto parts industry, totaling 15 people

The results showed that 1) Innovation is essential to lead the automotive parts industry towards its goals. Innovation capability is a strategy that involves changes to enhance product performance and also customer satisfaction. Innovation of the automotive parts industry It has to use management knowledge to improve the structure to be more clear. The expertise and skill of a person when bringing new ideas. That has been brought into practice and creates new quality things that can be used for real, reducing costs and increasing profits for the automotive parts industry. Achieve higher efficiency and effectiveness, benefiting social and economic life. Processes or services must be characterized by variations in order to constantly modernize themselves. 2) Changes in policy implementation resulted in human resource management in the automotive industry being under intense competition. Human capital is an important factor that creates an advantage and is considered a key success factor. 3) Having economic cooperation policies creates added value or value chains. competitive Must find the most effective way of working and set a standard for work. Building competitiveness requires continuous investment in new product innovation. There are business conglomerates to achieve greater strength. ready for trade liberalization Services and Investments of the ASEAN Community It promotes innovation, technology that is flexible according to customer needs. This will affect the ability to compete in the world market better.

Keywords : Policy, Management, Student Loan Fund

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการพัฒนาประเทศเพื่อให้ทันต่อความรู้ที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนไม่มีทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อ

เป็นจำนวนมาก ทำให้มีความจำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ขึ้น เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้กู้ยืมเงินเพื่อนำมาศึกษาต่อ (Khongsena, S., 2018) กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) นับเป็นกลไกสำคัญของรัฐบาลในการสนับสนุนการขยายโอกาส และพัฒนาการศึกษาของประเทศ เพื่อให้เยาวชนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและเท่าเทียมกัน โดยสนับสนุนค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและค่าครองชีพแก่นักเรียน นักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์โดยผู้กู้ต้องมีรายได้ ในครอบครัวไม่เกิน 200,000 บาทต่อปี มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาสามัญและสายอาชีพ อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยไม่คิดดอกเบี้ยระหว่างศึกษาอยู่และจะต้องชำระคืนหลังจากจบการศึกษาแล้ว 2 ปี โดยกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาจะคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระคืนทั้งสิ้นไม่เกิน 15 ปี โดยเงินที่นำมาให้กู้ยืมทั้งหมดมาจากงบประมาณแผ่นดิน (Academic Office, Office of the Secretariat of the House of Representatives, 2018)

จากสถิติของการดำเนินงานของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่า มีผู้ผิดนัดชำระหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวนมาก ทำให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษามีหนี้เสียจำนวน 70,000 ล้านบาท ทำให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาขาดเงินทุนสนับสนุน มีผลโดยตรงกับผู้ที่ต้องการกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการศึกษาต่อ (Buchakungkun, P., 2017) เพื่อให้กระบวนการในการให้บริการการศึกษาของประเทศมีการพัฒนามีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างทั้งทักษะให้กับบุคลากรของประเทศและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จะช่วยแก้ไข ปัญหาในสังคมและในประเทศให้พัฒนาเติบโตไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการเงินเพื่อ การประยุกต์ใช้กับการให้บริการการศึกษาจะทำให้เกิดการพัฒนาลิขสิทธิ์ทางการเงินที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการการศึกษา และผู้ให้บริการการศึกษาการจัดการในรูปแบบของสถาบัน ทางการเงินจะเป็นทางเลือกที่ดี แม้ว่าจะเป็นเพียงแค่ความคิดริเริ่มในขณะนี้ แต่ถ้าได้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ โอกาส รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับ อย่างน้อยที่สุด ให้เป็นสถาบันการเงินที่มารับเอาหนี้ของ กยศ. ไปบริหารจัดการโดยอาศัยความชำนาญด้านการเงินของบุคลากรด้านการเงินโดยตรง น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสม มากกว่าพยายามจะผลักดันให้ กยศ. ไปดำเนินการจัดการกับหนี้ค้างชำระทั้งที่ก็ไม่ชัดเจนว่าเป็นความรับผิดชอบ ของ กยศ. ทั้งหมดหรือไม่จะเห็นได้ว่า สังคมไทย แม้ว่าจะผ่านการพัฒนาได้ระดับหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาทาง สังคมอีกมาก เช่น ปัญหาเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ นักเลงหรือผู้มีอิทธิพล (ทั้งในและนอกสภาฯ) ผู้สูงอายุ ชุมชน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งการแก้ปัญหาเหล่านั้นมักจะมีข้อติดขัดที่เรื่องเงินทุนอยู่พอสมควร หลายครั้งการแก้ปัญหา ทางสังคมต้องหันไปพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากการรับบริจาคเป็นหลัก ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา เกิด ความล่าช้า หรือปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้สะสมจนกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้น แก้ไขยากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นโอกาสที่ดีที่เราจะได้ลองพิจารณาถึงการสร้างสถาบันการเงินขึ้นมาเพื่อ รองรับการแก้ไขปัญหาทางสังคม อาจจะเป็นในรูปแบบของ “สถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาหรือเพื่อพัฒนาอย่าง ยั่งยืน” หรือ “สถาบันการเงินเพื่อพัฒนาสังคม” เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทางการเงินสำหรับกิจกรรม ทางสังคมเหล่านี้ ซึ่งก็จะรวมด้านบริการการศึกษาเข้าไปด้วย เรามีสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ดูแลทางด้านการผลิต สำหรับกลุ่มคนบางกลุ่มในระบบเศรษฐกิจอยู่พอสมควรแล้ว การมีสถาบันการเงินเพื่อรับใช้และตอบสนองต่อความ

ต้องการในการพัฒนาสังคมน่าจะเป็นส่วนผลักดันให้สังคมพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนต่อไป จึงได้สนใจที่จะศึกษา นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สันทนา กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้ 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษาและผู้กู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มุ่งศึกษา ปัญหาหนี้จากการกู้ยืมกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาและปัญหาการใช้เงินคืนกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา 3) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณะอนุกรรมการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา จำนวน 7 ราย กลุ่มที่ 2 สถานศึกษา ผู้กู้ยืมเงิน ธนาคารผู้บริหารและจัดการเงินให้กู้ยืม จำนวน 29 ราย

ผลการวิจัย

การศึกษา สภาพปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พบว่า ปัจจุบันนี้ กยศ. ได้ขยาย ระยะเวลามาตรการลดหย่อนหนี้ให้แก่ผู้กู้ยืม โดยลดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเหลือ 0.01% ต่อปี ลดเงินต้น 5% ลดเบี้ยปรับ 80-100% ลดอัตราดอกเบี้ยปรับเหลือ 0.5% ต่อปี จากเดิมสิ้นสุด 31 ธันวาคม 2564 เป็นสิ้นสุด 30 มิถุนายน 2565 แต่ผู้กู้ส่วนใหญ่ไม่ชำระหนี้ กยศ. ตามที่กำหนด เนื่องมาจากการที่ผู้กู้ไม่มีรายได้เพียงพอจะมา ทำการชำระคืน มีภาระรายเดือนที่ถูกเบี่ยสูงกว่า กยศ. ต้องชำระ มีการส่งค่าบ้าน ค่ารถ ค่าครองชีพอื่นๆ ที่ จำเป็น ประกอบกับการชำระหนี้คืน กยศ. ชำระต่อปีเพียงครั้งเดียว ทำให้ผู้กู้มองว่าต้องชำระเงินเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการทวงถามเงินจาก กยศ. ให้ชำระ จะมีการส่งหนังสือทวงถามไปภูมิลำเนาทั้งที่ผู้กู้ส่วนใหญ่ออกไป ทำงานต่างจังหวัดจึงไม่ได้รับจดหมายทวงถามจาก กยศ. บางส่วนยอมให้ถูกดำเนินคดีในชั้นศาลเพื่อที่จะไปไกล่เกลี่ยในภายหลัง หรือปัจจุบันที่ทาง กยศ. มี Application ให้ผู้กู้ดาวน์โหลดมาตรวจสอบข้อมูลการกู้ เปิดรับลงทะเบียนให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ ก็มีผู้กู้ส่วนมากได้ลงทะเบียนเข้าไป แต่ทาง กยศ. ก็ยังไม่ได้มีการตอบกลับถึงผลการตรวจสอบว่าจะให้ดำเนินการอย่างไรต่อไป แต่ก็มีบางส่วนที่ชำระยอดหนี้ในปัจจุบันเนื่องจากทาง กยศ. ทำการหักจากเงินเดือนผู้กู้ ทำให้ผู้กู้จำใจยอมถูกหักเงินเดือน แต่ผู้กู้ก็มีได้ไปทำการชำระเบี่ยผิฉินดและเงินต้นในอดีต และผู้กู้ยังขาดวินัยทางการเงินอีกจำนวนหนึ่งด้วย

การศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พบว่า

ปัญหาจะมาจากตัวผู้กู้ที่ไม่มีวินัยทางการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการค้าประกัน สืบเนื่องจากได้มีการกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้กู้สามารถเป็น ผู้ค้าประกันให้แก่ผู้กู้ได้ ซึ่งกรณีที่ผู้กู้เป็นนักเรียน นักศึกษาที่มีฐานะยากจน หากมีการผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินกู้จนเรื่องดำเนินการไปถึงชั้นบังคับคดี การที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นบิดา มารดาหรือผู้ปกครองซึ่งมีฐานะเดียวกันกับผู้กู้มาชำระหนี้แทนผู้กู้นั้นย่อมไม่มีทางเป็นไปได้ และหากมีการกำหนดให้ผู้ค้าประกันเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของผู้กู้แล้วจะเป็นการเพิ่มภาระและอุปสรรคให้แก่ผู้กู้ ปัญหาหนี้ค้ำชำระ ที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้กู้ไม่มีความเกรงกลัวและไม่เคารพต่อกฎหมาย และเห็นว่าดอกเบี้ยของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพียงร้อยละ 1 ต่อปี จึงนำเงินที่มีอยู่ไปชำระหนี้ในส่วนอื่นที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าแทน แต่ก็มีลูกหนี้อีกบางคนที่ยังไม่มีงานทำ บางคนขาดจิตสำนึก และไม่คิดว่ารัฐจะดำเนินการฟ้องร้องคดีจริง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 ได้มีการบัญญัติขึ้นมาใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำชำระหนี้และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มมาตรการในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดให้ผู้กู้ยืมเงินมีหน้าที่ต้องแจ้งสถานะการเป็นผู้กู้ยืมเงินต่อหัวหน้างานของตน เพื่อให้นายจ้างหักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้คืนต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกำหนดหน้าที่ให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินมีหน้าที่หักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้ยืมเงินซึ่งเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินดังกล่าว เพื่อชำระเงินกู้ยืมคืนตามจำนวนที่กองทุนแจ้งให้ทราบ หากไม่ดำเนินการให้ถูกต้องก็จะมีผลผิดและต้องรับโทษตามที่บัญญัติในมาตรา 51 ซึ่งก็มีช่องว่างในประเด็นที่หากลูกจ้างมีเจตนาทุจริตไม่แจ้งข้อมูลให้นายจ้างหรือหัวหน้างานทราบเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อศึกษาก็จะทำให้ไม่มีการหักเงินได้พึงประเมินเพื่อนำคืนกองทุน นอกจากนี้หากเป็นลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพอิสระก็อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับการไม่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีและไม่มีการนำส่งเงินคืนกองทุนด้วย

การศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหานี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา พบว่า รัฐบาลควรปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน และจากเดิมค่างวดที่จะต้องชำระจะปรับสูงขึ้นทุกปี เป็นจะปรับค่างวดที่จะต้องชำระเฉลี่ยเท่ากันทุกเดือน ปรับปรุง การเริ่มชำระหนี้ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา ซึ่งเดิมกำหนดให้หลังจากจบการศึกษา 2 ปี ผู้กู้จะต้องเริ่มจ่ายชำระหนี้คืน ปรับปรุงลำดับการตัดชำระหนี้ให้เมื่อผู้กู้จ่ายชำระหนี้เข้ามา ให้นำไปตัดส่วนของเงินต้นก่อน แล้วจึงนำมาตัดดอกเบี้ย ซึ่งเดิมนั้นเมื่อชำระหนี้ เงินที่จ่ายเข้ามาจะถูกนำไปตัดดอกเบี้ยผิมนัดชำระหนี้และดอกเบี้ยตามสัญญา ก่อน ถึงจะนำมาตัดในส่วนของเงินต้น ซึ่งถ้าดอกเบี้ยมากจะทำให้แม้ผู้กู้ชำระหนี้เข้ามา จะตัดไม่ถึงเงินต้น หนี้จะไม่ลดลงเลย ทำให้ผู้กู้มองว่าเงินต้นไม่ลดจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะชำระต่อไปในงวดถัดๆ ไป อัตราดอกเบี้ยผิมนัดชำระหนี้ควรที่จะต้องปรับลดลงจาก 7.5% ต่อปี เหลือ 2% ต่อปี ซึ่ง 2% ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา 1% และดอกเบี้ยผิมนัดชำระหนี้ส่วนเพิ่ม 1% นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้ผู้กู้ที่ว่างงานหรือไม่มีงานทำได้เข้ามามีส่วนร่วมและหลังจบไปแล้วก็เข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อจะได้มีงานทำและนำเงินมาชำระหนี้ กยศ. ได้ กับหน่วยงานภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกฎหมายในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีตเพื่อให้เกิดการส่งเสริมด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากการศึกษา สภาพปัญหาหนี้และการใช้เงินกองทุนเพื่อการศึกษา ที่พบว่า ปัจจุบันนี้ กยศ. ได้ขยายระยะเวลามาตรการลดหย่อนหนี้ให้แก่ผู้กู้ยืม โดยลดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเหลือ 0.01% ต่อปี ลดเงินต้น 5% ลดเบี้ยปรับ 80-100% ลดอัตราดอกเบี้ยปรับเหลือ 0.5% ต่อปี จากเดิมสิ้นสุด 31 ธันวาคม 2564 เป็นสิ้นสุด 30 มิถุนายน 2565 แต่ผู้กู้ส่วนใหญ่ไม่ชำระหนี้ กยศ. ตามที่กำหนด เนื่องมาจากการที่ผู้กู้ไม่มีรายได้ที่เพียงพอจะมาทำการชำระคืน มีการระดมเงินที่ถูกเบียดสูงกว่า กยศ. ต้องชำระ มีการส่งค่าบ้าน ค่ารถ ค่าครองชีพอื่นๆ ที่จำเป็น ประกอบกับการชำระหนี้คืน กยศ. ชำระต่อปีเพียงครั้งเดียว ทำให้ผู้กู้มองว่าต้องชำระเงินเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการทวงถามเงินจาก กยศ. ให้ชำระ จะมีการส่งหนังสือทวงถามไปภูมิลำเนาทั้งที่ผู้กู้ส่วนใหญ่ออกไปทำงานต่างจังหวัดจึงไม่ได้รับจดหมายทวงถามจาก กยศ. บางส่วนยอมให้ถูกดำเนินคดีในชั้นศาลเพื่อที่จะไปไกล่เกลี่ยในภายหลัง หรือปัจจุบันที่ทาง กยศ. มี Application ให้ผู้กู้ดาวน์โหลดมาตรวจสอบข้อมูลการกู้ เปิดรับลงทะเบียนให้มีการปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ ก็มีผู้กู้ส่วนมากได้ลงทะเบียนเข้าไป แต่ทาง กยศ. ก็ยังไม่ได้มีการตอบกลับถึงผลการตรวจสอบว่าจะให้ดำเนินการอย่างไรต่อไป แต่ก็มีบางส่วนที่ชำระยอดหนี้ในปัจจุบันเนื่องจากทาง กยศ. ทำการหักจากเงินเดือนผู้กู้ ทำให้ผู้กู้จำใจยอมถูกหักเงินเดือน แต่ผู้กู้ก็ได้ไปทำการชำระเบี้ยผิดนัดและเงินต้นในอดีต และผู้กู้ยังขาดวินัยทางการเงินอีกจำนวนหนึ่งด้วย ซึ่งการเป็นหนี้สินคือสิ่งที่เป็นภาระผูกพันตามกฎหมายที่ผู้กู้จะต้องชำระหนี้คืนให้หมดไปในอนาคตด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่น หรือการให้บริการภายในเวลาที่ตกลงกัน (Prosoft. 2021: Source <https://www.prosofterp.com>) โดยได้สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ, ไชยรัตน์ ศิรินคร, พระครูสันติพนาวร โปร่งจิต, & ภาสกร ดอกจันทร์ (Faiyue, R., Sirinakorn, C., Prongchit P. S., & Dokchan, P., 2020) ได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ของเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก จึงได้จัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาได้ดำเนินการกู้ยืมเพื่อการศึกษาและมีนักศึกษาบางกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ไม่ดำเนินการชำระหนี้ กยศ. จึงทำให้เกิดปัญหาการค้างชำระหนี้เป็นจำนวนมาก วัชรภรณ์ จันทนกุล (Chantanukul, W., 2018) กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา: สาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลานานและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การศึกษาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อความรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่เสมอ แต่หลังจากได้ให้การกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปแล้วนั้น นักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและผ่านช่วงระยะเวลาปลอดหนี้ 2 ปีไปแล้ว ไม่มีการกลับมาใช้หนี้ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

จากการศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปัญหาหนี้และการใช้เงินกองทุนเพื่อการศึกษา ที่พบว่า ปัจจุบันนั้น ปัญหาการชำระหนี้คืน กยศ. จะมาจากตัวผู้กู้ที่ไม่มีวินัยทางการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการค้าประกัน สืบเนื่องจากได้มีการกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้กู้สามารถเป็น ผู้ค้าประกันให้แก่ผู้กู้ได้ ซึ่งกรณีที่ผู้ กู้เป็นนักเรียน นักศึกษาที่มีฐานะยากจน หากมีการผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินกู้จนเรื่องดำเนินการไปถึงชั้นบังคับคดี การที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นบิดา มารดาหรือผู้ปกครองซึ่งมีฐานะเดียวกันกับผู้กู้มาชำระหนี้แทนผู้กู้นั้นย่อม ไม่มีทางเป็นไปได้ และหากมีการกำหนดให้ผู้ค้าประกันเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของผู้กู้แล้ว จะเป็นการเพิ่มภาระและอุปสรรคให้แก่ผู้กู้ ปัญหาหนี้ค้างชำระ ที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็น

รูปธรรม ทำให้ผู้กู้ไม่มีความเกรงกลัวและไม่เคารพต่อกฎหมาย และเห็นว่าดอกเบี้ยของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพียงร้อยละ 1 ต่อปี จึงนำเงินที่มีอยู่ไปชำระหนี้ในส่วนอื่นที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าแทน แต่ก็มีลูกหนี้อีกบางคนที่ยังไม่มียานทำ บางคนขาดจิตสำนึก และไม่คิดว่ารัฐจะดำเนินการฟ้องร้องคดีจริง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 ได้มีการบัญญัติขึ้นมาใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาค้างชำระหนี้และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มมาตรการในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดให้ผู้กู้ยืมเงินมีหน้าที่ต้องแจ้งสถานะการเป็นผู้กู้ยืมเงินต่อหัวหน้างานของตน เพื่อให้นายจ้างหักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้คืนต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกำหนดหน้าที่ให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินมีหน้าที่หักเงินได้พึงประเมินของผู้กู้ยืมเงินซึ่งเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินดังกล่าว เพื่อชำระเงินกู้ยืมคืนตามจำนวนที่กองทุนแจ้งให้ทราบ หากไม่ดำเนินการให้ถูกต้องก็就会有ความผิดและต้องรับโทษตามที่บัญญัติในมาตรา 51 ซึ่งก็มีช่องว่างในประเด็นที่หากลูกจ้างมีเจตนาทุจริตไม่แจ้งข้อมูลให้นายจ้างหรือหัวหน้างานทราบเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อศึกษาก็จะทำให้ไม่มีการหักเงินได้พึงประเมินเพื่อนำคืนกองทุน นอกจากนี้หากเป็นลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพอิสระก็อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับการไม่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีและไม่มีการนำส่งเงินคืนกองทุนด้วย เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้รายรับของเราไม่เพียงพอต่อรายจ่าย สิ่งที่ตามมาคือความกังวลใจเรื่องค่าใช้จ่ายและภาระหนี้ที่ยังคงมีอยู่ แม้หลายคนจะพยายามหาวิธีลดค่าใช้จ่าย หาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ หรือพยายามขายทรัพย์สินเพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายและชำระหนี้ แต่ก็อาจพบว่ายังไม่พออยู่ดี (Bank of Thailand, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชชุดา ธนมิตรามณี (Thanamitramanee, W., 2019) ปัญหากฎหมายในการบังคับชำระหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 จากการศึกษาพบว่า การค้าประกันได้มีการกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองของผู้กู้สามารถเป็นผู้ค้าประกันได้ ซึ่งให้เป็นจริงแล้วบุคคลเหล่านี้มักจะมีฐานะยากจนเช่นเดียวกับผู้กู้ ปัญหาหนี้ค้างชำระและการฟ้องร้องบังคับคดี พบว่ามีจำนวนไม่น้อยที่ผู้กู้ไม่ยอมชำระหนี้เงินคืนให้แก่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) หลังจากสำเร็จการศึกษาหรือพ้นสภาพตามที่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) กำหนด ซึ่งมีสาเหตุอันเนื่องมาจากกฎหมายที่ใช้บังคับยังไม่มีมาตรการลงโทษที่เด็ดขาดจนผู้กู้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าค้างชำระหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) หากมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความรัดกุมเกี่ยวกับประเด็นปัญหาก็จะทำให้เกิดประโยชน์และใช้แก้ปัญหาข้างต้นได้ ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การกู้ยืมเงินเพื่อศึกษามากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้ยังคงมีความไม่ชัดเจนและมีปัญหาอันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งตลอดจนคดีพิพาทเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา วัชรภรณ์ จันทนุกุล, และสัญญา เคนาภูมิ. (Chantanukul, W., and Kenabhum, S., 2018) กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา: สาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลานานและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อความรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่เสมอ ที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนส่วนใหญ่ มีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอในการศึกษาต่อเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องจัดตั้ง “กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)” ขึ้นเพื่อให้แก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงสายสามัญและสายอาชีพ

จนถึงระดับปริญญาตรีที่มาจากครอบครัวซึ่งมีรายได้น้อยกู้ยืมเงินเพื่อเป็นค่าเล่าเรียน แต่หลังจากได้ให้การกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปแล้วนั้น นักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและผ่านช่วงระยะเวลาปลอดหนี้ 2 ปีไปแล้ว ไม่มีการกลับมาใช้หนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นั้น จึงทำให้เกิดปัญหาการค้างชำระหนี้ ซึ่งสาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อศึกษามีดังนี้ คือ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ภาวะการมีงานทำของผู้กู้ บทบังคับในการลงโทษไม่ชัดเจนแน่นอน สิ่งเร้าจากภายนอก และปัจจัยภายในครอบครัว วรา บุญพันธ์, ศิริรัตน์ นวลเลื่อน, นัฐนันท์ แสนโยชน์ และปฐิตา ชูเชิดปานรังษี (Boonpan, W., Nuanlue, S., Saenyochon, N., and Chuchetpanrangsi, P., 2019) ทำการปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กรณีศึกษาสำนวนฟ้องคดีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของ บริษัทสยาม แอนด์ แอดไวเซอร์ จำกัด (คดีที่ฟ้องระหว่างเดือนมกราคม – ตุลาคม พ.ศ.2562) การกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผ่านมา มีปัญหาเรื่องการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาและมูลเหตุที่ทำให้ลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาผิดนัดไม่ชำระหนี้คืนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามกำหนด คือ มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ ยังไม่มีอาชีพหรือไม่มีงานทำ และไม่ทราบข้อมูลการติดต่อชำระหนี้ ส่วนกฎหมาย กฎระเบียบ หลักเกณฑ์การชำระหนี้ และระยะเวลาในการชำระหนี้ของลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษานั้นไม่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้แต่อย่างใด นอกจากนี้ งานวิจัยต่างประเทศของ Stanley K Dary, Harvey S. James (2019) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเงินกู้นักเรียนจากกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศกานาและภาระหนี้เงินกู้เมื่อเสร็จสิ้น ผลการวิจัยพบว่า อายุของนักเรียน ขนาดครัวเรือน อาชีพของผู้ปกครอง เงินเดือน จำนวนแหล่งรายได้ และระยะเวลาของโปรแกรมการศึกษามีบทบาทสำคัญในการอธิบายความต้องการสินเชื่อนักศึกษาและภาระหนี้เงินกู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษา ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านี้จึงควรแจ้งการออกแบบและการบริหารเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

จากการศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหานี้และการใช้คืนเงินกองทุนเพื่อการศึกษา ที่พบว่า รัฐบาลปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน และจากเดิมค่างวดที่จะต้องชำระจะปรับสูงขึ้นทุกปี เป็นจะปรับค่างวดที่จะต้องชำระเฉลี่ยเท่ากันทุกเดือน ปรับปรุง การเริ่มชำระหนี้ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา ซึ่งเดิมกำหนดให้หลังจากจบการศึกษา 2 ปี ผู้กู้จะต้องเริ่มจ่ายชำระหนี้คืน ปรับปรุงลำดับการตัดชำระหนี้ให้เมื่อผู้กู้จ่ายชำระหนี้เข้ามา ให้นำไปตัดส่วนของเงินต้นก่อน แล้วจึงนำมาตัดดอกเบี้ย ซึ่งเดิมนั้นเมื่อชำระหนี้ เงินที่จ่ายเข้ามาจะถูกนำไปตัดดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้และดอกเบี้ยตามสัญญา ก่อน ถึงจะนำมาตัดในส่วนเงินต้น ซึ่งถ้าดอกเบี้ยมากจะทำให้แม้ผู้กู้ชำระหนี้เข้ามา จะตัดไม่ถึงเงินต้น หนี้จะไม่ลดลงเลย ทำให้ผู้กู้มองว่าเงินต้นไม่ลดจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะชำระต่อในงวดถัดๆ ไป อัตราดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ควรที่จะต้องปรับลดลงจาก 7.5% ต่อปี เหลือ 2% ต่อปี ซึ่ง 2% ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยตามสัญญา 1% และดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ส่วนเพิ่ม 1% นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้ผู้ก้วางงานหรือไม่มีงานทำได้เข้ามามีส่วนร่วมและหลังจบไปแล้วก็เข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อจะได้มีงานทำ และนำเงินมาชำระหนี้ กยศ. ได้ กับหน่วยงานภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกำหนดในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีตเพื่อให้เกิดการส่งเสริมด้านการศึกษาอย่าง

แท้จริง ซึ่งในการบริหารองค์การในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักว่าการดำเนินงานต่างๆ การมีการแข่งขันค่อนข้างสูง การนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้เหมือนในอดีตการบริหารองค์การสมัยใหม่นั้นว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญต่อการบริหารงานขององค์การที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ (Yupaporn Yuphas. 2019) และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งโรจน์ ฝ่ายเยื่อ, ไชยรัตน์ ศิรินคร, พระครูสันติพนาทร โปรงจิต, & ภาสกร ดอกจันทร์ (Faiyue, R., Sirinakorn, C., Prongchit P. S., & Dokchan, P., 2020) แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ของเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) คือ 1) ยกเลิกระบบผู้ค้ำประกัน 2) ให้สถานศึกษาแต่ละที่ช่วยดูแลการกู้ยืมเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของนักศึกษา และควรจัดให้มีการปฐมนิเทศให้กับผู้กู้ยืมรายใหม่ 3) สร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ชั้นดี การพัฒนารูปแบบการให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของภาครัฐในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1. การให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาของประเทศไทยมี 2 รูปแบบ คือ (1) กองทุนเงินให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ซึ่งเป็นการให้เงินกู้ยืมแบบที่กำหนดให้ผู้กู้ชำระหนี้เงินกู้ในอัตราและระยะเวลาที่กำหนดที่เรียกว่า Mortgage Style Loan และ (2) กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ซึ่งเป็นการให้เงินกู้ยืมที่ผู้กู้ชำระหนี้เมื่อมีรายได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนด และชำระหนี้ผันแปรตามรายได้ ซึ่งเป็นลักษณะการให้กู้ที่เรียกว่า Income Contingent Loan (ICL) ให้กู้ทั้งค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพ มีข้อเด่นคือเป็นกองทุนที่มีกฎหมายและระเบียบจัดตั้งรองรับที่ชัดเจน หลักเกณฑ์การให้กู้มีความหลากหลายยืดหยุ่นและผ่อนปรน เป็นเครื่องมือของภาครัฐในการเพิ่มโอกาสในการศึกษาและการแข่งขัน กรณีของ กรอ. ช่วยลดภาระหนี้แก่ผู้ที่มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ และมีข้อด้อยคือ เป็นช่องทางให้เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายของนักการเมืองในแต่ละสมัย ไม่มีการจัดเก็บหนี้ผ่านหน่วยงานด้านสรรพากรมีผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานค่อนข้างมากและซ้ำซ้อน เงื่อนไขที่ผ่อนปรนมากเกินไปทำให้เกิดปัญหาในการชำระหนี้และการติดตามหนี้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) หน่วยงานภาครัฐควรที่จะเสนอให้มีการปรับแก้ข้อกำหนดในการคิดอัตราดอกเบี้ย โดยไม่ให้มีดอกเบี้ยเกิดขึ้นกับผู้กู้ในอนาคตและผู้กู้ในอดีต 2) ปรับลดอัตราดอกเบี้ยผิวนัดชำระหนี้ลง

ข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ 1) ควรปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืนจากรายปี เป็นรายเดือน 2) ปรับปรุงการเริ่มชำระหนี้ ของผู้กู้ให้ผูกกับการมีงานทำ และเริ่มมีรายได้โดยไม่เกิน 5 ปีนับตั้งแต่จบการศึกษา 3) ปรับปรุงลำดับการตัดชำระหนี้ ให้เมื่อผู้กู้จ่ายชำระหนี้เข้ามา ให้นำไปตัดส่วนของเงินต้นก่อน และ**ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ** 1) ทำการศึกษาการพัฒนากองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาสู่ระบบออนไลน์แบบเต็มรูปแบบ 2) ศึกษาความต้องการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาของเยาวชนไทย เพื่อนำผลที่ได้มาประชาสัมพันธ์ให้ผู้กู้รายเก่าตระหนักและเห็นความสำคัญของการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา 3) ควรทำการศึกษาการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง นโยบายการบริหารกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พุทธศักราช 2566 ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

References

- Bank of Thailand. (2022). *Raising guard against debt starts with us*. Retrieved from <https://www.bot.or.th/>
- Preecha. (2018). *Employer's duty to remit payments under the Student Loan Fund Act, B.E. 2560 (2017)*. Retrieved from <https://www.studentloan.or.th/en/node/515>
- Yupaporn, Y. (2019). *Strategy and management*. *Journal of Research and Development, Mahasarakham Rajabhat University*, 6(1), 353-362.
- Faiyue, R., Sirinakhon, C., Prongjit, P. K. S., & Dokchan, P. (2020). *Guidelines for solving the debt problem of the Student Loan Fund (SLF)*. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 6(1), 199-213.
- Chantanukul, W., & Khenaphum, S. (2018). *Student loan fund: Causes of delinquency*. *Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 9(2), 123-130.
- Thanamitramanee, W. (2019). *Legal issues in enforcing the repayment of student loans under the Student Loan Fund Act, B.E. 2560 (2017)*. *Journal of Research, Dhonburi Rajabhat University for Society*, 5(1), 95-106.
- Bureau of Academic Affairs, Secretariat of the House of Representatives. (2018). *Student Loan Fund (SLF) and default issues*. Retrieved from <http://www.parliament.go.th/library>
- Chaichantuek, S. (2017). *Developing a model for government student loans in higher education in Thailand*. *Graduate Studies Journal*, 14(65).
- Khongsana, S. (2018). *Student Loan Fund (SLF) and default issues*. Bureau of Academic Affairs, Secretariat of the House of Representatives.
- Prosoft. (2021). *Online*. Retrieved from <https://www.prosofterp.com/>
- Dary, S. K., & James, H. S. (2019). *Rising student loan burdens and what to do about them*. *International Journal of African Higher Education*, 5(1). <https://doi.org/10.6017/ijahe.v5i1.10960>

This follows the APA 7th edition formatting rules, ensuring correct use of capitalization, italics for journal names, indentation, and proper citation structure. Let me know if you need any modifications!

กระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์
ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

THE PROCESS OF PROMOTING THE RECONCILIATION OF RELIGIOUS LEADERS
IN NAKHON PATHOM PROVINCE BY CONTEMPLATIVE EDUCATION

วรารกรณ์ พูลสวัสดิ์

Warakorn Poolsawat

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University Thailand

Email : Poolswatnpru@Gmail.com

Received 3 April 2024; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม สร้างคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา และประเมินคู่มือเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา เก็บข้อมูลโดยใช้แนวทางแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ ประเมินประสิทธิภาพคู่มือ ฯลฯ ประเมินผลการใช้คู่มือ ฯลฯ จากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำศาสนา ผู้บริหารองค์กรศาสนิกสัมพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนิกสัมพันธ์ และด้านจิตตปัญญาศึกษา ผู้เข้าร่วมทดลองการใช้คู่มือ ฯลฯ

ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดนครปฐมเป็นสังคมพหุนิยมทางศาสนาเมืองพระปฐมเจดีย์เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ทางศาสนา ทำให้ภูมิทัศน์ทางศาสนาของจังหวัดนครปฐมเอื้อต่อการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาโดยเฉพาะเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์รอบอาณาบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ด้านความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่มีกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมต่อกัน

ผลการสร้างคู่มือ ฯลฯ เมืองประกอบของคู่มือดังนี้ 1) แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 2) ความสำคัญของการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม 3) รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการ ฯลฯ 4) องค์ประกอบของกระบวนการ ฯลฯ 5) การวัดและประเมินผล 6) คุณลักษณะของกระบวนการ 7) สถานที่ในการจัดกระบวนการ 8) ระยะเวลาในการจัดกระบวนการ

ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.37 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.85 ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้นำศาสนาทั้ง 7 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 4.34 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.61 ผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการทดลองคู่มือการจัดกระบวนการ ฯ คณะแผนกศาสนิกสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำศาสนา มีความรัก ความสามัคคี มีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ สนับสนุนกัน) ก่อนอบรมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ที่ 3.55 ระดับมาก หลังการอบรม อยู่ที่ 4.68 ระดับมากที่สุด คณะแผนก ความสมานฉันท์ (ความเข้าอกเข้าใจ ความเห็นพ้องต้องกันในด้านความเห็น ความไว้วางใจ เชื่อใจ การให้อภัย การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และความสามัคคี) ก่อนการอบรมอยู่ที่ 3.59 ระดับมาก หลังการอบรมอยู่ที่ 4.64 ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ศาสนิกสัมพันธ์, ความสมานฉันท์, ผู้นำศาสนา, จิตตปัญญาศึกษา

Abstract

The objective of this research is to study the current situation and problems of religious relationships in Nakhon Pathom province, and to create a guide for enhancing religious relations among religious leaders through the process of spiritual intelligence education. The research also evaluates the effectiveness of the guide in fostering harmony among religious leaders in Nakhon Pathom province through spiritual intelligence education. Data collection utilized a mixed-method approach, including document analysis, interviews, assessment of guide effectiveness, etc., involving religious leaders, religious organization managers, qualified personnel in religious relations, and spiritual intelligence education participants.

The research findings reveal that Nakhon Pathom province is a religiously pluralistic society, with Phra Pathom Chedi being the focal point of religious relationships. This landscape supports activities aimed at enhancing religious relations among religious leaders, especially along the religious relations path surrounding Phra Pathom Chedi. The relationships among religious leaders exhibit various characteristics, with limited activities fostering familiarity and intimacy among them. The guide's components include: 1) Key concepts related to the process of spiritual intelligence education 2) The importance of fostering religious relations among religious leaders in Nakhon Pathom province 3) Formats and methods of the process 4) Components of the process 5) Measurement and evaluation 6) Characteristics of the process 7) Locations for conducting the process 8) Duration of the process

The assessment results of the guide's effectiveness among the three qualified individuals yielded an overall average score of 4.37, with statistical significance at 0.85. For the seven religious leaders, the overall average score was 4.34, with statistical significance at 0.61. The

practical training results in the enhancement of religious relations (such as love, harmony, understanding, communication, familiarity) showed an increase from 3.55 to 4.68 before and after the training, respectively. Similarly, the average score for harmony (including understanding, mutual agreement, forgiveness, acceptance of differences, and solidarity) increased from 3.59 to 4.64 before and after the training, respectively.

Keywords: Religious relations, reconciliation, religious leaders, contemplative Education

บทนำ

สังคมไทยถือว่าศาสนามีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม จนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชน ดังนั้นศาสนาจึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการประพฤติปฏิบัติ จังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์การเผยแผ่ของศาสนาต่าง ๆ มายาวนานโดยเฉพาะพระพุทธศาสนานั้นนับได้ว่ามีประวัติศาสตร์มาแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีได้ส่งสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งสันนิษฐานว่าคือจังหวัดนครปฐมอันมีศูนย์กลางอยู่ที่องค์พระปฐมเจดีย์ นอกจากนี้ในปัจจุบันจังหวัดนครปฐมยังเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนา นิกาย ลัทธิ และกลุ่มขบวนการใหม่ทางศาสนาต่าง ๆ เช่น นิกายเถรวาท ธรรมยุติกนิกาย นิกายมหายาน สำนักแม่ชีไทย สำนักสันตติโคก วัตรทรงธรรมกัลยาณี ซึ่งเป็นสถานพำนักของภิกษุณี ศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนของวัดธรรมกาย และศาสนาต่าง ๆ เช่นคริสต์ อิสลาม และลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งมีความเห็นแตกต่างกันในหลายประเด็นซึ่งสะท้อนความขัดแย้งไม่ลงรอยกันดังปรากฏในคดีฟ้องร้องต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีศูนย์ของศาสนาคริสต์ที่มุ่งเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายและลัทธิต่าง ๆ ในจังหวัดนครปฐม เช่น สามเณรลัยศูนย์ฝึกนักบวชคริสต์ วิทยาลัยแสงธรรมอันเป็นศูนย์ศึกษาศาสนาคริสต์ที่อำเภอสามพราน นอกจากนี้ยังมีศาสนาอิสลามที่ขยายจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นและมีนโยบายขยายมัสยิดไปทั่วประเทศซึ่งเกิดเป็นความขัดแย้งต่อต้านในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในจังหวัดนครปฐมในอนาคต ดังนั้นจังหวัดนครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่ของศาสนาต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ที่มีความหวาดระแวงกันลึก ๆ อยู่ภายใน

การสานเสวนาระหว่างศาสนาหรือศาสนสัมพันธ์จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมปัจจุบัน สาเหตุหลักที่ต้องมีการสานเสวนาระหว่างศาสนาหรือ ศาสนสัมพันธ์ คือ 1) ศาสนาในแต่ละสังคมมีความหลากหลายมากขึ้น การไม่ศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นทำให้ไม่รู้ว่าคนอื่นเขาเชื่อถืออะไร ความไม่รู้ทำให้เกิดความเชื่อและความยึดถือผิดว่า ศาสนาของตนเท่านั้นดีที่สุดในที่สุด 2) แรงกดดันจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้สร้างความรู้สึกและสถานการณ์ที่ทำให้ศาสนาเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์และถูกเพ่งมองว่างมายไร้เหตุผลมากขึ้น 3) มีการปะทะสังสรรค์ทางความเชื่อเพิ่มขึ้น ทำให้ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่โดยเฉพาะวัฒนธรรมและศาสนาในที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเคารพ การเรียนรู้วิถีปฏิบัติต่อศาสนาอื่น ๆ มากขึ้น 4) การอพยพย้ายถิ่น การเคลื่อนย้ายถิ่นของคนเพื่อไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรมความเชื่อ และศาสนาอยู่ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเดียวกันมีความหลากหลายทางศาสนา ซึ่งจะต้องเรียนรู้และสร้างมิตรสัมพันธ์อันดีต่อกัน และ 5) ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพราะศาสนา หากพิจารณาสถานการณ์ความ

รุนแรงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันมีสาเหตุหลัก 2 ประการคือ เชื้อชาติและศาสนา ความยึดมั่นในเชื้อชาติและศาสนา เป็นการยึดมั่นที่ฝังแน่นทำให้หลายสังคมยึดติด ปิดหูปิดตาไม่เปิดใจยอมรับความแตกต่างหลากหลายและเมื่อกระทบกระทั่งกันก็มักจะกลายเป็นความขัดแย้งอย่างรุนแรง ศาสนสัมพันธ์จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมในการที่จะสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน สร้างสันติภาพและคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งได้ ผู้นำศาสนาสามารถมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลง สร้างมิตรไมตรีและความเข้าใจเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อป้องกันความขัดแย้ง ความแตกแยกทางศาสนาในอนาคตได้

อย่างไรก็ตามในกระบวนการเสริมสร้างความสมานฉันท์และความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนานั้น กระบวนการในการจัดกิจกรรมสร้างความสมานฉันท์มีความสำคัญมากควรมีการสรรหากระบวนการใหม่ ๆ ที่สามารถเปิดใจของผู้นำศาสนาหรือศาสนิกให้มีโอกาสเปิดกว้างพร้อมเปิดรับการเรียนรู้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายซึ่งกระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีปรัชญาและหลักการพื้นฐานที่สามารถนำมาปรับใช้ในการเสริมสร้างความสมานฉันท์และความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนาได้ซึ่งปรัชญาและหลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษามีดังนี้ 1) ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ และ 2) กระบวนทัศน์องค์รวม คือการปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยกส่วนจากชีวิต นอกจากนี้ยังมีหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 7 ประการ คือ 1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ 2) หลักความรักความเมตตา 3) หลักความเชื่อมโยงสัมพันธ์ 4) หลักการเผชิญหน้า 5) หลักความต่อเนื่อง 6) หลักความมุ่งมั่น และ 7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), 2551, หน้า 4-5)

จากการศึกษาโครงการศาสนิกสัมพันธ์พบว่ามีกิจกรรมมากมายเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนา โดยดำเนินกิจกรรมอบรมเยาวชนแกนนำศาสนิกสัมพันธ์ซึ่งเป็นการโครงการที่ปูพื้นฐานในการสร้างศาสนิกสัมพันธ์ในอนาคตได้ดี แต่ยังขาดกระบวนการและกิจกรรมในการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำทางศาสนาอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบที่ชัดเจน เพราะความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนิกชนต้องเริ่มต้นที่ผู้นำศาสนา หากได้มีการศึกษาวิจัยกระบวนการส่งเสริมศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาอย่างเป็นระบบแล้วจะสามารถนำไปสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยเพราะผู้นำศาสนาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม
- 2) เพื่อสร้างคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา
- 3) เพื่อประเมินคู่มือเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

บททวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้มุ่งหวังให้เกิดศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในการจัดทำคู่มือฝึกอบรมและวัดผลอันเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้นำศาสนา จึงทำการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศาสนิกสัมพันธ์ ความสมานฉันท์ ผู้นำศาสนา กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ศาสนเสวนา การอบรมเพื่อการเปลี่ยนแปลง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบในการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้าง ศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้เห็นว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนามีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมไทยโดยเฉพาะในจังหวัดนครปฐม แม้จะมีการพยายามในการศึกษาพัฒนาความสัมพันธ์ทางศาสนาโดยมีหน่วยงานศาสนิกสัมพันธ์ขึ้นทุกจังหวัดแต่ก็ยังต้องมีการพัฒนาด้วยกระบวนการใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาซึ่งจะสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งซึ่งเพราะเป็นการเข้าใจกันด้วยหัวใจมากกว่าสมองหรือความคิดที่มุ่งโต้แย้งถกเถียงปกป้องกีดกันแบ่งแยกคนต่างความเชื่อต่างความศรัทธาและอวดข่มยกศาสนาตนเหนือศาสนาอื่น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ((Qualitative research)) และเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) มีวิธีการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2

1. ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา องค์ประกอบและวิธีการจัดกิจกรรม และ แนวทางการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาโดยการศึกษาข้อมูลเอกสารและสัมภาษณ์ผู้นำศาสนา ผู้บริหารองค์กรศาสนิกสัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องกับงานศาสนิกสัมพันธ์

2. ดำเนินการยกร่างกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษาโดยการสังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้นำศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านศาสนิกสัมพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตตปัญญาศึกษา นำมายกร่างเป็นคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา (ฉบับที่ 1) แล้วนำคู่มือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านและผู้นำศาสนาจำนวน 7 ท่านประเมินประสิทธิภาพแล้วนำผลการประเมินพร้อมข้อเสนอแนะมาปรับปรุงคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ฯ (ฉบับที่ 2)

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้คู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

ทำการทดลองจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยจิตตปัญญาศึกษา 1 ครั้ง ใช้ระยะเวลา 2 วัน มีอาสาสมัครวิจัยที่ประกอบด้วยตัวแทนผู้นำศาสนาจำนวน 22 คน โดยจัดกิจกรรมตามคู่มือกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ ฯ และทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ประเมินผลการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาฯ เพื่อนำผลมาปรับปรุงกระบวนการและคู่มือ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำศาสนา ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำศาสนาที่มีความสนใจในการดำเนินงานศาสนิกสัมพันธ์และมีประสบการณ์การดำเนินงานกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์เป็นตัวแทนของผู้นำศาสนาและตัวแทนของนิกาย และกลุ่มศาสนาต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา จำนวน 22 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 คู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินประสิทธิภาพของคู่มือ และแบบประเมินผลกระบวนการเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาของผู้เข้าอบรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 การจัดกระทำข้อมูล ได้แก่

4.1.1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดกระบวนการเสริมสร้างฯ มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องชัดเจนและเหมาะสมของข้อมูล หากพบว่าข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์ก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4.1.2) ผู้วิจัยทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัยแต่ละข้อและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่ม

4.1.3) นำข้อมูลมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Methodological Triangulation) ก่อนนำมาสรุปและวิเคราะห์ต่อไป เพื่อความถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1) ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทำการวิเคราะห์โดยวิธีการ Method of Agreement ซึ่งประกอบด้วย เชื้อถั่วได้เชิงแนวคิด ทฤษฎีซึ่งพิจารณาจากเอกสารที่เป็นเรื่องเดียวกัน จากหลายๆแหล่งหากข้อมูลตรงกันก็ถือว่าเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือนำมาอ้างอิงได้

4.2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามกระทำควบคู่กันไปในระหว่างออกภาคสนามโดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีหรือข้อมูลทางวิชาการที่ผู้วิจัยยกขึ้นมาเป็นแนวคิดหลักของการวิจัยครั้งนี้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงภาพรวมทั้งระบบโดยเน้นกระบวนการวิธีคิดเชิงระบบ(Systemetic Approach) พร้อมทั้งใช้การวิเคราะห์โดยอาศัยหลักการทางกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาเป็นฐานคิดและอาศัยหลักการทฤษฎีต่างๆเป็นองค์ประกอบโดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการทดลองจัดกระบวนการ โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงอุปนัยและนิรนัยประกอบกัน

4.3 การวิเคราะห์หรือตีความข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยรวบรวมคะแนนและการเขียนสะท้อนคิดจากการประเมินความเหมาะสมและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดกระบวนการ ฯ มาทำการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา ดังนี้

ผลการวิจัยระยะที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม พบว่า จังหวัดนครปฐมตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย มีความหลากหลายทางศาสนา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักอยู่ร่วมกันกับศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และการปฏิบัติทางความเชื่อและประเพณีของชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ลาวครั่ง ลาวพวน ลาวเวียง ไททรงดำ มอญ เขมร จีน ปาทาน เป็นต้น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีปัญหาการกระทบกระทั่งขัดแย้งทางศาสนาจากความไม่เข้าใจกันระหว่างศาสนาต่าง ๆ หรือความรุนแรงทางศาสนา ปัญหาที่พบคือผู้นำศาสนาไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ไม่มีการติดต่อสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่มีความใกล้ชิดคุ้นเคยต่อกัน ต่างฝ่ายต่างปฏิบัติศาสนกิจของตนโดยไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกัน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ริเริ่มโดยผู้นำศาสนาที่มาร่วมกันทำเพื่อชุมชน อย่างไรก็ตามมีข้อค้นพบความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐมที่พิเศษกว่าที่อื่นคือเส้นทางพื้นที่ศาสนิกสัมพันธ์ซึ่งมีลักษณะที่ศาสนสถานของศาสนาและนิกายต่าง ๆ อยู่ร่วมกันรอบอาณาบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ซึ่งจะทำให้สามารถนำมาจัดกิจกรรมเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาได้

ส่วนปัญหาการจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ในจังหวัดนครปฐม พบว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาไม่มีการกิจด้านศาสนิกสัมพันธ์ทั้งในศาสนาเดียวกันและต่างกัน มีเพียงการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางกฎหมายหรือ

พระวินัยของพระสงฆ์เท่านั้น ส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนั้นมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องวัฒนธรรมสัมพันธ์ และได้รับบงในการจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ซึ่งในการจัดกิจกรรม 2 กิจกรรมหลัก ๆ คือ การทำบุญร่วมกัน 5 ศาสนาในวันสำคัญของชาติและพระมหากษัตริย์ และกิจกรรม ศาสนสัมพันธ์ซึ่งจัดปีละ 1 ครั้งโดยเชิญผู้นำศาสนา มาพูดคุยให้นักเรียนฟังถึงความคิด ความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ และให้นักเรียนเป็นผู้ถามหรือบางครั้งก็เชิญบุคคล สำคัญมาพูดเรื่องศาสนาให้ผู้เข้าร่วมฟัง และพบว่ากิจกรรมเหล่านี้ยังไม่เกิดความสัมพันธ์ที่เป็นความไว้วางใจและ เข้าอกเข้าใจกันอย่างแท้จริง

2. การสร้างคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา การพัฒนาคู่มือที่จะ ช่วยในการเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีในระหว่างผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม ใช้กระบวนการ จิตตปัญญาศึกษา เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้และฝึกกระบวนการสานเสวนาเพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำ ศาสนาผ่านการปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนคิด แสดง ความรู้สึก ความคิดเห็นและบอกเล่าประสบการณ์ ใช้ระยะเวลา 2 วัน ตามกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาโดยเน้น การกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญด้วยกิจกรรมการฝึกสนทนา (Dialogue) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และ การเจริญสติ (Mindfulness Practice) ตามหลักจิตตปัญญาศึกษา 7 C'S

3. แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ฯ การกำหนดแนวทางและวิธีการในการจัด กิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมโดยการ จัดวางขั้นตอนกระบวนการและกิจกรรม แบ่งเป็น 5 ช่วงใหญ่ ๆ ดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็นการทำความรู้จักคุ้นเคยระหว่างกลุ่มผู้นำศาสนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างพื้นที่ ปลอดภัยปลดปล่อย ลดความกังวล ใจให้ความรู้สึกเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ประเมินทัศนคติและสัมพันธ์ภาพของ กลุ่มผู้นำศาสนาประกอบด้วยกิจกรรมทำป้ายชื่อรู้จักตนเอง กิจกรรมแนะนำตัวเปิดใจรู้จักกัน และกิจกรรม ตระกร้า 3 ใบ เชื้ออินความรู้สึก ความกังวล และความคาดหวัง การเริ่มกระบวนการดังกล่าวเป็นการเตรียมความ พร้อมด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง ช่วยให้ผู้นำศาสนาที่เข้าร่วมกระบวนการ ผ่อนคลาย ปล่อยวางภาระและ เรื่องราวที่ติดค้างในใจ พร้อมเปิดใจเข้าสู่การเรียนรู้ นอกจากนี้กระบวนการยังได้รับทราบทัศนคติต่อการเข้าอบรม และทัศนคติต่อการเป็นผู้นำศาสนา ความคาดหวังต่อการอบรม ระดับความพร้อมและการสังเกตตนเองของผู้นำ ศาสนา รวมทั้งระดับความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นพื้นฐาน ในกระบวนการฝึกอบรมและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

ช่วงที่ 2 เป็นการตรวจสอบพลังกลุ่ม การเคารพกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันให้ภาพรวมเกี่ยวกับ กระบวนการฝึกอบรม การฝึกเจริญสติ ฝึกการใคร่ครวญสะท้อนคิด เรียนรู้แบ่งปันความสุขความทุกข์ของกันและกัน สานสัมพันธ์ให้สนิทแนบแน่น ทำความรู้จักตนเองและผู้อื่นด้วยมุมมองใหม่ เรียนรู้ความไว้วางใจแบ่งปัน ประสบการณ์สายธารชีวิตการเป็นผู้นำศาสนา ฝึกทักษะการสะท้อนคิดและการฟังอย่างลึกซึ้ง และให้ภาพรวม เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการทำงานด้วยพลังกลุ่ม โดยใช้กิจกรรมเชิฐะซังแห่งสติแจ้งกฎกติกา มารยาทในการอยู่ ร่วมกันและการฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมเมล็ดแก้วเขียวดวงวัดความสุขและความทุกข์ แบ่งปันความสุขแก่กัน กิจกรรมถอดบทเรียนสะท้อนคิด ฝึกการฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมอำนาจ กิจกรรมนับเลขฝึกสติรวมพลังกลุ่ม กิจกรรมผู้นำ-ผู้ตาม กิจกรรมละครเกี่ยวกับความไม่ไว้วางใจ ร่วมกับการทบทวนประสบการณ์ การเดินใคร่ครวญ

สุนทรียสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบรรยายสรุปเพื่อปูพื้นฐาน ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบสำคัญๆ ของกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนา

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงการลงลึกฝึกทักษะกระบวนการสานเสวนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การฟังด้วยความเมตตา เป็นการสานเสวนาเพื่อเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนา การเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพกลุ่ม เน้นให้เห็นถึงความสำคัญ และผลกระทบของความไว้วางใจ / ไม่ไว้วางใจ การประมวลความรู้ และหลักการสานเสวนามาใช้ในชีวิตจริง ประกอบด้วยกิจกรรมฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งแบบสองคน (Duo – Listening) จับคู่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความไม่ไว้วางใจกันในระหว่างศาสนา กิจกรรมฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งแบบสามคน (Trio – Listening) จับกลุ่ม 3 คน แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องสิ่งมีค่าสูงสุดในชีวิตและเป้าหมายชีวิตในทางศาสนา กิจกรรมฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งแบบกลุ่มใหญ่ เข้ากลุ่มใหญ่นั่งล้อมวงกลมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความไม่ไว้วางใจกันในระหว่างศาสนา สิ่งมีค่าสูงสุดในชีวิต การจดบันทึกแบบสะท้อนความรู้สึกนึกคิด จากกิจกรรมที่ผ่านมา กิจกรรมชมคลิปวิดีโอเกี่ยวกับความขัดแย้งและความรุนแรงทางศาสนา สะท้อนความรู้สึกนึกคิด และฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมฝึกทักษะการฟังแบบกลุ่มย่อยโดยมีกระบวนการ เข้ากลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องหลักศรัทธาสูงสุดในศาสนาของตน กิจกรรมเด็ดดอกไม้สะท้อนถึงดวงดาว สะท้อนคิดจากกิจกรรม กิจกรรมฝึกทักษะการฟังแบบกลุ่มย่อยโดยไม่มีกระบวนการ เข้ากลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องจุดมุ่งหมายและความดีงามในพิธีกรรมทางศาสนาของตน เน้นการฝึกปฏิบัติจริงในกระบวนการฝึกสติ การเจริญเมตตา การฟังอย่างลึกซึ้ง สุนทรียสนทนาเพื่อให้ประจักษ์แจ้ง ถึงปัญหา อุปสรรค การวิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางแก้ไขที่คลี่คลาย และ เกิดความตระหนักถึงผลของความสำเร็จจากพลังกลุ่มของผู้นำศาสนา

ช่วงที่ 4 ศึกษาเรียนรู้สถานที่จริงของแต่ละศาสนาตามเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้นำศาสนาในแต่ละศาสนสถาน ฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การเดินใคร่ครวญ และการสุนทรียสนทนา

ช่วงที่ 5 เป็นช่วงทบทวน สรุป และประเมินผลการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายผู้นำศาสนา โดยใช้กิจกรรมทำแผนสร้างเครือข่ายจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาและศาสนิกชน กิจกรรมอ่างปลา สะท้อนผลการเรียนรู้จากกระบวนการเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาเพื่อทบทวนกิจกรรมที่ได้ทำมาทั้งหมด เชิญชวน ให้ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ว่าได้เรียนรู้อะไรจากการฝึกอบรม ในครั้งนี้ และจะนำกลับไปใช้ในชีวิตของตนได้อย่างไรบ้าง สรุปและประเมินผลกระบวนการ พิธีปิดอาลาอาลัย

4. การสร้างคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา มุ่งองค์ประกอบของคู่มือดังนี้ 1) แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 2) ความสำคัญของการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ 3) รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ 4) องค์ประกอบของกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ 5) การวัดและประเมินผล 6) คุณลักษณะของกระบวนการ 7) สถานที่ในการจัดกระบวนการ 8) ระยะเวลาในการจัดกระบวนการ ฯลฯ

5. การตรวจสอบคุณภาพคู่มือ โดยการประเมินประสิทธิภาพของคู่มือจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.37 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.85 และผู้นำศาสนาจำนวน 7 ท่าน ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้นำศาสนาทั้ง 7 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 4.34 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.61 และนำผลและข้อเสนอแนะปรับปรุงคู่มือที่สร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการใช้งาน

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้คู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า จากการทดลองจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา พบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยศาสนิกสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำศาสนา มีความรัก ความสามัคคี มีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ สนับสนุนกัน) ก่อนอบรม อยู่ที่ 3.55 ระดับมาก หลังการอบรม อยู่ที่ 4.68 ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 2) ความสมานฉันท์ (ความเข้าใจ เข้าใจ ความเห็นพ้องต้องกันในด้านความเห็น ความไว้วางใจ เชื่อใจ การให้อภัย การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และความสามัคคี) ก่อนการอบรมอยู่ที่ 3.59 ระดับมาก หลังการอบรมอยู่ที่ 4.64 ระดับมากที่สุด และพบผลที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมกระบวนการ อันเน้นย้ำถึงประสิทธิภาพของคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยจิตตปัญญาศึกษาในการส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างผู้นำศาสนาที่มีภูมิหลังทางศาสนาที่หลากหลาย กระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีส่วนช่วยสร้างชุมชนผู้นำศาสนาที่มีความสมานฉันท์เชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้น ด้วยการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก การสร้างทักษะการปฏิบัติ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่มีความหมาย ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะส่งเสริมสันติภาพและความเคารพซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกทุกคนในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยสรุปผลการวิจัยระยะที่ 2 ช่วยให้เข้าใจถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของคู่มือที่สร้างขึ้นในการเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ผู้นำศาสนา และศาสนิกชนในชุมชนรอบองค์พระปฐมเจดีย์และจังหวัดนครปฐม และสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาศาสนิกสัมพันธ์ต่อไปได้ในอนาคตได้

การอภิปรายผล

จากการวิจัยผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยพบว่าจังหวัดนครปฐมมีความหลากหลายทางศาสนาและความเชื่อเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ลัทธิความเชื่อและศาสนาต่าง ๆ มาแต่อดีต รอบอาณาบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์มีภูมิทัศน์ที่สำคัญแวดล้อมไปด้วยศาสนสถานของศาสนา ลัทธิและนิกายต่าง ๆ ทำให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์ที่ใช้เส้นทางศาสนสถานเพื่อเรียนรู้สร้างชุมชนศาสนิกสัมพันธ์ร่วมกัน สอดคล้องกับข้อค้นพบของปัญญา เทพสิงห์และคณะ (2563) พบว่า การมีประวัติศาสตร์และจิตสำนึกร่วมกัน เช่น มีชาวพุทธและชาวมุสลิมอพยพมาสร้างชุมชนด้วยกัน การมีญาติมิตรต่างศาสนา เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติร่วมกัน ภูมิหลังการจัดการความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา

หากมีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมและพุทธในอดีตมานานจนเชื่อมั่นแน่ว่าจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาในปัจจุบัน

2. ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความขัดแย้งทางศาสนาและไม่พบเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทบกระทั่งหรือความไม่เข้าใจกันทางศาสนา ศาสนิกชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ผู้นำศาสนาไม่มีความคั่นเคยและมีกิจกรรมร่วมกัน ปัญหาความสัมพันธ์ทางศาสนาที่สำคัญคือความไม่คั่นเคยไม่สนิทสนม ไม่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้นำทางศาสนา ซึ่งปัญหาความขัดแย้งกระทบกระทั่งไม่เข้าใจกันอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต หากไม่มีการสร้างความสัมพันธ์ให้ผู้นำศาสนาเกิดความคั่นเคยและมีกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับพัทธิธรา นาคอุไรรัตน์ และคณะ (2563) พบว่าผู้นำศาสนามีบทบาทในการนำเสนอและร่วมลงมือขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้แนวคิดเรื่อง การเป็นเพื่อนรักข้ามศาสนาและได้เสนอแนะให้ขยายผลการฟื้นฟูความสัมพันธ์เช่นนี้ให้กว้างขวางออกไปในชายแดนใต้ ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความสัมพันธ์ดีระหว่างศาสนา และหากผู้นำศาสนาในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสังคมก็จะเข้มแข็งและสงบสุข

3. ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมเป็นกิจกรรมแบบพิธีการที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีลักษณะเป็นทางการและไม่ได้สร้างความสัมพันธ์ที่สนิทสนมคั่นเคยระหว่างผู้นำศาสนาอย่างแท้จริง อีกทั้งกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ที่จัดขึ้นมักเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะโต้แย้งทางวิชาการ หลักการของศาสนา ทำให้ผู้นำศาสนารู้สึกไม่สบายใจที่จะไปร่วมเพราะเกิดลักษณะการกดขี่แข่งขัน ความดีเด่นในศาสนาของตน ไม่ได้รับฟังเพื่อทำความเข้าใจศาสนาอื่น อีกทั้งกลัวว่าจะไม่สามารถนำเสนอศาสนาของตนได้ดี ทำให้ไม่รู้สึกคั่นเคยกันอย่างแท้จริง สอดคล้องกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2551) พบว่าการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล จะอาศัย PDCA อย่างเดียวคงไม่พอ คงต้องเน้นการเสริมสร้างวิสัยทัศน์ของผู้นำ การตั้งคณะกรรมการฯ ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศาสนิกสัมพันธ์ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการดำเนินงานศาสนิกสัมพันธ์ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรในองค์กรศาสนา รวมทั้งการประสานงานทั้งแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ อย่างมีความเป็นกัลยาณมิตร สภาพปัญหาที่สำคัญของการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา คือไม่มีกระบวนการใหม่ ๆ ที่เน้นสร้างความคั่นเคยความสัมพันธ์และความสมานฉันท์ได้อย่างแท้จริง

4. ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาที่จะทำให้ผู้นำศาสนาหันหน้ามาฟังกันอย่างลึกซึ้ง ฟังกันด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เปิดใจกว้างเพื่อสร้างความสมานฉันท์ และความเข้าใจอันดีต่อกันได้นั้น กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเจริญสติ การเจริญเมตตา การฟังอย่างลึกซึ้ง กระบวนการสุนทรียสนทนา ศาสนเสวนาจะสามารถทำให้ผู้นำศาสนาเกิดความปรองดองสมานฉันท์และสนิทสนมคั่นเคยกันได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับสมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และ กาญจนา ภูครองนาค (2560) พบว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงแนวจิตตปัญญาศึกษาสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงและยั่งยืนได้จริงด้วยการกลับเข้าไปทำงานกับธรรมชาติด้านในถึงระดับชุดความเชื่อพื้นฐาน หรือกรอบการอ้างอิง โดยเปลี่ยนวิธีการรู้จัก รื้อถอนชุดความเชื่อเดิม เกิดการขยายกรอบการอ้างอิงให้กว้างใหญ่และครอบคลุมความจริงที่มากขึ้นกว่าเดิม ในที่สุดจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนท่าที ความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมเกิดเป็นวิถีชีวิตอย่างใหม่ที่จริงแท้ พึงประสงค์มากขึ้น

5. ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ ดังนี้ แนวคิด รูปแบบและวัตถุประสงค์ เนื้อหาการจัดกระบวนการ กิจกรรมการจัดกระบวนการ การวัดและประเมินผล คุณลักษณะของกระบวนการ สถานที่การจัดกระบวนการ ระยะเวลาในการจัดกระบวนการ มีกิจกรรมที่สำคัญคือ 1) ฝึกการสะท้อนตนเองอย่างมีสติ 2) ฝึกการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และการสุนทรียสนทนา (Dialogue) 3) ฝึกการทำสมาธิเจริญเมตตา 4) ฝึกเดินครุ่นคิด 5) บันทึกการสำรวจตนเองอย่างใคร่ครวญ 6) การอ่านคำศักดิ์สิทธิ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ 7) การผ่อนคลายตระหนักรู้ 8) การสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 9) การศึกษากิจกรรมของผู้นำศาสนาในศาสนสถาน สอดคล้องกับกาญจนา สายพิมพ์ (ม.ป.ป.) พบว่า 1) กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะตามแนวคิดปัญญาศึกษาประกอบด้วย 6 กิจกรรมได้แก่ การสร้างสมาธิ การสร้างจิตสำนึก ศิลปะสะท้อนความคิด สุนทรียสนทนา วาดภาพสะท้อนจิตสำนึกและการเขียนบันทึก 2) ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าคะแนนหลังการใช้กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการประเมินคู่มือเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ พบว่า จากการเข้าร่วมทดลองกระบวนการของผู้นำศาสนา มีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนคือ ผู้เข้าร่วมแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเกี่ยวกับการยอมรับความหลากหลายทางศาสนา มีคะแนนความสัมพันธ์และความสมานฉันท์สูงขึ้นในระดับมากที่สุด สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าคู่มือการจัดกระบวนการ ฯลฯ ถ่ายทอดแนวคิดและข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวรวิมลดา จันทวิเมือง (2561) พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะจิตวิญญาณหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะจิตวิญญาณหลังทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$) การดำเนินการตามโปรแกรมจิตตปัญญาศึกษาให้ผลที่ไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จึงควรมีการวิจัยซ้ำโดยศึกษาในสถาบันการศึกษาเดียว และผู้ทำหน้าที่กระบวนการควรมีประสบการณ์ด้านจิตตปัญญาศึกษามากพอสมควร

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม หน่วยงานผู้รับผิดชอบ เช่น สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ศึกษาพิเศษจังหวัดนครปฐมควรมาคู่มือที่ได้วิจัยแล้วนี้ ไปส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาตามคู่มือนี้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการให้กับผู้นำศาสนา เพื่อฝึกทักษะกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

2.2) การวิจัยเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ของศาสนิกชนโดยใช้เส้นทางศาสนิกสัมพันธ์เรียนรู้วิถีชีวิตต่างศาสนาของกันและกัน

2.3) วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ทางจิตวิญญาณสานสัมพันธ์เพื่อรักต่างศาสนา

References

- Department of Religion, SanamChan Youth Camp, Bangkok: Thai Agricultural Cooperatives Community, Limited. 2010
- Kanjana Saipim, Public Mind Promotion Process in accordance with the Intellectual Education of 3rd Grade Elementary School Students. <https://www.chonburi.spu.ac.th/journal/>
- Kasem Sirisampan, Samanchan "Released: October 31, 2005." <https://mgronline.com/daily/detail/9480000150464>
- Khenpo Chöying Sangpo. What Makes You Not A Buddhist. Translated by Ruwarun Chomchala. Bangkok: Suan Ngern Mee Ma, 2013.
- Jirattikarn Pongphakthian. Intellectual Education: Learning Towards a New Consciousness. Bangkok: Suan Ngern Mee Ma, 2010.
- Chusak Sirisutthi. Religious Relations in accordance with Catholicism. Bangkok: P.T. Everest Supply, 2001.
- Panya Teppasinsingh and colleagues. Conditions for Reinforcing the Roles of Buddhist Monks and Islamic Religious Leaders in Enhancing Relations between Muslims and Buddhists in 3 Southern Border Provinces. Journal of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Volume 28, Issue 2, May to August 2020.
- Parichad Suwannabupha. Manual for Facilitating Dialogue Processes. Bangkok: Center for Peace Studies and Development, Mahidol University, 2010.
- Patthathira Nakaurairat. The Role of Religious Leaders in Peacebuilding in the Southern Border Provinces. Nakhon Pathom: Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University, 2020.
- Phramaha Horasattho (Nithi Bunnayakarn). (2011). Buddhist Peace Method: Principles Integration and Conflict Management Tools. Bangkok: 21 Century.
- Phaisan Anamwattana. The Necessity of Religious Relationships. Searched on July 29, 2021. < <http://cidcu.cbct.net/html/i2.html>>
- Dhammapitaka (P.Y. Poyuttato). Viewing World Peace through the Perspective of Global Ethical Culture. Bangkok: Dhamma Conservation Fund, 1999
- Manas Sutthikarn and Idris Daragai. Research Report on the Highest Spiritual Leaders' Influence on Building Harmony in Communities: A Case Study of Chuchana Nakian Community, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. Bangkok: Phra Pok Klao Institute, 2013.

- Montchai Pinijjitrsoomut. Dialogue of the Practitioners. Bangkok: Monotheme Consortium, 2010.
- Rattiporn Jongwisat and colleagues. Towards the Potential of Humanity: A Guide to Developing Spiritual Processes. Nakhon Pathom: Asia Digital Printing, 2021.
- Varin Ladda Jantawimuang. The Effects of the Intellectual Education Program on the Mental Health of Nursing Students. Journal of Nursing Science, Siam University, Volume 19, Issue 37, July-December 2018.
- Viratthep Patumcharoenwatthanawat. Training for Transformation. Bangkok: Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, 2021.
- Center for Promotion and Development of Moral Integrity (Ethical Development Center), Research Project for the Development of Training Courses and Educational Intellectual Mindfulness Processes, Bangkok: Ethical Development Center, 2007.
- Institute of Public and Social Research. Study Report on Effective and Efficient Management Models of Public Relations Work. Nakhon Pathom: Mahidol University, 2008.
- Somssit Asadanithee and Kanjana Phukhroknak. A Study of Analyzing Knowledge about Learning towards Transformation according to the Philosophy of Intellectual Education. Journal of Educational Research (Education Sciences): Volume 18, Issue 2, July-December 2017.
- Suraphat Taweesak. Makha Bucha and the Society of Religious Pluralism. Searched on July 25, 2021. < <http://board.palungjit.org/f14-27657.html>>
- Sophon Buachan and colleagues. The Peace Communication Process of Religious Leaders to Foster Peaceful Society in Surat Thani Province. Mahachulalongkorn Journal, Volume 7, Issue 3, March 2020.
- Arthur Saiong. Contemplative Education Practices: When Knowledge Transforms into Love. Bangkok: Suan Ngern Mee Ma, 2012.

กระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์
ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

THE PROCESS OF PROMOTING THE RECONCILIATION OF RELIGIOUS LEADERS
IN NAKHON PATHOM PROVINCE BY CONTEMPLATIVE EDUCATION

วรารกรณ์ พูลสวัสดิ์

Warakorn Poolsawat

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University Thailand

Email : Poolswatnpru@Gmail.com

Received 3 April 2024; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม สร้างคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา และประเมินคู่มือเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา เก็บข้อมูลโดยใช้แนวทางแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ ประเมินประสิทธิภาพคู่มือ ฯลฯ ประเมินผลการใช้คู่มือ ฯลฯ จากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำศาสนา ผู้บริหารองค์กรศาสนิกสัมพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนิกสัมพันธ์ และด้านจิตตปัญญาศึกษา ผู้เข้าร่วมทดลองการใช้คู่มือ ฯลฯ

ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดนครปฐมเป็นสังคมพหุนิยมทางศาสนาเมืองพระปฐมเจดีย์เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ทางศาสนา ทำให้ภูมิทัศน์ทางศาสนาของจังหวัดนครปฐมเอื้อต่อการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาโดยเฉพาะเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์รอบอาณาบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ด้านความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่มีกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมต่อกัน

ผลการสร้างคู่มือ ฯลฯ เมืองประกอบของคู่มือดังนี้ 1) แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 2) ความสำคัญของการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม 3) รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการ ฯลฯ 4) องค์ประกอบของกระบวนการ ฯลฯ 5) การวัดและประเมินผล 6) คุณลักษณะของกระบวนการ 7) สถานที่ในการจัดกระบวนการ 8) ระยะเวลาในการจัดกระบวนการ

ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.37 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.85 ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้นำศาสนาทั้ง 7 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 4.34 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.61 ผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการทดลองคู่มือการจัดกระบวนการ ฯ คณะแผนกศาสนิกสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำศาสนา มีความรัก ความสามัคคี มีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ สนับสนุนกัน) ก่อนอบรมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ที่ 3.55 ระดับมาก หลังการอบรม อยู่ที่ 4.68 ระดับมากที่สุด คณะแผนก ความสมานฉันท์ (ความเข้าอกเข้าใจ ความเห็นพ้องต้องกันในด้านความเห็น ความไว้วางใจ เชื่อใจ การให้อภัย การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และความสามัคคี) ก่อนการอบรมอยู่ที่ 3.59 ระดับมาก หลังการอบรมอยู่ที่ 4.64 ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ศาสนิกสัมพันธ์, ความสมานฉันท์, ผู้นำศาสนา, จิตตปัญญาศึกษา

Abstract

The objective of this research is to study the current situation and problems of religious relationships in Nakhon Pathom province, and to create a guide for enhancing religious relations among religious leaders through the process of spiritual intelligence education. The research also evaluates the effectiveness of the guide in fostering harmony among religious leaders in Nakhon Pathom province through spiritual intelligence education. Data collection utilized a mixed-method approach, including document analysis, interviews, assessment of guide effectiveness, etc., involving religious leaders, religious organization managers, qualified personnel in religious relations, and spiritual intelligence education participants.

The research findings reveal that Nakhon Pathom province is a religiously pluralistic society, with Phra Pathom Chedi being the focal point of religious relationships. This landscape supports activities aimed at enhancing religious relations among religious leaders, especially along the religious relations path surrounding Phra Pathom Chedi. The relationships among religious leaders exhibit various characteristics, with limited activities fostering familiarity and intimacy among them. The guide's components include: 1) Key concepts related to the process of spiritual intelligence education 2) The importance of fostering religious relations among religious leaders in Nakhon Pathom province 3) Formats and methods of the process 4) Components of the process 5) Measurement and evaluation 6) Characteristics of the process 7) Locations for conducting the process 8) Duration of the process

The assessment results of the guide's effectiveness among the three qualified individuals yielded an overall average score of 4.37, with statistical significance at 0.85. For the seven religious leaders, the overall average score was 4.34, with statistical significance at 0.61. The

practical training results in the enhancement of religious relations (such as love, harmony, understanding, communication, familiarity) showed an increase from 3.55 to 4.68 before and after the training, respectively. Similarly, the average score for harmony (including understanding, mutual agreement, forgiveness, acceptance of differences, and solidarity) increased from 3.59 to 4.64 before and after the training, respectively.

Keywords: Religious relations, reconciliation, religious leaders, contemplative Education

บทนำ

สังคมไทยถือว่าศาสนามีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม จนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชน ดังนั้นศาสนาจึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการประพฤติปฏิบัติ จังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์การเผยแผ่ของศาสนาต่าง ๆ มายาวนานโดยเฉพาะพระพุทธศาสนานั้นนับได้ว่ามีประวัติศาสตร์มาแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีได้ส่งสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งสันนิษฐานว่าคือจังหวัดนครปฐมอันมีศูนย์กลางอยู่ที่องค์พระปฐมเจดีย์ นอกจากนี้ในปัจจุบันจังหวัดนครปฐมยังเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนา นิกาย ลัทธิ และกลุ่มขบวนการใหม่ทางศาสนาต่าง ๆ เช่น นิกายเถรวาท ธรรมยุติกนิกาย นิกายมหายาน สำนักแม่ชีไทย สำนักสันตติโคก วัดทรงธรรมกัลยาณี ซึ่งเป็นสถานพำนักของภิกษุณี ศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนของวัดธรรมกาย และศาสนาต่าง ๆ เช่นคริสต์ อิสลาม และลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งมีความเห็นแตกต่างกันในหลายประเด็นซึ่งสะท้อนความขัดแย้งไม่ลงรอยกันดังปรากฏในคดีฟ้องร้องต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีศูนย์ของศาสนาคริสต์ที่มุ่งเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายและลัทธิต่าง ๆ ในจังหวัดนครปฐม เช่น สามเณรลัยศูนย์ฝึกนักบวชคริสต์ วิทยาลัยแสงธรรมอันเป็นศูนย์ศึกษาศาสนาคริสต์ที่อำเภอสามพราน นอกจากนี้ยังมีศาสนาอิสลามที่ขยายจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นและมีนโยบายขยายมัสยิดไปทั่วประเทศซึ่งเกิดเป็นความขัดแย้งต่อต้านในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในจังหวัดนครปฐมในอนาคต ดังนั้นจังหวัดนครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่ของศาสนาต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ที่มีความหวาดระแวงกันลึก ๆ อยู่ภายใน

การสานเสวนาระหว่างศาสนาหรือศาสนสัมพันธ์จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมปัจจุบัน สาเหตุหลักที่ต้องมีการสานเสวนาระหว่างศาสนาหรือ ศาสนสัมพันธ์ คือ 1) ศาสนาในแต่ละสังคมมีความหลากหลายมากขึ้น การไม่ศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นทำให้ไม่รู้ว่าคนอื่นเขาเชื่อถืออะไร ความไม่รู้ทำให้เกิดความเชื่อและความยึดถือผิดว่า ศาสนาของตนเท่านั้นดีที่สุดในที่สุด 2) แรงกดดันจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้สร้างความรู้สึกและสถานการณ์ที่ทำให้ศาสนาเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์และถูกเพ่งมองว่างมายไร้เหตุผลมากขึ้น 3) มีการปะทะสังสรรค์ทางความเชื่อเพิ่มขึ้น ทำให้ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่โดยเฉพาะวัฒนธรรมและศาสนาในที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเคารพ การเรียนรู้วิถีปฏิบัติต่อศาสนาอื่น ๆ มากขึ้น 4) การอพยพย้ายถิ่น การเคลื่อนย้ายถิ่นของคนเพื่อไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรมความเชื่อ และศาสนาอยู่ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเดียวกันมีความหลากหลายทางศาสนา ซึ่งจะต้องเรียนรู้และสร้างมิตรสัมพันธ์อันดีต่อกัน และ 5) ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพราะศาสนา หากพิจารณาสถานการณ์ความ

รุนแรงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันมีสาเหตุหลัก 2 ประการคือ เชื้อชาติและศาสนา ความยึดมั่นในเชื้อชาติและศาสนา เป็นการยึดมั่นที่ฝังแน่นทำให้หลายสังคมยึดติด ปิดหูปิดตาไม่เปิดใจยอมรับความแตกต่างหลากหลายและเมื่อกระทบกระทั่งกันก็มักจะกลายเป็นความขัดแย้งอย่างรุนแรง ศาสนสัมพันธ์จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมในการที่จะสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน สร้างสันติภาพและคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งได้ ผู้นำศาสนาสามารถมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลง สร้างมิตรไมตรีและความเข้าใจเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อป้องกันความขัดแย้ง ความแตกแยกทางศาสนาในอนาคตได้

อย่างไรก็ตามในกระบวนการเสริมสร้างความสมานฉันท์และความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนานั้น กระบวนการในการจัดกิจกรรมสร้างความสมานฉันท์มีความสำคัญมากควรมีการสรรหากระบวนการใหม่ ๆ ที่สามารถเปิดใจของผู้นำศาสนาหรือศาสนิกให้มีโอกาสเปิดกว้างพร้อมเปิดรับการเรียนรู้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายซึ่งกระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีปรัชญาและหลักการพื้นฐานที่สามารถนำมาปรับใช้ในการเสริมสร้างความสมานฉันท์และความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนาได้ซึ่งปรัชญาและหลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษามีดังนี้ 1) ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ และ 2) กระบวนทัศน์องค์รวม คือการปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยกส่วนจากชีวิต นอกจากนี้ยังมีหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 7 ประการ คือ 1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ 2) หลักความรักความเมตตา 3) หลักความเชื่อมโยงสัมพันธ์ 4) หลักการเผชิญหน้า 5) หลักความต่อเนื่อง 6) หลักความมุ่งมั่น และ 7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), 2551, หน้า 4-5)

จากการศึกษาโครงการศาสนิกสัมพันธ์ว่ามีกิจกรรมมากมายเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนา โดยดำเนินกิจกรรมอบรมเยาวชนแกนนำศาสนิกสัมพันธ์ซึ่งเป็นการโครงการที่ปูพื้นฐานในการสร้างศาสนิกสัมพันธ์ในอนาคตได้ดี แต่ยังขาดกระบวนการและกิจกรรมในการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำทางศาสนาอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบที่ชัดเจน เพราะความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนิกชนต้องเริ่มต้นที่ผู้นำศาสนา หากได้มีการศึกษาวิจัยกระบวนการส่งเสริมศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาอย่างเป็นระบบแล้วจะสามารถนำไปสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยเพราะผู้นำศาสนาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม
- 2) เพื่อสร้างคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา
- 3) เพื่อประเมินคู่มือเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

บททวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้มุ่งหวังให้เกิดศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในการจัดทำคู่มือฝึกอบรมและวัดผลอันเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้นำศาสนา จึงทำการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศาสนิกสัมพันธ์ ความสมานฉันท์ ผู้นำศาสนา กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ศาสนเสวนา การอบรมเพื่อการเปลี่ยนแปลง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบในการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้าง ศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้เห็นว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนามีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมไทยโดยเฉพาะในจังหวัดนครปฐม แม้จะมีการพยายามในการศึกษาพัฒนาความสัมพันธ์ทางศาสนาโดยมีหน่วยงานศาสนิกสัมพันธ์ขึ้นทุกจังหวัดแต่ก็ยังต้องมีการพัฒนาด้วยกระบวนการใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาซึ่งจะสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งซึ่งเพราะเป็นการเข้าใจกันด้วยหัวใจมากกว่าสมองหรือความคิดที่มุ่งโต้แย้งถกเถียงปกป้องกีดกันแบ่งแยกคนต่างความเชื่อต่างความศรัทธาและอวดข่มยกศาสนาตนเหนือศาสนาอื่น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ((Qualitative research)) และเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) มีวิธีการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2

1. ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา องค์ประกอบและวิธีการจัดกิจกรรม และ แนวทางการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาโดยการศึกษาข้อมูลเอกสารและสัมภาษณ์ผู้นำศาสนา ผู้บริหารองค์กรศาสนิกสัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องกับงานศาสนิกสัมพันธ์

2. ดำเนินการยกร่างกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษาโดยการสังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้นำศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านศาสนิกสัมพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตตปัญญาศึกษา นำมายกร่างเป็นคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา (ฉบับที่ 1) แล้วนำคู่มือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านและผู้นำศาสนาจำนวน 7 ท่านประเมินประสิทธิภาพแล้วนำผลการประเมินพร้อมข้อเสนอแนะมาปรับปรุงคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ฯ (ฉบับที่ 2)

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้คู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

ทำการทดลองจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยจิตตปัญญาศึกษา 1 ครั้ง ใช้ระยะเวลา 2 วัน มีอาสาสมัครวิจัยที่ประกอบด้วยตัวแทนผู้นำศาสนาจำนวน 22 คน โดยจัดกิจกรรมตามคู่มือกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ ฯ และทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ประเมินผลการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาฯ เพื่อนำผลมาปรับปรุงกระบวนการและคู่มือ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำศาสนา ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำศาสนาที่มีความสนใจในการดำเนินงานศาสนิกสัมพันธ์และมีประสบการณ์การดำเนินกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์เป็นตัวแทนของผู้นำศาสนาและตัวแทนของนิกาย และกลุ่มศาสนาต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา จำนวน 22 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 คู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินประสิทธิภาพของคู่มือ และแบบประเมินผลกระบวนการเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาของผู้เข้าอบรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 การจัดกระทำข้อมูล ได้แก่

4.1.1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดกระบวนการเสริมสร้างฯ มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องชัดเจนและเหมาะสมของข้อมูล หากพบว่าข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์ก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4.1.2) ผู้วิจัยทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัยแต่ละข้อและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่ม

4.1.3) นำข้อมูลมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Methodological Triangulation) ก่อนนำมาสรุปและวิเคราะห์ต่อไป เพื่อความถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1) ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทำการวิเคราะห์โดยวิธีการ Method of Agreement ซึ่งประกอบด้วย เชื้อถั่วได้เชิงแนวคิด ทฤษฎีซึ่งพิจารณาจากเอกสารที่เป็นเรื่องเดียวกัน จากหลายๆแหล่งหากข้อมูลตรงกันก็ถือว่าเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือนำมาอ้างอิงได้

4.2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามกระทำควบคู่กันไปในระหว่างออกภาคสนามโดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีหรือข้อมูลทางวิชาการที่ผู้วิจัยยกขึ้นมาเป็นแนวคิดหลักของการวิจัยครั้งนี้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงภาพรวมทั้งระบบโดยเน้นกระบวนการวิธีคิดเชิงระบบ(Systemetic Approach) พร้อมทั้งใช้การวิเคราะห์โดยอาศัยหลักการทางกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาเป็นฐานคิดและอาศัยหลักการทฤษฎีต่างๆเป็นองค์ประกอบโดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการทดลองจัดกระบวนการ โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงอุปนัยและนิรนัยประกอบกัน

4.3 การวิเคราะห์หรือตีความข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยรวบรวมคะแนนและการเขียนสะท้อนคิดจากการประเมินความเหมาะสมและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดกระบวนการ ฯ มาทำการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา ดังนี้

ผลการวิจัยระยะที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม พบว่า จังหวัดนครปฐมตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย มีความหลากหลายทางศาสนา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักอยู่ร่วมกันกับศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และการปฏิบัติทางความเชื่อและประเพณีของชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ลาวครั่ง ลาวพวน ลาวเวียง ไททรงดำ มอญ เขมร จีน ปาทาน เป็นต้น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีปัญหาการกระทบกระทั่งขัดแย้งทางศาสนาจากความไม่เข้าใจกันระหว่างศาสนาต่าง ๆ หรือความรุนแรงทางศาสนา ปัญหาที่พบคือผู้นำศาสนาไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ไม่มีการติดต่อสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่มีความใกล้ชิดคุ้นเคยต่อกัน ต่างฝ่ายต่างปฏิบัติศาสนกิจของตนโดยไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกัน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ริเริ่มโดยผู้นำศาสนาที่มาร่วมกันทำเพื่อชุมชน อย่างไรก็ตามมีข้อค้นพบความสัมพันธ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐมที่พิเศษกว่าที่อื่นคือเส้นทางพื้นที่ศาสนิกสัมพันธ์ซึ่งมีลักษณะที่ศาสนสถานของศาสนาและนิกายต่าง ๆ อยู่ร่วมกันรอบอาณาบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ซึ่งจะทำให้สามารถนำมาจัดกิจกรรมเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาได้

ส่วนปัญหาการจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ในจังหวัดนครปฐม พบว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาไม่มีการกิจด้านศาสนิกสัมพันธ์ทั้งในศาสนาเดียวกันและต่างกัน มีเพียงการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางกฎหมายหรือ

พระวินัยของพระสงฆ์เท่านั้น ส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนั้นมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องวัฒนธรรมสัมพันธ์ และได้รับบงในการจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ซึ่งในการจัดกิจกรรม 2 กิจกรรมหลัก ๆ คือ การทำบุญร่วมกัน 5 ศาสนาในวันสำคัญของชาติและพระมหากษัตริย์ และกิจกรรม ศาสนสัมพันธ์ซึ่งจัดปีละ 1 ครั้งโดยเชิญผู้นำศาสนา มาพูดคุยให้นักเรียนฟังถึงความคิด ความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ และให้นักเรียนเป็นผู้ถามหรือบางครั้งก็เชิญบุคคล สำคัญมาพูดเรื่องศาสนาให้ผู้เข้าร่วมฟัง และพบว่ากิจกรรมเหล่านี้ยังไม่เกิดความสัมพันธ์ที่เป็นความไว้วางใจและ เข้าอกเข้าใจกันอย่างแท้จริง

2. การสร้างคู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา การพัฒนาคู่มือที่จะ ช่วยในการเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีในระหว่างผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม ใช้กระบวนการ จิตตปัญญาศึกษา เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้และฝึกกระบวนการสานเสวนาเพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำ ศาสนาผ่านการปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนคิด แสดง ความรู้สึก ความคิดเห็นและบอกเล่าประสบการณ์ ใช้ระยะเวลา 2 วัน ตามกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาโดยเน้น การกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญด้วยกิจกรรมการฝึกสนทนายีสันทนา (Dialogue) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และ การเจริญสติ (Mindfulness Practice) ตามหลักจิตตปัญญาศึกษา 7 C'S

3. แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ฯ การกำหนดแนวทางและวิธีการในการจัด กิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมโดยการ จัดวางขั้นตอนกระบวนการและกิจกรรม แบ่งเป็น 5 ช่วงใหญ่ ๆ ดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็นการทำความรู้จักคุ้นเคยระหว่างกลุ่มผู้นำศาสนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างพื้นที่ ปลอดภัยปลดปล่อย ลดความกังวล ใจให้ความรู้สึกเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ประเมินทัศนคติและสัมพันธ์ภาพของ กลุ่มผู้นำศาสนาประกอบด้วยกิจกรรมทำป้ายชื่อรู้จักตนเอง กิจกรรมแนะนำตัวเปิดใจรู้จักกัน และกิจกรรม ตระกร้า 3 ใบ เชื้ออินความรู้สึก ความกังวล และความคาดหวัง การเริ่มกระบวนการดังกล่าวเป็นการเตรียมความ พร้อมด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง ช่วยให้ผู้นำศาสนาที่เข้าร่วมกระบวนการ ผ่อนคลาย ปล่อยวางภาระและ เรื่องราวที่ติดค้างในใจ พร้อมเปิดใจเข้าสู่การเรียนรู้ นอกจากนี้กระบวนการยังได้รับทราบทัศนคติต่อการเข้าอบรม และทัศนคติต่อการเป็นผู้นำศาสนา ความคาดหวังต่อการอบรม ระดับความพร้อมและการสังเกตตนเองของผู้นำ ศาสนา รวมทั้งระดับความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เพื่อใช้เป็นพื้นฐาน ในกระบวนการฝึกอบรมและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

ช่วงที่ 2 เป็นการตรวจสอบพลังกลุ่ม การเคารพกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันให้ภาพรวมเกี่ยวกับ กระบวนการฝึกอบรม การฝึกเจริญสติ ฝึกการใคร่ครวญสะท้อนคิด เรียนรู้แบ่งปันความสุขความทุกข์ของกันและกัน สานสัมพันธ์ให้สนิทแนบแน่น ทำความรู้จักตนเองและผู้อื่นด้วยมุมมองใหม่ เรียนรู้ความไว้วางใจแบ่งปัน ประสบการณ์สายธารชีวิตการเป็นผู้นำศาสนา ฝึกทักษะการสะท้อนคิดและการฟังอย่างลึกซึ้ง และให้ภาพรวม เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการทำงานด้วยพลังกลุ่ม โดยใช้กิจกรรมเชิฐะซังแห่งสติแจ้งกฎกติกา มารยาทในการอยู่ ร่วมกันและการฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมเมล็ดแก้วเขียวดวงวัดความสุขและความทุกข์ แบ่งปันความสุขแก่กัน กิจกรรมถอดบทเรียนสะท้อนคิด ฝึกการฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมอำนาจ กิจกรรมนับเลขฝึกสติรวมพลังกลุ่ม กิจกรรมผู้นำ-ผู้ตาม กิจกรรมละครเกี่ยวกับความไม่ไว้วางใจ ร่วมกับการทบทวนประสบการณ์ การเดินใคร่ครวญ

สุนทรียสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบรรยายสรุปเพื่อปูพื้นฐาน ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบสำคัญๆ ของกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนา

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงการลงลึกฝึกทักษะกระบวนการสานเสวนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การฟังด้วยความเมตตา เป็นการสานเสวนาเพื่อเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนา การเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพกลุ่ม เน้นให้เห็นถึงความสำคัญ และผลกระทบของความไว้วางใจ / ไม่ไว้วางใจ การประมวลความรู้ และหลักการสานเสวนามาใช้ในชีวิตจริง ประกอบด้วยกิจกรรมฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งแบบสองคน (Duo – Listening) จับคู่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความไม่ไว้วางใจกันในระหว่างศาสนา กิจกรรมฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งแบบสามคน (Trio – Listening) จับกลุ่ม 3 คน แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องสิ่งมีค่าสูงสุดในชีวิตและเป้าหมายชีวิตในทางศาสนา กิจกรรมฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งแบบกลุ่มใหญ่ เข้ากลุ่มใหญ่นั่งล้อมวงกลมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความไม่ไว้วางใจกันในระหว่างศาสนา สิ่งมีค่าสูงสุดในชีวิต การจดบันทึกแบบสะท้อนความรู้สึกนึกคิด จากกิจกรรมที่ผ่านมา กิจกรรมชมคลิปวิดีโอเกี่ยวกับความขัดแย้งและความรุนแรงทางศาสนา สะท้อนความรู้สึกนึกคิด และฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมฝึกทักษะการฟังแบบกลุ่มย่อยโดยมีกระบวนการ เข้ากลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องหลักศรัทธาสูงสุดในศาสนาของตน กิจกรรมเด็ดดอกไม้สะท้อนถึงดวงดาว สะท้อนคิดจากกิจกรรม กิจกรรมฝึกทักษะการฟังแบบกลุ่มย่อยโดยไม่มีกระบวนการ เข้ากลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องจุดมุ่งหมายและความดีงามในพิธีกรรมทางศาสนาของตน เน้นการฝึกปฏิบัติจริงในกระบวนการฝึกสติ การเจริญเมตตา การฟังอย่างลึกซึ้ง สุนทรียสนทนาเพื่อให้ประจักษ์แจ้ง ถึงปัญหา อุปสรรค การวิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางแก้ไขที่คลี่คลาย และ เกิดความตระหนักถึงผลของความสำเร็จจากพลังกลุ่มของผู้นำศาสนา

ช่วงที่ 4 ศึกษาเรียนรู้สถานที่จริงของแต่ละศาสนาตามเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้นำศาสนาในแต่ละศาสนสถาน ฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การเดินใคร่ครวญ และการสุนทรียสนทนา

ช่วงที่ 5 เป็นช่วงทบทวน สรุป และประเมินผลการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายผู้นำศาสนา โดยใช้กิจกรรมทำแผนสร้างเครือข่ายจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาและศาสนิกชน กิจกรรมอ่างปลา สะท้อนผลการเรียนรู้จากกระบวนการเสริมสร้างศาสนสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาเพื่อทบทวนกิจกรรมที่ได้ทำมาทั้งหมด เชิญชวน ให้ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ว่าได้เรียนรู้อะไรจากการฝึกอบรม ในครั้งนี้ และจะนำกลับไปใช้ในชีวิตของตนได้อย่างไรบ้าง สรุปและประเมินผลกระบวนการ พิธีปิดอาลาอาลัย

4. การสร้างคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา มุ่งองค์ประกอบของคู่มือดังนี้ 1) แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 2) ความสำคัญของการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ 3) รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ 4) องค์ประกอบของกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ 5) การวัดและประเมินผล 6) คุณลักษณะของกระบวนการ 7) สถานที่ในการจัดกระบวนการ 8) ระยะเวลาในการจัดกระบวนการ ฯลฯ

5. การตรวจสอบคุณภาพคู่มือ โดยการประเมินประสิทธิภาพของคู่มือจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.37 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.85 และผู้นำศาสนาจำนวน 7 ท่าน ผลการประเมินประสิทธิภาพคู่มือฯ ของผู้นำศาสนาทั้ง 7 ท่านมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 4.34 ระดับมากที่สุด มีนัยยะสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.61 และนำผลและข้อเสนอแนะปรับปรุงคู่มือที่สร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการใช้งาน

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้คู่มือการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า จากการทดลองจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา พบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยศาสนิกสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำศาสนา มีความรัก ความสามัคคี มีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ สนับสนุนกัน) ก่อนอบรม อยู่ที่ 3.55 ระดับมาก หลังการอบรม อยู่ที่ 4.68 ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 2) ความสมานฉันท์ (ความเข้าใจ เข้าใจ ความเห็นพ้องต้องกันในด้านความเห็น ความไว้วางใจ เชื่อใจ การให้อภัย การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และความสามัคคี) ก่อนการอบรมอยู่ที่ 3.59 ระดับมาก หลังการอบรมอยู่ที่ 4.64 ระดับมากที่สุด และพบผลที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมกระบวนการ อันเน้นย้ำถึงประสิทธิภาพของคู่มือการจัดกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยจิตตปัญญาศึกษาในการส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างผู้นำศาสนาที่มีภูมิหลังทางศาสนาที่หลากหลาย กระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีส่วนช่วยสร้างชุมชนผู้นำศาสนาที่มีความสมานฉันท์เชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้น ด้วยการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก การสร้างทักษะการปฏิบัติ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่มีความหมาย ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะส่งเสริมสันติภาพและความเคารพซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกทุกคนในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยสรุปผลการวิจัยระยะที่ 2 ช่วยให้เข้าใจถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของคู่มือที่สร้างขึ้นในการเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ผู้นำศาสนา และศาสนิกชนในชุมชนรอบองค์พระปฐมเจดีย์และจังหวัดนครปฐม และสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาศาสนิกสัมพันธ์ต่อไปได้ในอนาคตได้

การอภิปรายผล

จากการวิจัยผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยพบว่าจังหวัดนครปฐมมีความหลากหลายทางศาสนาและความเชื่อเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ลัทธิความเชื่อและศาสนาต่าง ๆ มาแต่อดีต รอบอาณาบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์มีภูมิทัศน์ที่สำคัญแวดล้อมไปด้วยศาสนสถานของศาสนา ลัทธิและนิกายต่าง ๆ ทำให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเส้นทางศาสนิกสัมพันธ์ที่ใช้เส้นทางศาสนสถานเพื่อเรียนรู้สร้างชุมชนศาสนิกสัมพันธ์ร่วมกัน สอดคล้องกับข้อค้นพบของปัญญา เทพสิงห์และคณะ (2563) พบว่า การมีประวัติศาสตร์และจิตสำนึกร่วมกัน เช่น มีชาวพุทธและชาวมุสลิมอพยพมาสร้างชุมชนด้วยกัน การมีญาติมิตรต่างศาสนา เชื้อในอำนาจเหนือธรรมชาติร่วมกัน ภูมิหลังการจัดการความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา

หากมีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมและพุทธในอดีตมานานจนเชื่อมั่นแน่ว่าจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาในปัจจุบัน

2. ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความขัดแย้งทางศาสนาและไม่พบเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทบกระทั่งหรือความไม่เข้าใจกันทางศาสนา ศาสนิกชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ผู้นำศาสนาไม่มีความคั่นเคยและมีกิจกรรมร่วมกัน ปัญหาความสัมพันธ์ทางศาสนาที่สำคัญคือความไม่คั่นเคยไม่สนิทสนม ไม่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้นำทางศาสนา ซึ่งปัญหาความขัดแย้งกระทบกระทั่งไม่เข้าใจกันอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต หากไม่มีการสร้างความสัมพันธ์ให้ผู้นำศาสนาเกิดความคั่นเคยและมีกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับพัทธิธรา นาคอุไรรัตน์ และคณะ (2563) พบว่าผู้นำศาสนามีบทบาทในการนำเสนอและร่วมลงมือขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้แนวคิดเรื่อง การเป็นเพื่อนรักข้ามศาสนาและได้เสนอแนะให้ขยายผลการฟื้นฟูความสัมพันธ์เช่นนี้ให้กว้างขวางออกไปในชายแดนใต้ ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความสัมพันธ์ดีระหว่างศาสนา และหากผู้นำศาสนาในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสังคมก็จะเข้มแข็งและสงบสุข

3. ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมเป็นกิจกรรมแบบพิธีการที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีลักษณะเป็นทางการและไม่ได้สร้างความสัมพันธ์ที่สนิทสนมคั่นเคยระหว่างผู้นำศาสนาอย่างแท้จริง อีกทั้งกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ที่จัดขึ้นมักเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะโต้แย้งทางวิชาการ หลักการของศาสนา ทำให้ผู้นำศาสนารู้สึกไม่สบายใจที่จะไปร่วมเพราะเกิดลักษณะการกดขี่แข่งขัน ความดีเด่นในศาสนาของตน ไม่ได้รับฟังเพื่อทำความเข้าใจศาสนาอื่น อีกทั้งกลัวว่าจะไม่สามารถนำเสนอศาสนาของตนได้ดี ทำให้ไม่รู้สึกคั่นเคยกันอย่างแท้จริง สอดคล้องกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2551) พบว่าการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล จะอาศัย PDCA อย่างเดียวคงไม่พอ คงต้องเน้นการเสริมสร้างวิสัยทัศน์ของผู้นำ การตั้งคณะกรรมการฯ ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศาสนิกสัมพันธ์ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการดำเนินงานศาสนิกสัมพันธ์ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรในองค์กรศาสนา รวมทั้งการประสานงานทั้งแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ อย่างมีความเป็นกัลยาณมิตร สภาพปัญหาที่สำคัญของการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนา คือไม่มีกระบวนการใหม่ ๆ ที่เน้นสร้างความคั่นเคยความสัมพันธ์และความสมานฉันท์ได้อย่างแท้จริง

4. ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ของผู้นำศาสนาที่จะทำให้ผู้นำศาสนาหันหน้ามาฟังกันอย่างลึกซึ้ง ฟังกันด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เปิดใจกว้างเพื่อสร้างความสมานฉันท์ และความเข้าใจอันดีต่อกันได้นั้น กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเจริญสติ การเจริญเมตตา การฟังอย่างลึกซึ้ง กระบวนการสุนทรียสนทนา ศาสนเสวนาจะสามารถทำให้ผู้นำศาสนาเกิดความปรองดองสมานฉันท์และสนิทสนมคั่นเคยกันได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับสมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และ กาญจนา ภูครองนาค (2560) พบว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงแนวจิตตปัญญาศึกษาสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงและยั่งยืนได้จริงด้วยการกลับเข้าไปทำงานกับธรรมชาติด้านในถึงระดับชุดความเชื่อพื้นฐาน หรือกรอบการอ้างอิง โดยเปลี่ยนวิธีการรู้จัก รื้อถอนชุดความเชื่อเดิม เกิดการขยายกรอบการอ้างอิงให้กว้างใหญ่และครอบคลุมความจริงที่มากขึ้นกว่าเดิม ในที่สุดจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนท่าที ความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมเกิดเป็นวิถีชีวิตอย่างใหม่ที่จริงแท้ พึงประสงค์มากขึ้น

5. ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ ดังนี้ แนวคิด รูปแบบและวัตถุประสงค์ เนื้อหาการจัดกระบวนการ กิจกรรมการจัดกระบวนการ การวัดและประเมินผล คุณลักษณะของกระบวนการ สถานที่การจัดกระบวนการ ระยะเวลาในการจัดกระบวนการ มีกิจกรรมที่สำคัญคือ 1) ฝึกการสะท้อนตนเองอย่างมีสติ 2) ฝึกการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และการสนทนา (Dialogue) 3) ฝึกการทำสมาธิเจริญเมตตา 4) ฝึกเดินครุ่นคิด 5) บันทึกการสำรวจตนเองอย่างใคร่ครวญ 6) การอ่านคำศักดิ์สิทธิ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ 7) การผ่อนคลายตระหนักรู้ 8) การสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 9) การศึกษากิจกรรมของผู้นำศาสนาในศาสนสถาน สอดคล้องกับกาญจนา สายพิมพ์ (ม.ป.ป.) พบว่า 1) กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะตามแนวคิดปัญญาศึกษาประกอบด้วย 6 กิจกรรมได้แก่ การสร้างสมาธิ การสร้างจิตสำนึก ศิลปะสะท้อนความคิด สนทนา วาดภาพสะท้อนจิตสำนึกและการเขียนบันทึก 2) ผลของการใช้กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าคะแนนหลังการใช้กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการประเมินคู่มือเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์ ฯลฯ พบว่า จากการเข้าร่วมทดลองกระบวนการของผู้นำศาสนา มีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนคือ ผู้เข้าร่วมแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเกี่ยวกับการยอมรับความหลากหลายทางศาสนา มีคะแนนความสัมพันธ์และความสมานฉันท์สูงขึ้นในระดับมากที่สุด สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าคู่มือการจัดกระบวนการ ฯลฯ ถ่ายทอดแนวคิดและข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวรวิมลดา จันทวิเมือง (2561) พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะจิตวิญญาณหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะจิตวิญญาณหลังทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$) การดำเนินการตามโปรแกรมจิตตปัญญาศึกษาให้ผลที่ไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จึงควรมีการวิจัยซ้ำโดยศึกษาในสถาบันการศึกษาเดียว และผู้ทำหน้าที่กระบวนการควรมีประสบการณ์ด้านจิตตปัญญาศึกษามากพอสมควร

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐม หน่วยงานผู้รับผิดชอบ เช่น สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ศึกษาพิเศษจังหวัดนครปฐมควรนำคู่มือที่ได้วิจัยแล้วนี้ ไปส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาตามคู่มือนี้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการให้กับผู้นำศาสนา เพื่อฝึกทักษะกระบวนการเสริมสร้างศาสนิกสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์ของผู้นำศาสนาในจังหวัดนครปฐมด้วยจิตตปัญญาศึกษา

2.2) การวิจัยเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ของศาสนิกชนโดยใช้เส้นทางศาสนิกสัมพันธ์เรียนรู้วิถีชีวิตต่างศาสนาของกันและกัน

2.3) วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ทางจิตวิญญาณสานสัมพันธ์เพื่อรักต่างศาสนา

References

- Department of Religion, SanamChan Youth Camp, Bangkok: Thai Agricultural Cooperatives Community, Limited. 2010
- Kanjana Saipim, Public Mind Promotion Process in accordance with the Intellectual Education of 3rd Grade Elementary School Students. <https://www.chonburi.spu.ac.th/journal/>
- Kasem Sirisampan, Samanchan "Released: October 31, 2005." <https://mgronline.com/daily/detail/9480000150464>
- Khenpo Chöying Sangpo. What Makes You Not A Buddhist. Translated by Ruwarun Chomchala. Bangkok: Suan Ngern Mee Ma, 2013.
- Jirattikarn Pongphakthian. Intellectual Education: Learning Towards a New Consciousness. Bangkok: Suan Ngern Mee Ma, 2010.
- Chusak Sirisutthi. Religious Relations in accordance with Catholicism. Bangkok: P.T. Everest Supply, 2001.
- Panya Teppasinsingh and colleagues. Conditions for Reinforcing the Roles of Buddhist Monks and Islamic Religious Leaders in Enhancing Relations between Muslims and Buddhists in 3 Southern Border Provinces. Journal of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Volume 28, Issue 2, May to August 2020.
- Parichad Suwannabupha. Manual for Facilitating Dialogue Processes. Bangkok: Center for Peace Studies and Development, Mahidol University, 2010.
- Patthathira Nakaurairat. The Role of Religious Leaders in Peacebuilding in the Southern Border Provinces. Nakhon Pathom: Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University, 2020.
- Phramaha Horasattho (Nithi Bunnayakarn). (2011). Buddhist Peace Method: Principles Integration and Conflict Management Tools. Bangkok: 21 Century.
- Phaisan Anamwattana. The Necessity of Religious Relationships. Searched on July 29, 2021. < <http://cidcu.cbct.net/html/i2.html>>
- Dhammapitaka (P.Y. Poyuttato). Viewing World Peace through the Perspective of Global Ethical Culture. Bangkok: Dhamma Conservation Fund, 1999
- Manas Sutthikarn and Idris Daragai. Research Report on the Highest Spiritual Leaders' Influence on Building Harmony in Communities: A Case Study of Chuchana Nakian Community, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. Bangkok: Phra Pok Klao Institute, 2013.

- Montchai Pinijjitsomut. Dialogue of the Practitioners. Bangkok: Monotheme Consortium, 2010.
- Rattiporn Jongwisat and colleagues. Towards the Potential of Humanity: A Guide to Developing Spiritual Processes. Nakhon Pathom: Asia Digital Printing, 2021.
- Varin Ladda Jantawimuang. The Effects of the Intellectual Education Program on the Mental Health of Nursing Students. Journal of Nursing Science, Siam University, Volume 19 , Issue 37, July-December 2018.
- Viratthep Patumcharoenwatthanawat. Training for Transformation. Bangkok: Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, 2021.
- Center for Promotion and Development of Moral Integrity (Ethical Development Center), Research Project for the Development of Training Courses and Educational Intellectual Mindfulness Processes, Bangkok: Ethical Development Center, 2007.
- Institute of Public and Social Research. Study Report on Effective and Efficient Management Models of Public Relations Work. Nakhon Pathom: Mahidol University, 2008.
- Somssit Asadanithee and Kanjana Phukhroknak. A Study of Analyzing Knowledge about Learning towards Transformation according to the Philosophy of Intellectual Education. Journal of Educational Research (Education Sciences): Volume 18, Issue 2, July-December 2017.
- Suraphat Taweesak. Makha Bucha and the Society of Religious Pluralism. Searched on July 25, 2021. < <http://board.palungjit.org/f14-27657.html>>
- Sophon Buachan and colleagues. The Peace Communication Process of Religious Leaders to Foster Peaceful Society in Surat Thani Province. Mahachulalongkorn Journal, Volume 7, Issue 3, March 2020.
- Arthur Saiong. Contemplative Education Practices: When Knowledge Transforms into Love. Bangkok: Suan Ngern Mee Ma, 2012.

การจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ
ท่าปลาเป็นฐานในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
LOCAL HISTORY LEARNING MANAGEMENT FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY
USING THE THA PLA DISTRICT CULTURAL CENTER LEARNING CENTER AS A BASE FOR
MATHAYOM 5 STUDENTS

สิทธิพล ขระสุ, อัจฉรา ศรีพันธ์

Sittipol Krasu, Atchara Sriphan

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail: sittipolk64@nu.ac.th

Received 3 September 2023; Revised 14 October 2025; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐาน และ 2) เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน โรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัดท่าปลา รวมจำนวน 13 คน โดยมีขอบเขตพื้นที่การวิจัยได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสังเกตการมีส่วนร่วม 3) แบบบันทึกการจัดกิจกรรมเป็นฐาน 4) คู่มือที่ใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คือ 1) นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ไม่ให้ความสนใจกับการเรียนในห้องเรียน 2) เนื้อหาในการเรียนมีเยอะเกินไป 3) ยังไม่มีกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าวไปสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ผลจากการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มี 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ด้านแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างมาก 2) ด้านครูผู้สอน สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นไปบูรณาการร่วมกับรายวิชาอื่นๆ ได้ 3) ด้านผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากชิ้นงานที่นักเรียนสร้างขึ้นมา จากผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ THAPLA Model โดย T-Team คือ การเรียนรู้ไปด้วยกันครูกับนักเรียน, H-Heart คือ เต็มใจศึกษา, A-Attitude คือ ทศณคติที่ดี, P-Participation คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน, L-Learning คือ เรียนรู้, A-Authentic Assessment คือ ประเมินตามสภาพจริง

คำสำคัญ: กิจกรรมเรียนรู้, ความคิดสร้างสรรค์, แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลา

Abstract

This research is qualitative research (Qualitative Research) with the objectives: 1) Develop creativity. Using the Tha Pla District Cultural Center learning resource as a base 2) to create learning activities for the development of creativity. with a target group From purposive sampling, 30 Mathayomsuksa 5 students, Tha Pla Pracha Uthit School. and informants, namely the director and teachers of Tha Pla Pracha Uthit School Local philosopher, community leader, abbot of Wat Tha Pla, totaling 13 people. The scope of research areas includes: Tha Pla District Cultural Center The tools used in the research study consisted of 1) in-depth interview questions, 2) participation observation form, 3) activity recording form, 4) manual used in learning activities. Using descriptive data analysis.

The results showed that Current conditions and problems in learning management to develop creativity are: 1) Students lack enthusiasm. 2) There are too many learning contents. 3) There are no suitable learning activities and methods to develop creativity. The researcher then used the results of the study of the current conditions and problems to create learning activities. The results from the trial of learning activities revealed that there were 3 important elements: 1) the learning resources were very suitable for organizing learning activities; 2) the teachers Organized learning activities can be integrated with other subjects. 3) Learners develop creativity. from the workpieces created by the students. From the research results It can be summarized as a learning management model that is THAPLA Model where T-Team means learning together between teachers and students, H-Heart means willingness to study, A-Attitude means good attitude, P-Participation means participation. of the community, L-Learning is learning, A-Authentic Assessment is an assessment based on actual conditions.

Keywords : Learning activities, Creativity, Tha Pla District Cultural Center Learning Center

บทนำ

ความเจริญของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ความเจริญและความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม มนุษย์ต่างก็ขวนขวายพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เพื่อให้ตัวเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยี สารสนเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็ก เยาวชน ที่ปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต ทำให้ทุกคนล้วนมุ่งศึกษาพัฒนาตัวเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (Ministry of Education, 2008: p. 5) การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการดำรงชีพ การศึกษาจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ในการช่วยพัฒนาสังคมให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม กล่าวคือการศึกษาคือช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ มีจิตวิญญาณของผู้มีอารยธรรมทางปัญญาและความงดงามทางจิตใจ การศึกษาสร้างให้คนมีความรู้ในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกวัยดังพระราชดำรัสในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ว่า (Young Ambassadors of Virtue Foundation, 2021)

“...การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ตลอดจนความประพฤติและคุณงามความดีของบุคคล ให้บุคคลดำรงตนอยู่ในสังคมและในโลกได้อย่างมั่นคงและมีความสงบร่มเย็นได้ แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วเพียงใดก็ตาม...”

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในปัจจุบัน ผู้เรียนมักจะให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาที่มีลักษณะเป็นสายวิชากายภาพ เน้นคำนวณหรือการทดลอง และส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนอยู่แต่ในห้องเรียน ส่งผลให้วิชาประวัติศาสตร์ไม่ได้รับความนิยมมากนัก สืบเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะเน้นครูเป็นศูนย์กลาง เน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย มีทัศนคติด้านลบกับวิชาประวัติศาสตร์ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความรู้สึก ขาดการรับรู้บริบททางประวัติศาสตร์ และไม่มีความเข้าใจว่าอดีตต่างจากปัจจุบันอย่างไร (Chodok, S, 2022) ครูผู้สอนจึงเล็งเห็นปัญหาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย จากการสังเกต สอบถาม และวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนพบว่า นักเรียนมีความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์น้อย ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ นักเรียนขาดความสนใจและความคิดสร้างสรรค์ต่อยอด

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในปัจจุบันจึงต้องเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในรายวิชาประวัติศาสตร์ประกอบกับการพัฒนาในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เป็นมนุษย์มีความสมบูรณ์ทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในอนุรักษ์พัฒนาท้องถิ่นชุมชนตนเอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าปลาประชานุกูล เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถต่อยอดพัฒนาให้เกิดความรักความภูมิใจในท้องถิ่น นำไปสู่ความคงทนถาวรในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐาน
- 2) เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนประมวลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

การจัดการศึกษาฐานชุมชน

การจัดการศึกษาฐานชุมชน หรือการจัดการศึกษาโดยใช้ฐานชุมชน มีแนวความคิดต่อประเด็นการจัดการศึกษาในระบบของไทยว่า สถานศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาคณะและพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าโลก การศึกษาทำให้คนไทยรู้เท่าทัน ประเทศมีความเจริญก้าวหน้า คนไทยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ในทางกลับกัน แบบแผนการจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาได้แยกคนออกจากชุมชน สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณของความเป็นท้องถิ่น จนลืมรากเหง้า วิถีชีวิตและความเป็นตัวตนเกือบสิ้นเชิง แต่ความเป็นจริงคือครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด ศาสนสถาน ที่มีบรรพบุรุษ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณธรรมศีลธรรม ล้วนเป็นกลไกเชื่อมโยงคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Siridhrungsri, P.,

2012) การจัดการศึกษาฐานชุมชน จึงเป็นการเพิ่มสำคัญของเอกชน ชุมชนท้องถิ่น สถาบันศาสนาและสถาบันสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว หันมาให้ความสำคัญกับเยาวชนและบุตรหลาน โดยร่วมกันปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มารยาท ประเพณีและวัฒนธรรมภายในครอบครัวและชุมชน โดยรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งเป็นฐานรากของสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแนวคิดในการจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มุ่งสร้างความเข้มแข็งฐานรากที่จำเป็น เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อสุขภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม เป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่น ชุมชนช่วยกันทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝังคุณค่าและชีวิตที่ดีงาม เพราะกระบวนการชุมชน คือหัวใจของการพัฒนา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน

ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น หมายถึง แหล่ง หรือศูนย์รวมของข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ข่าวสาร

ประสบการณ์ สารสนเทศ และเทคโนโลยี ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Intaya, Y., 2561) แหล่งการเรียนรู้สามารถจัดแบ่งได้หลายลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (Office of the Basic Education Commission, 2003) ได้แบ่งแหล่งการเรียนรู้ไว้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่นห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ ฯลฯ

2. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชนที่ใกล้เคียงโรงเรียนที่พานักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่นแม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งท่องเที่ยวร้านอาหาร ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียน และ

ประชาชนได้ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ฝึกประสบการณ์ไปพร้อมกัน

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้ 1) ความคล่องแคล่วในการคิด คือ ความสามารถของบุคคลในการหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีคำตอบในปริมาณที่มากในเวลาจำกัด 2) ความคิดยืดหยุ่นในการคิด คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง 3) ความ

คิดริเริ่ม คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดหาสิ่งแปลกใหม่และเป็นคำตอบที่ไม่ซ้ำกับผู้อื่น 4) ความคิดแบบละเอียดลออ คือ ความสามารถในการกำหนดรายละเอียดของความคิดเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดและการนำไปใช้

หลักความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ดมุ่งไปที่ความสามารถของบุคคลที่จะคิดได้รวดเร็วกว้างขวาง และมีความคิดริเริ่ม ถ้ามีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความคิดนั้น ๆ กล่าวโดยสรุปว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถด้านสมองที่จะคิดได้หลายแนวทางหรือคิดได้หลายคำตอบ (Guilford, 1956)

นอกจากนี้ยังมีอีกความหมายคือ ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์ ผลิตผล หรือสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจจะเกิดจากการรวมความรู้ต่างๆ ที่ได้รับ จากประสบการณ์แล้วเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ๆ ซึ่งอาจออกมาในรูปของผลผลิตทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ (Torrance, 1962)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะคิดได้ หลายทิศหลายทาง หรือคิดได้หลายคำตอบ และความสามารถในการมองเห็นมิติความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แหล่งเรียนรู้ศูนย์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอำเภอท่าปลา ที่ตั้งอยู่ในโรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 จำนวน 13 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน 1 รูป ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอท่าปลา จำนวน 3 คน ครูวิชาสังคมศึกษาฯ ในเขตอำเภอท่าปลา จำนวน 4 คน ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 1 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2 จำนวน 30 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ ปีการศึกษา 2/2565

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) คู่มือการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) 3) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) 4) แบบบันทึกการจัดกิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Notes) ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐานในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นคำถามการวิจัย จากนั้นได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามสำหรับนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการเขียนสรุป ตรวจสอบ แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐาน

1.1) ด้านสถานที่ปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า สถานที่แห่งนี้เป็นอีกสถานที่สำคัญของอำเภอท่าปลา เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เก็บรวบรวมสิ่งของโบราณที่ชาวบ้านได้นำมาบริจาคไว้ อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมรักเหง้าชุมชน ศิลปวัฒนธรรม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีสิ่งที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลายมิติ โดยองค์ความรู้ทั้งหมดทั้งหมดถูกรวบรวมจัดขึ้นเก็บรวบรวมไว้ที่แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลา โดยมีครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาเป็นผู้ดูแลและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่สนใจ รวมทั้งมีการบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถและความสนใจของตนเอง ครูและผู้สอนร่วมกันจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้เสนอความคิดเห็นประเด็นที่ตนเองสนใจ ไม่มีการปิดกั้นความคิดเห็นของผู้เรียน มีการให้คำปรึกษา และตั้งประเด็นการซักถาม

เพื่อเป็นการเปิดประเด็นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำประสบการณ์เดิมที่มีมาเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่ ทำให้เกิดความประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

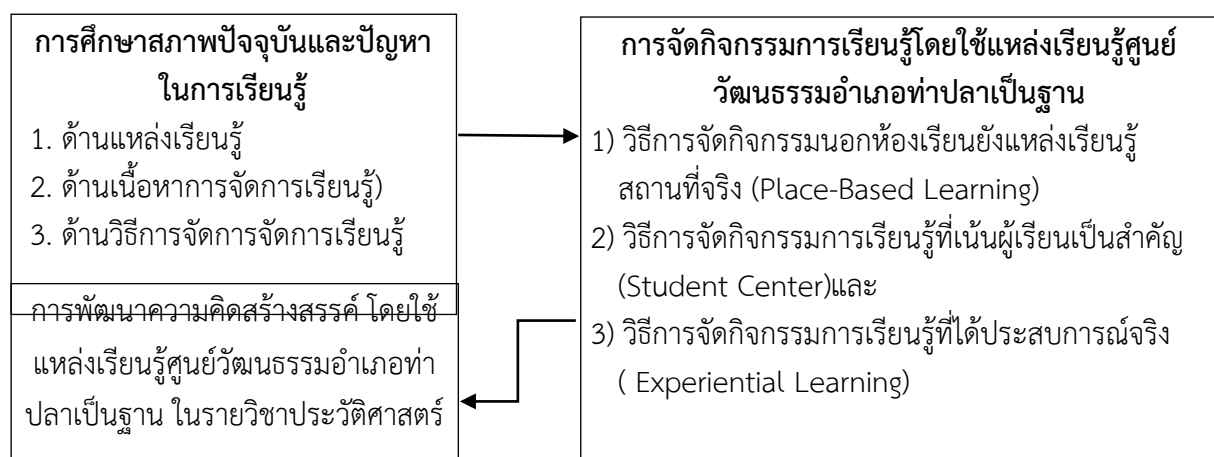
1.2 ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้

จากการลงมือศึกษา ข้อมูล เนื้อหาในแหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลา ด้วยการค้นคว้า ตำรา เอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ในท้องถิ่น โดยได้ศึกษา สอบถามจาก เจ้าอาวาสวัดท่าปลา ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และหน่วยงานของรัฐ โดยผู้ศึกษาวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีประวัติที่น่าสนใจ มีการอพยพโยกย้าย ตามเหตุการณ์ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ 2) ความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีคนท่าปลา ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น เก่าแก่ เป็นของตัวเอง เช่น ประเพณีแห่ผีตลก – ผีขน, ประเพณีการต้องแก้วท่าปลา, ประเพณีจับปลาสะเ็น (History of Tha Pla, 2019)

1.3 ด้านวิธีการจัดการจัดการเรียนรู้

ประเด็นการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลา สำหรับนักเรียน โดยการเปรียบเทียบการเรียนในห้องเรียนกับการจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ นั้น นักเรียนเห็นว่า วิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หากปราศจากสิ่งปลูกสร้างจากครูผู้สอนแล้ว วิชาดังกล่าวก็จะเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่าย ต้องจดจำ นั่งฟังบรรยาย หากเปรียบเทียบกับการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้สถานที่จริงแล้ว จะช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้จากตัวนักเรียนเอง จากประสบการณ์เรียนรู้โดยตรง ถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนโดยแท้

จากการศึกษาข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการพัฒนาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน และไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนไปสร้างชิ้นงานตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้ ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ 1) วิธีการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนยังแหล่งเรียนรู้สถานที่จริง (Place-Based Learning) 2) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Center) และ 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ประสบการณ์จริง (Experiential Learning) โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยที่ประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นท่าปลา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ผู้ศึกษาวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านผู้สอน และด้านผู้เรียน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านแหล่งเรียนรู้

ผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นท่าปลา พบว่า แหล่งเรียนรู้ศูนย์ประวัติศาสตร์อำเภอท่าปลาช่วยให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น ช่วยดึงความสนใจแบ่งเบาภาระหน้าที่ของครูผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาสาระการจัดการเรียนรู้ เพราะนักเรียนจะได้ลงมือศึกษาจากแหล่งเรียนรู้โดยตรง ได้เห็นสภาพจริง และแหล่งเรียนรู้ยังสามารถช่วยให้คณะครูผู้สอนคิดค้นเทคนิควิธีการสอนใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ให้เกิดความน่าสนใจ เป็นไปอย่างมีคุณภาพให้มากยิ่งขึ้น ในส่วนของนักเรียนนั้นแหล่งเรียนรู้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนที่มีความยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องจากวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสถานที่จริง มีส่วนช่วยเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างอิสระ เกิดการกระตุ้นความสนใจในการเรียนและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดี

2.2 ด้านผู้สอน

ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นท่าปลาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จากการสังเกตครูผู้สอน ได้พบว่า ครูผู้สอนทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ อำนวยความสะดวกและเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ แรงบันดาลใจให้เกิดการเรียนรู้ตลอดการร่วมกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้สร้างสรรค์กิจกรรมเข้ามามีใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งในขั้นการนำนักเรียนเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสอน ขั้นการมอบหมายงาน และขั้นการประเมินผล รวมทั้งมีการบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระต่างๆ ในรายวิชาภาษาไทย วิชาศิลปะ วิชาเศรษฐศาสตร์ และวิชาภูมิศาสตร์ โดยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้รอบด้าน และร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ และยังสามารถสร้างความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานต่อการร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 ด้านผู้เรียน

ผลการศึกษาการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นท่าปลาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ Active learning ได้ผลเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการริเริ่มความคิดเชิงสร้างสรรค์ คือ การเรียนรู้แบบใช้กิจกรรม เป็นสิ่งช่วยกระตุ้นนักเรียนในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเกิดการแสวงหาความรู้ในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการลงมือทำงานภายใต้กติกาที่ครูผู้จัดกิจกรรมกำหนดไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายของการร่วมกิจกรรมที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นและความสนุกสนานตื่นเต้นของนักเรียน ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และยังเป็นการฝึกฝนสร้างคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ได้ดี เช่น ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความอดทน การเสียสละ ความมีน้ำใจ และการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการเรียนรู้ภายนอกชั้นเรียนผ่านกิจกรรมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นท่าปลาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งนักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ เช่น ภาพวาดระบายสี การแต่งกลอน คำขวัญ การออกแบบเสื้อผ้า โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐาน ดังที่ได้จากการสังเกตกลุ่มผู้เรียน พบว่านักเรียนชอบการเรียนรู้แบบนี้ การเรียนรู้นอกห้องเรียนมาก

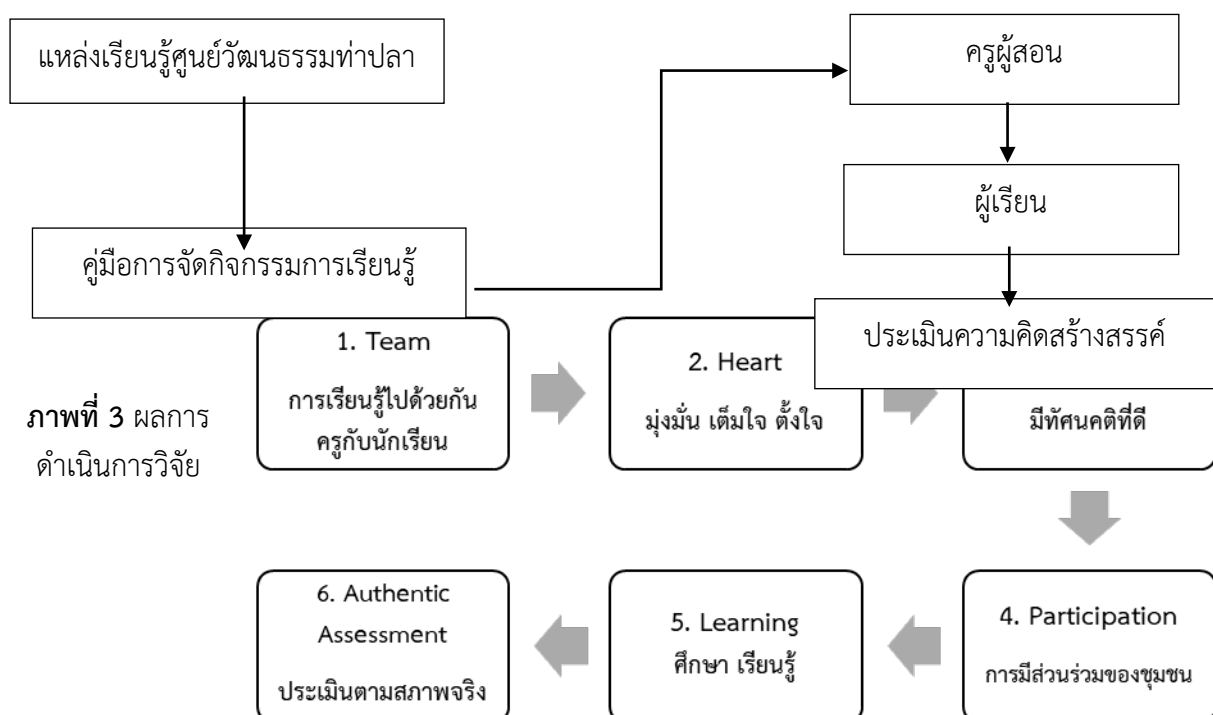
กว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนเพราะเกิดความสุขในการร่วมกิจกรรม ทำให้ได้รู้จักการทำงานเป็นทีม สร้างความสามัคคีของคนในกลุ่ม พอมีกิจกรรมให้ทำพวกเรากระตือรือร้นในการที่จะค้นหาคำตอบ หาความรู้และต้องแข่งกับเวลาที่มีจำกัดด้วย ต้องช่วยกันกับเพื่อนเพื่อหวังให้ผลงานที่ออกมาชนะกลุ่มอื่น ส่วนบรรยากาศภายในแหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมท่าปลาที่มีความหลากหลาย อากาศไม่ร้อนมาก เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ระหว่างที่ทำกิจกรรมก็มีเวลาพูดคุยเล่นกัน รู้สึกอิสระไม่ได้ถูกจำกัด

จากการดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐานในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ขึ้น ดังภาพ

ภาพที่ 2 ผลงานและคู่มือการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐาน

จากการวิจัยและการดำเนินการจัดกิจกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐานในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้เรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์ หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้น เนื่องจากครูผู้สอนใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐาน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้จากสภาพจริง และสามารถประยุกต์ความรู้สร้างสรรค์ผลงานตามความคิดสร้างสรรค์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ จึงสามารถสรุปการดำเนินการเรียนรู้ผ่าน THAPLA Model และผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ผลการดำเนินการวิจัย

Creative Thinking

ความคิดสร้างสรรค์

ภาพที่ 4 การดำเนินการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบ THAPLA Model

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการพัฒนาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน และไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนไปสร้างชิ้นงานตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้

จากผลการดำเนินการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาคู่มือการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสาระประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำความรู้ไปต่อยอดเพื่อสร้างผลงานตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง นำไปสู่การต่อยอดเป็นอาชีพในอนาคต เพราะผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (Melaville, 2006) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยใช้สถานที่ที่เป็นฐาน (Place Based Learning) เป็นการเพิ่มทักษะกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่าในห้องเรียน โดยการจัดการเรียนรู้อยู่แหล่งเรียนรู้โดยใช้สถานที่จริงตามแนวคิดข้างต้น จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยตัวของตนเองด้วยประสบการณ์ตรง อีกทั้งในกิจกรรมดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Wiangkaew, A., (2020)) ที่จัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถพัฒนานักเรียนผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมเป็นฐานได้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบระเบียบจากประสบการณ์ตรงจากสถานที่เรียนรู้ ก่อให้เกิดความรักใคร่ภาคภูมิใจในชุมชนของตน นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

กิจกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐานในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Sriphan, A., 2018) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้บนฐานชุมชน (Community-based Learning) โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ทักษะ โดยมีความเชื่อว่า นักเรียนจะต้องเรียนรู้โดยเข้าใจกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งภูมิปัญญา ความรู้ ตลอดจนเกิดจิตสำนึกรักชุมชน เห็นคุณค่าทรัพยากรในท้องถิ่น มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขในโลกศตวรรษที่ 21 เป็นพลเมืองตื่นรู้ของประเทศชาติและโลกนี้สืบไป

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าปลาเป็นฐานในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ศึกษา ไปสร้างเป็นผลงานผสมผสานกับความคิด

สร้างสรรค์ อีกทั้งสามารถต่อยอดได้โดยขยายการเรียนรู้ไปยังประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อำเภอรอบ ๆ เป็นการเข้าใจประวัติศาสตร์ในระดับที่กว้างมากขึ้น เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองให้เข้ากับบริบทสังคมสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีต่อไป

Reference

- Atchara Sriphan. (2018). Life-based education management and community-based education management. Bangkok: Danax Intercorporation.
- Bloom, B. S. (1959). Taxonomy of Educational objectives, Handbook cognitive New York David.Domain, Mckay Group Inc.
- Chodok, S. (2022) The Development of Local History Instructional Model by Using Oral History to Enhance Historical Empathy for Secondary Students. Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)
- Education M. (2009). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok : Agricultural Cooperative Assembly of Thailand Printing House.
- Guilford. (1967) definition of creativity From <http://www.nana-bio.com/Research/image%20research/research%20work/ceative%20thinking/creative%20thinking01.html>
- History of Tha Pla. (2019). Thai-Yuan Tha Pla culture from Eastern Lanna to Northern Tha (1st printing) Uttaradit: Tha Pla District Cultural Center
- INTAYA, I. (2561) Integration of Academic Service-Learning with Teaching and Case Study: Activity Development to decrease Time on Learning and to Increase Time on Knowledge by Using Learning Resources and Local Wisdom Knowledge Base
- Ministry of Education, (2008). Problems in organizing Thai education. From <https://www.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/03/>
- Siridhrungsri, P.(2012) Participatory education management of community organizations.
- Torrance, E. P. (1962). Guiding Creative Talent. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc. From <http://dx.doi.org/10.1037/13134-000>
- Young Ambassadors of Virtue Foundation, (2021) The jewel of youth development From <http://www.yavf.or.th/article>

การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ

DEVELOPMENT OF A LEARNING RESOURCE CENTER MODEL TO IMPART LOCAL WISDOM
FOR PGAZKOENYAU PEOPLE

จรี ขยัน¹, สารีพันธ์ สุวรรณ², ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล³, กัมปนาท บริบูรณ์⁴

Churee Kayan¹, Sareepan Supawan², Chanokhart Boonwatthanakul, Gumpanat Boriboon

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช¹²³

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ⁴

School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University.¹²³

Faculty of Education, Srinakharinwirot University.⁴

E-mail:chuphdstudent@gmail.com¹

Received 5 July 2024; Revised 7 November 2024; Accepted 3 December 2024.

บทคัดย่อ

โลกาภิวัตน์ทำให้สังคมชุมชนเปลี่ยนแปลง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกำลังจะหายไป การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ 2) พัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ และ 3) ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ การวิจัยนี้ ดำเนินการ 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของศูนย์ฯ โดยศึกษาเอกสาร และภาคสนาม ในจังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน จำนวน 4 ศูนย์ฯ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 60 คน เครื่องมือ คือ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบศูนย์ฯ ยกร่างรูปแบบ และสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน เครื่องมือ คือ แนวคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกข้อมูล และ ระยะที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ การสนทนากลุ่ม จำนวน 21 คน เครื่องมือ คือ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ศูนย์ฯ มีสภาพแวดล้อม และวิถีความเป็นชุมชน เป็นทุนทางวัฒนธรรม จัดการเรียนการสอนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปัญหาที่พบ ได้แก่ ปัญหาสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้เสื่อมโทรม การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ ขาดงบประมาณ และปัญหาสิทธิประโยชน์ทางการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) ความต้องการของศูนย์ฯ พบว่า ต้องการยกระดับคุณภาพบุคลากร การจัดการเรียนรู้ การรับรองสถานะบุคลากร

ทางภูมิปัญญา การสนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา 3)รูปแบบศูนย์ฯ มีองค์ประกอบเป็นประโยชน์และศูนย์ฯ ควรได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบศูนย์การเรียนรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ชาวปกากะญอ

Abstract

Globalization causes social and community changes. Local wisdom is disappearing. The purposes of this research were to 1) study of Conditions, Problems, and Needs of a Learning Resource Center Model to Impart Local Wisdom for Pgazkoenyau People 2) develop a Learning Resource Center Model to Impart Local Wisdom for Pgazkoenyau People and 3) examine the quality of a Learning Resource Center Model to Impart Local Wisdom for Pgazkoenyau People. The research was conducted in three phases.

Phase 1: Study of Conditions, Problems, and Needs: A study of documents and field studies at four Learning Resource Centers in Chiang Mai and Mae Hong Son province. Data were collected from 60 informants. The data collection instruments used were observation and interview forms and were analyzed using content analysis. Phase 2: Develop a Learning Resource Center Model: Draft a model and a focus group discussion with 20 representatives. The data collection instruments used were a focus group question guide and a data recording form. Phase 3: Examine the quality of a Learning Resource Center Model: A focus group discussion with 21 representatives. The data collection instrument used was a focus group question guide, and were analyzed using content analysis. The findings revealed that: 1)The Learning Resource centers are located in a community environment and have a cultural capital. The learning and teaching are managed by the community with a focus on learner-centered learning. The problems include deteriorating environment, buildings, structures, learning resources, lack of materials, equipment, skills to manage learning, budget, management and participation. 2)The needs of the learning resource centers include the development of human resource, improvement of learning management, official certification of local wisdom personnel, support for budget and educational resources; A Learning Resource Center Model has components. 3. It is beneficial and should continue to be supported and developed sustainably.

Keywords: Learning resource center model, Local wisdom, Pgazkoenyau people

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่อดีต ใช้ในชีวิตประจำวัน เอื้อประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง เป็นแนวทางในการทำงานการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสำคัญอำนวยการเป็นแนวทางในการทำงานให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต (Katasomboon, H., 2022) ภูมิปัญญาจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ได้ เป็นฐานวัฒนธรรม ฐานทุนของชุมชนในการต่อสู้ยืนหยัดกับสภาวะการณ์ของกระแสเศรษฐกิจทุนนิยม จะเสริมระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง เป็น ฐานความรู้ในการสร้างระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง (Kotchapong, S., et al., 2020) หากถูกละเลย ขาดการสืบสาน หรือถูกทำลายลง ก็จะสูญหายไป การไร้ซึ่งภูมิปัญญาของตนเอง ทำให้คนไม่มีศักดิ์ศรี ขาดความภาคภูมิใจในตน

ชาวปากะเกะญอโดยภาคประชาชนและชุมชนได้มีส่วนร่วมสืบทอดองค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง โดยการจัดการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มีชีวิตบนพื้นฐานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (Mawaki, 2014) และในการสืบทอดดังกล่าว ประสพปัญหา ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ กระบวนการสืบทอดเกิดช่องว่าง ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ความรู้สึกไม่ภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ คนรุ่นใหม่ขาดความรู้เรื่องชาติพันธุ์ การซ่อนเร้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง ชุมชนเสียประโยชน์ (Thuatrong, D., and Sinthiphong, U., 2018) และการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ ก่อเกิดปัญหา ด้านบุคลากร คณะกรรมการ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ แหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ เหล่านี้เป็นปัญหากระทบต่อวิถีชีวิต และนำไปสู่การสูญเสียฐานทรัพยากร และลดการพึ่งพาตนเอง

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว คนในชุมชนได้แสวงหาแนวทางในการสืบทอดองค์ความรู้ให้คงอยู่ เสริมสร้างการยอมรับ การเคารพ และ ส่งเสริม สนับสนุน การอนุรักษ์และพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ให้เป็นจริงในชีวิตประจำวันของพื้นที่ทั้งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ไปสู่ความยั่งยืน (Phatthanapraiwan, S., 2018) สอดคล้องกับที่การกำหนดความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 บัญญัติว่า “ให้บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิสืบทอดหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา จนถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปากะเกะญอ อันจะก่อประโยชน์ ประการแรก คือ เป็นแหล่งสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปากะเกะญอที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน หรือมีการสืบสาน หรือสร้างให้เกิดขึ้นมาใหม่ และมีการส่งต่อข้อมูลเพื่อให้ลูกหลาน

เยาวชน ผู้ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรที่จะสามารถสืบทอดภูมิปัญญาอันเป็นรากเหง้าของตนได้อย่างมีสาระอย่างแท้จริง ด้วยวิธีการ รูปแบบ ที่เหมาะสม ตอบสนองจิตสำนึกชุมชน ประการที่สอง เป็นแบบอย่างให้กับพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเรียนรู้ ทดลอง และปฏิบัติ ปรับใช้ ภายใต้วิถีวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ประการที่สาม องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความเป็นสากลยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของคนใน และคนนอกชุมชนได้ ประการที่สี่ ชุมชนกลายเป็นมหาวิทยาลัยชีวิต ที่จะมีรูปแบบการสืบทอดที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่สุด ประการที่ห้า เป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง หรือ ชนเผ่าพื้นเมือง ต่อไป และประการที่หก สุดท้าย คือการส่งเสริมให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ
3. เพื่อตรวจสอบคุณภาพรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปผลการทบทวนวรรณกรรม ได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกได้นำเอากรอบคิดทางการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกรอบหลักในการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมนุษย์ เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต พัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต (Rattanaubon, A., 2019. Sangsri, S., 2018) โดยไม่ว่าจะอยู่ในวัยไหนก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตัวเอง เกิดความก้าวหน้าและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเพราะการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆบนโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกของเทคโนโลยีและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ (2023) สรุปได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีเป้าหมายเพื่อความสำเร็จ เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ทั้งต่อตนเอง และสังคมมีความจำเป็นต่อชีวิต ทั้งในฐานะปัจเจกชน และ ในกลุ่ม ระดับสังคมต่างๆ ในโลกที่ไร้พรมแดน

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ ประกอบไปด้วย ความหมายรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี และ องค์ประกอบของรูปแบบ มีนักวิชาการได้กล่าวถึง คือ พัฒนา พรหมณีและ

คณะ (Phrommani, P., and group 2017) ได้ให้ความหมายของ รูปแบบ ว่าหมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น Stoner & Wankel (1986) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นการจำลองสถานการณ์ เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ให้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกับ Willer (1986) กล่าวว่า รูปแบบเป็นกระบวนการสร้างความคิดรวบยอดของปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการของเหตุผลที่มีจุดหมาย เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในนิยามที่แสดงถึงความสัมพันธ์และข้อเสนอของระบบรูปนัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ เป็นการจำลองความคิด อธิบายเป็นรูปธรรม แสดงความความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีการระบุถึงองค์ประกอบ บอกรายละเอียดและขั้นตอนการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน มีแนวคิด ทฤษฎี รองรับ สามารถตรวจสอบ เปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริง และสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินการ เพื่อปรับใช้ ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ อาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กิจกรรม ศูนย์วิชาการ มุมประสบการณ์ หรืออื่นๆ เป็นแหล่ง หรือ พื้นที่ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้บุคคล หรือ กลุ่มคน หรือ องค์กรได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ในการพัฒนาทางปัญญา ตามความสนใจของตนเอง อย่างเป็นอิสระ ศึกษาเรียนรู้ร่วมกันโดยมีหน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัด(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 18 ข้อ (3)เพื่อคุณภาพของชีวิต และการอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า และมีความสุข เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ Vander Krogt (1988)

แนวคิดเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญา Na Thalang, E.,(1997) Sangsri, S., (2007) Pattanwe, T., and Nilsingkhon, J., cited in Charoenchim, J., and Dilek, S., (2020).ได้มีการกล่าวถึง ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสมความรู้และประสบการณ์อันยาวนานโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ลักษณะต่างๆ เลือกรรมา ประพฤติปฏิบัติ ปรับปรุง พัฒนาให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเองและคนในสังคม และมีการสืบทอด มาจนถึงปัจจุบัน เป็นแนวคิดที่ทรงคุณค่า มีความสำคัญ ผูกพันกับสำนึกของคน (Charoenchim, J., 2019) ได้มีการส่งต่อความรู้ ความเข้าใจมาจากบุคคลหนึ่งไปสู่มุบุคคลหนึ่ง หรือ กลุ่มคนหนึ่ง ไปสู่กลุ่มคนหนึ่ง โดยมีองค์ประกอบในการถ่ายทอดที่หลากหลายด้วยกัน ได้แก่ ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ อุดมการณ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ภาษา ตลอดจนปรากฏออกมาในลักษณะของ สิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่างสามารถจับต้องได้ เช่น ศิลปกรรม งานฝีมือ

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน E.Mark Hanson (2003) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย (Network) ว่าเป็นรูปแบบการทำงานในลักษณะสร้างความร่วมมือ ประสานงานกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับ กาญจนา แก้วเทพ (Kaewthep, K., 2006) อธิบายว่าเครือข่าย (Network) เป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆองค์กร ที่ต่างมีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย วิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง เครือข่ายก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ลงมือทำ

กิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันหลายด้าน องค์ประกอบของเครือข่าย ประกอบไปด้วยส่วนประกอบภายในที่หลากหลาย มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีลักษณะระบบที่มีกิจกรรม ความร่วมมือ หนุนเสริม สนับสนุน กิจกรรมกัน ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จนปรากฏผลงานร่วมกัน

มติกรม. และกฎหมาย ระเบียบกระทรวงเกี่ยวกับการศึกษา อันได้แก่ มติกรม. 3 ส.ค. 53 เรื่อง แนวนโยบายในการฟื้นฟูชีวิตชาวกะเหรี่ยง กฎหมาย ระเบียบกระทรวงเกี่ยวกับการศึกษา กฎกระทรวง ว่า ด้วยสิทธิขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน พ.ศ. 2555 และ ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชาวปกากะญอนั้น ผู้วิจัยมีการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบศูนย์ การเรียนรู้ ให้เป็นแหล่งสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน งานวิจัยต่างประเทศ Joni Rahmat Pramudia (2017) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการกิจกรรม ศูนย์การเรียนชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการการศึกษานอกระบบบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ พัฒนาคุณภาพการให้บริการการศึกษานอกระบบสำหรับคนอินโดนีเซีย และงานวิจัยในประเทศ ดวงพร สุภา พร, ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ, และกัมปนาท บริบูรณ์ (Supaporn, D., Sriprasertphap, K., and Boriboon, K., 2018) ศึกษาวิธีการเรียนรู้กับการบริหารศูนย์การเรียนชุมชนธรรมชาติบ้านห้วยพ่าน เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชาวปกากะญอ โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัย และศึกษาภาคสนามจากศูนย์การ เรียนรู้ ในจังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน จำนวน 4 ศูนย์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มภูมิปัญญา ท้องถิ่น ชาวบ้านในชุมชน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศูนย์ละ 15 คน รวมเป็น 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ โดย ศึกษาข้อมูลจากระยะที่ 1 นำมาয়กร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ และ จัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศูนย์การ เรียนรู้เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรูปแบบและปรับปรุง ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน ในชุมชนและ ผู้แทนองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลได้แก่ แนวคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกข้อมูล และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ โดยการการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้แทนศูนย์การเรียนรู้ ผู้ใช้บริการ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ชาวบ้าน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญด้านศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปากเกอะญอ

1.1 สภาพของศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่บนพื้นที่สูง มีสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติเอื้อต่อการจัดการศึกษารูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่นๆ การคมนาคม มีเส้นทางติดต่อกับภายนอก หลายเส้นทาง ด้านสุขภาพอนามัย มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. เป็นผู้ดูแล และประชาชนใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพหรือบัตรทอง ระบบสาธารณสุขบริโภคใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติจากภูเขาเพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร ไฟฟ้าบางพื้นที่ใช้ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ การติดต่อสื่อสารใช้วิธีการบอกแบบปากต่อปากและการใช้โทรศัพท์ ด้านวัฒนธรรม ประเพณีมีการสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น มีภาษา องค์ความรู้ ภูมิปัญญา มีความหลากหลายทางความเชื่อ การนับถือ ด้านการปกครอง ใช้ระบบทางราชการ โดยผู้ใหญ่บ้านและผู้นำศาสนา ความเชื่อ

ศูนย์การเรียนรู้เกิดจากความต้องการของชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีแกนนำชุมชน ชาวบ้านมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเรียนรู้บนรากฐานภูมิปัญญาบูรณาการสู่ชีวิต มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ สิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร คณะกรรมการ งบประมาณ การบริหารจัดการตามแนวทางของแต่ละศูนย์เอง

1.2 ปัญหาของศูนย์การเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

1.2.1 ปัญหาสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ โดยปัญหาสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง ได้แก่ ตัวอาคาร ที่สร้างด้วยไม้ และก่ออิฐ ปูน มีความเสียหายทรุดโทรม สถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ ที่ตั้งติดถนน อาจเกิดอันตรายจากยานพาหนะได้ พื้นที่ตั้งไม่สามารถขยายได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านสถานที่ภูเขาสูง ศูนย์ฯ ที่ตั้งใกล้ชายแดนและใกล้ศูนย์อพยพฯ ก่อให้เกิด ความวิตกกังวล และความไม่มั่นคงเกิดขึ้นในกลุ่มชาวบ้าน และเด็กนักเรียน อันได้แก่ ความมั่นคง 3 ประการ คือ ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมไม่เพียงพอเท่านี้ ยังมีความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชนที่มีจำกัด เช่น ข้าว ที่ไม่พอเพียงในบางปีสำหรับการบริโภคในครอบครัว และจำเป็นต้องแบ่งปันให้บุคคลภายนอก โดยยึดโยงคำว่า “ปากเกอะญอ เหมือนกัน” แสดงถึงน้ำใจไมตรี ที่ให้กัน ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ คือ โรคภัยไข้เจ็บที่อาจมีการแพร่กระจายกันได้ง่ายโดยผ่านคนสู่คน ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม คือการมีสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่ป่า ย่อมเป็นที่กำบัง หรือ หลบซ่อน หรือ มีภัยอันตรายต่างๆ ได้ การอยู่อย่างหวาดระแวง การขาดความมั่นคงของบุคคล เสี่ยงกับอันตรายต่อการถูกทำร้าย หรือ ความรุนแรงในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือการถูกละเมิดได้

ปัญหาแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติถูกทำลาย และเสื่อมโทรม ปัญหาขยะ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสิ่งก่อสร้าง บ้านเรือนรูปทรงแตกต่าง แปลกไปจากสถาปัตยกรรมการก่อสร้างของท้องถิ่นที่ส่งผล

ให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ถูกกลืนกิน สูญหายไปและปัญหาวัสดุ อุปกรณ์ ที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อผู้เรียนและไม่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณการซ่อมบำรุง

1.2.2 ปัญหาบุคลากร คณะกรรมการ ครูปฏิบัติหน้าที่หลายด้าน ทำให้มีผลกระทบกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ไม่เป็นไปตามกำหนดไว้ ปัญหาเกี่ยวกับผู้รู้ หรือครูภูมิปัญญาที่อายุมากไม่สะดวกมาถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน ปัญหาการขาดครูคนในพื้นที่ และครูเชี่ยวชาญ การขาดสวัสดิการบุคลากร ปัญหาการเปลี่ยนครูระดับประถมบ่อยในบางศูนย์การเรียนรู้ และปัญหาคณะกรรมการไม่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ อันด้วยข้อจำกัดทางด้านการประกอบอาชีพ ข้อจำกัดในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ภาษาไทย ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ

1.2.3 ปัญหางบประมาณไม่ได้รับการจัดสรรในจำนวนที่เพียงพอ และสอดคล้องกับความเป็นจริง มีผลทำให้การดำเนินงานไม่สามารถทำได้เต็มที่

1.2.4 ปัญหาการบริหารจัดการ ได้แก่ปัญหา 1) ผู้เรียนไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางการศึกษาตามที่ระบุไว้เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ฯ มาตรา 12 ของพรบ. การศึกษาที่รับรอง การจดทะเบียนของศูนย์ฯ 2) การให้ข้อมูล การกระจายข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ด้านต่างๆ ที่ยังมีคนจำนวนมากไม่รู้จัก ไม่เข้าใจเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ 3) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริหารการศึกษาอย่างสมบูรณ์เป็นไปได้ยาก เพราะข้อจำกัดในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ภาษาไทยและการขาดงบประมาณ

ปัจจัยสนับสนุน ที่ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปากะเกะญอให้มีประสิทธิภาพ มีดังนี้ ปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เข้มแข็งและมีการสืบสานกันรุ่นต่อรุ่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ครู มีการพัฒนาตนเอง โดยการศึกษา เรียนรู้เพิ่มเติมและนำมาปรับใช้เพื่อประโยชน์ในการทำงาน ชาวบ้าน ผู้รู้ ครูภูมิปัญญา ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมและมีสำนึกในความเป็นเจ้าของศูนย์การเรียนรู้ร่วมกันหรือพื้น อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขับเคลื่อน รักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การมีผู้นำ ที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถ มีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ

ปัจจัยภายนอก โดย การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องในเรื่องทิศทาง แนวคิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เช่น วิถีเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวคิดทันสมัยและใช้ได้เหมาะสมสำหรับชีวิต ส่งผลให้เกิดความมั่นคงในชุมชน และการสนับสนุนด้านการจัดหางบประมาณ การมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายภายนอกชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริม ในหลากหลายรูปแบบทั้งด้านความรู้และกำลังใจ เป็นเพื่อนแนวเดียวกัน ก้าวต่อ สานต่องานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

1.3 ความต้องการของศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่

1.3.1 ด้านการพัฒนาบุคลากร อันได้แก่ การพัฒนาระดับคุณภาพบุคลากรด้านความรู้ วิธีจัดการเรียนรู้ การจัดให้มีการคัดสรรบุคลากรอย่างเหมาะสม การยกย่องครูภูมิปัญญา ยอมรับในฐานะบุคลากรภายในศูนย์การเรียนรู้อย่างถูกต้อง เป็นทางการ และการจัดสรรค่าตอบแทนที่เหมาะสม และ การส่งเสริมให้มีบุคลากรที่หลากหลายชาติพันธุ์เข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์ฯ

1.3.2 ด้านงบประมาณ ศูนย์การเรียนรู้ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรการศึกษา เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายทางด้านการศึกษา และค่าตอบแทนบุคลากร มีระบบการจัดการงบประมาณที่

สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส มีการรายงานอย่างชัดเจน ภาครัฐกิจ บุคคลและสถาบันภายนอกชุมชน ควรเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาและให้ชุมชนมีส่วนร่วมตามกำลังความสามารถ ขณะเดียวกันองค์กร หน่วยงานส่วนท้องถิ่น หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต้องบรรจุแผนด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาของหน่วยงาน

1.3.3 ด้านสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ แหล่งเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์ มีดังต่อไปนี้

สภาพอาคาร สถานที่ ต้องมีความคงทน ถาวร ปลอดภัย เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ควรมีแผนผังเพื่อบอกจุด บอกตำแหน่ง สถานที่ ระยะทาง มีกำหนดช่วงเวลาในการใช้ มีงบประมาณในการดูแล บำรุง รักษา การมอบหมายบุคคลดูแลและวัสดุ อุปกรณ์ สื่อต่างๆ ควรมีการตรวจเช็คสภาพ จัดให้มีอย่างเหมาะสม

1.3.4 ด้านการบริหารจัดการ ศูนย์การเรียนรู้ฯ ต้องเป็นระบบที่แสดงถึงตัวตน หรืออัตลักษณ์ที่ชัดเจนก่อเกิดความซาบซึ้ง และภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ตนเอง มีกำหนดระยะเวลาในการเรียนรู้ที่ชัดเจน ไม่ให้กระทบกับวิถีทางวัฒนธรรมตามประเพณี และการใช้ชีวิต การจัดการเรียนรู้นำเสนอทั้งรูปแบบกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตและกิจกรรมตามยุคสมัย มีความหลากหลายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูล ข่าวสาร ให้คนในและคนภายนอกชุมชนได้รับทราบในรูปแบบกิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ดำเนินการรวมถึงรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ

2. รูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ

รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ มีองค์ประกอบ 9 ประการ ได้แก่ 1) ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ 2) หลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) โครงสร้างและการบริหารจัดการ 5) สถานที่ 6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) การมีส่วนร่วมของชุมชน 8) เครือข่าย และ 9) ปัจจัยสนับสนุนดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1) ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ มีความสำคัญในการดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เป็นแหล่งส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ พื้นฟู สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอบนฐานวัฒนธรรมอย่างมีพลวัตร

2) หลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ โดยศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ มีหลักการ และเหตุผลเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีการพัฒนาศักยภาพตนเองจนถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพของผู้เรียนให้รู้จักวิถีวัฒนธรรม สืบสานภูมิปัญญา บูรณาการความรู้สู่ชีวิต เสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ในหลัก “บวร และ เศรษฐกิจพอเพียง” โดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการใช้ชีวิตท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่มีความหลากหลาย 2) ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต หรือก่อเกิดรายได้อาชีพโดยมีพื้นฐานทางแนวความคิดแบบวิถี เศรษฐกิจพอเพียง 3) เป็นแหล่งศึกษาวิจัย เผยแพร่องค์ความรู้ทางชาติพันธุ์ และสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีชาติพันธุ์

3) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เรียนที่เป็นชาวปกากะญอ ผู้เรียนทั่วไปที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เข้ามาเรียนในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา และ หน่วยงานต่างๆ ที่มาศึกษาเรียนรู้หรือวิจัย

4) โครงสร้างและการบริหารจัดการ ประกอบไปด้วย 1) คณะกรรมการศูนย์ฯ ประกอบด้วยผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กร เครือข่ายองค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัคร มีหน้าที่ กำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน กำกับ และดูแลระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษา 2) งบประมาณได้มาจากการจัดสรรของภาครัฐและเอกชน 3) การบริหารงานมีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานอย่างชัดเจน 4) มีระบบพี่เลี้ยงที่มีความรู้ความเข้าใจ ทำหน้าที่หลักๆ 3 ด้าน ได้แก่ การสอนงาน (Training) การแนะนำ (Coaching) และ การให้คำปรึกษา (Consulting) แก่ ผู้ปฏิบัติงาน 5) มีที่ปรึกษาที่เป็นผู้มีประสบการณ์ในพื้นที่ให้คำปรึกษาและชี้แนะ

5) สถานที่ มีสถานที่ตั้งศูนย์ที่ชัดเจน เป็นสถานที่เรียนและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

6) กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่นำเสนอวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ และ กิจกรรมที่เป็นไปตามยุคสมัย มีความหลากหลาย เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย มีทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

7) การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของการเรียนรู้ และเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับครู และมีบทบาทในด้านการประกันคุณภาพทางการศึกษา ตามระเบียบกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา

8) เครือข่าย มีเครือข่ายทั้งภายในชุมชน และ นอกชุมชน ประกอบด้วยองค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่คอยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของศูนย์ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้าน ความรู้ ทุนการศึกษาวิจัย วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ

9) ปัจจัยสนับสนุน : ปัจจัยภายใน ได้แก่ บุคลากร หรือ ครู ผู้ใหญ่ในชุมชน ศิษย์เก่า ผู้นำศาสนา มีส่วนร่วมในการถ่ายทอด การจัดการ และบริหารศูนย์การเรียนรู้ และ การมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และ การเปิดกว้างยอมรับสิ่งใหม่ๆ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ เครือข่ายภายนอกชุมชน เป็นเครือข่ายทางการศึกษา สนับสนุน ส่งเสริม ความรู้และกำลังใจให้แก่นัก เป็นเพื่อนแนวเดียวกัน ก้าวต่อสานต่อทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง และมีการพี่เลี้ยง ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ตามบทบาทหน้าที่ โครงสร้างองค์กร ที่มีจนกระทั่งศูนย์การเรียนรู้สามารถดำเนินการ บริหารจัดการด้วยตนเองได้ในอนาคต

3. ผลการรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ

ผู้เชี่ยวชาญทุกคนรับรองว่ารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ มีความถูกต้อง เหมาะสม มีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบไปใช้ โดย ปรากฏ รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอ มีองค์ประกอบ 9 ประการ ได้แก่ (1) ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ (2) หลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ (3) กลุ่มเป้าหมาย (4) โครงสร้างและการบริหารจัดการ (5) สถานที่ (6) กิจกรรมการเรียนรู้ (7) การมีส่วนร่วมของชุมชน (8) เครือข่าย และ (9) ปัจจัยสนับสนุน

อภิปรายผล

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ

สภาพของศูนย์การเรียนรู้ เอื้อต่อการจัดการศึกษาโดยชุมชน โดยให้การศึกษาวิชาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาติพันธุ์ตนเองนับตั้งแต่เกิดจนตาย สอดคล้องกับ สุวิชาน พัฒนาไพรวัลย์. (Phatthanapraiwan, S., 2018) ที่ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ชุมชนปกาเกอะญอ ฤๅษีคนต้นทะเล บ้านมอทะ-หม่องก๊ะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก พบว่าปรัชญาสวนคนชี้แจง ไร่หมุนเวียน รูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืน ป่าต้นน้ำ และป่าอนุรักษ์ อัตลักษณ์การแต่งกายแบบปกาเกอะญอ ป่าชุมชน ประเพณีเรียกแขกกินข้าว การทอผ้า การจักสาน ต้นบุกและมะอิ ประเพณีมาบู้โค๊ะ การทำบุญไหว้เจดีย์ ฤๅษีและเตาไฟ อัตลักษณ์ห้องครัวในบ้านปกาเกอะญอ หัวใจของบ้านเหล่านี้ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนปกาเกอะญอ แสดงให้เห็นถึงความเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ทั้งทางกายภาพ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ เนื่องด้วยปกาเกอะญออยู่กับป่า ผูกพันกับป่านับแต่เกิดจนตาย สภาพของศูนย์การเรียนรู้ที่มีชีวิตนี้ จึงทำหน้าที่ในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ ส่วนปัญหาของศูนย์การเรียนรู้พบว่าทุกศูนย์การเรียนรู้ ประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ใน ด้านสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร คณะกรรมการ งบประมาณ การบริหารจัดการ ที่มีทั้งความเหมือนและความต่างกัน เพื่อให้การดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้ดำเนินการต่อไปได้ จึงมีข้อเสนอถึงความต้องการของศูนย์การเรียนรู้ตามมามากมาย จะเห็นได้ว่า ความต้องการของศูนย์การเรียนรู้จำเป็นต้องตอบสนอง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุวุฒิ วรวิทย์พิณิต, วรณวีร์ บุญคุ้ม,และ นรินทร์ สังข์รักษา.(Worawitphinit, S., Boonkhum, W., and Sangkharaksa, N.,2017) ที่ กล่าวว่า ความต้องการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบวิถีเมืองเพชร ชุมชนแบบวิถีเมืองเพชร ในทิศทางที่ค่อนข้างตรงกันว่า ทางศูนย์พยายามที่จะฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์กลับคืนมาสู่ท้องถิ่น เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้คนใน ชุมชนทิ้งที่ทำกิน ไปดำเนินชีวิตตามกระแสบริโภคนิยม อีกทั้งพยายามรณรงค์ให้คนที่อยู่มาแต่ดั้งเดิมที่ออกไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่น ให้กลับมาในท้องถิ่นดั้งเดิมของตนเพื่อพัฒนาบ้านเกิด และสืบสานอาชีพ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของตนเองสืบต่อไป อีกทั้งในอนาคตยังต้องการให้ศูนย์มีที่พัก เป็นสัดส่วนให้ผู้ที่เข้ามาฝึกอบรมเรียนรู้ที่ต้องใช้ระยะเวลาได้พักอาศัย และสามารถทำเป็นโฮมสเตย์แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร

2. การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอ รูปแบบมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (1) ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ (2) หลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ (3) กลุ่มเป้าหมาย (4) โครงสร้างและการบริหารจัดการ (5) สถานที่ (6) กิจกรรมการเรียนรู้ (7) การมีส่วนร่วมของชุมชน (8) เครือข่าย และ (9) ปัจจัยสนับสนุนนับได้ว่าเป็นรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอะญอที่มีความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบไปใช้มากที่สุด รูปแบบศูนย์การเรียนรู้นี้ เป็นผลลัพธ์ ที่ได้จากการศึกษาอย่างละเอียด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ ,(Praturat, J., 2020) วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ระบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ เนื้อหา

ความรู้ การให้บริการ บุคลากร งบประมาณอาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยี เครือข่ายความร่วมมือ และปัจจัย หรือ สิ่งสนับสนุน มีกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ บริบท การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การประสานความร่วมมือ การจัดสรรทรัพยากร การรายงาน และการประเมินผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธศักดิ์ แสนพรหมมา, สุชาติ ลีตระกูล,แสงระวี ณ ลำพูน และกัมพล ไชยน์นัท.(Saenphromma, P., Leetrakul, S., NaLamphun, S., and Chainan. K., 2019) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในจังหวัดพะเยา ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการและเหตุผล ด้านวัตถุประสงค์ ด้านองค์ประกอบของการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ฯ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอญอตามระบบดังกล่าว จึงส่งผลให้ระบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

3. การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอญอ

การศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอญอ ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเป็นที่เรียบร้อย ได้รับการการยอมรับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิตลอดถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความถูกต้อง เหมาะสม และ มีความเป็นไปได้ ยืนยันได้ว่าเป็นรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาเกอญอ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุจุฑา วรวิทย์พินิต, วรณวีร์ บุญคุ้ม,และ นรินทร์ สังข์รักษา.(Worawitphinit, S., Boonkhum, W., and Sangkharaksa, N.,2017) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ระบบการศึกษาของภาคประชาชน ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานรากที่จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น

4. มีปัจจัยที่สนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาของชาวปกาเกอญอมีประสิทธิภาพ อยู่ 2 ปัจจัย เป็นปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในคือ ครู ชาวบ้าน และ ผู้รู้ หรือครูภูมิปัญญา ศิษย์เก่า ผู้นำชุมชนได้แก่ พระสงฆ์ บาทหลวง ผู้นำทางจิตวิญญาณชุมชน หรือ ฮีโร่ ผู้นำเยาวชน ผู้นำชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีความตื่นตัวต่อการนำพาศูนย์การเรียนรู้ให้ก้าวเดินต่อไป โดยมีเป้าหมายให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เข้มแข็ง และ เป็นของชุมชนอย่างแท้จริง

ด้านปัจจัยภายนอก ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอกชุมชน การมีองค์กรพี่เลี้ยงเป็นเพื่อนทางอุดมการณ์แนวคิด สนับสนุนอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง ร่วมพัฒนา หางบประมาณมาสนับสนุน อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตของปกาเกอญอ จนได้ชื่อว่า ชาตัพันธ์ปกาเกอญอเป็นชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ น้อมนำกระแสพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาใช้อย่างที่ สุด ดังงานวิจัย ของ ไพสิฐ พาณิชย์กุลและคณะ (Panitchkul, P., and group 2017) ที่กล่าวถึงวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ในเรื่องสิทธิของชุมชนชาวกะเหรี่ยง (ปกา

เกอะญอ) กับการดำเนินเขตวัฒนธรรมพิเศษไร้หม่นเวียนในพื้นที่ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาข้อพิพาท กรณีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าภาคเหนือว่า ภาพสะท้อนหรือเป็นตัวแทนสำคัญของคนกะเหรี่ยงหรือปกาเกอญอไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งทางการเกษตร แต่คือวัฒนธรรมที่หล่อรวมและผสานสัมพันธ์กับแต่ละมิติของวิถีชีวิต ทั้งด้านการทำมาหาเลี้ยงชีพ มิติเชิงเศรษฐกิจ ด้านการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ มิติด้านสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มิติด้านองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อ จิตวิญญาณ เช่นเดียวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ของ อีรศิลป์ กันธา, นิพัทธ์พนธ์ ฤชา, อังคณา ตาเสนา, และ มัลลิกา ทองแถม.(2565)ในวิธีการผลิตแบบไร้หม่นเวียนของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ ตำบลแม่หวะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ว่าวิธีการผลิตแบบไร้หม่นเวียนของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ ตำบลแม่หวะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในการทำกิจกรรมจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัย พบว่า 1) ศูนย์การเรียนรู้มีสภาพแวดล้อม และวิถีความเป็นชุมชน เป็นทุนทางวัฒนธรรม จัดการเรียนการสอนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ควรได้รับการพิจารณาและใส่ใจเพื่อดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป 2)รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ ควรได้รับการนำไปเป็นแบบ แนวทาง ประยุกต์ใช้อย่างมีความเหมาะสมและ เป็นประโยชน์ในการที่จะพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ นำผลการวิจัยไปเป็นแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาโดยชุมชน ควรกำหนดให้มีระบบการสรรหาและการดูแลบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการรับฟังความต้องการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมในชีวิตจริง

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ หน่วยงาน สถาบันทางการศึกษา และ ภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือ ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุน ส่งเสริมการวิจัยเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบของศูนย์การเรียนรู้ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมและชุมชน การศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบหาข้อสนับสนุนเพื่อช่วยผลักดันให้เกิดการเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

References

Prathumrat, C. (2020). *Development of a community-learning-center management system for local administrative organizations in Samut Prakan Province*. Dusit Thani College Journal, 14(3), 491-511.

- Saenpromma, P., Leetagoon, S., Na Lamphun, S., & Chainan, K. (2019). *Management participation model of community learning center for promoting the learning process of people in Phayao Province*. *Narkbhutparitat Journal, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 11(2), 168-177.
- Panitkul, P., et al. (2017). *Report on a research project on the rights of the Karen community (Pakakenyaw) and the implementation of a special cultural zone, shifting cultivation in strategic areas for resolving disputes: The case of arable land and residences of the Karen community in the northern forest area*. Office of the National Human Rights Commission. Retrieved from <http://library.nhrc.or.th/ULIB/dublin.php?ID=10090>
- Phatthanaphraiwan, S. (2018). *Special socio-cultural zone of Pgaz K' Nyau Hermit Kon Ton TA lay Community in Mor Ta – Hmong Kwa village, Maejan Subdistrict, Umphang District, Tak*. *Fine Arts Journal*, 9(1).
- Varavitpinit, S., Boonkoun, W., & Sungrugsa, N. (2017). *The model development of Phetchburi city following the philosophy trend of the sufficient economy*. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1657-1674.
- Kanta, T., Ruecha, N., Tasena, A., & Thong-em, M. *The rotational farming production method of the Karen community in the area of Tambon Mae Waluang, Tha Song Yang District, Tak Province*. *Phiku Journal, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University*, 20(2). Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Phikun/article/view/258257>

บางกระทมนำชม : ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
อำเภอบางกระทม จังหวัดพิษณุโลก

BANG KRATHUM NA CHOM : STRATEGIES FOR BUDDHISH AND CULTURAL TOURISM
DEVELOPMENT IN BANG KRATHUM DISTRICT PHITSANULOK PROVINCE

พระครูรัตนสุตาภรณ์¹, พระราชรัตนสุธี และพระมหาเทพประภาส มากคล้าย

Phrakrurattanasutaphorn¹, Phrarajrattanasudhi and Phramahatevaprakas

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhachinaraj Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: tandej@hotmail.com¹

Received 17 March 2024; Revised 4 November 2024; Accepted 4 November 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไป และวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทม จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทม จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 40 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) อำเภอบางกระทม จังหวัดพิษณุโลก มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ 5 แห่ง ได้แก่ วัดสนามคลีตะวันตก วัดไพรสวรรค์ วัดโคกสลด วัดตายม และวัดยานยาวพื้นที่อำเภอบางกระทมมีศักยภาพสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้ 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมีการพัฒนาต่างๆ คือ ด้านการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักพุทธธรรมสัปปายะ 7 มาบูรณาการ ทำให้ได้กลยุทธ์การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การพัฒนาด้านกายภาพ กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากร กลยุทธ์การมีส่วนร่วม และกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และบริการ

คำสำคัญ: อำเภอบางกระทม, ยุทธศาสตร์การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

Abstract

This aims of this research were 1) Study general context and with analyzing the strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles of Buddhist and cultural tourism in Bang Krathum District. Phitsanulok Province. 2) Develop Buddhist and cultural tourism in Bang Krathum District. Phitsanulok Province by community participation and 3) Propose strategies for developing Buddhist and cultural tourism in Bang Krathum District Phitsanulok Province integrated to Buddhism principles. It is qualitative research. The concept of development has been studied as a research framework. Key informants were 40 community leaders, citizens, and government agencies. Use a purposive selection method. The tool used in the research was an interview form. Data were analyzed using content analysis and written descriptive narratives.

The findings revealed that; 1) Bang Krathum District Phitsanulok Province, there are Buddhist and cultural for tourist attractions. There are five potential locations suit for developing into Buddhist and cultural for tourist attractions such as Wat Sanam Khli Tawan Tok, Wat Phai Suwan, Wat Khok Salut, Wat Tayom and Wat Yanyao. The Bang Krathum District area was the potential for developing as Buddhist and cultural tourism. 2) Development of Buddhist and Cultural Tourism with community participation. Must be developed in various aspects: Tourism program organization, accessibility, attractiveness, facilities, tourism promotion activities and tourism service. 3) Strategies for developing Buddhist and cultural tourism to Buddhism principles by applied the principles of Buddhism Sappaya 7, integrated with World Tourism Organization principles for tourism sustainable development. The result shown that 4 strategic management strategies consist of physical development strategies, Resource development strategies, Participation strategies, public relations and service strategies

Keywords: Bang Krathum District, Development Strategy, Buddhist Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ปัญหาการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย เพราะการละเลยและไม่เห็นคุณค่าจากคนไทยในปัจจุบัน และส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการจัดการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการพัฒนาถ่ายทอด เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยหาแนวทางพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในลักษณะของสินค้าบริการ และกิจกรรมการสนับสนุนให้จังหวัดต่างๆ สามารถบริหาร และพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัด/กลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและการส่งเสริม การตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพจน นำมาสู่การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอกระทุงแบนจังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อศึกษาการบริหาร

จัดการการท่องเที่ยวภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (PhrakruSakhonKunaporn, 2023).

จากการรายงานผลการแพร่ระบาดของโรคในประเทศไทยในกลางปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ประเทศไทยอยู่ในจุดที่ได้รับการยอมรับเรื่องการป้องกันโรคระบาดจากนานาชาติและวิถีชุมชนชนบทเป็นส่วนหนึ่งที่โอบอุ้มรากฐานของการดำเนินไปของเศรษฐกิจในฐานะรากภายใต้วิกฤต (National Health Commission, 2022) ทำให้พบว่าจุดแข็งของชุมชนบนฐานของการใช้ความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในชนบทไทยทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี การสร้างอัตลักษณ์ ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ สามารถปรับตัวเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดทั้งของบุคคลชุมชนและสังคม จึงแสดงได้ประจักษ์ชัดว่าภายใต้วิกฤตทั้งทางเศรษฐกิจหรือสาธารณสุข ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงและอยู่รอดของชุมชนไทย

“บางกระท่อม” เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลกอยู่ทางใต้สุดของจังหวัดเขตติดต่อกับจังหวัดพิจิตร เมื่อพูดถึงข้อมูลหรือเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลกแล้ว ทุกคนก็จะไปศึกษาไปที่ความเป็นเมืองเก่าแก่และธรรมชาติที่งดงามของเมืองพิษณุโลกและภูเขาทางตะวันออก ในขณะที่เดียวกันแทบไม่มีใครจะกล่าวถึงข้อมูลทางประวัติศาสตร์โบราณคดีในเขตอำเภอบางกระท่อมเลย ทั้งที่ในเขตอำเภอบางกระท่อมมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจำนวนมาก (Saenkhram, T., 2011) และเป็นแหล่งผลิตกล้วยตากซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความน่าสนใจไม่น้อย จึงเป็นเสมือนพื้นที่ที่ถูกลืมของนักท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระท่อมที่ควรศึกษาเพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนาของชุมชนภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่อำเภอรอยต่อกับจังหวัดพิษณุโลกจังหวัดพิจิตรที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการจนอยู่รอดได้ภายใต้วิกฤตดังกล่าว ในขณะเดียวกัน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อให้หน่วยงานราชการในท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระท่อมในอนาคตต่อไป อีกทั้งบริบทพื้นที่ยังมีความหลากหลายสามารถนำปัจจัยการผลิตที่มีในพื้นที่มาเป็นจุดแข็งด้านภูมิปัญญาวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สำคัญอำเภอบางกระท่อมของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านวิชาการค้นหาคัญภาพและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสร้างชุดความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อสร้างศักยภาพเชื่อมโยงท่องเที่ยวเชิงชุมชน ภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไป และวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก

2) เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

3) เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และใช้แนวคิดของ Misra, Jonjo (1981), Ponsri (2002) และ Freire (1972) เป็นกรอบในการวิจัยเพราะ การพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์ต้องการทำให้ดีขึ้นตามความคิดของตน เป็นการเจริญขึ้นของระดับองค์การทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็น การทำลายรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมแบบเก่า และการเปลี่ยนแปลงจะเริ่มจากการจัดระบบในส่วนบนของ องค์การแล้วแผ่ขยายซึ่มลงสู่ส่วนล่าง และดำเนินเรื่อยไปจนครอบคลุมองค์การอย่างกลมกลืน กระบวนการนั้นจะ ไม่ใช่สภาวะการณ์ใดสภาวะการณ์หนึ่งกระบวนการจะอ้างอิงถึงค่านิยมต่างๆ เป็นพื้นฐาน และค่านิยมต่างๆ นั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จึงต้องอาศัยแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะส่งผล ให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการ จัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชน เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มี แนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการ สร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไป พร้อมกัน ในช่วง 2 - 3 ปี ที่ผ่านมาคำว่า Community-based Tourism : CBT การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐาน การบริหารจัดการ "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายๆความหมาย ความ เข้าใจและประสบการณ์ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เป็นเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้านโฮมสเตย์ ที่ต้องมี “ชุมชน” เป็นส่วนประกอบสำคัญ (Tourism Authority of Thailand, 2008) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา จึงต้องใช้แนวคิดเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์มาเป็นขอบข่ายในการศึกษาเป็นแผนการดำเนินงานที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ สัมพันธ์สอดคล้องกัน เป็นแผนที่มิวิสัยทัศน์หรือภาพฝันที่วาดไว้ เป็นการร่วมจิต มีเป้าประสงค์อันแสดงถึง เจตจำนงร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิเคราะห์สถานการณ์ที่ผ่านมา วิเคราะห์ทรัพยากร ทุนต่างๆ อันเป็นศักยภาพหรือความสามารถที่ยังไม่ได้พัฒนาหรือยังไม่ได้พัฒนาเต็มที่ หรือที่ยังซ่อนเร้นอยู่ แผน

ยุทธศาสตร์ที่ดีเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการวางแผนที่ดี บริหารจัดการแผนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดเป็นประสิทธิผลที่ปรากฏจริง เป็นแผนที่มีเป้าประสงค์ดี ก่อให้เกิดการร่วมมือ มีหลักการดีก่อให้เกิดการร่วมคิด มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Tirakanan, S. 2008).

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อตั้งพระพุทธรูปและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธรูป

ขั้นตอนที่ 2 ลงภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการการพัฒนาก่อตั้งพระพุทธรูปและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา การวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมและท่องเที่ยวในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้แทนเครือข่ายที่เข้าร่วมเป็นแกนนำในการสืบค้นภูมิปัญญา และต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 40 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา เน้นการศึกษาวเคราะห์และการมีส่วนร่วมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ

1) การสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกปลายเปิด โดยกำหนด แกนนำชุมชน ผู้สูงอายุ ปรมาจารย์ชาวบ้าน ที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยดำเนินการร่วมกับแกนนำชุมชน ผู้สูงอายุ ปรมาจารย์ชาวบ้าน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางกระทุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การลงพื้นที่ในอำเภอบางกระทุ่ม โดยการนำของแกนนำชุมชน ผู้สูงอายุ ปรมาจารย์ชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง

2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับแกนนำชุมชน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

3) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางกระทุ่ม

4) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบข้อมูลแล้ว จากนั้นผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษา และการนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายการพัฒนาชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพบริบททั่วไป และวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในท้องที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้ 5 แห่ง ดังนี้

1.1 วัดสนามคลีตะวันตก อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทางทิศตะวันตกในเขตบ้านสนามคลี ตำบลสนามคลี ภายในวัดสนามคลีตะวันตกมีโบราณสถานที่น่าสนใจและมีความสำคัญ คือ วิหาร ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีภาพจิตรกรรมทั้งภายในและภายนอก ภายในวิหารมีพระประธานเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย ศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น ฝีมือช่างท้องถิ่น ภาพจิตรกรรมภายในวิหารเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ มีความงดงามและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ภาพเหล่านี้น่าจะเขียนขึ้นในสมัยรัชการที่ 4-6 เนื่องจากว่ามีภาพธงช้างเผือกปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมด้วย ตามเสาวิหารจะเป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์ บนเพดานมีลายดาวเพดานประดับอยู่ทั่วพื้นเพดาน นอกจากนี้ ยังมีโบสถ์ซึ่งสร้างทับฐานวิหารเก่า ภายในเป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อโต” พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย ศิลปะอยุธยา ฝีมือช่างท้องถิ่น

1.2 วัดไพรสุวรรณ อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทางทิศตะวันออกในเขตบ้านย่านโนนไพร ตำบลบ้านไร่ วัดไพรสุวรรณเป็นวัดเก่าแก่ภายในวัดพบโบราณวัตถุสถานที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมสำคัญ ๆ เช่น โบสถ์ สันนิษฐานว่าบูรณะขึ้นใหม่จากโบสถ์หลังเก่าสมัยอยุธยาที่มีสภาพทรุดโทรมในปี พ.ศ.2465 เป็นรูปแบบศิลปะคล้ายอาคารทรงโถงสมัยสุโขทัย หันหน้าไปทางตะวันออก ผิดกับวัดอื่นๆ ในแถบนี้ที่ปกติมักจะหันลงแม่น้ำซึ่งอยู่ทางตะวันตก มีข้อฟ้าเป็นรูปพญานาค ประติมากรรมแกะสลักสวยงามเป็นลายนาคเกี่ยวผสมกับลายนกกไม้ฝีมือช่างจากสุโขทัย ตามผนังมี

จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพุทธประวัติและทศชาติ หน้าบันแกะสลักด้วยไม้เป็นลวดลายต่างๆ ส่วนหลังคามีการบูรณะและเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง ภายในโบสถ์เป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อเพชร” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศิลปะจีน ปางฉันสมอ ขนาดหน้าตักกว้าง 19 นิ้ว นอกจากนี้ ในวัดไพสุวรรณยังมีหลวงพ่อแปด ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำริดศิลปะสุโขทัย ปางสมาธิหน้าตักกว้าง 3 ศอก สูง 4 ศอก และหลวงพ่opakแดง พระพุทธรูปศิลปะอยุธยา ทาปากสีแดง ประดิษฐานที่หอสวดมนต์ ที่หน้าโบสถ์ยังมีเจดีย์เก่าอายุราว 80-100 ปีอยู่องค์หนึ่ง

1.3 วัดโคกสลด อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทางทิศตะวันตก ในเขตบ้านโคกสลด ตำบลบ้านไร่ เป็นวัดโบราณ น่าจะสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง-ตอนปลาย ภายในวัดมีโบราณวัตถุสถานที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมสำคัญและน่าสนใจ เช่น วิหาร เข้าใจว่าคงได้รับการซ่อมแซมมาหลายครั้งแล้ว เป็นอาคารทรงสูง ยกพื้นก่ออิฐฉาบปูน ตามผนังวิหารมีลายปูนปั้นประดับอยู่บ้างเล็กน้อย ภายในวิหารเป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อดโต” พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย ศิลปะพื้นบ้าน คงซ่อมแซมมาจากองค์เดิมที่น่าจะเป็นศิลปะอยุธยา และมีรอยพระพุทธรูปบาทจำลองหล่อด้วยสำริด ศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประดิษฐานอยู่หน้าพระประธานอีกด้วย สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ หอระฆัง เป็นอาคารทรงสี่เหลี่ยม หลังคา ช่อ 2 ชั้นยอดเรียวแหลมคล้ายพีระมิด สูงประมาณ 6 เมตร ซึ่งเป็นศิลปะฝีมือช่างพื้นบ้านที่หาชมได้ยากยิ่ง

1.4 วัดตายม อยู่ใกล้กับคลองตายมในเขตบ้านวัดตายม ตำบลวัดตายม อำเภอบางกระทุ่ม ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อยม พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองชาวบ้านวัดตายมและชาวพิษณุโลก หลวงพ่อยมเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นขนาดใหญ่ ปางมารวิชัย มีพุทธลักษณะพุทธศิลป์ที่งดงาม หน้าตักกว้าง 4 ศอก 1 คืบ ความสูงจากฐานกลีบบัวถึงยอดพระเกศ 5 ศอก เป็นพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย มีพุทธลักษณะพระพักตร์เป็นรูปไข่ มีพระขนงโก่ง พระนาสิกเป็นสันและจุ่มลงสวยงามอย่างสุโขทัย แยมพระโอษฐ์อย่างพระพุทธรูปที่พบในเขตเมืองสุโขทัย เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบางกระทุ่มและชาวบ้านใกล้เคียงเป็นอย่างมาก ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีจะมีงานปิดทองหลวงพ่อยม ซึ่งถือเป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่งานหนึ่งของอำเภอบางกระทุ่ม

1.5 วัดย่านยาว อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทางทิศตะวันตก ในเขตบ้านย่านยาว ตำบลโคกสลด อำเภอบางกระทุ่ม ภายในวัดยังมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อเพชร” เป็นพระพุทธรูปสำริดประทับนั่งปางมารวิชัย มีพุทธศิลป์คล้ายกับพระพุทธรูปสุโขทัยหมวดใหญ่มีอยู่ทั่วไปเป็นลักษณะศิลปะสุโขทัยโดยเฉพาะ พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชร วัดย่านยาว ถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอำเภอบางกระทุ่มและใกล้เคียงให้ความเคารพศรัทธาเป็นอย่างมากอีกองค์หนึ่ง

เมื่อวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก สามารถวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ได้ดังนี้

1. จุดเด่น อำเภอบางกระทุ่มมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นวัดหรือศาสนสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นแหล่งผลิตกล้วยตากซึ่งเป็นสินค้าที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก

2. จุดด้อย อำเภอบางกระทุ่มยังขาดการบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างสูงสุด ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือ

เครือข่ายในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจและเล็งเห็นคุณค่า ตลอดจนรายได้ที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ขาดแนวทางการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น

3. โอกาส อำเภอบางกระทุ่มมีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามน่าเที่ยว ตลอดจนพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้สามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้โดยสะดวก ปลอดภัย และรวดเร็ว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเชื่อมต่อกันได้ โดยอาศัยเส้นทางเรือตามแม่น้ำน่าน เป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว

4. อุปสรรค จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักท่องเที่ยวไม่นิยมมาท่องเที่ยวในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากไม่มีข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวของอำเภอบางกระทุ่ม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่มมีความโดดเด่นน้อย

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมสามารถเป็นผลิตภัณฑ์ในการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นอำเภอบางกระทุ่มได้ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวอีกด้วย กระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเชิงบวกที่ชัดเจนที่สุดซึ่งเกิดจากการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพราะหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่น่าเสนอขายให้นักท่องเที่ยวได้ หน่วยงานต่างๆ จึงได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนท้องถิ่นหรือพื้นที่กำลังสูญหาย อนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ

คนท้องถิ่นในอำเภอบางกระทุ่มมักจะปรับตัววัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นให้สนองความต้องการและความคุ้นเคยของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว แต่หากการปรับตัววัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อการค้า (Cultural Commodification) ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตน จะมีผลให้คนท้องถิ่นรับค่านิยมของนักท่องเที่ยวมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการลอกเลียนแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Demonstration Effect) และมีผลทำให้คนท้องถิ่นสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์และความดั้งเดิมของตนได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมของชุมชน จึงควรมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสรุปได้ว่า ชุมชนควรเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ หรือแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อจัดกิจกรรมร่วมกันโดยใส่รายละเอียดรูปแบบของกิจกรรมของแต่ละประเพณีที่ได้ดำเนินการร่วมกันมา แต่ไม่ควรทิ้งความเป็นเอกลักษณ์หรือให้คงแบบดั้งเดิม ซึ่งจะช่วยสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น อีกทั้ง บันทึกลงในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัด

2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสรุปได้ว่า วัด เทศบาลและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านการจัดทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แนะนำให้นักท่องเที่ยว ทราบบ้านสื่อต่างๆ อีกทั้งควรปรับปรุงเส้นทางให้มีความสะดวกและปลอดภัย มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน และเข้าใจง่าย มีบริการ

รถสามล้อ รถราง รถจักรยาน หรือรถรับจ้างขนาดเล็กที่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อชมเมือง ชมวัด และมีแกนนำคอยอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว

3. ด้านสิ่งดึงดูดใจ มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสรุปได้ว่า วัดควรจัดประสานงานระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในการช่วยเหลือให้การสนับสนุนในเรื่องการโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก อีกทั้งร่วมกับคนในชุมชนสนับสนุนวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน พร้อมทั้งร่วมกันปรับปรุง บูรณะ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านความสะอาด ความปลอดภัย ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการจัดทำสตรีทอาร์ต จุดถ่ายภาพที่แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสรุปได้ว่า วัด เทศบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวควรจัดทำป้ายบอกทางหรือสถานที่ต่างๆ เช่น ที่จอดรถหรือจุดบอก ตำแหน่งกิจกรรม การท่องเที่ยว และป้ายแผนที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ชัดเจน จัดสถานที่ไว้คอยบริการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และคอยดูแลรักษาความปลอดภัย คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ

5. ด้านกิจกรรม มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสรุปได้ว่า ควรสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว สู่ความเป็นเลิศ ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เช่น จัดงานประเพณี กิจกรรมชุมชนสร้างสรรค์ แสดงวิถีชีวิตชุมชน สถาปัตยกรรมต่าง ๆ และถนนคนเดิน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมวิถีชีวิต จำหน่ายของที่ระลึก ขนมหวานและกล้วยตากที่ผลิตจากคนในชุมชน โดยเผยแพร่ผ่านทางอาสาสมัครมัคคุเทศก์หรือทางระบบออนไลน์

6. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนาสรุปได้ว่า ควรมีการ จัดตั้ง ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารทางด้านการท่องเที่ยวตามจุดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่างๆ จัดทำป้ายสื่อ ความหมาย แหล่งท่องเที่ยว และจัดทำ QR Code เรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลของพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นทางเลือกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และแนะนำข้อมูลทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทราบ

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมในการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่า “สัปปายะ 7” เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลกได้ เนื่องจากสัปปายะ 7 เป็นหลักพุทธธรรมอันเป็นสิ่งที่สบาย, สบายใจ, สิ่งเอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต, สิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย หลักพุทธธรรม “สัปปายะ 7” จึงสามารถนำมาปรับบูรณาการใช้ในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพราะเป็นหลักพุทธธรรมนี้มีแนวทางการพัฒนาครอบคลุมทั้งการจัดการบุคลากร สถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้

ในเกณฑ์การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในคั่นหายุทธศาสตร์การพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา จึงเสนอให้มีจุดเน้นไปที่การสร้างกลยุทธ์ที่มีความสอดคล้องกับหลักสัปปายะ 7 ที่มุ่งให้เกิดการพัฒนากองท้องเกี่ยวซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 หลักการพัฒนาเชิงพื้นที่หรือการพัฒนาด้านกายภาพ คือ อาวาสสัปปายะ โคราสัปปายะ อุตุสัปปายะ

ประการที่ 2 หลักการพัฒนาทรัพยากร คือ บุคคลสัปปายะ โภชนาสัปปายะ

ประการที่ 3 หลักการมีส่วนร่วม คือ ภัสสัปปายะ

ประการที่ 4 หลักการบริการ คือ อิริยาปถสัปปายะ

การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา มีกลยุทธ์การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ 4 กลยุทธ์ ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. กลยุทธ์การพัฒนาด้านกายภาพ (อาวาสสัปปายะ โคราสัปปายะ อุตุสัปปายะ) พบว่า ท้องถิ่นในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ต้องปรับปรุงสถานที่ท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน ให้สถานที่ท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกิดความดึงดูดนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมสร้างความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสร้างความเชื่อในการนำความรู้ด้านการพัฒนาสถานที่ท้องเกี่ยวมาบูรณาการกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จากนั้นวางแผนการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามที่ได้วางแผนในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสถานที่ท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน

2. กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรบุคคล (บุคคลสัปปายะ โภชนาสัปปายะ) พบว่า ท้องถิ่นในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในการหลักการผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในงานสนับสนุนของหน่วยงานในท้องถิ่น ในการจัดการท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถเริ่มต้นจากการสร้างความรู้เกี่ยวกับหลักการให้บริการ ด้านการท้องเกี่ยวเชิงวัฒนธรรมของหน่วยงานในท้องถิ่น และอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยสร้างแนวทางการดำเนินงานร่วมกันของคนในองค์กรให้มีการปฏิบัติหน้าที่ ที่ยึดหลักการบริการในการปฏิบัติหน้าที่ในงานสนับสนุนในทุกฝ่ายเพื่อการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่ดี รวมทั้งอบรมเชิงปฏิบัติการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว เพื่อการเป็นผู้นำชมที่ดี และการเป็นผู้ประกอบการที่ดี มีมาตรฐานตามหลักสากล

3. กลยุทธ์การมีส่วนร่วม (ภัสสัปปายะ) พบว่า ประชาชนในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก มีส่วนร่วมในการพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยเริ่มต้นจากการสร้างความรู้ในหลักการมี

ส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้แก่บุคลากร สร้างความเชื่อในการนำความรู้ด้านการมีส่วนร่วมสามารถนำมาบูรณาการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้ ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคลากร ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น จนนำไปสู่การผลักดันให้เกิดการสร้างกลุ่มหรือชมรมต่างๆ ขึ้นในพื้นที่ เช่น ชมรมคนรักบางกระท่อม ชมรมผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก และชมรมท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

4. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และบริการ (อิริยาปถสัปบายะ) พบว่า ท้องถิ่นในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ต้องสร้างการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ทันสมัยและเข้าถึงนักท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร ผู้ประกอบการและประชาชนในการพัฒนาการให้บริการที่สะดวก รวดเร็วและเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาสัมพันธ์และหลักการบริการที่เหมาะสมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้แก่บุคลากร ผู้ประกอบการและประชาชน สร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร ผู้ประกอบการและประชาชนในการพัฒนาการให้บริการที่สะดวก รวดเร็วและเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อกออกแบบและสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขา สถานที่จอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ ปลอดภัย และต้องการกลับมาเที่ยวอีก

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้ 3 แห่ง ได้แก่ วัดสนามคลีตะวันตก ตำบลสนามคลี วัดไพรสุวรรณ และวัดโคกสลอด ตำบลบ้านไร่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเป็นวัดทั้งหมด และเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สภาพบริบททั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ตรงกับการศึกษาของหวน พินธุพันธ์ ซึ่งระบุว่าวัดโคกสลอดเป็นโบราณสถานสำคัญอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมลุ่มน้ำน่าน” (Phinthuphan, H., 1971) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ซึ่งในงานวิจัยของธีระวัฒน์ แสนคำ ระบุว่าพื้นที่จังหวัดเลยมีจุดเด่นอยู่ที่แหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งมีความโดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ชุมชนมีรูปแบบสังคมวัฒนธรรมที่มีความสมัครสมานสามัคคีกัน มีโอกาสที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (Saenkham, T., 2018) ในกรณีแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอกงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องมีการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้านแก้ไขจุดอ่อนของหมู่บ้านโดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมาร่วมเป็นแรงสำคัญ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้มีความรู้ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางแผน เพื่อสร้างและปลูกฝังความภาคภูมิใจและความเป็นเจ้าของร่วมกันของชาวบ้าน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรจัดให้มีการทดลองการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวนำร่องภายในชุมชน (Chimlee, K., 2016) ดังงานวิจัยของ Phra Soikesorn, M.N., (2023) ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเส้นทางไหว้พระ 9 วัด อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรีที่เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวตามเทศกาลประเพณีปฏิบัติพุทธกรรมความเชื่อต่างๆ มีกิจกรรมได้แก่ ตักบาตร ไหว้พระ สืบสานและสืบทอดประเพณีสงกรานต์ รูปแบบที่ 3 การท่องเที่ยววัดเชิงพุทธ คือ รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยววันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การดูแลและฟื้นฟูสภาพจิตใจการปลูกจิตใต้สำนึกในเชิงลึกเป็นการอนุรักษ์ การรักษาและหวงแหนธรรมชาติ รวมถึงการพัฒนาจิตใจผู้ที่ได้ท่องเที่ยวเช่น การไม่ทิ้งขยะ การปลูกต้นไม้ การอนุรักษ์ เป็นต้น

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา ที่ได้จากการวิจัยซึ่งประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์การพัฒนาด้านกายภาพ (อวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ อุตุสสัปปายะ) 2) กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากร (บุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ) 3) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม (ภัสสสัปปายะ) และ 4) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และบริการ (อิริยาพลสัปปายะ) มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภาโกโร) และพระใบฎีกาสัญญา อภิวัณฺโณ (สดประเสริฐ) ที่พบว่ายุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิต วิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ก็จะทำให้เกิดแรงดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว (Phra Sutheerattanabundit (Aphakaro) & Phra Baidikasanya Apiwanuno (Sodprasert), 2016) สอดคล้องกับผลการศึกษาของชุมพล รอดแจ่ม ที่ระบุว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาทางกายภาพ ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เส้นทางเดินทาง และสาธารณูปโภคต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวให้พร้อมสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว (Rodjam, C., 2013) และงานการศึกษาของของกนกพร ฉิมพลี ระบุว่าชุมชนท้องถิ่นต้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเป็นจุดท่องเที่ยวหลักของชุมชน เพราะสถานที่ท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดันและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก (Chimlee, K., 2016)

การปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศหรือให้เหมาะสมกับสภาพบริบทท้องถิ่นและฤดูกาลนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ ที่พบว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในกลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกนั้น ต้องศึกษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นทั้งที่มีลักษณะคล้ายกันและที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันของวัดแต่ละแห่ง เพื่อสะท้อนถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิง

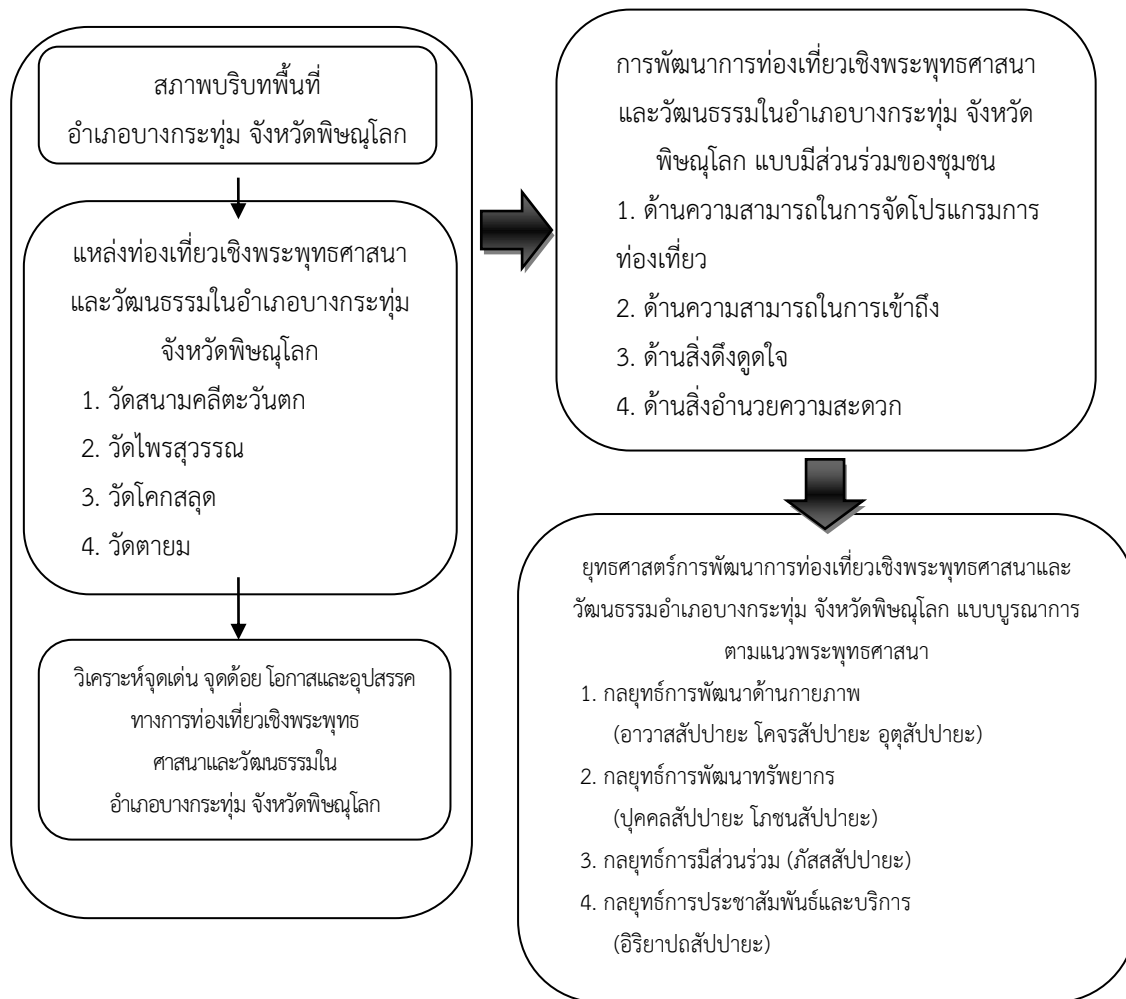
วัฒนธรรมที่มีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเสนอแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในวัดของท้องถิ่นนั้น (Phrakru Paladsuwattanachariyakun, 2014)

กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากร (บุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ) มีความสอดคล้องกับการศึกษาของชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา ที่พบว่าแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน (Pathomkanchana, C. & Sangraksa, N., 2015) เช่นเดียวกับการศึกษาของ พระสุธีรัตนบัณฑิต (อภากโร) และพระใบฎีกาสัญญา อภิวิญญู (สดประเสริฐ) ที่พบว่ายุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ต้องมีการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เพราะบุคลากรในท้องถิ่นถือเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Phra Sutheerattanabundit (Aphakaro) & Phra Baidikasanya Apiwanuno (Sodprasert), 2016). ตรงกับประเด็นการพัฒนาทรัพยากรด้านอาหารหรือโภชนาการยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของมาชะ ชิตตะสังคะ และคณะ ที่พบว่าการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน มีแนวทางการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน การจัดการบริการด้านที่พักแรม และการจัดการบริการด้านอาหาร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากการศึกษาเชิงปริมาณ (Kittasangkha, M. et al, 2010) ซึ่งแนวคิดเดียวกันกับผลการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ของวีระพล ทองมา และคณะ ที่พบว่าชุมชนชาวจีนยูนานในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ ได้ชิมและรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพอันเลิศรสของชาวจีน เช่น สุกียูนาน ขาหมูหมั่นโถและไก่ดำตุ๋นยาจีน เป็นต้น (Thongma et al, 2011)

ดังนั้น ทั้ง 4 กลยุทธ์ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา ที่ได้จากงานวิจัยนี้ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยอื่นๆ ดังได้อภิปรายมาแล้ว ที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนาให้เกิดความยั่งยืนได้

สรุปองค์ความรู้

ผลจากการศึกษา สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “บางกระทุ่มน่าชม : ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธ ศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก” เป็นแผนผังองค์ความรู้ได้ดังนี้

จากแผนภาพข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา คือ

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องอาศัยข้อมูลจากสภาพบริบทและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว 2) ด้านความสามารถในการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านกิจกรรม และ 6) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

2. ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา จะประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์ ซึ่งเป็นการบูรณาการตามหลักสัปปายะ 7 ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาด้านกายภาพ (อवासสัปปายะ โคจรสัปปายะ อุตสัปปายะ) 2) กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากร (บุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ) 3) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม (ภัสสสัปปายะ) และ 4) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และบริการ (อิริยาบถสัปปายะ) ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของอำเภอบางกระทุ่ม สามารถนำข้อมูล ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ร่วมกับแผนปฏิบัติการที่โครงการ OTOP นวัตกรรม ของ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการไว้แล้ว เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น อำเภอบางกระทุ่มอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับหน่วยงานหรือการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ควรสนับสนุนและเป็นผู้ที่นำข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ไปใช้เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่มอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

3.1 ควรศึกษาวิจัยในพื้นที่ชุมชนในอำเภออื่นของจังหวัดพิษณุโลก ที่มีความแตกต่างทางด้านบริบทชุมชน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ต่างกัน ซึ่งจะทำให้ทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอนั้นๆ และนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

3.2 ควรศึกษาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค เพื่อส่งเสริมการทำงานด้านยุทธศาสตร์และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนร่วมกัน และสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนต่างๆ ด้วย

References

- Chimlee, K. (2016). Guidelines for the development of cultural tourism villages in Ban Taku community, Taku Subdistrict, Pak Thong Chai District. Nakhon Ratchasima Province. *Research Community Journal*, 10(1), 7-19.
- Freire, P., (1972). *Education : The Practice of Freedom*. London: Writers and Readers Publishing Cooperative.
- Kittasangkha, M. et al. (2010). *A study on the development of cultural tourism management potential in the upper northern region. Case study of Chiang Rai, Chiang Mai and Mae Hong Son provinces* (Research Report). Chiang Rai: Chiang Rai Rajabhat University.
- Misra, R.P. and Jonjo, M. (1981). *The Changing Perspective of Development Problems In Misra*. Hong Kong: Maruzen Investment Hong Kong.

- National Health Commission. (2022). *Reiterate "Community Power" is the frontline for defeating COVID-19*. Retrieved Oct 2022, from <https://www.nationalhealth.or.th/en/node/1371>>
- Pathomkanchana, C. & Sangraksa, N. (2015). Guidelines for promoting participatory cultural tourism of the Bang Luang Market community, Bang Len District, Nakhon Pathom Province. *Academic Services Journal Prince of Songkla University, Nakharin*, 26(1), 118-129.
- Phinthuphan, H. (1971). *Our Phitsanulok*. Phra Nakhon: Krung Siam Printing.
- Phra Mahanarong Soikesorn. (2023). DEVELOPMENT OF TOURISM ROUTES TO PAY RESPECT TO 9 TEMPLES IN MUEANG SUPHANBURI DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 8(6), 114-125.
- Phra Sutheerattanabundit (Aphakaro) & Phra Baidikasanya Apiwanuno (Sodprasert). (2016). Strategy of tourism in Buddhism and culture of Thailand and ASEAN. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 1(2), 7-24.
- Phrakru Paladsuwattanachariyakun. (2014). Strategy for developing cultural tourism using temples as the center in the Eastern Lanna Provinces. *Journal of Social Academic*, 7(6), 1-15.
- Phrakru SakhonKunaporn. (2023). Impact of tourism management on local wisdom in Krathum Baen district, Samut Sakhon province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 8(5), 220-228.
- Ponsri, S. (2002). *Community Development Process*. Bangkok: Thaiwattanapanich.
- Rodjam, C. (2013). *Arts and Culture Tourism Route, Bang Kruai District, Nonthaburi Province* (Research Report). Ratchapruke College, 2013).
- Saenkham, T. (2011). Bang Krathum: a forgotten district that is about to be revealed. *Muang Boran Journal*. 37(2), 24-30.
- Saenkham, T. (2018). *Strategy for sustainable cultural tourism development according to Buddhism of local administrative organizations in Loei Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sathapanawattana, J. (2011). *Nan River Basin Culture*. Phitsanulok: Naresuan University.
- Thongma, W. et al., (2011). *Sustainable cultural tourism development of the Chinese community in the Mae Ngon River Basin, Fang District, Chiang Mai Province* (Research Report), Chiang Mai: Maejo University.
- Tirakanan, S. (2008). *Creating variable measurement tools in social science research: A guide to practice*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Tourism Authority of Thailand. (2008). *Sustainable Tourism: A Guide to the Promotion and Development of Modern Tourism*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.

กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก
เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง

THE PROCESS OF AREA-BASED DEVELOPMENT OF PHRA BUNDIT ASA AND PHRA
DHAMMAJARIK FOR SOLUTIONS OF POVERTY OF HIGHLAND PEOPLE

พระครูสุตพัฒน์นอม (วรเมศร์ ผาคำ)¹ พระครูพิลาธธรรมากร (ณัฐพล ประชุมหะ)

สมบุญ ตาสนธิ, เทวัญ เอกจันทร์ และบัวสวรรค์ จันทร์พันดาว

Phrakhrusuttaputtanodom (Woramath Phakam)¹

Phrakhru Piladdhammakorn (Natthaphon Prachunha)

Somboon Tasonthi, Teawan Eakjan and Buaswan Junpundao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Email:Pwp123@hotmail.com¹

Received 21 May 2023; Revised 11 January 2024; Accepted 30 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวพระราชดำริเป็นกรอบการวิจัย มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 ราย ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยมี 2 ชนิด 1) แบบสำรวจเชิงพื้นที่ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูงมีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย จากข้อมูลพื้นฐานด้านหนี้สิน รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา พบว่าปัญหาความยากจนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สินสะสม ตามความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ที่มากขึ้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม 2) กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก มี 4 ด้านตามแนวพระราชดำริ คือ การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ 3) ทฤษฎีใหม่ 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร ประกอบกับพันธกิจของพระสงฆ์ที่เสริมความเข้มแข็งชุมชน ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยหลักอานา 4 คือ (1) ทางกาย ด้วยหลักสุขภาวะ 5 อ คือ อาหาร อุดมธาร อากาศ ออกกำลังกาย อารมณ์ (2) ทางใจ มีการสวดมนต์ในวันพระและวันสำคัญของ

ชุมชน (3) ทางสังคม มีกิจกรรมที่เกื้อกูลกันในชุมชนด้วยหลักสารถีธรรม (4) ทางปัญญา มีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาให้เข้าใจหลักอริยสัจ 4

กระบวนการวิจัยนี้สามารถยกระดับไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมสัมมาอาชีวะสร้างรายได้ให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้อีกระดับหนึ่ง

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่; พระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก; ปัญหาความยากจน; ราษฎรบนพื้นที่สูง

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the community context of people in the highlands 2) to study the spatial development process of Phra Bandit Asa and Phra Dhammajarik. It is qualitative research. Study the concept of spatial development according to royal initiatives as a research framework. There were a sample size of 22 people using the purposive selection method. There are 2 types of research tools: 1) spatial survey 2) in-depth interview. Data were analyzed and described descriptively.

The research results found that; 1) The community context of people in the highlands has various geo-social costs. From basic information on debt, income, occupation, education level It was found that the poverty problem has not been resolved in a concrete way. Income that is not sufficient to cover expenses Accumulated debt According to material prosperity and the development of infrastructure in the four factors that increase from the social environment. 2) The process of spatial development of Phra Bandit Asa and Phra Dhammajarik has 4 aspects based on Royal project : (1) prevention of soil degradation and erosion by vetiver grass, (2) development of forest restoration, (3) new theory, (4) development for self-sufficiency of farmer together with the mission of the monks to strengthen the community By improving the quality of life With the 4 principles of ¹prayer: 1) Physically, with the 5 principles of well-being: food, stool, air, exercise, emotions. 2) Mentally, there is a Dhamma recitation on Buddhist holy days and important days of the community. 3) Socially, there are activities that support each other in the community with principle of Saraniyadhamma 4) Intellectual: there is the practice of Vipassana meditation to understand the 4 Noble Truths.

Even this process has not been able to solve the poverty problem in a concrete way. But it can be elevated to eco-cultural tourism. and the development of community products

in the highlands to promote vocational rights, create income for the people in the highlands and stimulate the grassroots economics.

Keywords: process of area-based development; phra bundit asa and phra dhammajarik; solutions to poverty; highland people

บทนำ

ด้วยสภาพชุมชนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีความลาดชันเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 35 การคมนาคมมีความยากลำบาก และห่างไกลจากเมืองใหญ่ เป็นอุปสรรคหนึ่งในการพัฒนาระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง ยังคงมีการลักลอบบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าเพื่อการเกษตรและสร้างที่อยู่อาศัยตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน จากการรวบรวมและสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ในมิติต่าง ๆ มีข้อเสนอให้ควรสนับสนุนใน 11 ประเด็น สกสว.(2022) ความสำคัญด้านที่ 8 เรื่องการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิต ควบคู่กับการยกระดับรายได้และความกินดีอยู่ดี จำเป็นต้องดำเนินการอย่างคู่ขนานกับกลไกบริหารจัดการดิน น้ำ ป่า และระบบเกษตรทางเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ ปกาเกอญอในการทำเกษตรวัฒนธรรม เพื่อยกระดับไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจจิตวิญญาณและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงจิตวิญญาณ เป็นองค์ประกอบในกระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่บนพื้นที่สูง เพราะบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูงซึ่งมีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ล้วนมีฐานะยากจนต่ำและมีรายได้กว่าเส้นยากจนพร้อมทั้งหนี้สินสะสม

ข้อมูลด้านกลุ่มคนจนเป้าหมาย คือ คนจนที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน เนื่องจากเป็นคนที่ได้รับการสำรวจจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.)กรมการพัฒนาชุมชน และได้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ กระทรวงการคลัง พบภาพรวมข้อมูลคนจนในประเทศไทย ปี 2566 มีจำนวนคนจนเป้าหมายจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform) ในประเทศไทย มีจำนวนคนจนเป้าหมาย 211,739 ราย จากประชากรสำรวจ 36,130,610 ราย บทความนี้ศึกษาชุมชนพื้นที่สูง 3 แห่ง คือ 1) บ้านดอกแดง ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 2) บ้านห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ และ 3) บ้านวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ พบว่ามีคนจนเป้าหมายในพื้นที่จ.เชียงใหม่ จำนวน 15,605 ราย จากประชากรสำรวจ 992,338 ราย ใน 25 อำเภอ โดยพบว่า อ.กัลยาณิวัฒนามีคนจนเป้าหมาย จำนวน 2,608 ราย จากประชากรสำรวจ 9,895 ราย และ อ.ฮอด มีคนจนเป้าหมาย 117จำนวน 2,608 ราย จากประชากรสำรวจ 31,553 ราย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในแต่ละมิติตามเกณฑ์ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ตามดัชนีความยากจน (Multidimensional Poverty Index: MPI) ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (<https://www.tpmap.in.th/2565/5025>).

บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 ราย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระบัณฑิตอาสา/พระธรรมจาริก 3 ราย 2) ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ราย 3) ชาวบ้าน 12 ราย 4) ตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่สูง 4 ราย ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสำรวจเชิงพื้นที่ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิจัยในพื้นที่อาศรมจำนวน 3 แห่ง ในเขตภาคเหนือตอนบน ดังนี้ 1) อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านดอกแดง ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 2) อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ และ 3) อาศรมพระธรรมจาริกบ้านวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ การเก็บข้อมูลนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาในแต่ละมิติของชุมชน

ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือราษฎรบนพื้นที่สูง ส่งเสริมให้ชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอนองพระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2535 มีความว่า“...ถ้าประชาชนทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีแล้ว ความสงบและความเจริญย่อมจะเป็นผลก่อเกิดตามมาอย่างแน่นอน จึงอาจพูดได้ว่า การพัฒนาคือการทำสงครามกับความยากจน เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนโดยตรง...” งานวิจัยนี้จึงได้นำเสนอ การพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวพระราชดำริและกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูงบนฐานข้อมูลบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง ให้สามารถต่อยอดไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเพื่อศึกษาบริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมโดยแบ่งประเด็นดังนี้ 1) การพัฒนาเชิงพื้นที่สูง 2) การประกาศพระพุทธรูปศาสนาบนพื้นที่สูง 3) กระบวนการพัฒนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก 4) การแก้ปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) การแก้ปัญหาความยากจนในทางพระพุทธศาสนา พบว่าแม้กระบวนการนี้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่สามารถยกระดับไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมสัมมาอาชีพสร้างรายได้ให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้ ตามศาสตร์พระราชากับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมี 6 ด้าน สำนักกรรมธิการ (2017) ดังนี้ 1) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยการจัดการน้ำ ด้าน (1) ฝายต้นน้ำลำธาร (2) ฝนหลวง (3) เขื่อน อ่างเก็บน้ำ (4) ฝาย เขื่อนทดน้ำ หรือ ประตุนระบายน้ำ (5) แก้มลิง (6) เครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) (7) ระบบระบายน้ำ เช่น คลองลัด คลองผันน้ำ (8) การบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีทางธรรมชาติ 2) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยการจัดการดิน ด้าน 1) การพัฒนาทรัพยากรดินตามศาสตร์พระราชา คือพระราชดำริเกี่ยวกับ “เกษตรทฤษฎีใหม่” พระราชดำริเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” พระราชดำริเกี่ยวกับ “แก้มลิง” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การห้ามดิน” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การปลูก

พืชตระกูลถั่วบำรุงดิน” พระราชดำริเกี่ยวกับ “การจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์” คือ (1) การพัฒนาทรัพยากรดินในภาคเหนือ (2) การพัฒนาทรัพยากรดินภาคกลาง (3) การพัฒนาทรัพยากรดินภาคตะวันออก (4) การพัฒนาทรัพยากรดินภาคใต้ 3) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ (1) การสร้างความเข้าใจในสรรพสิ่ง (2) การเข้าถึงการจัดการอย่างแท้จริง (3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร (4) การจัดการมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยใช้ธรรมปราบอธรรม (5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 4) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยนวัตกรรม ด้าน (1) หย้าแฝก (2) การตัดแปรสภาพอากาศเพื่อให้เกิดฝน (ฝนหลวง) 3) การใช้น้ำมันกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล (3) เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย หรือที่รู้จักว่า “กังหันน้ำชัยพัฒนา” (4) เครื่องกลเติมอากาศแบบอัดอากาศและดูดน้ำ (5) การใช้น้ำมันกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันหล่อลื่นสำหรับเครื่องยนต์สองจังหวะ (6) ภาชนะรองรับของเสียที่ขับออกจากร่างกาย (7) อุปกรณ์ควบคุมการปลักตันของเหลว (8) การปรับปรุงสภาพดินเปรี้ยวเพื่อให้เหมาะแก่การเพาะปลูก (โครงการแก้มดิน) (9) ระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำด้วยรางพีชร่วมกับเครื่องกลเติมอากาศ (10) ระบบโครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์และชุดสำเร็จเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์หรือที่เรียกว่า “อุทกพลวัต” 5) ศาสตร์พระราชาวาดด้วยเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้าน (1) เกษตรทฤษฎีใหม่ตามศาสตร์พระราชา (2) ศาสตร์พระราชาด้านการสหกรณ์ 6) การดำเนินการศาสตร์พระราชาวาดด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้าน (1) การศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area – Based Approach) ให้ขับเคลื่อนต่อไปอย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรมใน 4 ภูมิภาค (2) การศึกษาดูงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและสนับสนุนโครงการพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย 3 ภูมิภาคข้างต้น และเพิ่มเติมอีกจำนวน 3 โครงการ (3) แนวทางในการสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย 3 ภูมิภาค

องค์ความรู้ตามศาสตร์พระราชามาจากแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนามันเนื่องมาจากพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อยพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทานไว้ กว้างขวางและหลากหลายมิติครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาหลายสาขา เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกร แนวคิดและทฤษฎีที่ทรงคิดค้นขึ้นด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถ ไม่จำกัดเฉพาะในเรื่องของการเกษตรกรรม เช่น น้ำ ดิน อากาศ และการเพาะปลูกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเรื่องของการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นศาสตร์แห่งเสาหลักความอยู่ดีมีสุข ที่เสริมสร้างความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม เป็นบุคคลต้นแบบของโลกในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่และคุณภาพชีวิตให้อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวพระราชดำรินิคมหลักและศูนย์ย่อย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างคือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) พระบัณฑิตอาสา/พระธรรมจาริก 3 ราย 2) ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ราย 3) ชาวบ้าน 12 ราย และ 4) กลุ่ม

ตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่สูง 4 ราย รวมจำนวน 22 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยมีพระสงฆ์ในอาศรมและผู้นำชุมชนร่วมเสนอรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสำรวจเชิงพื้นที่ ใช้ศึกษาบริบทชุมชนบนพื้นที่สูงเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอาศรมพระบัณฑิตอาสา/พระธรรมจาริก และข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนใช้ศึกษาบริบทชุมชนบนพื้นที่สูง 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก และการสร้างต้นแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยคณะผู้วิจัย ใน 3 ชุมชน คือ 1) อาศรมพระบัณฑิตอาสาบ้านดอกแดง ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 2) อาศรมพระบัณฑิตอาสาวัดห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ 3) อาศรมพระธรรมจาริกวัดจันท์ ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกของทั้ง 3 อาศรม ด้วยเครื่องมือวิจัยคือแบบสำรวจเชิงพื้นที่และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ชาวบ้านมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การออกแบบสินค้า การยกระดับคุณภาพสินค้า แต่ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาของพระสงฆ์ยังไม่ได้เกื้อกูลหรือเชื่อมโยงไปสู่การสร้างรายได้หรือส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง แม้พระสงฆ์ในอาศรมบนพื้นที่สูงนั้นเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและปัญญาทางธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดในพระวินัยสงฆ์หม่อมมฆิมศีลในพรหมชาลสูตร ซึ่งต้องงดเว้นวิถีชีวิตและการกระทำอันเป็นของชาวบ้าน คือ งดเว้นกิจกรรม ความเคยชิน หรือการใช้ชีวิตแบบชาวบ้านต่างๆ เช่น การค้าขาย การหุงต้มอาหาร การใช้เสื้อผ้าอย่างคลุ่หู้สัถ์ กระบวนส่งเสริมอาชีพการแปรรูปกาแฟบนพื้นที่สูง มีชาวบ้านบางส่วนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบางคนเห็นว่า พระสงฆ์นักพัฒนาไม่ควรมีส่วนร่วมในการระดมความคิดในขั้นตอนการพัฒนาและส่งเสริมด้านการตลาดและการจำหน่าย เพราะอาจจะมีความข้องแวะและครุ่นคิดเรื่องเงิน แม้จะเป็นประโยชน์เพื่อส่วนรวมในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนก็ตาม เนื่องจากอาจจะเป็นเหตุกระตุ้นพระสงฆ์ให้เกิดความเสื่อมในการรักษาพระวินัยได้

1. บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง มีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย จากข้อมูลพื้นฐานด้านหนี้สิน รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา พบว่าปัญหาความยากจนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สินสะสม ตามความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ที่มากขึ้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามบริบทชุมชนและภูมิสังคม อาศัยกระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ที่ตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มุ่งเป้าการพัฒนาใน 4 ด้าน (จากแนวคิด 16 ด้าน) ดังนี้ 1) การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก 2) การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ 3) ทฤษฎีใหม่ : การบริหารจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร

ทั้งนี้แนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนนั้น สามารถวัดได้จากดัชนีความยากจนหลายมิติ หรือ ดัชนี MPI (Multidimensional Poverty Index) ที่พิจารณาจาก 5 มิติ ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านความเป็นอยู่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านรายได้ และ 5) ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ ซึ่งคนจน 1 คน อาจมีปัญหาได้มากกว่า 1 ด้าน ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องสมดุลในด้านอื่นด้วย เช่น คุณภาพทางใจ สังคม และปัญญา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาด้วยหลักพุทธธรรมหนุนเสริมการแก้ปัญหาความยากจนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

2. กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัติตตอาสาและพระธรรมจาริก จากการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัติตตอาสาและพระธรรมจาริกของทั้ง 3 อาศรม พบว่ามีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส คือ 1) จุดแข็ง การยอมรับพระสงฆ์จากชุมชนซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในกิจกรรมส่วนรวม 2) จุดอ่อน ขาดกิจกรรมการอบรมองค์ความรู้ต่างๆ ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี และเครือข่ายที่กว้างขวางในการเชื่อมโยงการพัฒนาเชิงพื้นที่ไปสู่ภาคเอกชน 3) อุปสรรค ระยะทางที่ห่างไกลและการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ที่ใช้ระยะเวลานานและยากลำบาก มีต้นทุนการเดินทางในการพัฒนา และข้อจำกัดบางประการในพระวินัยที่กำหนดขอบเขตและข้อจำกัดบทบาทของสงฆ์ต่อสังคม 4) โอกาส แม้กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัติตตอาสาและพระธรรมจาริก มีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส แต่จากการศึกษาพบว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่บนพื้นที่สูงนอกจากการให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่และการประกอบอาชีพ พบว่าชุมชนทั้ง 3 แห่ง มีกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน 4 ด้าน คือ 1) การจัดการน้ำ 2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) เกษตรทฤษฎีใหม่ 4) ประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการทั้ง 4 ด้านนี้หนุนเสริมการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือราษฎรบนพื้นที่สูง เช่น เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง ส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เยาวชน สงเคราะห์ การลด ละ เลิกอบายมุข ยาเสพติด ร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จัดกิจกรรมในการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน การสงเคราะห์ชาวบ้าน การพัฒนาอาศรมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และเป็นแบบอย่างในด้านต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญของชาติและศาสนาอย่างสม่ำเสมอ การออกเยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา และสงเคราะห์ผู้ยากไร้ในชุมชนตามความเหมาะสม การจัดทำข้อมูลชุมชนและขยายพื้นที่การปฏิบัติงาน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นการบวชป่า พิธีบูชาเลี้ยงผีต้นน้ำ เป็นต้น แม้พันธกิจต่างๆของพระสงฆ์ยังไม่ได้มุ่งเน้นพัฒนาหรือหนุนเสริมเรื่องเศรษฐกิจชุมชน

จากการศึกษาได้พบว่า กระบวนการพัฒนาที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภavana 4 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย ส่งเสริมหลักสุขภาวะชุมชน 5 ด้าน คือ 1) อาหาร 2) อากาศ 3) อากาศ 4) ออกกำลังกาย 5) อารมณ์ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางใจ มีการสวดมนต์ธรรมในวันพระ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เทศกาล และงานพิธีกรรมสำคัญ เป็นที่พึ่งพิงทางใจในยามชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนหรือใจจากภัยภายในและภายนอก 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคม ใช้การเกื้อกูลกันในสังคมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการมุ่งเป้าไปที่สันติสุขในชุมชนด้วยสารณียธรรม 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญา มีกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนาภavanaสำหรับคนทุกกลุ่มวัย เพื่อฝึกพัฒนาปัญญาในการดำเนินชีวิต ด้วยสังคหวัตถุ 4

กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก จึงต้องอาศัยกลไกที่หนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สมดุลทุกด้านอย่างยั่งยืน จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงของโครงการพระธรรมจาริกในพื้นที่ภาคเหนือ พระอรุณเมธี พุทธิภัทรานนท์ (2014-2015) พบว่า 1) ปัจจัยด้านการดำเนินงานเป็นทีมส่งผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การทำงานเป็นทีมของพระธรรมจาริกกับแกนนำและชาวบ้านในชุมชน 2) องค์ประกอบที่ส่งผล ได้แก่ การสร้างบุคลากรและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทีมงาน 3) ด้านศักยภาพพระธรรมจาริก องค์ประกอบที่ส่งผล ได้แก่ ประสพการณ์ทำงานของพระธรรมจาริกและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน 4) ปัจจัยการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ส่งผล ได้แก่ การมีส่วนร่วมวางแผน/ร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมดำเนินการ/ร่วมรับผิดชอบ ระหว่างพระธรรมจาริก แกนนำชุมชน และชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

การพัฒนาชุมชนพื้นที่สูงตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่สูงของชุมชนทั้ง 3 แห่ง สามารถยกระดับและเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงด้านอาหารปลอดภัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เป็นโอกาสและจังหวะของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก พัฒนาไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนได้ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อส่งเสริมสัมมาอาชีพให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้ ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องสมดุลในด้านอื่นด้วย เช่น คุณภาพทางใจ สังคม และปัญญา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาของด้วยหลักพุทธธรรมหนุนเสริมการแก้ปัญหาความยากจนบนพื้นที่สูงได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นพันธกิจของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก ผู้เป็นเสมือนเป็นนักสังคมสงเคราะห์ มีเมตตาช่วยบรรเทาทุกข์ให้ราษฎร สมกับเป็นสาวกผู้สืบสานงานพระพุทธศาสนา ดังพุทธปรารภของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสไว้ว่า “จรถ ภิกขเว จาริกิ พุทฺชนฺทิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถายทิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ แปลว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป จงแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์แก่อกุล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” เช่นนี้

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่าประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูง บริบทชุมชนของราษฎรบนพื้นที่สูงมีต้นทุนทางภูมิสังคมที่หลากหลาย จากข้อมูลพื้นฐานด้านหนี้สิน รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา พบว่าปัญหาความยากจนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สินสะสม ตามความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ที่มากขึ้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามบริบทชุมชนและภูมิสังคม อาศัยกระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ตามแนวคิดทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มุ่งเป้าการพัฒนาใน 4 ด้าน (จากแนวคิด 16 ด้าน) ดังนี้ 1) การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก 2) การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ 3) ทฤษฎีใหม่ : การบริหารจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร สอดคล้องกับแนวคิดระบบเกษตรทางเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ปกาสัยในการทำเกษตรวัฒนธรรม เพื่อยกระดับไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจจิตวิญญาณและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงจิต

วิญญาน มีกลไก 6 ด้าน คือ 1) กลไกทางความเชื่อ พิธีกรรม และคำสอนจากบรรพบุรุษ 2) กลไกทางกฎระเบียบจากภาครัฐและชุมชนร่วมกัน 3) กลไกการประสานเครือข่ายผู้ใช้น้ำจากคนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 4) กลไกด้านการทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรวัฒนธรรม 5) กลไกด้านส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ 6) กลไกจากการเฝ้าระวังไฟฟ้า ดังเช่นตัวอย่างจากชุมชนบ้านดอกแดง ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ ได้มีกลไกบริหารจัดการดิน น้ำ ป่า และระบบเกษตรทางเลือกกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในการทำเกษตรวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งพื้นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูงไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนได้ เชื่อมโยงกับการศึกษารูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในเขตอุทยานธรณีโลกสตูล ณรงค์ฤทธิ์ พุ่มปรี (2023) พบว่าองค์ประกอบหลักมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย 3) ด้านการสร้างการรับรู้ในคุณค่าที่เป็นประโยชน์ 4) ด้านสาธารณะประโยชน์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รูปแบบการพัฒนานี้จะสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

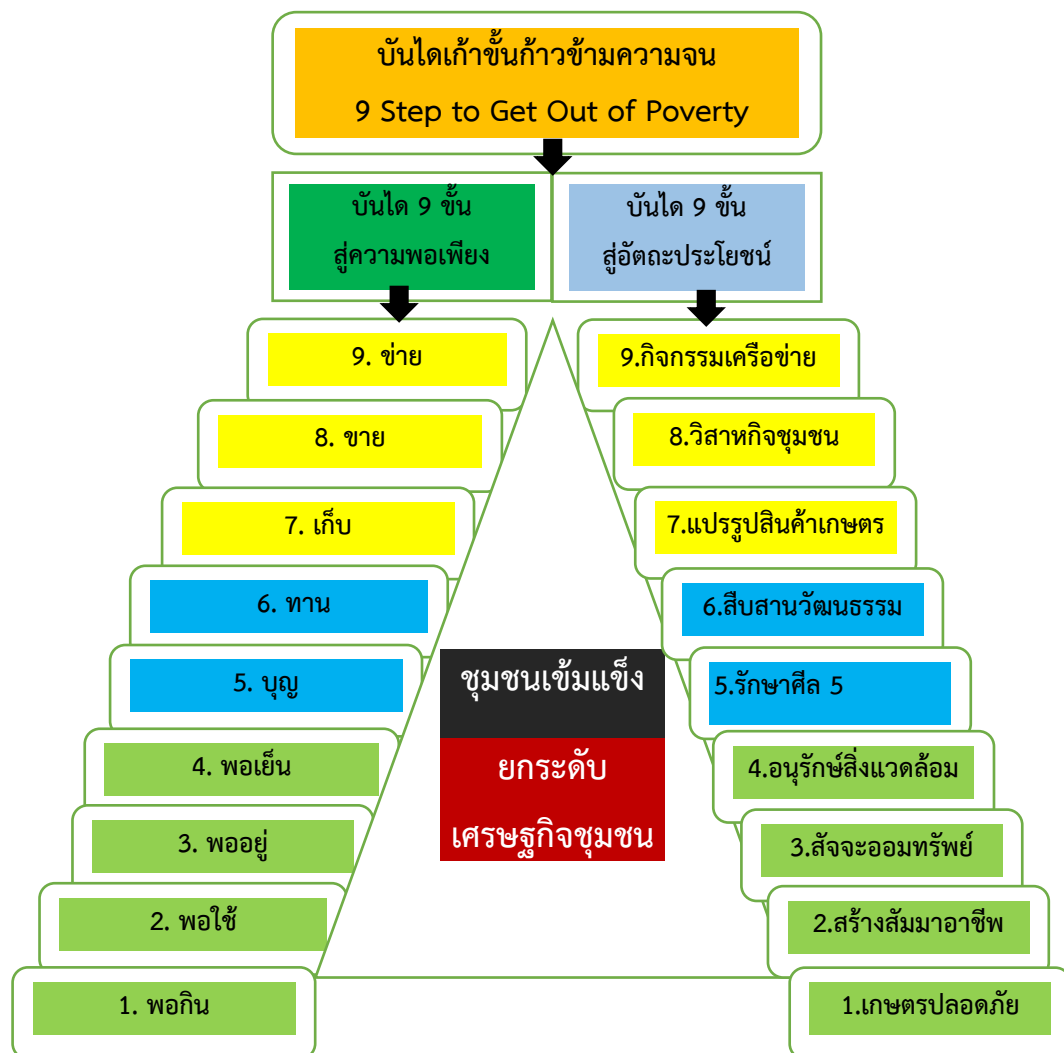
2. กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบันฑิตอาสาและพระธรรมจาริก ทั้ง 3 ชุมชนน้อมนำแนวคิดการพัฒนาตามพระราชดำริ มี 4 ด้าน คือ 1) การป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก เนื่องจากพื้นที่สูงมีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 มักเกิดปัญหาน้ำดินตามไหล่เขาพังทลายในช่วงฤดูฝน น้ำป่าไหลหลากรุนแรงทะลักหรือน้ำป่าพัดพาบ้านเรือน เรือกสวนไร่นาเสียหาย และถนนหนทางเส้นทางสัญจรในชุมชนถูกตัดขาด ไม่สามารถกักเก็บน้ำตามธรรมชาติไว้ใช้ในยามฤดูแล้ง 2) การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ เนื่องจากพื้นที่สูงมีอากาศหนาวเย็นมาก เหมาะแก่การเติบโตของต้นสนซึ่งในฤดูแล้งจะกลายเป็นเชื้อเพลิงของไฟฟ้าในทุกๆ ปี เป็นปัญหาหมอกควันไฟสะสมสร้างปัญหามลพิษ และการลักลอบตัดไม้เพื่อการค้ำจุนขายทุน การบวชป่า การเลี้ยงผีต้นน้ำ จึงเป็นกิจกรรมที่รวมความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาร่วมกับวิถีชุมชน ในการรักษาผืนป่าซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำลำธารหลายสาย และป่าเป็นพื้นที่อาศัยของกาแฟ ชา และผลไม้เมืองหนาวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ 3) ทฤษฎีใหม่ คือ การทำการเกษตรในพื้นที่ขนาดเล็ก ประมาณ 15 ไร่ ด้วยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย นา ข้าว 30% สระน้ำ 30% พืชไร่พืชสวน 30% อีก 10% สำหรับสร้างบ้านและเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ และมีน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกตลอดทั้งปี เนื่องจากชุมชนพื้นที่สูงมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาลาดเอียง และชุมชนอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง อาหารเป็นปัจจัย 4 จึงจำเป็นมากในการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างพึ่งตนเองได้ 4) การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกร โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในวิถีดำเนินชีวิต

กระบวนการเหล่านี้ประกอบกับศักยภาพในพันธกิจของพระสงฆ์ช่วยเสริมความเข้มแข็งชุมชน ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยหลักภavana 4 คือ 1) ทางกาย ด้วยหลักสุขภาวะ 5 อ คือ อาหาร อูจจาระ อากาศ ออกกำลังกาย อารมณ์ 2) ทางใจ มีการสวดมนต์ธรรมในวันพระและวันสำคัญของชุมชน 3) ทางสังคม มีกิจกรรมที่เกื้อกูลกันในชุมชนด้วยสารณียธรรม 4) ทางปัญญา มีการปฏิบัติวิปัสสนาภavana ให้เข้าใจหลักอริยสัจ 4 ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทธิญาณเมธี) (2023) มีการเสริมสร้างรูปแบบ 4 แบบคือ 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป 2) รูปแบบในการใช้หลักสาธารณสงเคราะห์ 3) รูปแบบ

การสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานอย่างมีส่วนร่วม 4) รูปแบบใช้กิจกรรมนำศรัทธาร่วมกับเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม และเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ จะเห็นว่ากระบวนการพัฒนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริก คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนบนพื้นที่สูง การบริการสังคม การฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ได้นำเอาหลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือผ่านกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาด้านจิตใจ และเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ชุมชน บทบาทดังกล่าวนี้สืบเนื่องมาแต่ครั้งพุทธกาล ในการประชุมปฐมนิเทศสำหรับพระธรรมทูตรุ่นแรกจำนวน 60 รูป โดยใช้วิธีกำหนดพื้นที่ที่จะปฏิบัติงานเป็นหลัก แล้วจัดวางกำลังพระธรรมทูตให้เหมาะสมตามสมรรถภาพของพระธรรมทูตตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง เป็นรูปแบบ **บันไดเก้าขั้นก้าวข้ามความจน** ดังนี้

Picture 1 : Model of 9 Step to Get Out of Poverty

รูปแบบ **บันไดเก้าขั้นก้าวข้ามความจน** ดังกล่าวนี้อาจนำไปถ่ายทอดและใช้ประโยชน์ในเชิงหลักการและการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ในชุมชนอื่นๆได้ เชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงนิเวศและวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวด้านอาหารปลอดภัย และต่อยอดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูงจากต้นทุนทางวัฒนธรรมหรือภูมิสังคมที่มีอัตลักษณ์ เป็นแนวทางช่วยเสริมสร้างรายได้ให้ราษฎรบนพื้นที่สูงและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากได้ โดยหลักการพึ่งพาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนาและแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะจากการวิจัย** มหาเถรสมาคมหรือสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาควรให้ความสนใจและสนับสนุนงบประมาณร่วมกับหน่วยงานการปกครองระดับชุมชน ในการจัดหลักสูตรการสอนประกาศนียบัตร หรือการอบรม เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่สูง หรือการพัฒนาชุมชนของพระพระบัณฑิตอาสา และพระธรรมจาริก เนื่องจากกระบวนการทำงานของพระสงฆ์บนพื้นที่สูงมีความสำคัญและมีบทบาทเสมือนผู้นำท้องถิ่น เปรียบเหมือนผู้นำชุมชนในภาครัฐที่มีศักยภาพแต่ขาดการสนับสนุนและส่งเสริม

2. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษา เช่น พัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายภาคการศึกษาในระบบออนไลน์ และระบบสาธารณสุขชุมชนเพิ่มจากการรักษาตามประเพณี เพราะปัจจุบันมีโรคภัยรุนแรงและร้ายแรงมากมาย ที่มีความยากลำบากในการป้องกัน แก้ไข รักษา และควบคุม

3. **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** ควรศึกษาวิจัยต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักสหประชาชาติ Sustainable Development Goals

References

- Commissioner's Office 1, Report on progress of the committee to drive the continuation of the royal science, (2017). Office of the Secretariat of the House of Representatives. Perform duties at the Secretariat of the National Reform Steering Assembly.
- Narongrit Thungpruesomkiat Saithanu, Thaweesak Putsukkee and Natthaphan Khecharanan, (2023). Community enterprise development model for upgrading the grassroots economy. In the Satun Global Geopark area, in the MCU Buddhapanya Review Journal, Year 8, Issue 5.
- NRCT, (2021). Ethnic groups in Thailand: Research and challenges
- Phra Arunmethi Phutthipattranon, (2014-2015). Factors affecting the development of communities in the highlands of the Phra Dhammajarik project in the northern region, in the Far Eastern University Academic Journal, Vol. 8 Issue 2, December May.

Phra Udom Bundit (Somsak Sudthiyanamethee), (2022). Model and network of proactive propagation of Buddhism, in MCU Journal of Social Development, Year 7, Issue 2, May - August.

Somdet Phra Phutthakosajarn (P.A. Payutto), (2018). Buddhist Dictionary, Compiled Edition, 31st edition, Bangkok: P.A.T.,.

Source. <https://www.tpmmap.in.th/2565/5025>. [29 Oct. 2023]

การส่งเสริมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนในตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี
จังหวัดเชียงใหม่

PROMOTING THE CREATIVE CULTURE OF YOUTHS IN YANG NOENG SUB-DISTRICT,
SARAPHI DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE.

พระณัฐพงศ์ ภูริปัญโญ¹, ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์², สหทัยา วิเศษ³ และ ปรีชา วงศ์ทิพย์⁴

PhraNattapong Pooripanyo¹, Tipaporn Yesuwan², Sahathaya Wises³

and Preecha Wongtip⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus.^{1,2}

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus.³

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่⁴

Chiang Mai University.⁴

E-mail : ntpjdw@gmail.com¹

Received 21 August 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลยางเนิ้ง 2) เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางเนิ้ง และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางเนิ้ง รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ให้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล จำนวน 18 รูป/ท่าน 2) ผู้ให้การสนทนากลุ่ม จำนวน 7 รูป/ท่าน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ คือ ประเพณีถวายสลากภัตเป็นประเพณีที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในตำบลยางเนิ้ง ซึ่งมีการอนุรักษ์และสืบทอดปฏิบัติมาตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันกลุ่มผู้ให้ความสำคัญ คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ปกครอง แต่กลุ่มเยาวชน พบว่า ไม่มีองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัต 2) การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้และการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยการให้เยาวชนและผู้ปกครองได้มีบทบาทในกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัตตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

ศึกษาวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมกคณตียสูตร

AN ANALYTICAL STUDY OF CONTROLLING FACULTY AS APPEAR IN MAGANDIYA SUTTA

พรรัตน์ ตั้งธนะพงศ์

Pondrut Tangtanapong

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: pondrut2555@gmail.com

Received 13 August 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของมกคณตียสูตร 2) เพื่อศึกษาการสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมกคณตียสูตร 3) เพื่อวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมกคณตียสูตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลในคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) พระสูตรนี้เกิดขึ้นที่เมืองกัมมาสธัมมะ แคว้นกुरु พระพุทธเจ้าแสดงธรรมเรื่องการสำรวมอินทรีย์แก่มกคณตียปริพาชก ด้วยทรงพิจารณาว่าบุคคลนี้มีอุปนิสัยที่จะบรรลุอรหัตตผล สามารถเจริญปัญญาในพระพุทธศาสนา โดยยกอุปมา-อุปไมยขึ้นแสดง 3 เรื่อง คือ เปรียบกามของมนุษย์กับกามทิพย์ เปรียบผู้บริโภคนกเหมือนคนเป็นโรคเรื้อน เปรียบผู้บริโภคนกเหมือนคนตาบอด ดังพุทธพจน์ว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง 2) การสำรวมอินทรีย์ 6 คือ 1) จักขุอินทรีย์ 2) โสติดินทรีย์ 3) ชานินทรีย์ 4) ชิวหินทรีย์ 5) กายินทรีย์ 6) มนินทรีย์ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างความสุขในลัทธิของมกคณตียปริพาชก อันเป็นความสุขทางโลกียะ กับความสุขในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน 3) การเกิด-ดับ คุณ-โทษ และอุปายเครื่องสลัดออกจากกามคุณ 5 เป็นความแตกต่างระหว่างลัทธิมกคณตียปริพาชก กับพระพุทธศาสนา เป็นจุดที่ทำให้มกคณตียปริพาชกเปลี่ยนจากปุถุชน เป็นอริยบุคคล และบรรลุอรหัตตผลในที่สุด

องค์ความรู้ในงานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า เราไม่สามารถปิดกั้นกามคุณ 5 ได้ หากแต่สามารถไตร่ตรองพิจารณา ไคร่ครวญ ไม่ยินดียินร้าย ในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัส ซึ่งเรียกว่า การสำรวมหรืออินทรีย์สังวร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับโลกเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: การสำรวมอินทรีย์; อินทรีย์สังวร; อินทรีย์ 6; กามคุณ 5

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the background and essence of the Magandiya Sutta, 2) to study the controlling faculties as appear in Magandiya Sutta and 3) to analyze the controlling faculties as appear in Magandiya Sutta. It is a documentary research (Documentary Research) based on the information in the Thai Tripitaka scriptures. The result of research article found that; 1) This sutta occurred in Kammasadhamma, Kuru region. considering that this person had the character to attain Arahatta-phala able to develop wisdom in Buddhism. By raising up a metaphor - a metaphor to show 3 things: Comparing human eroticism with clairvoyant passions, The consumer of sexual desires is like a leper, Compare the consumer of sensual desires to a blind person. As the Buddha said, no disease is a great fortune. Nirvana is extremely blissful. 2) The content of sutta has mentioned the six senses-faculties (Indriya) Cak- khundriya Sotindriya Ghanindriya Jivhindriya Kayindriya Manindriya. This makes a distinction between happiness in Magandiya's creed. which is worldly happiness and happiness in Buddhism is nirvana. 3) Birth-death, virtue-harm, and the trick to escape from the five-sensual pleasures were the differences between Magandiya with Buddhism. It is the point where Magandiya passed away from being a mortal. be a noble person and eventually attained Arahatta-phala

Knowledge in this research article, point out that We can't block the five senses, but we can contemplate, consider, contemplate. In what arises from seeing, hearing, smelling, tasting, touching, which is called Controlling or Sense-restraint to apply for today's technology world.

Keywords: the controlling faculties; sense-restraint; six senses-faculties; the five sensual pleasures

บทนำ

ในสมัยพุทธกาล มีนักบวชนอกพระพุทธศาสนาหลายกลุ่ม หรือเรียกว่า อัญญเดียรธีย์ (พระมหาประกาศิต: 2561) เป็นกลุ่มที่มีวัตรปฏิบัติในการเจริญธรรม ตามหลักคำสอนในลัทธิของตนเอง เพื่อความหลุดพ้นเป็นต้น หากแต่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่สามารถหลุดพ้นจากชั้น 5 ได้ ยังต้องเวียนว่าย ตายเกิดในสังสารวัฏ ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนามีก่อกำเนิดขึ้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้ชอบโดยพระองค์ สั่งสอนสาวกในพระพุทธศาสนาให้หลุดพ้นจากชั้น 5 รู้ชัดตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น มีสาวกในพระพุทธศาสนามากมายที่บรรลุนิพพาน พระพุทธองค์ทรงอธิบายถึงการเจริญธรรม อันเป็นความสุขในระดับโลกียะธรรม ในพระพุทธศาสนามีความสุขที่ยิ่งกว่า คือ ความสุขในระดับโลกุตระธรรม อันเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เหล่าอัญญเดียรธีย์ ขอบรรพชา

อุปสมบทในพระพุทธศาสนา ละทิ้งศาสดาเดิมของตนเอง และยอมรับพระพุทธองค์เป็นพระศาสดาแทน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัย บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสำรวมอินทรี การพัฒนาในอินทรีสังวร (สุภีร์ ทุมทอง, 2554) และ การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสังวรสูตร (จะเด็จ คงสุศรี, 2561) เนื้อหางานวิจัยจะเน้นไปในหลักธรรมส่วนมาก และหลักปฏิบัติ ซึ่งเหมาะกับผู้ที่มีความรู้ในเบื้องต้นมาก่อน หากแต่บุคคลที่ไม่มีความรู้ในพระพุทธศาสนามาก่อน อาจจะไม่สามารถเข้าใจที่มาที่ไปได้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอ มาคณติยสูตร โดยอาศัย มาคณติยปริพาชกเป็นตัวเดินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้มีความใกล้เคียงกับปุถุชนในโลกปัจจุบันนี้ จะทำให้เกิดความเทียบเคียงอย่างเห็นได้ชัดเจนนยิ่งขึ้น

อายตนะ 6 หรือทวารทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่มีในมนุษย์ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย เมื่อทวารทั้ง 6 เริ่มทำหน้าที่ของตนเอง ตาเริ่มการมองเห็น หูเริ่มการได้ยินเสียง จมูกเริ่มการได้กลิ่น ลิ้นเริ่มการรับรู้รส กายเริ่มการรับรู้การสัมผัส และใจเริ่มการรับรู้อารมณ์ การทำงานของทวารทั้ง 6 ไม่ได้เริ่มพร้อมกันทั้ง 6 หน้าที่ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรม และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละเวลานั้นๆ เช่น เมื่อรับประทานอาหาร รูปภาพอาหารที่เห็นจะเป็นหน้าที่ของตา ก่อนจะตักอาหารเข้าปาก เมื่อตักอาหารเข้าปากแล้ว การรับรู้รสจะเป็นหน้าที่ของลิ้น ส่วนมือที่หยิบจับช้อนตักอาหารเข้าปาก เป็นหน้าที่ของกาย (มือ) ซึ่งการทำงานในแต่ละหน้าที่จะสัมพันธ์กันต่อเนื่องกัน ในเวลาอันรวดเร็ว มนุษย์จึงมีการรับรู้เพียงว่า เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทุกๆ ไป มิได้แยกออกเป็นส่วนๆ ชัดเจนอย่างนี้ ถ้าเช่นนั้นทวารทั้ง 6 จะเป็นต้นเหตุของปัญหาต่างๆ ได้อย่างไร การรับรู้ของทวารทั้ง 6 เป็นจุดเริ่มต้นของความต้องการทุกๆ สิ่งบนโลกใบนี้ ตาทำหน้าที่ในการเห็น เมื่อมีวัตถุที่มีรูปร่าง สี สัน ลวดลาย สวยงามมากระทบกับตา ใจที่ทำหน้าที่ในการรับรู้อารมณ์ เกิดเป็นความต้องการ ความอยากได้ (ตัณหา) ขึ้นมา เมื่อความอยากได้เพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุผลประกอบต่างๆ เข้าข้างตนเองว่ามีความจำเป็นจะต้องนำไปใช้ ความต้องการครอบครองเพื่อเป็นเจ้าของวัตถุสิ่งนั้น (อุปาทาน) จะบังเกิดขึ้นในทันที ณ เวลานั้น หากมนุษย์สามารถจับจองเป็นเจ้าของวัตถุสิ่งนั้นได้ จะเกิดความสุขขึ้นมา แต่หากมนุษย์ไม่สามารถจับจองเป็นเจ้าของวัตถุสิ่งนั้นได้ จะเกิดความทุกข์ขึ้นมาแทนที่ ดังนั้นทวารทั้ง 6 สามารถก่อให้เกิดความสุข และความทุกข์ แก่มวลมนุษยชาติได้ และสิ่งที่มนุษย์บริโภคใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส สิ่งนี้เรียกว่า “กามคุณ 5”

โดยธรรมชาติของคนเรา เลือกว่าจะแสวงหาความสุขสบายให้กับชีวิต การประกอบสัมมาชีพได้ทรัพย์สินเงินทองมา เพื่อนำไปใช้จ่ายสิ่งต่างๆ ให้ชีวิตของตนเองมีความสุข สบาย เต็มเต็มในส่วนที่ยังขาดอยู่ ไม่มีใครเลือกที่จะแสวงหาความสุขให้กับตนเอง แต่การเกิดเป็นมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา จะต้องพบเจอกับความสุข และความทุกข์ ทั้ง 2 อย่างไปพร้อมๆ กัน การที่จะดำรงชีวิตที่มีทั้งสุข และทุกข์ไปพร้อมกัน จำเป็นต้องศึกษาหลักธรรมคำสอน ซึ่งพระพุทธองค์แสดงธรรมแก่บุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งภิกษุ ภิกษุณี พราหมณ์ ปริพาชก กษัตริย์ คหบดี ฯลฯ เมื่อเราต้องเผชิญกับความสุข หรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิต เราจะสามารถผ่านไปได้ด้วยดี ดังปรากฏในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย พร้อมทั้งอรรถกถา ปกรณ์วิเสส และหนังสือที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย บทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาทำการศึกษา วิเคราะห์ และเชื่อมโยงให้ใกล้เคียงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในโลกปัจจุบัน เพื่อให้เข้าถึงงานวิจัยได้ง่าย

บทความวิจัยนี้ นำเสนอความเป็นมาและสาระสำคัญที่ปรากฏในมาคณติยสูตร โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเจริญในทวารทั้ง 6 ของลัทธิมาคณติยปริพาชก อันเป็นบ่อเกิดของกามคุณ 5 และการสำรวมในทวารทั้ง 6

ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงการรักษาดีแล้ว การฝึกดีแล้ว การคุ้มครองดีแล้ว การสำรวมดีแล้วในทวารทั้ง 6 พร้อมทั้งกล่าวถึงอินทรีย์ 6 ที่ทำหน้าที่และความเป็นใหญ่ของตนเอง ในการรู้การเกิด การดับ คุณ โทษ เครื่องสลัดออกจากกามคุณ ด้วยการไตร่ตรอง พินิจพิจารณา ไม่ยินดียินร้ายในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันเกิดจากกามคุณ ย่อมนำพาให้เกิดความบริสุทธิ์ในศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นธรรมในพระพุทธศาสนา มาคณทียปริพาชกก้าวข้ามความเป็นปุถุชนในลัทธิของตนเอง สู่ความเป็นอริยะบุคคล ตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้แจ้งในพรหมจรรย์ บรรลุอรหัตตผลเป็นที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของมาคณทียสูตร
2. เพื่อศึกษาการสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคณทียสูตร
3. เพื่อวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคณทียสูตร

การทบทวนวรรณกรรม

การต่อสู้กับกามกิเลส เป็นสงครามอันยิ่งใหญ่ หากพิจารณาให้รู้แจ้งเห็นจริง ก็ถอนได้ แต่คนเราที่มีความทุกข์ ความสุข อยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะไม่ยอมรับความจริง จะรับแต่สุขอย่างเดียว ไม่รับความทุกข์ การพิจารณาตัวเอง ตักเตือนตัวเอง แก้ไขตัวเอง โดยหมั่นพิจารณาตัวเอง เมื่อสิ้นวันหนึ่ง สิ้นสัปดาห์หนึ่ง สิ้นเดือนหนึ่ง และสิ้นปีหนึ่ง เป็นการสำรวจความประพฤติปฏิบัติว่า ได้กำไร หรือขาดทุน ทั้งที่เป็นวัตถุ และจิตใจ เพื่อจะได้หันมามองตัวเอง ถามตัวเองว่า สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตประจำวัน ที่ควรประพฤติปฏิบัติ คืออะไร ได้ทำให้สมบูรณ์แล้วหรือไม่ กิเลสชั้นพื้นฐาน คือ โลภ โกรธ หลง หรือ ตัณหา ทิฐิ มานะ ริษยา จำเป็นต้องมีการจัดการ หรือ การปฏิบัติวิปัสสนาเข้ามาช่วยเหลือ กิเลสแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) วิตีกมกิเลส คือ กิเลสอย่างหยาบ (2) ปริยฐานกิเลส คือ กิเลสอย่างละเอียด และ (3) อนุสัยกิเลส คือ กิเลสที่เป็น “อนุสัย” นอนเนื่องในขันธสันดาน ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ และวิธีในการปราบกิเลสแต่ละชนิด ได้แก่ (1) กิเลสอย่างหยาบเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางกายกรรม วจีกรรม จึงปราบได้ด้วยศีล การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “วิกขัมภนพหาน” (2) กิเลสอย่างละเอียดเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางมโนกรรม จึงปราบได้ด้วยสมาธิ ด้วยฌาน การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “ตทังคพหาน” และ (3) กิเลสที่เป็นอนุสัย เป็นกิเลสที่นอนเนื่อง การปราบจึงต้องใช้ปัญญาในการปราบ เป็นการปราบจากภายใน ด้วยกำลังของธรรมที่สามารถปราบได้ การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “สมุจเฉทพหาน”

พระภิกษุในธรรมวินัย ตามหลักพระพุทธศาสนา มีหลักปฏิบัติ คือ ปาริสุทธศีล 4 – ศีลคือความบริสุทธิ์ ศีลเครื่องทำให้บริสุทธิ์ ความประพฤติดีบริสุทธิ์ที่จัดเป็นศีล ประกอบด้วย (1) ปาฏิโมกขสังวรศีล – ประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบท เว้นจากข้อห้าม ทำตามข้ออนุญาต (2) อินทรีย์สังวรศีล – ความสำรวมอินทรีย์ ระวังไม่ให้บาปอกุศลธรรมครอบงำ เมื่อรับรู้ด้วยอินทรีย์ทั้ง 6 (3) อาชีวปาริสุทธศีล – ความบริสุทธิ์แห่งอาชีวะ เลี้ยงชีวิตโดยชอบ ไม่หลอกลวงคนอื่นเลี้ยงชีพ (4) ปัจจยสันนิสิตศีล – ศีลที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 ได้แก่ ปัจจัยปัจจเวกขณ์ คือ พิจารณาใช้สอยปัจจัยสี่ ให้เป็นไปตามความหมาย และประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ ไม่บริโภคด้วยตัณหา เมื่อศีลมีความสมบูรณ์ ทำให้สติเกิดความตั้งมั่น ย่อมรู้ชัดความจริงที่เกิดขึ้นได้ ส่วนพระนวกะ หรือพระบวชใหม่

ก็มีปฏิปทาในส่วนที่เป็นพระนวกะด้วย คือ แนวทางการพัฒนาอินทรีย์สังวรของพระภิกษุนวกะในสังคมปัจจุบัน พระนวกะในปัจจุบัน ยังมีความเจริญทางด้านโลกียะในจิตใจอยู่ เนื่องด้วยยังเป็นพระใหม่ และเป็นการบวชในระยะสั้น จึงขาดความสำรวมในอินทรีย์ จำเป็นต้องมีสติในการกำหนดกายหยาบเป็นเบื้องต้น การสำรวมอินทรีย์จึงเป็นฐานที่ง่ายสำหรับพระนวกะ ผู้เริ่มฝึกใหม่ ต่อจากนั้นเป็นศึกษาการพิจารณาอินทรีย์ 6 เพื่อให้เกิดปัญญาในการเจริญวิปัสสนาภาวนา ซึ่งกล่าวถึงอินทรีย์ 6 หมายถึง เครื่องหมายของความเป็นใหญ่ ความสำคัญของอินทรีย์ 6 คือ เป็นเหตุให้บรรลุนิพพาน และเป็นเหตุให้จิตหลุดพ้น การสำรวมอินทรีย์ 6 สามารถสำรวมตามหลักปธาน 4 ตามหลักอินทรีย์สังวร และการมีสติสัมปชัญญะ การบรรลุนิพพานจำเป็นต้องอาศัยอินทรีย์ 4 ได้แก่ (1) ศรัทธา – ความเชื่อ (2) วิริยะ – ความเพียร (3) สติ – ความระลึกได้ (4) สมาธิ – ความตั้งมั่นจิต (5) ปัญญา – ความรู้ทั่วชัด หรือเรียกว่า พละ 5 และการพัฒนาอินทรีย์ – อบรมบ่มอินทรีย์ให้แก่กล้า 4 ประการ คือ (1) สติสังวร – เอาสติระมัดระวังอินทรีย์ 6 ไม่ให้กิเลสเข้าครอบงำจิตใจ (2) ญาณสังวร – เอาความรู้ทำการพิจารณาอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้น (3) ขันติสังวร – เอาความอดทนเข้าข่มความรู้สึกที่เกิดจากอินทรีย์ 6 ให้หมดไป (4) วิริยสังวร – เอาความเพียรเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของตนเอง, วิธีอบรมบ่มอินทรีย์ให้กล้า ประกอบด้วย 5 ประการ (1) มีมิตรดี (2) มีศีล (3) ฟังกล่าววัตถุ-เครื่องขัดเกลากิเลส (4) มีความเพียร (5) เป็นผู้ไม่มีปัญญา

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องอินทรีย์ที่ปรากฏในงานวิจัยต่างๆ นั้น กล่าวถึงเรื่องอินทรีย์ในส่วนที่เป็นองค์ธรรมล้วนๆ ยังไม่ได้มีการศึกษาถึงเรื่องอินทรีย์ที่เป็นปัจจัยการบรรลุนิพพานในลักษณะของบุคคลาธิฐาน ที่มีบุคคลเป็นเหมือนสัญลักษณ์ขององค์ธรรมจากโลกียภูมิ สู่โลกุตตรภูมิ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงได้ทำการวิจัยโดยมีบุคคลนามว่า “มาคัณทยิทธิปริพาชก” ซึ่งเป็นนักบวชนอกพระพุทธศาสนา หรือ อัญญเดียรัถย์ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ (1) ดาบส หรือเรียกว่า ฤๅษี ขวัญ (2) ปริพาชกกลุ่มที่นุ่งห่มผ้า เรียกว่า อาชีวก และปริพาชกแบบชีเปลือย ไม่นุ่งห่มผ้า เรียกว่า อเจลก และ (3) นิครนถ์ (เหล่าสาวกของศาสนาตามหาวิระ) ความเป็นอยู่ จะอยู่รวมกันเป็นชุมชนคล้ายสังคมไทย จะแตกต่างเรื่องของการคำสอนที่บางอย่างตรงกับคำสอนในพระพุทธศาสนา บางอย่างจะขัดแย้งกัน ตรงข้ามกัน จึงเป็นที่มาของการเข้าปริวาส 4 เดือน ก่อนจะบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา และพุทธบัญญัติวินัยต่างๆ โดยเฉพาะเจาะจงลงไปในเรื่อง พุทธบัญญัติเกี่ยวกับการสงเคราะห์นักบวชนอกพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของปุถุชนในปัจจุบันนี้ โดยเชื่อมโยงหลักคำสอนของพระพุทธองค์ กับบทบาท หน้าที่ การดำเนินชีวิตประจำวันของปุถุชนทั่วไป เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อลด ละกิเลสทั้งปวง มุ่งสู่ความสงบแห่งนิพพานเป็นที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์วิเสส ฉบับภาษาไทย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล โดยแบ่งตามแหล่งข้อมูล

1.1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การสำรวม

อินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร” โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงเรื่องประเภทของอินทรีย์ การสำรวมอินทรีย์เป็นหลัก และองค์ธรรมที่เป็นปัจจัยในการบรรลุนิพพาน

1.2) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย พ.ศ.2552 และปกรณ์-วิเสสภาษาไทย พ.ศ.2559 ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร” และศึกษาตำรา หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่อง และวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งปัญหาที่ต้องการทราบ เพื่อนำมาประมวลใช้ประกอบการวิจัยครั้งนี้

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร มีดังนี้

2.1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย และข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถาภาษาไทย ปกรณ์วิเสสภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนงานวิจัย ตำรา บทความ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องในงานวิจัยนี้

2.2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อาจจัดเรียงตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

3. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในรูปแบบวิทยานิพนธ์ และแนะนำหัวข้อการวิจัยในครั้งต่อไป อีกทั้งข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในภาคหน้า

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎกอรรถกถา ปกรณ์วิเสส ฉบับภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของมาคัณทียสูตร 2) ศึกษาการสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร 3) วิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร ผลการวิจัยพบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พระสูตรนี้เป็นเรื่องราวของอัญญเดียรธีย์ นักบวชนอกพระพุทธศาสนากลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า “ปริพาชก” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับลัทธิพราหมณ์ มาคัณทียสูตรว่าด้วยเรื่องปริพาชกชื่อมาคัณทียะ (ม.ม.13/207-222/245-259) ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 13 จัดอยู่ในคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณาสก์ หมวดปริพาชกวรรค มูลเหตุของพระสูตรนี้เกิดขึ้นที่เมืองกัมมาสถัมมะ แคว้นกุรุอันเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือ ตอนบนของแม่น้ำสินธุ อยู่ในอาณาบริเวณใกล้เชิงเขาหิมาลัย แคว้นกุรุเป็นหนึ่งใน 16 แคว้นในสมัยพุทธกาลที่มีความสำคัญ เกิดเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ มากมาย พระพุทธเจ้าเสด็จแคว้นกุรุ หลายครั้งหลายคราวทรงแสดงธรรมหลายแบบ เช่น แสดงธรรมเฉพาะพระสาวกที่ติดตาม แสดงธรรมแก่พระสาวกพร้อมทั้งบริษัท 4 และทรงเสด็จไปแสดงธรรมแก่บุคคลอื่นๆ โดยตรง เนื้อหาและใจความสำคัญโดยย่อของมาคัณทียสูตร (ม.ม.13/-/[59-60]) คือ พระสูตรว่าด้วยปริพาชกชื่อ “มาคัณทียะ” ซึ่งนี้ตั้งตามชื่อบุคคลที่ปรากฏในพระสูตร พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงแก่มาคัณทียปริพาชก ขณะประทับอยู่ที่โรงบูชาไฟของพราหมณ์

การทวาชโคตร ในนิคมของชาวกูร ชื่อกัมมาสธัมมะ แคว้นกูร เพราะพระองค์ทรงทราบว่ามาคันตียะมีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้ มูลเหตุการแสดงพระสูตรนี้จัดอยู่ในประเภท ปรัชญาสยะ ซึ่งมีใจความสำคัญโดยย่อดังนี้ มาคันตียะปริพาชกเข้าไปขออาศัยโรงบูชาไฟของพราหมณ์การทวาชโคตร เมื่อทราบว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ก่อนแล้ว จึงกล่าวกับพราหมณ์การทวาชโคตรว่า การได้เห็นที่นอนของพระผู้มีพระภาคเป็นอัปมงคล เมื่อพราหมณ์การทวาชโคตรกล่าวห้าม เขาก็ว่ายืนยันเช่นเดิม เพราะถือว่าอยู่ในสูตรของเขา หมายถึง การจะกล่าวสิ่งใด กับใคร ก็จะต้องกล่าวกับผู้นั้นเท่านั้น ข้ายังกล่าวหาพระผู้มีพระภาคว่า เป็นผู้ทำลายความเจริญในลัทธิของเขา เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนให้สำรวมอินทรีย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

พระพุทธองค์ทรงยกอุปมา-อุปไมยขึ้นเปรียบเทียบ แสดงแก่มาคณตียะปริพาชก ดังนี้ (1) เปรียบเหมือนคหบดี หรือบุตรของคหบดี ได้รับการบำเรอด้วยกามคุณ 5 ของมนุษย์ เมื่อตายไปเกิดเป็นเทพบุตรเสวยกามทิพย์ ย่อมไม่ไยดีกามของมนุษย์ (2) เปรียบเหมือนบุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน มีตัวเป็นแผลพุพอง มีพยาธิบ่อนทำลาย ใช้เล็บ เกาปากแผล ใช้ถ่านไฟรมกายให้ร้อน เมื่อหายจากโรคนั้นแล้ว เห็นคนอื่นเป็นโรคเรื้อน ก็ไม่กระหยิ่มยินดีกับการเกา หรือการใช้ถ่านไฟรมกาย (3) เปรียบกามเหมือนหลุมถ่านเพลิง บุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน ใช้ถ่านไฟรมกายจนหายจากโรคเรื้อนแล้ว มีคนอุทิศให้เข้าไปที่หลุมถ่านเพลิง เขาไม่ยอมเข้าไปอีก พยายามดิ้นรนให้หลุดหนี เพราะหลุมถ่านเพลิงมีความเร่าร้อน พระพุทธองค์ทรงอธิบายต่อไปว่า สัตว์ทั้งหลายผู้เสพกามได้รับความยินดี ความพอใจจากกามนั้น เหมือนบุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน มีความยินดี มีความพอใจอยู่บ้าง ที่ได้เกาแผล แต่สัตว์ทั้งหลายก็ต้องเร่าร้อนเพราะถูกกามแผดเผา จิตใจไม่สงบ ส่วนผู้ที่ไม่เร่าร้อน มีจิตใจสงบก็เพราะละกามทั้งหลายได้ ทรงเปล่งอุทานว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง บรรดาทางทั้งหลายอันให้ถึงอมตธรรม ทางมีองค์ ๘ เป็นทางอันเกษม มาคณตียะปริพาชกกราบทูลว่า เขาเคยได้ฟังคำนี้ เมื่อพระพุทธองค์ตรัสถามความหมายของความไม่มีโรค เขาเอามือลูบกายแล้วบอกว่านั้นคือ ความไม่มีโรค และนั่นคือนิพพาน (4) เปรียบคนตาบอดมาแต่กำเนิด ได้ฟังเรื่อง ผ้าขาวสะอาด จึงเที่ยวแสวงหาผ้าขาว มีคนเอาผ้าเนื้อหยาบเปื้อนน้ำมันมาหลอกว่าเป็นผ้าขาวสะอาด ก็เอามาห่มพรางพุดด้วยความดีใจว่า ‘ผ้าขาวสะอาดสะอาด ไม่สกปรกจริง ๆ’ เพราะเชื่อคนตาดี ไม่ใช่เพราะรู้เห็น พวกอัญญเดียรฉิยปริพาชกก็เหมือนกัน ไม่รู้จักความไม่มีโรคไม่เห็นนิพพาน ก็ยังกล่าวค่านั้นได้เพราะจำกันมา พระพุทธองค์ทรงสรุปว่า การที่มาคณตียะปริพาชกกล่าวว่าร่างกายที่ไม่มีโรค เป็นความไม่มีโรค เป็นนิพพานนั้น เป็นการกล่าวโดยไม่มีจักขุอย่างที่พระอรียบุคคลมี จากนั้นมาคณตียะปริพาชกจึงกราบทูลให้แสดงธรรมเพื่อให้ตนไม่เป็นคนตาบอด พระผู้มีพระภาคทรงแนะนำให้คบสัตตบุรุษ ฟังธรรมจากท่านและปฏิบัติตาม มาคณตียะปริพาชกจึงขออุปสมบท ต่อมาได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. อินทรีย์ 6 คือ 1) จักขุนทรีย์ 2) โสตินทรีย์ 3) ฆานินทรีย์ 4) ชิวหินทรีย์ 5) กายินทรีย์ 6) มนินทรีย์ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างความสุขในลัทธิของมาคณตียะปริพาชก อันเป็นความสุขทางโลกียะ กับความสุขในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน ลัทธิความเจริญในทวารทั้ง 6 ของมาคณตียะปริพาชกที่มีการบัญญัติไว้ (ม.ม.อ.-/207/201) ดังนี้ ควรให้จักขุองงาม เจริญ คือ ควรมองดูรูปที่ไม่เคยเห็น รูปที่เห็นแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้โสตะงอกงาม เจริญ คือ ควรฟังเสียงที่ไม่เคยฟัง เสียงที่ฟังแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้ฆานะงอกงาม เจริญ คือ ควรดมกลิ่นที่ไม่เคยดม กลิ่นที่ดมแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้ชีวหา

งอกงาม เจริญ คือ ควรลิ้มรสที่ไม่เคยลิ้ม รสที่ลิ้มแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้กายงอกงาม เจริญ คือ ควรถูกต้อง กายที่ไม่เคยถูกต้อง กายที่ถูกต้องแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้ใจงอกงาม เจริญ คือ ควรรู้แจ้งธรรมที่ไม่เคยรู้แจ้ง ธรรมที่รู้แจ้งแล้วควรผ่านเลยไป ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแกไขข้อกล่าวหาด้วยการแสดงธรรมเรื่องการสำรวมในทวารทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาบัญญัติไว้ (ม.ม.13/209/247) ดังนี้ ตามีรูปเป็นที่ยินดี ยินดีในรูปแล้ว อันรูปให้ บันเทิงแล้ว ตานันตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมตานัน หู มีเสียงเป็นที่ยินดี ยินดีในเสียงแล้ว อันเสียงให้บันเทิงแล้ว หูนันตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมหู นั้น จมูกมีกลิ่นเป็นที่ยินดี ยินดีในกลิ่นแล้ว อันกลิ่นให้บันเทิงแล้ว จมูก นั้นตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมจมูกนั้น ลิ้นมีรสเป็นที่ ยินดี ยินดีในรสแล้ว อันรสให้บันเทิงแล้ว ลิ้นนั้นตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อม แสดงธรรมเพื่อสำรวมลิ้นนั้น กายมีโผฐฐัพพะ (สัมผัส) เป็นที่ยินดี ยินดีในโผฐฐัพพะแล้ว อันโผฐฐัพพะให้บันเทิง แล้ว กายนั้นตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมกายนั้น

กามคุณ 5 อันเกิดจากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ในทวารทั้ง 6 ตามลัทธิของมาคณคิยปริพาชก เป็น ความสุขโสมนัสในเวทนา (ส.สพ.18/13/11) เป็นโลกียสุข ดังเช่นอุปมา-อุปไมย คนเป็นโรคเรื้อนที่พระพุทธเจ้า แสดงแก่มาคณคิยปริพาชก เปรียบบุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน มีตัวเป็นแผลพุพองมีเชื้อโรคคอยบ่อนทำลายใช้เล็บเกา ปากแผล ใช้ถ่านไฟรมกายให้ร้อน ไฟจากหลุมถ่านเพลิง มีสัมผัสเป็นทุกข์ มีความร้อนมาก มีความร่ำร้อนมาก เหมือนกัน พระพุทธองค์ทรงถามมาคณคิยปริพาชกว่า ไฟมีสัมผัสเป็นทุกข์ มีความร้อนมากมีความร่ำร้อนมาก เฉพาะบัดนี้เท่านั้นหรือ เขาตอบว่า ทั้งบัดนี้และเมื่อก่อนที่ผ่านมา แต่คนที่ เป็นโรคเรื้อน กลับรู้สึกว่า ไฟจากหลุม ถ่านเพลิงนั้น มีสัมผัสเป็นสุข ด้วยเข้าใจว่า กามคุณนั้นเป็นสุข ส่วนการสำรวมในทวารทั้ง 6 ตามหลัก พระพุทธศาสนานั้น เป็นความสุขชั้นสูงกว่าความสุขที่เกิดจากกามคุณ ดังเช่นอุปมา-อุปไมย บุรุษที่มั่งคั่งด้วย ทรัพย์สมบัติ เือบอัมพรั่งพร้อมด้วยกามคุณ 5 ในรูป เสียง กลิ่น รส กายสัมผัส หากเขาประพฤติกายสุจริต วจี สุจริต มโนสุจริต เมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ จะได้ไปเกิดเป็นเทพบุตรในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์ มีหมู่ นางอัปสรแวดล้อมอยู่ในสวนนันทวัน เือบอัมพรั่งพร้อมด้วยกามคุณที่เป็นทิพย์ เมื่อเขาได้รู้ความเกิด ความดับ คุณ โทษ และเครื่องสลัดออกจากกาม ละตัณหาในกามได้ ปราศจากความกระหายในกาม เกิดความสงบในจิตใจ แล้วมองเห็นคบหบดี หรือบุตรคบหบดีท่านอื่นๆ ที่ยังเสพกามคุณ 5 อยู่ เขาย่อมไม่สนใจในกามคุณนั้นอีก ละทิ้งกาม คุณนั้นได้ ไม่หวนกลับไปเสพกามคุณนั้นอีก เมื่อมีความสุขชั้นสูงกว่า ย่อมไม่กลับไปเสพกามคุณที่เป็นความสุข ชั้นต่ำกว่า

อินทรี 6 (อภิ.วิ.35/219/197) คือ (1) จักขุ-ตา มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการเห็นรูป, สี (รูปะ) เรียกว่า จักขุอินทรี (2) โสตะ-หู มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการได้ยินเสียง (สัททะ) เรียกว่า โสติดินทรี (3) ฆานะ-จมูก มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการได้กลิ่น (คันธะ) เรียกว่า ฆานินทรี (4) ชิวหา-ลิ้น มี หน้าที่และความเป็นใหญ่ในการลิ้มรส (รสะ) เรียกว่า ชิวหินทรี (5) กายะ (กาย) มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ใน การสัมผัส (โผฐฐัพพะ) เรียกว่า กายินทรี (6) มโน (ใจ) มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการรับรู้อารมณ์ (อัม มารมณ) เรียกว่า มนินทรี พระพุทธเจ้าแสดงเรื่องการสำรวมอินทรี 6 แก่มาคณคิยปริพาชก เพื่อแสดงว่า ทวารทั้ง 6 ที่ฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมรู้การเกิด การดับ คุณ โทษ และอุปายเป็น

เครื่องสลัดออกจากกามคุณ 5 ได้ตามความเป็นจริง สามารถละต้นหาได้ บรรเทาความเร่าร้อนอันเกิดจากกามคุณ 5 ได้ เป็นผู้ปราศจากความกระหาย มีจิตสงบภายในอยู่ ผู้นั้นได้ชื่อว่า การสำรวม อันเป็นธรรมที่ทำให้คนฉลาดรอบรู้ และเป็นอริยะ การรับรู้ถึงความสุขที่เกิดขึ้น แต่ไม่ปล่อยให้เกิดกิเลสเกิดขึ้นในจิตใจ เรียกว่า อินทรีย์สังวร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. 1) ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ในลัทธิของมอคคณิยปริพาชก เป็นเพียงความสุขทางกายเท่านั้นตามคำสอนในลัทธิของตนเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับความไม่มีโรคในทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพ้นทุกข์ พ้นจากชั้น 5 มุ่งสู่การนิพพานเป็นที่สุด มอคคณิยปริพาชกเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาท ด้วยเหตุที่ไม่มีการสำรวมในจักขุอินทรีย์ โสณินทรีย์ ฆานินทรีย์ ชิวหินทรีย์ กายินทรีย์ มนินทรีย์ เมื่อไม่มีการสำรวมในอินทรีย์ จิตย่อมชานไปในรูปที่เห็น เสียงที่ได้ยิน กลิ่นที่ได้ดม รสที่ได้ลิ้ม กายที่ได้สัมผัส อันเป็นบ่อเกิดของกามคุณ 5 นำพาให้กิเลสเข้าสู่ใจ ธรรมในการเจริญสมณะ วิปัสสนา ย่อมไม่เกิดแก่มอคคณิยปริพาชก การสำรวมอินทรีย์ จึงเป็นเครื่องป้องกัน คุ้มครอง รักษาทวารทั้ง 6 ไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ ไม่ให้หลงใหลตามกระแสกิเลส เป็นผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท ธรรมในการเจริญสมณะ วิปัสสนา ย่อมเกิดแก่มอคคณิยปริพาชก

2) การสำรวมอินทรีย์ เป็นธรรมเครื่องสลัดออกจากกามคุณ ๕ พระพุทธองค์ทรงชี้ให้มอคคณิยปริพาชกเห็นถึง การเกิด การดับ คุณ โทษ และอุปายเป็นเครื่องสลัดออกจากกามคุณ 5 (ม.ม.13/210/247-248) นำพาความบริสุทธิ์แห่งศีล สมาธิ ปัญญา ให้เกิดขึ้น อันเป็นเครื่องมือในการปราบกิเลส (ขุ.ป.31/24/34) ตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งประเภทของกิเลส ได้แก่ (1) วิติกมกิเลส คือ กิเลสอย่างหยาบ (2) ปริยภูฐานกิเลส คือ กิเลสอย่างละเอียด และ (3) อนุสัยกิเลส คือ กิเลสที่เป็น “อนุสัย” นอนเนื่องในขันธสันดาน ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและวิธีในการปราบกิเลสแต่ละชนิด ได้แก่ (1) กิเลสอย่างหยาบเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางกายกรรม วจีกรรม จึงปราบได้ด้วยศีลการปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “วิกขัมภนปราบ” (2) กิเลสอย่างละเอียดเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางมโนกรรม จึงปราบได้ด้วยสมาธิ ด้วยฌาน การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “ตัทธกปราบ” (3) กิเลสที่เป็นอนุสัย เป็นกิเลสที่นอนเนื่อง การปราบจึงต้องใช้ปัญญาในการปราบ เป็นการปราบจากภายใน ด้วยกำลังของธรรมที่สามารถปราบได้ การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “สมุจเฉทปราบ”

3) การปราบกิเลสด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา จำเป็นต้องอาศัย อินทรีย์ 5 ได้แก่ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ทำให้เกิดการสำรวมในอินทรีย์ทั้งปวง การประพฤติกายสุจริต วจีสุจริต บังเกิดความบริสุทธิ์แห่งศีล และความตั้งมั่นแห่งศีล มีสติตั้งมั่น ในการพิจารณาภิเลส ป้องกันกิเลส ลด ละ อกุศลธรรมทั้งปวง สร้างกุศลธรรมทั้งปวง เมื่อจิตเกิดความบริสุทธิ์ ย่อมนำพาให้ศีลบริสุทธิ์ด้วย เกิดเป็นมโนสุจริต เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

4) ภิกษุในธรรมวินัย มีปฏิปทาเรื่องการสำรวมอินทรีย์ ดังนี้ (1) การสำรวมในนวกภิกขุ 5 (อง.ปญฺขจก.22/114/192-193) (2) การสำรวมอินทรีย์ในสังวร 5 (P.A.Payutto. 2559/178) (3) การสำรวมอินทรีย์ในปาริสุทธิศีล 4 มอคคณิยปริพาชกอยู่ปริวาส 4 ปีตามความตั้งใจของตนเอง ได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ทำให้แจ้งในประโยชน์อันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ส่งผลให้มอคคณิยปริพาชกบรรลุอรหัตผล (ม.ม.13/222/259)

องค์ความรู้ใหม่

สังคมของโลกปัจจุบันนี้ เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ได้แก่ สังคมครอบครัว สังคมเพื่อน ๆ สังคมคนทำงาน และสังคมคนสาธารณะ เช่น ดารา นักร้อง นักการเมือง นักปกครอง เป็นต้น เราสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลนั้น ๆ ได้จากเทคโนโลยี ด้วยการสื่อสารที่เปิดกว้างนี้ จึงเกิดเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง เมื่อทราบความเคลื่อนไหวต่างๆ แล้ว จึงมีการตอบกลับความเคลื่อนไหวนั้น ซึ่งในส่วนนี้ก่อให้เกิดทั้งที่เป็นประโยชน์ และเกิดโทษ ทั้ง 2 ฝ่าย โดยฝ่ายที่เป็นผู้ส่งความเคลื่อนไหว และฝ่ายผู้ตอบกลับ แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ให้คำแนะนำในส่วนที่ตนเองมีประสบการณ์จริง เป็นผู้รู้จริงในเรื่องนั้นๆ แสดงความคิดเห็นด้วยจิตเป็นกุศล มีเมตตา ย่อมนำไปให้เกิดความสงบ หากแต่การแสดงความคิดเห็นที่มาจากกิเลส เกิดโลภะ โทสะ โมหะ ยุแหยง ก่อให้เกิดความริวฉาน เกิดความแตกแยก ย่อมเป็นโทษที่เกิดจากการสื่อสาร ในบางครั้งการทะเลาะวิวาท เกิดความคิดเห็นที่เป็นอกุศลกรรม ไม่มีมูล ไม่ใช่ความจริง เป็นเรื่องสร้างขึ้นจากบุคคลหนึ่ง ก่อให้เกิดการแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย 3 ฝ่าย ที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และที่ไม่ออกความเห็น ปัญหาบานปลาย ลูกกลมใหญ่โต จากความไม่จริง จากความเท็จ และจากความคิดเห็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง

การทะเลาะวิวาท ด้วยพฤติกรรมทางวาจา ด้วยพฤติกรรมทางกาย การชกต่อย ตีฟัน เป็นสิ่งที่พบเห็นมาตลอดตั้งแต่อดีตกาล แต่การทะเลาะวิวาทด้วยข้อความที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยี ด้านการสื่อสารในโลกปัจจุบันนี้ เป็นพฤติกรรมที่เกิดทางใจ และส่งผลออกมาทางกาย ที่เป็นตัวอักษร ไม่ได้ผ่านออกมาทางการชกต่อย หรือ วิวาทด้วยการด่าทอ หากพิจารณาถึงกิเลสที่คุกรุ่นอยู่ภายในใจ ส่งผลกระทบไปถึงอนุสัยกิเลสที่นอนเนื่องในใจ ให้พุ่งขึ้นมาได้ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นสงครามย่อยๆ ที่เกิดในใจตนเอง หาทางออกไม่ได้ จึงปะทุออกมาเป็นการโต้ตอบทางตัวอักษร โดยไม่ได้คำนึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อไป ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวเรื่องความบริสุทธิ์ของศีล จากการละอกุศลกรรม หมั่นสร้างกุศลกรรม เป็นธรรมคู่ ที่จะนำพาชีวิตให้เกิดความสงบ และนำพาให้จิตเกิดความบริสุทธิ์ด้วยการเจริญภาวนา สร้างปัญญาให้เกิดความรู้ชัด รู้แจ้งในทุกสิ่งที่เป็นจริง ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การมีธรรมประจำใจ การสำรวมกาย วาจา ใจ การรักษาศีลพื้นฐาน ได้แก่ ศีล ๕ จะสามารถนำพาให้บุคคลหลุดพ้นจากกิเลส อันเกิดจากเทคโนโลยี ด้านการสื่อสารนี้ได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) หัวข้อเรื่อง การเจริญวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาอินทรีย์ 5

ในการศึกษาหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และเข้าคอร์สฝึกอบรมจิต ที่มีระยะเวลาตั้งแต่ 15 วันขึ้นไป เพื่อพัฒนาอินทรีย์ 5 ยังประโยชน์ทางการพิจารณาเห็น รูป-นาม ที่ชัดเจนขึ้น จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะอาการของญาณ 16 อันจะสามารถดำเนินจิตสู่นิพพานได้

- 2) หัวข้อเรื่อง อินทรีย์ 5 พละ 5 ที่มีผลต่อโพธิปักขิยธรรม 37

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง อินทรีย์ 5 พละ 5 ที่มีผลต่อโพธิปักขิยธรรม 37 เนื่องด้วย พละกำลังของอินทรีย์ 5 จะช่วยส่งเสริมจิตให้มีพละกำลังมากขึ้น สลัดออกจากธรรมเดิม และเลื่อนขั้นในธรรมขั้นสูงต่อไป

- 3) หัวข้อเรื่อง วิเคราะห์กุศลกรรมบถ 10 ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาอินทรีย์ 6

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง วิเคราะห์ทัศนกรรมบท 10 ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาอินทรีย์ 6 พร้อมทั้งประเมินผลในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี ว่าตนเองมีกำไร-ขาดทุน มากน้อยเพียงใด ตามคำสอนของพระปัญญานันทภิกขุ เพื่อจะได้มองเห็นตนเองมากขึ้นสามารถแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองได้

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tipitaka in Thai language (Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2013). *Commentary in Thai language (Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2012). *Pakorn Wises in Thai language (Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.
- Luang Pu Sujinno, W. (1985). *Luang Pu Waen Sujinno*. Nakhon Nayok: Nuam Rachanusorn Foundation Printing House.
- Longsomboon, P. (1997). *Bihar-Thai dictionary*. Bangkok: Ruangpanya Shop.
- Phra Phothiyan Thera (Luang Pho Suphatto), C. (2011). *Book of Phra Phothiyan Thera*. Bangkok: Fueng Fah Printing Co., Ltd.
- Royal Academy of Thailand. (2011). *Royal Institute Dictionary (in honor of His Majesty the King on the occasion of the auspicious occasion of His Majesty the King's 7th Cycle Birthday Anniversary)*. Bangkok: Siri Wattana Interprint Public Company Limited.
- Wachirametee, V. (2012). *Passion management*. Nonthaburi: Pran Publishing House.
- Somdet Phra Yannasamvara Supreme Patriarch Sakon Maha Sangkha Parina, Y. (2013). *Chitta Nakorn*. Bangkok: Med Sai Printing House.
- Somdet Phra Buddhakhosachan (Payutto), P. (2014). *Buddhist dictionary: Vocabulary edition (Paid-Additional, Phase 1/Termination), 22nd printing*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.
- Somdet Phra Buddhakhosachan (Payutto), P. (2016). *Buddhist dictionary: Dharma edition, 34th edition*. Bangkok: Dharmasapa Buddhism Printing House.
- Reverend Father Nanthaphikkhu, P. (2016). *Dokmajjai Tan, Dokmaichan*. Bangkok: Pim Dee Co., Ltd.

- Brahma Pandit, P. (2018). *The International Tipitaka: The way of Dharma from Buddha wisdom*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Chaisuwan, W. (2020). *Phra Abhidhamma: Who says it's difficult?* Bangkok: Amarin Printing and Publishing Co., Ltd.
- Somdet Phra Buddhakhosachan (Payutto), P. (2021). *Education for civilization development*. Bangkok: Pimsuay Co., Ltd.
- Tumthong, S. (2011). *Development of organic matter* (Master's thesis, Department of Buddhism, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Louweera, N. (2012). *Study of organic development in the Indriyabhavana Sutra* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phramaha Sirikutto (Boonlert), P. (2015). *Study of the consideration of the six organics for the development of insight and meditation* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phrakhru Pisanchotiwat (Chotipanyo), W. (2016). *Study of Parisutthi precepts in the practice of Vipassana meditation* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Kongsuksri, C. (2018). *A study of Vipassana meditation practices in the Sangvara Sutta* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phra Maha Ajanpalee (Kaew Kongket), P. (2018). *Buddhist ordinances concerning nonreligious clergy*. *Journal of Peace Studies Review*, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 6(Special Issue, November-December).
- Phra Techadhammo (Hiran), T. (2020). *Guidelines for the development of monasticism in today's society*. *Mahachulalongkornthorn Journal*, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Basham, A. L. (2016). *Wonder India: The wonder that was India* (K. Laongsri et al., Trans.). Bangkok: Social Science and Humanities Textbook Project Foundation Printing.
- Phra Maha Thera (Maha Si Sayado), S. (2021). *The Burmese educator: Vipassana Chuni* (C. Praman, Trans.). Bangkok: Inner Design & Printing Limited Partnership.

3) รูปแบบการพัฒนา โดยการใช้รูปแบบเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างองค์กรศาสนา องค์กรสถานศึกษา องค์กรสังคม และครอบครัว ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนภูมิปัญญาสู่ศิลปะสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางเนิ้งต่อไป

องค์ความรู้จากงานวิจัยพบว่า ในแต่ละพื้นที่จะมีภูมิประเทศประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่าง ซึ่งนำมาสู่การพัฒนาสู่เยาวชนให้กลายเป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ที่แสดงให้เห็นถึงประเพณีวัฒนธรรมที่มีความเป็นอัตลักษณ์ในพื้นที่นั้น ๆ

คำสำคัญ : การส่งเสริม, วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์, เยาวชน, ตำบลยางเนิ้ง

Abstract

This article has the objectives 1) to study the creative culture of Yang Noeng sub-district community, 2) to develop the creative culture of Yang Noeng sub-district youth, and 3) to present a model for creative culture development of Yang Noeng sub-district youth. The research model is a Qualitative Research. The research area is Yang Noeng Subdistrict, Saraphi District, Chiang Mai Province. Key informants were divided into 2 groups: 1) individual interviewees, 18 photos/person 2) focus group informants, 7 photos/person, by using purposive selection method. Research tools were interview forms, data analysis by content analysis and descriptive writing.

The results showed that; 1) Comparative culture today is Giving the Pat Lottery is a requirement for the community of people in Yang Naing Subdistrict for this reason and please follow these rules. Don't forget to meet other activities to offer lottery tickets. 2) Creative culture development by organizing training activities and role-playing activities By allowing youths and parents to play a role in the traditional activities of offering lottery tickets from the first step to the last step It contributes to the development of knowledge for the youth, which leads to the development of a creative culture. 3) Development model by using an integrated, participatory model between religious organizations Educational institutions, social organizations and families create knowledge and understanding. as well as the wisdom to the creative arts and creative culture of Yang Noeng sub-district youths.

The body of knowledge from the research found that Each area has different landscapes, traditions and cultures. Which leads to the development of youth into a creative culture that shows cultural traditions that are unique in that area.

Keywords : Promotion. Creative culture. Youth. Yang Noeng Subdistrict.

บทนำ

ประเพณีวัฒนธรรม ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ซึ่งถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ประเพณีวัฒนธรรมนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในทางสังคมไทย และสังคมไทยมีความงดงามด้านมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้เข้ามาชื่นชมกับวัฒนธรรมประเพณีไทย (Thongboon, A., 1999, Page 56-71.) แต่จากการเข้ามาของโลกาภิวัตน์ (ในราว ค.ศ.1991) ทำให้เกิดปรากฏการณ์ความทันสมัย ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้บางสิ่งบางอย่างเลือนหายไปจากจิตสำนึกของบุคคล เยาวชนสมัยใหม่เริ่มไม่ให้ความสนใจ ใส่ใจในวัฒนธรรมประเพณี และคุณค่าทางศาสนา เพราะค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ค่านิยมทางวัฒนธรรมต่างถิ่นทุกภาค เพราะขาดกระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอย่างเป็นรูปธรรม หากประเพณีและวัฒนธรรมไม่ได้รับการสืบสานและอนุรักษ์ พื้นฟู มีแนวโน้มที่จะทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีเลือนหายไป (Sutham, P., 2003)

ตำบลยางนึ่งนั้นได้รับอิทธิพลความเจริญทางสังคมจากอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้เยาวชนตำบลยางนึ่งนั้นก็ได้รับอิทธิพลทางด้านสังคม ค่านิยมทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาอีกด้วย จึงทำให้เยาวชนในตำบลยางนึ่งในปัจจุบันนี้ไม่ค่อยให้ความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีล้านนา โดยในเขตพื้นที่ตำบลยางนึ่งนั้น มีประเพณีวัฒนธรรมล้านนาที่เยอะแยะ ที่มีความโดดเด่นทางด้านประเพณีวัฒนธรรมล้านนา ประเพณีที่ผู้วิจัยสนใจศึกษานั้นคือ ประเพณีถวายสลากภัต เพราะถือได้ว่าประเพณีถวายสลากภัต ถือได้ว่าเป็นประเพณีที่มีความสำคัญมากอีกประเพณีหนึ่งของคนล้านนาในภาคเหนือ เพราะประเพณีนี้มีขั้นตอน วิธีการ และรายละเอียดเยอะ และแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่เวทีกแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ประเพณีนี้ภายในเขตพื้นที่ตำบลยางนึ่งในปัจจุบันนี้น้อย ๆ เลือนหายไปจากสังคม และกลุ่มเยาวชนในตำบลยางนึ่งไม่ค่อยให้ความสำคัญ และไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีถวายสลากภัต

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีถวายสลากภัตในกลุ่มเยาวชนในตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและพัฒนาเป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ให้คงอยู่คู่กับสังคมชาวล้านนา ตลอดจนสามารถนำรูปแบบที่ได้จากการพัฒนาไปเป็นแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์กับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ใกล้เคียง และพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

ดังนั้น บทความการวิจัยนี้นำเสนอของการพัฒนาวัฒนธรรมสร้างสรรค์สู่เยาวชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ คือประเพณีถวายสลากภัต ซึ่งเป็นประเพณีที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมตำบลยางนึ่ง เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และการพัฒนาต่อยอดสู่เยาวชน ประชาชนที่ขาดองค์ความรู้ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต และผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีถวายสลากภัต ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของในพื้นที่ตำบลยางนึ่ง เพื่อให้กลายเป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และอีกทั้งยังมีการพัฒนาสร้างสรรค์ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตกับคนในยุคสมัยปัจจุบัน มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ และการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยการมีส่วนร่วมจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามีส่วนเกี่ยวข้อง และอีกทั้งยังนำเอาเยาวชน และกลุ่มของผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ และการมีส่วนร่วม ลงมือทำร่วมกันจากกลุ่มของเยาวชนและผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ถึงประวัติความ

เป็นมาของประเพณีถวายสลากภัต และได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้จากขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย หากได้รูปแบบเหล่านี้ออกมาแล้ว จึงสามารถนำรูปแบบที่ได้ไปเผยแพร่ต่อไปให้กับพื้นที่ใกล้เคียงได้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ รักษาและพัฒนาให้กลายเป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของชาวล้านนาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ รูปแบบพฤติกรรม วิธีชีวิตและระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในสังคม วัฒนธรรมในแต่ละสังคมจะเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ และถ่ายทอดสู่รุ่นต่อรุ่นในสังคมโดยมีทั้งวัฒนธรรมในเชิงนามธรรมซึ่งได้แก่ ภาษา ความเชื่อ กริยา มารยาท และวัฒนธรรมในเชิงรูปธรรมซึ่งได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัด และศิลปกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ (Pongsapich, A., 1991 , Page 1.)

“วัฒนธรรม” เป็นชื่อรวมสำหรับแบบอย่างของพฤติกรรมทั้งหลายที่ได้มาทางสังคม และที่ถ่ายทอดกันไปในทางสังคมโดยอาศัยสัญลักษณ์ วัฒนธรรมจึง เป็นชื่อสำหรับสัมฤทธิ์ผลที่เด่นชัดทั้งหมดของกลุ่มมนุษย์ รวมทั้งสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น เช่น ภาษา การทำเครื่องมือ อุตสาหกรรม ศิลปะ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย การปกครอง ศิลธรรม และศาสนา กับรวมถึงอุปกรณ์ที่เป็นวัตถุหรือสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งแสดงรูปแบบแห่งสัมฤทธิ์ผลทาง วัฒนธรรม และทำให้ลักษณะวัฒนธรรมทางปัญญาสามารถยังผลเป็นประโยชน์ใช้สอยได้ เช่น อาคาร เครื่องมือ เครื่องจักรกล เครื่องมือสื่อสาร ศิลปวัตถุ เป็นต้น (Sociology English-Thai Dictionary, Royal Institute Edition , 1981) โดยภายใต้วัฒนธรรมก็จะประกอบไปด้วย ประเพณีต่าง ๆ

ประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ ยอมรับของส่วนรวมซึ่งเรียกว่า เอกลักษณ์ หรือ พหุ นิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ การรีนเริง การแต่งกาย เป็นต้น หรือประเพณีที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลสมัย ซึ่งเรียกว่า สัมพัทธนิยม ตาม ธรรมชาติเรื่องของประเพณีนั้น บางอย่างต้องคงรักษาไว้บางอย่างต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลสมัย บางอย่าง ต้องถือเป็นแบบสากล (Sonthirak, P., 1971)

2. แนวคิดเกี่ยวกับงานการพัฒนาเยาวชน

การสร้างพัฒนาเด็กและเยาวชนจะต้องสร้างที่ตัวมนุษย์โดยตรงต้องดูแลรักษาบำรุงเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่ อยู่ในครรภ์เมื่อคลอดเกิดมาแล้วต้องบำรุงเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และ สร้างสรรค์พัฒนาพฤติกรรมของเขาภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสม โดยการขัดเกลาทางสังคม หรือกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เรียนรู้เข้าใจความจริงของโลกทางสังคม เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายในสังคมอย่าง

ถูกต้อง เหมาะสม เรียนรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาพฤติกรรมทั้งหลาย แสดงพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสมในสังคม ประพฤติปฏิบัติถูกต้องเกื้อกูลเป็นประโยชน์ไร้ปัญหา เจริญเติบโตเป็นคนเก่งเด่นดีมีคุณธรรม เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประเทศชาติบรรลุจุดหมายของการสร้างสรรค์พัฒนาเด็กและเยาวชน (Suwirangkul, S., 2008 , Page 46.)

3. แนวคิดทฤษฎีการส่งเสริม

การส่งเสริม (Extension) หมายถึง การวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่ง ในการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและการวิจัยต่าง ๆ นำออกไปสู่ประชาชนในชนบท โดยความรู้ที่นำออกไปนั้น ประชาชนสามารถรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยประยุกต์ เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ ต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อีกทั้งมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและจริยธรรมควบคู่กันไป (Intrakkamporn, W., 2013)

4. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

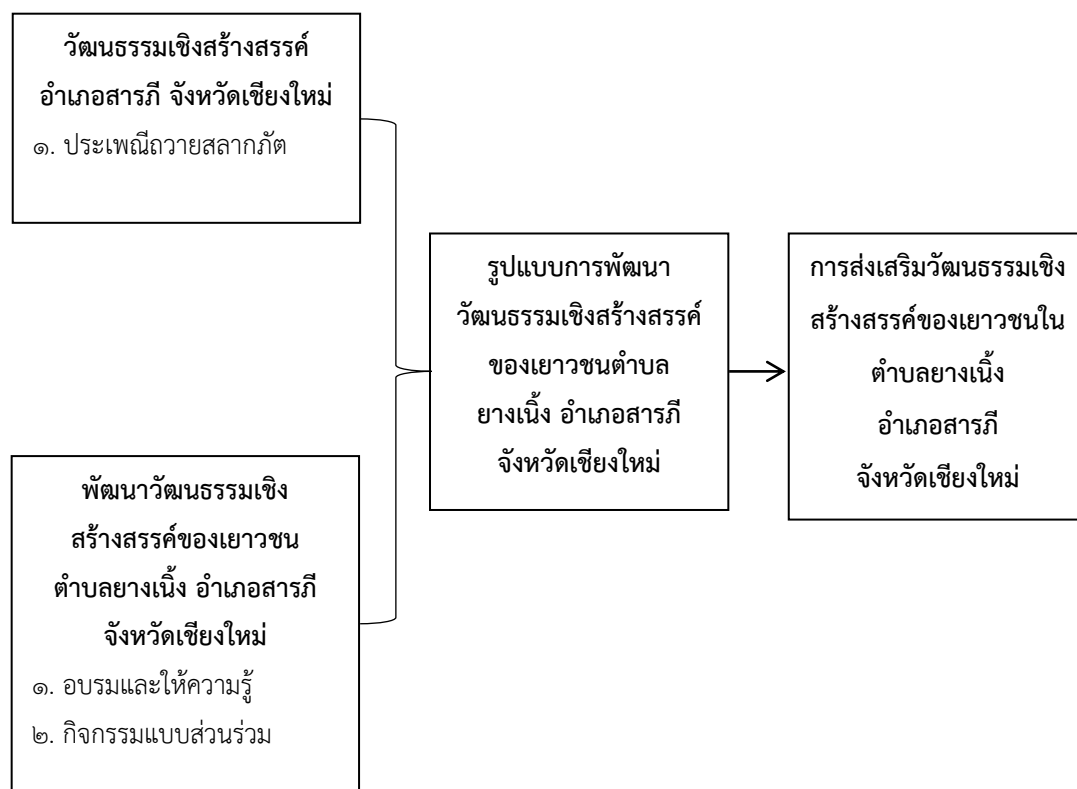
การมีส่วนร่วม การที่ทุกฝ่ายได้มี ส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมปฏิบัติตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรโดยแต่ละฝ่ายสำนึกในภาระหน้าที่ ที่จะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยองค์กรต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรให้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม (Pooltawe, K., 2006 , Page 11.)

การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกัน นั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่า การปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ (Chinnapong, P., 2008 , Page 10.)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวน แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์สู่เยาวชน เป็นการพัฒนาให้วัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่แล้วมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้ดีกว่าเดิมและเป็นการทำให้เกิดการสร้างสรรค์ที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน เป็นการส่งเสริมโดยการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของเยาวชนในปัจจุบันให้เกิดการตระหนักถึงวัฒนธรรมประเพณีที่กำลังจะสูญสลายไปจากสังคม โดยผ่านกิจกรรมการถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนความรู้ การเล่าประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และอัตลักษณ์ของประเพณีวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเยาวชน คือ บ้าน วัด และโรงเรียน รวมถึงเพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีถวายสลากภัตของชุมชนในตำบลยางเนิ้งสู่เยาวชน โดยการให้เยาวชนเป็นตัวขับเคลื่อนและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อที่จะนำไปสู่วัฒนธรรมสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลยางเนิ้งต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี ประกอบด้วย 1.แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี 2.แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน 3.แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริม 4.แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรม สร้างสรรค์ของเยาวชนในตำบลยางนึ่ง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากระบบออนไลน์ ห้องสมุด ตำราต่าง ๆ ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต
2. ขั้นตอนการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

(Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มเยาวชน ที่อาศัยในตำบล ยางนึ่ง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 18 รูป/ท่าน

3. การจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อหารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เรื่องประเพณีถวายสลากภัตสู่เยาวชนโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน บุคลากรภายในโรงเรียน จำนวน 7 รูป/ท่าน ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาวิธีการและรูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและพรรณานำผลสรุปมาจัดทำรูปแบบในการวิจัยและดำเนินการในการหาวิธีการและรูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประเพณีถวายสลากภัตเป็นประเพณีที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในตำบลยางนึ่ง ซึ่งมีการอนุรักษ์และปฏิบัติมายาวนาน ตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น ยังพบอีกว่า ในตำบลยางนึ่ง ส่วนใหญ่แล้วประเพณีถวายสลากภัตในตำบลยางนึ่ง ได้มีการดำเนินการจัดกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัตที่โรงเรียนวัดเวฬุวัน ซึ่งโรงเรียนวัดเวฬุวันเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ โดยโรงเรียนวัดเวฬุวันมีบริเวณพื้นที่ติดอยู่กับวัดเวฬุวัน มีระบบการศึกษาภายใต้โรงเรียนวิถิพุทธ เพราะโรงเรียนวัดเวฬุวันเป็นโรงเรียนนิยมจัดประเพณีถวายสลากภัตอยู่ในทุก ๆ ปี และยังได้นำเยาวชนนักเรียนเข้ามาร่วมในการประเพณีถวายสลากภัต และยังมีการประกาศประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มของผู้ปกครองและบุคคลภายนอกทั้งในตำบลยางนึ่งและนอกพื้นที่ได้เข้ามาร่วมในกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัต ซึ่งทางโรงเรียนวัดเวฬุวันได้มีรูปแบบขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมการกับทางผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อประชุมปรึกษาหารือในการกำหนดการวัน และเวลา หลังจากนั้นก็ได้การประชาสัมพันธ์บอกแก่นักเรียน และประชาชนในชุมชน หลังจากนั้นก็ได้ถึงวันเตรียมงานจัดแต่งสลากภัต ยังได้พบว่า ประชาชนในตำบลยางนึ่งโดยส่วนใหญ่นั้นจะอยู่ในกันในรูปแบบของครอบครัวขยาย หมายถึง การอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย พ่อแม่ และลูกหลาน ซึ่งในปัจจุบันนี้กลุ่มที่ให้ความสำคัญต่อประเพณีถวายสลากภัตอยู่นั้น คือกลุ่มของผู้สูงอายุ และกลุ่มของผู้ปกครอง ส่วนกลุ่มของเยาวชนนั้น พบว่า เยาวชนโดนส่วนใหญ่นั้นขาดองค์ความรู้ในเรื่องประเพณีถวายสลากภัต เพราะเยาวชนนั้นขาดการได้เรียนรู้ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต และขาดการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ซึ่งกลุ่มเยาวชนไม่ค่อยมีบทบาทในกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัตเท่าที่ควร เมื่อถึงเวลาวันงานตามกำหนดการที่โรงเรียนจัดขึ้น เยาวชนก็เข้าร่วมเพียงแค่กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพียงเท่านั้น แต่ขาดโอกาสที่จะได้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องประเพณีถวายสลากภัต จึงทำให้เยาวชนขาดองค์ความรู้ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต

2. การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางนึ่ง มีดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนและครอบครัว โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่นำเยาวชนและครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างเยาวชนกับครอบครัว เพื่อให้เยาวชนและครอบครัวมีองค์ความรู้ในด้านความเป็นมา ความสำคัญ และประโยชน์ของประเพณี

ถวายสลากภัต ประวัติความเป็นมาของประเพณีถวายสลากภัตนั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยผ่านการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งการจะผ่านการสืบทอด หรือถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้นั้น ก็ต้องผ่านกระบวนการความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว จึงจะก่อให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้และการสืบทอดของประเพณีถวายสลากภัต โดยความสำคัญของประเพณีถวายสลากภัต มีความสำคัญต่อบุคคลประชาชนในตำบลอย่างหนึ่งเป็นอย่างมาก เพราะถือได้ว่าเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยคนภาคเหนือโดยส่วนใหญ่เชื่อว่า การทำบุญถวายสลากภัตนั้นเป็นการทำบุญเพื่อเป็นส่งของอุปโภคบริโภคให้กับบุคคลที่เสียชีวิตไป โดยคิดว่า หากคนที่เราจะทำบุญไปให้นั้นขอบอะไร หรือมีความต้องการอะไร เราก็มักจะทำสิ่ง ๆ นั้นไปให้ เป็นการแสดงออกถึงความระลึกถึงคุณงามความดี และยังระลึกถึงบุคคลนั้นอีกด้วย และรวมไปถึงประโยชน์ของการจัดประเพณีถวายสลากภัต เป็นการทำบุญแบบไม่ยึดติดต่อพระสงฆ์ใครรูปหนึ่ง จึงถือได้ว่าเป็นการลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวของพระสงฆ์ผู้รับ และเป็นการลดทอนความตระหนี่ถี่เหนียวลง ซึ่งประโยชน์อีกของผู้รับนั้นก็คือ ของที่พระสงฆ์ได้รับนั้น หากได้รับเยอะเกินความจำเป็นนั้น พระสงฆ์โดยส่วนใหญ่ก็จะนำไปมอบให้กับบุคคลอื่นที่ต้องการ หรือนำไปบริจาค เพื่อประโยชน์ต่อบุคคลอื่นและสังคมอีกต่อไป

2.2 การจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ โดยการจัดสถานการณ์จำลองมาจากสถานการณ์จริง โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น เพื่อให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ และอีกทั้งยังเป็นการสร้างจินตนาการให้กับเยาวชน ซึ่งเยาวชนจะได้องค์ความรู้ที่มากขึ้น และเห็นภาพที่ชัดเจน โดยที่จะได้นำกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีความชำนาญในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัตเข้ามามีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรม คือขั้นตอนของการเตรียมสลากภัต คือกิจกรรมภูมิปัญญาด้านการจักสาน เยาวชนก็จะได้เรียนรู้และได้สืบทอดอนุรักษ์ในภูมิปัญญาชาวบ้านการจักสาน และอีกทั้งขั้นตอนการพิธีการต้นจนจบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญคือพระสงฆ์ หรือผู้สูงอายุปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนี้ เพื่อสร้างองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมให้แก่เยาวชน และเป็นการสร้างประสบการณ์ของการเรียนรู้ให้กับเยาวชนเพื่อนำสู่กระบวนการการสืบทอดก่อให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

3. รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนด้อยทางหนึ่ง พบว่า มีการส่งเสริมเยาวชนโดยการสนับสนุนให้องค์ความรู้ในรูปแบบการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม จากองค์กรศาสนา องค์กรสถานศึกษา และองค์กรทางสังคมและครอบครัว โดยแต่ละองค์กรจะมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มเยาวชนตำบลยางหนึ่ง ดังนี้

3.1 องค์กรศาสนา โดยมีพระสงฆ์ หรือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งหน้าที่หลัก ๆ ของพระสงฆ์คือการสั่งสอนให้กับบุคคลอื่นที่ยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องของพระพุทธศาสนา และเป็นผู้นำทางศาสนา จึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่ความคุ้นเคยและเกี่ยวข้องกับทางด้านประเพณี ศาสนพิธีทั้งหลายมากกว่ากลุ่มบุคคลกลุ่มอื่น ๆ จึงได้นำพระสงฆ์มาเป็นผู้แทนโดยมีหน้าที่คอยช่วยเหลือในการส่งเสริม หรือมอบองค์ความรู้โดยผ่านกิจกรรมในการอบรมความรู้ หรือแม้กระทั่งการเล่าเรื่องที่ความน่าสนใจให้แก่เยาวชนในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัตให้กับเยาวชนให้มีการเรียนรู้ในประเพณีถวายสลากภัต และการจัดให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม บทบาทในการจัดกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัต

3.2 องค์การสถานศึกษา คือโรงเรียนวัดเวฬุวัน โรงเรียนวัดเวฬุวันเป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่อยู่ติดกับวัดเวฬุวัน จึงมีบทบาทในเรื่องของการจัดประเพณีถวายสลากภัต และถือได้ว่าโรงเรียนนั้นเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของเยาวชน โดยทางโรงเรียนวัดเวฬุวันคอยสนับสนุนให้เยาวชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้และศึกษาในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัตที่มากขึ้น เมื่อถึงเวลาวันจัดงานประเพณีถวายสลากภัต ทางโรงเรียนวัดเวฬุวันจะมีกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัตจัดทั้งวัน โดยทำการหยุดการเรียนการสอนในวันนั้นด้วย และทางโรงเรียนได้นำเยาวชนนักเรียนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในประเพณีถวายสลากภัต

3.3 องค์การทางสังคม และครอบครัว ซึ่งองค์กรนี้คือสภาพแวดล้อมของนี้ทำให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจในประเพณีถวายสลากภัตที่มากขึ้น โดยองค์กรทางสังคมและครอบครัวจะเป็นส่วนช่วยในการสนับสนุนให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทและนำเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการจัดประเพณีถวายสลากภัตตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือวันเตรียมงาน คือตั้งแต่การจักสาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และการจัดทำสลากภัต และจนถึงขั้นพิธีการวันงาน จนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยครอบครัวก็ต้องมีองค์ความรู้ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต และมีกระบวนการในการนำเยาวชนเข้ามาบทบาทในกิจประเพณีถวายสลากภัต เพื่อก่อให้เกิด ภูมิปัญญาสู่ศิลปะสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลยางเนิ้ง ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ประเพณีถวายสลากภัตเป็นประเพณีที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในตำบลยางเนิ้ง ซึ่งมีการอนุรักษ์และปฏิบัติมายาวนานตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น และปัจจุบันนี้ยังเป็นการสืบทอดจากกลุ่มผู้ให้ความสำคัญ คือ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ปกครอง โดยกลุ่มของผู้ปกครองได้มีการสืบทอดจากรุ่นของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัตในอดีต เพราะเมื่ออดีตสังคมไม่ค่อยมีความเจริญเติบโตในด้านเทคโนโลยีเท่าที่ยุคปัจจุบัน แต่ในส่วนกลุ่มเยาวชนปัจจุบัน พบว่า กลุ่มเยาวชน ไม่มีองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัต เนื่องด้วยในสังคมยุคปัจจุบันได้รับความเจริญทางเทคโนโลยี ทำให้เยาวชนยึดติดอยู่กับเทคโนโลยีมากกว่าประเพณี และอีกด้วยความต่างของช่วงวัยอายุของกลุ่มคนดังกล่าว จึงทำให้เยาวชนขาดการมีส่วนร่วมของครอบครัว ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้เยาวชนขาดองค์ความรู้และไม่สนใจในประเพณีถวายสลากภัตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครเดช ศิวัรักษ์ และคณะ (Siwarak, A., and others , 2017 , Page 54) การลดความต่อเนื่องในการจัดงานประเพณีข้าวลาซัง ที่มีสาเหตุจากการที่ชาวบ้านประกอบอาชีพการทำนาลดน้อยลง อีกทั้งกลุ่มคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันไม่ให้ความสนใจ และไม่เล็งเห็นความสำคัญของประเพณีนี้ อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ยังเล็งเห็นความสำคัญของประเพณีที่มีการสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษ และมีความประสงค์อนุรักษ์ประเพณีข้าวลาซังให้คงอยู่ต่อไป

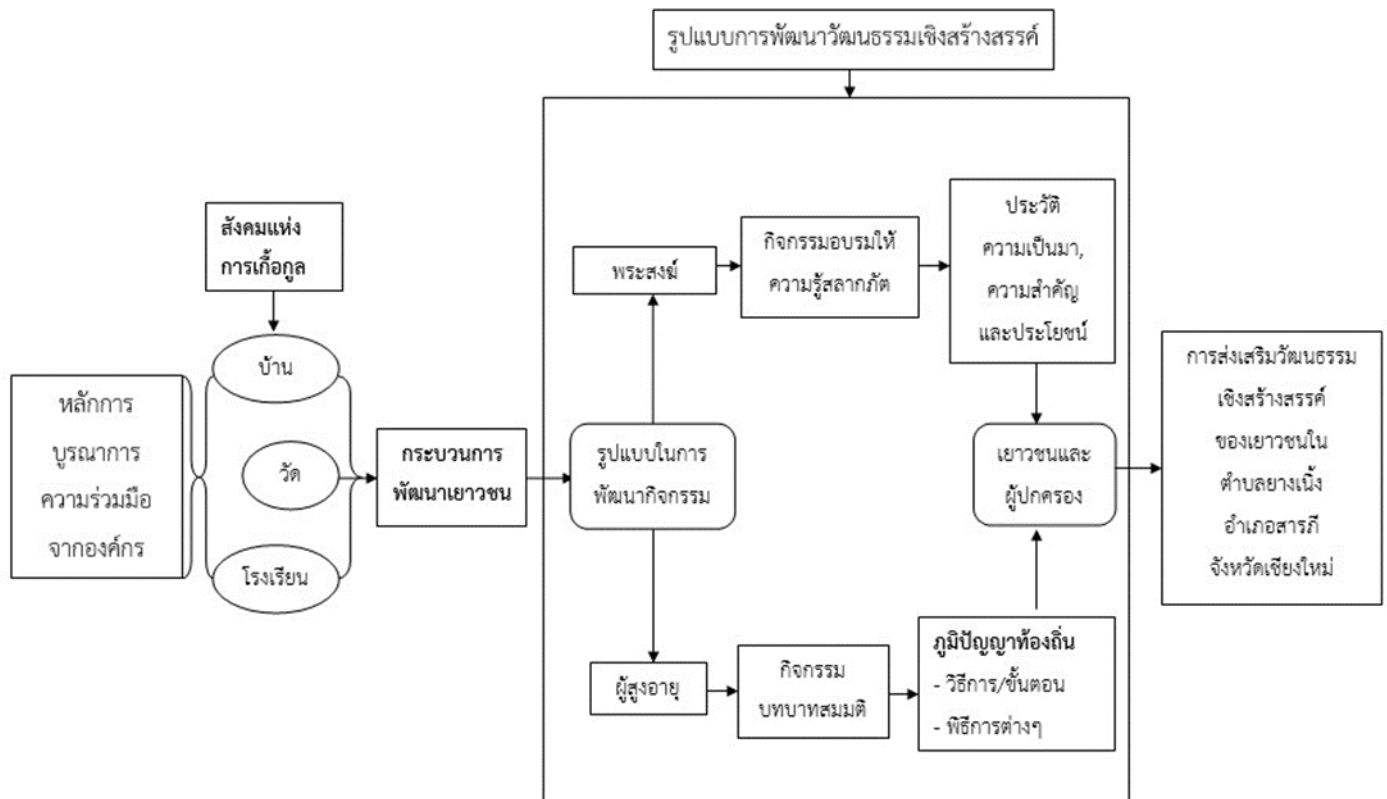
2. พัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางเนิ้ง ผลการวิจัยพบว่า โดยการจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนและครอบครัว โดยได้นำตัวแทนผู้ปกครองมาเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการอบรมให้ความรู้ภายใต้โครงการ “ส่งเสริมวัฒนธรรมสู่เยาวชน” โดยที่ให้เยาวชนและผู้ปกครองได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ละนามาสรุบองค์ความรู้ร่วมกัน จึงได้แผนภาพในรูปแบบแผนผังความคิดออกมา เพื่อนำเสนอให้กับ

กลุ่มอื่น ๆ ได้ร่วมศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกลุ่มผู้ปกครองกับกลุ่มเยาวชน ว่ามีความคิดที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรในประเพณีถวายสลากภัต และการนำเสนอให้กับบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับองค์ความรู้ร่วมกัน ตลอดจนการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยการให้เยาวชนได้มีบทบาทในกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัต โดยนำผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาเป็นส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมเรื่องภูมิปัญญาการจักสานสลากภัต ภายใต้บทบาทสมมติ เพื่อให้เยาวชนได้มีการเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกวันเตรียมงาน เตรียมวัสดุอุปกรณ์ และการทำสลากภัต จนถึงวันงาน ลำดับพิธีวันงานจนถึงขั้นตอนสุดท้าย เพื่อก่อให้เกิดการส่งเสริม และการพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจให้แก่เยาวชนให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในด้านการลงปฏิบัติได้มากขึ้น และจะสามารถไปใช้ หรือเป็นตัวอย่างให้กับบุคคลอื่นได้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ (Chumpradit, K., 2018) ผู้อาวุโสในชุมชนต้องอธิบายความหมายและความสำคัญของเอกลักษณ์ล้านนาให้คนรุ่นหลังเข้าใจให้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ล้านนาที่สะสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เปิดพื้นที่ให้มีการแสดงออกให้แก่อัตลักษณ์ล้านนา ซึ่งอาจต้องมีการประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ วณิช ขวัญ นวราชัย และคณะ (Wanichwattanaworachai, S., and others , 2018) ภูมิปัญญามีคุณค่ามหาศาลจึงทำให้การศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศตระหนักถึง ความสำคัญและ บูรณาการภูมิปัญญามาใช้อย่างสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอน วิธีการบูรณาการ การภูมิปัญญาใช้ในการ จัดการเรียนการสอน

3. รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า มีการส่งเสริมเยาวชนโดยการสนับสนุนให้องค์ความรู้ในรูปแบบการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม จากองค์กรศาสนา คือวัด ซึ่งพระสงฆ์ มีบทบาทหน้าที่ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยที่จะให้พระสงฆ์ได้เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีถวายสลากภัตสู่เยาวชนให้เยาวชน โดยพระสงฆ์จะมาเป็นผู้ให้องค์ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องของประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประโยชน์ และการนำหลักธรรมมาข้อสอดแทรกในเรื่องประเพณีถวายสลากภัต , องค์กรสถานศึกษา คือโรงเรียนวัดเวฬุวัน เป็นโรงเรียนวิถีพุทธที่มีพื้นที่ติดกับวัดเวฬุวัน ที่นำเอาประเพณีถวายสลากภัตเข้ามาจัดเป็นกิจกรรมประจำปีของทางโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนนักเรียนและผู้ปกครองที่อยู่ในตำบลยางหนึ่ง และพื้นที่ใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีถวายสลากภัต , องค์กรทางสังคม และครอบครัวคือส่วนช่วยการสนับสนุนให้เยาวชนได้เข้ามามีบทบาทในประเพณีถวายสลากภัต และครอบครัวเป็นตัวอย่างเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้จากครอบครัว ซึ่งครอบครัวได้นำเยาวชนได้เข้ามาบทบาทในประเพณีถวายสลากภัต ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ทำให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจในประเพณีถวายสลากภัต ก่อให้เกิดภูมิปัญญาสู่ศิลปะสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุธธ จีนา และคณะ (Gina, Y., and others , 2019) โดยการนำเสนอแนวคิด รูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม 12 ประการ ภายใต้โครงการบวรสันติสุข และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา คงขำ (Khongkham, S., 2022) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบก ควรสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของประเพณีให้ความรู้ผ่านระบบและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร ปรับปรุงประเพณีให้เหมาะสมกับยุคสมัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ การส่งเสริมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนในตำบลยาง
เนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย แสดงถึงวิธีการและรูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

หลักการบูรณาการความร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งทั้ง 3 องค์กรนี้เป็นองค์กรสังคมแห่งความเกื้อกูล เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการในการพัฒนาเยาวชนให้มีความองค์ความรู้ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต โดยการนำองค์กรทั้ง 3 องค์กรนี้เข้ามามีบูรณาการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำสู่กิจกรรมเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมสร้างสรรค์สู่เยาวชน โดยการที่นำพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต มาเป็นผู้จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และประโยชน์ของประเพณีถวายสลากภัต และอีกทั้งการนำกลุ่มของผู้สูงอายุ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ในเรื่องของการจัดเตรียมการถวายสลากภัต เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผ่านกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยที่ให้กลุ่มของเยาวชนและตัวแทนผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การเห็นผลที่ชัดเจนและสามารถกลายไปเป็นวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ที่จะสามารถนำไปถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไปได้ในอนาคต ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำรูปแบบที่ได้ ไปพัฒนาเยาวชนต่อไปในอนาคตได้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในพื้นที่ หรือบุคคลพื้นที่ใกล้เคียง ก็จะสามารถนำรูปแบบนี้ไปพัฒนาและต่อ

ยอดในการพัฒนาเยาวชนได้ต่อไป และยังสามารถนำไปพัฒนาเยาวชนในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้อีกด้วย

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการประสานไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเวฬุวัน ผู้นำชุมชน รวมไปถึงพระสงฆ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเยาวชนตำบลยางเนิ้ง เพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนในตำบลยางเนิ้ง ในพื้นที่ภายในโรงเรียนวัดเวฬุวัน ซึ่งพบว่า ทางโรงเรียนวัดเวฬุวัน ได้มีการนำรูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนในตำบลยางเนิ้ง ร่วมทั้งกับผู้ปกครองผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดองค์ความรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญสลายไปจากสังคม ชุมชนตำบลยางเนิ้ง และอีกทั้งยังได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรทั้ง 3 องค์กร คือ บ้าน(ชุมชน) วัด และโรงเรียน ในการทำงานแบบบูรณาการซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ กลายเป็นวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคต และเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป

ในระดับนโยบาย ทางวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนวัดเวฬุวัน ร่วมกับส่วนราชการท้องถิ่นท้องถิ่นของตำบลยางเนิ้ง รวมถึงประชาชนในตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ร่วมกันจากทุกฝ่าย ทั้งทุน บุคคล และการสร้างพลังเครือข่ายชุมชน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้ส่งต่อประเพณีวัฒนธรรมเหล่านี้ไปสู่รุ่นต่อไปได้อย่างถูกต้อง รวมไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ เช่น คณะสงฆ์ภายในชุมชน โดยเฉพาะระดับตำบล ควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการจัดการด้านประเพณีวัฒนธรรม สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอด และขับเคลื่อนประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนให้ไปสู่รุ่นต่อไปอย่างรู้คุณค่า

สรุป

วัฒนธรรมประเพณีในตำบลยางเนิ้งมีมากมายหลากหลายวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งในประเพณีที่มีความโดดเด่นแต่กำลังจะสูญสลายไปในสังคมปัจจุบันที่ผู้วิจัยได้เล็ง คือ ประเพณีถวายสลากภัต ซึ่งถือได้ว่าประเพณีถวายสลากภัตเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่มีมายาวนานตั้งแต่อดีตในชุมชนล้านนา และภายในตำบลยางเนิ้ง ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่มีบทบาทต่อคนในชุมชนตำบลยางเนิ้ง เป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว และเกิดกระบวนการทางความคิดในด้านจิตวิญญาณเพื่อสื่อให้เห็นถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งยังพบอีกว่า ในตำบลยางเนิ้งในปัจจุบัน บางครอบครัว บางครัวเรือนยังให้ความสำคัญอยู่ในประเพณีถวายสลากภัต ซึ่งกลุ่มที่ยังให้ความสำคัญ และยังมีการจัดทำกิจกรรมประเพณีถวายสลากภัตอยู่คือ กลุ่มของผู้สูงอายุ และกลุ่มของผู้ปกครอง แต่ในกลุ่มที่ไม่ได้ให้ความสำคัญ และยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องของประเพณีถวายสลากภัต คือ กลุ่มของเยาวชน และยังพบอีกว่า กลุ่มของเยาวชนในปัจจุบันโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสิ่งอื่นมากกว่าประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ จึงจะก่อให้เกิดการสูญสลายของประเพณีถวายสลากภัตในอนาคต จึงได้มีการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมจากองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนาเยาวชน “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งทั้งสามองค์กรนี้เป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนในตำบล

ย่างหนึ่งให้กลายเป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในตำบลยางหนึ่ง โดยการนำองค์กรวัด คือ พระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน โดยใช้พื้นที่ภายในโรงเรียน ซึ่งถือว่าโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของเยาวชน และเป็นศูนย์รวมของเยาวชนที่จะสามารถมีโอกาสได้ศึกษา เรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมการจัดอบรมให้ความรู้ หรือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการนำเยาวชนและกลุ่มตัวแทนผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน คือ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และองค์ประกอบของประเพณีถวายสลากภัต และการสร้างกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยการนำผู้สูงอายุที่มีความชำนาญในเรื่องของภูมิปัญญาในด้านการจักสาน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม อีกทั้งยังได้นำเยาวชนเข้ามามีบทบาทในการสร้างบทบาทสมมติ ตั้งแต่ขั้นตอนแรก การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ และจนถึงขั้นตอนพิธีการสุดท้าย เพื่อให้เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ร่วมกันได้ศึกษา เรียนรู้ในเรื่องประเพณีถวายสลากภัต และอีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมดังกล่าว ไปบอกต่อ หรือถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นได้อีกด้วย จึงทำให้ได้รูปแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของเยาวชนในตำบลยางหนึ่ง และให้กลายเป็นรูปแบบตัวอย่างที่จะสามารถนำไปใช้กับชุมชนอื่น ๆ ได้อีกต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทางวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนวัดเวฬุวัน ร่วมกับส่วนราชการท้องที่ ท้องถิ่นของตำบลยางหนึ่ง รวมถึงประชาชนในตำบลยางหนึ่ง อำเภอสарภี ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ร่วมกันจากทุกฝ่าย ทั้งทุน บุคคล และการสร้างพลังเครือข่ายชุมชน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้ส่งต่อประเพณีวัฒนธรรมเหล่านี้ไปสู่รุ่นต่อไปได้อย่างถูกต้อง

2. หน่วยงานอื่น ๆ เช่น คณะสงฆ์ภายในชุมชน โดยเฉพาะระดับตำบล ควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการจัดการด้านประเพณีวัฒนธรรม สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอด และขับเคลื่อนประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งามของชุมชนให้ไปสู่รุ่นต่อไปอย่างรู้คุณค่า

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน ให้ดำรงอยู่ภายในชุมชน

2. ควรมีการศึกษาการบูรณาการประเพณีและวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำสู่เด็กและเยาวชนในหลักสูตรท้องถิ่นศึกษา

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมที่สอดคล้องต่ออัตลักษณ์ของชุมชน

4. ควรศึกษาการขับเคลื่อนพลัง บวร ของชุมชนที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมทางด้านประเพณี และวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนภายในชุมชน

5. ควรมีการจัดกิจกรรมประกวดด้านของวัฒนธรรมและประเพณี แบบมีส่วนร่วมของเยาวชนที่สอดแทรกการนันทนาการในกิจกรรม และการสร้างเวทีให้เยาวชนได้มีความกล้าแสดงออก

References.

- Chinnapong, P. The Meaning of Participation. Pathum Thani : Valaya Alongkorn Rajabhat University, 2008.
- Chumpradit, K. “Participatory Communication for Preserving Lanna Identity of Wiangchai Sub-District Municipality Community. Chiang Rai Province”, Research Report, (Chiang Rai Rajabhat University, 2018), abstract page.
- Gina, Y. and others. “Bovorn Peace: Participatory Models of Houses, Temples and Schools in Promoting the Twelve Moral Values, Chiang Mai Province”, Journal of Peace Studies Review, Year 6 (Special Edition, 2019).
- Intrakkhamphon, W. Promotion of agriculture and rural development. Chiang Mai : Department of Agricultural Extension and Dissemination, Faculty of Agriculture. Chiang Mai University, 2003.
- Khongkham, S. “Community Participation in Preserving and Inheriting the Phra Bok Dragging Tradition Phipun District Nakhon Si Thammarat Province”, Nakbutr Review Journal, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Vol. 14, No. 1, (January 1-April 2022).
- Pongsapich, A. Culture, Religion and Ethnicity An anthropological analysis of Thai society. 2nd edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1991.
- Poonthawee, K. "States and needs for participation in educational management of the basic education institutes committee. in the group of Bang Bo 3 schools under the Samut Prakan Educational Service Area Office 2". Branch of Educational Administration. Graduate School: Rajabhat Rajanagarindra University. 2006.
- Sivaraksa, A and others, “Studying the history and preserving the tradition of Lasang rice at Ban Phru Jood, Bor Hin Sub-district, Sikao District, Trang Province”, Research Report, (Faculty of Science and Fishery Technology: Rajamangala University of Technology Srivijaya Trang Campus, 2017), page 54
- Sonthirak, P. Social order, tradition, culture, religion. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press, 1971.
- Sutham, P. (2003). “Community dynamics and self-reliance in the western region”. Bangkok : Visual Vision Institute.
- Suwirangkun, S. Social problems. Bangkok: Odeon Store, 2008.
- The English-Thai Sociological Dictionary, Royal Institute Edition, 1st Edition, (Bangkok: Royal Institute, 1981).

Thongboon, A. (1999). “Collect diamonds from the Tripitaka scriptures”. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.

Wanichwattanawarachai, S. and others, “Creative Integration of Local Wisdom to Teaching and Learning in the 21st Century”, Thai version of the journal. Humanities, Social Sciences and Arts, Year 11, No. 3 (September-December 2018).

การจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม SUSTAINABLE WASTE MANAGEMENT OF THE PARTICIPATIVE MANAGEMENT

วรวุฒิ ตั้งประดิษฐ์¹, ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ และ ฐิติมา ให้อย่าง

Worawut Tangpradit¹, Supawat Sukhaparamate and Thitima Holumyong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail: worawut.ta641@gmail.com¹

Received 14 July 2023; Revised 8 August 2023; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในชุมชน เนื่องจากประเทศไทยมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นทุกปี ภายในปี 2565 มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอยสูงถึง 25.70 ล้านตัน โดยความรุนแรงของการจัดการขยะอย่างไม่ถูกวิธีทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศและสังคมโดยรวม ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เป็นส่วนสำคัญให้เกิดการอุปโภคบริโภคที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีเศษสิ่งเหลือใช้มากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยหรือของเสียที่เป็นสาเหตุประการหนึ่งของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย การจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องเกิดความร่วมมือกันในทุกภาคส่วน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างมีมาตรฐาน ในบทความนี้

ผลการศึกษาพบว่า จึงได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม 1) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย 2) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 4) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย โดยองค์ความรู้จากบทความนี้สามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย สามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามบริบทของหน่วยงานนั้น ๆ รวมถึงสามารถสร้างองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ: การจัดการขยะ, อย่างยั่งยืน, การบริหารแบบมีส่วนร่วม

Abstract

Solid waste management is a major cause in municipal. Thailand has increased solid waste every year. In 2022, the total of solid waste in Thailand amounted to almost 25.70 million metric

tons. This effect of improper solid waste management has direct to ecosystem and social impacts. The population and economic growth have increased in consumption, which has more leftovers. This is incurred problems of solid waste which is affected in environment and hygiene issues. So, Integration of all stakeholders into sustainable solid waste management will stimulate the change and development accordingly. This article studies 1) Guidelines for solid waste management 2) Sustainable development concepts 3) Participative management concepts, and 4) Solid waste management law and policy in Thailand. The knowledge from this article will use as guidelines for solid waste development in any different organizations, as well as increase people's participation in sustainable solid waste management in municipal accordingly.

Keywords: Waste Management, Sustainable, Participative Management

บทนำ

การจัดการขยะมูลฝอยนับเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีขนาดใหญ่ และมีประชากรค่อนข้างหนาแน่น ประกอบกับปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติเกินความจำเป็นขึ้นพื้นฐานของชีวิต ในขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เป็นส่วนที่สำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ (Kromadit, V. 2016) การอุปโภคบริโภคที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดเศษสิ่งเหลือใช้มากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาของขยะมูลฝอยหรือของเสีย ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัญหาสำคัญที่ชุมชนต้องจัดการและแก้ไข (Aj-Sri, L. and Sripokhangkul S., 2017) จากสถานการณ์ขยะมูลฝอยในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้น 25.70 ล้านตัน โดยอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง ปี พ.ศ. 2565 เฉลี่ยเท่ากับ 1.07 กิโลกรัม/คน/วัน เมื่อพิจารณาปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนั้น มีปริมาณเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 3 (24.98 ล้านตัน) เนื่องจากในปี พ.ศ. 2563 – 2564 ประเทศไทยอยู่ในช่วงล็อกดาวน์ ซึ่งมีการจำกัดกิจกรรมของประชาชน รวมถึงการเดินทางทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาได้คลี่คลายลง รัฐบาลได้มีประกาศมาตรการคลายล็อกดาวน์ ประกอบกับมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศและเริ่มเปิดประเทศ ส่งผลให้ประชาชนกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติมากขึ้น และวิถีการดำเนินชีวิตประชาชนบางส่วนยังคงพฤติกรรม การซื้อและบริโภคในบริการสั่งซื้อสินค้าและอาหารผ่านระบบออนไลน์ ทำให้ขยะมูลฝอยประเภทบรรจุภัณฑ์พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งยังคงมีปริมาณสูง (Pollution Control Department, 2023) รวมทั้งนักท่องเที่ยวเริ่มทยอยกลับมาเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 จำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 400,000 คน เป็น 11 ล้านคนในปี พ.ศ. 2565 (Ministry of Tourism and Sports, 2022) เมื่อพิจารณาภาพรวมการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 25.70 ล้านตัน ถูกจัดการกันเองโดย

บ้านเรือนและชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล 1.70 ล้านตัน (ร้อยละ 7) ถูกคัดแยกเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์จากบ้านเรือนและแหล่งกำเนิด 4.00 ล้านตัน (ร้อยละ 15) โดยกระบวนการขาล้างและบ้านเรือนนำไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า 20.00 ล้านตัน (ร้อยละ 78) ถูกเก็บขนโดยรถบรรทุกเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเอกชนซึ่งได้รับอนุญาต 4.80 ล้านตัน (ร้อยละ 19) ถูกคัดแยกในระหว่างการเก็บขนและสถานที่คัดแยกขยะมูลฝอย 15.20 ล้านตัน (ร้อยละ 59) ถูกนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง 9.80 ล้านตัน (ร้อยละ 38) และส่วนที่เหลือประมาณ 5.40 ล้านตัน (ร้อยละ 21) ถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง ทำให้มีขยะตกค้างในชุมชน โดยเฉพาะการนำขยะมูลฝอยไปเทกองสุ่มไว้เพื่อให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและพาหะของโรค เกิดก๊าซจากการหมักหมมซึ่งเป็นก๊าซชีวภาพสามารถติดไฟหรือระเบิดได้ ก่อให้เกิดความรำคาญ เช่น เกิดกลิ่นรบกวน การปลิวและฟุ้งกระจายของขยะมูลฝอย ทำให้เกิดการปนเปื้อนทางน้ำ ดิน และอากาศ หากขาดการจัดการที่เหมาะสมย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ง่าย (Pollution Control Department, 2004).

การจัดการขยะมูลฝอยตามนโยบายและแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมลพิษ สำหรับปี พ.ศ. 2566 – 2570 มุ่งเน้นให้สภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีคุณภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืน โดยจัดการขยะมูลฝอย มูลฝอยติดเชื้อ ของเสียอันตรายและกากอุตสาหกรรม ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศ กำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานครอบคลุมขยะชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันและลดมลพิษจากขยะและของเสียอันตรายจากแหล่งกำเนิด การบริหารจัดการควบคุมมลพิษจากการบำบัด กำจัดขยะ และของเสียอันตราย โดยปรับปรุงฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะให้ดำเนินการถูกต้องตามหลักวิชาการ สนับสนุนการรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ออกประกาศสถานที่กำจัดขยะเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ กำหนดให้มีระบบการอนุญาตการระบายมลพิษ และกำหนดมาตรฐานการควบคุมการระบายมลพิษจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ส่งเสริมภาคเอกชนร่วมลงทุนด้านการจัดการขยะและของเสียอันตราย การมีมาตรการในการลดและเลิกใช้พลาสติกแบบครั้งเดียว รวมทั้งมีมาตรการในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาบังคับใช้ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพดำเนินการจัดการมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวม การวางระบบการจัดการของเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาเทคโนโลยีหรือผลิตภัณฑ์ใหม่บางประเภทที่คาดว่าจะจะเป็นปัญหาในอนาคต การสร้างกระบวนการรับรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับปัญหามลพิษจากการจัดการขยะและของเสียอันตรายที่ไม่ถูกต้อง พร้อมทั้งทบทวนและตรวจสอบกลไกการบริหารจัดการขยะของประเทศทั้งระบบ ซึ่งรวมถึงผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน การจัดการมูลฝอยยึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศ บนฐานของความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ (Pollution Control Department, 2022)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย และเพื่อให้การแก้ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องทำให้เกิดดุลยภาพของทั้งส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การดำเนินการไม่สามารถผลักให้เป็นภาระของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้มากที่สุด โดยเริ่มต้นจากตนเอง

ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ ในการช่วยกันแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและช่วยให้ประหยัดงบประมาณและทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียคือการได้มีโอกาสแสดงทัศนะและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งมีการนำเสนอความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของภาครัฐและภาคเอกชนได้ (Yuenyong, N. and Ngerndeecharoen, P.,2022) ด้วยความสำคัญของปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่มีเป็นจำนวนมากและขาดการจัดการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต้องตระหนักและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญห (Silpasuwan, P. ,2014) ดังนั้น ในบทความการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงได้รวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อสามารถนำองค์ความรู้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา พิจารณาปรับใช้งานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามบริบทของหน่วยงานนั้น ๆ รวมถึงสามารถสร้างองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนได้

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอย เป็นการเก็บรวบรวม ขนถ่าย และนำขยะที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดไปกำจัดอย่างถูกหลักทางวิชาการ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยหลักการจัดการขยะมูลฝอยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย การขนส่งขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย (Health Impact Assessment (HIA), 2010)

ทั้งนี้ในบทความได้รวบรวมแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของ 3 บริษัทมหาชน ไว้ดังนี้

1. บริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้

บริษัทฯ ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการขยะตลอดห่วงโซ่คุณค่าของธุรกิจ ตั้งแต่การสร้างขยะจนถึงการกำจัดขยะ จึงได้กำหนดเป็นนโยบายการบริหารจัดการของเสียเพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากกิจการภายในนิคมอุตสาหกรรมให้น้อยที่สุด ด้วยการบริหารจัดการขยะอย่างถูกวิธีและถูกต้องตามกฎหมายมาตรฐานสิ่งแวดล้อม และหลักวิชาการ ตลอดจนส่งเสริมโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมให้มีการรีไซเคิลและการนำกลับไปใช้ใหม่ และนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อลดการเกิดขยะมูลฝอยและขยะอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ขยะที่บริษัทฯ รับผิดชอบ เป็นขยะมูลฝอยและขยะอุตสาหกรรมไม่อันตรายเท่านั้น ส่วนของเสียอันตรายนั้น โรงงานอุตสาหกรรมต่างดำเนินการจัดการเอง ซึ่งบริษัทฯ มอบหมายให้ บริษัท อมตะ ฟาซิลิตี้ เซอร์วิส จำกัด (AFS) ซึ่งเป็นบริษัทย่อย ทำหน้าที่ดูแลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของโรงงานในพื้นที่อุตสาหกรรมทั้งสองแห่งในประเทศไทย โดยใช้แนวทางในการบริหารจัดการขยะตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และตามขอบเขตอำนาจในความรับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะ

สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยตามเป้าหมาย Zero Waste to Landfill บริษัทฯ ได้ตระหนักถึงผลกระทบของการกำจัดขยะด้วยวิธีการฝังกลบที่ก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีการตั้งเป้าหมายในการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบให้มากที่สุด โดยนำหลักการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการให้บริการจัดเก็บ รวบรวม คัดแยก และกำจัดขยะมูลฝอย มีการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยโดยผู้รับเหมาที่โรงงานคัดแยกขยะภายในนิคมอุตสาหกรรมอมตะ เพื่อคัดแยกตามหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) และส่งไปกำจัดโดยวิธีต่าง ๆ โดยผู้รับเหมาที่มีความเชี่ยวชาญและมีใบอนุญาตในการกำจัดขยะมูลฝอยและขยะอุตสาหกรรมตามกฎหมาย นอกจากนี้ บริษัทฯ ยังมีแนวทางบริหารจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางในการให้คำแนะนำโรงงานที่ใช้บริการกำจัดขยะมูลฝอยของบริษัทฯ ในการคัดแยก จำแนกประเภทของขยะมูลฝอยก่อนส่งมายังโรงคัดแยกขยะ เพื่อให้ขยะที่เข้าสู่กระบวนการคัดแยกนั้นมีคุณภาพ สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ในการผลิตเชื้อเพลิงขยะและขยะรีไซเคิล เพื่อให้เหลือขยะที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยต้องกำจัดโดยวิธีฝังกลบให้เหลือน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

2. บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) หรือ SCG

การบริหารจัดการขยะของบริษัทฯ ได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือของทุกภาคส่วนมาช่วยกันบริหารจัดการขยะตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อให้สามารถนำทรัพยากรกลับมาหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดปัญหาขยะที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ลดการใช้ทรัพยากรใหม่ และแก้ไขปัญหาทรัพยากรขาดแคลน ตัวอย่างโครงการในการจัดการขยะ เช่น

- โครงการชุมชน LIKE (ไร่) ขยะ จังหวัดระยอง บริษัทฯ ริเริ่มโครงการเมื่อต้นปี 2562 โดยเริ่มที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง ได้แก่ ชุมชนโชดหิน 2 ชุมชนโชดหินมิตรภาพ ชุมชนเขาไผ่ และในปี 2563 ได้ขยายความร่วมมือครอบคลุม 18 ชุมชนในพื้นที่ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างต้นแบบการบริหารจัดการทรัพยากรและขยะตั้งแต่ต้นทาง เพิ่มปริมาณขยะรีไซเคิล ลดปริมาณการฝังกลบขยะผ่านการมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมต่อแนวปฏิบัติเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น สอนการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง และทิ้งขยะให้ถูกต้อง ผ่านเครือข่าย บ้าน - วัด - โรงเรียน - ธนาคารขยะชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในวงกว้าง อันจะช่วยให้เกิดการส่งต่อไปยังคนอื่นในชุมชน นอกจากนั้น ยังมีการนำเว็บแอปพลิเคชัน “คุ้มค่า” ดิจิทัลแพลตฟอร์มสำหรับบริหารจัดการขยะที่พัฒนาโดยธุรกิจเคมีคอลส์ เอสซีจี มาเป็นตัวช่วยในการเก็บข้อมูลและเชื่อมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายขยะอีกด้วย

- เว็บแอปพลิเคชัน “คุ้มค่า” เป็นโซลูชันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บข้อมูลส่งเสริมกระบวนการรีไซเคิลและยังช่วยลดปัญหาโลกร้อน ช่วยอำนวยความสะดวกให้ “ธนาคารขยะ” หรือ “ผู้รับขยะ” ในการบริหารจัดการขยะได้ตั้งแต่ต้นทางผ่านเว็บแอปพลิเคชัน โดยคนในชุมชนและสมาชิกสามารถนำขยะที่คัดแยกแล้วมาแลกเป็นผลตอบแทนหรือคะแนนสะสม และธนาคารขยะสามารถวางแผนจัดการกับขยะอย่างถูกวิธีและเกิดความคุ้มค่าสูงสุด ซึ่งจะช่วยในการวางแผนการนำส่งขยะแต่ละชนิดไปยังโรงหลอมและโรงงานรีไซเคิลโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้สมาชิกได้ผลตอบแทนจากการแยกขยะในราคาที่ดี เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและยั่งยืน ทั้งธนาคารขยะทำงานได้สะดวกสบายขึ้น “คุ้มค่า” ประกอบไปด้วย 5 ฟังก์ชัน

หลัก ได้แก่ การรับซื้อขยะ การจัดการสมาชิก การขายขยะ การจัดการสินค้าคงคลัง และการจัดทำรายงานรับซื้อและขายขยะ

- โครงการบ้านโป่งโมเดล เป็นโครงการให้ความรู้และลงมือจัดการขยะ โดยศึกษาจากชุมชนต้นแบบบ้านรางพลับ ชุมชนที่มาจากการเข้าร่วมโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยบ้านรางพลับถือเป็นชุมชนหนึ่งในอำเภอบ้านโป่งที่มีการจัดการขยะและเวียนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ดังนั้นเอสซีจีจึงฝึกนักกำลังกับ 17 องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอบ้านโป่ง เรียนรู้จากชุมชนต้นแบบบ้านรางพลับเพื่อขับเคลื่อนบ้านโป่งโมเดลที่มุ่งให้ความรู้ในการจัดการขยะ และสร้างชุมชนต้นแบบในองค์กรท้องถิ่นละ 1 ชุมชน เพื่อร่วมสร้างรูปแบบการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพในระดับอำเภอต่อไป

ทั้งนี้บริษัทฯ ยังมีอีกหลากหลายโครงการที่ได้ร่วมมือกับชุมชนและทุกภาคส่วน รวมถึงการออกหนังสือ 12 ต้นแบบความสำเร็จเปลี่ยนขยะเป็นชุมชนที่ยั่งยืน เพื่อเป็นตัวอย่างสร้างแรงบันดาลใจให้กับทุกคนว่าความสำเร็จในการจัดการขยะไม่ใช่เรื่องยาก หากทุกคนร่วมมือกัน พร้อมต่อยอดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทในแต่ละพื้นที่ได้ จนนำไปสู่เครือข่ายที่เข้มแข็งในการจัดการปัญหาขยะและพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

3. บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) หรือ PTT

ปตท. กำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ควบคุมปริมาณของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมที่กำหนดโดยวิธีการฝังกลบให้เป็นศูนย์ ซึ่งกลุ่ม ปตท. ได้ร่วมกันดำเนินการตั้งแต่ปี 2558 จนบรรลุเป้าหมายแล้วในปี 2563 จากนั้นได้ขยายผลการตั้งเป้าหมายไปยังปริมาณของเสียไม่อันตรายจากอุตสาหกรรมที่กำหนดโดยวิธีการฝังกลบต้องเป็นศูนย์ภายในปี 2566 โดยมีแนวทางการบริหารจัดการของเสียภายใต้การบริหารจัดการด้าน SSHE โดยกำหนดนโยบายเป้าหมายระยะยาวและประจำปี ตลอดจนติดตามตรวจวัดและกำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมายมาตรฐาน แนวปฏิบัติ นโยบาย เป้าหมายและขั้นตอนการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งมีการทบทวนประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามโครงสร้างกำกับดูแลด้าน SSHE ที่กำหนดเป็นรายไตรมาส รวมทั้งจัดทำรายงานต่อหน่วยงานราชการ และเปิดเผยข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบอย่างโปร่งใสและต่อเนื่อง

ปตท. มุ่งเน้นบริหารจัดการของเสียทั้งที่เป็นของเสียอันตรายและไม่อันตราย โดยยึดหลัก 5Rs ซึ่งประกอบไปด้วย ลดการใช้หรือใช้น้อยเท่าที่จำเป็น (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การแปรรูปมาใช้ใหม่ (Recycle) การใช้ทรัพยากรหมุนเวียน (Renewable) และการปฏิเสธการใช้สารที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Refuse) เพื่อควบคุม ป้องกัน และลดของเสียที่แหล่งกำเนิดให้มากที่สุด อีกทั้งประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนตามมาตรฐาน BS8001:2017 มาบูรณาการเข้าไปในขั้นตอนการดำเนินงานตั้งแต่การพัฒนาธุรกิจ การออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการ การออกแบบกระบวนการผลิต การก่อสร้าง การปฏิบัติการ การขนส่ง การนำไปใช้และเลิกใช้งาน การกำจัดซากอย่างครบวงจร โดยเน้นให้มีการนำกลับมาใช้ใหม่และรีไซเคิล เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และเกิดของเสียน้อยที่สุด

นอกจากนี้ กลุ่ม ปตท. ยังได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางและโอกาสในการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนร่วมกันตลอดห่วงโซ่คุณค่า โดยในแต่ละปีจะคัดเลือกแนวทางมาศึกษาและทดลองปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้โครงการนำร่องด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนให้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ปตท. สำหรับปี 2565

ปตท. ได้ร่วมกับบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) ศึกษา พัฒนานวัตกรรมและดำเนินโครงการด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

1. การนำกระป๋องน้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว จำนวน 1,527 กระป๋อง คิดเป็นเม็ดพลาสติกรีไซเคิล 509.2 กิโลกรัม มาผลิตกรวยจราจร จำนวน 760 ชิ้น เพื่อนำมาใช้แทนทดแทนกรวยจราจรในสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง
2. การนำกระป๋องน้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว จำนวน 16,740 กระป๋อง คิดเป็นเม็ดพลาสติกรีไซเคิล 5,580 กิโลกรัม เพื่อนำมาใช้ผลิตวัสดุทดแทนไม้ ติดตั้งเป็นเฟอร์นิเจอร์สำหรับร้าน Fit Auto จำนวน 9 สาขา
3. ร่วมกับบริษัทพันธมิตรภายนอกกลุ่ม ปตท. ในการนำน้ำมันหล่อลื่นใช้แล้วกลับมาผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นเชื้อเพลิงทางเลือกเพื่อทดแทนน้ำมันเตาจำนวน 700,000 ลิตร

จากแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของบริษัทมหาชนทั้ง 3 แห่ง พบว่าแต่ละบริษัทได้กำหนดเป้าหมายนโยบาย มาตรการ และการปฏิบัติเป็นไปตามบริบทแต่ละพื้นที่ที่บริษัทตั้งอยู่ โดยมุ่งเน้นการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีลดปริมาณขยะที่นำไปกำจัดด้วยการฝังกลบให้มากที่สุด ใช้หลักการ 3Rs และ 5Rs มาใช้ในบริษัทฯ รวมถึงให้ความสำคัญในความร่วมมือการบริหารจัดการขยะทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการขยะให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดที่เกิดจากผลกระทบทางลบต่อความเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางในระบบทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การดำเนินการของกลไกตลาด ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการผลิตและการบริโภคเพิ่มขึ้นในโลกหลายทวีคูณ อันส่งผลเสียคือสิ่งแวดล้อมชีวิตมนุษย์ สัตว์และพืชต่าง ๆ (Satjanan, n.d.) ทั้งนี้ ความยั่งยืนเป็นดุลยภาพแบบพลวัตในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชากรและขีดความสามารถในการรองรับของสภาพแวดล้อม ดังนั้นประชากรสามารถแสดงออกถึงศักยภาพเพื่อพัฒนาได้อย่างเต็มที่ โดยต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมที่ดำรงอยู่ (Pojsupap, T., 2020)

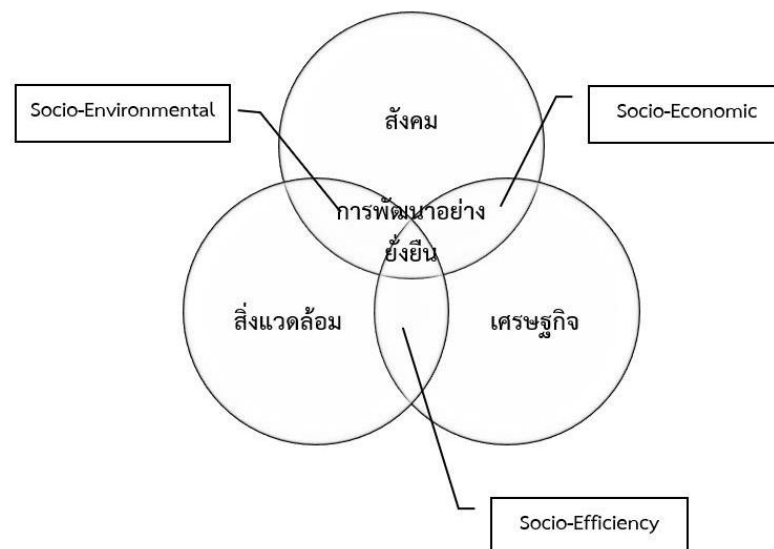
การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศน์วิทยาของโลก โดยมีจุดมุ่งหมายคือ การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพของทั้งส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง ความกินดีอยู่ดี และความสุขสมบูรณ์ที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงขึ้นอยู่กับการจัดการทางสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องและเหมาะสม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาที่อยู่ภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ โดยส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบจะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (Edward B. Barbier, 1987) ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ คือ การที่ธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรให้มากที่สุด โดยใช้ต้นทุนให้น้อยที่สุด จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการใช้ประโยชน์สูงสุดให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ มีความสมดุล และเป็นประโยชน์ต่อประชากรส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขันและเจริญเติบโตมาจากกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ใช้

เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่สร้างมลพิษที่จะกลายเป็นต้นทุนทางการผลิตในเวลาต่อมา อันเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

2. สังคม เป็นความมุ่งหวังที่จะแสวงหาและรักษาไว้ ซึ่งมีความเสถียรภาพของระบบทางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างคนแต่ละรุ่น การกำจัดความยากจน การรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของคนทุกระดับในสังคมโดยเฉพาะระดับรากหญ้า ในกระบวนการตัดสินใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาด้านและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณภาพ

3. สิ่งแวดล้อม เน้นการรักษาหรืออนุรักษ์ระบบกายภาพและชีววิทยา รวมถึงการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดเสถียรภาพในระบบนิเวศของโลก ซึ่งต้องครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วย ดังนั้นแนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญกับการรักษาระบบนิเวศเหล่านี้ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีวิต การดำเนินการดังกล่าวจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกื้อกูล มุ่งส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล รวมถึงการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด

รูป 1 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากภาพแสดงส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก อันได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นในส่วนที่ทับซ้อนกันของ 3 องค์ประกอบหรือพื้นที่แรเงาในภาพ (Satjanan, n.d.) ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม และมีการป้องกันสิ่งแวดล้อมในขณะเดียวกัน

แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้ง ยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มงานที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุปสรรคมากขึ้น เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างมีมาตรฐาน (Jiaranai, S.,2015)

J.M. Cohen and N.T. Uphoff (1981) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) โดยการกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นจึงเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) องค์กรประกอบของการดำเนินงานตามโครงการได้จากคำถามที่ว่าใครทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ได้พิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็นชอบ ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่สำคัญที่เปิดโอกาสและช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ ทั้งนี้ในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล ซึ่งเจ้าหน้าที่เทศบาลทำหน้าที่แปลงนโยบายเป็นแผนงานและโครงการดำเนินงานร่วมกับชุมชน ให้ความช่วยเหลือชุมชนระยะเริ่มต้น เช่น ให้ความรู้ประเภทขยะ วิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง (Kirdklinhom, S.,2020) การบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถดำเนินการได้หลายระดับและหลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสม บางวิธีสามารถทำได้ อย่างง่าย ๆ แต่บางวิธีจำเป็นต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมหรือการเดินทาง เป็นต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย

การจัดการขยะมูลฝอยเป็นการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นั้น แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่าน ๆ มา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดมลพิษไว้ชัดเจนในมาตราต่าง ๆ ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น โดยได้กำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จากพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทั้งนี้กฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่

1. พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะและการจัดสรรส่วนภาษีและอากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยกำหนดให้มีหน้าที่ในการกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งรวมถึงหน้าที่ในการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม และมาตรา 18 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ภายใต้บังคับมาตรา 16 และมาตรา 17

2. การพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535

กำหนดให้การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเป็นหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่น บุคคลอื่นที่ประสงค์จะดำเนินการเช่นนั้นจะต้องได้รับอนุญาตตามมาตรา 19 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการรับทำการเก็บขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยโดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่ จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น” มาตรา 19 นี้จะไม่ใช้แก่บุคคลที่กำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะในกรณีดังกล่าว ราชการส่วนท้องถิ่นยังมีความรับผิดชอบในการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลโดยตรง แต่กรณีนี้บุคคลใดจะดำเนินการจัดการ

มูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเองโดยมิได้อยู่ในความควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น บุคคลนั้นจะต้องได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19

การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยโดยบุคคลอื่นที่จะต้องได้รับใบอนุญาตนั้น จะต้องเป็นการทำเป็นธุรกิจ หรือมีการคิดค่าบริการ เช่น การบริการรับเก็บมูลฝอยตามบ้านเรือน โดยเรียกเก็บค่าบริการจากเจ้าของบ้าน ไม่ว่าจะเก็บเป็นรายเดือน หรือต่อครั้งก็ตาม หากดำเนินการโดยไม่ได้รับอนุญาตจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 71 สาเหตุที่ต้องมีการควบคุมการดำเนินงานโดยให้ขอใบอนุญาตก็น่าจะเป็นเพราะการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลนั้นอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมได้ หากดำเนินการโดยไม่ถูกสุขลักษณะ

3. พระราชบัญญัติให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท

นอกจากพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จะได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอยแล้ว กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทก็กล่าวถึงอำนาจเช่นนั้นไว้ โดยเฉพาะ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการห้ามทิ้งขยะมูลฝอยอีกหลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติรักษาคลอง รัตนโกสินทร์ศก 121, พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456, พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485, ประมวลกฎหมายอาญา, พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526, พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตราย ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทย พบว่าการจัดการขยะมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงและกำหนดมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะเป็นไปอย่างครบวงจร แนวทางการจัดการขยะยังแยกอยู่กับกฎหมายหลายฉบับและหลายหน่วยงาน นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายในบางกรณียังไม่มีกฎหมายบังคับโดยเฉพาะ เช่น การกำหนดให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอย การกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบการรวบรวมและขนส่งของเสียอันตรายออกจากชุมชนอย่างถูกต้องและปลอดภัย การกำหนดมาตรการควบคุมการดำเนินการของสถานที่บำบัดและกำจัดมูลฝอย เป็นต้น (Thosuwanchinda, V., 2015) ซึ่งการแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าเท่านั้น หากขาดมาตรการในระยะยาว ปัญหาการจัดการขยะอาจเพิ่มความรุนแรงและกลายเป็นปัญหาระดับชาติได้ ดังนั้น หน่วยงานทุกภาคส่วนควรกำหนดมาตรการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชนอันถือเป็นการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นทาง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

จากการศึกษาการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้น พบว่าแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการป้องกันและการลดมลพิษจากขยะและของเสียจากแหล่งกำเนิด โดยมีการปรับปรุงฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะให้ดำเนินการถูกต้องตามหลักวิชาการ เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมภาคเอกชนร่วมลงทุนด้านการจัดการขยะ มีมาตรการในการลดและเลิกใช้พลาสติกแบบครั้งเดียว สร้างกระบวนการรับรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับปัญหามลพิษจากการจัดการขยะและของเสียอันตรายที่ไม่ถูกต้อง โดยยึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐในการร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศ ส่วนในภาคเอกชนด้วยตนเองจะเห็นว่าการร่วมมือกันในการจัดการขยะ มีการตระหนักถึงผลกระทบของการกำจัดขยะด้วยวิธีการฝังกลบ โดยเน้นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบให้มากที่สุด ทั้งยังนำหลักหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยภายในบริษัทฯ ตามหลัก 3Rs และ 5Rs นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อลดการเกิดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังคงให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนมาช่วยกันบริหารจัดการขยะตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนร่วมกัน ลดปัญหาขยะที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ลดการใช้ทรัพยากรใหม่ และแก้ไขปัญหาทรัพยากรขาดแคลน การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในส่วนที่ให้ความร่วมมือกับชุมชนนี้ เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับทุกคนว่าความสำเร็จในการจัดการขยะไม่ใช่เรื่องยากหากทุกคนร่วมมือกัน โดยรวมแล้วปัจจัยที่สำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนควรเกิดการพัฒนาและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันใน 3 องค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม และการป้องกันสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน ให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล รวมถึงพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย อย่างไรก็ตามหน่วยงานทุกภาคส่วนควรกำหนดมาตรการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชนอันถือเป็นการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพตามบริบทของหน่วยงานและชุมชนต่อไป

References

- Aj-Sri, L. and Sripokhangkul S. (2017). Solid Waste Management in Mueang Mahasarakham Municipality, Mahasarakham Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(2), 25-36.
- Amata Corporation Public Company Limited. (2023). Solid Waste and Industrial Waste Management. Retrieved July 1, 2023, from <https://www.amata.com/th/sustainability/environmental-stewardship/solid-industrial-waste-management>
- Edward B. Barbier. (1987). The concept of sustainable economic development. *Environmental Conservation*, 14, pp 101-110.

- Health Impact Assessment. (2010). *Handbook of Health Impact Assessment: Solid Waste Management for Local Administrative Organization*. Bangkok, Department of Health.
- J.M. Cohen and N.T. Uphoff. (1981). *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University.
- Jiaranai, S. (2015). Participation Administration Model in Higher Education. *Journal of education : Faculty of Education : Srinakharinwirot University*, 16(2), 44-54.
- Kirdklinhom, S. (2020). Guidelines for Public Participation in Solid Waste Management of Nakhon Si Thammarat Municipality. *Journal of Environment Manangement*, 16(2), 60-73.
- Kromadit, V. (2016). Environmental Management for The Sustainable Society Around Industrial Estates: A Case Study of Amata Nakorn. (Doctoral Dissertation) Rajamangala University of Technology Rattanakosin.
- Ministry of Tourism and Sports. (2022). *International Tourist Arrivals to Thailand*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Office of the Council of State. (2017). Public Health Statue 1992. Retrieved July 1, 2023, from https://hhdc.anamai.moph.go.th/th/public-health-act/download?id=17639&mid=25623&mkey=m_document&lang=th&did=4968
- Pojsupap, T. (2020). World-Class Businesses and Sustainable Development Goals. *Journal of Accountancy and Management, Mahasarakham University*, 12(4), 156-174.
- Pollution Control Department. (2004). *Sanitary Landfill*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment.
- Pollution Control Department. (2022). *Pollution Management Plan 2023 - 2027*. Bangkok: Strategy and Planning Division, Pollution Control Department.
- Pollution Control Department. (2023). *Report of the Situation of the Municipal Solid Waste Management Facility in Thailand 2022*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment.
- PPT Public Company Limited. (2023). Circular Economy and Waste Management. Retrieved July 1, 2023, from <https://www.pttplc.com/th/Sustainability/Environment/Waste.aspx>
- Satjanan, S. (n.d.). *Sustainable Development*. Office of Education Technology, Sukhothai Thammathirat Open University.
- Silpasuwan, P. (2014). *Municipal Solid Waste : The Significant problem of Thailand*. The Secretariat of The Senate.
- The Siam Cement Public Company Limited. (2020). Waste Management. Retrieved July 1, 2023, from <https://www.scg.com/sdsymposium/2020/ce-practices-th/waste-management-th/>,

Thosuwanchinda, V. (2015). Laws and Regulations on Solid Waste Management in Thailand.

Journal of Environment Manangement, 11(2), 76-89.

Yuenyong, N. and Ngerndeecharoen, P. (2022). Public Participation in Solid Waste Management in

Sam Panieng Sub-District, Non Daeng District, Nakhon Ratchasima Province. *NEU*

Academic and Research Journal, 12(2), 279-297.

รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี

ADMINISTRATIVE MODEL PRIMARY OF CITIZENSHIP DEVELOPMENT FOR PRIMARY STUDENTS
IN CHONBURI PROVINCE

ทรรศวรณ วิบูลย์ธัญญ์¹, ศักดิ์ชัย นิรันธทวี,
อัจฉรา วัฒนานรงค์, และ สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี

Tassawan Wiboonthan¹, Sakchai Niranthawee,

Ajchara Wattananarong, and Somsak Lamkongsi

หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

Doctor of Philosophy Program in Educational Administration University of Phayao

E-mail: 62160285@up.ac.¹

Received 8 August 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี แต่การจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจตลอดจนการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีที่อาจจะส่งผลต่อความมั่นคงของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

บทความวิชาการนี้ผู้เขียนจะนำเสนอเกี่ยวกับปัจจัย องค์ประกอบและรูปแบบของการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี ให้มีความเป็นพลเมืองที่ดีตามครรลองของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารกิจกรรม, ความเป็นพลเมือง

Abstract

Abstract Basic Education Core Course B.E. 2551 (2008) revised B.E. 2560 stipulates that citizenship instruction be organized in social studies subject groups. To develop learners to be good citizens, but education management in the past has not been as successful as it should be. Especially students at the level of compulsory education. Students lack knowledge and understanding as well as behaving as good citizens that may affect the stability of democratic rule with the King as head of state.

In this study, the study examined the factors The composition and form of administration of activities to build citizenship This will benefit the development of primary school students under the Primary Education Area Office in Chonburi province to be good citizens according to the tradition of democratic rule with the King as Head of State.

Keywords: Activity Management Model, Citizenship

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเอาตัวรอด การฉ้อโกง ทุจริตคอร์รัปชัน การเห็นแก่ตัว เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เกียรติยศ ชื่อเสียง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น สังคมขาดคนที่มีน้ำใจ ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน รู้จักประมาณตน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนในปัจจุบันนิยมความรุนแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าวเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรมความถูกต้อง ความรับผิดชอบชั่วดี ส่งผลกระทบต่อครอบครัว สังคม และนำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม (Phornrungrroj C., 2014, page 7)ซึ่งการแก้ปัญหาดังกล่าวสามารถป้องกันและแก้ไขได้โดยการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กวัยเรียนในระดับประถมศึกษา มีความเป็นพลเมืองที่ดี ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแนวทางการพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นพลเมือง โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และส่วนมากรจัดการเรียนการสอนก็จะเน้นไปในด้านเนื้อหา ขาดการฝึกให้นักเรียนรู้จักการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตลอดจนการจัดบรรยากาศการเรียนรู้หรือสถานการณ์หรือสถานการณ์แวดล้อมที่จะก่อให้เกิดการแสดงออกถึงพฤติกรรมของความเป็นพลเมืองส่งผลให้เด็กและเยาวชนในปัจจุบันขาดความรู้ทักษะและเจตคติของความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย (Thuppae, K., 2012)

คำว่า “พลเมือง” เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อเกิดการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส เมื่อปี ค.ศ. 1789 ประเทศไทย คำว่าพลเมืองถูกนำมาใช้สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ต่อมากลายเป็นวิชาบังคับที่เนื้อหาบรรจุไว้ในวิชา “หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม” ปัจจุบันบรรจุอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย การปฏิบัติตนตามสถานภาพ

บทบาท สิทธิ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ ปฏิบัติตามกฎหมายและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2008, page 146) การพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองไทยภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จะต้องพัฒนานักเรียนให้มีความรู้มีทักษะและมีประสบการณ์เกี่ยวกับบทบาทของตนเอง บทบาทต่อสังคมและประเทศชาติ บทบาทต่อการปกครองและบทบาทต่อผู้อื่นโดยมีเนื้อหาและกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ยอมรับเคารพในความแตกต่าง มีจิตสาธารณะ และปฏิบัติตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Uraboonnawanchat, W., 2018) โดยรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่สำคัญประกอบด้วยการบูรณาการกับหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การอบรม การจัดทำโครงการ การฝึกปฏิบัติจริง การใช้ต้นแบบ การหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Smona, S., 2015) ผ่านองค์ประกอบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ คณะครูและผู้บริหาร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์สนับสนุน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Office of the National Education Commission, 2002, page 29)

การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารกิจกรรมให้ตอบสนองของการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างความเป็นพลเมืองที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้หลากหลาย (Sirithammo, T., 2018) จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการคิดวิเคราะห์ไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และเพื่อให้ผู้เรียนผสมผสานความรู้ ทักษะ และเจตคติอันจะทำให้การจัดกิจกรรมการสร้างความเป็นพลเมืองมีความชัดเจนและเชื่อมโยงกับชีวิตและสภาพความเป็นจริงของนักเรียน เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (Thuppae, K., 2021)

ประเด็นที่ศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง

ความหมายของความเป็นพลเมือง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการป้องกันทุจริตแห่งชาติ (2561, หน้า 89) ได้กล่าวถึงคำว่า “พลเมือง” มีความหมายในหลายแง่มุม และมีการนำไปใช้เทียบกับคำอื่นๆ อาทิ ประชากร ประชาชน ปวงชน และราษฎร เป็นต้น แต่หากพิจารณาให้ละเอียด จะสามารถทำความเข้าใจความหมายต่างๆ ที่คล้ายกัน ดังนี้

ประชาชน หมายถึง คนทั่วไป คนของประเทศ ซึ่งไม่ใช่ผู้ปกครอง เป็นสามัญชน อยู่ภายใต้รัฐ เช่น ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ต้องรู้กฎหมายใครจะปฏิเสธว่าไม่รู้ไม่ได้ประชากร หมายถึง คนทั่วไป โดยมักใช้ในกรณีพิจารณาถึงจำนวน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของ “พลเมือง” หมายถึง ชาวเมือง ชาวประเทศ ประชาชน

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (Thewanarumitkul, P., 2012, page 31)) ได้ให้ความหมายของความ เป็นพลเมือง หมายถึง การที่สมาชิกมีอิสรภาพ ควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีอิสรเสรีภาพควบคู่กับ “หน้าที่”

ถวิลวดี บุรีกุล รัชวดี แสงมะหะหมัด (Burikul,T., Saengmahamat, R.,2019) กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง คือ สภาวะของสังคม ประชาชน ที่มีสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในชีวิตของชุมชน และเป็น เรื่องที่เชื่อมระหว่างรัฐ กับปัจเจกชนในทางกฎหมาย

สรุป ความเป็นพลเมือง หมายถึง คุณลักษณะที่บ่งบอกถึงการมีจิตสำนึก การรับรู้ การแสดงออกในการใช้สิทธิ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้คำว่า “ความเป็นพลเมือง” เพราะตรงกับงานวิจัยที่ต้องการศึกษาในลักษณะของการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย และตามสิทธิหน้าที่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ความสำคัญของความเป็นพลเมือง

ปกรณ ปรียาภรณ์ (Priyaporn, P., 2015) กล่าวถึง ความสำคัญของความเป็นพลเมือง คือ ทำให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ ในสาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ พร้อมจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และสมัครใจเข้าร่วมแก้ปัญหาของชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยไม่เลือกปฏิบัติ

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (Promkhot, P., 2011) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองมีความสำคัญ เพราะสามารถไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งโดยไม่ถูกผู้ใดชักจูง ครอบงำ หรือไม่อยู่ภายใต้การสั่งการของผู้ใด แต่เป็นผู้ตระหนักในหน้าที่ต่อระบอบการปกครองที่ตนเองเชื่อมั่น และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ปราณี ชาลี (Chalie, P., 2013) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองมีความสำคัญ เพราะจะทำให้บุคคลได้รับรู้สิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มีจิตสาธารณะ และสามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองที่ระบุไว้ในกฎหมายอย่างถูกต้อง

ลัดดาวรรณ สุขใหญ่ (Sukyai, L., 2008) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับการตระหนักรู้ คุณลักษณะพื้นฐาน และทักษะด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ

วัชรินทร์ กองสุข (Kongsuk, W.,2020) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเป็นพลเมืองไทย คือ ช่วยให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย อันจะส่งผลให้ประชาชนคนไทย มีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป ความเป็นพลเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ ให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น เพราะความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงพลเมืองมีความรู้ มีทักษะและมีเจตคติที่

ถูกต้อง ในการใช้สิทธิ การมีส่วนร่วม การแสดงออก ตลอดจนการแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมทำภายใต้กฎหมายตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาคนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะและบทบาทของความเป็นพลเมือง

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (Niranthawim S., 2005, page 24) ได้กล่าวถึงบทบาทของความเป็นพลเมืองเป็น 5 มิติ ได้แก่ 1) ความเป็นพลเมืองต่อตนเอง 2) ความเป็นพลเมืองต่อครอบครัว 3) ความเป็นพลเมืองต่อชุมชน 4) ความเป็นพลเมืองต่อประเทศ และ 5) ความเป็นพลเมืองต่อภูมิภาคและโลก

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2561, หน้า 92) แบ่งบทบาทของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ออกเป็น 3 ด้าน

1. ด้านสังคม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การเคารพระเบียบของสังคม การมีจิตสาธารณะ คือ เห็นประโยชน์ของส่วนรวมและรักษาสาธารณสมบัติ

2. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประหยัดและอดออมในครอบครัว การซื้อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำการพัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การสร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก

3. ด้านการเมืองและการปกครอง ได้แก่ การเคารพกฎหมาย การรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า การซื้อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน การกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่สมาชิกกลุ่มหรือองค์กร การทำงานอย่างเต็มความสามารถ

ถวิลวดี บุรีกุล, รัชวดี แสงมะหะหมัด (Burikul, T., Saengmahamat, R., 2019) ได้แบ่งประเภทของความเป็นพลเมือง ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบส่วนตัว ประกอบด้วย มีหน้าที่รับผิดชอบในชุมชนของตนเอง ทำงานอย่างสุจริตและจ่ายภาษี เคารพกฎหมาย การแยกแยะการบริจาคลิहित การเป็นอาสาสมัครในช่วงวิกฤต

2. การมีส่วนร่วมกับชุมชน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชุมชนและพยายามที่จะร่วมพัฒนาชุมชน การดูแลและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม

3. จิตสำนึกความยุติธรรมทางสังคม การแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทตัวเอง ประกอบด้วย การใช้เหตุผลด้วยการศึกษาวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ 2) บทบาทต่อสังคมและชุมชนประกอบด้วย มีจิตสาธารณะ บำเพ็ญประโยชน์ รู้จักหน้าที่ต่อสังคม และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี 3) บทบาทต่อประเทศและการปกครอง ประกอบด้วย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และปฏิบัติตามครรลองประชาธิปไตย 4) บทบาทต่อผู้อื่น ประกอบด้วย การเคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิผู้อื่นและไม่นิยมความรุนแรง

แนวคิดทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

นิตยา วงษ์กันยา (Wongkanya, N.,2009, page 6) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมอย่างเป็นกระบวนการ ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต plugged คุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

กูด วีซี (Good, V.C., 1973, P.9, Reference from Tiewwanakul, K.,2019, page 53.) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมที่ผู้เรียนสมัครใจเข้าร่วมดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและสนับสนุนจาก อาจารย์ และอยู่ภายใต้การควบคุมของสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และตอบสนองความสนใจ และความสามารถรวมทั้งเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตของนักเรียนเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สมิธ, เดวิท (Smith, David, 2006, Reference from Tiewwanakul, K.,2019, page.54) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมเสริมหลักสูตรและประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา และความเจริญเติบโต พัฒนาทักษะ และส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำในการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียน

สรุป กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อปลูกฝัง ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดีด้านคุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัยและค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่งในด้านการเรียน การพัฒนากาย สติปัญญา เป็นคนที่มีความสุข มีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission (2010, page 2) ระบุว่า กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความสำคัญ เพราะเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต

อรุณศิริ จันทรหล่น (Chanlon, A.,2017) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนว่ามีความสำคัญ เพราะกระทรวงศึกษาธิการมีภารกิจหลักด้านนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นหนึ่งในเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงต้องมีการจัดกิจกรรมบ่มเพาะ ปลูกฝัง กล่อมเกลาและปลูกจิตสำนึกควบคู่กับการ

เรียนการสอนด้านวิชาการ เพื่อให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักต่อบทบาทหน้าที่ภายในจิตใจของตนเอง และดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

กาญจนา เตียววานากุล (Tiowanakul, K., 2019, page 55) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด เป็นสิ่งจำเป็นที่สถานศึกษาต้องจัดให้มีขึ้น เพราะเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนได้ค้นพบความถนัด และความสนใจของตนเอง เกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างมิตรภาพ รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี จะทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข

สรุป การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความสำคัญ เพราะเป็นกิจกรรมหนึ่งนอกเหนือไปจากการจัดการเรียนการสอนการที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีศีลธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยพลเมืองโลก มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถจัดการตนเองทั้งในด้านการเรียน การประกอบอาชีพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักในการเรียน การประกอบอาชีพ และดำรงตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

แนดเลอร์ (Nadler, 1980, Reference from Sriwibun, C., 2014, page 26.) กล่าวถึงรูปแบบหรือวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การดำเนินการให้บุคคลได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเอาความรู้และประสบการณ์มาปรับปรุงความสามารถในการทำงาน โดยมีวิธีการ 3 ประการ คือ

1. การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (Present) เป้าหมาย คือ การยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะของพนักงานในขณะนั้นให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ทันที

2. การศึกษา (Education) การศึกษานับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆ ด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในองค์การแล้วการศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานในอนาคต (Future Job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต หรืออีกกรณีหนึ่งการให้การศึกษาสามารถใช้เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งใหม่ซึ่งต้องใช้เวลา

3. การพัฒนา (Development) เป็นการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นตัวงานนั้น (Not Focus on a Job) แต่มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ การพัฒนาองค์การนั้นจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การเพื่อปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ชาตรี ตั้งอัมพรตรีพล, (Tangamporntripphon, C., (2018) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า กิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาด้านการรักชาติ ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านการมีวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมุ่งมั่นในการทำงานด้านรักความเป็นไทยและด้านมีจิตสาธารณะ ได้แก่ การบูรณาการเนื้อหาการเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การปฏิบัติจริง เช่น การให้ปฏิบัติ

ตามข้อตกลงการจัดตั้งสถานักเรียน การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และสภาพความสำเร็จด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การจัดทำโครงการ เช่น โครงการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การฝึกปฏิบัติโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เช่น การฝึกความรับผิดชอบการทำงาน ร่วมกันการฝึกอาชีพ การจัดนิทรรศการเพื่อแสดงกระบวนการและผลงานของนักเรียน

วิลาพัฒน์ อรุณวนวลชาติ (Uraboonwannachat, V.,2018) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังนี้ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่น การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีความรับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่นและสังคม ความเสมอภาค การมีจิตสาธารณะ การแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง การเคารพกฎหมาย การรักษาสีห์ของตนเองและไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การใช้ต้นแบบ เพื่อใช้เป็นแบบอย่างที่ดีบ่งบอกถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมือง การบูรณาการความเป็นพลเมืองใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การใช้กรณีศึกษา เพื่อฝึกการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การใช้บทบาทสมมติ เพื่อฝึกการแก้ปัญหา พัฒนาเจตคติ และค่านิยม การใช้สถานการณ์จำลองเกี่ยวกับการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ การใช้ละครเพื่อให้ผู้แสดงละครแสดงคุณลักษณะหรือบุคลิกลักษณะของความเป็นพลเมือง เป็นการเสริมสร้างความรู้และเจตคติ

สรุป วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ การบูรณาการกับหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การอบรมจัดทำโครงการ การปฏิบัติจริง การใช้ต้นแบบ การหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

แนวคิดทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ความหมายของการบริหาร

วิโรจน์ สารรัตน์ (Sarat, W., 2008, page 1, referring to Sampaokaew, T., 2017, page 53) กล่าวว่า กระบวนการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายของโครงการ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (Boonjitradul, N., 2008, page 33) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

ดูบริ (Dubrin, 1998, Reference from Panchanun, W., 2020, page 23.) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงาน และการควบคุมเพื่อให้การดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission ,2010, page 2) ได้กล่าวถึงการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง

ตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุป การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การวางแผนกำกับ ติดตาม ประเมินผล และอำนวยความสะดวก ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

ปัจจัยที่ใช้ในการบริหาร

สมคิด บางโม (Bangmo,S.,2003, page 60) ได้กล่าวถึง ปัจจัยในการบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่างๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้นๆ

2. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงาน หากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

4. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือ เป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดันและกำกับปัจจัยต่างๆ ทั้ง 3 ประการ ให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (Sereerat, S., and group 2009, page 4) กล่าวว่า ทรัพยากรการบริหาร (Management resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) และวิธีการจัดการ (Method/ Management) ถูกนำเข้าไปในระบบเพื่อการประมวลผล หรือการบริการที่เติบโตและพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการที่เติบโตและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว

เซอร์เมอร์ฮอร์น (Shermerhorn, 1996, PP. 5-6, Reference from Chiwapalabun, W., 2010, page 20.) ได้กล่าวถึงทรัพยากรหรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้คือ

1. คน (Man) คือ ทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์การ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ
2. เงิน (Money) คือ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์การดำเนินการต่อไปได้
3. วัสดุ (Materials) คือวัสดุซึ่งปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพและมีต้นทุนที่ต่ำ เพราะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

4. เครื่องจักร (Machine) เครื่องจักรอุปกรณ์ ที่มีศักยภาพที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าการบริหารองค์กร หรือการบริหารกิจกรรมจะมีองค์ประกอบหลายประการ แต่แก่นของการจัดการประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ คือ คน (Man) เงินงบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และวิธีการบริหารจัดการ (Management)

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (Office of the National Education Commission .2002, page 29) ได้เสนอปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามี 6 ปัจจัย ได้แก่ ครู ผู้เรียน ผู้บริหาร บิดามารดา ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต้นสังกัด

กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, 2008, page 26) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

1. บทบาทของผู้สอนมีหน้าที่หลักในการวิเคราะห์หลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้สอนการวัดผลประเมินผล

2. บทบาทของผู้เรียนมีหน้าที่หลักในการแสวงหาความรู้ ลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำของครูและประเมินผลตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission ,2010, p. 14-16)) ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม ผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สรุป ผู้ที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบกิจกรรม ผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งมีบทบาทต่างกัน แต่สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการร่วมกัน คือ การวางแผนและสนับสนุนพัฒนาการของนักเรียน และจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองของโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) คณะครูและผู้บริหาร (Man) ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรม มีเจตคติหรือทัศนคติที่บ่งบอกถึงความตั้งใจ และมีความทุ่มเทต่อกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย 2) งบประมาณ (Money) ซึ่งงบประมาณที่ใช้ในกิจกรรมนั้นจะต้องมีความพอเพียง มีความสะดวกสบายในการเบิกจ่าย 3) วัสดุอุปกรณ์สนับสนุน (Materials) จะต้องมีความพอเพียง มีความสะดวกและคล่องตัว และมีความพอประมาณในการใช้ (ใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด) และ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Management) ประกอบด้วย การจัดทำเป็นโครงการ ลักษณะของกิจกรรม และความเหมาะสมของกิจกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

รัตน์ บัวสนธ์ (Buason, Ra, 2011, page 124) ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ 3 ความหมาย ดังนี้

1. แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้ จะเรียกทับศัพท์ว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น
2. แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical model”
3. แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางทีเรียกกันว่า ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

เยาวดี วิบูลย์ศรี (Wibulsri, Y., 1999, page 9) กล่าวว่า รูปแบบ คือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผัง ต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

บุญชม ศรีสะอาด (Srisat, B., 2010, page 47) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

กู๊ด (Good, 1973, P.370) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิหรือรูป 3 มิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการ หรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม

สรุป รูปแบบ หมายถึง แบบแผน แผนภาพ ตัวอย่าง หรือแบบย่อส่วน เพื่อแสดงให้เห็นถึงส่วนต่างๆ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบ

ประเภทของรูปแบบ

สมิธ และคนอื่น (Smith and others, 2001, P.464) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า และรูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้หรือเครื่องบินหักบิน เป็นต้น รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบข้อความ (Verbal mode) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้อธิบายความปกติธรรมดาในการอธิบาย

โดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น และรูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

สไตเนอร์ (Steiner, 1988, P.7,) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็นรูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) เช่น รูปแบบเครื่องบินที่สร้างเหมือนจริง แต่มีขนาด และรูปแบบสำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) เป็นรูปแบบจำลองที่ออกแบบไว้เพื่อเป็นต้นแบบผลิตสินค้าต้องสร้างรูปแบบเท่าของจริงขึ้นมาก่อน แล้วจึงผลิตสินค้าตามรูปแบบนั้น

2. รูปแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Model) จำแนกออกเป็นรูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model of) เป็นรูปแบบหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้น โดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เช่น รูปแบบที่สร้างมาจากทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น และรูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model for) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายทฤษฎีหรือปรากฏการณ์ เช่น รูปแบบที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีการคัดสรรตามธรรมชาติ เพื่อนำไปอธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

คีฟ (Keeve, 1988, P.461) ได้จำแนกรูปแบบเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Summeric model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการรวบรวมหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบาย เพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal model) เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ ได้แก่ รูปแบบระบบเส้นเดียว (Recursive model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวกันโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ และรูปแบบระบบเส้นคู่ (Non Recursive model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุ และเชิงเหตุผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

สรุป ประเภทของรูปแบบ แบ่งได้เป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบเชิงกายภาพ รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุ และรูปแบบเชิงแนวคิด ซึ่งในงานการพัฒนาความเป็นพลเมือง รูปแบบที่นำมาใช้เป็นรูปแบบเชิงข้อความที่แสดงให้เห็นองค์ประกอบ และคำบรรยาย เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่าน

องค์ประกอบของรูปแบบ

สมาน อัสวภูมิ (Atsawabhumi, S., 2006, page 83) ได้สรุปองค์ประกอบรูปแบบไว้ว่า รูปแบบที่ดีควรมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวการประเมินรูปแบบ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

นิวัตร นาคะเวช (Nakhawet, N., 2011, page 214) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝันและ สรุปไว้ว่ามีองค์ประกอบ คือ มีส่วนปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และองค์ประกอบเสริม โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์โรงเรียนในฝัน 2) หลักการบริหารจัดการ 3) ระบบโครงสร้างการบริหาร 4) กลยุทธ์การดำเนินงาน และ 5) ภาพความสำเร็จ และแต่ละองค์ประกอบหลักก็จะประกอบย่อยเป็นตัวบ่งชี้

ปาริชาติ ชื่นชม (Chuenchom, P., 2009, page 12) ได้กล่าวว่ารูปแบบประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการ 3) ระบบงานและกลไก 4) วิธีดำเนินงาน 5) แนวทางการประเมิน

สรุป ในการศึกษาารูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ครั้งนี้ได้เลือกใช้รูปแบบที่มีองค์ประกอบ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์หลักการ ระบบงาน กระบวนการ วิธีการ การประเมิน เงื่อนไข การนำผลการประเมินไปใช้

การสร้างและพัฒนารูปแบบ

วิลเลอร์ (Willer, 1997, P. 52, Reference from Panchanun, W., 2020, page 45.) ได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างรูปแบบ ดังนี้ การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบด้านการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างรูปแบบขั้นตอนด้วยการจัดทำร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้ จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและข้อสรุปจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประมวลผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบด้วยการพัฒนาความสอดคล้องความเหมาะสมของรูปแบบและความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ และการปรับปรุงแก้ไขและการพัฒนารูปแบบที่สมบูรณ์

วาโร เฟ็งสวัสดิ์ (Phengsawat, W., 2010, page 9) กล่าวว่า การสร้างและพัฒนารูปแบบผู้วิจัยต้องสร้างและพัฒนารูปแบบเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณี หน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้นการพัฒนาแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ

วิสาร์ ปัญญาชุมพ์ (Panchanun, W., 2021. Page 47) ได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนารูปแบบไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาและประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงรูปแบบและการนำเสนอการพัฒนาารูปแบบ

สรุป จากการศึกษาเอกสารทำให้งานวิจัยครั้งนี้ เลือกใช้ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบริบทของสิ่งที่จะศึกษา 2) จัดทำร่างรูปแบบ 3) การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ

สรุปองค์ความรู้

บทความนี้ได้ข้อค้นพบรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี ที่สำคัญคือ ปัจจัยของกิจกรรมและรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนให้มีความเป็นพลเมือง โดยควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ใช้บริหารกิจกรรมซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

Reference

- Aswaphum, S. (2006). A Study and Synthesis of School Administrative Models, Development. Board of Schools and School Networks of Model School Administrators, 1st. Bangkok: Phappim.
- Bangmo, S. (2003). Organization and Management. Bangkok: Vithayaphat.
- Buason, R. (2009). Research and development of educational innovations. Bangkok: Kamsamai.
- Bunjitradul, N. (2008). Principles and theories in educational administration. Bangkok: Tiemfa.
- Bureekol, T. and Sangmahamad R. (2019). Citizenship in Thailand. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Charee, P. (2013). Citizenship among Villager in Klong- Muang Subdistrict Administrative Organization, Pakchong District, Nakhonratchasima Province. M.P.A. The collage of local administration Khon Khaen University.
- Chewaplaboon, W. (2010). Effective Academic Administration Model in Private Elementary School in Bangkok. Ph.D., Christian University of Thailand.

- Cheunchom, P.(2012). An effective community participatory academic management model In educational institutions under the Primary Educational Service Office Area. Ph.D., Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Janlon, A and Yurayat, P. (2017). Developing Guidelines to Enhance Students Desirable Characteristics for Schools under the Office of Udonthani Primary Education Service Area 1. Mahasarakam University Journal. Mahasarakam University, 11 (3), page 187.
- Kongsook, W. (2020). Development of Integrated Curriculum to Reinforce Thai Citizenship For Students in Prathom Suksa 6, School under Bangkok Metropolitan Administration. Supporting documents for the 11th Hatyai National and International Academic Conference. July 17, 2020. Songkla: Hatyai University.
- Ministry of Education. (2 0 0 8). Basic Education Core Curriculum B.E.2551(2008). Bangkok:The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.
- Nakavej, N. (2011). Development of a model for lab school administration. Ed.D., Eastern Asia University.
- Nirantawee, S.(2005). The research report on learning management documents to develop learners' quality as good citizens. Bangkok: Pimdee Publishing.
- Office of the Basic Education Commission. (2010). Guidelines for Organizing Student Development Activities According to the Basic Education Core Curriculum B.E.2551 (2008). Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.
- Office of the National Anti-Corruption Commission. (2018). Anti-Corruption Education. Bangkok: Office of the National Anti-Corruption Commission.
- Office of the National Education Commission. (2002). Reforming Processes to Improve Learning Quality: Assessment and Assurance. Bangkok: VTC Communication.
- Office of the Royal Society.(n.d). Royal Society Dictionary 2011. Retrieved October 20, 2021, from <https://dictionary.orst.go.th>.
- Panyachun, W. (2021). Private School Management Model towards Excellence INTERSECT MODEL: Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.
- Pathanaudomsinka, P. The Administrative Process Model Affecting The Educational Quality Development in Basic Education Schools. Ed.D, Kanchanaburi Rajabhat University.

- Pengsawat, W. (2010). Model development research. Rajabhat Sakon Nakhon University Journal. 2(4), page 9.
- Pornrungraj, Ch. (2014) The Perfect Child; Expert, Good and Smart. Bangkok: Zeno Publishing (Thailand) Company Limited.
- Preyakorn, P. (2015). A reformed constitution to create the future of Thailand; What is the reformed constitution like?. 1(1), 1-42.
- Promkird, P.(2011). Fundamental rights and civil society. Bangkok: Danex Inter Corporation Limited.
- Rueanthong, N. (2007). The model of school administrative effectiveness. Ph.D., Silapakorn University. Tiamfa.
- Sampaokeaw, T. (2017). Administrative Factors Affecting The effectiveness of school under The office of SARABURI primary educational service area2. M.Ed., Rajabhat Rajanagarinda University.
- Sereerut, S. et al. (2009) New market management New Revised Edition 2009. Bangkok: Thammasan.
- Siridhammo, S. (2018). A model of desirable attribute development of teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ph.d (Buddhist Studies), Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sriviboon, Ch.(2014). Human Resource Management and Development. Bangkok: Dr.Petch Publishing.
- Srisa-ad, B. (2002). Preliminary research. Bangkok: Suweerivarn Company Limited.
- Sukyai, L. (2008). Citizenship in the democratic regime of Chiang Mai people: a comparative study between people in Mueang District and Doi Saket District. Thesis, M.P.A. Chiang Mai University
- Tang-amphornphol, Ch. and Wangthanomsak, M. The Development Guideline for Desired Characteristics of Students in SAINT GABRIEL's College. Research Article,9(2).
- Thaewanarumitkul, P.(2012). Civic Education. Bangkok: Nanmee Books.
- Tiewwanakool, K. (2019). The Development of Activities for Learners Development to Improve the Ability of Local Guides in Phetchaburi Province by Integrating English for Elementary Students. M.Ed., Silapakorn University.
- Tubpair, K. (2012). A study of learning activity management patterns to achieve desirable characteristics according to the Basic Education Core Curriculum,

2008,schools in Under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1, Semester 2012. Retrieved November 16, 2021, from <http://nptedu.go.th>nites>academy>

Viboonsri, Y. (1999). Project Evaluation: Concepts and Practices. Bangkok: Pimluk.

Wongkunya, N. (2009). A study on the problem and demand for students' development activities of administrators and teachers in Samutprakan municipal school. M.Ed., Srinakharinwirot University.

Urabunnualchat, W. (2018). Development of Curriculum to Enhance Instructional Competencies for Elementary School Student Teachers to Develop Citizenship Characteristics of Elementary School Students. Thesis Ph.D., Silapakorn University.

ความสำคัญของการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิต

THE IMPORTANCE OF ANALYZING PRODUCTION OPERATING FACTORS

วราวุธ ปัจฉิมพิทักษ์¹, ศุภวัฒน์ สุขะประเมษฐ และ ชาอวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์Varawut Pacchimabihanga¹, Supawat Sukhaparamate and Chaowarit Chaowsangrat

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail: varawut.pac@rmutr.ac.th¹

Received 17 May 2024; Revised 25 June 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานและการจัดการการผลิตเป็นส่วนสำคัญในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ เพื่อให้องค์กรสามารถพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานและการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการ ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด การจัดการการดำเนินงานการผลิต เน้นการวางแผนและการควบคุมกระบวนการผลิต สร้างผลผลิตและกำไรสูงสุดในองค์กร การทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานและการผลิตเป็นสิ่งสำคัญ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา เพราะมีผลต่อความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ดีขึ้นและลดค่าใช้จ่ายในการผลิต การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิตยังช่วยให้องค์กรปรับปรุงกระบวนการทำงานและผลิตภัณฑ์ของตนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การนำเสนอทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้ จึงมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิตโดยนำเสนอทฤษฎีและแนวคิด ดังนี้ 1.) ออกแบบการวางแผน 2.) ปรับปรุงกระบวนการ, 3.) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ 4.) การจัดการเครื่องจักรและบำรุงรักษา 5.) การควบคุมคุณภาพ 6.) การจัดการสินค้าคงคลัง 7.) การวิเคราะห์ต้นทุนด้านการผลิต และ 8.) การพัฒนาระบบการผลิตอัตโนมัติ การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานและการผลิตสามารถสร้างความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจ ช่วยให้องค์กรปรับปรุงการดำเนินงานการผลิตให้เพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนในยุคการแข่งขันเพิ่มมากขึ้นได้อย่างคุ้มค่า

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงาน; การจัดการด้านการผลิต; อุตสาหกรรมการผลิต

Abstract

Analysis of operational factors and production management is an essential part of business success. So that the organization can develop and improve operations and production efficiently. It plays an important role in developing and producing products or services with the highest quality and efficiency. Production operations management Emphasis on planning and controlling the production process. Create maximum productivity and profits in the organization Understanding and analyzing the factors affecting operations and production is critical to developing or solving problems. Because it affects the ability to produce better products or services and reduce production costs. Manufacturing operations analysis also helps organizations to continuously improve their processes and products. Therefore, these theories and concepts are presented. Therefore, we focus on management related to the manufacturing industry by presenting the following theories and concepts 1.) planning design, 2.) process improvement, 3.) human resource management, 4.) machinery management and maintenance, 5.) quality control, 6.) inventory management, 7.) production cost analysis and 8.) development of automatic production systems Analyzing operational and production factors can create the success and sustainability of a business. Helps organizations cost-effectively improve their production operations to increase efficiency and create sustainability in an increasingly competitive era.

Keywords: Operational factor analysis, Production management, Manufacturing industry

บทนำ

การวิเคราะห์ปัจจัยของการดำเนินการและการจัดการการผลิตเป็นส่วนสำคัญในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมการผลิต ดังนั้น การทำความเข้าใจทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและผู้จัดการในการนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องไปวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานและการผลิตในอุตสาหกรรม โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีการจัดการดำเนินการ (Operations Management Theory) การจัดการดำเนินการเป็นการออกแบบและจัดการกระบวนการทางธุรกิจเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการวางแผนการผลิต การจัดทำและจัดการคลังสินค้า การวางแผนการส่งมอบ และการประสานงานของกระบวนการทั้งหมด เรื่องนี้มีความสำคัญเพราะมีผลต่อความสามารถในการขายผลิตภัณฑ์หรือบริการและการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต การจัดการการผลิต (Production Management) การจัดการการผลิตเน้นไปที่การวางแผนและการควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรให้เหมาะสม การจัดการการผลิตมีบทบาทสำคัญในการสร้างผลผลิตและกำไรสูงสุดในองค์กร

ดังนั้น การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานการผลิต จากทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้มีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้บริหารและผู้จัดการที่ต้องการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานและการผลิตของอุตสาหกรรมและองค์กร การนำเสนอทฤษฎีและแนวคิดนี้ จึงมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิต การทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานและการผลิตจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการผลิต เพราะมีผลต่อความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการ และการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านการผลิต การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิตยังช่วยให้องค์กรปรับปรุงกระบวนการทำงานและผลิตภัณธ์ของตนอย่างต่อเนื่อง ทฤษฎีและแนวคิดการจัดการการดำเนินงานและการจัดการการผลิตเป็นส่วนสำคัญในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีและแนวคิดการจัดการดำเนินงาน

การจัดการการดำเนินงาน (Operations Management) เป็นแนวคิดที่กำลังเพิ่มความสำคัญในสถานการณ์ธุรกิจปัจจุบัน ความหมายของการดำเนินงานมีความหลากหลายตามที่นิยมใช้คำจากนักวิจัย ที่นิยาม การดำเนินงานหมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือองค์กรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า และได้เน้นว่าการดำเนินงานสามารถแบ่งได้เป็นสองด้านหลัก คือ

1. การดำเนินงานด้านการผลิต (Manufacturing Operations) เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตที่มีตัวตนและสามารถจับต้องได้ เช่น การผลิตสินค้า การจัดการด้านนี้เน้นการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของผลิตภัณธ์
2. การดำเนินงานด้านการบริการ (Service Operations) เกี่ยวข้องกับการสร้างและให้บริการที่ไม่มีตัวตนและไม่สามารถจับต้องได้ เช่น บริการลูกค้า การจัดการด้านนี้การเน้นปรับปรุงกระบวนการให้มีความเอื้อต่อลูกค้ามากที่สุด นอกจากการแบ่งแยกการดำเนินงานออกเป็นด้านการผลิตและด้านการบริการ (Kumar & Suresh, 2009, p. 9)

ในมุมมองของ Heizer & Render (2011, p. 36) ความหมายของ "การดำเนินงาน" มีความหลากหลายและสำคัญต่อกิจกรรมธุรกิจ การดำเนินงานถูกนิยามว่าเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ ทั้งนี้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการแปลงที่ทำให้สภาพปัจจุบันของปัจจัยนำเข้ากลายเป็นผลผลิตที่มีคุณค่า การจัดการการดำเนินงาน (Operations Management) มีความสำคัญมากในการบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแปลงทั้งในรูปของการผลิตสินค้าที่มีตัวตนและการให้บริการที่ไม่มีตัวตน มีการเน้นที่สำคัญในการจัดระบบการทำงานเพื่อให้เกิดผลผลิตที่มีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นผลิตภัณธ์ที่มีตัวตนและสามารถจับต้องได้ รวมถึงการให้บริการที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ดังนั้น การจัดการการดำเนินงาน (Operations Management) มีความหมายที่ครอบคลุมมากกว่าการจัดการการผลิต (Production Management) ในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ระดับธุรกิจในการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน (Cost Leadership) สร้างความแตกต่าง (Differentiation) มุ่งตลาดเฉพาะ (Focus) หรือการตอบสนอง อย่างรวดเร็ว (Quick Response) กลยุทธ์การจัดการการดำเนินงานที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ ในการตัดสินใจได้แก่ (Heizer & Render, 2011, pp. 71-72)

1. การออกแบบสินค้าและบริการ (Goods and Service Design) เป็นการนำเสนอสินค้าและบริการให้กับลูกค้า ยังเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางด้านต้นทุน คุณภาพ และ บุคลากร
 2. การจัดการคุณภาพ (Quality Management) เป็นความคาดหวังของลูกค้า เกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าและบริการ เพื่อเป็นนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ได้ตามคุณภาพ
 3. การออกแบบกระบวนการและกำลังการผลิต (Process and Capacity Design) เป็น การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานทั้งการผลิตสินค้าและบริการ การจัดการเรื่องเทคโนโลยี คุณภาพ บุคลากร และการบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายและการลงทุนดังกล่าวจะเป็น โครงสร้างต้นทุนพื้นฐานของบริษัท
 4. การเลือกทำเลที่ตั้ง (Location Strategy) การเลือกสถานที่เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญทาง ธุรกิจ เพื่อชิงความได้เปรียบทางการแข่งขัน การตัดสินใจเลือกสถานที่เป็นการตัดสินใจระยะยาว
 5. การวางแผนสถานประกอบการ (Layout Design) ต้องสอดคล้องกับการดำเนินงานของอุตสาหกรรม การผลิต จะต้องคำนึงความสามารถในการผลิต คำนึงถึงขนาดการรองรับ ลูกค้า สิ่งอำนวยความสะดวก ความสวยงามและสุนทรียภาพที่ลูกค้าได้รับ
 6. การจัดสรรงานและทรัพยากรบุคคล (Human Resources and Job Design) เป็น การให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล ที่ทำให้องค์กรประสบ ความสำเร็จ การจัดสรรงานที่เหมาะสมกับทักษะของพนักงานจะส่งผลถึงผลิตภาพ ต้นทุน รวมไปถึง การสร้างความพึงพอใจในงานบริการ
 7. การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน การสร้าง ความสัมพันธ์ ความไว้วางใจระหว่างคู่ค้ารวมถึงลูกค้า การจัดการสารสนเทศระหว่าง องค์กร รวมไปถึง การเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการภายในองค์กรและระหว่างองค์กร ลดต้นทุนสินค้าคงคลังรวมถึงต้นทุนการจัดส่งสินค้า ช่วยให้การส่ง มอบสินค้าให้กับลูกค้าทันเวลา เพียงพอต่อความต้องการ
 8. สินค้าคงคลัง (Inventory Management) ต้องมีความ เหมาะสม ช่วยป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบ กระบวนการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึง การส่งมอบสินค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า
 9. การจัดตารางงานและการวางแผนระยะสั้น (Intermediate and Short-term Scheduling) การจัดตารางงานที่มีประสิทธิภาพช่วยให้การส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้าได้ทันเวลา
 10. การบำรุงรักษา (Maintenance) เป็นการแก้ไขและป้องกัน การชำรุด หรือความ ผิดพลาดในการดำเนินงานของอุปกรณ์หรือเครื่องจักร การบำรุงรักษาช่วยให้กระบวนการดำเนินงาน เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
- แนวคิดการบริหารจัดการ (The Practice of Management) เพื่อให้้องค์กรประสบผลสำเร็จทางธุรกิจอย่างยั่งยืน (Drucker, 1954 cite by Satheesan, P. and Narashiman, K, 2016, pp. 1841-1862) ซึ่งนำแนวคิดที่สำคัญมาแบ่งเป็น 8 หัวข้อดังนี้
1. การตลาด (Marketing) กำหนดส่วนแบ่งที่ต้องการจากลูกค้าในตลาดปัจจุบันและตลาดใหม่ และกำหนดเป้าหมายที่ต้องการวางผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาด การสร้างทัศนคติที่ดีจากลูกค้าเพื่อให้ซื้อซ้ำต่อเนื่อง
 2. การสร้างนวัตกรรม (Innovation) การขยายผลหาโอกาสใหม่ในธุรกิจ ด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือบริการใหม่

3. ทรัพยากรบุคคล (Human Resources) การจัดหาและพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ รวมถึง การสร้างทัศนคติที่ดีและพัฒนาความสัมพันธ์กับสหภาพแรงงาน
4. การจัดการทางการเงิน (Financial Resources) การวางแผน การจัดระเบียบ การแสวงหาแหล่ง เงินทุน และการควบคุมกิจกรรมทางการเงิน
5. ทรัพยากรทางกายภาพ (Physical Resources) ทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น ที่ดิน อาคาร แรงงาน และเครื่องจักร
6. ผลผลิตภาพ (Productivity) ความสามารถในการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
7. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) การรับผิดชอบต่อสังคมและกิจกรรมที่มี ผลกระทบต่อบุคคลอื่นในสังคมภายนอก
8. ผลกำไร (Profit Requirements) การกำหนดระดับการทำกำไรและตัวบ่งชี้อื่นของการบริหาร การเงิน แนวคิดเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จในธุรกิจอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว โดยให้ ผู้บริหารมุ่งหวังเพื่อการประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนและรักษาความเป็นผู้นำในตลาดในอุตสาหกรรมของตน (Varnakomala & Thapayom, 2020, pp. 13-16)

การดำเนินงานด้านการผลิตมีเป้าหมายที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนและควบคุมการจัดสรรทรัพยากรการผลิตต่าง ๆ ทั้งกำลังคน วัตถุดิบ เครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต และเทคนิควิธีการผลิต เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม มีเป้าหมายที่สามารถจำแนกได้เป็นด้านปริมาณ คุณภาพ ต้นทุน การส่งมอบ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม โดยการผลิตจะต้องมีมาตรฐานและวิธีการในการควบคุมคุณภาพสินค้าและบริการ เพื่อให้ได้ ตามความต้องการของลูกค้า และพิจารณาค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ อีกด้านหนึ่ง การส่งมอบสินค้าและบริการ ต้องทันเวลาและสามารถปฏิบัติตามที่ลูกค้าต้องการ ส่วนด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะต้องพิจารณาในการดำเนินงานด้านการผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ได้มีคุณภาพและเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมและคนงานที่มีความปลอดภัยในการทำงาน ดังนั้น การจัดการด้านการผลิตต้องคำนึงถึงทุกด้าน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต (Siaoprachup, 2014, pp. 16-17)

นอกจากนี้ ยังมีหลักการการดำเนินงานที่สามารถสรุป แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ขององค์กร หลักการเหล่านี้สามารถจัดเป็นกลุ่มเพื่อให้เข้าใจง่ายและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1.) กลุ่มการพัฒนาและปรับปรุง ซึ่งประกอบด้วยหลักการ Continuous improvement ที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างคุณภาพสูงสุดในองค์กร การควบคุมคุณภาพโดยรวม (Total quality control) ที่มุ่งเน้นการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบ และกระบวนการผลิต และหลักการ Fix causes ที่ เน้นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถาวร 2.) กลุ่มการจัดการลูกค้าและคู่แข่ง โดยมี หลักการ Team up with your customer ที่เน้นการรู้จักและเข้าใจลูกค้า เพื่อรับมือกับความต้องการและ ปรับปรุงการบริการ และ Being aware of competitors ที่มุ่งเน้นการเข้าใจคู่แข่งเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์การ แข่งขัน 3.) กลุ่มการจัดการทรัพยากรและองค์กร ซึ่งรวมเอาหลักการ "Getting organized" ที่เน้นการจัด

ระเบียบองค์กรและทรัพยากรให้มีประโยชน์สูงสุด "Managing human resources" ที่มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการดูแลอุปกรณ์อย่างเหมาะสมตามหลักการ "Proper care of equipment" 4.) กลุ่มการมุ่งเน้นและเป้าหมาย ประกอบด้วยหลักการ "Single-purpose" ที่เน้นการมีเป้าหมายร่วมกันในองค์กร และ "Focus" ที่มุ่งเน้นที่เหตุการณ์สำคัญ ซึ่งทั้งสองหลักการนี้ช่วยให้องค์กรมีการดำเนินงานที่มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน (5) กลุ่มกลุ่มการลดเวลาและขั้นตอนเป็นกลุ่มที่สำคัญ โดยมีหลักการ "Cut setup" ที่เน้นการลดเวลาการติดตั้งกระบวนการ และ "Cut times" ที่มุ่งเน้นการลดเวลาในการทำงานโดยใช้เทคโนโลยี ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 6.) กลุ่มการจัดหาและใช้ระบบ ซึ่งรวมถึงหลักการ "Acquire simple but best equipment" ที่เน้นการจัดหาอุปกรณ์ที่ดีที่สุดและเหมาะสม และ "Pull system" ที่มุ่งเน้นการใช้ระบบผลิตแบบดึงเพื่อลดการสูญเสียและประหยัดต้นทุน และ 7.) กลุ่มการจัดการความผิดพลาดและการมองเห็นเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่สำคัญ ประกอบด้วยหลักการ "Reduce human errors" ที่มุ่งเน้นการลดข้อผิดพลาดของพนักงานโดยให้พนักงานรับผิดชอบการกระทำของตน และ "Visibility management" ที่เน้นการควบคุมการทำงานด้วยการจัดการมองเห็นเพื่อลดความผิดพลาดในการผลิต การเข้าใจและนำหลักการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้จะช่วยให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการแข่งขันในตลาดปัจจุบัน (Schonberger, 2008)

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการการดำเนินงาน เป็นศาสตร์ที่สำคัญในการบริหารจัดการกิจกรรมการผลิตและบริการ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดการนี้มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับส่วนประกอบของการผลิตผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร การจัดการการดำเนินงานนี้ครอบคลุมหลายด้าน เช่น กลยุทธ์การจัดการ การออกแบบสินค้า/บริการ คุณภาพของสินค้า การจัดการกระบวนการ การจัดสถานที่ การจัดการบุคคลและทรัพยากร การจัดการห่วงโซ่อุปทาน การบริหารคลังสินค้า และการบำรุงรักษา โดยเป้าหมายของการดำเนินงานทั้งหมดคือการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพสูง เพื่อความสำเร็จในการแข่งขันขององค์กรในตลาดและการเพิ่มศักยภาพในการทำธุรกิจในอนาคต การบูรณาการและการใช้แนวคิดของบริหารจัดการอื่น ๆ เช่น การตลาด นวัตกรรม การเงิน และผลิตภาพ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

ทฤษฎีและแนวคิดการจัดการการผลิต

การจัดการการผลิต คือ การจัดการกระบวนการที่นำวัตถุดิบและทรัพยากรการผลิตมาแปลงเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถจับต้องได้ การผลิตนั้นประกอบไปด้วยขั้นตอนหลายขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน โดยมีการดำเนินงานชุดต่างๆ กระบวนการผลิตมีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหารูปแบบ เวลา และสถานที่สำหรับผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเกิดขึ้นโดยเพิ่มขึ้นตลอดการเปลี่ยนแปลงอินพุตเป็นเอาต์พุต และมีมูลค่าเพิ่ม องค์กรประกอบที่สำคัญประการหนึ่งนอกเหนือจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ก็คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) ในการวิเคราะห์องค์กรประกอบของสภาพแวดล้อมภายในเป้าหมายที่สำคัญคือการวิเคราะห์จุดอ่อน แข็งและปัจจัยต่างๆที่เป็น

ส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายใน ต้องมีการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขัน Phagaphasvivat (2021, pp. 112-114) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่จะต้องพิจารณาในเรื่องจุดอ่อนจุดแข็งในการวิเคราะห์ปัจจัยในการจัดการการผลิต 12 หัวข้อ ได้แก่

1. การวิเคราะห์ต้นทุนด้านการผลิต องค์กรที่สามารถผลิตสินค้าและบริการโดยต้นทุนที่ถูกกว่าย่อมมีความได้เปรียบกว่าองค์กรที่ผลิตโดยต้นทุนที่แพงกว่าดังนั้นการพิจารณาจุดอ่อน จุดแข็งต้องพิจารณาถึงเทคโนโลยีตลอดจนกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้มาซึ่งต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่งที่สำคัญและเป็นหัวใจในการวิเคราะห์การบริหารการผลิต

2. กำลังการผลิต เพื่อตอบสนองต่ออุปสงค์ในการบริหารการผลิตต้องพิจารณาเปรียบเทียบความได้เปรียบเสียเปรียบเรื่องของกำลังการผลิตในการพิจารณากำลังการผลิตต้องพิจารณาความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเปรียบเทียบกับคู่แข่งในลักษณะเดียวกัน

3. สิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิต ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะวัดความได้เปรียบเสียเปรียบขององค์กรที่มีกลไกและขั้นตอนตลอดจนเครื่องมือที่สามารถช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลย่อมได้เปรียบกว่าองค์กรที่ขาดเงื่อนไขดังกล่าว

4. การดูแลเรื่องวัตถุดิบการผลิต ที่อยู่ใกล้กับวัตถุดิบย่อมทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำกว่าสามารถมีวัตถุดิบป้อนเข้าสู่ การผลิตได้ตลอดเวลาซึ่งเป็นความได้เปรียบขององค์กรเมื่อเทียบกับองค์กรที่ขาดวัตถุดิบและมีค่าใช้จ่ายที่แพงกว่า

5. เครื่องจักรหรือเครื่องมือที่ใช้ในการผลิต โรงงานหรือธุรกิจที่มีเครื่องจักรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพการผลิตมีทั้งผู้หญิงในการผลิตย่อมมีต้นทุนต่อหน่วยถูกกว่าคู่แข่ง

6. หน่วยงานหรือสถานที่ตั้งที่มีความสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ สิ่งนี้จะเป็นตัวชี้วัดเรื่องความได้เปรียบเสียเปรียบที่ต้องการผลิตสามารถเชื่อมโยงกับระบบการผลิตการขนส่งได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขีดความสามารถในการขนส่งมากกว่าคู่แข่ง

7. ระบบการควบคุมคลังสินค้า องค์กรใดมีระบบการควบคุมสินค้าและสินค้าคงคลังเพื่อใช้ในการผลิตและบริการให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลย่อมประหยัดในขนาดและต้นทุน หากสามารถตอบสนองลูกค้าได้ดีกว่าย่อมได้เปรียบ

8. กระบวนการออกแบบและควบคุมคุณภาพ โรงงานที่มีขั้นตอนในกระบวนการออกแบบสินค้าและการควบคุมคุณภาพย่อมมีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันและในเชิงนวัตกรรม

9. การบำรุงรักษาการผลิต ไม่ใช่เพียงแต่เรื่องของกระบวนการในการผลิตเท่านั้นจุดอ่อน. แข็งและความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันยังรวมไปถึงนโยบายและกระบวนการการบำรุงรักษาของเครื่องจักรให้มีประสิทธิภาพสามารถใช้งานและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

10. ความสัมพันธ์ในขั้นตอนการผลิต กล่าวคือองค์กรที่มีความสัมพันธ์ในการขั้นตอนการผลิตกับผู้ป้อนวัตถุดิบมีประสิทธิภาพที่ดีย่อมเกิดความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันรวมถึงการทำธุรกิจแบบครบวงจรจะทำให้กระบวนการผลิตมีต้นทุนต่ำ

11. ความยืดหยุ่นในการบริการหรือในกระบวนการผลิต สิ่งนี้เป็นองค์ประกอบที่นับวันจะมีความสำคัญมากองค์กรใด มีกระบวนการผลิตที่ประหยัด ย่อมได้เปรียบในการแข่งขันแนวคิดปัจจุบัน ยึดหลักเรื่องของวงจรชีวิตของสินค้าที่มีอายุสั้นลูกค้ามาเปลี่ยนใจเร็วขึ้น การใช้เครื่องจักรที่มากมายยอมปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคและการตลาดที่รวดเร็ว

12. การใช้เทคโนโลยี โลกกำลังเข้าสู่ยุคดิจิทัลและกำหนดหน้าหน้าเข้าสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ไม่ว่าจะเป็นการใช้ปัญญาประดิษฐ์วิทยาการหุ่นยนต์วิธีการวัสดุศาสตร์หรือเครื่องมืออื่นๆที่ช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการผลิตซึ่งสามารถแทนบุคลากรมีการเติมเต็มเข้าถึงเทคโนโลยี

นอกจากนี้ยังพบว่าการบริหารการผลิตในภาคอุตสาหกรรมการผลิต ที่เหมาะสมกับประเทศไทย ควรจะมีองค์ประกอบด้านการจัดการกระบวนการผลิต การจัดการแรงงาน การจัดการ ห่วงโซ่อุปทาน และการจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีเป็นตัวแปรสำคัญที่ เกี่ยวข้องกับงานวิจัยไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดการกระบวนการผลิต (Process Management) การวัดประสิทธิภาพกระบวนการผลิต เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อปรับปรุงพัฒนาและยกระดับเพิ่มผลิตภาพให้เกิดความแม่นยำเที่ยงตรง ปลอดภัย ต้นทุนต่ำ ใช้เวลาการผลิตน้อย มุ่งหวังให้กระบวนการ ผลิตและสินค้ามีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของลูกค้า

2. ด้านการจัดการแรงงาน (Labor Management) เปลี่ยนแปลงทัศนคติของพนักงานและฝ่ายบริหาร ให้มองเห็นความจำเป็นในการนำหลักวิทยาศาสตร์มาใช้ในการบริหารงานได้แก่ การกำหนดเวลาและการเคลื่อนไหวในการทำงานของคนงาน การฝึกอบรมให้พนักงานใช้อุปกรณ์ การแบ่งงานอย่างชัดเจน การกำหนดปริมาณงานที่เหมาะสมกับระยะเวลาจะส่งผลให้คนงานปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ

3. ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ทำการศึกษาแนวความคิดการบูรณาการ กระบวนการในห่วงโซ่อุปทานที่ตั้งสมมติฐานว่าถึงความไม่แน่นอนในระบบห่วงโซ่อุปทาน

4. ด้านการจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยีนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางความคิดให้เกิดกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สร้าง คุณค่าให้กับลูกค้าและสังคมการพัฒนาผลิตภาพของภาคอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีกรอบและทิศทางที่ชัดเจน โดยสามารถดำเนินงานได้ 2 แนวทางควบคู่กัน คือ การปรับปรุงเปลี่ยนวิธีการทำงานยกระดับประสิทธิภาพและผลิตภาพการผลิตแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Change) และการยกระดับมูลค่าเพิ่มของสินค้าด้วยการเปลี่ยนเทคโนโลยีใหม่ใน กระบวนการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ เป็นเครื่องมือในการสร้างผลิตภาพแบบก้าวกระโดด

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารจัดการการผลิต ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการอุตสาหกรรมแบบต่างๆได้ 3 มิติ นำไปประยุกต์ใช้กับการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยการพัฒนา ทั้งในด้านบุคคล กระบวนการ และเทคโนโลยี ซึ่งแต่ละมิติจะมีรายละเอียดและความสำคัญต่างๆ ที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน 1.) มิติแรกที่ต้องให้ความสำคัญคือ มิติผู้ประกอบการ ซึ่งเน้นการพัฒนาความสามารถส่วนบุคคลของผู้ประกอบการเอง ความสามารถส่วนบุคคลนี้รวมถึงการพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การบริหารจัดการ การเจรจาต่อรอง การแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจ การเรียนรู้และฝึกฝนทักษะเหล่านี้อย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีความพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การสร้างและสนับสนุน รูปแบบความคิดที่เป็นประโยชน์ ก็

เป็นสิ่งสำคัญ รูปแบบความคิดเชิงบวกและการมองเห็นโอกาสในปัญหาจะนำไปสู่ความสำเร็จ การมีวิสัยทัศน์ร่วม เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญ สำหรับการสร้างและสนับสนุนวิสัยทัศน์ร่วมนี้ ต้องการการสื่อสารที่ชัดเจนและการนำทีมที่ดี วิสัยทัศน์ร่วมจะช่วยให้ทุกคนในองค์กรมีเป้าหมายเดียวกันและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังมีการเรียนรู้ของทีม ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับทีมงาน การจัดการอบรมและกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันจะเสริมสร้างความเข้มแข็งในทีม การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของทีม จะช่วยให้ทีมงานมีการพัฒนาตนเองและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สุดท้ายคือการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นทักษะที่ผู้ประกอบการควรพัฒนา ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดอย่างเป็นระบบจะทำให้เห็นภาพรวมของปัญหาและสามารถหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมได้ 2.) มิติที่สองที่มีความสำคัญไม่แพ้กันคือ มิติกระบวนการ การกำหนดและวางแผนกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ ช่วยให้ธุรกิจมีแนวทางที่ชัดเจนและสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการกำหนดเป้าหมายและแผนงานที่ชัดเจน รวมถึง การจัดทำและจัดการโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม การจัดการองค์กรที่ดีต้องคำนึงถึงการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การให้คำแนะนำ การสั่งการและการชี้แนะที่ดีจะช่วยให้ทีมงานมีความเข้าใจในทิศทางและวิธีการทำงาน ยังมีขั้นตอนการตรวจสอบและควบคุมกระบวนการต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้ง 3.) สุดท้ายคือ มิติเทคโนโลยี การสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ธุรกิจสามารถแข่งขันในตลาดได้ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีความแตกต่างและตอบสนองความต้องการของลูกค้า การนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาในการผลิตจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการดำเนินงาน ช่วยให้ธุรกิจสามารถผลิตสินค้าได้รวดเร็วและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การใช้ซอฟต์แวร์ในการจัดการข้อมูลและการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร ช่วยลดความซับซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การผสมผสานมิติผู้ประกอบการ มิติกระบวนการ และมิติเทคโนโลยีอย่างลงตัว จะช่วยให้ธุรกิจมีความสามารถในการปรับตัวและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาและปรับปรุงทั้งสามมิตินี้อย่างต่อเนื่องจะทำให้ธุรกิจสามารถแข่งขันและประสบความสำเร็จในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน (Gronphet, Chaloejyanya, Suksawat, & Attavinijtrakarn, 2020, p. 59)

ยังมีการวิเคราะห์ปัจจัยในการจัดการการผลิตของ Kanboonruang (2013, pp. 8-10) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและหน้าที่ต่าง ๆ ในการบริหารจัดการการผลิต ดังนี้

- 1.) ด้านการวางแผนการกำหนดกลยุทธ์การผลิต ในระดับองค์กรและระบุพันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ 2.) ด้านการบริหารและการควบคุมคุณภาพ เป็นการจัดการให้ทุกส่วนของระบบการผลิตและทุกขั้นตอนของการดำเนินงานมีมาตรฐานและเป็นไปตามความต้องการของลูกค้า 3.) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิต เพื่อตอบสนองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีและวิธีการทันสมัยมาใช้ 4.) ด้านการเลือกทำเลที่ตั้ง เป็นการลงทุนระยะยาวที่ต้องการวางแผนอย่างดี และทำเลที่ตั้งเหมาะสมจะส่งผลให้ต้นทุนรวมประกอบด้วย ค่าขนส่ง ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภค 5.) ด้านการวางแผนผังกระบวนการผลิต เพื่อให้งานไหลผ่านอย่างคล่องตัวที่สุด 6.) ด้านการบริหารโครงการ การ

วางแผนงานการผลิตแบบโครงการ จะต้องอาศัยเทคนิคการคำนวณเพื่อที่จะควบคุมโครงการให้เสร็จทันเวลา 7.) ด้านการบริหารแรงงานการผลิต เป็นการกำหนดวิธีการทำงานแก่คนงาน เพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี 8.) ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เป็นการนำเอาวัตถุดิบเข้ามาสู่กระบวนการผลิตจนเสร็จแล้วนำออกไปสู่ตลาดจนถึงมือลูกค้าที่เป็น 9.) ด้านการพยากรณ์การผลิต เป็นการคาดการณ์อุปสงค์ในอนาคตเพื่อวางแผนเชิงปริมาณในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป 10.) ด้านการวางแผนกำลังการผลิต เป็นการกำหนดระดับของการลงทุนในเครื่องจักรอุปกรณ์รวมทั้งการจัดอัตราค่าแรงคน เพื่อให้มีปริมาณการผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค 11.) ด้านการวางแผนการผลิตรวม มีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้ใช้งานตามความจำเป็นอย่างคุ้มค่า 12.) การบริหารสินค้าคงคลัง ทั้งปัจจัยนำเข้า ผลผลิตจากกระบวนการ และสินค้าคงคลัง มักจะเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ของการผลิต จึงต้องจัดการให้ปริมาณสินค้าคงคลังอยู่ในระดับที่เหมาะสมซึ่งไม่เป็นการต้นทุนแก่องค์กร และเพียงพอที่จะบริการลูกค้า 13.) ด้านการจัดตารางการผลิต เป็นการวางแผนงานระยะสั้น เวลารวมที่ต่ำที่สุดและการส่งมอบที่ทันเวลา 14.) ด้านการบำรุงรักษาเครื่องจักรอุปกรณ์ ต้องมีการดูแลบำรุงรักษาโดยวางแผนไว้ตลอดเวลาการใช้งาน 15.) ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย เป็นการป้องกันอุบัติเหตุและดำเนินการจัดอันตรายที่เกิดต่อคนงาน ทรัพย์สิน โรงงาน และสิ่งแวดล้อม

ด้วยการวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการทำงานและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง องค์กรจะสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องวิเคราะห์ ปัจจัย 6 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1.) ด้านการเมือง (Political) 2.) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) 3.) ด้านสังคม (Social) 4.) ด้านเทคโนโลยี (Technological) 5.) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) และ 6.) ด้านกฎหมาย (Legal) เพื่อให้ การพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาดสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Pinichchan, Jeharrong, Muleng, Kutipakdee, & Salae, 2020, pp. 70-71)

สรุปองค์ความรู้

บทความนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญว่า ปัจจัยการดำเนินงานการผลิตเพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จทางธุรกิจอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมการผลิต อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีและแนวคิด การจัดการการดำเนินงานซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายและบทบาทสำคัญในการพัฒนาและผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้มาจากการวางแผนออกแบบ และการจัดระเบียบกระบวนการ ทั้งยังรวมถึงการพิจารณาสินทรัพย์, ต้นทุน, และทรัพยากรบุคคล สามารถสรุปได้ เป็นปัจจัย 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการออกแบบและการวางแผน ก่อนที่จะเริ่มการวางแผนหรือออกแบบผลิตภัณฑ์ การจัดการการดำเนินงานควรเน้นการวิเคราะห์ตลาดเพื่อทดสอบความต้องการ การวางแผนควรเชื่อมโยงกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่, ทำให้เริ่มต้นและจบสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านปรับปรุงกระบวนการ จำเป็นต่อการพัฒนา เช่น การปรับปรุงกระบวนการออกแบบห่วงโซ่อุปทานหรือกระบวนการโลจิสติกส์ การออกแบบกระบวนการต้องเป็นไปตามข้อกำหนดทั้งทางเทคนิคและธุรกิจ
3. ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมสำคัญในการดำเนินงาน ต้องการการวางแผนระดับการจ้างงานอย่างเหมาะสม และมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
4. ด้านการจัดการเครื่องจักรและบำรุงรักษา อุปกรณ์เป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมการจัดการการดำเนินงานการผลิต เพื่อรักษาประสิทธิภาพของการผลิตและลดความเสียหาย
5. ด้านการควบคุมคุณภาพ เป็นอีกกิจกรรมสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงจะช่วยให้ควบคุมคุณภาพอย่างเหมาะสม
6. ด้านการจัดการสินค้าคงคลัง ช่วยให้ใช้วัสดุได้ดีขึ้นและป้องกันปัญหาที่เกี่ยวกับการผลิตแบบทันเวลา
7. ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนด้านการผลิต องค์กรที่สามารถผลิตสินค้าและบริการโดยต้นทุนที่ถูกกว่าย่อมมีความได้เปรียบกว่าองค์กรที่ผลิตโดยต้นทุนที่แพงกว่า ที่สำคัญและเป็นหัวใจในการวิเคราะห์การบริหารการผลิต
8. ด้านการพัฒนาระบบการผลิตอัตโนมัติ การใช้เทคโนโลยี อัตโนมัติและการใช้ปัญญาประดิษฐ์ วิทยาการหุ่นยนต์วิธีการวิศวกรรมหรือเครื่องมืออื่นๆที่ช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการผลิต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิต

ความสำคัญของการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิตในอุตสาหกรรม มีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจอย่างมาก การดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันต้องอาศัยการจัดการและวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในกระบวนการผลิต การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานการผลิตใน 8 ด้าน เริ่มต้นด้วยการออกแบบและการวางแผนที่ดี การวิเคราะห์ตลาดและทดสอบความต้องการเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ ซึ่งเชื่อมโยงกับการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ เช่น การออกแบบห่วงโซ่อุปทานและกระบวนการโลจิสติกส์ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดทั้งทางเทคนิคและธุรกิจ การปรับปรุงกระบวนการเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การวิเคราะห์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพของพนักงาน การวางแผนการจ้างงานอย่างเหมาะสมจะช่วยให้มีทีมงานที่มีคุณภาพพร้อมทำงาน นอกจากนี้ การดูแลและบำรุงรักษาเครื่องจักรอย่างสม่ำเสมอจะช่วยรักษาประสิทธิภาพการผลิตและลดความเสี่ยงจากความเสียหาย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงในการผลิตจะช่วยให้สามารถควบคุมคุณภาพได้อย่างเหมาะสม ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า รวมถึงการจัดการสินค้าคงคลังที่ดีจะช่วยป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น จากการผลิตและช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการผลิต ด้านการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตอย่างละเอียด เป็นหัวใจของการบริหารการผลิต ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด การผลิตสินค้าและบริการในต้นทุนที่ต่ำกว่าจะช่วยให้องค์กรมีความได้เปรียบในตลาด สุดท้าย การพัฒนาระบบการผลิตอัตโนมัติด้วยการใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ และหุ่นยนต์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อผิดพลาดในการผลิต

การทำการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานทั้ง 8 ด้าน นี้ จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการการผลิตขององค์กร ด้านความสำคัญของการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานด้านการผลิตนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การปรับตัวด้านการดำเนินการการผลิต ตามการเปลี่ยนแปลงของตลาด ช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงการวิเคราะห์ปัจจัยในการดำเนินงานการผลิต สามารถปรับการดำเนินงานการผลิต ให้ตอบสนองต่อการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ช่วยระบุปัจจัยที่มีโอกาสเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต สามารถการบริหารจัดการทรัพยากรและจัดการทรัพยากรต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมภายนอก ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยการให้ความสำคัญกับ การวิเคราะห์ปัจจัยของการดำเนินงานในอุตสาหกรรมการผลิตเป็นสิ่งสำคัญ ที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการการผลิตให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในยุคที่การแข่งขันในตลาดเพิ่มมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับช่วยในการพัฒนา อุตสาหกรรมการผลิตได้เป็นอย่างดี

References

- Drucker, 1954 cite by Satheesan, P. and Narashiman, K. (2016, SEP. 6). Performance effectiveness of total quality management implementation in small and medium enterprises 6(9). Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, 1841-1862.
- Gronphet, S., Chaloejyanya, K., Suksawat, B., & Attavinijtrakarn, P. (2020, September – December Vol. 11 No. 3). The Development of Business Management Model in the High Precision Cutting Tools Industry. Technical Education Journal : King Mongkut's University of Technology North Bangkok, p. 59.
- Heizer, J., & Render, B. (2011). Operations Management. (1. G. Edition, Ed.) and Render, B.: Pearson Prentice Hall.
- Kanboonruang, C. (2013). The Production Management of Organic Vegetables Group in Tambon Nongpakrungsung, Muang District, Chiang Mai Province with participations of the community. Chiang Mai: Payap University.
- Kumar, S., & Suresh, N. (2009). Operations Management. New Delhi: New Age International.
- Pinichchan, G., Jeharrong, P., Muleng, T., Kutipakdee, T., & Salae, A. (2020, OCT-DEC). The Development of Potential in Production Process and Marketing of Freshwater Fish Products Processing Community Enterprise, Baan Ta Pha Yao Tan To District, Yala Province. Journal of Accountancy and Management Mahasarakham University, 12(4), 70-71.
- Schonberger, R. J. (2008). World Class Manufacturing Japanese Manufacturing Techniques. New York Usa: THE FREE PRESS A Division of Simon&Schuster Inc.
- Siaoprachup, M. (2014). Operations Management. Udon Thani: Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University,.
- Somjai, P. (2021). STRATEGIC MANAGEMENT. (21, Ed.) Bangkok: Amarin How To.
- Varnakomala, P., & Thapayom, A. (2020). Strategy of Productivity Management for Thailand Manufacturing. Academy of Marketing Studies Journal, 24(2), 1-13.

วิถีผู้นำ วิถีชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย

WAY OF LEADERSHIP WAY OF BUDDHIST IN STATE OF MAHARASHTRA, INDIA

ณัฐกิตติ์ ชัยเฉลิมมงคล¹ และขันทอง วัฒนะประดิษฐ์Nattakit Chaichalermmongkhon¹ and Khanthong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: natthonglor@gmail.com¹

Received 23 June 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบริบทสังคมชาวพุทธในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านความเชื่อ แนวคิด และศาสนา วิวัฒนาการของพระพุทธศาสนาในอินเดียจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านมุมมองของผู้เขียนที่มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมกับองค์กรชาวพุทธในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย ทำให้ได้เห็นมุมมองที่หลากหลาย และความโดดเด่นของผู้นำชุมชนชาวพุทธ ในกิจกรรมการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา การส่งเสริมและการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาไปสู่ดินแดนพุทธภูมิ

รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย เป็นรัฐที่มีประชากรชาวพุทธอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศ มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ และสร้างแรงกระตุ้นให้กับพระพุทธศาสนาได้เปี่ยมบานอีกครั้ง หลังจากยุคของ ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ ผู้สร้างแรงบันดาลใจให้กับพุทธศาสนิกชนในประเทศอินเดียจำนวนไม่น้อย ใน 2 การกิจสำคัญ คือ 1) การนำพระพุทธศาสนากลับคืนสู่ประเทศอินเดียอีกครั้ง 2) การสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม ด้วยการนำชาวอินเดียชนวรรณะให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา และสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม หลังจากที่ ดร.อัมเบดการ์เสียชีวิตลง บทบาทของผู้ที่จะนำชาวพุทธใหม่ในประเทศอินเดียก็ดูจะมีความสำคัญเด่นชัดมากขึ้น ผู้นำถือเป็นผู้กำหนดทิศทางให้กับผู้คนหมู่มาก ด้วยบริบทสังคมอินเดีย ที่ปลูกฝังความเสมอภาค ความเท่าเทียมในสังคม การมีผู้นำชุมชนชาวพุทธที่มีศักยภาพ และทำงานร่วมกับคนหมู่มากในรูปแบบเครือข่ายได้ จึงเป็นเรื่องสำคัญ ผู้เขียนจึงนำเสนอเนื้อหา เกี่ยวกับผู้นำชาวพุทธที่เข้มแข็งกับการก่อร่างและการผลิงานของเครือข่ายชาวพุทธ

คำสำคัญ; ผู้นำ, ชุมชนชาวพุทธ, รัฐมหาราษฏร์, ประเทศอินเดีย

Abstract

This article aims to present the context of Buddhist society in India. Which is a country with a variety of beliefs, ideas and religions. The evolution of Buddhism in India from the past to the present through the view of author that had the opportunity to participate with Buddhist organizations activities in various areas throughout the state of Maharashtra, India to see a variety of perspectives and outstanding leadership of the Buddhist community in activities to propel Buddhism Promotion and revival of Buddhism back to the Land of Buddha

Maharashtra, India It is the state with the largest population of Buddhists in the country. Various activities were organized as a symbolic expression. and create impetus for Buddhism to bloom again After the era of Dr. B. R. Ambedkar, who has inspired many Buddhists in India in two important missions 1) bringing Buddhism back to India and 2) creating social equality. After Dr. Ambedkar died, the role of leading new Buddhists in India seems to be more outstanding. Leaders is the one who sets the direction for the masses. The context of Indian society that cultivates social equality, the Buddhist community leaders that can work with many people in a network format therefore it is important The author therefore presents the content about the formation and blossoming of Buddhist communities network by the smart Buddhist leaders.

Keywords ; Leaders, Buddhist Communities, Maharashtra, India

บทนำ

ในประเทศอินเดียมีความเชื่อที่ความหลากหลายทั้งศาสนา ลัทธิความเชื่อ และแนวทางการปฏิบัติ โดยทางการแล้วประเทศอินเดียเป็นรัฐฆราวาส (secular state) และไม่มีศาสนาประจำชาติ อนุทวีปอินเดียเป็นแหล่งกำเนิดของศาสนาที่สำคัญของโลก 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาฮินดู, ศาสนาไชนะ, ศาสนาพุทธ และ ศาสนาซิกข์ ข้อมูลจากสำมะโนประชากรปี 2011 ระบุว่าประชากรอินเดีย 79.8% นับถือศาสนาฮินดู, 14.2% นับถือศาสนาอิสลาม, 2.3% นับถือศาสนาคริสต์, 1.7% นับถือศาสนาซิกข์, 0.7% ศาสนาพุทธ และ 0.37% นับถือศาสนาไชนะ, ศาสนาโซโรอัสเตอร์, ศาสนาสะนามะอี และ ศาสนายูดาฯ ทุกศาสนาล้วนมีประวัติศาสตร์ยาวนานในประเทศอินเดีย และมีผู้นับถืออยู่ศาสนาละหลายพันคน ประเทศอินเดียมีประชากรที่นับถือศาสนาโซโรอัสเตอร์มากที่สุดในโลก และยังมีประชากรที่นับถือศาสนาบาไฮมากที่สุดในโลกเช่นกัน ถึงแม้ทั้งสองศาสนานี้จะเติบโตขึ้นในแถบเปอร์เซียก็ตาม ตลอดทั้งประวัติศาสตร์ของประเทศอินเดีย ศาสนาเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมมาตลอด ความหลากหลายทางศาสนาและการยอมรับความต่างทางศาสนา (Religious

Toleration) ล้วนปรากฏในประเทศทั้งในทางกฎหมายและทางธรรมเนียมปฏิบัติ ในรัฐธรรมนูญอินเดียได้รับรองเสรีภาพทางศาสนาให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอินเดีย

วิวัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย หลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะ ทรงตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ต้นศักราช ๖๐๐ ปี ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ด้วยพระชนมายุ 35 พรรษา หลังจากออกผนวชได้ 6 ปี พระองค์ทรงทำพุทธกิจอยู่จนพระชนมายุ 80 พรรษา ท่ามกลางคณะสงฆ์ทั้งที่เป็นพระอรหันต์และปุถุชน พระราชา, ชาวเมืองกุสินารา ฯลฯ พระองค์ได้ตรัสพระดำรัสครั้งสำคัญว่า “โย โว อานนท ธมโม จ วินโย มया เทสโต ปญญโต โส โว มมจเจเน สตถา” แปลว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว” ก่อนทรงดับขันธปรินิพพาน ณ สาลวโนทยาน เมืองกุสินารา หลังจากพระพุทธองค์ดับขันธปรินิพพาน เหตุการณ์อันเป็นรอยร้าวของคณะสงฆ์ก็เริ่มเกิดขึ้นจากบุคคล 2 คน คือ พระสุภัททะ และพระปุราณะกับพวก อันนำไปสู่การสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรก

ร่องรอยแห่งการแบ่งแยกในวงพระพุทธศาสนาได้มีมาตั้งแต่นั้น กล่าวคือพระปุราณะไม่ยอมรับการสังคายนาที่จัดโดยพระมหากัสสปะ ณ เมืองราชคฤห์ จึงได้นำคณะสงฆ์อีกกลุ่มหนึ่งไปทำสังคายนาต่างหาก เรียกคณะตัวเองว่ามหาสังคิตี จึงเป็นเหตุให้คณะสงฆ์เริ่มแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย แต่ที่ชัดเจนเริ่มเมื่อ พ.ศ. 100 เป็นต้นมา มีการเขียนหลักฐานถึงเหตุการณ์แตกแยกเป็น 18 นิกาย ในคัมภีร์มหาวงศ์ และทีปวงศ์ ของลังกาคถาวัตถุในอินเดีย มีการกล่าวถึงในจดหมายเหตุภิกษุเสวียนจ้าง ด้วยเช่นกันและการสังคายนาครั้งที่ 4 ที่จัดขึ้นเพื่อจัดการความขัดแย้งของ 18 นิกาย อย่างไรก็ดี ในช่วงราวปีพุทธศักราช 200 - 300 ปรากฏกษัตริย์นาม “พระเจ้าอโศก” ที่พระองค์ได้รับการยกย่องว่าเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์ ที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น ทรงสร้างวัด วิหาร หลักศิลาและ พระสถูปจำนวนมาก เป็นต้น การสังคายนาครั้งที่ 3 เกิดขึ้นในยุคสมัยของพระองค์ พระพุทธศาสนาก็เริ่มรุ่งเรืองขึ้นเต็มที่จนมีเดียร์ธีร์เข้ามาปลอมบวชปะปนกับพระสงฆ์หากินอยู่ทั่วไป เป็นเหตุให้พระธรรมวินัยเปลี่ยนไปมาก พระโมคคัลลีสบุตรติสเถระจึงรวบรวมพระอรหันต์ทำสังคายนาขึ้นเป็นครั้งที่ 3 ราว พุทธศักราช 235 เมื่อทำสังคายนาเสร็จสิ้นพระเจ้าอโศกมหาราชและพระโมคคัลลีสบุตรติสเถระก็จัดพระสมณทูตเป็น 9 สายส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้ 1) คณะพระมัชฌันติกเถระ ไปรัฐกัศมี-คันธาระ (อัฟกานิสถาน) 2) คณะพระมหาเทวเถระ ไปสหมณฑล (แค้วนโมซอร์) 3) คณะพระรักขิตเถระ ไปวนาสี (ตอนเหนือเมืองมูไบ) 4) คณะพระธัมมรักขิตเถระ ไปปอร์ตประเทศ 5) คณะพระมหาธัมมรักขิตเถระ ไปมหาราษฎร์ ต้นแม่น้ำโคธาวารี 6) คณะพระมหารักขิตเถระ ไปโยนกประเทศ (ประเทศอิหร่านหรือที่กรีกปกครอง) 7) คณะพระมัชฌิมเถระ ไปเนปาล (เชิงเขาหิมาลัย) 8) คณะพระโสณเถระและพระอุตตรเถระ ไปสุวรรณภูมิ และ 9) คณะพระมหินทเถระ ไปศรีลังกา หลังจากสมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองถึงที่สุดในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาระหว่าง พุทธศักราช 1300 ถึง 1700 คณะสงฆ์อ่อนแอลง รวมทั้งถูกศาสนาอื่นต่อต้านและบีบคั้น ก่อปรกับถูกชนชาติมุสลิมเข้ารุกรานและทำลายวัดวาอารามตลอดจนพระสงฆ์ ในที่สุดในช่วงปีพุทธศักราช 1700 พระพุทธศาสนาจึงเสื่อมลงและสูญหายไปจากอินเดียในที่สุด แต่ผลจากการที่ส่ง

สมณะทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเจ้าอโศกมหาราช จึงยังผลให้พระพุทธศาสนาไปรุ่งเรืองอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบริเวณใกล้เคียง (Wachirapanyo, PM. D., 2003, pages 70 – 86)

หลังจากที่พระพุทธศาสนาเลือนหายไปจากประเทศอินเดียเป็นเวลากว่า 800 ปี ต่อมาราวปี พุทธศักราช 2490 เป็นช่วงที่ประเทศอินเดียได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเจ้าอาณานิคมได้แบ่งประเทศอินเดียออกเป็น 2 ประเทศ คือ ประเทศอินเดีย และประเทศปากีสถาน(ปัจจุบันคือประเทศปากีสถานและบังคลาเทศ) ในยุคนี้อิทธิพลของศาสนาที่มีบทบาทต่อการเผยแผ่และฟื้นฟูพระพุทธศาสนากับสู่ประเทศอินเดีย คือ ดร.บี. อาร์. อัมเบดการ์ ผู้เป็นประธานในการเขียนรัฐธรรมนูญของประเทศอินเดีย เกิดในตระกูลจัณฑาล และได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษา จนเรียนจบทางด้านกฎหมายจากประเทศอังกฤษ ต่อมาภายหลังมีบทบาทในการขับเคลื่อนไหวทางสังคมของประเทศอินเดีย และได้รับหน้าที่เป็นประธานในการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ช่วงปัจฉิมวัยของ ดร.อัมเบดการ์ พบว่าการที่จะสร้างความเท่าเทียมกันให้กับผู้คนในสังคมที่ยังติดอยู่ในวังวนของการแบ่งชนชั้นวรรณะ คือการหันมานับถือพระพุทธศาสนา และได้นำพาชาวอินเดียนอวธรรมะราว 500,000 คน ปฏิญาณตนเองเป็นชาวพุทธที่เมืองนาคปุระ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2499 ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการฟื้นคืนของพระพุทธศาสนา ให้กลับมาแบ่งบานอีกครั้งในประเทศอินเดีย หลังจากเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวได้เพียง 2 เดือน ดร.อัมเบดการ์ ก็เสียชีวิตลง (Wachirapanjo, PM. D., 2003, pp. 199–220.)

ภาพที่ 1 ภาพเหตุการณ์ ดร.บาบาซาเฮบ อัมเบดการ์ พาชาวอินเดียนราว 5 แสนคน ประกาศตนเป็นชาวพุทธ ณ เมืองนาคปุระ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2499

ในสมัยพุทธกาลต้องถือว่า เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นหนึ่งในบรรดานักปฎิรูปทางศาสนาแห่งยุค ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระองค์มีอิทธิพลอยู่เหนือจิตใจของมวลมนุษยชาติมาจนกระทั่งปัจจุบันอีกทั้งยังทำให้ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธา เกิดปัญญาและใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องตลอดระยะเวลา 40 ปี ทรงชักชวนหมู่ภิกษุสงฆ์ทุกชนชั้นวรรณะ ทุกลัทธิความเชื่อ ให้ตั้งมั่นอยู่ใน “ความจริงแห่งชีวิต” ที่พระองค์ทรงค้นพบผ่านคำสอนอย่างง่าย ๆ ที่ทรงสอนไว้ว่า “ชีวิตมนุษย์เป็นทุกข์เนื่องมาจากกิเลสตัณหา มนุษย์จะกำจัดความทุกข์เหล่านี้ได้ด้วย

การปฏิบัติตามวิถีทาง 8 ประการ คือ 1) เห็นชอบ 2) ดำริชอบ 3) พุดชอบ 4) ทำชอบ 5) เลี้ยงชีพชอบ 6) พยายามชอบ 7) ระลึกชอบ และ 8) ตั้งมั่นชอบ (มรรคมองค์ 8) ในขณะที่ภายหลังยุคพุทธกาลก็ได้มีผู้นำอีกท่านหนึ่งที่โดดเด่นคือ พระเจ้าอโศกมหาราช ที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา และกำหนดยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จนสามารถกล่าวได้ว่าในยุคสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชนั้นเป็นยุคที่พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ส่วนอีกหนึ่งท่านที่จะไม่กล่าวเสียมิได้คือ ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ ซึ่งเป็นผู้นำชาวพุทธที่สามารถนำพระพุทธศาสนามาเป็นแรงผลักดันในการสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม ภายใต้การปกครองสังคมในรูปแบบวรรณะ จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้นำจะส่งผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและการขับเคลื่อนของสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อเรากล่าวถึงพระพุทธศาสนาประเทศอินเดียในยุคปัจจุบัน รัฐมหาราษฏรนั้นถือเป็นพื้นที่พุทธภูมิหลักของดินแดนพุทธภูมิ ด้วยถือเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนพุทธศาสนิกชนมากที่สุดในประเทศ และได้รับมรดกทางแนวคิดที่ถูกส่งต่อมาตั้งแต่สมัย ดร.อัมเบดการ์ เมื่อปี พ.ศ. 2499 ชาวพุทธเหล่านี้ให้คำจำกัดความตัวเองว่าเป็นชาวพุทธใหม่ (Neo Buddhist) ที่เน้นเรื่องความเสมอภาพในสังคม การเข้าใจหลักธรรมชาติ และวิทยาศาสตร์ และต่อต้านแนวคิดเทวนิยม โดยมีกลุ่มองค์กรชาวพุทธจำนวนมากที่ยังคงทำกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่ดังกล่าว

สภาพผู้นำชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร เป็นผู้นำที่เกิดจากแรงผลักดันที่ต้องการจะดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกันออกไป บ้างต้องการที่จะเรียกร้องสิทธิ และเสรีภาพ การถูกกดขี่ทางสังคม บ้างต้องการที่จะมุ่งพัฒนาศักยภาพของชาวพุทธด้วยกันในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ หรืออาชีพการงาน บ้างต้องการที่จะสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง และยกระดับฐานะทางสังคมให้กับตนเอง แต่จะด้วยอุดมการณ์ที่ต่างกันเพียงใด องค์กรทางพระพุทธศาสนาในอินเดียส่วนใหญ่จะมีจุดมุ่งหมายไปในทางเดียวกันคือการมุ่งที่จะให้พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียกับมาเจริญรุ่งเรืองและแพร่หลายไปอีกครึ่ง ส่วนนักการเมืองผู้มีบทบาทในด้านพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย อย่าง รามดัส อาทวาเล ได้ให้ข้อมูลว่า ได้มีโอกาสเดินทางมาทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยหลายครั้ง ซึ่งมันทำให้รู้สึกเสียดาย ที่ประเทศอินเดียไม่สามารถทำให้พระพุทธศาสนาเฟื่องฟูได้อย่างประเทศไทย หลายครั้งที่ตนมักจะหาโอกาสจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวพุทธในประเทศอินเดีย โดยเฉพาะรัฐมหาราษฏร ร่วมกับองค์กรชาวพุทธไทย เพื่อหวังว่า จะได้มีการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความวิถีชาวพุทธ เพื่อเป็นบทเรียนในการกลับมาพัฒนาสังคมชาวพุทธในประเทศของตน (Athwale, R.,2019.) ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นผู้นำในระดับองค์กรที่มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งจะพัฒนาชีวิตศักยภาพของพุทธศาสนิกชนในอินเดีย

บทความนี้ผู้เขียนได้ถอดบทเรียนจากการทำงานร่วมกับเครือข่ายผู้นำชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร ด้วยการนำเสนอ วิถีของชาวพุทธที่หลากหลายในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ดร.อัมเบดการ์: ผู้นำชาวพุทธเข้มแข็งก่อร่างและการผลิงานของเครือข่ายชาวพุทธ ผู้นำชาวพุทธรุ่นใหม่ในยุคเปลี่ยนถ่ายในรัฐมหาราษฏร การรวมพลังกลุ่มเครือข่ายผู้นำชาวพุทธเข้มแข็ง

วิถีของชาวพุทธที่หลากหลายในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศอินเดีย พบว่าพระพุทธศาสนา นิกายวัชรยาน มีส่วนสำคัญไม่น้อยในการเสริมสร้างการตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียตั้งแต่ในอดีต จนถึงปัจจุบัน นิกายวัชรยาน ดำรงอยู่อย่างเงียบ ๆ เป็นเวลาหลายร้อยปี ก่อนที่จะถึงช่วงเหตุการณ์สำคัญที่ องค์ทะไลลามะ ลี้ภัยมายังประเทศอินเดีย ถัดจากนั้นอีก 64 ปี พระพุทธศาสนา นิกายวัชรยาน ก็มีพัฒนาการ มาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ร่มโพธิ์ใหญ่ที่แผ่барมีไปทั่วทุกมุมโลกขององค์ทะไลลามะ ทำให้ทุกหนทุกแห่งที่มีความ เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้รับการทำนุบำรุงไม่น้อยจากฝั่งวัชรยาน เช่นในพื้นที่มรดกโลก 4 สังเขวนีย สถาน พุทธคยา เขาดงคสิริ อุทยานลุมพินี วิหารมายาเทวี เมืองสารนารท เมืองกุสินารา ในรัฐพิหาร รัฐอุตตร ประเทศ รัฐมธยประเทศ รัฐมหาราษฏร์ รัฐกรณาฏกะ ฯลฯ ทุกแห่งล้วนได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมจาก เครือข่ายของชาวพุทธวัชรยานจากทั่วโลกที่เข้มแข็ง จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนา นิกายวัชรยาน ถือเป็น พื้นเพสำคัญของพระพุทธศาสนาในอินเดีย ภายใต้อิทธิพลขององค์ทะไลลามะ แต่ไม่ใช่เพียงแค่นิกาย วัชรยาน ที่ขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียเท่านั้น หากย้อนกลับไปพูดถึงเหตุการณ์เฉลิมฉลอง 2500 ปี พุทธชยันตี ที่นายชวาฮาล เนห์รู ได้เชื้อเชิญประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาเข้ามาสร้างศาส นสถาน โดยรอบโบราณสถานของชาวพุทธ เพื่อเป็นการช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต เป็นช่วงเวลาที่ ทั้ง 2 นิกายหลัก คือทั้ง เถรวาท และมหายาน เข้ามามีบทบาทในการฟื้นคืนพระพุทธศาสนา จนถึงปัจจุบันเช่นกัน

ในขณะที่พุทธศาสนาในอินเดียเสื่อมและสูญไปในช่วงปี พ.ศ. 1700 ประเทศไทยได้ยอมรับเอาว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประเทศโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ทำให้พุทธศาสนา ในประเทศไทยเจริญรุ่งเรืองและมีความมั่นคง เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศว่าเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาที่ สำคัญแห่งหนึ่งของโลกในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2499 ประเทศอินเดียได้จัดงานฉลองพุทธชยันตี ครบรอบ 2500 ปีของพุทธศาสนา หรือการเฉลิมฉลอง 25 พุทธศตวรรษ และได้เชิญประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธ ศาสนา รวมทั้งประเทศไทยร่วมฉลองและเชื้อเชิญให้สร้างวัดที่เมืองคยำนันท์ รัฐบาลไทยได้ตอบสนอง โดยสร้าง วัดไทยพุทธคยา เมืองคยา รัฐพิหาร ในปี 2501 ซึ่งเป็นวัดของรัฐบาลไทยแห่งแรกในประเทศอินเดียและใน ต่างประเทศ นับตั้งแต่นั้นมา มหาเถรสมาคมและรัฐบาลไทยก็ได้สนับสนุนการดำเนินงานของวัดไทยพุทธคยา มาโดยตลอด มีการส่งคณะสงฆ์มาบริหารวัดในฐานะพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดีย - เนปาล ซึ่งปัจจุบัน มีพระเดชพระคุณพระธรรมโพธิวงศ์ เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย - เนปาล และเป็นเจ้าอาวาส วัดไทยพุทธคยา

ตลอดเวลากว่า 60 ปี คณะพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดีย - เนปาล ทุกชุดได้ปฏิบัติหน้าที่ ในการทำนุบำรุงและเผยแผ่พุทธศาสนาในอินเดียและส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ ไทยและคณะสงฆ์นานาชาติในอินเดียอย่างแข็งขันและได้ผลดียิ่ง ปัจจุบันมีวัดและพุทธสถานมากมายที่ถูกสร้าง ขึ้นโดยพุทธศาสนิกชนจากหลากหลายประเทศ ดังนี้ ภูฏาน, มองโกเลีย, จีน, ไต้หวัน, ญี่ปุ่น, เกาหลี, กัมพูชา, ลาว, เมียนมาร์, เนปาล, ศรีลังกา, บังคลาเทศ, ทิเบต, เวียดนาม และประเทศไทย ซึ่งมีทั้งพุทธศาสนาจากทั้ง เถรวาท และมหายาน ต่างช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ดึงศาสนิกชนจากทั่วทุกมุมโลกมาเยี่ยมปฏิบัติบูชา

ปีละกว่า 1.8 ล้านคน (The Times of India, 2019) การดำเนินงานเผยแผ่พุทธศาสนาของวัดไทยในอินเดียมีทั้งเรื่องการจัดการบรรพชาอุปสมบท การศึกษาพระปริตร และการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณร ตลอดจนการปกครองดูแลคณะสงฆ์ แม่ชี และเจ้าหน้าที่ของวัดที่พำนักอยู่ที่วัด รวมถึงการต้อนรับและจัดที่พักอาหาร และการรักษาพยาบาลให้แก่ พระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่มาจาริกแสวงบุญเป็นจำนวนมาก ด้วยการทำงานอย่างขยันแข็งของพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดีย ทำให้เกิดการจัดสร้างวัดไทยในอินเดียอีกจำนวนมาก อาทิ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ วัดไทยสิริราชคฤห์ วัดไทยนาลันทา วัดไทยไวสาลี วัดไทยเซตวัน เป็นต้น ปัจจุบันรัฐบาลอินเดียให้ความสำคัญกับพุทธศาสนามากขึ้น มีบุคคลต่างๆ ในวงราชการและการเมืองที่นับถือพุทธศาสนา มีโครงการฟื้นฟูมหาวิทยาลัยนาลันทาให้กลับมาเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่เช่นในอดีต รวมทั้งโครงการพัฒนาสังเวชนียสถานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในรัฐพิหาร รัฐอุตตรประเทศ และรัฐต่างๆ ในอินเดีย ซึ่งเป็นดินแดนต้นกำเนิดพุทธศาสนา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐต่างๆ ดังกล่าว อย่างยิ่ง

พุทธศาสนาในอินเดียไม่เพียงแต่กระจุกตัวอยู่ในเขตสังเวชนียสถานเท่านั้น แต่ยังมีพื้นที่อื่นๆ อีกมากที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนมากนัก อาทิ วัฒนธรรมพุทธศานามหายานในแคว้นลาดัค ลิกขิม และธรรมศาลา เป็นต้น หรือ อิทธิพลของพุทธเถรวาทแบบประเทศไทยที่กระจายตัวอยู่ในกลุ่มคนไต ที่มีอัตลักษณ์ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมคล้าย คนไทยล้านนา คนไตเหล่านี้จะกระจายตัวอยู่ทางภาคอีสานของอินเดีย โดยเฉพาะในรัฐอัสสัมและอรุณาจัลประเทศ นอกจากนี้ ยังมีทางรัฐคุชราตซึ่งเป็นรัฐบ้านเกิดของมหาตมะ คานธี และนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน นเรนทรา โมดี ที่มีชาวฮินดูเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธเป็นแสน ๆ คน (Thammasakara, PM. S., 2023)

ดร.อัมเบตการ์: ผู้นำชาวพุทธเข้มแข็งก่อร่างและการผลิงานของเครือข่ายชาวพุทธ

ภีมราว รามจี อัมเบตการ์ หรือที่รู้จักกันอีกในนามว่า ดร. บี. อาร์. อัมเบตการ์ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทรวงกฎหมายและความยุติธรรม คนแรกของประเทศอินเดีย และยังเป็นประธานในการเขียนรัฐธรรมนูญฉบับแรกและฉบับเดียวของประเทศอินเดียอีกด้วย ดร. บี. อาร์. อัมเบตการ์ อัมเบตการ์ เป็นคนนอกวรรณะคนแรกที่ได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยบอมเบย์ และเป็นนักศึกษาชั้นต้นคนแรกในระบบอุดมศึกษาของอินเดียด้วย ในปีพุทธศักราช ๒๔๕๑ ได้รับทุนพระราชทานจากกษัตริย์นาม พระสาธุจิราวที่ ๓ แห่งเมืองพาโรตะ และได้สำเร็จการศึกษาปริญญาทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยบอมเบย์ และจบปริญญาเอกทางด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย และวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์แห่งลอนดอน ดร.อัมเบตการ์ ได้รับการจดจำในฐานะนักกิจกรรมทางการเมืองจากการรณรงค์เรียกร้องเอกราชของประเทศอินเดีย และมีส่วนสำคัญในการก่อตั้งรัฐอินเดีย (B. R. Ambedkar, 2023) คนอินเดียไม่น้อยให้การเคารพนับถือคุณพระโพธิสัตว์ โดยเฉพาะกลุ่มคนวรรณะล่าง (กลุ่มคนที่ไม่ควรแตะต้อง) ของสังคมที่เคยถูกกดขี่การสังคมระบบวรรณะ ท่านเป็นนักกฎหมาย นักการเมือง นักเศรษฐศาสตร์ และนักปฏิรูปสังคม เป็นแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มขบวนการดาลิตชาวพุทธ และมีส่วนสำคัญในการร่วมรณรงค์ต่อต้านการเลือกปฏิบัติในสังคมแบบวรรณะ (ต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมกันในสังคม) โดยเฉพาะกับกลุ่มคนนอกวรรณะ หรือ ดาลิต เพราะถือเป็นกลุ่มคนที่มี

ควรจะต้อง เป็นกลุ่มคนที่ถูกเข้าใจว่าเป็นผู้ซึ่งกระทำให้เป็นที่น่ารังเกียจ เกิดจากบิดา-มารดาที่มีวรรณะที่ต่างกัน หรือการแต่งงานที่ถูกต้องห้ามโดยจารีตประเพณีของสังคมอินเดีย

บทบาทของ ดร.อัมเบ็คการ์ ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมชาวพุทธ มีเบื้องหลังมาจากการที่เกิดในตระกูลนอกรวรรณะ ก่อนผลักดันตัวเองภายใต้การสนับสนุนของผู้เป็นบิดา จนสำเร็จการศึกษาในระดับสูง และเป็นที่ยอมรับในสังคมจนสามารถก้าวเข้าสู่การมีบทบาทในฐานะนักการเมือง สิ่งสำคัญแรกที่ท่านได้ทำ คือ การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพความเท่าเทียมกันทางสังคมของกลุ่มชนชั้นล่างและพวกนอกรวรรณะในสังคมการปกครองแบบระบบวรรณะ ดร.อัมเบ็คการ์ ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้ที่ทำให้ศาสนาพุทธกับคินสู่ประเทศอินเดีย คือ ดร. อัมเบ็คการ์ (Phra Theppawaramedhi, 2023.) คนอินเดียจะเคารพท่านในฐานะ “บิดาแห่งอินเดียใหม่” ในฐานะบุรุษผู้นำกลุ่มคนนอกรวรรณะกว่า ๕ แสนคน เข้าพิธีประกาศตนเป็นพุทธมามกะพร้อมกัน ที่เมืองนาคปุระ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ กรุณา-เรองอุไร กุศลาลัย กล่าวไว้ว่าการพรรณนาถึงพุทธศาสนาในอินเดียจะไม่สมบูรณ์หากไม่ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ เหตุผลที่ ดร.อัมเบ็คการ์ เลือกที่จะประกาศตนเป็นชาวพุทธและชักชวนเพื่อนร่วมวรรณะให้เป็นชาวพุทธด้วยนั้น เนื่องด้วย ดร.อัมเบ็คการ์ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และเล็งเห็นว่าเป็นศาสนาที่ไม่ปิดกั้นใคร มองคนทุกคนเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ ไม่แบ่งชนชั้นวรรณะเหมือนศาสนาอื่น

ผู้นำชาวพุทธรุ่นใหม่ในยุคเปลี่ยนถ่ายในรัฐมหาษฏร์

การนำเรื่องการจัดการบุคคลขององค์กรซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์กร นำแผนงานและการตัดสินใจต่างๆ เพื่อในการปฏิบัติการณ์นั้นๆบรรลุเป้าหมาย “การนำ” หมายถึง กระบวนการในการชักจูง หรือโน้มน้าวความคิดเห็นและพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้คล้อยตาม และกระตือรือร้นที่จะหาทางร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติการใดๆ ในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งบรรลุวัตถุประสงค์เป็นไปตามเป้าหมาย ความสามารถในการด้าน “การนำ” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำ ดังปรากฏในพระสูตรสำคัญๆ เช่น **อัครัญญสูตร** ว่าด้วยต้นกำเนิดของโลก (T.P.A. (Thai) 11/111-140/83-102.) โดยพระสูตรนี้ กล่าวถึงการกำหนดของมนุษย์และสังคม แสดงถึงการก่อความสัมพันธ์ของคนในสังคม จนกลายเป็นรัฐ ซึ่งในพระสูตรนี้เชื่อว่า รัฐ เกิดจากความสมัครใจของมนุษย์ เริ่มแรกที่สังคมมนุษย์ไม่ใหญ่มาก ต่างก็ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข แต่เมื่อสังคมขยายวงกว้างมากขึ้น ก็เริ่มเกิดความขัดแย้ง ความไม่ลงรอย การแก่งแย่ง ทะเลาะวิวาท การเรารัดเอาเปรียบระหว่างกัน จนเป็นเหตุที่ทำให้ต้องมีผู้นำและผู้ตาม กษัตริย์ราชา ล้วนแต่เกิดจากการยอมรับของคนส่วนใหญ่ (มหาชนสมมติ) ให้เป็นผู้นำพาพวกเขาเหล่านั้นไปความสุขสงบของสังคม (Thiraphanmethi, W., 2003, pp. 21-23.)

ทะเลาะ องค์กรที่ ๑๔ (แต่นจีน กยาโซ) ได้กล่าวว่า ผู้นำ คือคนที่เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เมื่อเขาพูด หรือ กระทำสิ่งใดๆ ผู้นำที่ดีต้องหมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อรับมือกับวิกฤติ หรือปัญหาประเภทต่างๆ ที่จะเข้ามา และต้องแสดงความจริงใจกับทุกๆ ฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกองค์กรให้สามารถได้รับรู้

ทั้งนี้ผู้นำควรมีการตัดสินใจในทุกๆ เรื่องภายใต้หลักความแห่งความยุติธรรม (Dalai Lama and Lawrence van den Muizenberg, translated by Samon Suwannarat, 2009, pp. 29-31.) ในทัศนะของ **พระพรหมคุณาภรณ์** (ประยุทธ์ ปยุตโต) ผู้นำ คือ บุคคลที่ช่วยประสานให้คนหมู่มากมารวมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการอาศัยในสังคมหรือชุมชนร่วมกัน หรือการทำงานในองค์กรร่วมกันก็ตาม สามารถพากลุ่มคนเหล่านั้น ไปสู่จุดหมายอันดีงาม ผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ด้วยความถูกต้องตามธรรม ผู้นำต้องสามารถชักจูงผู้ตามให้ตระหนักถึงการบรรลุเป้าหมายที่แท้จริง คือ เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง แก่ผู้อื่น และแก่โลก (Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto), 2004, pages 3-4.) นอกจากนี้ **พระธรรมโกศาจารย์** (ประยูร ธมฺมจิตโต) กล่าวถึง ผู้นำ ไว้ว่า คือผู้ชักพาให้ผู้อื่น เคลื่อนไหว หรือกระทำการใดๆ ในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ ซึ่งบางครั้งบุคคลทั่วไปก็มีบทบาทเป็นผู้นำอยู่แล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัด หรือแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ ที่สำคัญผู้นำที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องมีธรรมะเป็นหลักประจำใจ และเป็นผู้นำที่ชนะใจผู้อื่น หรือเข้าไปนั่งอยู่ในใจคนได้ (Phra Thammakosachan (Prayoon Thammachitto), 2006, pages 26-27.)

ผู้นำถือว่ามีส่วนสำคัญในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ชักจูงคนหมู่มากให้ร่วมปฏิบัติ ซึ่งสามารถพัฒนาองค์กร หรือชุมชนของตนเองให้ก้าวไปสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ โดยผู้นำที่ดีมีคุณภาพต้องสามารถที่จะสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกในองค์กรได้ สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในและนอกชุมชนหรือองค์กร สร้างความมั่นใจให้กับทีมงาน หรือผู้ตามได้ สร้างวัฒนธรรม และนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้องค์กร หรือชุมชนของตนเองได้เพิ่มขีดความสามารถในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นผู้นำจึงมีความสำคัญยิ่งที่จะมีส่วนในการผลักดันองค์กร หรือชุมชนต่างๆ ให้มีพัฒนาการและนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะสังคมพระพุทธศาสนา ที่ในอดีตเราก็สามารถที่จะพบเห็นตัวอย่างบุคคลระดับผู้นำที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาดำเนินสืบต่อมาถึงปัจจุบันได้ ไม่ว่าจะเป็นพระมหาเถระ กษัตริย์ หรือแม้กระทั่งคหบดี เช่น พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์ผู้ทรงธรรม ผู้ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาให้เจริญแพร่หลายทั่วแคว้นมคธ พระสารีบุตร ที่พระพุทธเจ้ายกให้เป็นธรรมราชา พระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์ผู้อุทิศตนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านอานาคาริก ธรรมปาละ ผู้ก่อตั้งมหาโพธิสมาคม ทวงคืนศาสนาวัตถุและศาสนสถาน เพาะต้นกล้าแห่งพระพุทธศาสนา เรื่อยมาจนถึง ดร.บาบาซาเฮบ บี. อาร์. อัมเบดีการ์ ผู้พลิกฟื้น ศาสนาพุทธให้กลับมาสู่ประเทศอินเดียอีกครั้ง ซึ่งบุคคลต่าง ๆ ที่ได้เอ่ยนามนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นที่ประจักษ์และยอมรับของบุคคลรุ่นหลังมาเป็นต้นแบบของความเป็ผู้นำ

การรวมพลังกลุ่มเครือข่ายผู้นำชาวพุทธเข้มแข็ง

จากการที่ผู้เขียนได้มีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ทำกิจกรรมกับผู้นำชุมชนชาวพุทธในรัฐมหาราษฏรพบว่า ชาวพุทธในรัฐมหาราษฏรมีความตื่นตัวที่จะทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียเป็นจำนวนมากไม่น้อย มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านองค์กรทางพระพุทธศาสนา ในแต่ละพื้นที่ชุมชนที่กระจายอยู่โดยทั่วไปในเมืองใหญ่ ๆ ทั่วรัฐมหาราษฏร เช่น เมืองมุมไบ ปูเน่ นาสิก ออริงกาบัต นาคปุระ เป็นต้น ส่วนใหญ่นเน้นในการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมในเชิงสัญลักษณ์ ในหลากหลายวัตถุประสงค์ เช่น การประชุมเพื่อสลับกันปราศรัยเรื่องความเท่าเทียมกันในสังคม การจัดกิจกรรมเพื่อประกาศตนเป็นพุทธมามกะ กิจกรรม

เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชาสากล วันสันติภาพสากล เป็นต้น และกิจกรรมเพื่อรำลึกถึง ดร. ปิ. อาร์. อัมเบตการ์ ผู้นำเชิงสัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและความเท่าเทียมกันทางสังคม

ผู้เขียนได้มีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมขององค์กรชาวพุทธ เช่น สมาคมชาวพุทธอินเดีย สมาพันธ์ชาวพุทธสากล(องค์กรภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลอินเดีย) มูลนิธิกานัน มาลิก เป็นต้น ซึ่งแต่ละองค์กรลงทำพื้นที่ในกิจกรรมที่หลากหลาย สมาคมชาวพุทธอินเดีย เน้นการทำกิจกรรมโดยการนำของ ดร.กิมราว ยาสวัน อัมเบตการ์ ทายาทรุ่นที่ 3 ของ ดร. ปิ. อาร์. อัมเบตการ์ ที่มักจะจัดขึ้นใน 2 สถานที่หลัก ๆ คือ 1) อนุสรณ์สถานเจดีย์ภูมิ เมืองมุมไบ เป็นสถานที่สถาปนากิจร่าง ดร. ปิ. อาร์. อัมเบตการ์ ซึ่งจะจัดกิจกรรมรำลึกขึ้นในวันที่ 6 ธันวาคม ของทุกปี 2) อนุสรณ์สถานศึกษาภูมิ เมืองนาคปุระ เป็นสถานที่ที่ ดร.ปิ. อาร์. อัมเบตการ์ พาชาวอินเดียกว่า 500,000 คน ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ เมื่อปี พ.ศ. 2499 ซึ่งจะจัดกิจกรรมเพื่อรำลึกในทุก ๆ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือนตุลาคม ของทุกปี นอกจากนี้สมาคมชาวพุทธอินเดีย ยังถือเป็นองค์กรหลัก และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของชาวพุทธทั่วประเทศอินเดีย ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการเชิญผู้แทนจากองค์กรนี้มาร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ สมาพันธ์ชาวพุทธสากล(International Buddhist Confederation) ภายในการสนับสนุนของรัฐบาลอินเดีย ประกอบด้วยกลุ่มผู้แทนชาวพุทธทั้งที่เป็นนักบวชและฆราวาส มีหน้าที่ผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย เช่น การสัมมนาเชิงวิชาการ ที่มักมีการเชิญผู้แทนหน่วยงาน หรือองค์กรชาวพุทธจากทั่วโลก มาร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชาวพุทธทั่วโลก อีกทั้งยังมีหน้าที่ผลักดันโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่อรัฐบาลอินเดีย เพื่อให้ได้รับการอนุมัติหรือสนับสนุน เช่น โครงการก่อสร้างพระมหาเจดีย์ และพุทธสถาน เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุใน กรุง นิวเดลี และในรัฐคุชราต โครงการเปิดเส้นทางพุทธสถานโบราณ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้ชาวต่างชาติได้ทราบเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น มูลนิธิกานัน มาลิก เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ซึ่งมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนาให้กับรัฐบาลและพุทธศาสนิกชนชาวอินเดีย โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น โครงการรับบริจาคพระพุทธรูปจากชาวพุทธทั่วโลก เพื่อส่งมอบให้กับชุมชนชาวพุทธทั่วประเทศอินเดีย โครงการรุดงค์ธรรมยาตรา ที่ได้รับการตอบรับและความร่วมมืออย่างดีจากชุมชนชาวพุทธทั่วประเทศ โครงการปลูกหน่อพุทธบุตร สร้างศาสนทายาทชาวอินเดีย เป็นต้น

จากกิจกรรมของทั้ง 3 องค์กรที่ผู้เขียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และประสานความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ พบว่า ทั้ง 3 องค์กรมีการเชื่อมต่อระหว่างกัน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน รวมถึงการสร้างเครือข่ายของชาวพุทธให้กว้างยิ่งขึ้น ไม่เฉพาะแค่ในรัฐมหาราษฏร์ โดยผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตว่าการเชื่อมเครือข่ายขององค์กรชาวพุทธทั้งในระดับองค์กร กับ องค์กร, องค์กร กับ หน่วยงานรัฐบาล, องค์กร กับ ชุมชน, ชุมชน กับ ชุมชน ฯลฯ สามารถสร้างประสิทธิผลในระดับสูงให้การขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย อันเป็นที่ประจักษ์ชัด เช่น การจัดกิจกรรมรุดงค์ธรรมยาตรา โดยมูลนิธิกานัน มาลิก สมาคมชาวพุทธอินเดีย ชมรมไตรรัตน์ภูมิ วัดธาตุทอง ประเทศไทย ฯลฯ ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2566 สามารถสร้างแรงกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชาวพุทธทั่วทั้งรัฐมหาราษฏร์ โดยมีภาพข่าวปรากฏตามสื่อต่าง ๆ เช่นในพิธีเปิดกิจกรรมธรรม

ยatra มีพุทธศาสนิกชนในเมืองปารพานิมาร่วมกิจกรรมกว่า 50,000 ตลอดเส้นทางในวันแรก และในพิธีปิด มีการนำเสนอข่าวในสื่อท้องถิ่นว่าอาจมีชาวพุทธมาร่วมกิจกรรมในเมืองมูมไบกว่า 200,000 คน สิ่งนี้จึงแสดงให้เห็นว่าการร่วมมือร่วมแรงของชาวพุทธกลุ่มต่าง ๆ สามารถที่จะทำให้ผลของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ผู้เขียนยังได้สังเกตอีกว่าแนวโน้มของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบเครือข่ายจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ภาพที่ 2 ภาพข่าวกิจกรรมธุดงค์ธรรมยาตรา จากเมืองปารพานิ ถึง เมืองมูมไบ
ระหว่างวันที่ 17 มกราคม ถึง 15 กุมภาพันธ์ 2566 ในสื่อท้องถิ่น

References

- Phra Maha Dawsayam Wachirapanño. (2003). *History of Buddhism in India*. Bangkok: Pimsuay.
- Wikipedia, The Free Encyclopedia. (n.d.). *B. R. Ambedkar*. Retrieved January 5, 2020, from https://en.wikipedia.org/wiki/B._R._Ambedkar.
- Ramdas Athawale. (2019). *Minister of Social Justice and Empowerment, Aurangabad, December 10, 2019*.
- Wikipedia, The Free Encyclopedia. (n.d.). *Bodh Gaya*. Retrieved February 22, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Bodh_Gaya.
- The Times of India*. (2020). *2019 saw highest number of tourists in Bihar*. Retrieved December 10, 2022, from http://timesofindia.indiatimes.com/articleshow/74013593.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst.
- Phra Maha Sakorn Dhammāṣāṅkarō. (n.d.). *Buddhism in India*. Retrieved January 10, 2023, from <https://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-09-24-29/165-sakorn2508>.
- Phra Thepphoramethee. (2023). *Vice Rector for Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, December 15, 2023*.

Thai Tipitaka. (n.d.). *Tipitaka (Thai edition)*, Vol. 11, pages 111-140, 83-102.

Virach Thiraphanmethee. (2003). *Buddhist philosophy of governance*. Bangkok: Duangkaew.

Dalai Lama & Laurens van den Muyzenberg. (2009). *The leader's way* (Saman Suwanrat, Trans.). Bangkok: Nation Books Publishing.

Phra Promkunaporn (P.A. Payutto). (2004). *Leadership*. Bangkok: Sahathammik Printing.

Phra Dhammakosacariya (Prayoon Dhammachitto). (2006). *Buddhist administration methods*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing.

